

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP LAST
VAN HET DEPARTEMENT VAN DEFENSIE

DEEL XXVII.

1931/32.

N.V. BOEK- EN KUNSTDRUKKERIJ V.H. MOUTON & Co., 'S-GRAVENHAGE.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Nationalistische Militie.

(Ministeriële beschikking van 3 Maart 1931, IIe Afd.B, nr. 87.)

Legerorders 1931, No. 66. ¹⁾

1. Blijkens berichten in de dagbladders is of wordt door leden van het „Verbond van Nationalisten” overgegaan tot de vorming van een zoogenaamde „Nationalistische Militie”.

2. Op grond van het bepaalde in Artikel 17, aanhef en sub b, van het Reglement betreffende de krijgstuicht, wordt bekend gemaakt, dat het, als zijnde strijdig met de belangen van de krijgstuicht, den militair verboden is deel te nemen of leiding te geven aan bedoelde „Nationalistische Militie”, of deze op eenigerlei andere wijze te bevorderen.

BESLUIT van den 27sten April 1931 (Staatsblad n°. 174) houdende aanvulling van het Reglement betreffende de Krijgstuicht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 31 Juli 1922 (Staatsblad n°. 476).

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Defensie en van Justitie van 17 December 1930, 1e Afdeeling, n°. 31, en van 24 December 1930, 2e Afdeeling A., n°. 959;

Overwegende, dat het Reglement betreffende de Krijgstuicht, vastgesteld bij Ons Besluit van 31 Juli 1922 (*Staatsblad* n°. 476) aanvulling behoeft;

Den Raad van State gehoord (advies van 17 Februari 1931, n°. 18);

Gelet op het nader rapport van Onze voornoemde Ministers van 16 April 1931, 1e Afdeeling, n°. 197, en van 23 April 1931, 2e Afdeeling A., n°. 1007;

¹⁾ Ook voor de militairen der zeemacht is een gelijk verbod uitgevaardigd bij Min. beschikking van 3 Maart 1931, IIIe Afd. A., No. 87.

Hebben goedgevonden en verstaan:

te bepalen, dat na artikel 1 van het Reglement betreffende de Krijgstucht, vastgesteld bij Ons Besluit van 31 Juli 1922 (*Staatsblad* n°. 476) zal worden ingelascht een nieuw artikel, luidende als volgt:

Artikel 1a.

Daar de godsdienst de bron is van alle geluk, deugd en waren moed, behoort ook in den kriegsstand een ieder zich tot het hooghouden daarvan en tot eene zedige levenswijze te bevljigten; de godslasteringen, het vloeken en zweren moeten worden nagelaten en zullen de meerderen hierin en in al wat de handhaving der goede zeden kan bevorderen, hunnen minderen met een goed voorbeeld voorgaan, en alle buitensporigheden algemeen vermeden moeten worden. ¹⁾

Onze voornoemde Ministers zijn, ieder voor zooveel hem aangaat, belast met de uitvoering van dit Besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State.

's-Gravenhage, den 27sten April 1931.

WILHELMINA.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

Uitgegeven den *elfden* Mei 1931.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

¹⁾ De inhoud van dit nieuwe art. 1a is vrijwel woordelijk gelijk aan § 2 en art. 2 respectievelijk van de oude Reglementen van krijgstucht of discipline voor het krijgsvolk te lande en dat te water. Red. M.R.T.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Rechtsgeleerde studie bij de Zee- en Landmacht.

Bij beschikking van den Minister van Defensie van 22 Januari 1931, Ie Afd., Nr. 119, is Prof. Mr. F. G. Scheltema, onder dankbetuiging voor de bewezen diensten, ontheven van het lidmaatschap van de commissies van onderzoek naar de meer uitgebreide rechtskennis van officieren der zeemacht en der landmacht en is in zijne plaats tot lid dier commissies benoemd Prof. Mr. F. J. A. Huart, hoogleeraar in het Staatsrecht aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam.

Aanwijzing van de Marine-autoriteit bij wie beklag moet worden ingediend (Curaçao).

In aansluiting aan de beschikking van den Minister van Marine van 5 Mei 1926, Afd. B. 1e bureau No. 60 (Zie M.R.T. XXI, blz. 518), heeft de Minister van Defensie bij beschikking van 23 April 1931, IIIe Afd. A. No. 27, thans bepaald dat, bij gebreke van een tot straffen bevoegden meerdere, de Commandant der Marine te Willemsoord wordt aangewezen als de autoriteit bij wie beklag kan worden gedaan door de tot de te Curaçao gestationeerde schepen behorende militairen der zeemacht, alsmede door hen die zich op de uitreis naar Curaçao of op de terugreis van daar naar *Nederland* bevinden.

Bij vertrek uit Curaçao met bestemming naar *Nederlandsch-Indië* wordt van dat tijdstip af de Commandant der Zeemacht in Ned.-Indië aangewezen als de autoriteit die een eventueel beklag in behandeling zal nemen.

Majoor-officier-commissaris.

In „De Militaire Spectator” van December 1930 is onder het opschrift „Het recht om te straffen” eene lezenswaardige bijdrage opgenomen van de hand van den Eerste-luitenant der Veldartillerie J. C. van Heuven. Onze bijzondere aandacht trok de op blz. 664 voorkomende noot, blijkens welke er eene — aan ons onbekend gebleven — aanschrijving bestaat, bepalende dat ook majoors benoemd kunnen worden tot officier-commissaris. Terecht is de schrijver van meening, dat die aanschrijving met de wet in strijd is. Artt. 21 en 29 Regtspiegeling Landmagt schrijven — anders dan artt. 243 en 266 — zoo uitdrukkelijk mogelijk vóór, dat, zoowel in als buiten

de residentie van den Krijgsraad, als officier-commissaris zal worden benoemd „een Officier met den rang van Kapitein”. De *bedoeling* van dit voorschrift, om n.l. te jeugdige officieren van de functie van officier-commissaris uit te sluiten, wordt door die aanschrijving wel is waar niet miskend, de *wet* wijst uitdrukkelijk en bij uitsluiting een kapitein als zoodanig aan en daartegenover is het niet te verdedigen om te decreteren: majoor = kapitein.

Voorlichtingsrapporten voor den militairen rechter.

Blijkens het „Jaarboek voor de reclasseering van volwassenen en kinderen”, 1931, verleende de secretaris van den Reclasseeringsraad te 's Hertogenbosch in 1929 in 11 gevallen zijne bemiddeling bij aanvragen om rapport door den Krijgsraad, die in 9 gevallen eene voorwaardelijke veroordeeling uitsprak.

In 1928 — zie „Jaarboek” 1930, blz. 38 — waren deze getallen respectievelijk 19 en 15. In 3 dezer gevallen stelde de Krijgsraad toen toezicht door eene Instelling als bijzondere voorwaarde.

Vergelijk voorts nog onze mededeeling M.R.T. XXIV, blz. 542.

Staking van strafvervolgning.

Onlangs kwam ons toevalligerwijze ter oore dat meermalen, op advies van den auditeur-militair te 's Hertogenbosch, eene tegen een militair ingestelde strafvervolgning — *dus na eene verwijzing naar den Krijgsraad* — gestaakt wordt omdat bijv. de door den officier-commissaris genomen informatiën niet voldoende bewijsmateriaal hebben verschaft.

De zaak wordt dan verder eenvoudig geseponeerd of ook wel disciplinair afgedaan.

Aanvankelijk dachten wij aan eene vergissing, doch kort geleden ontvingen wij ook van andere zijde, gestaafd met een voorbeeld, bevestiging van die mededeeling. In dit geval stelde de auditeur-militair den betrokken garnizoenscommandant voor, de verwijzing naar den Krijgsraad in te trekken. Deze garnizoenscommandant is echter, volkomen terecht, op dit voorstel niet ingegaan.

Het is voor ons onbegrijpelijk hoe de auditeur, die toch beter weten moet, een zoo evident met de wet strijdig advies heeft kunnen geven.

Contrôle op de lectuur, enz.

In het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer over de Defensiebegrooting voor 1931 lezen wij o.a.:

Contrôle op de lectuur, enz.

Enkele leden wezen op het feit, dat herhaaldelijk opruiende lectuur wordt verspreid onder de land- en zeemacht en dat zelfs het houden van redevoeringen met revolutionnaire strekking onder de miliciens soms oogluikend wordt toegelaten. Deze leden spraken den wensch uit, dat scherpe maatregelen daartegen zouden worden getroffen.

Eenige andere leden verklaarden hiermede niet te kunnen instemmen. Zij achtten het onrechtvaardig, dat in de praktijk niet de verspreiders, doch de bezitters van slechte lectuur worden gestraft. Voorts kan huns inziens een officier moeilijk uitmaken, of een geschrift al of niet een revolutionnaire strekking heeft, te meer, daar de meeningen daaromtrent in het officierskorps zeer verschillen. Ten slotte zullen — zoo meenden deze leden — de miliciens van een eventueel in te stellen contrôle het slachtoffer worden.

In de Memorie van Antwoord wordt hierop door den Minister van Defensie het volgende geantwoord:

Contrôle op de lectuur, enz.

Revolutionnaire propaganda in zee- en landmacht door lectuurverspreiding als anderszins wordt met kracht tegengegaan.

Dat revolutionnaire redevoeringen soms oogluikend worden toegelaten, is ondergeteekende geënzins bekend en hij zal het op prijs stellen, indien de hier aan het woord zijnde leden de gevallen, welke hun daarvan bekend mochten zijn, te zijner kennis te willen brengen.

Met medewerking van den Minister van Justitie wordt tegen de verspreiders der in het Voorloopig Verslag bedoelde slechte lectuur met alle ten dienste staande middelen opgetreden. Dit sluit echter niet uit, dat de bezitters van dergelijke lectuur voor dit in bezit hebben en houden krijgstuuchtelijk verantwoordelijk blijven. Indien zij slachtoffer worden van een in te stellen contrôle, hebben zij dit derhalve aan zich zelf te wijten. Dat een officier moeilijk zou kunnen uitmaken of een geschrift al of niet een revolutionnaire strekking heeft, kan ondergeteekende niet toegeven.

Verbod tot het ten gehoor brengen in militaire cantines van radio-programma's uitgezonden door de V.A.R.A.

Vragen van den heer *ter Laan* in verband met het verbod van den commandant der 2de infanteriebrigade om radio-muziek, uitgezonden door de V.A.R.A., in de cantine ten gehoor te brengen. (Ingezonden 18 April 1931).

1. Is het waar, dat de commandant van de 2de infanteriebrigade heeft verboden, muziek, uitgezonden door de V.A.R.A., in de cantine ten gehoor te brengen?

2. Zoo ja, is de heer Minister dan bereid om te zorgen, dat alle omroepverenigingen gelijk behandeld worden?

Antwoord van den heer *Deckers*, Minister van Defensie. (Ingezonden 8 Mei 1931).

ad 1. De commandant van de 2de infanteriebrigade heeft verboden in de militaire cantines programma's, uitgezonden door de V.A.R.A., ten gehoor te brengen, nadat was gebleken, dat deze herhaaldelijk voordrachten bevatten, welke inhoud in strijd is met de krijgstucht en de strekking heeft het vertrouwen in de weermacht te verzwakken. Voor V.A.R.A.-muziek kon geen uitzondering worden gemaakt, omdat deze meermalen door zoodanige voordrachten wordt onderbroken.

ad 2. Aan alle radioprogramma's wordt, wil men, dat zij ook in militaire cantines ten gehoor worden gebracht, de eisch gesteld, dat zij de krijgstucht niet schaden en haar handhaving niet bemoeilijken. Alle omroepverenigingen worden in dezen gelijk behandeld.

(Handelingen Tweede Kamer, 1930—1931. Aangangsel 133.)

Rechtstoestand van de in Indië dienende militairen der zeemacht.

De onhoudbare toestand waaraan wij onder het opschrift „Een oud probleem van interregionaal recht” in den vorigen jaargang (bladz. 208—219) van dit tijdschrift eenige beschouwingen wijdde, heeft blijkbaar ook weder in Indië de aandacht gaande gemaakt.¹⁾

In de zitting van den Volksraad van 11 Februari 1931 zeide het lid van dien Raad Jonkman n.l. dienaangaande het volgende. (Handelingen bladz. 2273):

¹⁾ Zie ook „Een noodtoestand” in Indisch Tijdschrift van het Recht, Deel 131, Afl. 5, blz. 495, alwaar eene korte, op ditzelfde onderwerp betrekking hebbende verhandeling van de hand van Mr. R. J. Brunner is opgenomen.

Op één punt van de schriftelijke gedachtenwisseling slechts zou ik nader willen ingaan n.l. op de bezwaren tegen de regeling, dat in Ned.-Indië dienend marine-personeel aan de Nederlandsche strafwetgeving onderworpen is. Het Afdeelingsverslag geeft een recent voorbeeld van de onaannemelijke gevolgen daarvan. Een Inlandsch stoker, die een Inlandsch verkeersagent, die hem gelastte te stoppen, negeerde en zelfs later zich tegen dezen verzette en dezen mishandelde, is niet strafbaar, noch voor het opzettelijk niet voldoen aan een bevel krachtens wettelijk voorschrift door een ambtenaar gegeven, noch voor de wederspanning, noch voor de mishandeling van een ambtenaar, omdat de Nederlandsche strafwetgeving op hem toepasselijk is en niet de Ned.-Indische en omdat in dit geval de Nederlandsche strafwetgeving niet kon worden toegepast, omdat het Ned.-Indische rijwielreglement niet is een wettelijk voorschrift in den zin der Nederlandsche wet en een Ned.-Indisch agent der algemeene politie niet is een ambtenaar in den zin dier wet!!!

Mijnheer de Voorzitter. Ik vermoed, dat ieder lid dit, indien hij dit nog niet wist, ondanks zijn sympathie voor de marine, een sterk voorbeeld van zonderlinge wetgeving zal vinden.

De Memorie van Antwoord deelt naar aanleiding van dit geval, waarop het Afdeelingsverslag wees, het volgende mede:

„De bezwaren verbonden aan de niet-toepasselijkheid van de Nederlandsch-Indische strafwetgeving op in Nederlandsch-Indië dienend Marinepersoneel — waarop door de in het verslag bedoelde sententie van het Hoog Militair Gerechtshof wederom de aandacht is gevestigd — hebben reeds geruimen tijd geleden” — daarop leg ik den nadruk, Mijnheer de Voorzitter — „de Indische Regeering aanleiding gegeven zich met voorstellen tot wetswijziging tot den Minister van Koloniën te wenden. ¹⁾ Het is der Regeering niet bekend” — ook hierop wil ik wijzen — „in welk stadium het overleg verkeert, dat genoemde bewindsman ongetwijfeld ter zake met zijn ambtgenooten van Marine en Justitie heeft geopend”.

Mijnheer de Voorzitter. Ik vlei mij met de hoop, dat noch de Regeering, noch de Volksraad het mij zullen kwalijk nemen, dat ik wil trachten door het indienen van een motie het door de Regeering tot het Opperbestuur gerichte verzoek tot wetswijziging te ondersteunen, ook opdat de noodzaak tot een spoedige verbetering van dezen toestand in de Handelingen van den Volksraad zoo duidelijk mogelijk worde vastgelegd.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

Op 16 Februari kwam de heer Jonkman op hetzelfde onderwerp terug in de volgende rede (Handelingen bladz. 2425):

Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde is niet ingegaan op mijn nadere beschouwingen over de bezwaren verbonden aan de onderverping van het hier te lande dienende

¹⁾ Vermoedelijk doelt dit op de in 1923 gedane voorstellen. Red. M.R.T.

marinepersoneel aan de Nederlandsche strafwetgeving. Om dit gemis eenigszins goed te maken zou ik mijn eersten termijn nog met enkele verdere bijzonderheden willen aanvullen.

Misschien is het aan de Regeering nog niet bekend, dat Vrijdag jl. wederom door het Hoog Militair Gerechtshof twee sententies zijn uitgesproken, waaruit wel zeer duidelijk blijkt, dat het hof ter zake een wel overwogen en vaste jurisprudentie heeft aangenomen.

Ik veroorloof mij, Mijnheer de Voorzitter, hierom ook op deze sententies de aandacht te vestigen, omdat in deze het hof nog uitvoeriger dan in de reeds in het Afdeelvingsverslag genoemde sententie de door mij vermelde jurisprudentie handhaaft, nadrukkelijk tegen de door den Advocaat-fiscaal aangevoerde argumenten in. In het eene geval werd een Inlandsch stoker vrijgesproken van de hem ten laste gelegde „mishandeling tegen een ambtenaar” en „wederspanningheid” en kon deze maar alleen voor mishandeling zonder meer worden veroordeeld, in het andere geval ¹⁾ werden drie Nederlandsche matrozen geheel vrijgesproken, omdat zij niet strafbaar werden geacht voor de door hen gepleegde welbewezen wederspanningheid, belediging van een ambtenaar en „opzettelijke belemmering van een door een ambtenaar ter uitvoering van een wettelijk voorschrift ondernomen handeling”, aangezien — naar ik ook in eersten termijn reeds zeide — de in het Nederlandsche wetboek van strafrecht voorkomende uitdrukkingen „openbaar gezag”, „ambtenaar” en „wettelijk voorschrift” alleen het oog zouden hebben op het Nederlandsch openbaar gezag, Nederlandsche ambtenaren en Nederlandsche wettelijke voorschriften.

In beide sententies verklaarde het Hof met den advocaat-fiscaal ten volle te kunnen instemmen, dat deze straffeloosheid een onhoudbaren toestand in het leven roept, gevolg van het feit, dat de Nederlandsche wetgever de militairen, voorzoover zij wegens strafbare feiten in Nederlandsch-Indië gepleegd in eersten aanleg terechtstaan voor de krijgsraden bij de zeemacht, onderwerpt aan de Nederlandsche in stede van aan de Nederlandsch-Indische strafbepalingen.

Mijnheer de Voorzitter! De onhoudbaarheid van dezen op een voor Indië niet meer passende Nederlandsche wetgeving berustenden toestand spreekt, naar het mij wil voorkomen, te sterker, indien men zich de cijfers herinnert, onlangs gegeven door den geachten Regeeringsgemachtigde voor de Marine. Er dienen hier te lande thans, naast 1447 ²⁾ Europeesche, 2911 Inlandsche schepelingen, mede niet alleen onderworpen aan de Nederlandsche strafwetgeving, maar ook juist daardoor dikwijls niet strafbaar voor feiten, waarvoor ieder ander hier terecht wordt gestraft.

1) Zie de hierna op blz. 34 opgenomen Sententie van 6 Februari 1931.

Red. M.R.T.

2) Dit zal moeten zijn 2447. Red. M.R.T.

Deze nadere beschouwing moge tegelijk dienen als toelichting op de door mij met eenige geachte medeleden ingediende motie.

.....

Hierop antwoordde de Directeur van Justitie het navolgende (Handelingen, bladz. 2449):

Mijnheer de Voorzitter! Ik vind hier nog een vraag van het geachte lid den heer Jonkman, welke eenigszins op zich zelf staat, en nog beantwoord moet worden. Zij betreft de onderwerping van het marinepersoneel aan het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht en niet aan het Nederlandsch-Indische W. v. S., alsmede de kwade gevolgen daarvan, terzake waarvan het geachte lid een motie heeft ingediend.

De twee laatste sententies, door het geachte lid aangehaald, waren inderdaad nog niet ter kennis van de Regeering gebracht doch bij haar bestond reeds het voornemen deze zaak met Nederland nog eens op te nemen. In verband daarmee bestaat er bij de Regeering niet het minste bezwaar tegen de door het geachte lid voorgestelde motie.

.....

De motie, voorgesteld door de leden van den Volksraad Jonkman, Sandkuyl, Apituley en Kerkkamp luidde als volgt:

„De Volksraad

kennis genomen hebbende van de ernstige bezwaren verbonden aan de onderwerping van het h.t.l. dienende marinepersoneel aan de Nederlandsche strafwetgeving, verzocht de Regeering, voor zoover Haar mogelijk is, een wetswijziging, welke deze bezwaren kan wegnemen, te bespoedigen”.

(Bijlagen 1930—1931, Onderwerp 88, Afd. II, stuk 5).

In de avondvergadering van 16 Februari 1931 werd deze motie z.h.s. *aangenomen*.

Naar het zich laat aanzien zal deze aangelegenheid dus binnenkort opnieuw, voor de zooveelste maal, de aandacht vragen van de Nederlandsche Regeering. Moge dan eindelijk eens eene afdoende oplossing worden gevonden!

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Dienstbevelen.

(Behoort het woord „dienstbevel” deel uit te maken van de omschrijving eener telastlegging betreffende opzettelijke ongehoorzaamheid?)

door

D. B. A. FRANKEN,

Officier van administratie der 1e klasse bij de Zeemacht.

Bovenstaande vraag frappeerde mij bij de lezing van het vonnis van den krijgsraad te 's Hertogenbosch dd. 29 October 1929, M.R.T. XXVI, blz. 156.

In dat vonnis overweegt de krijgsraad, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, zijnde meer in het bijzonder niet bewezen, dat beklaagde opzettelijk heeft nagelaten aan een *dienstbevel* te gehoorzamen.

Aan beklaagde was ten laste gelegd: dat hij op of omstreeks 20 September 1929 te 's Gravenhage als militair, nadat zijn meerdere in rang, de sergeant-majoor-instructeur der Politietroepen, O. hem had gelast het door hem, beklaagde, bereden rijwiel tot stilstand te brengen en daarvan af te stappen, opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen.

De eerste vraag, die zich voordoet is deze: Hoe en waardoor zou men van een telastlegging, welke het woord *dienstbevel* bevat, *wel* kunnen bewijzen, dat er een *dienstbevel* gegeven werd? Immers een *dienstbevel* is niet een „feit”, hetwelk voor waarneming vatbaar is, doch het is een wetsbegrip, hetwelk wel feitelijk kan worden omschreven.

De criteria van het begrip dienstbevel zijn:

- 1e. het moet zijn een bevel van een meerdere aan een mindere;
- 2e. het bevel moet met den dienst in verband staan.

Vele schrijvers stellen m.i. ten onrechte — nog als derden eisch, dat de meerde *bevoegd* moet zijn het bevel te geven.

Wordt, zooals in het onderhavige geval, het woord *dienstbevel* als zoodanig in de telastlegging genoemd, hetgeen niet een uitzondering, doch regel is, dan moet het feitelijk bestaan van dit element der telastlegging ook door den inhoud van bewijsmiddelen worden bewezen.

Een terzake afgelegde getuigenverklaring zal als bewijsgrond falen. Immers op de vraag: „hoe hebt gij geconstateerd, dat er een *dienstbevel* gegeven werd zal de getuige antwoorden: „Het bevel werd gegeven door X, den meerdere van beklaagde”. Deze ver-

klaring is voor waarneming vatbaar en kan dus veilig in het van het verhoor op te maken bescheid worden opgenomen. Maar wij zijn er nog niet, want tweede eisch voor het begrip *dienstbevel* is, dat het gegeven bevel betrekking moet hebben op den dienst. De getuige hieromtrent geïnformeerd, zal antwoorden: „Wel, uit de omstandigheden, waaronder of uit het feit naar aanleiding waarvan het bevel werd gegeven, vond ik, dat het hier een dienstbevel betrof”. Aan getuige zal moeten worden geantwoord: Mijnheer, gij begeeft U op verboden terrein. Gij gaat redeneeren en conclusies trekken, maar getuigenverklaringen mogen alleen maar loopen over hetgeen zij zelf hebben waargenomen. Hoe juist overigens Uw redeneering moge zijn, het trekken van conclusies is niet Uw taak, doch de taak van den rechter. Waart gij wellicht deskundige dan zoude hetgeen gij hier doet, niet „taboe” zijn.

De terzake te houden dialoog met beklagde zou m.m. dezelfde zijn.

Schriftelijke bescheiden zullen omtrent dit feit wel niet te verkrijgen zijn, en om van het „verband tusschen het bevel en den dienst” een overtuigingsstuk te maken, ten einde den rechter in staat te stellen uit eigen waarneming omtrent dit „feit” bewijsgronden te verzamelen zal ook niet gaan, daar een verzegelde strook papier zich aan dat verband niet laat bevestigen.

Zal het vijfde bewijsmiddel — de deskundige — redding brengen?

Hier moet de opmerking mij van het hart, dat ik niet houd van de deskundige-verklaringen als bewijsmiddel in het strafproces. Een bewijsmiddel moet m.i. *feiten* tot den rechter brengen en niet *conclusies*. De wet oordeelt anders en verstaat onder bewijsmiddel: „elk middel, waardoor iets tot den rechter komt, dat hem helpt tot de vorming van zijn overtuiging.” En zoo zal men in arren moede wel den deskundige in de zaak moeten betrekken, zij het ook, dat den officier-commissaris het verwijt van de militaire leden van den krijgsraad wacht, waarom hij den aangewezen deskundige beter in staat achtte dan hen om de vraag te beoordeelen of het *dienstbevel* werkelijk een *dienstbevel* was. Hij zal echter dat verwijt moeten afwentelen op den steller van de telastlegging. Deze toch heeft in stede van concrete feiten, het abstracte begrip *dienstbevel* gesteld en verplicht den officier-commissaris dit begrip door bewijsmiddelen te bewijzen. Had hij concrete feiten gesteld dan hadden daaromtrent positieve verklaringen van getuigen en van beklagde kunnen worden opgenomen en de rechter zou bij de subsumptie die feiten hebben kunnen toetsen aan het begrip „dienstbevel” van art. 114 W.M.S.R. De rechter mag niet, *zonder dat* daaromtrent door de bewijsmiddelen hem de gegevens zijn gebracht — en in casu buiten den deskundige ook niet konden worden gebracht — *concludeeren*, dat het telastgelegde begrip „dienstbevel” ook werkelijk een „dienstbevel” was. Deed hij dit wel dan zou hij niet de taak eens rechters, doch die van een deskundige vervullen. Let wel, het betreft hier de *feitelijke vraag* of een dienstbevel als

z.d. *bewezen* is en niet de *rechtsvraag* of zekere welbewezen feiten het in art. 114 W.M.S.R. bedoelde rechtsbegrip „dienstbevel” vormen!

Wil men dus in dienstweigeringsgevallen den deskundige buiten het proces houden dan zal het zaak zijn in de telastlegging het woord *dienstbevel* niet te noemen, doch dit begrip feitelijk te omschrijven als een door een meerdere aan een mindere gegeven *bevel* met den militairen dienst in verband staande.

In het onderhavige geval heeft de steller der telastelgeging gepoogd om de casuspositie feitelijk te omschrijven, doch het is bij een pogen gebleven. De krijgsraad heeft blijkbaar de bedoeling voor de daad gevat.

Op de hierboven aangehaalde overweging, waaruit blijkt, *dat* de krijgsraad meer in het bijzonder *niet bewezen* acht, dat beklaagde opzettelijk heeft nagelaten om aan een *dienstbevel* te gehoorzamen, volgen eenige overwegingen, houdende de redengevende feiten en omstandigheden, *waarom* hij dat bewijs niet geleverd acht.

Wij lezen:

„dat immers in casu het *bevel* om halt te houden en af te stappen werd gegeven in verband met een overtreding van de Rijwielbelastingwet;

„dat derhalve — waar onder een *dienstbevel* slechts moet worden begrepen een *bevel* eenig militair dienstbelang betreffende — waarvan evenwel in het onderhavige geval geen sprake is, beklaagde van het hem telastgelegde behoort te worden vrijgesproken” (curatieveeringen van mij).

Ik vind die overwegingen zeer interessant, maar wat zij met het al dan niet *bewezen* van het *dienstbevel* te maken hebben, ontgaat mij.

Wat toch had de krijgsraad moeten doen en wat deed de krijgsraad?

Om te motiveeren, dat de krijgsraad *niet bewezen* achtte, dat beklaagde opzettelijk heeft nagelaten aan een dienstbevel te gehoorzamen, had de krijgsraad moeten *concludeeren*, dat uit de door de bewijsmiddelen bijgebrachte feiten niet was komen vast te staan, dat er een *dienstbevel* gegeven was. In stede hiervan overweegt de krijgsraad, dat de feiten, zooals die door de bewijsmiddelen zijn bewezen, niet onder het begrip „dienstbevel” van art. 114 W.M.S.R. kunnen worden *gesubsumeerd*. Inderdaad een groot verschil. Een verwarring van feitelijke- en rechtsvraag. In het eerste geval zal de krijgsraad de hem in raadkamer allereerst gestelde vraag: „Zijn de telastgelegde feiten bewezen?” met een „neen” moeten hebben beantwoord, terwijl in het tweede geval die vraag bevestigend had kunnen worden beantwoord en eerst na de tweede vraag: „Vormen de telastgelegde en bewezen feiten een strafbaar feit en zoo ja welk?” een ontkenning had moeten volgen. Een en ander is voor het burgerlijk strafproces van groot belang voor de quaestie „vrijpraak” of „ontslag van rechtsvervolgning”.

Uit het bovenstaande zal het m.i. duidelijk zijn, dat de poging van den auditeur om de casuspositie feitelijk te omschrijven inderdaad niet is geslaagd. Van tweeën een. Of men noemt het begrip *dienstbevel* in de telastlegging en de consequentie eischt dan, dat men zich onthoudt van verdere omschrijving der feitelijke elementen, die dat begrip bepalen ¹⁾ of men noemt dit begrip niet en omschrijve nauwkeurig de het bepalende feitelijke elementen. Dit laatste is m.i. het eenig juiste.

De auditeur stelt, dat beklagde's meerdere, de majoor O, hem gelastte enz. Hier wordt alzoo een der eischen van het begrip *dienstbevel* feitelijk gesteld. Als tweede eisch had nog moeten worden gesteld, dat de majoor zulks gelastte, *aangezien hij beklagde verdacht zich aan een overtreding der Rijwielbelasting wet te hebben schuldig gemaakt*. Deze omstandigheid was blijkbaar voor den auditeur of voor de vervolgingsautoriteit mede een oorzaak waarom het gegeven bevel als een dienstbevel werd beschouwd.

De telastlegging had m.i. moeten luiden: „dat hij op of omstreeks 20 September 1929 te 's Gravenhage als militair, opzettelijk, nadat zijn meerdere, de in uniform gekleede sergeant-majoor-instructeur, O, hem had gelast het door hem, beklagde, bereden rijwiel tot stilstand te brengen en daarvan af te stappen, aangezien hij hem, beklagde, verdacht zich aan een overtreding der Rijwielbelastingwet te hebben schuldig gemaakt, heeft nagelaten aan dat bevel te gehoorzamen.

Vermits in deze omschrijving het woord *dienstbevel* ontbreekt, konden de gestelde feiten zonder behulp van een deskundige worden bewezen. De krijgsraad had dan de bewezen feiten *niet strafbaar* kunnen verklaren, aangezien zij z.i. niet onder het in art. 114 W.M.S.R. omschreven delict konden worden gesubsumeerd — waar onder een dienstbevel slechts moet worden begrepen een bevel, eenig militair dienstbelang(?) betreffende — waarvan in het onderhavige geval geen sprake is.

Zooals de telastlegging in werkelijkheid luidde kon de krijgsraad — daar een deskundige wel niet zal zijn gehoord — terecht die feiten en met name het dienstbevel niet bewezen achten. Deze beslissing is juist, zij het ook, dat de krijgsraad bij de nadere motiveering dier beslissing in een hinderlaag is gevallen.

Blijkens de op blz. 156 voorkomende noot, heeft het H.M.G. het vonnis van den krijgsraad gewijzigd. 's Hof's overweging luidt: „dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat de beklagde het hem ten laste gelegde heeft gepleegd, meer in het bijzonder niet, dat hij *opzettelijk* heeft nagelaten te gehoorzamen aan het in de telastelegging genoemde hem gegeven dienstbevel, dat mitsdien het vonnis waarvan is geappelleerd en waarbij beklagde, zij het ook op andere gronden, is vrijgesproken behoort te worden bevestigd”.

¹⁾ In dit geval is de kans groot, dat de telastelegging zal worden nietig verklaard, aangezien zij geen feiten stelt.

Het ware interessant geweest te vernemen waarom het Hof beklagde's opzet niet als bewezen aannam. Het is n.l. een onopgeloste strijdvraag of betreffende het opzet bij den mindere zekerheids- dan wel mogelijkheidsbewustzijn aanwezig moet zijn geweest omtrent de vraag of hij, die het bevel gaf wel werkelijk een meerdere was en of diens bevel wel betrekking had op een dienst-aangelegenheid ¹⁾. Heeft het Hof b.v. zekerheidsbewustzijn niet bewezen achtende, in deze strijdvraag beslist?

Hoe het dan ook zij, opmerkelijk is het, dat het Hof in tegenstelling met den kriegsraad wel bewezen acht, dat er een *dienstbevel* gegeven werd en zelfs aanneemt, dat dit *dienstbevel* in de telastelegging wordt *genoemd*. Waar hier een vrijspraak werd gegeven moeten wij jammer genoeg de betreffende bewijsconstructie missen. Maar in welke zonderlinge en gewrongen bochten moet het Hof zich wel hebben bewogen om te kunnen verklaren, dat het dienstbevel in de telastelegging is *genoemd*? Met dit laatste woord zal wel zijn bedoeld „aangegeven” of „aangeduid”. Maar in de telastelegging wordt niet een *dienstbevel*, doch een willekeurig bevel aangeduid! Immers de order aan een mindere gegeven om het door dezen bereden rijwiel tot stilstand te brengen en af te stappen kan zonder *nadere* aanduiding evenmin als de door een meerdere aan een mindere gegeven order om op zijn hoofd te gaan staan, een dienstbevel zijn. De *reden*, waarom die order gegeven werd, welke reden eenige militaire dienstaangelegenheid moet betreffen, kan een zoodanige order slechts tot een dienstbevel stemmen en die reden moet dan ook worden ten laste gelegd. ²⁾

Het wil mij dan ook voorkomen, dat 's Hof's leden, toen zij de sententie arresteerden, gemompeld moeten hebben — daarbij doelende op den lageren rechter:

„Sei einer Mann und folge mir nicht nach!”

Wij kunnen ons geheel vereenigen met de door den geachten inzender betoogde wenschelijkheid om in eene telastlegging ter zake van opzettelijke ongehoorzaamheid het woord „dienstbevel niet te bezigen. Is dit echter toch gebeurd, dan behoeft dit intusschen nog niet aanleiding te zijn tot de door den schrijver geschetste bewijsmoeilijkheden. De rechter kan immers in zijne vonnis het begrip dienst in het woord dienstbevel, als bevattende eene qualificatie en niet de omschrijving van een feit, bij de bewijsconstructie eenvoudig buiten beschouwing laten.

Red. M. R. T.

1) Zie M.R.T. XXIII blz. 198.

2) Zie hieromtrent Heeris: „Op de grenzen van de militaire gehoorzaamheidsplicht”, M.R.T. XX, blz. 586. Voor de onderhavige quaestie blz. 588 vlg.

Gezag van burgers over militairen.

Gaarne verleent de Redactie alsnog plaatsruimte aan onderstaande beschouwingen, welke haar, met verzoek tot opneming in ons Tijdschrift, werden toegezonden:

Als inzender van de bijdrage onder bovenstaanden titel, voorkomende op blz. 446 en volgende van Deel XXV M. R. T. wil ik gaarne naar aanleiding van de daarop gevolgde beschouwingen in afl. 4 van Deel XXVI (blz. 307 en volgende) nog even op dit onderwerp terugkomen.

Het was en is ook thans niet mijne bedoeling dit vraagstuk in zijn vollen omvang in beschouwing te nemen. Ik bedoelde slechts aan te toonen, dat de conclusie van het door mij aangehaalde artikel in het Alg. Marine-Weekblad betreffende de tewerkstelling van militairen in militaire werkplaatsen, onder leiding van burgers, welke conclusie hierop neerkwam, dat volgens het Reglement betreffende de Krijgstucht een militair nimmer verplicht is een order van een burger op te volgen, niet juist is.

Het kwam mij gewenscht voor hierop te wijzen omdat de betrokken militairen door het genoemde artikel in het Alg. Marine-Weekblad op een dwaalspoor zouden kunnen worden gebracht en omdat mij gebleken was, dat ook sommige officieren op dit punt in twijfel verkeerden.

Mijne beschouwingen hadden dan ook in het bijzonder betrekking op de militairen, die in militaire werkplaatsen, op militaire bureaux en dergelijke, kortom in *militaire* inrichtingen, (waaronder in dit geval het Dep. v. Defensie kan worden begrepen) onder burger-ambtenaren zijn werkzaam gesteld. Wellicht is dit in mijn betoog te weinig tot uiting gekomen en ware het beter geweest het geheele artikel uit het Alg. Marine-Weekblad te doen voorafgaan. Dan zou duidelijker zijn uitgekomen, dat ik met „burgers” bedoelde burger-ambtenaren, althans burgers in dienst van het Rijk, of liever in dienst van de zee of landmacht.

Dit voor oogen houdende, zal het duidelijk zijn, dat voor de hier bedoelde militairen, ook zonder dat dit bepaald is voorgeschreven, een gehoorzaamheidsplicht ten aanzien van die burgerambtenaren bestaat en moet bestaan.

Uiteraard toch heeft het bestuur van leger en vloot volle vrijheid de onderdeelen der krijgsmacht te organiseeren op de wijze, welke het meest in het belang van den dienst wordt geacht.

Wordt, om welke reden dan ook, het nuttig geoordeeld, dat een burger met de leiding van zulk een onderdeel wordt belast, dan zijn de bij dat onderdeel werkzaam gestelde militairen verplicht dezen als hun chef te erkennen, hetgeen de verplichting medebrengrt de bevelen van dien chef te gehoorzamen. Of deze chef belast is met de leiding van het geheel of is aangewezen voor de leiding van een bepaald onderdeel doet niet ter zake; onder hem werkzaam gestelde militairen zijn verplicht zijne orders op te volgen.

De rechtsgrond van dezen gehoorzaamheidsplicht is gelegen in de natuurlijke verhouding van chef tot ondergeschikte.

Ik achtte dit in mijn vorig betoog zoo vanzelfsprekend dat ik meende te kunnen volstaan met het aanhalen van eenige voorbeelden uit de praktijk, zonder dieper in te gaan op de gronden, waarop deze gehoorzaamheidsplicht berust.

Zooals uit het voorgaande blijkt bestaat over dien gehoorzaamheidsplicht en de gronden waarop hij berust, tusschen den geachten inzender in afl. 4 en mij geen geschil. Niet eens zijn wij het evenwel over de mogelijkheid om het verzaken van dien plicht krijgstuhtelijk te straffen. De geachte inzender ontkent die mogelijkheid, althans waneer ter zake geen dienstvoorschrift is gegeven. Hij meent zelfs dat mijne bewering van het tegendeel voert tot de consequentie, dat een militair, die, verlof hebbende tot het waarnemen eener betrekking buiten den militairen dienst en tewerkgesteld in een staats- of particuliere betrekking, bij eenige tekortkoming in die betrekking, krijgstuhtelijk zou kunnen worden gestraft.

Dat deze consequentie uit mijn betoog zou volgen, ontgaat mij ten eenenmale.

Voor het bestaan van een krijgstuhtelijk vergrijp toch is in de eerste plaats noodig dat een belang den militairen dienst betreffende is geschonden. Staat het gepleegde feit buiten elk verband met den militairen dienst (in den ruimsten zin genomen) dan is van een krijgstuhtelijk vergrijp geen sprake. En nu is het toch wel duidelijk dat door eene tekortkoming in een staats- of particuliere betrekking, welke buiten elk verband met den militairen dienst staat, behoudens denkbare grensgevallen, geen militair dienstbelang wordt geschonden.

Juist op grond van schending van het militaire dienstbelang acht ik in de door mij bedoelde gevallen krijgstuhtelijke bestraffing mogelijk.

Uit een oogpunt van dienstbelang maakt het weinig verschil of eene dienstverrichting niet wordt uitgevoerd na door een militair te zijn bevolen of dat de uitvoering achterwege blijft na opdracht door een burger, die die opdracht gaf ingevolge de hem van hoogerhand toegekende bevoegdheid.

Schending van het dienstbelang levert voor een militair steeds een feit op, dat onbestaanbaar is met militaire tucht of orde, zijnde een zoodanige schending, zooals de geachte inzender nader definiëert „volstrekt en van nature strijdig” met die tucht of orde.

Deze opvatting vindt steun in verschillende bepalingen van het Reglement betreffende de Krijgstuht.

Reeds in art. 1 van dit reglement lezen we: ¹⁾

De krijgstuht omvat de handhaving van regelmaat en orde in

1) Ter bekorting zijn eenige hier niet ter zake doende zinsgedeelten door mij weggelaten.

alle zaken, *den militairen dienst betreffende*; nauwgezette voldoening aan de *ter zake van den dienst gegeven bevelen*. Zij eischt in het algemeen *onafgebroken plichtsbetrachting*.

Art. 11, 2e lid bepaalt:

Van de militairen mag worden verwacht, dat hij zijn plicht zal doen *met toewijding aan de belangen van den dienst*. Hij zal de opvolging van de hem gegeven dienstbevelen en de voor hem geldende dienstvoorschriften niet afhankelijk stellen van zijn oordeel omtrent hunne strekking en doelmatigheid, doch daaraan voldoen *te goeder trouw en naar zijn beste weten en kunnen*.

Uit de bepalingen, in het bijzonder uit de door mij gecursiveerde gedeelten, volgt in verband met het bepaalde in art. 16, 1e lid, naar mijne meening de disciplinaire strafbaarheid van het niet nakomen van de bevelen, in de hooger bedoelde gevallen door een burgerchef gegeven.

In het algemeen kan worden aangenomen, dat met de werkzaamheden, door militairen verricht in eene militaire inrichting (werkplaats, bureau, schip) het militaire dienstbelang is gemoeid. Ongehoorzaamheid aan ter zake van deze werkzaamheden door wien ook gegeven bevelen, zal steeds een feit opleveren onbestaanbaar met de militaire tucht en orde, mits natuurlijk het bevel bevoegd gegeven is.

In tegenstelling met de militaire ongehoorzaamheid ligt bij ongehoorzaamheid aan den burgerchef het strafbare van het feit niet in de ongehoorzaamheid jegens den persoon van den meerdere, doch in het handelen in strijd met het dienstbelang.

Vraagt men hoe dan in zoodanig geval de omschrijving der strafreden zou moeten luiden, dan zou ik daarop willen antwoorden, dat het geenszins noodzakelijk is in die omschrijving dit principiëele verschil in grond voor de strafbaarheid tot uiting te doen komen. Met eene omschrijving als:

„Geweigerd (opzettelijk nagelaten) een dienstorder van den burgerchef (-opzichter enz.) op te volgen”, kan m.i. volkomen genoeg worden genomen.

Uit deze omschrijving valt voldoende af te leiden, dat de strafoplegger het gepleegde feit beschouwt als onbestaanbaar met de militaire tucht of orde.

Gaat de gestrafte hiermede niet accoord, dan staat hem op de gewone wijze de weg tot beklag open.

Ook kan de militair, indien hij zich over zoodanig bevel bezwaard acht, daarover zijn beklag inbrengen.

Art. 71 van de Wet op de Krijgstucht en art. 13 van het Reglement betreffende de Krijgstucht zijn weliswaar niet geschreven om ook in dit geval te voorzien, maar verzetten zich toch niet tegen eene behandeling van dit beklag op overeenkomstige wijze als over een militair bevel.

In elk geval brengt de billijkheid mede, ten aanzien van dat be-

klag te handelen als in de genoemde artikelen is aangegeven. Uiteraard zal ook hierbij de verplichting om het bevel op te volgen, door het beklag niet worden opgeheven.

Tegen willekeur in zake het geven van bevelen door een burgerchef zijn dus dezelfde waarborgen aanwezig als de Wet op de Krijgstucht geeft met betrekking tot de militaire bevelen.

De geachte inzender in afl. 4 is van oordeel, dat de militair bij het niet opvolgen van een order van een burgerambtenaar, niet anders zal kunnen worden gestraft, dan de burger, die hetzelfde feit pleegt.

Dit nu lijkt mij eene miskennis van de eischen eener goede krijgstucht.

Zeker, de persoonlijke verhouding van militairen mindere tot militairen meerdere speelt bij de krijgstucht een groote rol, maar dit is toch niet het eenige, dat de tucht in de weermacht onderscheidt van de tucht in een anderen tak van staatsdienst.

Om dit aan te toonen behoeft ik slechts te verwijzen naar de boven aangehaalde bepalingen van het Reglement betreffende de Krijgstucht.

De middelen, welke de handhaving der krijgstucht moeten verzekeren, mogen niet afhankelijk gesteld worden van de omstandigheid, dat een burger in de hiërarchie wordt ingeschakeld. De voor den militair geldende eisch van „onafgebroken plichtsbetrachting” verandert hierdoor niet. De verhouding van den militair tot zijn burgerchef moge een andere zijn dan die tot zijn militairen meerdere, zijne dienstverplichtingen blijven dezelfde en de strikte nakoming van deze dienstverplichtingen eischt andere tuchtmaatregelen dan die welke tegen een burger kunnen worden genomen.

De maatregelen tegen den burger toch zijn beperkt tot terechtwijzing, overplaatsing, onthouding van salaris-verhooving of van bevordering enz. en als uiterste maatregel ontslag. Het zal duidelijk zijn, dat deze maatregelen voor de handhaving der krijgstucht ten eenenmale onvoldoende zijn.

Ik zal den geachten inzender verder niet volgen in zijne beschouwingen betreffende het krijgstuchtelijk element in door militairen gepleegde overtredingen van het gemeene strafrecht; naar mijne meening vallen deze beschouwingen buiten het hier behandelde onderwerp.

Ten slotte wil ik nog opmerken, dat uit het vorenstaande geenszins moet worden afgeleid, dat ik een bewonderaar zou zijn van de inschakeling van het burger-element in de militaire hiërarchie. Deze behoort in inrichtingen, waar uitsluitend militairen werkzaam zijn, niet dan bij noodzaak te worden toegepast, aangezien zij niet bevordelijk is voor het scheppen van zuivere verhoudingen. Maar indien, om welke reden dan ook, deze inschakeling is geschied, mag dit voor den militair onder geen voorwaarde reden zijn om een dienstorder, als zoodanig, van zijn burgerchef minder hoog aan te slaan dan die van zijn militairen meerdere.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 31 Maart 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenants-Generaal M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Mr. J. A. de Visser.

Op een hem door zijn Compagnies-commandant gestelde vraag om opheldering betreffende het indienen van een schriftelijk verzoek om zijn Regiments-commandant te mogen spreken, een ongepast antwoord gegeven („Kapitein als dat zoo doorgaat, maakt U mij weer zenuwziek” of „word ik weer zenuwziek”).

Hetgeen door de hoogere militaire autoriteit bij de beschikking op het beklag in de omschrijving der strafreden is opgenomen, behoort daaruit te worden verwijderd, als strafoplegging niet voldoende wettigend, trouwens ook niet in allen deele vaststaand en verder noch met de oorspronkelijke straf en omschrijving der strafreden, noch met het door klager bij deze autoriteit ingediende beklag eenig verband houdend.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 6 Februari 1931, van den adjudant-onderofficier-instructeur A, dienende bij de Mitrailleur-compagnie van het . . de Regiment Infanterie, in garnizoen te B, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de op 4 Februari 1931 genomen beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant der Regimentsschool van bovengenoemd Regiment, den Majoor C., ingediend over de hem op 27 Januari 1931 door zijn Compagnies-commandant, den Kapitein D., opgelegde straf van acht dagen licht arrest en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Zich ziek gemeld hebbende wegens zenuwpijnen in maag en rug, „zijn dienst betreffende het bijhouden van een cahier der presente „sterkte niet behoorlijk overgegeven.

„Hierover eene bemerking ontvangende van zijn C.C., dadelijk „daarop zijn regiments-commandant te spreken gevraagd, hetgeen

„in verband met een vroeger bij de compagnie plaats gehad hebbend „feit met een ander adjudant-onderofficier-instructeur als onkrijgs- „tuchtelijk gedrag is te beschouwen, en tegenover zijn compagnies- „commandant beweerd, dat deze hem zenuwziek had gemaakt, het- „geen volgens eene verklaring van den behandelenden geneesheer „onwaarheid was, daar hij zich reeds vroeger voor zenuwen had „ziek gemeld”;

bij welke beslissing de opgelegde straf is gehandhaafd, doch de omschrijving der strafreden is gewijzigd, zoodat deze is komen te luiden:

„Getoond weinig begrip te hebben van krijgstuicht, door — na „tegen zijn zin bij de mitrailleur-compagnie te zijn geplaatst — „in stede van een voorbeeld te zijn van dienstijver en plichtsbe- „trachting, bij herhaling bezwaren gemaakt tegen zijne aanwijzing „voor verschillende diensten en van den beginne af aantekening „gehouden van voorvallen bij de compagnie, ten einde deze tegen „zijn compagnies-commandant te kunnen uitspelen.

„Zich ziek gemeld hebbende voor zenuwpijnen in maag en rug „(hetgeen reeds meermalen was voorgekomen), zijn diensten niet „overgegeven en toen hem hierover, na terugkeer van zijne ziekte, „door zijn compagnies-commandant eene opmerking werd gemaakt, „hierin niet berust, doch het doen voorkomen alsof zijn Kapitein „verantwoordelijk was voor zijn zenuwachtigen toestand.”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den Kapitein D. en den Majoor C., allen voornoemd;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager zich omstreeks 14 Januari 1931 heeft ziek gemeld wegens zenuwpijnen en bij beslissing van den behandelenden geneesheer is vrijgesteld van dienst doen, aanvankelijk gedurende den tijd van ééne week, daarna tot Maandag 26 Januari 1931;

dat hij zich op Zaterdag 24 Januari 1931 heeft teruggemeld bij zijn Compagnies-Commandant, den Kapitein D., en aan dezen heeft medegedeeld dat hij des Maandags d.a.v. zijn dienst zou hervatten;

dat genoemde Kapitein hem, klager, in den voormiddag van Maandag 26 Januari 1931 er eene aanmerking over heeft gemaakt, dat hij omstreeks 14 Januari tevoren zijn dienst betreffende het bijhouden van het cahier der presente sterkte niet aan een vervanger had overgegeven;

dat klager denzelfden dag door tusschenkomst van zijn voornoemden Compagnies-Commandant den Regiments-Commandant heeft te spreken gevraagd;

dat de Kapitein D., na lezing van dit verzoek, zich naar klager heeft begeven en aan dezen heeft gevraagd om welke reden hij den Regiments-Commandant had te spreken gevraagd;

dat klager op deze vraag heeft geantwoord in bewoordingen van de volgende strekking: „Kapitein, als dat zoo doorgaat, maakt U mij zenuwziek”, of: „Kapitein, als het zoo doorgaat, word ik weer zenuwziek”;

Overwegende dat klager heeft aangevoerd, dat hij zijn dienst betreffende het wekelijks bijhouden van het cahier der presente sterkte niet aan een opvolger heeft overgegeven, omdat naar zijn meening de Compagnies-Commandant voor de vervanging in zijne diensten zoude zorg dragen;

dat hij den Regiments-Commandant heeft te spreken gevraagd, omdat hij van dezen toestemming had gekregen om zich tot hem te wenden, wanneer hij bezwaren ondervond in zijn dienst bij de Mitrailleur-compagnie, en dat hij hiertoe reeds het plan had gevormd voordat het voorval inzake het bijhouden van het cahier der presente sterkte zich voordeed;

Overwegende dat de Majoor C. heeft verklaard:

dat hem bij het onderzoek van het beklag is gebleken, dat de in de omschrijving der strafreden vermelde feiten niet voldoende eene strafoplegging wettigen, behoudens klager's ongepast gezegde naar aanleiding van eene vraag om inlichtingen van zijn Compagnies-Commandant op Maandag 26 Januari;

dat bij het voormelde onderzoek van het beklag mede aan het licht is gekomen, dat klager na zijne plaatsing bij de Mitrailleur-compagnie eenige malen bezwaren heeft gemaakt tegen zijne aanwijzing voor verschillende diensten en van den beginne af aantekening heeft gehouden van voorvallen bij de compagnie, welke aantekeningen volgens hem, Commandant van de Regimentsschool, alleen ten doel konden hebben om die te kunnen bezigen tegen den Commandant der Mitrailleur-compagnie;

Overwegende dat naar 's Hofs oordeel bij de beslissing van den Commandant van de Regimentsschool terecht uit de oorspronkelijke omschrijving der strafreden het door klager geven van een inderdaad ongepast antwoord op Maandag 26 Januari 1931 aan zijn Compagnies-Commandant, toen deze hem om opheldering vroeg met betrekking tot het indienen van een schriftelijk verzoek om zijn Regiments-Commandant te mogen spreken, is overgenomen, doch de omschrijving van dit onkrijgstuchtelijk optreden behoort te luiden zooals hierna zal worden aangegeven, terwijl hetgeen door genoemden Commandant verder nog in de omschrijving der strafreden is opgenomen, als strafoplegging niet voldoende wettigend, trouwens ook niet in allen deele vaststaand en verder noch met de oorspronkelijke straf en omschrijving der strafreden, noch met het door klager bij deze autoriteit ingediende beklag eenig verband houdend, uit de omschrijving der strafreden behoort te verdwijnen;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing, door den Commandant van de Regi-

mentsschool bij het 16de Regiment Infanterie op het beklag genomen, behoudens voor zoover de oorspronkelijk onder dagteekening 27-1-'31 opgelegde straf en de omschrijving der strafreden daarbij werden te niet gedaan;

Wijzig de omschrijving der strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Op een hem door zijn Compagnies-Commandant gestelde vraag „om opheldering betreffende het indienen van een schriftelijk verzoek om zijn Regiments-Commandant te mogen spreken, aan dien „Compagnies-Commandant een ongepast antwoord gegeven.”;

Vermindert de opgelegde straf tot twee dagen licht arrest;

Gelast dat deze gewijzigde straf en omschrijving der strafreden in klager's straflijst zullen worden ingeschreven in stede van die, welke daarin onder dagteekening 27-1-'31 en 4-2-'31 waren gesteld;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den Kapitein D. één aan den Majoor C., één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's Hertogenbosch.

Vonnis van 10 December 1929.

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, ritmeester A. J. E. Mathon, kapitein J. de Bie en eerste-luitenant H. J. F. Naarding.

Auditeur-militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Een soldaat der Koloniale Reserve staat terecht wegens opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid.

De Krijgsraad verklaart zich onbevoegd om te erkennen over den persoon van den beklagde, omdat, nu de toestemming van den vader van dezen minderjarigen beklagde niet verkregen was tot het aangaan van een vrijwillige verbintenis als militair, hij niet geacht kan worden bestemd te zijn voor of te behooren tot de krijgsmacht in de koloniën of bezittingen van het rijk buiten Europa, terwijl er ook geene bepaling bestaat als die van art. 61 W. v. M. S., voor zooveel betreft de krijgsmacht in de koloniën of bezittingen van het rijk buiten Europa.

In de zaak van den Auditeur-militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens H., oud 20 jaar, geboren te Amsterdam, soldaat der Koloniale Reserve te Nijmegen, gedetineerd in het

Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch, thans wonende te Amsterdam, Mercatorstraat, beklaagde en gearresteerde, thans gerequireerde in persoon,

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN
EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 4 Juni 1929 zich heeft verbonden voor den Overzeeschen militairen dienst, zoowel in als buiten Europa, voor den tijd van vijf jaren;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 30 November 1929 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij na het eindigen van een hem verleend verlof op 6 October 1929 niet bij zijn Korps, in garnizoen te Nijmegen, is teruggekeerd, doch daarvan sinds dien tijd opzettelijk ongeoorloofd afwezig is gebleven, totdat hij op 4 November 1929 te Amsterdam is aangehouden, althans totdat hij zich op dien datum aldaar heeft aangemeld;

Overwegende dat — nu de toestemming des vaders van den minderjarigen beklaagde niet verkregen was tot het aangaan van een vrijwillige verbintenis als militair — deze niet geacht kan worden bestemd te zijn voor of te behooren tot de Krijgsmacht in de Koloniën of bezittingen van het Rijk buiten Europa — en dat er ook geene bepaling bestaat als die van art. 61 Wetboek van Militair Strafrecht voor zooveel betreft de krijgsmacht in de koloniën of bezittingen van het Rijk buiten Europa, — zoodat de Krijgsraad zich onbevoegd acht om te erkennen over den persoon van beklaagde;

Gezien art. 134, 178, 179 ¹⁾, 197 en art. 240 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart zich onbevoegd om te erkennen over den persoon van beklaagde.

De vraag of de z.g. facto-militairen militairen zijn in den zin van het W. v. M. S. en dus als zoodanig aan de militaire rechtspraak onderworpen zijn, heeft, voor zoover ons bekend, nog niet het onderwerp uitgemaakt van eene rechterlijke beslissing.

Onder de oude wetgeving werd algemeen, zoowel door de schrijvers als door de jurisprudentie, aangenomen dat deze categorie van personen onderworpen was aan de militaire strafwetgeving. Art. 2

1) Het is ons niet recht duidelijk waarom hier artt. 178 en 179 R. L. zijn aangehaald.
Red. M.R.T.

C.W.L. eischte immers niet meer dan dat iemand in de formatie van een korps der armée was begrepen. (Men zie hieromtrent de beschouwingen bij v. d. Hoeven, „Opmerkingen over de Nederlandsche Strafwetgeving voor het Krijgsvolk te lande”, tweede druk, blz. 63. Pols, „Het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande”, tweede uitgave blz. 80, verder Collette en van Dijk. „Militaire rechtspleging”, blz. 60. Sententie H.M.G. 21 October 1887. M.R.T. II, blz. 346, welk geval een ten onrechte als dienstplichtige ingelijfd persoon betrof).

Is deze opvatting nu na 1 Januari 1923 niet meer juist?

De Krijgsraad te 's-Hertogenbosch heeft die vraag, i.c. wat betreft het Indisch leger, bevestigend beantwoord. Een zich zonder toestemming zijns vaders bij dat deel der krijgsmacht verbonden hebbende minderjarige kan niet geacht worden bestemd te zijn voor of te behooren tot de krijgsmacht in de koloniën, beslist de Krijgsraad. Dit is dus juist het tegenovergestelde van hetgeen vroeger algemeen werd aangenomen, zulks hoewel de termen der wet dit verschil o.i. geenszins medebrengen, zelfs lijken ons de woorden bestemd zijn voor of behooren tot een krijgsmacht van art. 63 W. v. M. S. nog van ruimer strekking dan de oude uitdrukking in de formatie van een korps zijn begrepen. Beide bepalingen vragen slechts naar een feitelijke n toestand, zonder melding te maken van eene, al of niet rechtsgeldige dienstverbintenis. In dezen gedachtengang komt ons derhalve de beslissing onjuist voor.

De Krijgsraad heeft echter nog een ander motief voor zijne uitspraak. Hij maakt n.l. verschil tusschen de koloniale krijgsmacht en de moederlandsche krijgsmacht; geldt voor de laatste art. 61, uitdrukkelijk de facto-militairen tot militairen in den zin van het Wetboek stempelend, zoodanig voorschrift ontbreekt voor de koloniale krijgsmacht, derhalve kunnen ook om die reden zij die feitelijk dienen bij deze krijgsmacht, niet als militairen worden beschouwd.

Naar onze meening is die redeneering a contrario — altijd eenigszins gevaarlijk — zeer weinig gerechtvaardigd, veeleer lijkt het ons overeenkomstig den geest der wet om voor beide deelen der krijgsmacht eenzelfde beginsel te huldigen, ook al is dat in het tweede geval niet met zooveel woorden uitdrukkelijk in de wet neergelegd. Hierbij komt nog, dat art. 61, door de Invoeringswet in het Wetboek opgenomen, slechts eene administratieve bedoeling heeft n.l. om bewijsmoeilijkheden zooveel doenlijk te elimineeren. ¹⁾

Achten wij dus ook dit deel der motiveering van het vonnis minder juist, de vraag is echter of het aan art. 61 ontleende argument überhaupt wel in 's K r i j g s r a a d s g e d a c h t e n g a n g past. Heeft de Raad wel voldoende aandacht geschonken aan het slot van het artikel, waardoor de facto-militair weder wordt geacht niet te zijn militair in den zin der wet, indien aannemelijk wordt gemaakt dat hij niet onder de bepalingen van art. 60 valt. Dit art. 60

1) Zie Kempen. Militair Straf- en Tucht recht IV, blz. 83.

eischt nu, in n° 1°, een vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht, tot doorloopenden werkelijken dienst verplichtende. Hier komt derhalve de dienstverbintenis — anders dan onder de oude wetgeving — wèl in het geding en kan men staande houden, dat, wanneer zoodanige verbintenis — civielrechtelijk dan — nietig zoude zijn, het dienstverband wettelijk niet aanwezig is, derhalve aan art. 60 niet voldaan, de in dienst getredene dus niet militair is. In deze n gedachtengang zou eene bepaling als art. 61 bevat, juist er dus toe leiden dat een zoodanige facto-militair niet is militair in den zin der wet, terwijl de Krijgsraad, precies andersom, uit het gemis van zoodanig artikel ten aanzien der koloniale krijgsmacht, concludeert dat de facto-militair niet als militair bij die krijgsmacht mag worden beschouwd.

Tegen de door ons gevolgde redeneering kan nu intusschen weer aangevoerd worden, dat er bij een militair dienstverband geen sprake is van een civielrechtelijke verbintenis. In dien zin werd bijv. eveneens in een geding tegen een minderjarige, beslist bij Sententie van het H.M.G. van 2 December 1887 Mil. Jur. n° 25 waarin we, ter weerlegging van de bewering van de verdediging in anderen zin, overwogen vinden „dat in casu van een zuiver burgerlijke overeenkomst geen sprake kan zijn, maar dat de beklagde zich in staatsrechtelijken zin heeft verbonden om den lande als militair te dienen, en dat wanneer hij niet aan zijne verplichtingen voldoet, hij voor de militaire strafwetten verantwoordelijk is en het aangegane engagement niet eigendunkelijk kan verbreken.” Dienovereenkomstig is ook de opvatting dat krachtens de Nederlandsche wet moet worden aangenomen, dat het Nederlandschap verloren wordt door zonder verlof van de Koningin in vreemden krijgsveld te treden, óók wanneer het betreft minderjarigen die zonder toestemming van hen die de ouderlijke macht of de voogdij uitoefenen, in vreemden krijgsveld zijn getreden. Zie Mr. J. P. A. François Handboek van het Volkenrecht, 1931, Deel I, blz. 211.

Is dit juist dan zou al of niet-toestemming van de ouders voor het door hun minderjarigen zoon aangegane dienstverband met betrekking tot art. 60 onverschillig zijn en dus de restrictie van art. 61 op dat geval nooit betrekking kunnen hebben. Dan is echter ook het vonnis van den Krijgsraad onjuist geweest.

Ten slotte nog een korte opmerking over het dictum in het vonnis. De Krijgsraad verklaart zich, onder aanhaling van art 240 R.L., onbevoegd om te erkennen over den persoon van beklagde. In de opvatting van den Krijgsraad zeer begrijpelijk, immers als de man niet is militair, is hij ook niet aan de rechtsmacht van den militairen rechter onderworpen en de Krijgsraad dus ook niet bevoegd om de zaak te berechten. Maar wie is dan wel de bevoegde rechter? Misschien de Krijgsraad in Oost- of West-Indië? Art. 240 bepaalt dat de Raad „met toezending der noodige stukken, aan den bevoegden Regter (zal) kennis geven”. Het zou interessant zijn om te weten op welke wijze de Krijgsraad aan dit voorschrift

uitvoering heeft gegeven. Vergissen we ons niet, dan zal deze onbevoegdverklaring wel gelijk staan met eene vrijspraak.

Naar ons bleek is van 's Krijgsraads vonnis hooger beroep niet aangeteekend. Dit is jammer. Het zou toch wel de moeite geloond hebben om aangaande de in deze zaak behandelde, mede voor de praktijk niet onbelangrijke rechtsvraag, ook onder de werking van het tegenwoordige Wetboek, eene beslissing van het H. M. G. uit te lokken.

Red. M.R.T.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 17 September 1930. ¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Luitenant ter zee der 1ste klasse C. Meijer, officier van Administratie der 1ste klasse A. van Houste, kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. van Frijtag Drabbe en officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries.

Fiscaal: Officier van Administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. J. A. E. Buiskool, te Schagen.

Diefstal door een korporaal-machinist van f 200, deel uitmakende van de kas van den scheepstoko aan boord van een oorlogsvaartuig.

Op grond van het begane feit is de beklagde ongeschikt in den door hem bekleeden rang te blijven dienen. Verlaagd tot den stand van matroos en wel van stoker-olieman.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen D., korporaal-machinist, oud 33 jaren, geboren te den Helder, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 21 Juli 1930;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 1 Augustus 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde ten laste gelegde: dat hij op of omstreeks den 28sten Juni 1930 aan boord van Hr. Ms. „Vulcanus”, liggende te Willemsoord, (den Helder), uit een gesloten kastje, in gebruik bij den aan

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof, uitgesproken op 4 November 1930, bevestigd.

boord van dat schip dienenden korporaal-bottelier J. B., tevens verkooper in den scheepstoko, heeft weggenomen een bedrag, groot ongeveer *f* 200 (tweehonderd gulden), welk bedrag, deel uitmakende van de kas van den scheepstoko van dat schip, toebehoorde aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, met het oogmerk zich bovengenoemd bedrag wederrechtelijk toe te eigenen, hebbende hij het weggenomen geld onder zijn bereik gebracht door het afgesloten kastje, waarin zich hoogergeroemd bedrag aan geld bevond, te openen met een valschen sleutel, immers met een sleutel niet voor het openen van dit kastje bestemd;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 4 Augustus 1930, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag, den zeventienden September 1930, des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch, door den fiscaal overgelegd, en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem telastegelegde, met dien verstande dat het bedrag aan geld toebehoorde aan het Rijk der Nederlanden, en veroordeeling van hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden met aftrek der voorloopige hechtenis, ondergaan van en met 30 Juni 1930 tot en met 21 Juli 1930, en tot verlaging tot stoker der 1ste klasse;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt, dat hij op 14 December 1915 in dienst is aangenomen als stoker der 2e klasse en dat hij thans nog dient als korporaal-machinist;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is D., oud 34 jaren, korporaal-machinist aan boord van Hr. Ms. „Vulcanus”; dat hij op 14 December 1915 voor den tijd van vijf jaren in den zeedienst is aangenomen;

dat hij op 28 Juni 1930 aan boord van Hr. Ms. „Vulcanus”, liggende te Willemsoord (den Helder), op de bakskist onder de tokokast een pakje bankpapier zag liggen; dat hij ± een uur te voren den korporaal-bottelier B., verkooper in den scheepstoko, te dier plaatse had zien afrekenen en hieruit begreep, dat dit geld deel uitmaakte van de tokokas; dat hij opgemeld pakje heeft weggenomen met het oogmerk zich dit toe te eigenen, waartoe hij van niemand recht of vergunning had gekregen; dat het totaal aan bankpapier ± *f* 200 bedroeg;

Overwegende dat heeft verklaard de getuige J. B., korporaal-bottelier aan boord van Hr. Ms. „Vulcanus”: dat hij op 28 Juni 1930 aan boord van opgemeld schip, toen liggende te Willemsoord, verkooper was in de scheepstoko; dat hij in den morgen van dien

dag van verschillende schepelingen gelden had geïnd wegens aan de toko verschuldigde bedragen en toen een bedrag van ruim *f* 200 in de tokokas aanwezig was; dat hij eenige uren later bevond, dat van het geld van de tokokas een bedrag van \pm *f* 200 was verdwenen; dat hij dit geld van de toko onder zijn beheer had en daarvoor verantwoordelijk was; dat hij aan niemand vergunning had gegeven dit geld weg te nemen;

Overwegende dat een proces-verbaal d.d. 4 Juli 1930 op den ambtseed opgemaakt door G. Beukers, agent van politie-rechercheur te den Helder, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, onder meer inhoudt, dat hij op 28 Juni 1930 op den beklaagde heeft in beslag genomen een bedrag van *f* 50 en te zijnen huize een bedrag van *f* 62,50;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een geldelijk bedrag van *f* 112,50, waaromtrent de beklaagde verklaart dat dit bedrag van den door hem gepleegden diefstal afkomstig is;

Overwegende dat door de verklaring van den beklaagde en die van den getuige, den inhoud van opgemeld proces-verbaal en door de eigen waarneming van den krijgsraad bij het onderzoek ter terechtzitting door hem persoonlijk geschied, wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er aan, dat hij op den 28sten Juni 1930 aan boord van Hr. Ms. „Vulcanus”, liggende te Willemsoord (den Helder), heeft weggenomen een bedrag, groot ongeveer *f* 200 (tweehonderd gulden), welk bedrag, deel uitmakende van de kas van den scheepstoko van dat schip, toebehoorde aan een ander dan aan hem, beklagde, met het oogmerk zich bovengenoemd bedrag wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „diefstal”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden, waarin het is begaan, en de persoonlijkheid van den beklagde, terwijl de krijgsraad op grond van het begane feit den beklagde ongeschikt acht in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

Gezien de artikelen 2, 25, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27, 310 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189, 190, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem werd ten laste gelegd, gelijk hooger werd overwogen, en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak van en met 30 Juni 1930 tot en met 21 Juli 1930 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht;

Verlaagt hem tot den stand van matroos en wel tot den stand van stoker-olieman;

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard, in 't bijzonder niet dat de beklagde het weggenomen geld onder zijn bereik heeft gebracht door gebruik te maken van een valschen sleutel, en spreekt hem hiervan vrij;

Beveelt de teruggave van het ten processe aanwezig geldelijk bedrag ad f 112,50 aan den Commandant van Hr. Ms. „Vulcanus” na verloop van acht dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan.

In den eisch en de conclusie van den fiskaal had deze in den breede uiteengezet dat z.i. mede bewezen was dat de beklagde het geld onder zijn bereik had gebracht door middel van een valschen sleutel.

Een tweede verschil met den eisch is hierin gelegen, dat de fiskaal oordeelde dat het geld toebehoorde aan het Rijk der Nederlanden, zooals dit ook door den getuige J. B. in zijn verhoor was verklaard. De Krijgsraad is het daarmede niet eens, maar de vraag rijst dan wie is dan de „ander” aan wien volgens het vonnis het geld dan wèl toebehoorde? De Krijgsraad heeft zich blijkbaar de scheepstoko als eigenaar gedacht. Is dit juist? Wij kunnen civielrechtelijk moeilijk eene figuur construeeren volgens welke eene scheepstoko als zoodanig eigendomsrechten kan hebben. Een natuurlijk persoon is het niet, maar evenmin een rechtspersoon. Eene vereeniging in den zin der wet van 1855 is een toko immers niet, ook niet een stichting, nog minder een firma of een commanditaire of naamlooze vennootschap. Aan een coöperatieve vereeniging kan ook al niet worden gedacht. Leest men het bij Koninklijk besluit van 16 October 1915 vastgestelde Tokoreglement dan kan men moeilijk anders dan tot deze opvatting komen, dat een Scheepstoko is een door het Rijk geëxploiteerd bedrijf, werkende volgens de door de Kroon gegeven voorschriften met van Rijkswege verstrekt bedrijfskapitaal. Maar dan zijn de bezittingen van zulk een toko ook Rijkseigendom (Verg. Vonnis Zee-krijgsraad Soerabaja van 3 Augustus 1926 M.R.T. XXII, 534). Zóó is dan ook de algemeene opvatting. Het is niet duidelijk waarom de Krijgsraad er anders over denkt en hoe verder met zijne opvatting is overeën te brengen de beslissing dat het in beslag genomen bedrag van f 112,50 moet worden teruggegeven aan den commandant van Hr. Ms. „Vulcanus”, aan wien die gelden dan, in 's Krijgsraads gedachtengang, wederrechtelijk zijn onttrokken (art. 190 R.Z.). Treedt deze commandant als ontvanger van die gelden dan niet op als Rijksorgaan? En erkent de Krijgsraad met dien last niet feitelijk wat zij juridisch loochent?

Red. M.R.T.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 21 Januari 1931.

President: Mr. J. Sickenga (plv.).

Leden: Luitenant ter zee der 1e klasse C. Meijer, officier van Administratie der 1e klasse A. van Houte, kapitein der Mariniers H. J. F. M. A. von Frijtag Drabbe en officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1e klasse R. de Vries.

Fiscaal: Officier van Administratie der 1e klasse Mr. G. H. van Driel.

Rijden met een motorrijtuig:

1°. *zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs,*

2°. *zonder dat het rijtuig was voorzien van ten minste twee remmen.*

Door den Krijgsraad zijn deze beide feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling (art. 56 W. v. S.). De fiscaal oordeelde art. 55 W. v. S. toepasselijk. Zie opmerking onder het vonnis.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen: V., stoker der 1e klasse, oud 27 jaren, geboren te Sloten (N.H.), gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 6 October 1930;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 17 December 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde telastegelegde:

1°. „dat hij op den 12den Augustus 1930, als bestuurder gezeten op een tweewielig motorrijtuig, gemerkt G 72340, daarmee heeft gereden over den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, den „Spaarndammerdijk” te Amsterdam, zonder dat hij in het bezit was van een geldig rijbewijs, hem afgegeven door den Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland, waarin zijn woonplaats gelegen is (Den Helder);

2°. dat hij ten tijde, ter plaatse en onder de omstandigheden als sub 1°. vermeld, met dit motorrijtuig over genoemden openbaren rijweg heeft gereden, zonder dat dit motorrijtuig was voorzien van ten minste twee onafhankelijk van elkander krachtig werkende, onder bereik van den bestuurder zich bevindende remmen, met elk waarvan het rijtuig ieder oogenblik tot stilstand kon worden gebracht, daar de zich aan genoemd motorrijtuig bevindende handrem in het geheel niet werkte;

3°. dat hij, hoewel toenmaals nog niet voldoende bekwaam zijnde in het besturen van een tweewielig motorrijtuig, althans niet in het

bezit zijnde van een op zijn naam staand geldig rijbewijs, hetwelk hem de bevoegdheid gaf tot het besturen van een dergelijk motorrijtuig, op den 12den Augustus 1930, als bestuurder van en gezeten op een tweewielig motorrijtuig, gemerkt G. 72340, daarmede een proefrit makende, gereden heeft op den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, den „Spaarndammerdijk” te Amsterdam op een zoodanig hoogst roekelooze, onvoorzichtige en onhandige wijze, dat hij de zich op dat tijdstip op gemelden weg bevindende Elisabeth Hogen en Hendrikus Hendriks — welke personen bij het oversteken van genoemden weg aarzelend in hun bewegingen waren, op welke aarzeling beklaagde noch vaart verminderde, noch stopte — met het door hem bestuurde motorrijtuig heeft aan- en omvergereden, waardoor deze personen tegen den grond zijn geslingerd op een zoodanige wijze, dat eerstgenoemde daardoor zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen, althans zoodanig lichamelijk letsel dat zij daardoor tijdelijk verhinderd is geworden in de uitoefening van haar beroep als huishoudster”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 19 December 1930, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag den 21en Januari 1931 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem sub 1°. en 2°. telastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een geldboete van vijftien gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van twintig dagen, alsmede tot vrijpraak van den beklaagde van het hem sub 3°. telastegelegde;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 12 April 1928 in dienst is aangenomen als stoker 2e klasse voor den tijd van vijf jaren;

Overwegende omtrent het den beklaagde sub 1° telastegelegde:

dat een verklaring dd. 21 October 1930, afgegeven door den Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland inhoudt, dat uit de ter Griffie gehouden aantekeningen niet is gebleken, dat op 12 Augustus 1930 aan V., geboren 22 November 1903, een geldig rijbewijs voor het besturen van motorrijtuigen op twee wielen was afgegeven;

dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is V., oud 26 jaren, geboren te Sloten (N.H.); dat hij het laatst gediend heeft als stoker der 1e klasse aan boord Hr. Ms. „Jacob van Heemskerck”; dat hij op 12 April 1928 in dienst is aangenomen voor den tijd van vijf jaren als stoker 2e klasse;

dat hij op 12 Augustus 1930 als bestuurder gezeten op een twee-

wielig motorrijtuig, gemerkt G 72340, daarmede heeft gereden over den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, den „Spaarn-dammerdijk” te Amsterdam, terwijl hij niet in het bezit was van een hem door den Commissaris der Koningin in de Provincie Noord-Holland, in welke provincie zijn woonplaats, Den Helder, is gelegen, afgegeven geldig rijbewijs;

Overwegende dat door den inhoud van opgemaakte verklaring en de verklaring van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklagde sub 1° is telastegelegd;

Overwegende omtrent het den beklagde sub 2° telastegelegde:

dat een ambtseedig proces-verbaal dd. 29 Augustus 1930 opgemaakt door J. van Gent, agent van politie, tevens buitengewoon veldwachter der gemeente Amsterdam, o.m. inhoudt:

dat hij op 12 Augustus 1930 heeft onderzocht een tweewielig motorrijtuig letter en nummer G 72340 en daarbij heeft bevonden dat dit motorrijtuig was voorzien van twee remmen, waarvan één een in het geheel niet werkende handrem;

dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij ten tijde, ter plaatse en onder de omstandigheden als sub 1° vermeld, met dit motorrijtuig over dien openbaren weg heeft gereden;

Overwegende dat door den inhoud van gemeld ambtseedig proces-verbaal en de verklaring van den beklagde wettig en overtuigend bewezen is hetgeen den beklagde sub 2° is telastegelegd;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen dat beklagde het hem sub 3° telastegelegde feit heeft begaan en hij mitsdien hiervan moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat de beklagde als verweer tegen het hem sub 2° telastegelegde heeft aangevoerd dat het niet-functionneeren van de handrem te wijten zou zijn aan een met het motorrij wiel tijdens het rijden plaats gehad hebbend ongeval;

Overwegende dat de Krijgsraad dit verweer van den beklagde verwerpt;

dat toch de getuige-deskundige J. van Gent ten processe heeft verklaard dat het defect aan de handrem niet kan zijn ontstaan door te krachtig remmen tijdens het ongeval, doch dat de gebreken reeds aanwezig moeten zijn geweest vóór beklagde met het motorrijtuig dien dag is gaan rijden; dat de Krijgsraad geene redenen heeft deze verklaring als onjuist aan te merken;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd:

Ie. Met een motorrijtuig over een weg rijden zonder dat aan den bestuurder een rijbewijs voor het besturen van een motorrijtuig als waarmede over den weg wordt gereden, is afgegeven door den Commissaris der Koningin in de provincie waar de bestuurder woont;

2e. Het als bestuurder van een motorrijtuig met het rijtuig over een weg rijden terwijl niet is voldaan aan art. 14 van het „Motor- en Rijwielreglement”;

beide feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling;

Overwegende dat een geldboete van *f* 25 staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten in verband met de omstandigheden waarin zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklagde;

Gezien de artikelen:

2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

23, 56 eerste lid van het Wetboek van Strafrecht;

9 eerste lid 3°, 28, 29 3e lid der Motor- en Rijwielwet;

22 eerste lid, 73 van het Motor- en Rijwielreglement;

185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen den beklagde sub 1° en 2° is telastegelegd met zijn schuld eraan en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld; ¹⁾

Veroordeelt den beklagde tot een geldboete van *f* 25, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van 25 dagen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen den beklagde sub 3° is telastegelegd en spreekt hem hiervan vrij.

1) De fiscaal had geconcludeerd tot schuldigverklaring aan:

1°. Met een motorrijtuig over een weg rijden zonder dat aan den bestuurder een rijbewijs is afgegeven door den commissaris der Koningin in de provincie waar de bestuurder woont;

2°. Met een motorrijtuig over een weg rijden zonder dat dit motorrijtuig voorzien was van tenminste twee onafhankelijk van elkander krachtig werkende, onder het bereik van den bestuurder zich bevindende remmen, met elk waarvan het rijtuig ieder oogenblik tot stilstand kan worden gebracht,

en veroordeeling tot eene geldboete van 15 gulden, subsidiair 20 dagen hechtenis.

De fiscaal achtte derhalve niet aanwezig twee feiten, ééne voortgezette handeling uitmakende (art. 56 W. v. S.), maar oordeelde hier art. 55 W. v. S. van toepassing, eene opvatting in overeenstemming met de jurisprudentie van den Hoogen Raad en van het Hoog Militair Gerechtshof. Van eene voortgezette handeling schijnt ons reeds daarom geen sprake te kunnen zijn, omdat het hier allerminst feiten van gelijken aard geldt, terwijl ook eene „voortzetting” niet heeft plaats gevonden doch beide feiten tegelijkertijd zijn begaan.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 6 Februari 1931.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Gep. kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz, gep. luitenant-kolonel der infanterie Dr. P. van Hulstijn, Mr. Dr. M. A. G. Harthoorn en Mr. A. J. C. M. Nelissen.

Advocaat-fisikaal: Mr. H. Marcella.

Raadsman: Mr. K. E. Kan.

Het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht voorschriften gevende tot handhaving van het „openbaar gezag” en van „wettelijke voorschriften” en tot bescherming van „ambtenaren”, heeft met deze uitdrukkingen, wanneer het die zonder nadere aanduiding bezigt, enkel het oog op het Nederlandsche openbaar gezag, de Nederlandsche wettelijke voorschriften, de Nederlandsche ambtenaren. Evenmin als onder die uitdrukkingen vallen het buitenlandsch openbaar gezag, de buitenlandsche wettelijke voorschriften, de buitenlandsche ambtenaren is dit het geval met het Nederlandsch-Indisch openbaar gezag, de Nederlandsch-Indische wettelijke voorschriften en de Nederlandsch-Indische ambtenaren (A n d e r s Zeekrijgsraad en Advocaat-fisikaal).

Het Hof stemt ten volle in met den Advocaat-fisikaal dat de straffeloosheid, gevolg van zijne beslissing, een onhoudbaren toestand in het leven roept, maar dit vloeit uitsluitend voort uit het feit dat de Nederlandsche wetgever de militairen in eersten aanleg terechtstaande voor een Zeekrijgsraad, ook wegens door hen in Ned-Indië gepleegde strafbare feiten onderwerpt aan de Nederlandsche, in stede van aan de Nederlandsch-Indische strafbepalingen.

Vrijpraak van de in eersten aanleg wegens wederspanningheid, belediging van een ambtenaar en belemmering van een ambtenaar veroordeelde matrozen met verwijzing der zaak ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja ratione officii appellant tevens geappelleerde en W., F. en E., stamboeknummer respectievelijk , en , oud respectievelijk 27, 28 en 22 jaren, geboren respectievelijk te Domburg (Zeeland), Oostkapelle (Zeeland) en te Apeldoorn (Gelder-

1) Zie ook in verband met deze sententie de op 16 Februari 1931 in den Volksraad zonder hoofdelijke stemming aangenomen motie, hiervoor blz. 9, alsmede onze beschouwingen in M.R.T. XXVI, blz. 208 en vlgg.

land), laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende allen als matroos der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” te Soerabaja, beklaagden-appellanten tevens geappelleerden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja gewezen en uitgesproken den 8en Januari 1931 waarvan appél, bij welk vonnis met gedeeltelijke vrijspraak van F. en E., het aan de beklaagden te laste gelegde als nader in het vonnis aangeduid wettig en overtuigend bewezen is verklaard en waarbij zij te dier zake zijn schuldig verklaard:

beklaagde W. aan: „wederspanningheid”,
 beklaagde F. aan: „eenvoudige beleediging aangedaan aan een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening”,
 beklaagde E. aan: „opzettelijk eenige handeling door een ambtenaar belast met het opsporen van strafbare feiten ondernomen ter uitvoering van eenig wettelijk voorschrift, belemmeren” en deswege veroordeeld: beklaagde W. tot eene geldboete van vijftig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis voor den tijd van vijftig dagen, beklaagde F. tot eene geldboete van dertig gulden bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis voor den tijd van dertig dagen, beklaagde E. tot eene geldboete van vijftien gulden bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis voor den tijd van vijftien dagen;

Gelet op de door den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja en door de beklaagden respectievelijk op 12 en 17 Januari 1931 dus tijdig gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproepingen in hooger beroep ddis. 26 Januari 1931 en de relazen van betekening daarvan ddis. 31 Januari 1931;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië Meester H. Marcella genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appél ddo. 6 Februari 1931 daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië met ontvangst van het appél het vonnis a quo zal bevestigen;

Gehoord de beklaagden in hunne middelen van verdediging en hetgeen ter terechtzitting van 6 Februari 1931 door hunnen raadsman Meester K. E. Kan is aangevoerd;

Gezien de stukken;

Overwegende, dat beklaagden ter terechtzitting van den Hove zich hebben bepaald tot een volharding bij hetgeen door hen in eersten aanleg is verklaard, zoodat het Hof voor de beoordeeling van de schuld van beklaagden aan het hun ten laste gelegde uitsluitend is aangewezen op hetgeen door het onderzoek in eersten aanleg ten laste van beklaagden is aangetoond;

Overwegende, dat het Hof op de gronden door den Zeekrijgsraad aangevoerd, welke het overneemt, zich vereenigt met diens beslissing ten aanzien van het bewezene of niet bewezene der te laste gelegde feiten en de schuld van beklaagden;

Overwegende, dat naar het oordeel van den Zeekrijgsraad de bewezen verklaarde feiten opleveren;

1°. wat W. betreft: het misdrijf van „wederspanningheid”;

2°. wat F. betreft: het misdrijf van „eenvoudige belediging aangedaan aan een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening”;

3°. wat E. betreft: het misdrijf van „opzettelijk eenige handeling door een ambtenaar belast met het opsporen van strafbare feiten ondernomen ter uitvoering van eenig wettelijk voorschrift belemmeren”;

welke misdrijven zijn voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 180, 184 1e lid en 266 j°. 267 van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het Hof deze beslissing onjuist acht;

Overwegende hieromtrent, dat het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht, voorschriften gevende tot handhaving van het „openbaar gezag” en van „wettelijke voorschriften” en tot bescherming van „ambtenaren”, met deze uitdrukkingen, wanneer het die zonder nadere aanduiding bezigt, enkel op het oog heeft het Nederlandsche openbaar gezag, de Nederlandsche wettelijke voorschriften, de Nederlandsche ambtenaren;

dat een andere opvatting er toe zou moeten leiden, dat misdrijven door Nederlanders niet alleen in Nederland, maar ook in het buitenland tegen het buitenlandsche gezag, tegen de buitenlandsche wettelijke voorschriften en tegen buitenlandsche ambtenaren gepleegd, in Nederland krachtens art. 5 sub 2°. naar de Nederlandsche wet kunnen worden gestraft;

dat deze opvatting, reeds op zich zelf verwerpelijk, aangezien het niet op den weg van den Nederlandschen wetgever ligt voorschriften te geven tot handhaving van het buitenlandsche gezag en van buitenlandsche wettelijke voorschriften en tot bescherming van buitenlandsche ambtenaren, ook daarom volstrekt onaannemelijk is, daar alsdan Nederlanders te dien aanzien in veel ongunstiger positie geplaatst zouden zijn dan vreemdelingen, die volgens artikel 4 van genoemd Wetboek te dier zake wegens misdrijven in het buitenland gepleegd, niet strafbaar zijn;

dat bovendien uit de wet van 6 April 1875 (Stbl. n°. 66) tot regeling der algemeene voorwaarden, op welke ten aanzien van de uitlevering van vreemdelingen verdragen met vreemde mogendheden kunnen worden gesloten, blijkt, dat de Nederlandsche wetgever zoo weinig zich geroepen acht tot medewerking van de handhaving van het buitenlandsch openbaar gezag en de bescherming van buitenlandsche ambtenaren, dat zij zelfs vreemdelingen wegens

misdrijven tegen dat gezag en tegen die ambtenaren in het buitenland gepleegd, weigert uit te leveren;

dat reeds om deze reden niet te aanvaarden is de stelling, welke de Advocaat-Fiscaal met een beroep op Prof. van der Hoeven verdedigt, dat voor wat Nederlandsche militairen betreft, in art. 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht genoemd, die, terwijl zij zich in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa bevinden, zich aldaar aan eenig strafbaar feit schuldig maken, aan de verschillende in het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht voorkomende uitdrukkingen een ruimere beteekenis moet worden gehecht, zoodat onder „bevoegd gezag” moet worden begrepen het buitenlandsche bevoegd gezag, onder militair werk, genoemd in art. 430, het buitenlandsche militair werk, onder regeeringsbescheiden, genoemd in art. 463, die van een buitenlandsche regeering;

dat bovendien het door den Advocaat-Fiscaal gedane beroep op Prof. van der Hoeven misplaatst is, daar deze met opneming van art. 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht enkel beoogd heeft uitbreiding te geven aan de bepaling van art. 5 sub 2°. van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht, door eerstens naast Nederlanders aldaar genoemd, ook vreemdelingen, voorzover zij Nederlandsche militairen zijn, strafbaar te stellen wegens delicten in het buitenland gepleegd en door ten tweede, behalve misdrijven, ook overtredingen in deze strafbaarstelling te omvatten, maar nergens, ook niet uit zijn toelichting op gemeld artikel blijkt, dat hij in tegenstelling met de gewone beteekenis der woorden in de verschillende strafbepalingen, hieraan een ruimere beteekenis heeft willen toekennen door de daarin opgesloten bescherming van Nederlandsche belangen ook uit te strekken tot buitenlandsche belangen;

dat evenmin als onder de uitdrukking „ambtenaren”, „openbaar gezag” en „wettelijke voorschriften” in het Nederlandsche Strafwetboek voorkomende de buitenlandsche ambtenaren, het buitenlandsche openbaar gezag en de buitenlandsche wettelijke voorschriften begrepen kunnen worden geacht, dit het geval is met de Nederlandsch-Indische ambtenaren, het Nederlandsch-Indische openbaar gezag en de Nederlandsch-Indische wettelijke voorschriften;

dat voor zoodanige gelijkstelling met Nederlandsch-Indische ambtenaren, Nederlandsch-Indische gezag en Nederlandsch-Indische wettelijke *voorschriften* door den Advocaat-Fiscaal, in navolging van den Zeekrijgsraad, een beroep wordt gedaan op de solidariteit van belangen, welke tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië bestaat, en waarop o.m. berust het concordantiebeginsel in de wetgeving, de eenheid van het muntstelsel in Nederland en in Nederlandsch-Indië en de interregionale regeling van de executie van vonnissen gewezen door den rechter in Nederland en Nederlandsch-Indië;

dat, daargelaten dat een belangengemeenschap niet beperkt is tot Nederland en Nederlandsch-Indië en evenzeer tusschen Nederland en een vreemden Staat kan bestaan en zij, evenals zulks met

Nederlandsch-Indië het geval is, ook met betrekking tot een vreemden Staat aanleiding kan geven tot het maken van eenvormige regelingen, tot invoering van eenheid van muntstelsel en tot wederkeerige toekenning in het eigen land van executoriale kracht aan vonnissen door den rechter in het andere land gewezen, zooals b.v. wat dit laatste betreft, met betrekking tot Nederlandsch-Indië is geschied in art. 159 Indische Staatsregeling en met betrekking tot België in de wet van 18 Mei 1929 (Stbl. n°. 250), die belangengemeenschap echter *zonder uitdrukkelijke wetsbepaling*, nimmer kan leiden tot gelijkstelling en vereenzelviging van Nederlandsche met Nederlandsch-Indische of vreemde rechtsbelangen;

dat aldus de toepasselijkverklaring van art. 208 van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht met betrekking tot Nederlandsch-Indische muntspeciën, munt- en bankbiljetten haar grondslag vindt in art. 21 van de wet van 1 Mei 1854 (Stbl. n°. 75) tot regeling van het muntwezen van Nederlandsch-Indië, en evenzoo de toepasselijkverklaring van de artikelen 216, 219, 220 en 222 met betrekking tot zegels of merken in gebruik bij den postdienst, hetzij van Nederlandsch-Indië, Suriname of Curaçao, hetzij van een buitenlandsche mogendheid, uitdrukkelijk wordt uitgesproken door artikel 222 bis van het Strafwetboek zelf;

dat echter voor de toepasselijkverklaring van artikelen 180 en 304 sub 2°. van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht, indien de daarin omschreven feiten worden gepleegd tegen een Nederlandsch-Indischen ambtenaar, geen steun in de wet is te vinden;

dat, werd, naar de Advocaat-Fiscaal bepleit, ten laste van de Nederlandsche militairen een wijdere strekking aan de strafbepalingen toegekend dan zij ten aanzien van niet-militairen hebben, aan de werking daarvan een uitbreiding zou worden gegeven tot gevallen, niet in de wet voorzien, wat ontoelaatbaar is;

dat niet als argument voor de tegengestelde opvatting kan dienen, zooals door den Advocaat-Fiscaal aangevoerd, dat anders de bepaling van artikel 4 voormeld niet tot haar recht zou komen en daaraan in vele gevallen alle waarde zou worden ontnomen, daar dan immers vele feiten door Nederlandsche militairen buiten Nederland, doch op grondgebied van het Koninkrijk, zooals in casu in Nederlandsch-Indië begaan buiten het bereik van den strafrechter zouden vallen, wat niet in de bedoeling van den wetgever kan hebben gelegen;

dat, al kan het Hof met zijn Advocaat-Fiscaal ten volle instemmen, dat deze straffeloosheid een onhoudbaren toestand in het leven roept, zulks nochtans naar zijn oordeel niet gesteld kan worden op rekening van artikel 4 voormeld, dat daaraan geheel onschuldig is, maar uitsluitend het gevolg is van het feit, dat de Nederlandsche wetgever de militairen, voorzoover zij wegens strafbare feiten in Nederlandsch-Indië gepleegd, in eersten aanleg terecht staan voor de Krijgsraden bij de Zeemacht, onderwerpt aan de

Nederlandsche, instede van aan de Nederlandsch-Indische strafbepalingen;

Overwegende, dat derhalve de ten laste van beklaagden W. en E. bewezen verklaarde feiten niet strafbaar zijn, terwijl het ten laste van beklagde F. bewezen verklaarde feit enkel oplevert het misdrijf van „eenvoudige belediging”, strafbaar gesteld in artikel 266 van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat echter ter zake van dat laatste feit geen recht tot strafvordering aanwezig is, nu niet is gebleken, dat door hem tegen wien het feit is gepleegd, een klacht is ingediend, zooals door artikel 269 gevorderd wordt;

Overwegende, dat dus alle drie de beklaagden behooren te worden vrijgesproken;

Overwegende dat de feiten, waaraan beklaagden zich hebben schuldig gemaakt, nochtans op grond van artikel 8, 4de lid, artikel 22 sub d, juncto artikel 16 van het Reglement betreffende de krijgstuucht als onbestaanbaar met de militaire tuucht of orde, een krijgstuuchtelijk vergrijp opleveren, ter behandeling waarvan de zaak, op grond van artikel 58 van de Wet op de Krijgstuucht, naar den tot straffen bevoegden Commandeerenden officier dient te worden verwezen;

Gelet op vorenaangehaalde wetsbepalingen;

Rechtdoende in naam der Koningin;

Bevestigt het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep, doch alleen voor zooverre daarbij is beslist omtrent het bewezene of niet bewezene van de aan beklaagden ten laste gelegde feiten en hun schuld daaraan en omtrent de gedeeltelijke vrijspraak van de beklaagden F. en E.;

Vernietigt het vonnis overigens;

En in zooverre opnieuw rechtdoende:

Verklaart de feiten, voorzoo veel ten laste van beklaagden W. en E. bewezen verklaard, niet strafbaar;

Spreekt hen mitsdien te dier zake vrij;

Verklaart beklagde F. wegens het te zijnen laste bewezen verklaarde feit niet strafbaar;

Spreekt hem mitsdien te dier zake vrij.

Verwijst de zaak van alle drie de beklaagden ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier;

Laat aan dezen ter beoordeeling, of de beklaagden al dan niet krijgstuuchtelijk behooren te worden gestraft wegens hetgeen bij de behandeling dezer zaak is gebleken.

Aan de bij vorenstaande sententie vrijgesproken beklaagden was ten laste gelegd:

Wat W. betreft:

„dat hij in den nacht van 16 op 17 September 1930 op den Tandjoeng Perakweg-Oost te Soerabaja, toen de Politieopziener bij de Algemeene Politie te Soerabaja B. C. Sliggers, die ter plaatse

dienst deed, hem, bij betrapping op heeterdaad op het niet onmiddellijk na het gebruik betalen van een door hem, beklaagde, gebruikte taxi, welk feit strafbaar is gesteld bij artikel 6 (1) van de Taxi-verordening der gemeente Soerabaja van 29 Mei 1929 (in werking getreden den 1sten September 1929) had aangehouden en had vastgegrepen, ten einde hem voor een nader onderzoek en het opmaken van proces-verbaal over te brengen naar het bureau van het Commissariaat van Politie te Tandjoeng Perak, zich met geweld tegen Sliggers, werkzaam als voormeld, heeft verzet, door opzettelijk krachtdadig te rukken en te trekken in een richting tegenovergesteld aan die, waarin Sliggers hem wilde geleiden en door zich met de voeten krachtig schoor te zetten”;

wat F. betreft:

„dat hij in den nacht van 16 op 17 September 1930 op den Tandjoeng Perakweg-Oost te Soerabaja, toen de Politieopziener bij de Algemeene Politie te Soerabaja B. C. Sliggers, die ter plaatse dienst deed, den matroos der 1ste klasse W. wegens betrapping op heeterdaad op het plegen van een strafbaar feit had aangehouden en dezen voor een nader onderzoek en voor het opmaken van proces-verbaal wilde overbrengen naar het politiebureau te Tandjoeng Perak, genoemden politieambtenaar gedurende voormelde uitoefening van diens bediening, in diens tegenwoordigheid mondeling opzettelijk heeft beledigd, door Sliggers toe te voegen: „Je bent een lafaard” en dien politieambtenaar heeft bedreigd met eenig misdrijf tegen het leven gericht door Sliggers mondeling toe te voegen: „Je moet er aan” of „ik zal je afmaken”, althans door woorden van dergelijke strekking tegen Sliggers te gebruiken”,

en wat E. betreft:

„dat hij in den nacht van 16 op 17 September 1930 op den Tandjoeng Perakweg-Oost te Soerabaja, toen de Politieopziener bij de Algemeene Politie te Soerabaja B. C. Sliggers, die ter plaatse dienst deed, den matroos der 1ste klasse W. wegens betrapping op heeterdaad op het plegen van een strafbaar feit had aangehouden en dezen voor een nader onderzoek en voor het opmaken van proces-verbaal wilde overbrengen naar het politiebureau te Tandjoeng Perak, waarbij genoemde politieambtenaar zijn gummistok in de hand hield, zich met geweld tegen voornoemden politieambtenaar, werkzaam als voormeld, heeft verzet, althans opzettelijk voormelde overbrenging door Sliggers ondernomen ter uitvoering van de artikelen 25 en 26 van het Reglement op de Strafvordering in Nederlandsch-Indië heeft belemmerd, door opzettelijk voormelde gummistok vast te grijpen en vast te houden, waardoor Sliggers zonder zijn gummistok los te laten, niet met voormelde overbrenging door kon gaan, althans daarbij gehinderd werd”.

De ook reeds in eersten aanleg gevoerde verdediging dat de Nederlandsch-Indische ambtenaren niet zijn ambtenaren in den zin

van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht, heeft de Krijgsraad verworpen op de navolgende gronden:

1°. dat wat den omvang van de werking der Strafwet betreft, artikel 5 sub 2°. van het Wetboek van Strafrecht, de Nederlandsche Strafwet mede toepasselijk verklaart op den Nederlander, die zich buiten het Rijk in Europa aan een strafbaar feit schuldig maakt, dat door de Nederlandsche strafwet als misdrijf wordt beschouwd;

dat ingevolge artikel 83 alinea 2 de personen, die Nederlandsch onderdaan zijn (zoo de Inlandsche schepelingen der Koninklijke Marine), met den Nederlander worden gelijk gesteld;

dat voorts door artikel 4 sub 1°. van het Wetboek van Militair Strafrecht de Nederlandsche Strafwet op *alle* militairen van toepassing is, die zich buiten het Rijk in Europa in dienstbetrekking bevinden, dus ook al doen zij tijdelijk *geen* dienst;

dat deze bepaling zoowel op de Europeesche als op de Inlandsche militairen der Koninklijke Marine van toepassing is, gelijk ook nog a contrario uit artikel 43 van laatstgenoemd wetboek blijkt waar ten aanzien van de Inlandsche militairen een uitzondering ten opzichte van de z.g. Kinderwetgeving wordt geschapen;

2°. dat het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht wel is waar niet in het algemeen nadrukkelijk de rechtsbelangen van de onderdeelen van het Rijk als Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao beschermt, doch deze bescherming ook geenszins nadrukkelijk uitsluit;

dat soms in het Nederlandsche Strafwetboek die rechtsbelangen beschermd worden zooals bijvoorbeeld in Titel X van het 2e Boek, waar de circulatiemiddelen o.a. van Nederlandsch-Indië begrepen worden onder die genoemd in artikel 208 enz. en geenszins vallen onder de „buitenlandsche” vermeld in artikel 212 van het Strafwetboek, zonder dat een en ander uitdrukkelijk in de Wet staat neergeschreven;

dat op gelijke wijze b.v. onder „ambtenaar”, onder „wettelijk voorschrift” etc. ook die van de z.g. koloniën begrepen geacht kunnen worden, waar de Wet zulks niet verbiedt en zulk geenszins een verboden wetsuitbreiding is te achten.

Verder ontleenen wij aan het vonnis nog het volgende:

De Krijgsraad overwoog „dat in het opzettelijk gebruik van het woord „lafaard” wegens de minachtende beteekenis die dit woord heeft, tevens het opzet om te beleedigen ligt opgesloten”.

Niet bewezen achtte de Raad het den beklagde F. ten laste gelegde: „en dien politieambtenaar heeft bedreigd met eenig misdrijf tegen het leven gericht door Sliggers mondeling toe te voegen: „je moet er aan” of „ik zal je afmaken”, althans door woorden van dergelijke strekking tegen Sliggers te gebruiken”.

Wat E. betreft overwoog de Raad dat niet ten processe is komen vast te staan het opzet van E. om zich tegen de overbrenging van

W. op zichzelf te verzetten, zoodat hij van het primair hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken, maar:

„dat iemand die den gummistok van een politieambtenaar vastgrijpt terwijl die politiedienaar doende is met een arrestant over te brengen, zij het met de bedoeling om te voorkomen dat die politiedienaar zijn arrestant met dien gummistok slaat, dien politiedienaar in zijn ambtshandeling belemmert, waartoe zeker ook behoort het door een of meer slagen met den gummistok breken van mogelijk verzet van den kant van dien arrestant”.

Ten slotte lezen wij nog in het vonnis:

„dat de beklaagden W. en F. zich tevens hebben schuldig gemaakt aan de overtreding van het niet onmiddellijk na het gebruik betalen van hun taxi, welke overtreding der Soerabajasche Taxi-verordening door den Krijgsraad niet als zoodanig kan worden bestraft maar wel bij het opleggen der straf in aanmerking moet worden genomen als krijgstuuchtelijke overtreding”.

Red. M. R. T.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 11 Maart 1930.

President: Luitenant-kolonel der Mariniers H. Baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Officier van administratie der 1e klasse A. A. Lagaaij, officier van den marine-stoomvaartdienst der 1e klasse H. L. E. van Gelder, luitenants ter zee der 1e klasse L. G. L. van der Kun en J. Schraver.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 25 April 1930.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Mr. A. C. H. Graafland, gep. kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz, gep. luitenant-kolonel der Infanterie Dr. P. van Hulstijn en Mr. H. Lamberts.

Advocaat-fiscaal: Mr. H. Marcella.

Raadsman: Mr. G. G. M. A. Mertens.

Als stoker behoorende tot het wachthebbend kwartier in de machinekamer en als zoodanig door den machinist van de wacht belast met de wacht en het toezicht bij de te werk staande sanitaire pomp, opzettelijk zonder te zijn afgelost en zonder vergunning dien post eigendunkelijk verlaten en niet gehoorzaamd aan voormeld bevel van genoemden machinist.

Krijgsraad: *Beklaagde is niet te beschouwen als „schildwacht” en valt dus onder de „andere militairen” van art. 129, 5e lid W. v. M. S.*

Het bewezene valt zoowel onder art. 114, 1e lid als onder art. 129 5e lid W. v. M. S. Ingevolge art. 55 W. v. S. moet nu art. 114, als bevattende de zwaarste hoofdstraf, worden toegepast en het feit worden gequalificeerd als „opzettelijke ongehoorzaamheid”.

H. M. G.: *De schending van den op beklagde rustenden dienstplicht — het toezicht houden bij de te werk staande pomp — treedt bij het verlaten van zijn post zoodanig op den voorgrond dat deze schending het karakter van het feit geheel beheerscht, zoodat in wezen niet van ongehoorzaamheid, dus evenmin van samenloop sprake is en de schending daarom reeds de qualificatie van het misdrijf behoort te bepalen. Bovendien valt het feit niet alleen niet onder de bewoordingen van art. 114, doch ook de geschiedenis van dat artikel levert geenerlei grond op om het feit te qualificeeren als „opzettelijke ongehoorzaamheid”.*

Qualificatie moet alzoo luiden: „Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan schildwacht, zijn post eigendunkelijk verlaten”.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-Kazerne Goebeng, in de zaak tegen W.,
stamboeknummer oud 20 jaren, geboren te den Helder, (Noord-Holland), laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als stoker der 2de klasse aan boord Hr. Ms. „Java” te Soerabaja, tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten, mitsdien gerequireerde, op heden den 11den Maart 1930, gesteld in arrest zonder waarneming van dienst, gedetineerd in het Marine-provoosthuis te Soerabaja,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 3den Februari 1930 No. A 16/2/18;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 21sten Februari 1930 No. A 16/2/50, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als stoker der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Java” te Soerabaja, aldaar op den 16den Januari 1930 te ongeveer 9 uur 30 minuten des namiddags, toen hij behoorende tot het wacht-hebbende kwartier in de machinekamer van voornoemden bodem, als zoodanig door den machinist van de Eerste Wacht, den sergeant J. M., belast was met de wacht en het toezicht bij de te werk staande sanitaire pomp in de achtermachinekamer, welke post hij niet verlaten mocht zonder behoorlijk afgelost te zijn, opzettelijk zonder behoorlijk afgelost te zijn en zonder daartoe van iemand vergunning verkregen te hebben, dezen post eigendunkelijk heeft ver-

laten en opzettelijk niet gehoorzaamd heeft aan voormeld dienstbevel van den sergeant M., zich op slinksche wijze van boord heeft begeven en eerst den volgenden morgen te ongeveer 5 uur wederom aan boord teruggekeerd is”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 27sten Februari 1930, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zee-krijgsraad op Dinsdag, den 11den Maart 1930, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid”,
veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van:
„drie maanden”;

Gelet op hetgeen de beklaagde mondeling ten processe tot verweer heeft aangevoerd;

Overwegende dat de beklaagde zich op den 1sten December 1927 vrijwillig als stoker der 2e klasse onder stamboekno. . . . voor den tijd van vijf jaren in den zeedienst heeft verbonden, en dat hij thans nog als stoker der 2de klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 1sten December 1932;

Overwegende dat de beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij diende als stoker 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Java”, welk schip op den 16den Januari 1930 te Soerabaja lag; dat hij op dien dag tot het kwartier behoorde, dat de wacht in de machinekamer van dien bodem had; dat hij wist dat hij gedurende de Eerste wacht de wacht moest doen en toezicht houden moest bij de te werk staande sanitaire pomp in de achtermachinekamer; dat hij zich niet meer herinnert hoe hem zijn werk bekend is geworden; dat hij om 8 uur namiddag naar de bedoelde post bij de sanitaire pomp is gegaan en aldaar de wacht overgenomen heeft; dat hij die bewuste post niet mocht verlaten zonder behoorlijk afgelost te zijn;

dat hij om ongeveer half tien, zonder behoorlijk afgelost te zijn en zonder daartoe van iemand vergunning te hebben, zijn post daar bij de sanitaire pomp verlaten heeft; dat een zekere van de L., in wiens gezelschap hij zich toen bevond, eerst aan den onderofficier van de wacht en later aan den officier van de wacht, ook van hem, beklaagde, heeft opgegeven, dat ze beiden geen wacht hadden; dat dit onjuist was; dat zij daarop van den officier van de wacht toestemming gekregen hebben om op te loopen; dat hij zich heeft laten afteekenen en van boord gegaan is en afwezig is gebleven totdat hij den volgenden morgen om 5 uur weer aan boord van de „Java” teruggekeerd is;

Overwegende dat ten processe Johannes Melgers, oud 34 jaren,

dienende als sergeant-machinist aan boord van Hr. Ms. „Java”, als getuige de navolgende verklaring, bevestigd overeenkomstig artikel 3 der Wet van 28 April 1916 Staatsblad No. 174, heeft afgelegd:

dat hij op den 16den Januari 1930 als machinist van de wacht de Eerste wacht had aan boord van Hr. Ms. „Java”, welk schip toen te Soerabaja aan de kade lag; dat hij zich tegen 8 uur des avonds vlak vóór de achtermachinekamer bevond, alwaar het wachtpersoneel van de machinekamer bij elkaar kwam; dat de beklaagde ook daarbij was; dat hij tegen den beklaagde gezegd heeft: „Jij hebt de wacht bij de sanitaire pomp”; dat de beklaagde zijn plaats bij die pomp heeft ingenomen; dat de wacht bij die pomp moet zorgen voor de smering en den chef van de wacht moet waarschuwen bij eventueel „uitslaan”; dat hij om ongeveer half tien op zijn ronde op Hr. Ms. „Java” in de achtermachinekamer kwam en gezien heeft dat de beklaagde zijn post bij de sanitaire pomp verlaten had; dat hij nog naar den beklaagde gezocht, maar deze niet gevonden heeft; dat hij, bij de valreep komende, gezien heeft dat de beklaagde en van de L. voorkwamen op het briefje van de oploopers; dat hij den beklaagde dien bewusten avond geen vergunning gegeven had om zich van zijn wacht daar bij de sanitaire pomp te verwijderen;

Overwegende dat mitsdien door de opgaven van den beklaagde en van den getuige M., gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde werd ten laste gelegd benevens van zijn schuld daaraan;

Overwegende dat, daar het aldus als bewezen aangenomene valt onder de strafbepalingen van de artikelen 114, 1e lid en 129 5e j°. 1e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht, ingevolge artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht alléén die strafbepaling moet worden toegepast, waarbij de zwaarste hoofdstraf is gesteld;

Overwegende dat de beklaagde niet te beschouwen is als „schildwacht”, zijnde hij gedurende zijn wacht niet met geweer of getrokken zijdgeweer gewapend of van het kenteken (band) als schildwacht voorzien geweest;

dat de beklaagde dus valt onder „andere militairen” vermeld in het laatste lid van artikel 129 voornoemd;

Overwegende dat op bedoelde overtreding van artikel 114 staat een maximum gevangenisstraf van één jaar en negen maanden, en op bedoelde overtreding van artikel 129 een maximum gevangenisstraf van één jaar en zes maanden, zoodat op de overtreding van artikel 114 dus de zwaarste hoofdstraf is gesteld;

Overwegende dat het als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als: opzettelijke ongehoorzaamheid;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de beklaagde in zijn conduiteboekje beoordeeld wordt als van „onvoldoende gedrag” en dat hij in de maanden December 1929 en Januari 1930 (vóór den 16den Januari) driemaal disciplinair be-

straff werd wegens niet voldoen aan een signaal of het zich onttrekken aan de werkzaamheden;

dat de beklaagde geen enkele houdbare verontschuldiging heeft aangevoerd voor het thans door hem gepleegde feit en dat hij integendeel door bedrog verlof heeft gekregen zich van boord te begeven en met overschrijding van dit verlof tot den volgenden morgen vijf uur is weggebleven;

dat derhalve een gevangenisstraf van de zwaarte als hierna te noemen, in goede verhouding geacht moet worden te staan tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd begaan en met de persoonlijkheid van den beklaagde;

Overwegende, dat de beklaagde op heden door den Raad bij dispositie werd gesteld in arrest zonder waarneming van dienst;

Overwegende, dat de Raad in dat in arrest stellen geen aanleiding vindt de voorloopige hechtenis bij de uitvoering der gevangenisstraf in mindering te brengen;

Gezien de artikelen: 1, 60, 114 1e lid, 129 1e en 5e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht; 55 van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden.

SENTENTIE

in de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja ratione officii, geappelleerde, en W., stamboeknummer, oud 20 jaren, geboren te den Helder (Noord-Holland), laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als stoker der 2de klasse aan boord Hr. Ms. „Java” te Soerabaja, appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen en uitgesproken den 11den Maart 1930, waarvan appèl, bij welk vonnis het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen is verklaard, beklaagde te dier zake is schuldig verklaard aan: „opzettelijke ongehoorzaamheid” en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Gelet op de door den beklaagde op 21 Maart 1930 dus tijdig gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep ddo. 31 Maart 1930 en het relaas van beteekening daarvan ddo. 4 April 1930;

Gehoord den door den Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië Meester H. Marcella, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl ddo. 25 April 1930, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appèl, het vonnis a quo zal bevestigen, met dien verstande, dat de tijd door den veroordeelde in preventieve hechtenis doorgebracht hem geheel als straf zal worden toegerekend;

Gehoord den beklaagde in zijne middelen van verdediging alsmede hetgeen te zijner verdediging ter terechtzitting van 25 April 1930 door zijnen raadsman den Advocaat en Procureur Mr. G. G. M. A. Mertens is aangevoerd;

Gezien de stukken;

Overwegende, dat de Zeekrijgsraad op de gronden en middelen in het vonnis vermeld terecht eene schuldigverklaring van en eene veroordeeling tegen den beklaagde heeft uitgesproken, doch het be-
wezen verklaarde niet juist heeft omschreven;

Overwegende toch, dat de schending van den op beklaagde rustenden dienstplicht — in casu het toezicht houden bij de te werk staande sanitaire pomp — bij het door hem gepleegde feit, het verlaten van zijn post zoodanig op den voorgrond treedt dat deze schending het karakter van het feit geheel beheerscht, zoodat in wezen niet van ongehoorzaamheid dus evenmin van samenloop sprake is en de schending daarom reeds de qualificatie van het gepleegde misdrijf behoort te bepalen;

Overwegende bovendien dat het gepleegde feit niet alleen niet valt onder de bewoordingen van het door den krijgsraad toegepaste artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, doch ook de geschiedenis van de totstandkoming van genoemd artikel geenerlei grond oplevert voor het qualificeeren van bedoeld feit als „opzettelijke ongehoorzaamheid”;

Overwegende te dien aanzien dat de uitdrukking „nalaat te gehoorzamen” blijkens de daarvan in de memorie van toelichting gegeven verklaring (van der Hoeven, deel II blz. 230, regel 16 t/m 21 van boven) doelt op „geheele verzaking”, „gedeeltelijke nalating” en „afwijking” van het gegeven bevel, bij welke wederrechtelijke handelingen — in tegenstelling met hetgeen wordt aangenomen bij „overschrijding” van het bevel — op den voorgrond moet staan, dat is nagelaten te doen wat was gelast, hetgeen in het onderwerpelijke geval waar de beklaagde de ontvangen order aanvankelijk *ten volle* heeft opgevolgd, niet heeft plaats gehad;

Overwegende, dat het gepleegde feit dan ook niet daarstelt een misdrijf tegen de ondergeschiktheid (Titel IV van het Wetboek van Militair Strafrecht), doch wel oplevert eene schending van een

dienstplicht (Titel V van genoemd Wetboek) en als zoodanig een minder ernstig karakter draagt dan daaraan door den krijgsraad is toegekend;

Overwegende, dat in verband met het bovenstaande met de op-
legging van een geringere straf kan worden volstaan;

Overwegende, dat 's krijgsraads vonnis alzoo behoort te worden vernietigd wat betreft de aan het gepleegde feit gegeven qualificatie en wat betreft de opgelegde straf doch overigens als wel en terecht gewezen kan worden bevestigd;

Gelet op de in het vonnis aangehaalde wetsbepalingen met uitzondering van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht; Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ge-
wezen en uitgesproken den 11den Maart 1930 voor zoover betreft de qualificatie en de opgelegde straf;

En te dien aanzien doende wat de krijgsraad had behooren te doen:

Qualificeert het bewezen verklaarde feit als:

„Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan schildwacht, zijn post eigendunkelijk verlaten”;

Veroordeelt den beklagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling dat de tijd, vóór de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Bevestigt het vonnis voor het overige.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 25 Februari 1930 ¹⁾

President: Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van Hemert
tot Dingshof

Leden: Officieren van administratie der 1e klasse A. J. Teljer
en A. A. Lagaaij, officier van den marinestoomvaartdienst
der 1e klasse H. L. E. van Gelder en luitenant ter zee der
1e klasse L. G. L. van der Kun.

Telastelegging: poging tot doodslag, subsidair zware mishandeling, subsidiair poging tot zware mishandeling, subsidiair mishandeling.

¹⁾ Dit vonnis is in hooger beroep, bij sententie van 25 April 1930, door het Hoog Militair Gerechtshof van Ned.-Indië bevestigd, behalve wat betreft de opgelegde straf, welke het Hof te zwaar oordeelde „in verhouding tot den ernst van het misdrevene” en daarom verminderde tot twee jaren gevangenisstraf.

Iemand die een ander, terwijl zij bij een vechtpartij van aangezicht tot aangezicht staan, een steek vrijwel midden op den rug toebrengt, moet daarbij blijk geven van een zekere behendigheid en overleg; er is dus geen sprake van toeval maar wel van opzet om te verwonden ter plaatse waar de verwonde is getroffen.

Beklaagdes verdediging, dat hij niet weet wat hij gedaan heeft en alles donker zag als onwaar verworpen.

Niet is gebleken dat beklagde het opzet heeft gehad den getroffene van het leven te berooven, wel moet hij het oogmerk hebben gehad althans als noodzakelijk gevolg van zijn handelen in zijn wilsbesluit verwerkt hebben, een levensgevaarlijke wonde te veroorzaken.

Het toebrengen van een messteek in de rechterrughelft, doordringende tot in de borstholte, moet op zich zelf beschouwd worden als het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel.

Beklaagde moet ongeschikt worden geacht om in den militairen stand te blijven. Ontslag met ontzetting.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen U, stamboeknummer . . ., oud 23 jaren, geboren te Kalongan, Menado, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsch matroos der 3de klasse aan boord Hr.Ms. „Piet Hein”, ter zake van het feit, waarvoor hij terecht staat den 18den December 1929 gesteld in arrest zonder waarneming van dienst, thans gedetineerd in het Marine-provoosthuis te Soerabaja,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 15den Januari 1930 No. A. 16/1/30;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomst van den Zeekrijgsraad van den 12den Februari 1930, No. A. 16/2/38, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op den 18den December 1929 te ongeveer 8 uur 15 minuten des voormiddags op het terrein van het Debarkementsgebouw F op het Marine-etablisement te Soerabaja gedurende een vechtpartij met den matroos der 1ste klasse M. de Lange:

a. met het voornemen dezen van het leven te berooven, opzettelijk gewelddadig de Lange met een scherp en puntig mes waarvan het lemmet ongeveer 13 c.M. lang was, een steek in de rechterrughelft ter hoogte van de elfde borstwervel heeft toegebracht waardoor een vrijwel horizontaal verloopende wonde is ontstaan met gladde wondranden, van een lengte van ongeveer 5 c.M., welke wonde in de diepte tot in de borstholte verliep,

zijnde de uitvoering van voormeld voornemen alléén niet voltooid tengevolge van de van zijnen, beklagde's, wil onafhankelijke om-

standigheden, dat door de bovenvermelde steek geen edele lichaamsdeelen zooals de long, groote lichaamsbloedvaten of de maag geraakt zijn en dat de Lange door tijdig operatief ingrijpen en door het gunstig verloop van de genezing der voormelde wonde, niet is overleden;

althans:

b. dezen opzettelijk zwaar lichamenlijk letsel heeft toegebracht, door opzettelijk gewelddadig de Lange met het onder *a.* bedoeld mes de onder *a.* vermelde wonde toe te brengen;

althans:

c. met het voornemen dezen opzettelijk zwaar lichamenlijk letsel toe te brengen, opzettelijk gewelddadig de Lange met het onder *a.* bedoelde mes de onder *a.* vermelde wonde heeft toegebracht,

zijnde de uitvoering van voormeld voornemen alléén niet voltooid tengevolge van de van zijnen, beklaagde's, wil onafhankelijke omstandigheden, dat door bedoelde messteek geen edele lichaamsdeelen zooals de long, groote lichaamsbloedvaten of de maag geraakt zijn en dat bedoelde messteek geen ernstiger gevolg heeft gehad dan het ontstaan van voormelde wonde;

althans:

d. dezen opzettelijk heeft mishandeld, door opzettelijk gewelddadig de Lange met het onder *a.* bedoelde mes de onder *a.* vermelde wonde toe te brengen, waardoor de Lange geruimen tijd, na noodzakelijk operatief ingrijpen, in het hospitaal verpleegd moest worden”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 18den Februari 1930, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zee-krijgsraad op Dinsdag, den 25sten Februari 1930, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Zware mishandeling”;

veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren met inminderingbrenging van de voorloopige hechtenis van af den 18den December 1929;

en ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

vernietiging van het ten processe als stuk van overtuiging gediend hebbende *mes*, welk mes aan den veroordeelde toebehoort en hetwelk gediend heeft tot het plegen van het misdrijf;

teruggave aan den beklaagde van de ten processe als stuk van overtuiging gediend hebbende *scheede* na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan;

Overwegende dat beklaagde zich op den 7den Mei 1925 vrijwillig

als lichtmatroos onder stamboekno. . . voor den tijd van zes jaren in den zeedienst heeft verbonden, en dat hij thans nog als Inlandsch matroos der 3de klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 7den Mei 1931;

Overwegende dat ten processe de navolgende getuigen een verklaring hebben afgelegd, gelijk achter hunne namen staat weergegeven:

1°. Martinus de Lange, oud 22 jaren, dienende als matroos der 1ste klasse aan boord van Hr. Ms. „Piet Hein”, onder eede:

dat hij op den 17den December 1929 onderofficier van de wacht was van de „Piet Hein”, waarvan de bemanning ontscheept was in de debarkementsgebouwen op het Marine-etablissement te Soerabaja; dat hij als onderofficier van de wacht de sleutels van de verschillende bergplaatsen onder zijn berusting had; dat hem gebleken is dat de sleutels van de bottelarij zonder zijn toestemming afgegeven waren aan den beklaagde, die erom gevraagd had; dat hij die sleutels terug heeft laten halen; dat de beklaagde later naar hem toegekomen is en hem gezegd heeft dat hij, beklaagde, die sleutels wel hebben mocht en dat hij, getuige, dienst verkocht; dat de beklaagde toen opgewonden was en moeite had zich duidelijk in het Nederlandsch uit te drukken; dat hij aan den beklaagde gezegd heeft, dat hij het den volgenden dag met den sergeant-bottelier wel uit zou zoeken; dat hij de woorden „je bent maar een doodgewone rollezer” of iets dergelijks niet gebezigd heeft; dat de beklaagde na eenigen tijd is weggegaan;

dat hij den volgenden dag, 18 December 1929, des morgens om 8 uur uit de seinersles kwam en zich naar de slaapzaal wilde begeven; dat hij toen op het terrein van het debarkementsgebouw F op voormeld Marine-etablissement den beklaagde tegenkwam; dat hij dien morgen met den sergeant-bottelier gesproken had en dat deze zijn, getuige's, houding volkomen goedgekeurd had; dat hij tegen den beklaagde zeide: „Had ik gisteren gelijk of geen gelijk?” dat hij noch de woorden „Och loop naar je moer”, noch dergelijke woorden geuit heeft; dat de beklaagde iets onverstaanbaars bromde, hem met de eene hand bij den schouder greep en hem met de andere hand een vuistslag op den mond gaf; dat hij den beklaagde oogenblikkelijk daarop twee stompen in het gelaat teruggegeven heeft; dat er vervolgens van weerszijden klappen gevallen zijn; dat hij toen den beklaagde ter hoogte van diens schouders te pakken kreeg en hem, om hem zooveel mogelijk van zich af te houden, met den rug tegen een muur aandrukte; dat de beklaagde zich op een gegeven oogenblik los worstelde en dat er toen weer over en weer klappen gevallen zijn; dat hij toen plotseling een ontbloot mes in beklaagde's eene hand en een scheede in diens andere hand zag; dat hij zag, dat de beklaagde die beide voorwerpen wegwierp; dat hij, getuige, toen nog heelemaal niet wist gestoken te zijn; dat hij echter op een gegeven oogenblik toevallig zijn hand op zijn rug bracht en toen voelde dat zijn frokje vochtig was van een lauw warme vloeistof;

dat hij zijn hand bekeek en toen zag dat er bloed aan zat; dat hij toen wel begreep gestoken te zijn, maar dat hij van het eigenlijke steken zelf niets gevoeld heeft;

dat het hem een beetje wazig voor de oogen werd, maar dat de beklagde door bleef slaan en dat hij al slaande, door is gegaan met zich te verdedigen; dat toen de korporaal D. tusschen beide is gekomen en hem gezegd heeft dat hij de verstandigste moest zijn en dat hij naar den ziekenboeg moest gaan; dat hij zulks gedaan heeft, maar onderweg nog eenige keeren door den beklagde, die hem gevolgd was, is geschopt en geslagen; dat hij in den ziekenboeg behandeld is door Dr. Kettlitz voor een wonde in den rug, een eindje onder het schouderblad; dat hij daarna naar de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting gebracht is, waar de wond genaaid is en hij ruim vier weken heeft moeten blijven; dat hij toen als genezen ontslagen is; dat de wond hem thans geen pijn meer doet;

dat hij te voren nooit iets met den beklagde gehad heeft en dezen ook niet verder kende dan dat hij diens naam wel eens gehoord had;

dat hij niet gezien heeft of de beklagde dien 18den December 1929 rood of bleek was; dat de beklagde onverstaanbaar bromde en ook door bleef vechten, hoewel voor den beklagde zichtbaar geweest is, dat hij, getuige, erg bebloed was van achteren en ook flink wat bloed aan de hand had, toen hij, getuige, die van zijn rug haalde en bekeek; dat hij het hem ten processe getoonde mes met scheede niet kent;

2°. J. P. D., oud 25 jaren, dienende als korporaal-bottelier aan boord van Hr. Ms. „Sumatra”, onder eede:

dat hij zich op den 18den December 1929 om ongeveer kwart over achten 's morgens bevond op het Marine-Etablissement te Soerabaja in de bottelarij waarin de bottelarij van Hr. Ms. „Sumatra” was ondergebracht; dat een Inlandsche koelie hem waarschuwde, dat er menschen aan het vechten waren; dat hij zich naar buiten begeven heeft en op een vijftal meters van de bottelarij verwijderd den matroos de L. van de „Piet Hein” zag vechten met den hem, getuige, bekende rollezer van de „Piet Hein,” dien hij naderhand U. heeft hooren noemen; dat hij tusschenbeiden gesprongen is en de vechtenden gescheiden heeft; dat dit zonder moeite geschiedde; dat U. nog zeide: „Niet doen, korporaal” en dat de L. zeide: „ik ben gestoken”; dat hij, getuige, ook op den rug van de L. iets boven zijn lendenen op het witte frokje, dat deze aanhad, een roode vlek zag van ongeveer de grootte van een gulden en dat ter plaatse van die vlek in het frokje een snede zat; dat toen hij de vechtenden scheidde, U. geen mes in zijn hand had;

dat hij na de scheiding tegen de L. gezegd heeft, dat hij naar den ziekenboeg moest gaan en dat de L. de richting van den ziekenboeg inging, terwijl U. op de plaats bleef staan; dat U. zeer rood in zijn gezicht was; dat U. niets tegen hem gezegd heeft; dat hij toen geen mes en(of) scheede aldaar heeft zien liggen;

dat hij, getuige, weer naar de bottelarij teruggegaan is; dat vóór hij deze bereikt had, de bewuste koelie hem weer waarschuwde, dat er gevochten werd; dat hij, getuige, onmiddellijk teruggelopen is en toen U. heeft zien staan op een plaats dicht bij den ziekenboeg van de „Piet Hein” dan zijn oorspronkelijke plaats; dat hij, getuige, de Lange heelemaal niet meer gezien heeft; dat hij zich naar U. heeft begeven en toen dichtbij de plek, waar hij de vechtenden gescheiden had, onder een paar fietsen, een mes zag liggen en op een zeer korten afstand daarvan een scheede; dat hij beide opgeraapt heeft en toen zag dat aan het lemmet van het mes een roode vloeistof kleefde; dat hij, getuige, iets voorbij U. den onderofficier van politie van de „Piet Hein” zag staan; dat hij naar dien onderofficier toegegaan is, aan dezen verteld heeft wat er gebeurd was en dezen het mes en de scheede heeft overhandigd; dat hij toen langs U. loopende gezien heeft, dat deze nog rood in het gezicht was;

dat hij het hem ten processe getoonde mes en de hem ten processe getoonde scheede herkent als dezelfde voorwerpen welke hij gelijk hiervoren weergegeven, opgeraapt heeft; dat hij het mes herkent aan het bijzondere handvat en de scheede aan het daarop aangebrachte nummer 1238;

3°. Jan G., oud 29 jaren, dienende als sergeant-konstabel aan boord van Hr. Ms. „Piet Hein” onder eede:

dat hij op den 18den December 1929 onderofficier van politie was aan boord van Hr. Ms. „Piet Hein”, waarvan de bemanning ontscheept was in een der debarkementsgebouwen op het Marine-etablisement te Soerabaja; dat hij zich op den morgen van dien dag te ongeveer half negen bevond op het terrein bij het debarkementsgebouw F, toen de getuige D. op hem kwam toelopen en hem een mes en een scheede overhandigde, daarbij zeggende: „Hier heb je het mes, waarmede U. de Lange gestoken heeft”; dat hij, getuige, toen gezien heeft, dat op het lemmet van het mes roode vlekken waren;

dat hij U. kort daarop in arrest gesteld heeft; dat hij toen niets bijzonders aan hem bespeurd heeft noch in zijn uiterlijk noch dat hij teekenen van opwinding vertoonde; dat hij nog aan U. gevraagd heeft, of het over die kwestie van de sleutels ging, waarop U. bevestigend antwoordde en zich heel kalm in arrest begaf;

dat hij, getuige, het hem ten processe getoonde mes herkent aan het heft als hetzelfde dat hij van den getuige D. heeft ontvangen; dat hij dit mes later aan den officier van de wacht van Hr. Ms. „Piet Hein” afgegeven heeft;

dat de scheede geheel soortgelijk is aan de scheede, die hij eveneens van D. heeft ontvangen; dat hij niet gezien heeft, dat er een nummer op stond;

Overwegende dat ten processe de navolgende getuigen-deskundigen een verklaring hebben afgelegd, gelijk achter hunne namen staat weergegeven:

1°. Victor Marinus Jozef Kettlitz, oud 41 jaren, dienende als officier van gezondheid der 1ste klasse bij de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, onder eede:

dat hij op den 18den December 1929 te ongeveer half negen geroepen werd in den ziekenboek, die toen op het Marine-etablisement te Soerabaja in gebruik was bij de „Piet Hein”; dat hij aldaar geconstateerd heeft, dat de matroos de Lange, die in dien ziekenboek op een tafel lag, een wond vertoonde in de rechterrughelft ter hoogte van de elfde borstwervel; dat de wond vrijwel horizontaal verliep, een lengte van 5 à 6 c.m. en gladde wondranden had; dat hij de diepte van de wonde niet geconstateerd heeft; dat hij den man verbonden heeft; dat hij dadelijk vervoer niet wenschelijk oordeelde; dat de patient een slappe pols had en hij, getuigedeskundige, diens toestand nogal ernstig vond; dat de patient na een paar uur naar de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting vervoerd is;

dat hij geen oordeel kan uitspreken of de wonde levensgevaarlijk was, daar hij de diepte van de wonde niet geconstateerd heeft;

dat hij uit de gladde wondranden afleidt, dat de verwonding met een scherp voorwerp, een mes bijvoorbeeld, in steekhouding moet zijn toegebracht;

dat, als met het ten processe aanwezige, aan den getuigedeskundige vertoonde, mes ter plaatse, waar hij de verwonding constateerde, eenigszins diep wordt doorgestoken, het zeer waarschijnlijk is, dat de long zal worden geraakt; dat er dan altijd levensgevaar is; dat er ook groote kans bestaat, dat de vóór de ruggegraat loopende ader of slagader zullen worden geraakt en dat dan de kans op dood door verbloeding zeer groot is;

dat in ieder geval de kans op letsel van ernstigen aard bij een steek daar ter plaatse zeer groot is;

dat hij den beklaagde drie weken na het voorval onder behandeling gekregen heeft; dat de eerste maal de oogen van den beklaagde rood en opgezet waren; dat hij dus kennelijk gehuild had; dat de beklaagde op de vragen van hem, getuigedeskundige, niet anders reageerde dan met de wedervraag om hem maar te „passangen”; dat de beklaagde bij volgende bezoeken heelemaal geen antwoord meer gaf, maar dat hij, getuigedeskundige, niet kan verklaren of hierbij simulatie in het spel was; dat de beklaagde naar de Marine kazerne „Goebeng” overgebracht is;

dat hij, getuigedeskundige, geen enkele reden heeft om aan de toerekeningsvatbaarheid van den beklaagde op het oogenblik van de daad te twijfelen;

2°. Maximiliaan Machsoes, oud 38 jaren, Gouvernements-Indisch arts in de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te Soerabaja, onder eede:

dat hij op den 18den December 1929 in de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te Soerabaja den matroos der 1ste klasse de Lange onder zijn behandeling gekregen heeft; dat hij geconstateerd heeft,

dat de Lange een ongeveer 5 cm. lange wond met gladde randen had op de rechterhelft van den rug ter hoogte van de elfde rib bij de wervelkolom; dat het borstvlies doorboord was; dat, voor zoover hij heeft kunnen constateeren, de long zelf niet geraakt was;

dat uit den aard der verwonding nl. uit de gladde wondranden en de diepte van de wond door hem, getuige-deskundige, wordt afgeleid, dat de wond toegebracht werd met een puntig, scherp snijdend voorwerp; dat met het hem ten processe getoonde mes de bedoelde verwonding zeer goed kan zijn toegebracht;

dat, als met het ten processe aanwezige mes ter plaatse, waar de verwonding geconstateerd is, eenigszins diep wordt doorge-stoken, het bijna zeker is, dat het borstvlies zal worden geperforeerd; dat een dergelijke verwonding hier in de tropen toegebracht met een niet-steriel voorwerp, waarbij de borstholte open komt te liggen, altijd levensgevaarlijk is met het oog op de besmetting; dat in ieder geval een dergelijke verwonding zeer ernstig is; dat de kans groot is, dat de long wordt geraakt, waardoor het levensgevaar grooter wordt; dat bij een eenigszins andere steekrichting zeer gemakkelijk de aorta kan worden geraakt, in welk geval de steek altijd doodelijk is, of de steek door het middenrif heen in de maag terecht komt, in welk geval groot levensgevaar bestaat;

dat hij, getuige-deskundige, het borstvlies en de dikke spierlaag en vervolgens laagsgewijs naar buiten toe de spierlagen gehecht heeft; dat den dag na de opname de temperatuur nog bij de 40° was, maar dat deze geleidelijk gezakt is en vrij spoedig normaal was; dat de buitenste hechtingen op tijd zijn verwijderd kunnen worden; dat de binnenste hechtingen niet verwijderd worden; dat het verloop zeer gunstig geweest is en dat de patient op het eind van December 1929 genezen was; dat de patient wel tot 18 Januari 1930 in het hospitaal gebleven is, maar dat dit was, omdat hij begin Januari eenige puistjes aan den voet kreeg;

Overwegende dat ten processe als stukken van overtuiging zijn overgelegd een mes en een scheede, waaraan zijn gehecht verklaringen van voorhouding aan den beklaagde, aan de getuigen de Lange, Dronkers en Gerritsen en aan de getuigen-deskundigen Kettlitz en Machsoes;

Overwegende dat de beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij op den 17den December 1929 brood moest opbergen in de bottelarij; dat hij rollezer op de „Piet Hein” was; dat hij den sleutel van de bottelarij aan den leerling Turang gevraagd heeft; dat die sleutel naar hem bekend was, berustte onder den onderofficier van de wacht, welke functie toen waargenomen werd door de Lange; dat hij toen den sleutel van den leerling gekregen heeft doch deze later naar hem toekwam en hem vertelde dat de Lange tegen hem, Turang, gezegd had, dat hij dien sleutel terug moest geven, want dat hij, beklaagde, die niet hebben mocht, daar hij maar een doodgewone rollezer was en dat alleen de onderofficier

van de wacht dien sleutel mocht hebben om de bottelarij voor dienst open te maken; dat hij toen den sleutel teruggegeven heeft;

dat op den morgen van den 18den December 1929 ongeveer om 8 uur 15 minuten hij de Lange tegenkwam op het terrein van het Debarkementsgebouw F op het Marine-Etablissement te Soerabaja; dat de Lange tegen hem zeide: „Ik had gelijk, dat ik je die sleutel niet mocht geven”; dat hij geantwoord heeft: „dat is niet waar, maar je maakt altijd dienst”; dat de Lange toen zeide: „Och, loop naar je moer”; dat hij dacht, dat dit een beleedigend woord was, al begreep hij de bedoeling niet; dat dit hem boos maakte en hij de Lange dadelijk daarop een flinken vuistslag tegen de linkerwang gegeven heeft; dat hij de Lange niet bij diens schouder gepakt heeft; dat de Lange hem een vuistslag tegen het voorhoofd gaf, waarvan hij in het rond tolde; dat hij vanaf dit oogenblik alles donker zag en verder heelemaal niet meer weet wat er gebeurd is; dat hij niet weet of hij zijn mes getrokken heeft, noch of hij gestoken heeft, noch met welk opzet hij dit gedaan zou hebben als hij tenminste gestoken heeft; dat hij heelemaal niet weet of hij zijn mes heeft weggeworpen;

dat hij wel weet, dat hij zijn mes in een scheede, zooals gewoonlijk, dien morgen vóór het gebeurde in zijn broeksband had zitten; dat hij zich herinnert dat de Lange en hij gescheiden zijn door korporaal-bottelier Dronkers van de „Sumatra”; dat hij niet weet of hij toen „Niet doen, korporaal” gezegd heeft; dat toen zij gescheiden waren, de Lange weggeloopt is en hij hem toen nog nageeloopt is en hem nog een klap gegeven heeft, waarop de Lange hem nog teruggeslagen heeft; dat hij toen heelemaal niet gezien heeft dat de Lange bloedde; dat de Lange ten slotte weggeloopt is en hij, beklaagde, na eenigen tijd in arrest is gesteld; dat hij, nog niet in arrest zijnde, gezien heeft, dat zijn mes en de scheede, waarin hij het altijd droeg, in handen van den korporaal waren;

dat hij het hem ten processe vertoonde mes aan het heft als zijn eigendom herkent; dat hij de hem ten processe vertoonde scheede herkent als degene, die hij toen ten tijde in gebruik had en wel aan het nummer 1238; dat hij die scheede van een vriend geleend had;

dat hij dit mes en deze scheede op den 18den December 1929 vóór het gebeurde bij zich had en dat hij deze beide voorwerpen naderhand teruggezien heeft in handen van korporaal Dronkers; dat hij toen pas bemerkte, dat zijn mes en scheede uit zijn broeksband verdwenen waren; dat hij niet weet, hoe die er uit verdwenen zijn;

Overwegende omtrent het *opzet* van den beklaagde:

dat waar de beklaagde zegt zelf van niets te weten, zijn opzet uit de feitelijke omstandigheden moet worden afgeleid;

dat iemand, die een ander, terwijl zij bij een vechtpartij van aangezicht tot aangezicht staan, een steek vrijwel *midden op den rug* toebrengt, daarbij blijk moet geven van een zekere behendigheid

en overleg, geheel anders dan bij iemand, die in den blinde weg steekt; dat de beklaagde dus zeker niet gezegd kan worden de Lange bij toeval ergens getroffen te hebben, maar dat hij het opzet gehad moet hebben met zijn wapen de Lange ter plaatse waar hij getroffen heeft, te verwonden;

dat de verdediging van den beklaagde dat hij niet weet wat hij gedaan heeft en dat hij alles donker zag, toen hij de telastgelegde handeling pleegde, als onwaar moet worden verworpen;

Overwegende dat echter niet ten processe uit de aanwezige bewijsmiddelen is gebleken, dat de beklaagde het opzet heeft gehad de Lange van het leven te berooven;

Overwegende voorts dat iemand, die met een gevaarlijk wapen als het ten processe aanwezige mes een ander ter plaatse waar de Lange getroffen werd, een wonde toebrengt van de diepte als in casu veroorzaakt, daarbij het oogmerk gehad moet hebben althans als noodzakelijk gevolg van zijn handelen in zijn wils-besluit verwerkt moet hebben, een levensgevaarlijke wonde te veroorzaken, waar hij begreep dat door het steken van het mes in de borstholte minstens de noodzakelijkheid of mogelijkheid van zeer ernstige gevolgen in het leven geroepen werd;

Overwegende dat het toebrengen van een messteek ter plaatse gelijk in de telastlegging nader omschreven, welke messteek doordringt tot in de borstholte, opzichzelf als het toebrengen van zwaar lichamenlijk letsel moet worden beschouwd, in verband met het tropische klimaat en de mogelijke gevaren van infectie;

Overwegende dat mitsdien uit de verklaringen van de getuigen de Lange, Dronkers en Gerritsen, uit de verklaringen van de getuigen-deskundigen Kettlitz en Machsoes, uit de bezichtiging van de ten processe aanwezige stukken van overtuiging en uit de verklaring van den beklaagde, voor zooverre niet als verdediging bedoeld, gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven en omschreven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde onder den aanhef en sub *b* subsidiair is ten laste gelegd, benevens van zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het aldus als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als zware mishandeling;

Overwegende dat waar het sub *b* subsidiair ten laste gelegde als bewezen werd aangenomen, een onderzoek naar het meer subsidiair sub *c* en *d* ten laste gelegde achterwege moet blijven;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de beklaagde als verontschuldiging opgeeft een enigszins kleinere gezegde van den getroffene, over hem den vorigen dag gebezigd, welk gezegde hij, beklaagde, intusschen slechts van hooren zeggen had en waarvan hij niet eens wist of het werkelijk wel in den vorm waarin het hem werd over gebracht, gezegd werd; dat zelfs aangenomen dat bedoeld gezegde van „doodgewone rollezer”, door de Lange gebezigd werd, daar zeker nimmer

eenige verontschuldiging uit geput kan worden om een volgenden dag te handelen gelijk de beklaagde gedaan heeft;

dat de beklaagde er zich voorts op beroepen heeft, dat de Lange tegen hem gezegd zou hebben bij hun ontmoeting op 18 December 1929: „loop naar je moer”, welk gezegd hij niet zou begrepen hebben en hetwelk hij daardoor als zeer beledigend opgevat heeft; dat deze opgave van den beklaagde als ongeloofwaardig voorkomt, daar iedereen die eenigen tijd aan boord is wel weet wat die uitdrukking beteekent, wordende juist scheldwoorden en vloeken door Inlanders al heel gauw overgenomen; dat echter, zelfs aangenomen dat beklaagde's opgave waarheid bevatte, dit nog geenszins als verontschuldiging kan gelden voor de wijze waarop hij daarop de Lange aangevallen heeft;

dat de beklaagde in de derde plaats aangevoerd heeft, dat nadat hij de Lange onverhoeds een klap in het aangezicht gegeven had, deze hem er een teruggaf, waarvan hij rondtolde en daarop mata gelap werd; dat de beklaagde toch geen oogenblik verondersteld kan hebben dat de Lange niet op zijn aanval zou reageeren; dat de Lange in wettige zelfverdediging handelde en het daarna steken door den beklaagde hierin geen enkele verontschuldiging kan vinden;

dat de beklaagde geen enkele aanneembare verzachtende omstandigheid ten processe heeft aangevoerd en hij veeleer gedurende een vuistgevecht van man tegen man op verraderlijke wijze zijn tegenstander onverhoeds een zeer ernstige wonde heeft toegebracht;

dat de personen als deze beklaagde zeer gevaarlijk zijn in een leven dicht op elkaar van Europeanen en Inlanders zooals dit aan boord van de oorlogsschepen het geval is en dat hij ter zake van het gepleegde misdrijf *ongeschikt* moet worden geacht om in den militairen dienst te blijven;

dat overigens een gevangenisstraf van de zwaarte als hierna te noemen, in goede verhouding geacht moet worden te staan tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd begaan en met de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gelet op het door den beklaagde sedert den 18den December 1929 ondergane arrest zonder waarneming van dienst;

Gezien de artikelen: 2, 23, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht 27, 302 1e lid van het Wetboek van Strafrecht, 190 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Rechtdoende in naam vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklaagde onder den aanhef en subsidiair sub *b* ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders onder *a* is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van „drie jaren”, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering der gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 18den December 1929;

Ontslaat hem uit den militairen dienst *met* ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelast de vernietiging van het ten processe als stuk van overtuiging gediend hebbende *mes*, welk mes aan den veroordeelde toebehoort en hetwelk tot het plegen van het misdrijf heeft gediend;

Gelast de teruggave aan den beklaagde van de ten processe als stuk van overtuiging gediend hebbende *scheede*, na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan.

Krijgsraad in Suriname.

Beschikking van 10 Februari 1931.
(Goedgekeurd door den Gouverneur van Suriname
d.d. 25 Februari 1931).

President: Mr. A. Vettewinkel.

Leden: Officier van gezondheid der 1e klasse M. C. Goedhart en kapitein J. J. Six Dijkstra.

Auditeur-militair: Mr. M. de Niet.

Als strafoplegger staat in het strafboek vermeld „wd. C. Comdt.”, blijkbaar afkorting voor waarnemend compagnies-commandant.

Waar in het Reglement van Krijgstucht voor de Kolonie Suriname in de de strafbevoegdheid regelende artikelen van compagnies-commandant niet wordt gesproken, berust bedoelde vermelding blijkbaar op een misvatting en dient gelezen te worden alsof er stond waarnemend Korpscommandant.

De strafoplegger bekleedde echter i.c. die functie niet en had dus als zoodanig geen strafbevoegdheid. Daargelaten nog dat in een mondelinge opdracht van den Korpscommandant aan een zijner officieren om het strafrapport af te doen, bezwaarlijk gezien kan worden eene aanwijzing als waarnemend Korpscommandant, kon zulk eene vervanging i.c. niet geschieden omdat, nu de Korpscommandant de opdracht gaf in verband met zijne bespreking dienzelfden ochtend met den Gouverneur, van ontstentenis of afwezigheid, in welke gevallen alleen van vervanging in de waarneming van den dienst sprake kan zijn, niet de rede was, doch slechts van eene verhindering tot onmiddellijke afdoening van zijne bezigheden.

De Krijgsraad deelt niet de meening, dat de Troepencommandant

zelf heeft te beoordeelen of er reden bestaat om zich in zijn dienst te doen vervangen, omdat de strekking van de Wet daardoor zou worden miskend en de bedoeling van den wetgever ten deele illusoir zou kunnen worden gemaakt.

Het beklag wettig verklaard, zijnde de strafoplegger niet bevoegd geweest om klager straf op te leggen. Straf en strafreden te niet gedaan met last dat zij in klager's strafboek zullen worden onleesbaar gemaakt.

De Krijgsraad behoeft alsnu geen beslissing te geven over de door klager tegen zijne bestraffing aangevoerde grieven, blijvende overigens de Korpscommandant vrij om, naar eigen inzicht, de zaak waarover het gaat, al dan niet opnieuw in behandeling te nemen, zullende echter bij de tenuitvoerlegging van de mogelijk aan klager op te leggen straf rekening dienen te worden gehouden met de reeds door hem ondergane straf van zes dagen verzwaard arrest.

IN NAAM DER KONINGIN!

DE KRIJGSRAAD IN SURINAME,

Gelezen de kennisgeving van den Commandant der Troepen in Suriname van den 12den December 1930, no. 1097/13, houdende mededeeling dat de infanterist 1e klasse B., Algemeen Stamboek N°. zich op 11 December 1930 heeft beklagd over de straf van zes dagen verzwaard arrest hem in dato 8 December 1930 opgelegd door den waarnemend Compagnies-Commandant, den 1en Luitenant J. F. A. van de Wall en over de strafreden, luidende: „uit onachtzaamheid geen gevolg gegeven aan de order van zijn sectiecommandant om omstreeks vier uur namiddag-inspectie te maken”, welke straf en strafreden door den Korpscommandant op 11 December 1930 werden gehandhaafd;

Gezien de stukken van het proces;

Gehoord den klager, den strafoplegger en de getuigen;

Gelet op het onderzoek ter terechtzitting;

Gelet op het advies van den Auditeur-Militair, Mr. M. de Niet, d.d. 23 Januari 1931, daartoe strekkende, dat de Krijgsraad zal teniet doen de aan klager opgelegde straf en de daarbij behorende strafreden en gelasten dat de straf en de strafreden in het strafboek van den klager onleesbaar zullen worden gemaakt;

Overwegende dat blijkens het ter terechtzitting voorgelezen uittreksel uit diens stamboek, reclamant, infanterist B. Algemeen Stamboek N°., geboren te Paramaribo den 28sten April 1888, op 18 November 1908 vrijwillig is geëngageerd als soldaat voor twee jaren, ingang 18 November 1910 is geëngageerd voor een jaar bij de Koloniale Troepen, ingang 18 November 1911, 18 November 1912, 18 November 1913, 18 November 1914 en 18 November 1915 telkens is gereëngageerd voor een jaar bij de Koloniale Troepen, ingang 18 November 1916, 18 November 1918 en 18 November 1920

telkens is gereëngageerd voor twee jaren bij de Koloniale troepen, 1 April 1921 is bevorderd tot soldaat 1e klasse, ingang 18 November 1922 is gereëngageerd voor drie jaren bij de Koloniale Troepen, ingang 18 November 1925 is gereëngageerd voor zes jaren bij de Koloniale Troepen, op 1 September 1929 met verlof is gegaan wegens langdurigen dienst en op 31 October 1929 van verlof is teruggekomen;

Overwegende dat *de klager* ter terechtzitting heeft opgegeven:

dat hij zich beklaagt over de hem op 8 December 1930 door den Luitenant van de Wall opgelegde straf van 6 dagen verzwaaard arrest, alsmede over de strafreden, omdat hij meent geen fout te hebben gemaakt;

dat er op den ochtend van 6 December 1930 inspectie gelast was, te houden door de brigadecommandanten van 9 tot 10 uur;

dat hij, toen hem bleek dat hij per vergissing een verkeerden sleutel had meegenomen en dus niet in staat zou zijn, zijn puttees en vork, welke in zijn kist in de kazerne waren opgesloten, bij de inspectie te toonen, hiervan uit eigen beweging vóór de inspectie aan zijn sectiecommandant, getuige Blanken, mededeeling heeft gedaan;

dat hij toen van den luitenant de order kreeg „om 4 uur 's namiddags inspectie te maken bij den sergeant van de week, met hetgeen hij bij de inspectie niet bij zich had”;

dat de luitenant hem tot drie keeren gevraagd heeft of hij hem goed had begrepen;

dat hij, toen hij om 10 uur hoorde dat de inspectie niet zou doorgaan, niet naar getuige Blanken is gegaan om te vragen wat hij doen moest, maar voor zichzelf de gevolgtrekking maakte dat, aangezien er geen inspectie was gehouden en hij dus niets mankeerde, hij geen gevolg meer behoefde te geven aan de order van den luitenant Blanken en dien namiddag om 4 uur niet teruggekomen is;

dat er dus bij hem geen sprake van onachtzaamheid geweest is;

Overwegende dat *de strafoplegger* ter terechtzitting heeft opgegeven:

dat op Maandag 8 December 1930 de Majoor-commandant, getuige Schlimmer, die dien ochtend een conferentie met den Gouverneur had, hem de opdracht gaf het rapport af te doen;

dat de Majoor op zijn, getuige's, vraag of hij ook het strafrapport moest afdoen, dus strafbevoegdheid had, bevestigend antwoordde;

dat het veel is voorgekomen dat hij een dergelijke opdracht van den Majoor heeft gekregen, doch dan zegt deze er altijd bij of hij ook het strafrapport moest afdoen, reden waarom hij, toen de Majoor hem dit dien Maandagmorgen niet uitdrukkelijk had gezegd, hem er naar gevraagd heeft;

dat naar zijne schatting het wel 20 malen is voorgekomen dat hij in opdracht van den Majoor het rapport moest afdoen en ongeveer 6 malen ook het strafrapport;

dat klager volgens bevel van Luitenant Blanken op het middag-appèl inspectie moest maken van de goederen, die hij bij de ochtend-inspectie niet bij zich had;

dat klager een heeleboel gepraat heeft en hij hem bij het eerste onderzoek niet begrepen heeft;

dat hij hem nu echter heeft begrepen, doch al was dit eerder het geval geweest, hij toch geen andere opvatting over de zaak zou hebben gehad, daar hij stellig overtuigd is dat klager de zaak niet zoo opgevat kan hebben als hij nu wil doen voorkomen;

dat de inspectie niet is afgelast geworden, doch door bijzondere omstandigheden niet kon doorgaan;

dat klager toen als waarnemend Troepencommandant heeft gestraft;

dat hij er aan getwijfeld heeft of hij waarnemend Troepencommandant kon zijn, daar de Majoor niet uit Paramaribo was, doch hij de order van den Majoor heeft opgevolgd;

dat de straf en de strafreden door hemzelf worden ingeschreven, doch niet in welke functie die straf door hem is opgelegd;

dat de sergeant-majoor-administrateur de straf op de straflijst schrijft en deze verder invult;

dat het niet zijne bedoeling is geweest om ingevuld te krijgen waarnemend Compagnies-Commandant en hij denkt dat dit een vergissing is geweest van den Administrateur, die volgens de Indische methode tewerk is gegaan;

dat hij dit eerst ontdekt heeft nadat klager in hooger beroep was gegaan bij den Majoor en hij toen hierover met den Majoor heeft gesproken, doch deze niets gezegd heeft;

dat hij hiervóór niet met den Majoor over deze zaak had gesproken;

dat in de gevallen, waarin hij in opdracht van den Majoor het strafrapport had afgenomen, de Majoor uit Paramaribo afwezig was en zich b.v. op Houttuin bevond;

dat naar zijne meening in het onderhavige geval de Majoor niet afwezig was, aangezien hij eene conferentie met den Gouverneur niet als afwezigheid kan aanmerken;

dat het de eerste keer is dat zich een dergelijk geval heeft voorgedaan;

Overwegende dat de onder eede gehoorde *getuigen* ter terechtzitting hebben verklaard:

1. Dirk Blanken:

dat er op den ochtend van 6 December 1930 inspectie gelast was, te houden door de brigade-commandanten van 9 tot 10 uur;

dat hij de sectiecommandant van klager is en klager vóór de inspectie bij hem is gekomen, hem mededeelende, dat hij bij vergissing een verkeerden sleutel had meegenomen en hij daardoor enkele artikelen, die in zijn kist waren, welke kist in de kazerne stond, bij de inspectie niet zou kunnen toonen;

dat klager hem toen vroeg den sleutel te mogen halen, hetgeen

hij weigerde, aangezien dit ingevolge order van den Majoor verboden was, waarop klager hem vroeg om 12 uur inspectie te mogen maken;

dat hij ook dit verzoek geweigerd heeft en klager de order gaf om 4 uur 's middags bij den sergeant van de week inspectie te maken over de artikelen waarmede hij 's morgens geen inspectie kon maken;

dat hij klager deze order gegeven heeft, omdat hij wist dat klager om 4 uur 's middags vrij was, waardoor dan beslag gelegd werd op klager's vrijen tijd, hetgeen hem er toe zou brengen voortaan te zorgen dat zijn zaken in orde waren;

dat hij later bericht kreeg dat klager aan zijn order geen gevolg had gegeven;

dat het naar zijne meening niet mogelijk is dat klager de zaak kan hebben opgevat zooals nu door hem wordt beweerd, aangezien het voor klager geen verschil maakte of de inspectie gehouden was of niet;

dat klager, toen hij dien morgen om 10 uur hoorde dat de inspectie om bijzondere omstandigheden niet zou doorgaan — hetgeen hem, getuige, pas enkele dagen later bekend is geworden — bij hem, getuige, had moeten komen, om te vragen wat hij doen moest;

dat, indien de inspectie doorgegaan was, klager dan de bedoelde artikelen niet zou hebben kunnen toonen en daarvoor gestraft zou zijn geworden;

dat, indien hij toevallig ontdekt had dat klager zijn sleutel niet bij zich had, klager daarvoor ook straf had kunnen krijgen, onverschillig of er inspectie was gehouden of niet, omdat klager de order van den vorigen dag moest opvolgen en zorgen dat alles bij hem in orde was voor inspectie;

dat hij toegeeft dat, indien klager niets gezegd had en de inspectie niet was doorgegaan, er niets gebeurd zou zijn;

2. Bruno Adolf Willem Schlimmer:

dat hij op Maandag 8 December 1930, toen hij naar den Gouverneur moest voor eene conferentie die eenige uren zou duren, aan den 1en Luitenant van de Wall de opdracht gegeven heeft het rapport alsook het strafrapport af te doen;

dat hij deze order gegeven heeft, omdat, indien hij afwezig is, de oudste luitenant de zaken afdoet;

dat volgens hem een Compagnies-commandant ingevolge het Hollandsch Wetboek, in overeenstemming waarmede het Surinaamsche is samengesteld, wel degelijk strafbevoegdheid heeft;

dat als een onderofficier-detachementscommandant strafbevoegdheid heeft, naar zijne meening de oudste luitenant, die hem als Compagnies-commandant vervangt, ook straf mag opleggen;

dat hij als Troepencommandant onmogelijk zich voor elk onderdeel afzonderlijk kan laten vervangen, zoodat hij Luitenant van de Wall beschouwde als zijn vervanger in alles;

dat hij naar zijne meening zelf moet beoordeelen wat verhinde-

ring is en of die er is, en of er termen zijn zich te laten vervangen;

Overwegende dat in de op de onderhavige bestraffing betrekking hebbende aantekening in klager's strafboek blijkens het onder de processtukken aanwezige uittreksel daarvan, ter aanduiding der functie van den strafoplegger vermeld staat: wd. C. Cmdt., welke afkorting blijkbaar staat voor waarnemend compagnies-commandant;

dat, waar in de de strafbevoegdheid regelende artikelen 42 en volgende van het Reglement van Krijgstucht voor de Kolonie Suriname van compagnies-commandant niet wordt gesproken, bedoelde vermelding blijkbaar op een misvatting berust en gelezen dient te worden alsof er staat waarnemend Korpscommandant;

Overwegende dat echter op grond van hetgeen bij de behandeling ter terechtzitting is gebleken, de vraag rijst — welke de Krijgsraad ingevolge het bepaalde bij art. 66 van het Reglement van Krijgstucht voornoemd ambtshalve onder de oogen dient te zien — of de strafoplegger bij de onderhavige bestraffing inderdaad laatstgenoemde functie bekleedde en dus daardoor strafbevoegdheid kreeg, welke hij uit eigen hoofde niet bezat;

dat de Krijgsraad die vraag ontkennend beantwoordt;

dat toch immers, daargelaten nu nog dat in eene mondelinge opdracht van den Commandant van het Korps aan een zijner officieren om het strafrapport af te doen, bezwaarlijk gezien kan worden eene aanwijzing — welke trouwens bij order pleegt te geschieden — van dien officier als waarnemend Korpscommandant, zulk eene vervanging in casu niet kon geschieden, omdat, nu Majoor Schlimmer de opdracht gaf in verband met zijne bespreking dienzelfden ochtend met den Gouverneur, bij hem van ontstentenis of afwezigheid — in welke gevallen alleen toch, gelijk ook art. 28 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie veronderstelt, van de noodzakelijkheid van vervanging in de waarneming van den dienst sprake kan zijn — niet de rede was, doch slechts van eene verhindering tot onmiddellijke afdoening van bezigheden, welke een onderdeel vormen van zijn taak als Commandant der troepen;

Overwegende dat Majoor Schlimmer ter terechtzitting wel als zijn meening heeft te kennen gegeven, dat hij als Troepencommandant zelf heeft te beoordeelen of er reden bestaat zich in zijn dienst te laten vervangen, doch dit standpunt niet aanvaard kan worden, al is het alleen reeds omdat daardoor de strekking van de genoemde artt. 42 en volgende miskend wordt;

dat immers, indien de Commandant van de troepen het in zijn hand had zich om welke reden van verhindering dan ook, te zijner beoordeeling — dus ook gelijk in casu buiten noodzaak — te laten vervangen in de algeheele waarneming zijner functie en daarmee dus tevens strafbevoegdheid over te dragen, bedoelde voorschriften, waarmee de wetgever de juiste hanteering der strafbevoegdheid zooveel mogelijk heeft willen verzekeren, door, behoudens in bijzondere gevallen, aan jongere en minder ervaren officieren die bevoegd-

heid te onthouden, ten deele illusoir gemaakt zouden kunnen worden;
Overwegende dat derhalve strafoplegger niet bevoegd was om aan klager straf op te leggen;

Overwegende dat, waar straf en strafreden, waarover beklag, behooren te worden teniet gedaan uit hoofde van strafoplegger's onbevoegdheid om te straffen, de Krijgsraad geen beslissing behoeft te geven omtrent de door klager tegen zijne bestraffing aangevoerde grieven, blijvende het overigens den Commandant van het Korps vrij om, naar eigen inzicht, de zaak, waarover het gaat, al dan niet opnieuw in behandeling te nemen, zullende echter bij de tenuitvoerlegging van de mogelijk aan klager op te leggen straf rekening dienen gehouden te worden met de omstandigheid, dat hij reeds een straf van zes dagen verzwaard arrest, thans teniet te doen, heeft ondergaan;

Krachtens art. 71 Reglement van Krijgstucht voor de Kolonie Suriname beschikkende op het beklag:

Verklaart dit wettig, zijnde de strafoplegger niet bevoegd geweest om klager straf op te leggen;

Doet teniet de opgelegde straf en de daarbij behorende strafreden;

Gelast dat deze straf en deze strafreden in klager's strafboek zullen worden onleesbaar gemaakt, onder vermelding van deze beschikking.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 17 Maart 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaal M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Mr. J. A. de Visser.

Raadsman: Mr. H. Roobol, te Arnhem.

Beklaagde, sergeant-kok van eene onderofficiersmenage, heeft bij herhaling geld aangenomen van een broodleverancier, hetwelk deze door het maandelijks telkens in rekening brengen van grootere hoeveelheden brood dan in werkelijkheid door hem waren geleverd, in overleg met en met behulp van beklaagde, van de menage meer uitbetaald kreeg dan hem werkelijk toekwam.

De Krijgsraad qualificeert het — subsidiair — ten laste gelegde en bewezen verklaarde als: „als ambtenaar een gift aannemen, wetende dat zij hem gedaan wordt tengevolge van hetgeen door hem, in strijd met zijn plicht, in zijne bediening is gedaan, meermalen gepleegd”.

Het Hof veroordeelt wegens „heling, meermalen gepleegd, ééne voortgezette handeling uitmakende”, nu immers de broodleverancier zich aan verduistering der gelden schuldig maakte en beklaagde de misdadige herkomst ervan kende.

Ook al is alleen beklaagde in hooger beroep gekomen, zoo is toch ook dat deel der telastlegging waarvan hij in eersten aanleg is vrijgesproken, aan 's Hof's oordeel onderworpen, nu immers art. 209 R. L. inhoudt, dat het appèl, ook dat van beklaagde, slechts tegen het vonnis in zijn geheel kan worden ingesteld.

Beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven, doch niet zoodanig ongeschikt dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht zoude behooren te worden uitgesloten. Ontslag zonder ontzetting.

In de zaak van V., oud 37 jaar, geboren te Amsterdam, sergeant-titulair-kok bij het 1ste Regiment Huzaren, in garnizoen te Amersfoort, gerequireerde in persoon, appellant van een vonnis op 13 Januari 1931 door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch tegen hem gewezen, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord de getuigen door den Advocaat-Fiscaal opgeroepen;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, den beklaagde zal schuldig verklaren aan „heling” en hem zal veroordeelen tot drie maanden gevangenisstraf met ontslag uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat, blijkens overgelegd extract-stamboek, de beklaagde op 20 Februari 1928 met verbreking zijn toen loopend dienstverband en met toepassing van Legerorder 1927, no. 390, is toegelaten tot eene verbintenis voor onbepaalden tijd, op 7 Februari 1927 is werkzaam gesteld bij het 1ste Regiment Huzaren, en op 1 December 1928 is bevorderd tot sergeant-titulair;

Overwegende dat aan beklaagde aan den voet van het hem op 30 December 1930 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op verschillende tijdstippen gedurende het tijdvak, gelegen tusschen de maanden Mei 1927 en Juli 1930, te Amersfoort opzettelijk, terwijl hij de functie uitoefende van sergeant-kok eener onderofficierskeuken en -menage, ten geschenke heeft aangenomen van een der leveranciers aan die keuken en menage maandelijks, althans ongeveer maandelijks, telkens geldsommen van ongeveer twintig gulden, althans eenig geld, althans in of omstreeks de maanden Februari, Maart en April 1929 respectievelijk zeven en twintig gulden, drie en veertig gulden en negen gulden, althans ongeveer die bedragen, terwijl hij wist, althans heeft begrepen en heeft moeten begrijpen, dat die geldsommen door misdrijf waren verkregen;

althans dat hij op verschillende tijdstippen gedurende het tijdvak, gelegen tusschen de maanden Mei 1927 en Juli 1930, te Amersfoort, als ambtenaar, sergeant-kok eener onderofficierskeuken en -menage, giften heeft aangenomen van een leverancier dier keuken en menage, telkens groot ongeveer twintig gulden, althans sommen geld, althans in of omstreeks de maanden Februari, Maart en April 1929 respectievelijk zeven en twintig gulden, drie en veertig gulden en negen gulden, althans ongeveer die bedragen, wetende dat die giften hem werden gedaan omdat hij, beklaagde, in strijd met zijn plicht in voornoemde bediening met dien leverancier was overeengekomen, dat deze bij zijne opgaven wegens leveranties ten behoeve van die menage gedaan, telkens grootere hoeveelheden in rekening zou brengen dan in werkelijkheid geleverd waren, en hij, beklaagde, daarvan geen melding zou maken en, zoo noodig, bij navraag de door den leverancier opgegeven hoeveelheden als werkelijk geleverd zou staven, en wijders dat die leverancier het geld, dat hij, op deze wijze handelende, meer uitbetaald kreeg dan hem toekwam, zijnde telkenmaal ongeveer twintig gulden, althans in de maanden Februari, Maart en April 1930, respectievelijk ongeveer zeven en twintig gulden, drie en veertig gulden en negen gulden, aan hem, beklaagde, geheel of gedeeltelijk zou uitkeeren;

althans dat hij op verschillende tijdstippen gedurende het tijdvak, gelegen tusschen de maanden Mei 1927 en Juli 1930, te Amersfoort in voormelde kwaliteit met het oogmerk zichzelf en een leverancier van de onderofficierskeuken en -menage, waarbij hij, beklaagde, als sergeant-kok werkzaam was, wederrechtelijk te bevoordeelen, te zamen vereenigd met dezen, althans voor zich, den menagemeester dier menage, althans dengene die belast was met het uitbetalen der bedragen, die door die menage verschuldigd waren aan dien leverancier, heeft bewogen tot de afgifte van geldsommen, groot telkens ongeveer twintig gulden, althans sommen geld, althans in of omstreeks de maanden Februari, Maart en April 1929 respectievelijk zeven en twintig gulden, drie en veertig gulden en negen gulden, althans ongeveer die bedragen, door met dien leverancier overeen te komen, dat deze bij het doen zijner leve-

ranties aan die menage en keuken grooter hoeveelheden in rekening zou brengen dan in werkelijkheid geleverd werden, en zulks naar aanwijzingen door hem, beklaagde, te geven, en wijders dat hij, beklaagde, bij navraag de door den leverancier opgegeven hoeveelheden zou staven en geen aangifte zou doen van het te weinig geleverde, en dat de geldsommen, die de leverancier zodoende meer uitbetaald kreeg dan hem toekwamen, geheel of gedeeltelijk aan beklaagde zou uitkeeren, hebbende bedoelde leverancier aan die afspraak gevolg gegeven en telkens de hoeveelheden als geleverd aan de menage in rekening gebracht, die de menagemeester had besteld, doch zooveel minder geleverd als de beklaagde telkens had aangegeven, waardoor op bovengenoemde tijdstippen telkens sommen gelds van ongeveer twintig gulden, althans sommen gelds, althans in of omstreeks de maanden Februari, Maart en April 1929 respectievelijk zeven en twintig gulden, drie en veertig gulden en negen gulden, althans ongeveer die bedragen, te veel zijn uitbetaald aan dien leverancier;

althans dat hij op genoemde tijdstippen aldaar opzettelijk in meergenoemde kwaliteit door het maken van voornoemde afspraken en door voornoemde overeenkomsten dien leverancier behulpzaam is geweest bij het plegen door dezen van het boven in de tweede plaats subsidiair ten laste gelegde misdrijf, althans daartoe opzettelijk daardoor gelegenheid, middelen en inlichtingen heeft verschaft;

Overwegende dat de Krijgsraad bij zijn vonnis van 13 Januari 1931 het aan beklaagde in de tweede plaats ten laste gelegde — met den verstande als in het vonnis aangegeven — heeft bewezen verklaard en beklaagde deswege heeft veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf met ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, na het bewezen verklaarde te hebben gequalificeerd als: „als ambtenaar een gift aannemen, wetende dat zij hem gedaan wordt tengevolge van hetgeen door hem, in strijd met zijn plicht, in zijne bediening is gedaan, meermalen gepleegd”, en hem heeft vrijgesproken van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan door den Krijgsraad als bewezen is aangenomen, op grond dat dit niet wettig en overtuigend bewezen is;

Overwegende met betrekking tot hetgeen aan beklaagde in de eerste plaats is ten laste gelegd:

dat beklaagde heeft verklaard:

dat hij tussehen Mei 1927 en September 1930 te Amersfoort sergeant-kok was van een onderofficierskeuken en -menage; dat hij toen bestellingen heeft gedaan bij bakker Budding op last van den menagemeester; dat hij maandelijks van dien bakker een som gelds ontving; dat de menagemeester hem, beklaagde, dagelijks mededeelde hoeveel brood dien dag door getuige Budding geleverd moest worden; dat op de levering zelve nooit contrôle werd uitgeoefend;

dat in het proces-verbaal d.d. 18 Juli 1930 onder no. 46 op ambts-

eed opgemaakt door G. Kamphuis, sergeant-majoor-instructeur der Politietroepen, groep Amersfoort, en onbezoldigd Rijksveldwachter, onder meer en voor zoover thans ter zake doende staat vermeld, dat beklaagde hem, relatant, heeft verklaard op den 16den Juli 1930: „Ik beken van den mij bekenden bakker Budding gedurende \pm drie „jaren elke maand een bedrag van ongeveer twintig gulden te hebben „ontvangen. Genoemde persoon was leverancier voor de onder- „officiersmenage kazerne Bereden Wapens te Amersfoort.

„Al dit geld is afkomstig uit de onderofficiersmenage. Tusschen „mij en genoemden leverancier bestond een afspraak, welke van mij „is uitgegaan. Deze overeenkomst hield in, dat de bakker minder „brood in de keuken bezorgde dan de opgave van den menage- „meester aangaf. Hierdoor werd niet geleverd dat waar de onder- „officiëren recht op hadden, terwijl ik den leverancier aan het „einde van de maand gegevens verstrekte, overeenkomende met de „werkelijke opgaven. Op deze wijze klopte de rekening van den „leverancier met de sterkte der deelnemers aan de menage, doch „werden de hoeveelheden nimmer door hem geleverd.

„De opzet van de tusschen ons gesloten overeenkomst kwam er „op neer, dat de leverancier met het te veel ontvangen bedrag mij „zoude bevoordeelen, waaraan hij zich ook steeds heeft gehouden, „zoodat deze fraude hem geen voordeelen heeft opgeleverd.

„Ik ben tot deze daad gekomen in een tijdvak, dat absoluut geen „contrôle in de keuken werd uitgeoefend, zoodat de verleiding voor „mij te groot was, terwijl ik bovendien in financieele moeilijkheden „verkeerde.”

dat in het proces-verbaal d.d. 19 Juli 1930 onder No. 47 op ambts- eed opgemaakt door G. Kamphuis, sergeant-majoor-instructeur der Politietroepen, groep Amersfoort, en onbezoldigd Rijksveldwachter, onder meer en voor zoover thans ter zake doende, staat vermeld, dat beklaagde op den 16den Juli 1930, nogmaals gehoord, hem, relatant, heeft verklaard;

„Door de overeenkomst, die bestond tusschen mij en den bakker „Budding, zijn ongeveer 36 achtereenvolgende maanden, aanvangen- „de \pm maand Juni 1927, rekeningen aangeboden, welke niet over- „eenstemden met de werkelijkheid. Bedoelde rekeningen zijn over- „gelegd bij de menage-rekening der betrokken maand. Daardoor is „een nadeel ontstaan, dat berokkend is aan de onderofficiersmenage „en welk nadeel bedraagt \pm 20 gulden per maand.

„Toen ik bij den leverancier heb aangedrongen om de rekeningen „hooger op te maken, heb ik er geen oogenblik aan gedacht, dat „hierdoor voor hem eenig nadeel kon voortvloeien.”

dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. Budding. broodbakker, wonende te Amersfoort: dat hij van 1 Juni 1927 tot 2 Juni 1930 onafgebroken wittebrood, bruinbrood en ook nog eenigen tijd roggebrood en beschuit heeft geleverd ten behoeve van de onderofficiersmenage in de kazerne der Bereden

Wapens te Amersfoort; dat het aantal brooden, dat hij elken dag moest leveren, hem denzelfden dag werd opgegeven door beklaagde; dat hij nooit de opgaven van het aantal te leveren brooden ontving van den menagemeester;

dat hij, getuige, zelf aantekening hield van de juiste hoeveelheden van door hem aan de onderofficiersmenage geleverd brood; dat zijn maandelijksche nota steeds te hoog was; dat hij zoo heeft gehandeld, omdat beklaagde hem de gegevens verstrekte om een te hooge nota op te maken en deze hem gezegd had, dat het te veel aan hem, beklaagde, moest worden gegeven;

dat hij, getuige, zijn nota's opmaakte volgens een boekje, hetwelk beklaagde hem ter inzage gaf aan het eind van elke maand en waarin als leveranties telkens een hooger bedrag stond opgegeven dan hij, getuige, werkelijk geleverd had;

dat hij het elke maand ongeveer twintig gulden bedragend verschil tusschen dat hogere bedrag en het bedrag, waarvoor hij werkelijk geleverd had, steeds aan beklaagde heeft afgedragen;

dat hij maandelijks de niet-onderteekende nota's bij den menagemeester-onderofficieren indiende en de daarop vermelde, te hooge bedragen ontving, waarna hij, getuige, zijne handtekening op zegel in een quitantieboek stelde;

2. J. Jongepier, wachtmeester bij de 1ste Schoolbatterij, 5de Regiment Veld-Artillerie, in garnizoen te Amersfoort: dat hij in de jaren 1929 en 1930 twee malen gedurende enkele maaanden menagemeester is geweest van de onderofficiersmenage in de kazerne der Bereden Wapens te Amersfoort; dat het gedurende dien tijd steeds gewoonte was dat hij, als menagemeester, elken dag te zamen met beklaagde bepaalde, welke hoeveelheid brood door den bakker Budding moest worden geleverd en hij dit dan opteekende in het keukenboekje; dat het geen gewoonte was dat de menagemeester zich er van overtuigde of deze hoeveelheid inderdaad werd afgeleverd; dat hij slechts éénmaal per maand in contact kwam met den genoemden leverancier en hij hem dan het bedrag uitbetaalde, hetwelk voorkwam op de door dezen ingediende, ongezegelde en niet onderteekende nota, na eerst deze nota te hebben vergeleken met de cijfers in het keukenboekje; dat daarna door getuige Budding op zegel werd geteekend in het daarvoor bestemde quitantieboek, en wel voor hetzelfde bedrag als dat der met het keukenboekje vergeleken nota;

3. R. van Staveren, wachtmeester-fourier bij de 3de Schoolbatterij van het 5de Regiment Veld-Artillerie, in garnizoen te Amersfoort: dat hij in Mei 1930 menagemeester is geworden van de onderofficiersmenage in de kazerne der Bereden Wapens te Amersfoort; dat hij toen heeft bemerkt dat er te weinig contrôle was uitgeoefend; dat bijvoorbeeld de kok daar geheel ten onrechte als het ware heer en meester was; dat het ook voorkwam dat beklaagde het bestellingboekje persoonlijk invulde en de menagemeester er buiten bleef; dat deze trouwens daarvoor te weinig tijd beschikbaar had; dat de leverancier alleen zijne handtekening in

het quitantieboekje zet, waarin ook telkens de zegels worden geplakt; dat de leverancier steeds te voren zijn nota indiende, waarvan het bedrag werd overgenomen in het quitantieboek; dat er thans een volledig beheer van den kapitein van militaire administratie is ingesteld met scherp toezicht ook op leveringen zelf;

Overwegende dat het Hof door den boven aangegeven inhoud van deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen oordeelt, dat beklaagde van het hem in de eerste plaats ten laste gelegde het navolgende heeft begaan: dat hij op verschillende tijdstippen gedurende het tijdvak, gelegen tusschen de maanden Mei 1927 en Juli 1930, te Amersfoort opzettelijk, terwijl hij de functie uitoefende van sergeant-kok eener onderofficierskeuken en -menage, ten geschenke heeft aangenomen van een der leveranciers aan die keuken en menage maandelijks telkens geldsommen van ongeveer twintig gulden, terwijl hij wist, dat die geldsommen door misdrijf waren verkregen;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „heling, meermalen gepleegd, ééne voortgezette handeling uitmakende”, welk feit is strafbaar gesteld bij de artikelen 416, 56 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat immers getuige Budding, die de door hem, naar hij wist, van den menagemeester te veel ontvangen gelden, welke hij, zonder daarmede zich aan een bepaald misdrijf schuldig te maken, en dus anders dan door misdrijf, onder zich had gekregen en welke gelden aan een ander dan aan hem of aan beklaagde toebehoorden, niet aan den menagemeester weder afdroeg maar voor zich zelven behield ten einde die gelden aan beklaagde ten geschenke te kunnen geven, door dit voor zich zelven behouden opzettelijk, wederrechtelijk zich die gelden toeëigende en zich derhalve aan het misdrijf van verduistering schuldig maakte, terwijl beklaagde, wetende op welke wijze de genoemde getuige aan die gelden was gekomen, de misdadige herkomst ervan kende, toen hij ze van dien getuige ten geschenke aannam;

Overwegende dat wel door beklaagde's raadsman is betoogd, dat, nu alleen de beklaagde in hooger beroep is gekomen, enkel nog dat deel van de telastelegging, dat den Krijgsraad tot eene veroordeeling heeft geleid, aan 's Hofs oordeel is onderworpen en dus niet het aan beklaagde in de eerste plaats ten laste gelegde, waarvan hij bij het vonnis, waarvan beroep, is vrijgesproken, maar dat dit is onjuist; dat immers artikel 209 van de Rechtspleging bij de Landmacht inhoudt, dat het appèl, ook dat van den beklaagde, aan het Hoog Militair Gerechtshof van een vonnis van een Krijgsraad slechts tegen het vonnis *in zijn geheel* kan worden ingesteld, zoodat daarmede elk partieel appèl is uitgesloten en aan het Hof de bevoegdheid is gegeven, de beslissing des Krijgsraads in haar geheel te onderzoeken en daaromtrent uitspraak te doen; dat enkel in zooverre het alleen in hooger beroep komen van den beklaagde op de uitspraak van het Hof van invloed moet zijn, dat ingevolge

artikel 77a van 's Hofs Provisioneele Instructie de beklaagde alsdan tot geen zwaardere straf kan worden veroordeeld dan hem bij het vonnis van den Krijgsraad is opgelegd;

Overwegende dat het Hof beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht, om in den militairen stand te blijven, doch niet zoodanig ongeschikt dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht zoude behooren te worden uitgesloten;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven;

Toepassende de artikelen 23, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 56, 416 van het Wetboek van Strafrecht, 193, 209 der Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76d, 77, 77a van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld daaraan, hetgeen van het aan beklaagde in de eerste plaats ten laste gelegde boven als bewezen is aangegeven;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als boven is gezegd;

Veroordeelt beklaagde te dier zake tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan bewezen is verklaard, en spreekt hem daarvan vrij.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 9 Juli 1930.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Officier van administratie der 1ste klasse A. van Houte, kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Freitag Drabbe, officier van den Marinestoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries en kapitein der Mariniers T. C. W. Michaëlis.

Fiscaal: Officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman : Mr. H. P. M. Kraakman, te Alkmaar.

Het toebrengen van stompen aan een schildwacht valt onder feitelijke aanranding, levert mitsdien op het misdrijf van „feitelijke insubordinatie” (Art. 117 jo. 128 W. v. M. S.).

Al valt het toebrengen van slagen ongetwijfeld onder het begrip „mishandeling”, zoo sluit dit toch allerm minst uit dat de mindere die

zijn meerdere door feitelijkheden molesteert, zich evenzeer schuldig maakt aan feitelijke aanranding.

Voorwaardelijke veroordeeling, nu het feit eigenlijk meer betreft een ruzie tusschen twee jeugdige lichtmatrozen in opleiding en niet het opzettelijk geweld aanranden van den schildwacht door een volledig militair gevormd schepeling.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen G. W., lichtmatroos, oud 19 jaren, geboren te Dantumadeel, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad d.d. 4 Juni 1930;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad d.d. 24 Juni 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde ten laste gelegde, dat hij, dienende als lichtmatroos aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen, op den 6den Mei 1930 aan boord van dien bodem opzettelijk den op dat oogenblik als schildwacht dienstdoenden lichtmatroos P. Smak feitelijk heeft aangerand, door dezen lichtmatroos, die hem, beklagde, bevolen had niet meer in het kuildek, alwaar door de bemanning geslapen werd, te zingen, opzettelijk met geweld één of meer klappen, slagen of stompen in diens aangezicht te geven, tengevolge van welke daden Smak voornoemd pijn heeft ondervonden;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 26 Juni 1930, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag, den negenden Juli 1930, des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch, door den fiscaal overgelegd, en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde en veroordeeling van hem deswege tot eene voorwaardelijke gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden met aftrek der voorloopige hechtenis van en met 7 Mei 1930 tot en met 4 Juni 1930, met een proeftijd van één jaar;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt, dat hij op 16 October 1929 in den dienst is aangenomen als lichtmatroos voor den tijd van vijf jaren na het verlaten van het opleidingschip;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1°. P. Smak, lichtmatroos: dat hij ± 1½ maand vóór 19 Juni 1930 op een avond op post stond als schildwacht in het kuildek aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen, dragende hij om den linkerbovenarm een band met het opschrift „schildwacht”; dat hij te ruim 9 uur den beklagde in het kuildek, waar de be-

manningslied, hoorde zingen en hem gelastte den mond te houden; dat de beklagde voortging met zingen ook na herhaald bevel; dat de beklagde hem toen plotseling een stomp in het aangezicht gaf, hetgeen hem pijn veroorzaakte, en daarna nog eenige slagen die terzelfder plaats troffen;

2°. A. van Tol: dat hij $\pm 1\frac{1}{2}$ maand vóór 18 Juni 1930 aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen in het kuildek in zijn kooi lag, waar ook reeds meerdere schepelingen in hun kooi lagen; dat hij na 9 uur den beklagde hoorde zingen en den uitkijk, den lichtmatroos Smak, hem het zingen hoorde verbieden; dat de beklagde luider begon te zingen ook na herhaald verbod; dat hij toen heeft gezien, dat de beklagde den uitkijk een slag gaf en daarna nog eenige slagen;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is G. W., oud 18 jaren, geboren te Birdaard; dat hij het laatst gediend heeft als lichtmatroos aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen; dat hij zich op 16 October 1929 als lichtmatroos in den zeedienst heeft verbonden voor den tijd van vijf jaren na het verlaten van het opleidingsschip; dat hij omstreeks zes weken vóór 16 Juni 1930 des avonds ten ± 9 uur aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen kwam om naar kooi te gaan; dat hij bij het ontkleeden stond te zingen; dat de uitkijk in het tusschendek, de lichtmatroos Smak, hem zeide naar boven te gaan; dat hij dien uitkijk een opstopper met de vuist heeft gegeven;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, met beklagde's schuld eraan en met dien verstande dat de beklagde meerdere stompen heeft gegeven;

Overwegende dat beklagde's raadsman heeft betoogd, dat het toedienen van slagen aan den schildwacht niet is „aanranden” doch mishandelen, en op dien grond vrijspraak heeft gevraagd;

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is dat het toedienen van slagen ongetwijfeld valt onder het begrip mishandelen, doch dat dit allerminst uitsluit dat de mindere, die zijn meerdere, als hoedanig de schildwacht is te beschouwen en met wien deze is gelijkgesteld ten aanzien van de misdrijven vermeld in titel IV van het Wetboek van Militair Strafrecht, door feitelijkheden molesteert naar aanleiding van een door dien schildwacht rechtmatig gegeven bevel, zich evenzeer schuldig maakt aan feitelijke aanranding; dat mitsdien het verweer wordt verworpen;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „feitelijke insubordinatie”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden, waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklagde, welke straf de Krijgsraad termen vindt voorwaardelijk op te leggen, betreffende het voor-

gevallene eigenlijk meer een ruzie tusschen twee jeugdige lichtmatrozen in opleiding en niet een opzettelijk gewild aanranden van den schildwacht door een volledig militair gevormd schepeling;

Gezien de artikelen 1, 13, 15, 60, 117, eerste lid, 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 14a, 14b, 27 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zee-macht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd, gelijk hooger werd overwogen, en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak van en met 7 Mei 1930 tot en met 4 Juni 1930 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht;

Beveelt dat deze straf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde vóór het einde van den hierna vermelden proeftijd zich heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, zoolang hij militair is, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nos. 2—6, dier wet;

Bepaalt den proeftijd op één jaar.

Willemsoord, den 17den Juli 1930.

Memorie van appèl in zake het vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord d.d. 9 Juli 1930 contra den lichtmatroos G. W.

Ik heb gemeend hooger beroep te moeten instellen van het vonnis, door den Zeekrijgsraad te Willemsoord d.d. 9 Juli 1930 gewezen tegen den lichtmatroos G. W., omdat ik mij niet met de door den Zeekrijgsraad opgelegde straf kan vereenigen; ik toch acht deze te laag; de straf die de Zeekrijgsraad voorwaardelijk oplegde, heeft in deze geen beteekenis, daar van de hem opgelegde maand gevangenisstraf de tijd, doorgebracht in voorloopige hechtenis van en met 7 Mei 1930 tot en met 4 Juni 1930, zal worden afgetrokken.

Het resultaat is dus, dat deze veroordeelde gedurende den proeftijd van één jaar slechts door een hem boven het hoofd hangende gevangenisstraf van *één dag* moet worden afgehouden van het plegen van strafbare feiten of bepaalde krijgstuchtelijke vergrijpen, welke dag nog wordt verkort door den tijd, die noodig is om de gevangenis te bereiken.

Waar gebleken is, dat deze jeugdige veroordeelde door krijgs-

tuchtelijke straffen lastig in het rechte spoor te houden is, dient m.i. een sterker middel op hem te worden toegepast dan de straf, hem door den Krijgsraad opgelegd.

Ik vermeen, zooals in den eisch vermeld staat, dat een straf van drie maanden, verminderd met de voorloopige hechtenis, daartoe meer geëigend is dan de straf van één maand, die de Krijgsraad heeft opgelegd.¹⁾

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad,

G. H. VAN DRIEL.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAJA
VAN 15 JULI 1930, No. 443.

Het betoonen van weinig activiteit bij een nachtelijke alarmoefening. Dit betoon van te weinig activiteit moet echter in ruimer verband worden gezien, nu klager in het algemeen eene ontoelaatbare houding tegenover het optreden en de bevelen van zijn Commandant heeft aangenomen, waarvan zijn weinige activiteit bij die alarmoefening slechts één der verschijnselen is. Klagers houding moet worden beschouwd als een vorm van lijdelijk verzet, welk ernstig vergrijp in de strafreden niet tot uiting komt, weshalve deze moet worden gewijzigd, welke wijziging echter niet is te beschouwen als eene tegemoetkoming aan de door klager tegen de strafreden aangevoerde bezwaren. In verband hiermede moet ook de opgelegde straf worden verzuwaard.

Beklag ongegrond. ²⁾

DE KAPITEIN TER ZEE, COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAJA,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 23 Mei 1930, van den eerste-luitenant der mariniers D., dienende bij de Marinekazerne „Goebeng” te Soerabaja, dat hij zich wenscht te beklagen bij de hoogere militaire autoriteit over de straf van acht dagen licht arrest, hem op 20 Mei 1930 opgelegd door den Commandant van genoemde kazerne, den Luitenant-Kolonel der Mariniers H., en over de bij deze straf behorende strafreden, luidende:

„1°. Het betoonen van weinig activiteit bij een nachtelijke alarmoefening gedurende een meerdaagsche oefening;

„2°. Verzuimd zijn commandant bij diens bezoek aan het bivak te rapporteeren en volledig in te lichten omtrent een ernstig motorongeval met een dienstmotorrijwiel, waarin hij zich ook bevond en waarbij een onderofficier een belangrijke verwonding

1) Op dit appèl heeft het H.M.G. bij sententie van 29 Augustus 1930, het vonnis bevestigd, behalve ten aanzien der straf, die, overeenkomstig den eisch van den advocaat-fiscaal, is verzuwaard tot twee maanden, voorwaardelijk. Red. M.R.T.

2) Zie ook de hierna opgenomen, op deze zaak betrekking hebbende beschikking van het H.M.G. van Ned. Indië. Red. M.R.T.

„had opgelopen en het rijwiel zelf ernstig werd beschadigd, welk „ongeval den vorigen middag had plaats gehad.”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, strafoplegger en, in aansluiting op het door een commissie gehouden onderzoek, den Luitenant ter zee der 2e klasse W. M. de Vries;

Overwegende, wat betreft het in de strafreden onder 1° bedoelde feit, dat bij het gehouden onderzoek is komen vast te staan, dat klager zich op 2 Mei 1930 als bivakcommandant met een aantal onderofficieren en manschappen van het korps Mariniers bevond in het bivak Soetji; dat in den naävond van dien dag, terwijl allen behalve één op post staande marinier te slapen lagen, strafoplegger in het bivak is gekomen en „alarm” heeft gemaakt; dat deze oefening niet naar den zin van strafoplegger verliep en met name klager daarbij z.i. is te kort geschoten, weshalve hij dezen ter zake heeft gestraft;

Overwegende, dat klager bestrijdt, dat zijn activiteit bij deze gelegenheid te gering zou zijn geweest; dat hij weliswaar niet één van de eersten was, die op het alarmgeroep reageerden, doch dat hij blijkbaar vast geslapen heeft als gevolg van een vermoeiden dag; dat hij eenmaal ontwaakt zijnde, gedaan heeft wat als bivakcommandant redelijkerwijze van hem mocht worden verlangd;

tegenover welke verklaring die van den strafoplegger staat, die heeft opgegeven dat de uitvoering van de alarm-oefening door sommige mariniers goed en door anderen verkeerd geschiedde; dat klager voor zijn tent verscheen toen alles reeds in gang was en daar op de plaats rust bleef staan, opvallend onbeweeglijk; dat hij, strafoplegger, inmiddels nog een gesprek voerde met den sergeant Nijenhuis, die zich verkeerd had opgesteld en daarvan een verklaring gaf op een vraag van strafoplegger, en dat klager al dien tijd bleef niets doen, zijn plaats en houding niet in het minst veranderend; dat hij, strafoplegger, hierop boos werd en tot klager riep: „Zeg, luitenant, zou je ook niet eens wat gaan doen en gaan controleeren of je menschen op hun plaatsen zijn”, waarop deze, zonder zich druk te maken, een beetje is gaan rondloopen; dat hij klager daarop bij zich heeft geroepen, hem o.a. een aanmerking heeft gemaakt over zijn lamlendig optreden en vervolgens zelf de leiding in handen heeft genomen;

Wordende deze verklaring van strafoplegger bevestigd door de mededeelingen van den adjudant-onderofficier der Mariniers Nybacker, die heeft opgegeven dat hij in den naävond van 2 Mei 1930 met strafoplegger in het bivak Soetji kwam en dat de Overste toen alarm gemaakt heeft; dat het op post komen van de menschen langzaam geschiedde, waarop hij, Nybacker, het alarm-geroep herhaalde; dat de strafoplegger hem attent maakte op een man, die zonder geweer naar zijn post bij de versperring was geloopt, waarop hij dezen man terugzond om zijn geweer te halen; dat hij even na dit geval klager voor zijn tent zag staan, op de plaats

rust, kijkende recht voor zich uit; dat de overste op en neer bleef loopen, alles eens aankijkend en eindelijk tot klager riep: „Nou luitenant, zou je ook niet eens wat doen?“, welke aanmaning geschiedde 3 à 5 minuten nadat voor het eerst alarm was geroepen; dat de alarmoefening opvallend slecht verliep; dat de overste den luitenant bij zich heeft geroepen, maar dat hij niet gehoord heeft wat er tusschen hen besproken is;

Overwegende, dat klager, ter verklaring van zijn afwachtende houding, als verweer heeft aangevoerd dat hij, uit zwaren slaap ontwakend en buiten zijn tent gekomen, niet dadelijk heeft begrepen wat er aan de hand was; dat dit verweer niet kan worden aanvaard, daar het onaannemelijk wordt geacht dat klager, die wel voldoende wakker werd om op te staan en naar buiten te komen, niet onmiddellijk begrepen zou hebben dat er alarm gemaakt was toen hij — aldus zijn eigen verklaring — een aantal manschappen zag heen en weer rennen; dat een officier, die onder dergelijke omstandigheden passief blijft, in zijn taak tekort schiet;

Overwegende, dat op grond van de verklaringen van strafoplegger en den adjudant-onderofficier Nybacker als vaststaand moet worden aangenomen dat klager bij de bewuste alarm-oefening te weinig activiteit heeft betoond, welke tekortkoming op zichzelf in de strafreden juist is omschreven;

Overwegende echter, dat de resultaten van het gehouden onderzoek aan hem, Marinecommandant, de overtuiging hebben gegeven dat dit betoon van te weinig activiteit in ruimer verband moet worden bezien en dat klager in het algemeen een ontoelaatbare houding heeft aangenomen tegenover het volkomen rechtmatige optreden en de dienstbevelen van zijn commandant, zijnde zijn weinige activiteit bij de gehouden alarm-oefening slechts één der verschijnselen, waarin zijn wederspannige stemming zich heeft geuit; dat immers reeds eenige dagen vóór den 2en Mei 1930 — de juiste datum is niet meer vast te stellen — strafoplegger een bezoek aan klagers bivak heeft gebracht en toen alarm heeft gemaakt, doch dat toen niemand op het alarmgeroep reageerde; dat klager, volgens zijn eigen verklaring, toen als zijne opvatting aan strafoplegger heeft kenbaar gemaakt dat alarm in vredestoestand — den toestand, waarin klager zijn bivak beschouwde als te verkeeren zoolang oorlogstoestand niet uitdrukkelijk was aangekondigd — onbestaanbaar was; dat strafoplegger, wiens verklaring ten deze wordt gestaafd door die van den Luitenant ter zee de Vries, hierop aan klager te verstaan heeft gegeven dat hij verder van vredes- en oorlogstoestand niet hooren wilde en dat onder alle omstandigheden bij aankomst op een rustplaats of bivakkeerplaats den menschen dadelijk de in te nemen plaatsen bij alarm moeten worden aangewezen; dat klager bij deze gelegenheid, volgens de verklaringen van strafoplegger en Luitenant ter zee de Vries, duidelijk blijk gaf van niet te kunnen instemmen

met strafopleggers opvatting, onder meer door het geven van contra-beschouwingen;

dat klager na dit bezoek van den Overste en, volgens zijn zeggen, „om dus aan den wensch van den Overste te voldoen”, zijne menschen heeft geïnstrueerd in dezen zin: „Als een hogere in rang dan ik „alarm” roept, treden jelui aan vóór de tenten, met het geweer bij den voet”; dat deze order de vraag doet rijzen: „Waarom alleen wanneer een meerdere van klager alarm maakt”, op welke vraag klager het eigenaardige antwoord heeft gegeven dat zijn bedoeling was, dat zijne menschen op het alarmgeroep van personen, lager in rang dan hijzelf, niet behoefden in te gaan; dat deze bedoeling van klager wel op eenvoudiger en duidelijker manier had kunnen worden kenbaar gemaakt en dan ook met zijne verklaring ten deze geen genoegen kan worden genomen, wordende dezerzijds aangenomen dat klager met deze order bedoeld heeft te zeggen: „alléén voor den Overste — immers de eenige meerdere van wien hij het kon verwachten — moeten jelui maar doen, zooals ik je zeg; voor mij bestaat er geen alarmstelling zoolang bij een oefening niet de fictieve oorlogstoestand is ingetreden”;

dat van klagers evenbedoelde order het gevolg was, dat toen strafoplegger eenige dagen later en wel op den voormiddag van 2 Mei 1930 tijdens afwezigheid van klager, in het bivak Soetji een alarm-oefening hield, de menschen vóór hunne tenten aantreden; dat dit in strijd was met de bedoeling van strafoplegger en deze toen persoonlijk aan ieder een andere plaats heeft aangewezen, n.l. achter de versperring; dat bij terugkeer van klager in het bivak, de strafoplegger hem erop gewezen heeft dat zijn alarmstelling niet deugde, dat de menschen niet bij de tenten doch achter de versperring hoorden te staan, en hem heeft opgedragen hier voortaan rekening mede te houden; dat klager ontkent dat strafoplegger hem deze mededeeling gedaan heeft, doch erkent van strafopleggers opvattingen kennis te hebben gekregen, waarschijnlijk doordat een der onderofficieren hem op de hoogte heeft gebracht; dat dezerzijds in dit geval de pertinente verklaring van strafoplegger wordt aanvaard en dus als vaststaand wordt aangenomen dat klager wist dat de door hem bevolen alarmstelling naar het oordeel van den Overste niet deugde en dat deze verlangde, dat de menschen voortaan bij alarm op hun posten achter de versperring zouden zijn;

dat onder deze omstandigheden — klager heeft mondeling aan hem, Marinecommandant, verklaard, dat hij op de hoogte was van de instructies, door strafoplegger op den voormiddag van 2 Mei aan klagers onderhebbenden gegeven — van klager verwacht had mogen worden dat hij de verkeerde instructies, door hemzelf tevoren aan zijne menschen gegeven (aantreden bij de tenten, in plaats van — zooals de Overste wilde — bij de versperring), onmiddellijk had ingetrokken, zelfs al zoude strafoplegger niet — zooals dezerzijds wordt aangenomen — aan klager bevolen hebben om

voortaan met zijne opvattingen rekening te houden; dat klager zulks echter niet heeft gedaan en de zaak kalm op haar beloop liet, met het gevolg dat, toen strafoplegger in den avond van dienzelfden 2den Mei wederom in het bivak kwam en alarm maakte, de uitvoering der oefening slecht verliep en een deel der menschen weer, overeenkomstig de hun tevoren door klager gegeven verkeerde instructies, bij de tenten ging staan in stede van zich achter de versperring op te stellen, zooals de Overste het wilde;

dat, naar dezerzijds wordt aangenomen, klager blijkbaar heeft gedacht: „De Overste wil het beter weten dan ik, dus ik houd er mij verder buiten”; dat in het kader van dezen gedachtengang ook past klagers afwachtende houding — op de plaats rust vóór zijn tent, niets doende en nergens naar kijkende — aangenomen bij de nachtelijke alarmoefening; zijnde voorts nog een aanwijzing voor klagers wederspannige stemming gelegen in het feit dat hij, toen strafoplegger hem dien bewusten avond gedurende de alarmoefening vroeg: „Hebt gij deze oefening reeds uitgevoerd?”, hierop antwoordde: „Ik heb dat niet gedaan, ik dacht dat U dat zelf heden had laten doen”, in welke woorden typisch doorklinkt de gedachte: „U weet het immers beter, doet U het dan zelf maar en laat mij er buiten”;

Overwegende dat klagers houding aangenomen tegenover het optreden en de orders van zijn commandant, als hierboven uiteengezet, moet worden beschouwd als een vorm van lijdelijk verzet; dat dit ernstige vergrijp tegen de discipline in de strafreden, waarover beklag, niet tot uiting komt, weshalve deze moet worden gewijzigd, zijnde deze aanstonds te stipuleeren wijziging uiteraard niet te beschouwen als een tegemoetkoming aan de bezwaren, door klager tegen de strafreden aangevoerd;

Overwegende wat betreft het in de strafreden onder 2° bedoelde feit, dat klager bij het gehouden onderzoek heeft erkend, dat hij omtrent het bewuste motorongeval aan zijn commandant niets heeft medegedeeld; dat hij den gewonden onderofficier dadelijk naar de Marinekazerne „Goebeng” heeft gezonden met opdracht om aldaar van het ongeval te rapporteeren; dat hij den volgenden dag van een anderen onderofficier vernomen heeft, dat toen de gewonde onderofficier in de kazerne aankwam, de commandant daar zelf aanwezig was, zoodat de gewonde aan den Overste persoonlijk rapport had kunnen uitbrengen en dat de Overste ook het beschadigde motorrijwiel had gezien en persoonlijk aanwijzingen omtrent de reparatie had gegeven; dat op 12 Mei 1930, den dag na het ongeval, klager den Overste ontmoette tijdens een landingsoefening nabij Grissee, terwijl de Overste later op dien dag twee maal in klagers bivak is geweest, op tijdstippen dat klager daar aanwezig was; dat hij bij deze gelegenheden telkens met den Overste gesproken heeft; dat hij het achteraf ook beter had gevonden, wanneer hij het motorongeval persoonlijk bij den Overste

ter sprake had gebracht, doch niet kan inzien dat hij zich strafschuldig heeft gemaakt door zulks te verzuimen;

Overwegende dat de strafoplegger in de door hem overgelegde memorie heeft verklaard, dat hij inderdaad van den gewonden sergeant rapport over het motorongeval heeft gekregen, doch dat, naar hem later bleek, deze onderofficier het gebeurde niet in allen deele juist heeft weergegeven; dat hij den dag na het gebeurde in klagers bivak te Soetji is gekomen en zelfs 4 dagen te Soetji is gebleven, doch dat klager in dat tijdsverloop niet met hem over het motorongeval heeft gesproken, terwijl hij meent te mogen eischen dat van een bijzonderheid van ernstigen aard als dit motorongeval de bivakcommandant persoonlijk aan hem rapporteert;

Overwegende, dat deze eisch van klagers commandant dezerzijds als vanzelf sprekend wordt beschouwd; dat klagers verzuim om persoonlijk zijn commandant omtrent het plaats gehad hebbende motorongeval in te lichten, zoodra zich een gelegenheid daartoe voordeed, niet goed is te praten en dat hij voor deze tekortkoming terecht is gestraft, gevende de strafreden, waarover beklag, van dit vergrijp tegen de krijgstucht een juiste omschrijving;

Overwegende, wat betreft de opgelegde straf, dat deze in verband met de dezerzijds noodig geoordeelde wijziging van de strafreden, niet in goede verhouding tot de ernst van de gepleegde vergrijpen staat, wordende zij namelijk te licht geacht;

Gezien de artikelen 50, 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het ingediend beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Verstaat dat het voorkomende onder 1° in de strafreden zal luiden:

„1°. Zijn misnoegen over het optreden en de orders van zijn „commandant in dienstzaken getoond door het plegen van lijdelijk „verzet, hetwelk zich onder meer geuit heeft in het betoonen van „te weinig activiteit bij een nachtelijke alarm-oefening.”;

Wijzigt, rekening houdende met het feit dat klager reeds acht dagen licht arrest heeft ondergaan, de opgelegde straf in drie dagen streng arrest;

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt: één doordruk aan klager, door tusschenkomst van zijn commandant, met opdracht aan dezen laatsten om voor de tenuitvoerlegging der beschikking zorg te dragen; en één aan den Luitenant-Kolonel der Mariniers H., Commandant der Marinekazerne Goebeng, ter kennisneming.

De Kapitein ter zee voornoemd,

A. VOS.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 24 October 1930.

President: Mr. E. Pino.

Leden: Gep. kolonel der Infanterie R. B. M. de Wijs, Mr. A. C. H. Graafland, gep. kapitein ter zee Jhr. S. de Ranitz en Mr. Dr. M. A. G. Harthoorn.

Klager heeft, de opdracht van zijn meerdere uitvoerende als hij deed, gehandeld in strijd met de strekking van het voorschrift van art. 11, 2e lid R. betr. de K. dat de opvolging van de gegeven dienstbevelen — daaronder begrepen de wijze waarop die dienstbevelen worden uitgevoerd — niet afhankelijk mag worden gemaakt van het oordeel van den mindere omtrent hunne strekking en doelmatigheid.

De in art. 61 W. Kr. bedoelde meerdere heeft ten onrechte de door den oorspronkelijken strafoplegger opgelegde straf VERZWAARD.

De mogelijkheid van strafverzwaring bij de toepassing van eenig rechtsmiddel behoort in het algemeen te steunen op eenige bepaling in de betreffende wet, welke echter in § VI W. Kr. ontbreekt. Ook aan art. 50 W. Kr. kan de bevoegdheid tot strafverzwaring ingeval van beklag niet worden ontleend. Zoodanige strafverzwaring zou bovendien in strijd komen met de duidelijk gebleken bedoeling van den wetgever, welke bedoeling tot juist begrip der wet i.c. in aanmerking mag komen, nu de tekst der wet zich daaromtrent niet uitspreekt.

Al moge worden aangenomen dat, indien de woorden der wet het toelaten, zij met het oog op veranderde omstandigheden mag worden toegepast buiten de oorspronkelijke bedoeling van den wetgever, toch in dit geval de omstandigheden sedert de totstandkoming der wet niet eene zoodanige verandering hebben ondergaan, dat OP DIEN GROND zoude kunnen worden afgeweken van de bedoeling.

Het in het tweede gedeelte der strafreden omschreven verzuim kan klager niet als een zoodanig vergriep tegen de krijgstuclit worden aangerekend, dat voor eene bestraffing deswege aanleiding zou hebben bestaan, zoodat dit gedeelte uit de strafreden moet vervallen.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard. Verzwaring van de straf te niet gedaan. Tweede gedeelte der strafreden geschrapt, eerste gedeelte gewijzigd in voor klager ongunstiger bewoordingen. Toch de oorspronkelijke straf verminderd, omdat handhaving van die straf, nu het Hof heeft beslist dat wegens het tweede gedeelte der strafreden ten onrechte straf is opgelegd, in wezen zou zijn eene — niet geoorloofde — strafVERZWARING ter zake van het in het eerste gedeelte der strafreden omschreven feit.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 19 Juli 1930, van den bij de marinekazerne „Goebeng” dienenden Eerste-Luitenant der Mariniers D., waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië inroept op het beklag, door hem ingediend over de hem op 20 Mei 1930 door den Commandant van genoemde marinekazerne opgelegde straf van „acht dagen licht arrest” en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

1°. „Het betoonen van weinig activiteit bij een nachtelijke oefening gedurende een meerdaagsche oefening”;

2°. „Verzuimd zijn Commandant bij diens bezoek aan het bivak te rapporteeren en volledig in te lichten omtrent een ernstig motorongeval met een dienstmotorrijwiel, waarin hij zich ook bevond en waarbij een onderofficier een belangrijke verwonding had opgelopen en het rijwiel zelf ernstig werd beschadigd, welk ongeval den vorigen middag had plaats gehad”;

Welk beklag bij op 15 Juli 1930 door den Commandant der Marine te Soerabaja genomen beslissing¹⁾ ongegrond is verklaard doch waarbij sub 1° van de omschrijving van de strafreden is gewijzigd, zoodat dit gedeelte komt te luiden:

1°. „Zijn misnoegen over het optreden en de orders van zijn commandant in dienstzaken getoond door het plegen van lijdelijk verzet, hetgeen zich onder meer geuit heeft in het betoonen van te weinig activiteit bij een nachtelijke alarm-oefening”; en waarbij genoemde commandant rekening houdende met het feit dat klager reeds acht dagen licht arrest heeft ondergaan, de straf heeft gewijzigd in „drie dagen streng arrest”;

Overwegende dat klager tijdig langs den hierarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Overwegende dat de strafoplegger heeft te kennen gegeven niet te verlangen bij het onderzoek van de zaak nader te worden gehoord en het Hof ook zelf geen termen aanwezig acht om daartoe over te gaan;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gezien de ingevolge 's Hof's opdracht, voor een tot straffen bevoegden meerdere afgelegde verklaring van klager en de mede ingevolge 's Hof's opdracht voor een tot straffen bevoegden meerdere beëdigde verklaringen van de navolgende getuigen:

H. C. J. Nybacker, adjudant-onderofficier der Mariniers, stamboeknummer 27;

W. M. de Vries, Luitenant ter zee 2de klasse;

B. Nijenhuis, sergeant der Mariniers, stamboeknummer 2302;

A. A. Th. Pfeiffer, sergeant der Maréchaussées, stamboeknummer 70967;

en C. P. J. Stikkelman, sergeant-majoor der Mariniers, stamboeknummer 1316;

¹⁾ Deze beschikking is hiervóór opgenomen.

Overwegende dat wat betreft het sub 1° in de omschrijving van de strafreden bedoelde feit, door het onderzoek is komen vast te staan:

dat tijdens een meerdaagsche oefening van 25 April tot 16 Mei 1930 klager dienst deed als bivakcommandant van het bivak in kampong Soetji in de nabijheid van Grisee;

dat eenige dagen voor 2 Mei 1930 de leider der oefening (tevens klagers commandant en strafoplegger van de straf waarover beklag) in het bivak kwam en dat op diens roep van „alarm” door de bivakbezetting niets werd gedaan;

dat klager dit niets-doen door de bezetting toelichtte door aan den leider mede te deelen dat naar zijne meening gedurende het gereedmaken van het bivak „vredestoestand” heerschte en in dien toestand geen plaats was voor alarm;

dat de leider toen als zijn wensch te kennen gaf, dat steeds aan een ieder een plaats zou worden aangewezen voor het geval „alarm” zou worden gemaakt en dat zulks moest geschieden ongeacht de omstandigheid of het vredes- dan wel oorlogstoestand was;

dat klager na het vertrek van den leider aan de bezetting mededeelde dat, indien door een meerdere van hem (klager) alarm werd gemaakt de manschappen met geladen geweer en opgezette bajonet moesten aantreden voor hun tenten;

dat de leider ook in den morgen van 2 Mei 1930 — toen klager in verband met eene door hem te verrichten verkenning afwezig was — het bivak bezocht en toen om te controleeren of het innemen van de alarmstelling op de juiste wijze plaats vond, wederom alarm liet maken en dat hem bij de uitvoering bleek, dat de manschappen voor de tenten aantraden;

dat hij zich met deze opstelling niet kon vereenigen, den manschappen plaats en aanwees achter de versperring en de oefening deed herhalen;

dat hij klager toen deze in het bivak was teruggekeerd, mededeelde dat hij (leider) zich niet met de door klager bevolen opstelling kon vereenigen, waarna hij klager te kennen gaf, hoe deze opstelling wel moest zijn, daarbij voegende, dat het zijn wensch was dat in den vervolge met zijn (des leiders) opvatting zou worden rekening gehouden;

dat klager nadat de leider het bivak had verlaten, geen verdere bevelen aangaande het in-alarmstelling-komen aan de bezetting heeft gegeven;

dat op meergenoemden datum de manschappen zich te 8 uur te ruste begaven, terwijl de bewaking van het bivak geschiedde door een daartoe uitgezette post;

dat in den avond van dien dag de leider vergezeld van een adjudant-onderofficier der Mariniers nogmaals in het bivak kwam en binnen zijnde, wederom met luider stemme eenige malen achtereen „alarm” riep;

dat de manschappen op dit geroep uit hun tenten kwamen,

sommigen voor die tenten aantraden, anderen achter de versperring; dat klager eveneens wakker werd, zich buiten zijn tent begaf en daarvoor bleef staan;

dat hem na eenigen tijd door den leider werd toegeroepen of hij niets deed, waarop hij zich naar dien leider begaf;

dat de leider hem toen toevoegde dat de oefening om in alarmstelling te komen zeer slecht was verlopen en dat zijn (klagers) optreden weinig blijk had gegeven van activiteit;

dat de oefening daarna op bevel van den leider onder leiding van klager werd herhaald;

Overwegende dat klager erkennende dat hij — toen de leider hem eenige dagen voor 2 Mei opdroeg om aan ieder man der bezetting een plaats bij alarm aan te wijzen — bekend was met de opvatting ter zake van den leider, desniettemin bevelen heeft gegeven van die hem bekende opvatting afwijkende;

Overwegende dat klager terzake heeft opgegeven, dat *hij* verantwoordelijk was voor de beveiliging van het bivak en dat indien de leider zich niet met de getroffen maatregelen kon vereenigen, deze uiteraard daarin wijziging kon brengen;

Overwegende dat klager, de opdracht van den leider uitvoerende als hij deed, heeft gehandeld in strijd met de strekking van het voorschrift in het 2de lid van artikel 11 van het Reglement betreffende de Krijgstucht dat de opvolging van de aan een militair gegeven dienstbevelen — waaronder uiteraard is begrepen de wijze waarop die dienstbevelen worden uitgevoerd — niet afhankelijk mag worden gemaakt van het oordeel van den betrokkene omtrent hunne strekking en doelmatigheid;

Overwegende dat klagers opgave dat hij verantwoordelijk was voor de beveiliging van het bivak en dat de leider in de door hem getroffen maatregelen wijziging kon brengen, niet alleen zijne handelingen niet verontschuldigt doch deze opgave slechts te duidelijker doet uitkomen dat klager volkomen beseftte dat hij handelde tegen de bedoeling van den leider;

Overwegende dat in deze handeling van klager niet anders kan worden gezien dan een plegen van lijdelijk verzet;

Overwegende dat de bedoeling om lijdelijk verzet te plegen wordt geaccentueerd door de mededeeling, waarvan klager zijne bevelen aangaande de bezetting van de alarmstelling deed vergezeld gaan, namelijk dat ingevolge die bevelen moest worden gehandeld indien een meerdere, met welken „meerdere” zooals klager zelf toegeeft geen ander werd bedoeld dan de leider, alarm maakte;

Overwegende dat deze mededeeling geene andere bedoeling kan hebben gehad dan om daardoor te bereiken, dat de bezetting zoude plaats hebben volgens zijn (klagers) opvatting ook indien door den leider persoonlijk alarm zou worden gehouden;

Overwegende dat weliswaar klager opgeeft, dat meerbedoelde mededeeling door hem werd toegevoegd om te voorkomen dat

door iemand, lager in rang dan hij zelf, bij wijze van inspectie alarm zou worden gemaakt, doch het Hof van oordeel is dat dit nimmer de bedoeling van de mededeeling kan zijn geweest, aangezien het uitgesloten moet worden geacht dat klager een oogenblik in de meening heeft verkeerd, dat een lager in rang zijnde bij een hooger in rang zijnde *bij wijze van inspectie* alarm zoude maken;

Overwegende dat klagers verdere handelingen in verband met de omstandigheden waaronder zij plaats vonden, eveneens wijzen in de richting van lijdelijk verzet;

Overwegende toch dat klager — toen hem in den morgen van 2 Mei door den leider diens opvattingen omtrent het in-alarmstelling-komen waren uiteengezet — verzuimd heeft den onder hem dienenden manschappen nadrukkelijk mede te deelen, dat in den vervolge niet de door hem aanvankelijk vastgestelde regeling van kracht zoude zijn doch daarentegen de door den leider dien morgen getroffen regeling;

Overwegende dat, waar een officier van klagers rang heeft kunnen en moeten begrijpen dat bedoeld verzuim aanleiding zoude geven tot verwarring, zijne handeling zeker niet getuigt van bereidwilligheid tot medewerking in den dienst;

Overwegende dat klagers optreden bij het door den leider alarm maken in den avond van 2 Mei — hij werd evenals de overige bezetting wakker, verliet zijn tent en bleef daarvoor staan zonder iets te doen — niet getuigt van activiteit;

Overwegende te dien aanzien dat klager terzake opgeeft dat hij voor zijn tent staande nog min of meer versuft was door den slaap zoodat hij eerst langzamerhand tot de ervaring kwam, dat door den leider alarm was gemaakt, dat hij den leider toen hoorde roepen „waar is de luitenant”, dat hij zich toen bij den leider heeft gemeld en dat hij schat dat tussehen zijn ontwaken en zijne melding ongeveer tien seconden zijn verlopen;

Overwegende dat volgens opgave van den leider *eenige tijd* verliep tussehen het uit de tent komen van klager en zijn (des leiders) toeroepen; dat hij dit afleidt uit de omstandigheid dat hij gedurende dien tijd naging of de menschen op hunne posten waren en dat hij daarbij nog een gesprek voerde met een onderofficier;

Overwegende dat deze opgave bevestiging vindt in de verklaring van den, den leider vergezellenden adjudant-onderofficier, die dat tijdsverloop schatte op drie à vier minuten;

Overwegende dat het Hof dan ook aanneemt, dat de tijd door klager voor zijn tent niets doende doorgebracht, zeker niet zoo kort is geweest als door klager wordt beweerd;

Overwegende dat het Hof verder klagers verweer dat hij nog min of meer versuft was door den slaap en dientengevolge niet onmiddellijk handelde, verwerpt, niet alleen omdat moet worden aangenomen dat iemand die wakker geworden, genoeg besef heeft om naar buiten te gaan, ook verder tot handelen in staat is, doch even-

eens omdat het hoogst onwaarschijnlijk moet worden geacht dat, waar de manschappen na het ontwaken allen naar hunne posten gingen — zij het ook dat sommige de bezetting van de alarmstelling niet juist uitvoerden in verband met de onderling van elkander afwijkende bevelen terzake van den leider en van klager — alleen klager nog zoodanig onder den invloed van slaap zoude zijn geweest, dat hij gedurende drie à vier minuten niet zoude hebben begrepen wat er eigenlijk aan de hand was;

Overwegende dat klagers optreden dan ook alleen kan worden toegeschreven aan gebrek aan activiteit en medewerking;

Overwegende dat sub 1°. van de omschrijving van de strafreden, zooals gewijzigd door den Commandant der Marine te Soerabaja, hoewel in hoofdzaak klagers tekortkomingen juist weergevende eenige aanvulling behoeft;

Overwegende, dat, wat betreft het sub 2°. in de omschrijving van de strafreden bedoelde feit door het onderzoek is komen vast te staan:

dat op den 11en Mei 1930 aan een bij de marinekazerne „Goebeng” in gebruik zijnd motorrijwiel, waarop zich klager en een onder zijn bevelen dienend onderofficier bevonden, een ongeval is overkomen, waarbij bedoelde onderofficier werd gewond en het rijwiel vrij ernstig werd beschadigd;

dat klager aan een onderofficier der Marechaussées bevel gaf om den gewonde met het beschadigde motorrijwiel dat nog kon worden bereden, naar Soerabaja te brengen;

dat klager aan den gewonde opdroeg om na aankomst in de Marinekazerne „Goebeng” aan den Officier van de Wacht een uitvoerig verslag van het ongeval uit te brengen;

dat laatstbedoelde onderofficier in de kazerne den commandant dier inrichting (tevens leider der oefening) aantrof en aan dezen het relaas van het gebeurde deed;

dat achteraf is gebleken dat dit relaas het gebeurde niet geheel juist weergaf; dat namelijk de onderofficier verklaarde dat het ongeval geschied was bij het passeeren van een dogcart, terwijl het nemen van een bocht feitelijk de directe aanleiding was geweest;

dat klager van den onderofficier der Maréchaussées toen deze den volgenden morgen in het bivak terugkeerde, rapport ontving dat het verslag van het ongeval aan den commandant der kazerne persoonlijk door den gewonden onderofficier was uitgebracht;

dat op dienzelfden dag de leider in het bivak kwam en daar vier dagen bleef, gedurende welken tijd klager hem niet zelf het den 11en Mei voorgevallene heeft gerapporteerd;

Overwegende dat klager door aan den gewonden onderofficier opdracht te geven om het ongeval onmiddellijk na aankomst in de kazerne uitvoerig te rapporteeren, den juisten weg heeft bewandeld om de autoriteiten zoo spoedig mogelijk in kennis te stellen van het gebeurde;

Overwegende dat hij (klager) uit het rapport van den onder-

officier der Maréchaussées, hetwelk deze den volgenden morgen na terugkeer in het bivak uitbracht, terecht mocht afleiden dat het, door een onderofficier overgebracht relaas den commandant der kazerne met juistheid omtrent het gebeurde had ingelicht;

Overwegende dat klagers verklaring dat hij verwachtte dat de commandant hem zelf nog over het ongeval zou onderhouden en dat, toen dit niet geschiedde, hij van meening was dat de commandant met het rapport van den betrokken onderofficier genoeg had genomen en dat hij zelf daarom ook niet op de zaak is teruggekomen, het Hof alleszins aannemelijk voorkomt;

Overwegende dat, ware het al beter geweest dat klager het gebeurde persoonlijk had gerapporteerd toen de leider het bivak bezocht, toch klagers nalaten daarvan hem niet als een zoodanig vergrijp tegen de krijgstuicht kan worden aangerekend, dat voor eene bestraffing deswege aanleiding zoude hebben bestaan;

Overwegende, dat naar 's Hofs oordeel terzake van bedoeld feit dan ook ten onrechte straf werd opgelegd en dit gedeelte van de omschrijving van de strafreden mitsdien behoort te vervallen;

Overwegende dat de Commandant der Marine te Soerabaja ten onrechte de door den oorspronkelijken strafoplegger opgelegde straf van „acht dagen licht arrest” heeft verzwaaard tot „drie dagen streng arrest” rekening houdende met het reeds ondergane licht arrest van acht dagen;

Overwegende toch:

dat de mogelijkheid van strafverzwaring bij de toepassing van eenig rechtsmiddel in het algemeen behoort te steunen op eenige bepaling in de betreffende wet;

dat dit dan ook het geval is:

a. in de — nog niet in werking getreden — ambtenarenwet, waar het imperatieve voorschrift van artikel 46 aan de mogelijkheid van strafverzwaring een wettelijken grondslag verschaft;

b. in de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, waar middels een zijdelingsch voorschrift in artikel 77a hetzelfde geschiedt ten aanzien van het hooger beroep;

dat in paragraaf VI van de Wet op de Krijgstuicht, regelende het beklag over opgelegde krijgstuichtelijke straf, een overeenkomstige bepaling ontbreekt, zoodat strafverzwaring in het hierbedoelde geval niet steunt op de wet;

dat de bevoegdheid tot strafverzwaring evenmin kan worden ontleend aan het bepaalde in artikel 50 van de Wet op de Krijgstuicht, aangezien dit artikel opgenomen in paragraaf IV en niet in paragraaf VI dier Wet, slechts betrekking heeft op ingrijpen van den meerdere buiten het geval dat de gestrafte gebruik heeft gemaakt van zijn recht tot beklag (beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland van 24 September 1929, Militair-Rechtelijk Tijdschrift deel XXV, bladzijde 328);

dat niet alleen strafverzwaring bij beklag over opgelegde krijgstuichtelijke straf geen steun vindt in eenige bepaling der wet, doch

bovendien in strijd is met de bedoeling van den Wetgever, welke bedoeling in het onderwerpelijke geval in aanmerking mag komen tot juist begrip van de wet, aangezien de tekst zich daaromtrent niet uitspreekt;

dat deze bedoeling ten duidelijkste blijkt uit hetgeen de Regeering bij de behandeling der wet opmerkte naar aanleiding van het voorloopig verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (van der Hoeven, deel III, bladzijde 528);

dat, moge al worden aangenomen dat, indien de woorden der wet het toelaten, zij met het oog op veranderde omstandigheden mag worden toegepast buiten de oorspronkelijke bedoeling van den Wetgever, toch naar 's Hof's oordeel in dit geval de omstandigheden waaronder de wet tot stand kwam, vergeleken met die van thans, geen zoodanige verandering hebben ondergaan dat *op dien grond* zoude kunnen worden afgeweken van die bedoeling;

Overwegende dat in verband met al het voorafgaande de beslissing door den Commandant der Marine te Soerabaja op het beklag genomen niet in stand kan blijven;

Overwegende dat door den oorspronkelijken strafoplegger wegens de beide in de omschrijving van de strafreden bedoelde vergrijpen een straf werd opgelegd van „acht dagen licht arrest”;

Overwegende dat — hoewel het Hof van oordeel is dat het sub 1°. van de omschrijving van de strafreden bedoelde vergrijp een ernstiger karakter draagt dan daaraan door den oorspronkelijken strafoplegger is toegekend — handhaving van die straf, nu het Hof heeft beslist dat wegens het sub 2°. bedoelde feit ten onrechte straf is opgelegd, in wezen zoude zijne eene — niet geoorloofde — *strafverzwaring* ten aanzien van het sub 1° bedoelde feit, zoodat de straf behoort te worden verminderd;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Doet te niet de beslissing door den Commandant der Marine te Soerabaja den 15den Juli 1930 op het beklag genomen;

Doet te niet de door bedoelde autoriteit opgelegde gewijzigde straf van „drie dagen streng arrest”;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden zoodat deze komt te luiden:

„Zijn misnoegen over het optreden en de orders van zijn commandant in dienstzaken getoond door het plegen van lijdelijk verzet, hetgeen zich onder meer geuit heeft in het geven van bevelen waarvan hem bekend was, dat zij in strijd waren met de opvattingen van dien commandant en in het betoonen van te weinig activiteit bij een nachtelijke alarm-oefening”;

Wijzigt de door den oorspronkelijken strafoplegger opgelegde straf van „acht dagen licht arrest” in een straf van „zes dagen licht arrest”;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zullen worden uitgereikt

één afschrift aan klager (door tusschenkomst van den commandant van de Marinekazerne „Goebeng”), één aan den strafoplegger (door tusschenkomst van den Commandant der Zeemacht), één aan den Commandant der Marine te Soerabaja en één aan den Commandant der Zeemacht. ¹⁾

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 25 November 1930.

President: Luitenant-kolonel der Mariniers C. J. O. Dorren.

Leden: Luitenant ter zee der 1e klasse J. J. van der Have, Officier van Administratie der 1e klasse A. A. Lagaaij, Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse H. L. E. van Gelder en Luitenant ter zee der 1e klasse J. Schraver.

Feitelijke insubordinatie, eenig lichamelijk letsel ten gevolge hebbende, buiten dienst gepleegd.

Veroordeeling deswege

1°. voorwaardelijk tot 3 maanden gevangenisstraf, proeftijd één jaar, met als bijzondere voorwaarde verbod om zich aan eenige mishandeling of vechterij of aan het abnormale gebruik van alcoholhoudenden drank schuldig te maken, en

2°. onvoorwaardelijk tot vijftig gulden boete, subsidiair 50 dagen hechtenis.

In de geldboete moet het gevoelige van de bestraffing tot haar recht komen.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen: R stamboeknummer oud 22 jaren, geboren te Vlissingen (Zeeland) laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 2de klasse bij de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten, mitsdien gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad

¹⁾ Door deze beschikking heeft het H.M.G. van Ned.-Indië zijn opvatting reeds neergelegd in de door dezelfde rechters gegeven beslissing van 10 October 1930 (M.R.T. XXVI, blz. 527) nader bevestigd.

Deze nieuwe beschikking is nog bovendien van belang, in zoover daaruit blijkt dat het Hof het wèl geoorloofd acht om bij beklag de oorspronkelijke straf reden in voor klager ongunstiger bewoordingen te omschrijven. Of dit bij 't Hofs opvatting geheel consequent is, wagen wij te betwijfelen, zij het ook dat wij van ons standpunt die beslissing toejuichen.

van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 14den October 1930, No. A 16/8/42;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 5den November 1930, No. A 16/9/30, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als matroos der 2de klasse bij de Koninklijke Marine op den 2den Augustus 1930 in een Chineesche bar aan den Oedjoengweg ter hoogte van het eindpunt van de Madoera-Stoomtram te Soerabaja, naar aanleiding van een particuliere opmerking van den korporaal-telegrafist F. W. J. Steenvoort, opzettelijk dien korporaal heeft mishandeld, door dezen opzettelijk gewelddadig een bierglas vanaf korten afstand in het aangezicht te werpen of te stooten, waardoor deze korporaal een bloedende wonde onder het rechteroog bekam”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 11den November 1930 waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 25sten November 1930 des voormiddags te 10 uur;

Gezien de stukken van den processe, voor zoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan:

„Feitelijke insubordinatie, het feit enig lichamelijke letsel ten gevolge hebbende, zijnde het misdrijf buiten dienst gepleegd”;

en deswege veroordeeling tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden met bevel dat deze straf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd van twee jaren aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of militair zijnde, zich schuldig heeft gemaakt aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2-6 van die wet;

of gedurende dien tijd de bijzondere voorwaarden, dat hij zich niet zal schuldig maken aan eenige mishandeling of vechterij of aan het abnormale gebruik van alcohol-houdenden drank, welke bijzondere voorwaarden hierbij worden gesteld, niet heeft nageleefd;

hem voorts veroordeele tot eene geldboete van vijf en zeventig gulden bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis van vijf en zeventig dagen;

Overwegende dat de beklagde zich op den 17den April 1925 vrijwillig als lichtmatroos onder stamboekno. . . . voor den tijd van vijf jaren in den zeedienst heeft verbonden, ingaande na het verlaten van het opleidingschip, welke diensttijd is ingegaan den 22sten

September 1926 en dat hij thans nog als matroos der 2de klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 22sten September 1931;

Overwegende dat de beklaagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij op den 2den Augustus als matroos der 2de klasse diende aan boord van Hr. Ms. „Java”, welk schip toen te Soerabaja lag; dat hij om ongeveer 10 uur des morgens met 5 andere schepelingen van dien bodem, waaronder de korporaal-telegrafist Steenvoort naar den wal is gegaan; dat zij zich begeven hebben naar een Chineesche bar aan het eind van den Oedjoengweg te Soerabaja, bij het station van de Madoera-stoomtram; dat zij met hun zessen daar van ongeveer 10 uur 's morgens tot ongeveer half drie 's middags gezeten hebben;

dat om ongeveer kwart over twee dien middag de korporaal Steenvoort hem er een verwijt van maakte dat hij, beklaagde, er een kankerzoodje van maakte; dat hij dit verwijt als geheel ongegrond gevoelde en hij in een twistgesprek daarover met dien korporaal geraakt is; dat die korporaal op een gegeven oogenblik tegen hem zeide dat hij, beklaagde, er wel kon uitkomen;

dat hij langzamerhand zoo opgewonden geraakt was, dat hij op dit gezegde van den korporaal zijn bierglas greep en dit glas opzettelijk met geweld dien korporaal in het gezicht wierp; dat de korporaal toen ongeveer op 1½ à 2 meter van hem afzat;

dat het bierglas den korporaal op diens eenen wang onder het oog getroffen heeft; dat daardoor een bloedende wond ontstaan is en eenig bloed langs het gezicht van den korporaal liep;

dat de korporaal hem geprovoceerd heeft door hem van iets onwaars te betichten en door hem uit te dagen met hem te vechten;

Overwegende dat ten processe de navolgende getuigen eene verklaring hebben afgelegd, gelijk telkens achter hunnen naam staat weergegeven:

1o. Frederik Wilhelm Johan Steenvoort, oud 25 jaren, korporaal-telegrafist aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” onder eede:

dat hij op den 2den Augustus 1930 als korporaal-telegrafist diende aan boord van Hr. Ms. „Java”, destijds liggende te Soerabaja; dat hij om ongeveer 10 uur des morgens met 5 andere schepelingen van dien bodem, waaronder de beklaagde, naar den wal is gegaan en zij met zijn zessen zijn gaan zitten in de Chineesche bar aan den Oedjoengweg te Soerabaja, tegenover het eindpunt van de Madoerastoomtram;

dat de beklaagde een kleine meter links van hem zat met niemand er tusschen-in; dat de stemming goed was, maar de beklaagde een twistgesprek kreeg met een matroos Marquat en zich daarbij nogal opwond; dat hij daarop tegen den beklaagde gezegd heeft dat deze niet zoo moest zitten kankeren en griepen omdat de beklaagde op zoo'n onaangename toon Marquat trachtte te overbluffen;

dat het twistgesprek, waar hij, getuige, zich overigens niet mee bemoeid heeft, wat geluwd is; dat om ongeveer één uur het twist-

gesprek weer begonnen is en dat hij toen tegen den beklagde gezegd heeft: R, zit nou steeds de stemming hier niet te vergriepen en te verpesten, anders gaan wij veel liever hier vandaan"; dat de beklagde hierop geen antwoord gaf, maar dat hij, getuige, even later plotseling, zonder dat hij er op verdacht was, een bierglas tegen zijn wang onder zijn rechteroog kreeg, waardoor hij daar ter plaatse eenige vrij sterk bloedende wondjes kreeg; dat die wondjes vrij hevig bloeden en de grootste ongeveer 1½ c.m. breed was en zich ongeveer 2 c.m. onder zijn rechterooglid bevond;

dat hij niet weet op welke wijze hij dat bierglas tegen zijn wang kreeg; dat hij den indruk kreeg dat de beklagde hem ermede sloeg en diens arm vlak bij zijn, getuige's gezicht was;

dat hij geen bepaalde pijn door die verwondingen gehad heeft en zij na ongeveer 8 dagen genezen waren zonder verdere nadeelige gevolgen;

20. Johannes Jacobus Sanders, oud 23 jaren, korporaal-telegrafist aan boord van Hr. Ms. „Sumatra" te Soerabaja, onder eede:

dat hij op den 2den Augustus 1930 om ongeveer 10 uur 's morgens o.a. met den korporaal-telegrafist Steenvoort en den beklagde naar een Chineesche bar aan den Oedjoengweg te Soerabaja, tegenover het eindpunt van de Madoera-stoomtram is gegaan;

dat in den beginne de stemming gezellig was, maar dat deze later steeds slechter werd; dat daartoe bijdroeg de manier waarop de beklagde een gesprek voerde met een zekeren Marquat waarbij de beklagde op een vrij heftigen en prikkelenden toon sprak; dat hij zich met Steenvoort even naar het buffet verwijderd heeft; dat hij met Steenvoort weer terugkeerende aan het tafeltje waar zij met hun allen gezeten hadden, zoo omstreeks 12 uur 's middags, hoorde dat Steenvoort in een vrij heftig gesprek met den beklagde geraakte en hem verweet dat het niet meer zoo gezellig was als in den beginne; dat hij het gesprek niet gevolgd heeft en ook niet naar de sprekenden gekeken heeft;

dat hij, getuige, plotseling gerinkel hoorde als een van een brekend glas en hij daarop de scherven van een gebroken tumbler op het tafeltje vóór Steenvoort en in de onmiddellijke nabijheid op den grond zag liggen; dat hij niet gezien heeft hoe dat glas daar gekomen is; dat Steenvoort en de beklagde opstoven; dat hij zag dat Steenvoort uit een wond onder een van zijn oogen bloedde; dat het bloed over diens gezicht en op diens hemd liep; dat hij verder niet op den beklagde gelet heeft;

dat Steenvoort en de beklagde naast elkaar zaten op ongeveer een kleine meter afstand van elkaar;

dat hij niets van een uitdaging van Steenvoort tot den beklagde gericht, gehoord heeft;

Overwegende dat mitsdien door de verklaring van den beklagde, voor zoover niet als verdediging bedoeld, en door de verklaringen van de getuigen Steenvoort en Sanders, gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven en alles in onderling verband en samen-

hang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd benevens van zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden „of te stooten”;

Overwegende dat het aldus als bewezen aangenomen moet worden gequalificeerd als: „Feitelijke insubordinatie, het feit eenig lichamelijk letsel ten gevolge hebbende, zijnde het misdrijf buiten dienst gepleegd”;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de verdediging van den beklaagde, dat de korporaal Steenvoort hem geprovoceerd zou hebben door hem van iets onwaars te betichten en door hem tot vechten uit te dagen wordt verworpen op grond van de getuigenverklaringen hiervoren vermeld wat betreft de gegrondheid van de opmerking van den korporaal over de stemming bedervende manier van optreden van den beklaagde, terwijl voorts geen enkel bewijs geleverd is dat de korporaal den beklaagde werkelijk zou uitgedaagd hebben;

dat de beklaagde zich in den laatsten tijd herhaalde malen aan lichte mishandelingen en vechterijen heeft schuldig gemaakt en blijkbaar een opvliegend persoon is, die spoedig tot handtastelijkheden overgaat;

dat hij ditmaal een feit tegenover een meerdere in rang begaan heeft en zijn daad een hoogst gevaarlijke was, die alléén door een gelukkig toeval dat geen edele deelen geraakt werden, geen ernstige gevolgen gehad heeft;

dat het feit buiten dienst werd gepleegd tegenover een meerdere, waarmede de beklaagde samen passagierde;

dat voorts in aanmerking genomen moet worden het gedrag en de beoordeelingen van den beklaagde zooals die blijken uit zijn extract-conduiteboekje;

dat aan de eene zijde deze beklaagde een ernstige bestraffing verdiend heeft, doch aan de andere zijde aan te nemen is dat de gevolgen van het gebeurde een gevoelige les voor hem geweest zijn en de strafwet niet in alle zwaarte op hem behoeft toegepast te worden;

dat in een en ander aanleiding gevonden wordt voor toepassing van artikel 14a alinea 1 en 4 en van artikel 14c van het Wetboek van Strafrecht, waar het militair belang zich in deze niet tegen een voorwaardelijke veroordeeling verzet;

dat in het opleggen van de geldboete het gevoelige van de bestraffing tot haar recht moet komen;

dat derhalve eene gevangenisstraf van drie maanden in goede verhouding geacht moet worden te staan tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd begaan en met de persoonlijkheid van dezen beklaagde;

dat deze straf voorwaardelijk moet worden opgelegd met een proeftijd van één jaar;

dat voorts een geldboete van vijftig gulden naast de opgelegde voorwaardelijke gevangenisstraf in goed verhouding geacht moet

worden te staan tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd begaan en met de persoonlijkheid van dezen beklaagde;

dat ten slotte aan dezen beklaagde het verbod moet worden opgelegd van zich aan eenige mishandeling of vechtpartij of aan het abnormale gebruik van alcohol-houdenden drank schuldig te maken;

Gezien de artikelen: 1, 13, 15, 60, 117 1e en 2e lid, 121 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 14a 1e en 4e lid, 14b, 14c 2e lid, 23 van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, zooals hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Beveelt dat deze straf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd van één jaar aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of militair zijnde, zich schuldig heeft gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nos. 2-6 van die wet;

of gedurende dien tijd de bijzondere voorwaarden, dat hij zich niet zal schuldig maken aan eenige mishandeling of vechterij of aan het abnormale gebruik van alcohol-houdenden drank, welke bijzondere voorwaarden hierbij worden gesteld, niet heeft nageleefd;

veroordeelt hem voorts tot eene geldboete van vijftig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis van vijftig dagen.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Militaire Justitie.

Bij kennisgeving van den Minister van Defensie van 19 Mei 1931, Iste Afd., Nr. 2 (Legerorders 1931, Nr. 137) wordt in herinnering gebracht het bepaalde bij de Ministeriële beschikking van 25 September 1923, Iste Afd., Nr. 58 (5de B.U., blz. 1039), dat ten aanzien van militairen, tegen wie eene gerechtelijke instructie is geopend, geen belangrijke administratieve beslissingen mogen worden genomen zonder 's Ministers toestemming, zulks ten einde te voorkomen, dat de militaire rechter in de uitoefening van zijn taak wordt bemoeilijkt.

Bewegingsvrijheid.

Bij beschikking van den Minister van Defensie van 26 Mei 1931, IIde Afd. B, Nr. 95 (Legerorders 1931, Nr. 144) zijn eenige wijzigingen aangebracht, o.a. aangaande „Bewegingsvrijheid”, in Legerorders 1927, Nr. 173. Vergelijk M.R.T. XXVI, blz. 447-454.

De wijziging doet nu duidelijk als de bedoeling van het Legerbestuur uitkomen dat het verleenen van „bewegingsvrijheid” *niet* moet worden beschouwd als een gunst, een beslissing, welke, naar onze meening, in het bijzonder met het oog op opleidingsscholen niet onverdeeld kan worden toegejuicht.

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Strafbaarstelling van publieke Godslastering; belediging van den Godsdienst.

door

Mr. R. J. BRUNNER,

Officier van administratie der 2e klasse bij de Zeemacht.

„Vele leden oordeelden, dat het meer dan tijd is publieke Godslastering in woord en geschrift strafbaar te stellen. Hetgeen men zich met name van communistische zijde te dezer zake veroorlooft, stelt de noodzakelijkheid eener aanvulling van ons Wetboek van Strafrecht in het licht. Andere landen zijn ons hierin reeds voorgegaan.

Verscheidene leden oordeelen het noodzakelijk de van communistische zijde gevoerde propaganda tegen den godsdienst ernstig onder de oogen te zien. Zij drongen er met klem op aan belediging van eerediensten strafbaar te stellen. Wat op dit punt in ons land wordt geduld, is ergerlijk en kwetst de overgrootste meerderheid van het volk in haar heiligste gevoelens. Zelfs in openbare leeszalen worden deze aanstootelijke geschriften aangetroffen. Het beroep op de vrijheid van meeningsuiting is hier absoluut niet te aanvaarden. Men vroeg of de Minister bereid was dit euvel in zijn diligente aandacht te betrekken.”

Aldus het voorloopig verslag der Tweede Kamer op de Justitiebegrooting voor het dienstjaar 1931 (W. 12200). ¹⁾

De Minister van Justitie antwoordt (W. 12212): „Het hier aan de orde gestelde vraagstuk — waarbij dan buiten beschouwing wordt gelaten een strafrechtelijke bepaling tegen het vloeken, zooals die in verschillende gemeente-verordeningen wordt aangetroffen — is van fundamenteelen aard. Niet geheel terecht zegt het Voorloopig Verslag, dat in de strafbaarstelling van „publieke Godslastering” andere landen „ons reeds zijn voorgegaan”: het is meer aldus gelegen, dat terwijl in ons recht de betrekking van Kerk en Staat als onderling onafhankelijke machten ook op strafrechtelijk gebied tot bepaalde consequenties heeft geleid, in andere landen het strafrecht op dit stuk de sporen draagt van een opvatting volgens welke deze onderlinge betrekking in een ander licht wordt gezien. Intusschen is — men verg. b.v. voor wat Duitschland aangaat § 166 van het Strafgesetzbuch met de overeenkomstige bepaling in de nieuwe ontwerpen — de ontwikkeling in de laatstbe-

¹⁾ Zie ook V. V. 1927 Justitiebegrooting en V. V. Defensiebegrooting 1929.

doelde landen juist meer in de richting van een terugdringen van strafrechtelijke sancties.

Wat de aangelegenheid zelf betreft, zoo staat de ondergeteekende tegenover een strafbaarstelling van Godslastering als zoodanig, uit hoofde van de in ons recht geldende verhouding van godsdienst en Overheid met groote reserve.

Eenigszins anders ligt de zaak, wanneer men de bedoelde uitingen — inbegrepen de in de tweede alinea van het voorloopig verslag vermelde — ziet als een om haar kwetsenden vorm ondukbare wijze van meeningsuiting. Voor een strafbaarstelling op dien grond ontbreken in ons recht — men verg. art. 147 van het Wetboek van Strafrecht — de aanknoopingspunten niet. Indien men dan ook in de uitingen, zooals die in den laatsten tijd enkele malen moesten worden gesignaleerd, niet met een incidenteel verschijnsel te doen heeft, verdient ook naar het oordeel van den ondergeteekende de zaak de aandacht van den wetgever. De propaganda tegen den godsdienst als zoodanig zal dan echter niet het voorwerp van regeling moeten zijn: in den strijd der geesten ga de Overheid, zich bewust van de beperktheid van haar macht, niet verder dan de eisch aan de strijdenden van eerbiediging van wat der Overheid ter handhaving is gegeven.”

De Minister staat dus in tegenstelling met de leden, in het Voorloopig Verslag aan het woord, niet op het standpunt van Mr. Gewin (T. v. S. dl. XV) wiens redeneering (zie p. 258) is, dat waar iemands eer en naam door het W. v. S. tegen aanranding wordt beschermd, dit a fortiori het geval behoort te zijn, zoo het den persoon van God in zijn eere betreft. Mr. Gewin kon dan ook tot de constructie komen van eene strafbepaling van den navolgenden vorm „hij die opzettelijk en openlijk God lastert, hetzij in woord, beeld of geschrift, wordt gestraft”, een voorschrift, dat bij de bestaande scheiding van Staat en Kerk m.i. thuis behoort in een codex van kerkelijk recht, niet in een strafwetboek.

's Ministers standpunt sluit geheel aan bij dat ingenomen door de Regeering bij de totstandkoming van het Wetboek van Militair Strafrecht, met name bij de opvatting van Minister Bergansius, zooals deze tot uiting kwam bij de behandeling van art. 141 van dat wetboek.

Immers reeds vroeger vormde deze materie een onderwerp van bespreking en werd ook aan den in het V.V. uitgesproken wensch van strafbaarstelling van *a.* publieke Godslastering en *b.* belediging van eerediensten — zij het dan gedeeltelijk — door den rijkswetgever gevolg gegeven:

1°. kent het Reglement betreffende de Krijgstucht in zijn artikel 22 een verbod van het bezigen van vloeken en godslasteringen (voor militairen) 1);

1) Zie thans ook art. 1a.

- 2°. bevat het Wetboek van Militair Strafrecht in art. 141 een norm, die — zij het zijdelings — op Godslastering eene sanctie stelt: strafbaar is de militair die opzettelijk een mindere „uitvloekt”;
- 3°. vindt men, gelijk de Minister opmerkt, in art. 147 Sr. aanknooppingspunten voor eene strafbaarstelling van het kwetsen van eens anders godsdienstige overtuiging in de in dat artikel gestelde sanctie op het bespotten van een bedienaar van den godsdienst in de geoorloofde waarneming zijner bediening, in het beschimpen van voorwerpen aan eenen eeredienst gewijd, waaren en wanneer de uitoefening van dien dienst geoorloofd is. ¹⁾

De grondwetgever erkent in artikel 168 de vrijheid van het belijden van godsdienstige meeningen behoudens de bescherming der maatschappij en harer leden tegen de overtreding der Strafwet. Hier dus, in tegenstelling met artikel 7 G.W. geen opdracht aan den wetgever; derhalve wel persdelicten, maar geen godsdienstdelicten.

Deze opvatting van den grondwetgever werd tot nog toe gerespecteerd: strafbaar werd gesteld steeds een gevolg van de Godslastering. Anders is dit in art. 22 Reglement Krijgstucht, een moderne editie van art. 2 van het Reglement van Krijgstucht en Discipline voor het Krijgsvolk te Water der Vereenigde Nederlanden.

Daar heeft men beslist, dat het bezigen van vloeken en Godslasteringen op zichzelf onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde en dus verboden (vgl. art. 15 (2)). Men vergete echter niet het tuchtrechtelijke karakter van dit artikel, dat zich eer een paedagogische dan een rechtshandhavende werking ten doel stelt.

Beschouwen we dan ook de beide hiervoren vermelde delicten, dan ziet men dat het strafbaar stellen der daarin vermelde gedragingen ten doel had de bescherming van de krijgstucht (art. 141 W. v. M. S.) en de openbare orde (art. 147 Sr.).

Art. 141 — het als militair opzettelijk uitvloeken van een mindere — komt voor in den 5den titel van het 2de boek van het Wetboek van Militair Strafrecht, handelende over het schenden van verschillende dienstplichten. In het oorspronkelijk regeeringsontwerp kwam het niet voor. Dit sprak alleen van het uitschelden, beschimpen of in zijne tegenwoordigheid bespotten van een mindere. Na uitvoerige beraadslaging werd het woord „uitvloekt” in de redactie opgenomen (Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht door van Dijk en Schepel p. 140; van der Hoeven II p. 326—360).

Het loont wel de moeite in dit verband na te gaan, wat de aanleiding tot deze uitvoerige beraadslaging was.

¹⁾ Verg. ook het thans bij de Tweede Kamer aanhangige wetsontwerp betreffende bepaalde voor godsdienstige gevoelens krenkende uitingen. Hierna blz. 186.

Door de heeren Idenburg c.s. was een amendement voorgesteld, daartoe strekkende om het door de Regeering voorgestelde artikel te lezen als volgt:

De militair, die een mindere uitscheldt, *tegen hem vloekt*, hem beschimpt enz.

Het bedoelde, volgens de voorstellers, de godsdienstige overtuiging van den mindere te beschermen tegen aanranding door den meerdere in verband met het gevaar dat het kwetsen van bepaalde gevoelens der minderen voor de krijgstucht in zich herbergt.

De Minister van Oorlog Bergansius zag in de voorgestelde redactie na de toelichting van den heer Duymaer van Twist echter den wensch het vloeken zelf strafbaar te stellen. Hij merkte op, dat men, gezien het feit dat men al sinds 1590 zonder succes strenge strafbepalingen tegen het vloeken had gehad, daarop thans niet zou willen terugkomen.

Natuurlijk keurde de Minister het vloeken hoogelijk af, maar hij kon het niet als een misdrijf beschouwen, waarvoor een gevangenisstraf van ten hoogste 9 maanden kon worden opgelegd.

Besproken werden vervolgens twee wijzigingen op het onderhavige amendement, afkomstig van de heeren Heemskerk en de Visser en resp. beoogende verandering van de woorden „tegen hem vloekt” door „hem met vloeken bejegen” en „hem uitvloekt”.

Door aanneming van het laatste amendement en verwerping van het amendement Idenburg c.s. gaf de Kamer blijk in te stemmen met den wensch van Dr. de Visser de subjectief beleedigende gedraging van den meerdere tegen den mindere strafbaar te stellen — het „verwenschen” — en niet de Godslastering in letterlijken zin. Laatstgenoemde oordeelde, dat afgescheiden van het beginsel dat strafbaarstelling van Godslastering, en met het oog op de lessen der historie en met het oog op het principe, dat zedelijke, godsdienstige waarheden langs geestelijken weg het eigendom der natie moeten worden, hoogst bedenkelijk is, een amendement van de beekenis als door de heeren Idenburg, Heemskerk voorgesteld, hier niet op zijn plaats was.

Een bepaald onderscheid tusschen vloeken en Godslasteren werd — dit zij ten overvloede vermeld — bij de discussies niet gemaakt. Alleen werd gewezen op de merkwaardige omstandigheid, dat hij die vloekt, den vloek van het Opperwezen over zich zelf pleegt in te roepen.

Het misdrijf, omschreven in art. 147 Sr., werd gerangschikt onder die tegen de openbare orde. De spot, aldus de M. v. T., vloeit niet altijd voort uit den voor beleediging vereischten animus injuriandi en de schimp heeft niet altijd stoornis eener godsdienstige bijeenkomst of kerkelijke plechtigheid tengevolge; desniettemin zijn beide hoogst kwetsend voor het godsdienstig gevoel en stellen daardoor de openbare orde in gevaar.

M. a. w. het godsdienstige gevoel als zoodanig wordt, gelijk

Simons opmerkt (Leerboek v. h. Ned. Strafr. I p. 192, 4e druk) door onze wet niet beschermd; dit geschiedt alleen, wanneer door de krenking daarvan de openbare orde zou kunnen worden verstoord.¹⁾

Resumeerende blijkt derhalve, dat onze wetgever Godslastering in den zin van beschimpen of hoonen van God niet strafbaar heeft gesteld en dit ook niet wenschte strafbaar te stellen; dat hij het vloeken (het verwenschen van zich zelf of een ander onder inroeping van God) slechts aan een bepaalde categorie van personen verbod (de gemeente-wetgever is hier buiten beschouwing gelaten) doch op het beledigen van een eeredienst onder bepaalde omstandigheden eene algemeene sanctie stelde.

Het Voorloopig Verslag rekent onzen wetgever deze houding als eene tekortkoming aan: „Andere landen zijn ons in het strafbaar stellen van Godslastering in woord en geschrift voorgegaan.” De Minister verwees naar § 166 van het Duitsche Strafwetboek.

Toevallig kwam mij dezer dagen een desbetreffend artikel uit de Crimes Act van New-Zeeland (Crimes Act van 1908, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 31 October 1922 no. 35) onder de oogen.

Deze strafbepaling, voorkomende in Part VII van genoemde wet, handelende over Crimes against Religion, Morals and Public Convenience, luidt:

(1). Every one is liable to one year's imprisonment who publishes any blasphemous libel.²⁾

(2). Whether any particular published matter is or is not a blasphemous libel is a question of fact.

(3). It is not an offence under this section to express in good faith and in decent language, or to attempt to establish by arguments used in good faith and conveyed in decent language, any opinion whatever upon any religious subject.

(4). No one shall be indicted under this section except with the leave in writing of the Attorney-General first had and obtained.

Garrow (Jas. M. E. Garrow: The Crimes Act annotated, Wellington 1914) teekent hierbij aan, dat het uiten van eenige meening aangaande een religieus onderwerp geen overtreding vormt, mits men dit maar doe in gepaste taal en te goeder trouw. Wat in dit verband „good faith” beteekent, is moeilijk precies te zeggen.

Eene vervolging is, gelijk uit de laatste alinea blijkt, gebonden aan eene vergunning van den Attorney-General, zooals dit eveneens het geval is by judicial corruption.

De taak van de Overheid is hier precies zoo gezien als door den Minister: het uiten eener meening is op zich zelf nooit strafbaar;

¹⁾ Zie ook Noijon II, 4e dr. p. 192.

²⁾ Onder „libel” moet volgens Kenny (Outlines of Criminal Law, p. 311) verstaan worden such a writing or picture as either defames an individual (private libel) or injures religion, government or morals (public libel).

de wijze waarop men zijne meening openbaar maakt, kan echter die uiting strafwaardig maken.

En nu de praktijk! Om bij de laatst geciteerde bepaling te beginnen: deze vond vanaf hare totstandkoming in 1908 tot 1914 nooit toepassing. Later schijnt zich éénmaal een geval van overtreding van dezen norm te hebben voorgedaan.

Wat art. 22 R. Kr. betreft, het opleggen eener krijgstuchtelijke straf terzake van overtreding van dit verbod komt, althans in Indië, praktisch niet voor, hetgeen natuurlijk niet includeert, dat dit verbod steeds wordt nageleefd.¹⁾

Omtrent art. 141 is mij geen jurisprudentie bekend. Blijkbaar zijn de militaire meerderen van beter gehalte dan men ze tijdens de discussies in de Tweede Kamer wel eens afschilderde, of worden de militairen der zeemacht niet zoo spoedig in hunne heiligste gevoelens gekwetst.

En art. 147 Sr.? Voorzover ik heb kunnen nagaan, is over dit artikel de laatste jaren geen jurisprudentie gepubliceerd. Nadere gegevens staan mij niet ter beschikking.

Het strafproces tegen den kapitein Borren.

door

Mr. J. TUINSTRA

Eerste-luitenant der Infanterie.

Op 8 Juni 1929 had de bekende overval door Urbina en zijn Venezolanen op het Waterfort te Willemstad plaats. Hoe deze overval plaats had en slaagde, is genoegzaam uit de dagbladen bekend. Het is dan ook niet mijne bedoeling hier een overzicht te geven over de gebeurtenissen, die zich op dien noodlottigen datum op Curaçao hebben afgespeeld. Slechts wil ik uit het proces tegen den Kapitein Borren, dat het gevolg van dezen overval was, datgene naar voren brengen, wat uit een juridisch en ook uit een militair oogpunt van belang is om een inzicht in deze belangrijke strafzaak te verkrijgen.

Zoo rijst dan allereerst de vraag: waarom moest de Kapitein Borren terechtstaan voor het Hoog Militair Gerechtshof, en op welke wijze heeft de verwijzing naar dit rechtcollege plaats gehad?

Ingevolge artikel 65 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof heeft het Hof het „examen” van de

1) Vgl. L. O. 1930, no. 54, gepubliceerd in M. R. T. XXV p. 506.

2) Zie de in deze zaak gewezen sententie M. R. T. XXVI, blz. 329.

rapporten, welke elke Commandant van eenige stad, sterkte, buitenlandsche bezitting of eenige andere possessie of fort, van welken rang hij ook zoude mogen wezen, gehouden is in te leveren om het verlies of de overgave van die stad, sterkte, bezetting, fort of bodem aan den vijand te justificeeren, dat is van zijn kant door een behoorlijk militair rapport te doen blijken dat hij door zijn gehouden gedrag daartoe geen oorzaak heeft gegeven.

Artikel 66 van 's Hof's Provisioneele Instructie bepaalt ten vervolge hierop, dat een zoodanig Commandant een gedetailleerd militair rapport, door hem eigenhandig ondertekend en voorzien van al zulke bijlagen of bewijsstukken, als ter zake dienende zijn, aan het Hoofd van het Departement van Defensie zal inzenden, en dat daarop na ontvangst bij het Hof zal worden beslist of het verlies daarmede genoegzaam is gejustificeerd.

Voorts bepaalt artikel 1 van het Koninklijk besluit van 3 Maart 1925 (Stbl. n°. 60, Publicatieblad van Curaçao 1925, n°. 21), ¹⁾ betreffende de „Rechtspleging bij de Landmagt in Curaçao”, dat die rechtspleging wordt uitgeoefend door:

1°. de krijgswraden (op Curaçao);

2°. het in Nederland gevestigde Hoog Militair Gerechtshof, terwijl artikel 2 van dat Koninklijk besluit behelst, dat op de in het vorig artikel genoemde rechtspleging de in Nederland geldende voorschriften van toepassing zijn.

In verband met dit laatste is bij artikel 30 van meergemeld Koninklijk besluit voorgeschreven dat de voor het Hoog Militair Gerechtshof bestemde rapporten (dus de rapporten bedoeld in de artikelen 65 en volgende van 's Hof's Provisioneele Instructie) van officieren, die het bevel hebben gevoerd over het garnizoen of van eenige stad, sterkte of post, welke aan den vijand is overgegaan, zoo mogelijk door tusschenkomst van den Gouverneur aan den Minister van Koloniën worden ingezonden.

Dientengevolge richtte de Minister van Koloniën zich tot het Hoog Militair Gerechtshof bij schrijven van 5 Augustus 1929, inhoudende o.m.: „Ik heb de eer aan het Hoog Militair Gerechtshof „te doen toekomen een afschrift van het verslag van den Troepen-„commandant in Curaçao nopens den overval te Willemstad op „8/9 Juni 1929.

„Volledigheidshalve zij medegedeeld, dat een administratief-„technisch onderzoek zal worden gehouden onder meer naar het „optreden van de militaire autoriteiten in Curaçao tijdens bedoel-„den overval, voor welk onderzoek de Minister ter beschikking van „den Gouverneur van Curaçao heeft gesteld de heeren A. Hoorweg, „Oud-Hoofd van de Algemeene Politie in Nederlandsch-Indië, en „A. H. Bennowitz, Oud-Kolonel der Infanterie van het leger in „Nederlandsch-Indië, Oud-Militair-Commandant van Atjeh.”

Na kennisneming van het rapport, opgemaakt door den Kapitein

1) M.R.T. XX, blz. 569. Red. M.R.T.

Borren, alsmede van het zeer gedetailleerde, duidelijke verslag van de Commissie Hoorweg-Bennewitz richtte de President van het Hoog Militair Gerechtshof zich bij schrijven van 31 December 1929 tot den Minister van Defensie, welk schrijven o.m. inhoudt:

„Het bij schrijven d.d. 5 Augustus 1929 van Uwen Ambtgenoot „van Koloniën ontvangen rapport” (dit was dus het rapport van Kapitein Borren) „is aan het Hof duister en onvolledig voorgekomen. Intusschen heeft het door het Hof ontvangen rapport van „de Commissie-Hoorweg omtrent den overval en het daaruit omtrent „de handelingen en het gedrag van den Kapitein Borren blijkende, „voor het Hof over de zaak van den overval een genoegzaam licht „verspreid, om te komen tot de conclusie, dat de overgave of het „verlies van den post op Curaçao *niet* kan worden verklaard te „zijn gejustificeerd en daarvan *niet* een dispositie tot décharge van „den belanghebbende overeenkomstig artikel 71 van 's Hof's Pro- „visioneele Instructie kan worden uitgegeven. Het Hof zal dan ook, „in dezen den weg van artikel 72 volgende, de stukken stellen in „handen van den Advocaat-Fiscaal, ten einde daarin zoodanig „te handelen, als hij ambtshalve zal vermeenen te behooren.”

Afschrift van dit schrijven werd gezonden aan de Ministers van Koloniën en van Justitie.

De Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht heeft daarop de stukken doen toekomen aan den Gouverneur van Curaçao, die ingevolge het bepaalde bij artikel 3 van het hierboven aangehaald Koninklijk besluit van 3 Maart 1925 in eerste en laatste ressort bevoegd is den Commandeerende-Officier der Troepen op Curaçao naar den militairen rechter te verwijzen.

Ditzelfde artikel bepaalt voorts: „Alvorens omtrent de verwijzing naar den militairen rechter te beslissen, wint hij” (de Gouverneur) „het advies in van het Hof van Justitie.” (op Curaçao).

Het Hof van Justitie op Curaçao adviseerde den Gouverneur bij schrijven van 3 April 1930 „de zaak tegen den destijds commandeerenden officier Borren naar den militairen rechter te verwijzen.”

De Gouverneur heeft daarop, bij beschikking van 16 April 1930 den Kapitein Borren naar het Hoog Militair Gerechtshof verwezen. Immers *dit* college neemt, krachtens het bepaalde bij artikel 11bis der „Invoeringsbepalingen Militair Straf- en Tucht-recht Curaçao”, ¹⁾ in eersten en laatsten aanleg kennis van de strafbare feiten, begaan door in Curaçao aanwezige Opper- en Hoofdofficieren, *en door den Commandant van de Troepen in Curaçao. onverschillig welken rang hij bekleedt.*

Deze beschikking heeft de Gouverneur van Curaçao met de stukken toegezonden aan den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, die een en ander heeft gesteld in handen van het Hoog Militair Gerechtshof.

¹⁾ Vastgesteld bij Koninklijk besluit van 17 Februari 1925 (Staatsblad no. 40, Publicatieblad no. 20). M.R.T. XX, blz. 478.

De beschikking tot verwijzing luidt aldus:

Gouvernement van Curaçao.

Beschikking van Woensdag, den 16 April 1930.

No. 483.

De Gouverneur,

„Gelezen het schrijven dd. 17 Februari 1930, No. 255, van den „Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht te 's-Gravenhage, „en de daarbij overgelegde rapporten: 1o. van den kapitein „A. F. Borren, betreffende den overval op het Waterfort te Willem- „stad op Curaçao op 8 Juni 1929, en 2o. van de Commissie-Hoor- „weg, op dien overval betrekking hebbende, „Zoomede gelezen het advies d.d. 3 April 1930, No. 1, Geheim, „van het Hof van Justitie in Curaçao; „Overwegende, dat uit bovenbedoelde rapporten blijkt, dat de „Kapitein Borren, als bevelvoerend militair, immers als militair- „commandant van de te Willemstad op Curaçao gelegeerde en in „garnizoen zijnde militaire troepen, zoomede van het aldaar aan „de monding van de St. Annabaai gelegen versterkte, althans mili- „tair bezette Waterfort, en als zoodanige verantwoordelijk voor „de veiligheid van het fort, verzuimd heeft doeltreffende maat- „regelen te treffen ter behoorlijke militaire bewaking en verdedi- „ging van hetzelfde, tengevolge van welke ernstige nalatigheid „het fort in den avond van 8 Juni 1929 onbewaakt is geweest en „geheel open en onverdedigd heeft gelegen voor een onverhoedschen „vijandelijken overval, en het aldus aan zijne schuld is te wijten „geweest, dat te omstreeks 9 ure van dien avond een aantal in „twee trucks vervoerd wordende opstandelingen, immers aan het „Nederlandsche gezag onderworpen en tegen dat gezag opstandige „personen, onder wie zekere Urbina als aanvoerder fungeerde, met „grootte driestheid in snelle vaart de militair onbewaakte, in elk „geval onvoldoend bewaakte openstaande poort, welke van uit het „Gouvernementsplein toegang tot het Waterfort verleent, is kun- „nen binnenrijden, vervolgens de in dat fort aanwezige momenta- „neel nagenoeg onbewapende militairen heeft kunnen overvallen, „met geweld van wapenen heeft kunnen uiteenjagen en gedeelte- „lijk heeft kunnen overmeesteren en zich van het fort heeft kunnen „meester maken, al hetwelk ook inderdaad heeft plaats gehad; „Gelet op artikel 74 van het Wetboek van Militair Strafrecht „voor de Kolonie Curaçao (P.B. 1923 No. 2) en artikel 3 van het „Koninklijk Besluit van 3 Maart 1925 (Stbl. No. 60, P.B. 1925 „No. 21) betreffende de rechtspleging bij de Landmacht in Curaçao; „heeft goedgevonden:

„Den Kapitein der Infanterie Alex Frederik Borren, destijds „commandeerend-officier van het garnizoen in Curaçao, ter zake „van het feit, hiervoren vermeld, naar den militairen rechter te „verwijzen.

„Afschrift dezer te zenden aan het Hof van Justitie in Curaçao,

„het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage en den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht te 's-Gravenhage.

„De Gouverneur van Curaçao,
„(get.) van Slobbe.”

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft daarop, ingevolge het bepaalde bij artikel 29 van 's Hof's Provisioneele Instructie, aangewezen tot het nemen van „precedente informatiën” het Lid den toenmaligen Generaal-Majoor (thans Luitenant-Generaal) P. J. van Munnekrede en het plaatsvervangend-Lid Mr. E. Jellinghaus, terwijl schrijver dezes de griffierswerkzaamheden waarnam.

De eerste vraag, die bij deze „precedente informatiën” rees, was deze: hoever moet het vooronderzoek zich uitstrekken? Immers artikel 74 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor de Kolonie Curaçao ¹⁾ (gelijkluidend met artikel 95 van het hier te lande geldend Wetboek van Militair Strafrecht), het artikel dat het te laste gelegde feit inhoudt, luidt: „de militair, aan wiens „schuld het te wijten is dat eenige versterke of bezette plaats . . . „door den vijand wordt overvallen . . .” Dit artikel, wil het toepasselijk zijn, veronderstelt dus, dat de daarin bedoelde militair heeft verzuimd doeltreffende maatregelen ter verdediging of bewaking van de hem toevertrouwde post te treffen, tengevolge van welk verzuim die post wordt overvallen. Onverschillig hierbij is dus het feit, of de overval al dan niet slaagt. Bij den overval op Curaçao had men echter te doen met een geslaagden overval.

Bij het vooronderzoek, alsmede bij het onderzoek ter terechtzitting, werd dus uitgegaan van het principe, dat het onderzoek zich behoorde uit te strekken over de maatregelen, door den Kapitein Borren genomen om een zoodanigen overval te voorkomen tot op het oogenblik dat de overval als geslaagd mocht worden beschouwd. Al hetgeen wat daarna is geschied bleef dus buiten behandeling.

Het zeer uitgebreide vooronderzoek nam geruimen tijd in beslag, vooral ook doordat nog eenige getuigen, verblijfhoudende in Curaçao en in Suriname, aldaar moesten worden gehoord.

Ten slotte echter, na beëindiging van het vooronderzoek, werd op 17 September 1930 door den Advocaat-Fiscaal bevel gegeven tot dagvaarding van den beklaagde tegen de terechtzitting van 2 October d.a.v.

De telastelegging was vrijwel gelijklopend met het bevelschrift tot verwijzing, terwijl bij de dagvaarding werd bepaald, dat als getuigen zouden worden gehoord:

1. A. Hoorweg, gepensionneerd Oost-Indisch Hoofdambtenaar, wonende te 's-Gravenhage;

¹⁾ Vastgesteld bij Koninklijk besluit van 16 October 1922 (Staatsblad no. 558, Publicatieblad 1923 no. 2).
Red. M. R. T.

2. A. H. Bennewitz, gepensionneerd Generaal-Majoor van het Nederlandsch-Indische Leger, wonende te Bloemendaal;

3. A. P. J. Berger, Eerste-Luitenant bij het 1ste Regiment Infanterie, in garnizoen te Assen;

4. J. Hulst, eervol-ontslagen Eerste-Luitenant der Infanterie, verblijfhoudende te Bergen-Binnen;

5. Ir. L. A. Fruytier, Hoofdinspecteur van den Arbeid op non-activiteit, verblijfhoudende te Anseremme (België);

6. Mr. N. J. L. Brantjes, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Maastricht, wonende te Meerssen;

7. Mr. L. M. Rollin Couquerque, Administrateur bij het Departement van Koloniën, wonende te 's-Gravenhage;

8. J. C. de Ridder, gepensionneerd Luitenant-Kolonel van het Nederlandsch-Indische Leger, wonende te 's-Gravenhage.

Het verloop van de terechtzitting op 2 en 3 October 1930 is genoegzaam uit de couranten bekend.

De Advocaat-Fiscaal ving zijn requisitoir, dat meer dan drie uur duurde, aldus aan:

„In het Zuid-Oosten van de Caraïbische Zee, op een paar uur „afstand van de Venezolaansche kust, wordt een kleine gordel „eilanden aangetroffen. Van deze eilanden is Curaçao het groot- „ste. Eenige jaren uit den Napoleontischen tijd niet medegerekend, „heeft het een drietal eeuwen deel uitgemaakt van onze koloniale „bezittingen.

„Vóór den beruchten overval is hier te lande in het algemeen „weinig belangstelling voor dat bezit betoond. Ternauwernood „gaf men zich rekenschap van de juiste ligging ervan. In de laatste „jaren was die belangstelling iets grooter geworden wegens de „enorme ontwikkeling van het petroleum-bedrijf aldaar, eene ont- „wikkeling waarvan men zich in haren vollen omvang hier slechts „een zeer onvolkomen voorstelling vormde.”

Na gewezen te hebben op het kapitale belang, zowel economisch als internationaal, aan dat bezit verbonden, ging de Advocaat-Fiscaal aldus voort:

„De overval, totaal onverwacht, heeft gewerkt als een electri- „sche stroom. Plotseling en definitief wendden zich sedert dien „dag aller oogen op Curaçao. De aandacht van de zooveel grootere „kolonie Suriname werd volkomen afgeleid.

„Het bekend worden van het alarmeerende bericht bracht aller- „wege verbijstering te weeg. Verovering van het Waterfort door „rebellereende Venezolanen; een aantal dooden en gewonden, de „gevankelijke wegvoering van den Gouverneur en den Comman- „dant der Landmacht.

„De later ingekomen berichten waren wel geëigend om ons diep „te doen gevoelen hoe *beschamend* het gebeurde voor onze eer en „ons Nederlandsch prestige was. Maar tevens deed het ons besef- „fen, welke machtige belangen aan deze bezitting economisch „voor ons verbonden zijn, welke *dure* verplichtingen hare ligging

„ons oplegt, en welke bijzondere internationale belangen daarbij „gemoeid zijn.”

Na te hebben nagegaan op welke wijze de Kapitein Borren naar het Hoog Militair Gerechtshof is verwezen, wijst de Advocaat-Fisikaal er op, dat herhaaldelijk door opeenvolgende Gouverneurs geklaagd is over onvoldoende sterkte en paraatheid der landmacht en evenzeer over het absoluut onvoldoende gehalte van de politie, gerecruteerd gedeeltelijk uit het garnizoen, gedeeltelijk uit het zeer inferieure deel der ingezetenen. De leden van dit laatste korps konden veelal noch lezen, noch schrijven!

De Advocaat-Fisikaal wijst er verder op, dat eindelijk in 1924 in beginsel door de Regeering werd besloten tot opheffing van het burger-politiekorps en het opdragen van de uitoefening der politie aan de militaire bezetting. „Drang naar bezuiniging was de oorzaak dat de organisatie zoo laag mogelijk werd gedacht, d.w.z., „gelijk doorgaans, feitelijk onvoldoende”, aldus de Advocaat-Fisikaal.

Verder gaande, toont deze aan, dat Curaçao weerloos was tegen een vijandelijken aanval, maar dat het Waterfort wél te verdedigen was tegen een „coup de main”.

Hij wijst er voorts op, dat de Regeering den Kapitein Borren (een zeer bekwaam officier, zooals de Minister bij de begrooting van hem getuigde) de organisatie der politie opdroeg en dat deze de van hem gekoesterde verwachtingen niet heeft beschaamd.

Komende tot het optreden van den Kapitein Borren als militair commandant, zegt hij, dat deze reeds aanstonds is vervallen in een *kapitale* fout, n.m.l.: hij concentreerde al zijn gedachten en zijn streven op zijn taak als *hoofd van de politie* en zag nagenoeg geheel over het hoofd zijn taak als *militair commandant*.

Echter had de Kapitein Borren met lastige problemen te maken: onvoldoende personeel, onvoldoende bezoldiging van dat personeel, een gebrekkige werving. Niettemin slaagde hij in de organisatie zijner politie, echter: het militaire element bleef ook daar ver op den achtergrond.

Ernstige kritiek levert de Advocaat-Fisikaal dan ook op de maatregelen ter militaire bewaking van stad en Waterfort getroffen. Hij somt op:

1. De poort van het fort stond dag en nacht open (zulks met goedvinden van den Gouverneur).
2. Publiek had vrijen toegang tot het fort.
3. Geen afscheiding tusschen kazernement en hoofdwacht.
4. Geen militaire post met geweer en munitie bij de poort.
5. Eerewacht en planton hadden ongeladen geweren.
6. De hoofdwacht diende alleen voor politie-doeleinden, en was niet van militaire beteekenis.
7. Geen piket in de kazerne.
8. Geen alarm-order.
9. Geweren en munitie niet gereed voor onmiddellijk gebruik.

10. Mitrailleurs niet gereed voor onmiddellijk gebruik.

Voorts zegt de Advocaat-Fiscaal nog:

„De bewering van den Kapitein Borren, dat hij er niet aan heeft gedacht, dat er ooit een aanval van binnen uit kon plaats vinden, en dat hij de mogelijkheid ervan nooit heeft voorzien, kan en mag niet als excuus worden aanvaard.

„Zijn taak was: den inwendigen toestand te Willemstad veilig te stellen. Dit eischte nadenken en handelen.

„Hoezeer heeft Urbina partij getrokken van de thans gebleken onnadenkendheid van beklaagde! Immers Urbina had in 1928 op datzelfde fort gevangen gezeten. Overdag mocht hij vrij rondloopen. Hij heeft oogen en ooren den kost gegeven.

„Hij heeft geweten dat de poort steeds open was, dat er geen behoorlijke wacht was, dat hij zonder verzet met eenige driestheid zou kunnen binnenrijden, dat immers die hoofdwacht vrijwel ongewapend was, en dat de Commandant ver van 't fort woonde.

Na ten slotte de slachtoffers van den overval herdacht te hebben en nog eens beklaagde's gedrag tijdens den overval te hebben belicht, eindigt de Advocaat-Fiscaal zijn requisitoir aldus:

„In de dagen van de Republiek voerde Holland, de belangrijkste der Vereenigde Provinciën, als wapen: een klimmende roode leeuw op gouden veld en daaronder het treffende devies: „Vigilate, deo confidentes”. De *leeuw*, het zinnebeeld van fieren moed, legde zich op Curaçao zorgeloos te slapen, het schoone devies, getuigende van wakkeren geest, ging droevig verloren.

„Het gebeurde op Curaçao heeft Nederland een gevoelige les te leeren gegeven. Moge vertrouwd worden dat de Nederlandsche leeuw in onze West-Indische kolonie zich weder moedig en paraat als weleer tegen iederen vijand zal weten te handhaven, en dat het oude beproefde devies daar weder in aller harten zal leven. Zoo zal de smaad, onze nationale eer aangedaan, weer worden uitgewischt.”

De Advocaat-Fiscaal vorderde tenslotte beklaagde's veroordeeling tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vijf dagen.

De verdediging, waargenomen door Mr. J. H. Rolandus Hagedoorn, advocaat en procureur te 's-Gravenhage, voerde ter disculpeering van beklaagde een aantal motieven aan, en wel:

- 1°. Er kan niet gesproken worden van „opstandelingen” in wettelijken zin, dus is hier geen sprake van „vijand”.
- 2°. Niet bewezen is, of de Kapitein Borren, dan wel de Gouverneur, dan wel de wachtcommandant of de planton verantwoordelijk was.
- 3°. Niet bewezen is, dat men hier te doen heeft met een fort.
- 4°. Alle pogingen van beklaagde om troepenversterking te verkrijgen op Curaçao werden door de Regeering sleepende gehouden.
- 5°. De eigenlijke taak van beklaagde was: het doen opgaan van het garnizoen in de militaire politie, een zuivere politie-taak dus.

6°. Curaçao was militair onverdedigbaar.

7°. Het delict kan niet anders dan in „tijd van oorlog” worden gepleegd.

De verdediger concludeerde dan ook tot vrijspraak van beklaagde.

Het Hoog Militair Gerechtshof overwoog bij sententie van 14 October 1930, dat het door den inhoud van de daarin vermelde bewijsmiddelen het aan beklaagde te laste gelegde wettig en overtuigend bewezen acht.

Ten aanzien van hetgeen door de verdediging o.m. naar voren was gebracht, overwoog het Hof:

„dat het Hof almede bewezen acht, dat de in de telastelegging „bedoelde personen waren, zooals daar staat aangegeven: opstande- „lingen, immers aan het Nederlandsch gezag onderworpen en tegen „dat gezag opstandigen; dat toch, zooals uit den inhoud van voor- „melde bewijsmiddelen blijkt, het hier betreft een groep personen, „voor het meerendeel in Curaçao gevestigd, die vanuit Rio Canario „onverhoeds het door de militaire troepen bezette Waterfort heb- „ben overvallen, gewapenderhand de enkele verdedigers hebben „neergeslagen, zich van het Waterfort en van daarin aanwezige „wapens en munitie hebben meester gemaakt, hun wil door middel „van den door hen overmeesterden militairen Commandant en onder „bedreiging met plundering en brandstichting aan den hoogsten „Gezagvoerder in Curaçao hebben weten op te leggen en ten slotte „dien Gezagvoerder en den militairen Commandant met geweld met „zich mede hebben gevoerd; dat zoodanige personen volkomen be- „antwoorden aan de omschrijving van hen in de telastelegging ge- „geven;

„dat het Hof eveneens als bewezen aanneemt, dat de overval aan „beklaagde's schuld is te wijten geweest; dat toch deze Militaire „Commandant, wetende dat op Curaçao eenige duizenden Venezo- „lanen, onder wie vele woelige elementen, revolutionnaires en com- „munisten, gevestigd waren, en dat hij, als dáár den politiedienst „niet uitoefenende, van hunne gedragingen op Rio Canario nagenoeg „niets gewaar werd, desniettegenstaande het Waterfort, waarin al „zijn troepen gelegerd en al zijn machtsmiddelen geborgen zijn, „volstrekt onvoldoende bewaakt heeft gelaten; dat hij het daarbij „nog heeft opengesteld voor iederen kwaadwillige en iederen spion, „die met eigen oogen van de geheel onvoldoende bewaking zich zou „wenschen te overtuigen; dat hij aldus als het ware heeft uitgelokt „tot een overval en het dan ook aan zijne schuld moet worden ge- „weten, wanneer de overval plaats vindt; dat immers een onver- „hoedsche aanval met een geringe, bijeengeraapte en van wapens „slecht voorziene bende tegen een militair garnizoen, gelegen in een „met muren omringd kazernement, slechts dan zal worden onder- „nomen, wanneer van te voren voor den aanvaller vrijwel vaststaat, „dat de onderneming voor hem geen of zoo goed als geen risico zal „medebrengen; dat voorzeker beklaagde, zooals blijkt uit den in- „houd van bovenvermelde bewijsmiddelen, *dezen* aanvaller ruim-

„schoots in de gelegenheid heeft gesteld om gewaar te worden, dat „voor diens onderneming alle factoren voor succes aanwezig waren; „dat beklagde ook niet daarmede zich kan verontschuldigen, dat „het aantal van zijne politie-militairen onvoldoende was voor de „uitoefening van den aan zijne troepen opgedragen politiedienst; „dat hij toch niet had mogen voorbijzien, zooals hij zeker niet zou „hebben gedaan, indien niet de nieuw opgedragen taak al zijne „gedachten had ingenomen, dat hij was de Militaire Commandant „van de troepen op Curaçao en dat de verzekering van de veiligheid „van zijn troepen en van de ongestoorde beschikking over het „Waterfort, waarin die troepen gelegerd en al zijn machtsmiddelen „geborgen waren, zijn eerste en hoogste taak was en bleef; dat „bovendien, zooals de eerste na den overval genomen maatregelen „hebben doen zien, die veiligheid met de beschikbare middelen en „zonder dat daarvoor militairen aan hun politietaak behoefden te „worden onttrokken, had kunnen zijn verzekerd.”

Ten aanzien van de qualificatie overwoog het Hof:

„dat het ten laste van beklagde bewezen verklaarde behoort te „worden gequalificeerd als: „het als bevelvoerend militair aan zijne „schuld te wijten hebben, dat eenige bezette plaats door den vijand „wordt overvallen”, strafbaar gesteld bij artikel 74 van het Wetboek „van Militair Strafrecht voor de kolonie Curaçao, in verband met „de artikelen 1 van dat Wetboek en 90 van het Wetboek van Straf- „recht voor die kolonie;

„dat wel door den raadsman van beklagde is betoogd, dat voor- „noemd artikel 74 ten deze niet van toepassing zoude zijn, omdat „een van de gemeenschappelijke karaktertrekken van de in den „titel, waarin artikel 74 voorkomt, omschreven misdrijven zoude „zijn, dat zij niet dan in geval van oorlog of onder daarmede gelijk- „staande omstandigheden gepleegd kunnen worden; dat echter „artikel 74 spreekt van door den vijand overvallen worden, terwijl „ingevolge de beide andere, bovengenoemde wetsartikelen¹⁾ onder „vijand worden begrepen opstandelingen; dat daarom, waar hier „de overval door opstandelingen is geschied, bezwaarlijk is in te „zien, waarom het artikel toepassing zoude moeten missen.”²⁾

Omtrent de op te leggen straf overwoog het Hof:

„dat aan beklagde zijne ernstige nalatigheid, die zulke schrome-

¹⁾ De artt. 1 W. v. M. S. en 90 van het Wetboek van Strafrecht voor de Kol. Curaçao, welke gelijkluidend zijn met de artt. 1 van ons W. v. M. S. en 88 van ons W. v. Sr., waarin o.m. wordt bepaald wie onder vijand worden begrepen.

²⁾ Het is toevallig dat art. 74 (95 Ned. W. v. M. S.) hier toepasselijk is. Art. 73 (94 Ned. W. v. M. S.) zoude in overeenkomstige omstandigheden, omdat het „tijd van oorlog” eischt, niet van toepassing zijn geweest. En evenmin, indien het misdrijf opzettelijk wordt gepleegd, zou art. 63 (84 Ned. W. v. M. S.) ingeroepen kunnen worden. Dit komt omdat de begrippen „tijd van oorlog” en „vijand” elkaar niet dekken. Wij wezen op dien zeer ongewenschten toestand reeds in ons opstel „Tijd van oorlog en militair strafrecht”. M. R. T. X, blz. 23, in het bijzonder blz. 32.

„lijke gevolgen heeft gehad, zwaar zou moeten worden aangerekend, „ware het niet, dat ter terechtzitting zooveel gunstigs omtrent den „persoon en de werkzaamheid, onder zeer moeilijke omstandigheden, „van beklaagde met betrekking tot de uitoefening van zijn politie- „taak is gebleken en tevens aan den dag is gekomen hoe de Neder- „landsche Regeering in het openbaar en ook in geschrifte tegenover „den Gouverneur van Curaçao, opperbevelhebber van de aldaar „aanwezige krijgsmacht, de politietaak der troepen steeds op den „voorground heeft geschoven en aan hare zuiver militaire functie „nagenoeg geen aandacht heeft gewijd; dat, waar beklaagde dit „hem van hoogerhand gegeven voorbeeld heeft gevolgd, daarvoor „inderdaad verzachtende omstandigheden mogen gelden; dat be- „klaagde, op wien praktisch is gedemonstreerd, dat de ondanks „zijn aanhoudend aandringen niet op volle sterkte gebrachte Rijks- „landmacht niet ter zelfder tijd kan dienen tot bescherming der „kolonie, waarvoor de wetgever haar blijkens artikel 99 van het „Regerings-reglement heeft bestemd, en tot uitoefening van den „politiedienst op Curaçao, deze proefneming niet al te duur zal „mogen bekoopen;

„dat het Hof, een en ander in aanmerking nemend, meent te „kunnen volstaan met aan beklaagde een zeer lichte gevangenisstraf „op te leggen;

„dat het Hof daarbij uiteraard buiten beschouwing heeft moeten „laten beklaagde's gedrag tijdens en nà den overval, omdat de „telastelegging dat terrein niet bestrijkt en dat gedrag aan 's Hof's oordeel dus niet is onderworpen.”

Het Hof heeft daarop den Kapitein Borren, ter zake van het hiervoren gequalificeerde feit, veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één dag.

Hiermede was de zaak nog niet geheel afgelopen. Er had zich te 's-Gravenhage en ook op Curaçao een soort comité gevormd, ten einde een gezamenlijk verzoek tot het bekomen van gratie voor den Kapitein Borren bij Hare Majesteit de Koningin in te dienen. Een tweetal dusdanige verzoeken, voorzien van een groot aantal handteekeningen en vergezeld van vele adhaesie-betuigingen, werd aan Hare Majesteit aangeboden. ¹⁾

Op deze verzoeken werd echter afwijzend beschikt, hetgeen tengevolge heeft gehad dat beklaagde op 9 Februari 1931 tot het ondergaan van de hem opgelegde straf naar de strafgevangenis te Breda werd overgebracht, waaruit hij den volgenden dag werd ontslagen.

Nu in de dagen van de herdenking van den heldendood van van Speijk in verschillende dagbladen vrij ernstige kritiek op diens daad wordt uitgeoefend, mogen die critici, alvorens hun

¹⁾ Zelfs was er, volgens de dagbladberichten, eene vrouw, die aanbod de aan den kapitein opgelegde straf in diens plaats te ondergaan.

meening verder te propageeren, eens aan elkander toetsen deze beide, psychologisch zoo recht tegenover elkaar staande reacties op een oogenblik van plotseling dreigend gevaar: van Speijk, die boven alles de eer van de vlag stelde; de Kapitein Borren, die boven alles de veiligheid van de hem toevertrouwde burgerij stelde.

Februari 1931.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

Art. 1a van het Reglement betreffende de Krijgstucht.

Mr. J. M. van Stipriaan Luiscius schrijft in het Weekblad v. h. Recht No. 12303:

De bedoeling van het nieuwe artikel 1a van dit reglement blijkt uit het middelste gedeelte daarvan.

Dat gedeelte luidt: „de godslasteringen, het vloeken en zweren” door militairen moet tegengegaan worden.

Mij dunkt, daartegen kan niemand bezwaar hebben.

Evenwel heb ik bezwaar tegen de argumentatie, gebruikt om die bedoeling tot effect te brengen.

Die argumentatie luidt: dat „de godsdienst de bron is van alle geluk, deugd en waren moed”.

Vooreerst waag ik de opmerking, dat „de godsdienst” veel te algemeen is. Er zijn tientallen godsdiensten in de wereld.

Er zijn godsdiensten met veel volgelingen en er zijn godsdiensten met weinig volgelingen.

Er zijn godsdiensten met eenen bijbel en er zijn godsdiensten zonder eenen bijbel.

Er zijn allerlei godsdiensten.

Men kan eigenlijk niet spreken van „de godsdienst”.

Gesteld echter, dat men dat wèl kan doen, dan bedoelt men met „de godsdienst” het essentiele van alle godsdiensten.

Dan zegt men met andere woorden dat alle godsdiensten de bron zijn van alle geluk.

Indien men dat van de moraal gezegd had, zoude ik het beter gevonden hebben. Wie gelukkig wil zijn, moet trachten anderen gelukkig te maken.

Maar de godsdienst bron van alle geluk! Heeft men dan nooit gehoord van de godsdienstoorlogen? Weet men dan niet, dat er godsdiensten zijn die den „heiligen oorlog” voorschrijven? Weet men niet-meer, dat in ons vaderland vele duizenden menschen in naam van den godsdienst gepijnigd en levend verbrand zijn?

Men kan eerbied hebben voor eens anders godsdienst, maar den godsdienst in het algemeen eene geluksbron, nog wel de bron van alle geluk, te noemen, is stellig onjuist.

Met dergelijke beweringen streeft men zijn doel voorbij.

Dan heet de godsdienst ook de bron van de moraal. Helaas, het is niet zoo. Veel geloof gaat dikwijls samen met weinig moraal. Men kan ongeloovig zijn en toch goed zijn.

Ten slotte heet de godsdienst de bron van den waren moed. De ware moed is de welwillende moed. Ik versta onder moed de eigen-

schap van hem, die met gevaar voor oogen zijnen plicht doet zonder zich daardoor te laten weerhouden. De ware moed is niet alleen de moed om te sterven, maar ook de moed om te leven en te lijden voor de verwezenlijking van een ideaal. De dienstplichtige, die niet dienen wil, omdat hij niet dooden wil, en dat volhoudt (daargelaten of hij juist handelt), bezit den waren moed. Dat heeft met den godsdienst niets te maken.

Neen, de aanbeveling van het goede recept deugt niet. De argumentatie had moeten zijn, dat men eens anders godsdienst eerbiedigen moet en dat men niemand kwetsen mag in zijne godsdienstige gevoelens. Daartoe had men zich moeten bepalen. Men heeft nu eene veel te ver gaande algemeenheid gebruikt en vergeten, dat men staat tegenover jonge menschen, aan wie men geene onjuiste lessen moet geven.

Prof. Mr. M. P. Vrij teekent hierbij aan:

Het Reglement betreffende de Krijgstucht had stijl.

Het bevatte uit den aard van zijn inhoud inderdaad menig „grosses Wort”, dat evenwel door strenge zuiverheid van gedachte en soberheid van uitdrukking een goed en een waar woord was — geen fraze, geen fanfare.

Dat is nu verstoord door het nieuwe art. 1a:

„Daar de godsdienst de bron is van alle geluk, deugd en waren moed, behoort ook in den krijgsstand een ieder zich tot het hooghouden daarvan en tot een zedige levenswijze te bevljtigen; de godslasteringen, het vloeken en zweren moeten worden nagelaten en zullen de meerderen hierin en in al wat de handhaving der goede zeden kan bevorderen, hunnen minderen met een goed voorbeeld voorgaan, en alle buitensporigheden algemeen vermeden moeten worden”.

Wij vreezen, dat dit artikel veel kwaad zal doen.

Het is bij het lezen een bron van ergenis voor ontwikkelde wel-denkenenden, gelijk het, ten deele op ander plan, doch met evenzeer juiste aanvoeling der dingen, bij het leeren een bron van ergenis zal zijn voor militairen.

Het is in zijn aanhef onjuist. Niet o.i. om de door Mr. van Stipriaan Luiscius aangevoerde reden, dat de godsdienst ook wel bron kan zijn van ongeluk en ondeugd. Maar: Welke ook de bron is van alle geluk en deugd, geloovigen en ongeloovigen beiden hebben er bezwaar tegen, den godsdienst de bron te noemen van *alle* geluk en van *alle* deugd. Er wordt door menschen geluk gesmaakt en deugd betracht ook anders dan door of ingevolge den godsdienst.

Het artikel is in zijn eerste zinsnede hinkend. Behoort een ieder alleen daarom naar het hooghouden van den godsdienst en naar een zedige levenswijze te streven — de uitdrukking „zich bevljtigen” bevordert hier den ernst der zaak niet —, omdat de godsdienst de bron is van alle geluk, deugd en waren moed? Ja, behoort men

zelfs wel daarom naar het hooghouden van den godsdienst te streven, omdat de godsdienst de bron is van alle *geluk*? En behoort men juist daarom naar een zedige levenswijze te streven, omdat de *godsdienst* de bron is van alle *deugd*? Nu men eenmaal náást het hooghouden van den godsdienst ook het streven naar *deugd* (een zedige levenswijze) op zichzelf tot plicht wilde stellen, werd die plicht weinig adequaat gemotiveerd door de — godsdienst en zedelijkheid *niet* coördineerende — stelling, dat de godsdienst de bron van alle *deugd* is.

Het artikel is in zijn tweede zinsnede overtollig. „De godslasteringen, het vloeken en zweren moeten worden nagelaten”. Welken zin heeft invoeging dezer bepaling naast het bestaande art. 22 van hetzelfde Reglement: „Den militair is verboden: a. het bezigen van vloeken en godslasteringen, van onzedelijke taal of liederlijke uitdrukkingen, zoowel buiten als in dienst”? En deze bepaling schijnt toch de kern van het nieuwe art. 1a te zijn! Overtolligheid schaadt stééds. Maar aan de nonchalante herhaling in ietwat anderen vorm juist van dézen norm stoot de geloovige zich zeer.

Het artikel is stijl- en taalkundig onjuist. „..... en zullen de meerderen” is geen goed Nederlandsch, doch tante-Betje-stijl (ongeoorloofde inversie na „en”). „Hunnen minderen voorgaan” bezigt ten onrechte den datief en moet zijn „hunne minderen voorgaan”. „In den krijgsstand” verbreekt het taaleigen van het Reglement, dat steeds spreekt van den militairen stand.

Had het nieuwe artikel het oog en de hand gepasseerd van de Staatscommissie tot wegneming van onjuistheden en aanvulling van leemten in de Nederlandsche Strafwetgeving, waarvan wij ook in W. 12275 het nut reeds aantoonde, dan was het zóó niet wet geworden.

Gelijk wij in de vorige aflevering, blz. 2, reeds releveerden, is het nieuwe artikel 1a bijna woordelijk ontleend aan de oude Reglementen van Krijgstucht van 1814 en 1815 Niet echter is overgenomen de in het Reglement voor het krijgsvolk te lande — niet in dat voor het krijgsvolk te water — voorkomende verklaring dat de Godsdienst ook is de bron van alle troost, hoewel juist te dien opzichte waarschijnlijk nog het meest op hare plaats.

Het is ons niet bekend welke aanleiding de Regeering heeft gehad om naast het reeds in art. 22a van het Reglement voorkomende verbod (Zie ook Legerorders 1930 No. 54, M. R. T. XXV, blz. 506), het nieuwe voorschrift in het leven te roepen en dus ook niet waaraan evengenoemd verschil is toe te schrijven.

De door de heeren Van Stipriaan Luüscius en Vrij geoefende critiek achten wij begrijpelijk en grootendeels wel juist. Evenwel doen hunne uitvoerige beschouwingen, naar onze overtuiging, het nieuwe artikel eenerzijds veel te veel eer aan, terwijl anderzijds hunne vrees voor funeste gevolgen niet gerechtvaardigd zal blijken. Eenige werkelijke beteekenis kunnen wij aan het voorschrift niet

hechten. Tot 1923 hebben land- en zeemacht gedurende meer dan honderd jaren onder dezelfde bepaling geleefd, zonder dat iemand er last van had en zonder dat ons ooit van ergenis is gebleken. Kon het artikel voor zichzelf spreken dan zoude het ongetwijfeld, als Junia in „Brittanicus”, den criticus toevoegen, dat het verdiende „ni cet excès d'honneur ni cette indignité”.

Dat Mr. van Stipriaan Luüscius den „waren moed” vindiceert voor een dienstplichtige die niet dienen wil omdat hij niet dooden wil, lijkt ons een weinig gelukkige bewering. Gelet op de Dienstweigeringswet is dáártoe al heel weinig moed noodig, eerder zal daarin in menig geval een bewijs van lafheid gezien moeten worden. Overigens heeft de Dienstweigeringswet bij het erkennen van gewetensbezwaren juist in de eerste en voornaamste plaats het oog gericht gehad op bezwaren van godsdienstigen aard.

Red. M. R. T.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 13 Januari 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler.

Verordening ter bescherming van postduiven en andere vogels in de gemeente Ginneken en Bavel, verbiedende o.a. het aangebracht hebben van een antennendraad voor een radiotoestel meer dan drie meter boven den beganen grond, voor zoover in de open lucht aangebracht niet voorzien van kurken of andere voorwerpen op zoodanige wijze dat de aanwezigheid van dien antennendraad onmiddellijk in het oog valt.

Ten onrechte heeft de Krijgsraad die verordening niet verbindend verklaard als vallende buiten de in art. 135 Gemeentewet aan den Raad toegekende bevoegdheid.

De Raad, eene verordening vaststellende ter beveiliging van het leven van vogels en in het bijzonder van postduiven, regelt daarmede eene aangelegenheid betreffende de huishouding der gemeente. Hij overschrijdt daarmede niet de grenzen omschreven in art. 135 Gemeentewet en beperkt evenmin op ongeoorloofde wijze het eigendomsrecht, nu art. 625 B. W. immers den eigenaar verbiedt van zijne zaak een gebruik te maken, strijdende tegen de wettiglijk gemaakte openbare verordeningen.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 4en November 1930 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklaagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht,

tegen

X, oud 29 jaar, geboren te Y, Eerste-Luitenant bij een Regiment Huzaren, gerequireerde in persoon, geïntimeerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijne antwoorden als in de mid-delen van verdediging, door hem aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en, opnieuw rechtdoende, den beklaagde zal schuldig verklaren aan „het te Ginneken en Bavel, als eigenaar, een antenne-draad voor een radiotoestel aangebracht hebben, meer dan drie meter boven den beganen grond, terwijl die draad, voor zooveel betreft de deelen daarvan, welke buiten in de open lucht zijn aan-gebracht, niet is voorzien van kurken of andere voorwerpen op zoodanige wijze, dat de aanwezigheid van die antennedraad onmid-dellijk in het oog valt”, en te dier zake zal veroordeelen tot geld-boete van één gulden, subsidiair één dag hechtenis;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in voornoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat, blijkens ten processe aanwezig uittreksel uit het stamboek, de beklaagde bij Koninklijk besluit van 14 Augustus 1922, no. 68, is benoemd tot Tweede-Luitenant, en bij Koninklijk besluit van 4 Augustus 1926, no. 59, tot Eerste-Luitenant;

Overwegende dat aan beklaagde aan den voet van het hem op 21 October 1930 beteekende schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 2 September 1930 te Ginneken en Bavel, als eigenaar, aan perceel . . Ulvenhoutschelaan heeft aangebracht gehad een antennedraad voor een radiotoestel op ongeveer acht, althans op meer dan drie meter boven den beganen grond, terwijl die draad, voor zooveel betref de deelen, welke buiten in de open lucht waren aangebracht, niet waren voorzien van kurken of andere voorwerpen, op zoodanige wijze dat de aanwezigheid van die antennedraad onmiddellijk in het oog viel;

Overwegende dat de Krijgsraad te 's-Hertogenbosch bij zijn vonnis van 4 November 1930 beklaagde van dit hem te laste gelegde heeft vrijgesproken;

Overwegende dat een proces-verbaal, den 2den September 1930 op ambtseed opgemaakt door Wilhelmus Siereerinus Arends, agent van politie der gemeente Ginneken en Bavel, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, zakelijk inhoudt: dat relatant op 2 September 1930 heeft geconstateerd dat aan perceel no. . . Ulvenhoutschelaan, gelegen onder de gemeente Ginneken en Bavel, een antennedraad voor een radiotoestel op ongeveer 8 Meter, alzoo hooger dan 3 Meter, boven den beganen grond buiten in de open lucht was aangebracht, welke antennedraad niet was voorzien van kurken of andere voorwerpen op zoodanige wijze dat de aanwezigheid van deze draad onmiddellijk in het oog valt; dat beklaagde desgevraagd heeft verklaard eigenaar te zijn van de antennedraad, welke boven en naast zijne woning is aangebracht;

Overwegende dat beklaagde ter terechtzitting heeft verklaard:

dat hij op 2 September 1930 in de gemeente Ginneken en Bavel woonde in het perceel Ulvenhoutschelaan no. . .; dat aan dit huis op ongeveer 8 Meter boven den beganen grond een antennedraad was bevestigd, waaraan zich geen kurken of andere voorwerpen bevonden; dat die draad echter vanaf 200 Meter afstand zichtbaar was; dat het hem bekend was dat hij op grond van de daartoe vastgestelde gemeente-verordening kurken aan dien draad moest aanbrengen;

Overwegende dat door den boven weergegeven inhoud van voormeld ambtseedig proces-verbaal en de verklaring van den beklagde het Hof de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem ten laste gelegde heeft begaan met dien verstande, dat het feit is begaan op 2 September 1930 en dat de draad was aangebracht op ongeveer acht meter boven den beganen grond;

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „het te Ginneken en Bavel, als eigenaar, een antennedraad voor een radiotoestel aangebracht hebben meer dan drie meter boven den beganen grond, terwijl die draad, voor zooveel betreft de deelen daarvan, welke buiten in de open lucht zijn aangebracht, niet is voorzien van kurken of andere voorwerpen op zoodanige wijze, dat de aanwezigheid van die antennedraad onmiddellijk in het oog valt”, strafbaar ingevolge de artikelen 1 en 4 van de door den Raad der gemeente Ginneken en Bavel in zijne vergadering van 30 Mei 1930 vastgestelde Verordening ter bescherming van postduiven en andere vogels;

Overwegende dat de Krijgsraad blijkens het beroepen vonnis van oordeel is, dat bedoeld artikel 1, hetwelk verbiedt het aanbrengen of aangebracht hebben van antennedraden voor radiotoestellen drie of meer dan drie meter boven den beganen grond, wanneer die antennedraden, voor zooveel betreft het deel of de deelen daarvan, welke buiten in de open lucht worden of zijn aangebracht, niet zijn voorzien van kurken of andere voorwerpen op zoodanige wijze, dat de aanwezigheid van die antennedraden onmiddellijk in het oog valt, onverbindend is; dat het n.l. — daargelaten de vraag of die bepaling, nu deze blijkbaar ook betreft draden aangebracht op plaatsen, onverschillig of deze al of niet voor den publieken dienst zijn bestemd, eene krachtens artikel 625 van het Burgerlijk Wetboek ongeoorloofde beperking van het eigendomsrecht inhoudt, — eene zoodanige ruime beteekenis heeft, dat die bepaling niet geacht kan worden de openbare orde, zedelijkheid of gezondheid te betreffen en ook niet de huishouding der gemeente, doch geacht moet worden in hare algemeenheid verder te gaan dan het gebied bij artikel 135 der Gemeentewet aan den Raad ter regeling opgedragen;

Overwegende dat echter 's Krijgsraads oordeel is onjuist, daar de Raad der gemeente Ginneken en Bavel, eene verordening vaststellende, inhoudende maatregelen ter beveiliging van het leven van vogels en in het bijzonder van postduiven — blijkens de vooropstelling in den titel der verordening van laatstbedoelde vogels, komt

het houden van postduiven, eene geoorloofde liefhebberij, in de gemeente voor — daarmede regelt eene aangelegenheid betreffende de huishouding der gemeente, en hij zulks doende daarmede niet overschrijdt de grenzen als omschreven in artikel 135 der Gemeentewet en al evenmin het eigendomsrecht op ongeoorloofde wijze beperkt, aangezien artikel 625 van het Burgerlijk Wetboek immers den eigenaar verbiedt, van zijne zaak een gebruik te maken, strijdende tegen de wettiglijk gemaakte openbare verordeningen ¹⁾ ;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat het beroepen vonnis, waarbij de Krijgsraad het ten laste gelegde en bewezen feit niet strafbaar heeft verklaard en beklagde heeft vrijgesproken, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan bij deze sententie bewezen is verklaard;

Gezien de artikelen 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 1 en 4 der Verordening ter bescherming van postduiven en andere vogels in de gemeente Ginneken en Bavel, 23 van het Wetboek van Strafrecht, 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende,

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde overtreding;

Veroordeelt beklagde te dezer zake tot betaling van eene geldboete van vijftig cents, met bepaling dat deze boete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van één dag;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan bewezen is verklaard, en spreekt hem daarvan vrij.

¹⁾ Is deze overweging, zoo algemeen gesteld, wel juist? Een openbare verordening kan toch wel het eigendomsrecht op ongeoorloofde wijze beperken, als namelijk die beperking zóóver gaat, dat daardoor het gebruik der in eigendom bezeten zaak voor den eigenaar geheel of ten deele ophoudt te bestaan. (Zie bijv. laatstelijk de arresten van den H. R. van 16 Juni 1930. Ned. Jur. 1930, blz. 1345 en 13 April 1931, W. v. h. R. No. 12308).

Hoog Militair Gerechtshof.Sententie van 14 April 1931. ¹⁾

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Mr. J. A. de Visser.

Raadsman: Mr. W. P. M. van der Loo, te 's Gravenhage.

Het als militair in dienst opzettelijk tegen een meerdere het misdrijf van smaad plegen (Art. 261 W. v. S. j°. art. 111 W.v. M. S.).

De Krijgsraad had beklaagde vrijgesproken op grond van diens verweer, dat hij de in de telastelegging bedoelde uitdrukkingen heeft gebezigd in zeer opgewonden toestand en die woorden in een plotselinge opwelling van drift hem zijn ontvallen. Het H.M.G. verwerpt dat verweer, vermits de misdrijven van belediging veelal in zoodanigen gemoedstoestand worden begaan, en geen enkele grond bestaat om aan te nemen, dat tijdens het begaan van het feit bij beklaagde ziekelijke storing der geestvermogens bestond.

Door de meerbedoelde uitdrukkingen duidelijk verstaanbaar te bezigen in tegenwoordigheid en ten aanhoore van derden, immers terwijl hij stond in de werkkamer van het personeel van den beledigden meerdere, handelde beklaagde opzettelijk en daarbij kennelijk met het doel om aan de bepaalde feiten, die hij zijn meerdere ten laste legde en die diens eer en goeden naam aanrandden, ruchtbaarheid te geven.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 13en Januari 1931 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklaagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen X., oud 41 jaar, geboren te Breda, opzichter van fortificatiën der 2de klasse ter standplaats Y., gerequireerde in persoon, geïntimeerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklaagde beteekend;

¹⁾ Men vergelijkte ook de op deze zelfde zaak betrekking hebbende beschikking van het H. M. G. van 26 September 1930, M. R. T. XXVI, bladz. 315.

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord de getuigen door den Advocaat-Fiscaal opgeroepen;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, den beklaagde zal schuldig verklaren aan „het als militair opzettelijk tegen een meerdere het misdrijf van „smaad plegen”, en zal veroordeelen tot eene geldboete van honderd gulden, subsidiair twintig dagen hechtenis;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat de beklaagde, blijkens overgelegd afschrift der contrôlelijst, bij beschikking van den Minister van Oorlog d.d. 23 Mei 1927, Vde Afdeeling no. 33, is bevorderd tot opzichter van fortificatiën der 2de klasse;

Overwegende dat aan den beklaagde aan den voet van het hem op 24 December 1930 beteekende schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd: dat hij in of omstreeks de maanden November en December 1929 en Januari 1930 te A., als militair, terwijl hij zich op het bureau van den Eerstaanwend-Ingenieur der Genie, den Majoor C., in dienst bevond, opzettelijk diens eer en goeden naam heeft aangerand door met het kennelijk doel om daaraan ruchtbaarheid te geven, tegenover twee of meer personen van het dienstpersoneel, daar aanwezig, genoemden hoofdofficier, zijn meerdere inrang, er van te beschuldigen dat deze, terwijl een door den Minister van Defensie gelast commissoriaal onderzoek gaande was in zake gebleken administratieve onregelmatigheden bij den onder beklaagde's opzicht en onder beheer van genoemden hoofdofficier staanden dienst der Genie, hem in den loop van eene bespreking ter zake van dat commissoriaal onderzoek zou hebben voorgesteld, 1e. te verklaren dat hij, beklaagde, een dag met den aannemer op diens kosten was uitgeweest, waardoor de commissie van onderzoek misschien tevreden zou zijn gesteld en geen verder onderzoek zou instellen, en 2e. om zich om hulp te wenden tot de hooge Roomsche-Katholieke geestelijkheid, ten einde door den invloed van deze op den Minister van Defensie een einde aan het onderzoek te zien gemaakt;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij zich in den avond van 2 December 1929 te ongeveer 9 uur op verzoek van den Eerstaanwend-Ingenieur der Genie te A., den getuige Majoor C., naar de woning van dezen heeft begeven; dat hij daar een onderhoud met dien Majoor heeft gehad, hetwelk heeft geduurd tot ongeveer 11 uur namiddag; dat genoemd onderhoud o.m. plaats had naar aanleiding van de instelling door den Minister van Defensie van eene Commissie tot het houden van een onderzoek naar het beheer van Genie-werkzaamheden te S., welke

Commissie kort daarop hare werkzaamheden zou aanvangen; dat de Majoor C. hem bij dit onderhoud voorstellen heeft gedaan van de strekking als aan het slot van de telastelegging omschreven; dat hij, beklaagde, eenigen tijd na voormeld onderhoud, terwijl het commissoriaal onderzoek gaande was, met den Majoor C. in diens werkkamer op het bureau van dezen Eerstaanwezend-Ingenieur der Genie te A. over dienstzaken eene woordenwisseling heeft gehad; dat de werkkamer van den Majoor C. door een stel schuifdeuren was gescheiden van de werkkamer van het personeel van dien hoofdofficier; dat hij na die woordenwisseling met den Majoor C., van diens werkkamer in de kamer van het personeel komende, luid sprekend woorden heeft gebezigd van ongeveer de volgende strekking: „Wat een vent, laat me 's avonds om 9 uur bij zich thuis komen, en waarom? Om me te vragen of ik niet voor de Commissie kon verklaren, dat ik eens met een aannemer was uitgeweest, ik kreeg dan een duw en 't was afgeloopen. Of ik het anders de Hooge Geestelijkheid niet eens in handen zou geven, dan ging de heele boel wel den doofpot in. Wat een mentaliteit!"; dat derden, in dit geval het personeel, aanwezig waren in de kamer, grenzende aan die van den Majoor C.; dat op het oogenblik, waarop hij, beklaagde, die woorden sprak, de schuifdeuren hem niet scheidten van het genoemde personeel; dat hij aan niemand heeft verzocht om de gebezigde woorden, welke betrekking hadden op het onderhoud met den Majoor C. op 2 December 1929, geheim te houden; dat de dienst der Genie stond onder beheer van den Majoor C. en onder zijn, beklaagde's, opzicht;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. D., gepensionneerd sergeant der 1ste klasse, wonende te Amersfoort: dat hij destijds zijne werkzaamheden op het bureau van den Eerstaanwezend-Ingenieur der Genie te A., den Majoor C., verrichtte in het vertrek, grenzende aan de werkkamer van dien hoofdofficier, welke werkkamer van dat vertrek was gescheiden door een dubbele schuifdeur; dat hij op zekeren dag omstreeks December 1929, onmiddellijk nadat beklaagde een onderhoud had gehad met den Majoor C. in de werkkamer van dezen, beklaagde op zeer luiden toon duidelijk verstaanbaar hoorde zeggen: „Wat een vent, laat me 's avonds om 9 uur bij zich thuis komen, en waarvoor? Om me te zeggen of ik niet voor de Commissie kon verklaren, dat ik eens met een aannemer was uitgeweest. Ik kreeg dan een duw en dan was 't afgeloopen. Of ik het anders de Hooge Geestelijkheid niet eens in handen kon geven, dan ging de heele boel wel den doofpot in. Wat een mentaliteit!"; dat beklaagde hem, getuige, nimmer om geheimhouding dezer woorden heeft verzocht;

2. E., assistent-hulpschrijver, wonende te Amersfoort, dat hij zijne werkzaamheden op het bureau van den Eerstaanwezend-Ingenieur der Genie te A., den Majoor C., verrichtte in het vertrek, grenzende aan de werkkamer van dien hoofdofficier, welke werk-

kamer van dat vertrek was gescheiden door een dubbele schuifdeur; dat hij op zekeren dag omstreeks December 1929, onmiddellijk nadat beklaagde een onderhoud had gehad met den Majoor C. in de werkkamer van dezen, beklaagde op zeer luiden toon duidelijk verstaanbaar hoorde zeggen woorden van de navolgende strekking: „Wat een vent, laat me 's avonds om 9 uur bij zich thuis komen, en waarvoor? Om me te zeggen of ik niet voor de Commissie kon verklaren, dat ik eens met een aannemer was uitgeweest. Ik kreeg dan een duw en dan was 't afgelopen. Of ik het anders de Hooge Geestelijkheid niet eens in handen kon geven, dan ging de heele boel wel den doofpot in. Wat een mentaliteit!"; dat beklaagde daarbij stond in de kamer, waar hij, getuige, zat te werken, terwijl de deuren tusschen die kamer en het bureau van den Eerstaanwend-Ingénieur der Genie te A. gesloten waren; dat beklaagde hem, getuige, nimmer om geheimhouding van bovengenoemde woorden heeft verzocht;

Overwegende dat het Hof door den boven aangegeven inhoud van deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen oordeelt, dat beklaagde van het hem ten laste gelegde het navolgende heeft begaan: dat hij omstreeks de maand December 1929 te A., als militair, terwijl hij zich op het bureau van den Eerstaanwend-Ingénieur der Genie, den Majoor C., in dienst bevond, opzettelijk diens eer en goeden naam heeft aangerand, door met het kennelijk doel om daaraan ruchtbaarheid te geven tegenover twee personen van het dienstponeel, daar aanwezig, genoemden hoofdofficier, zijn meerdere in rang, er van te beschuldigen dat deze, terwijl een door den Minister van Defensie gelast commissoriaal onderzoek gaande was in zake gebleken administratieve onregelmatigheden bij den onder beklaagde's opzicht en onder beheer van genoemden hoofdofficier stonden dienst der Genie, hem in den loop van eene bespreking ter zake van dat commissoriaal onderzoek zou hebben voorgesteld: 1e. te verklaren dat hij, beklaagde, een dag met den aannemer op diens kosten was uitgeweest, waardoor de commissie van onderzoek misschien tevreden zou zijn gesteld en geen verder onderzoek zou instellen, en 2e. om zich om hulp te wenden tot de Hooge Roomsch-Katholieke Geestelijkheid, teneinde door den invloed van deze op den Minister van Defensie een einde aan het onderzoek te zien gemaakt;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „het als militair in dienst opzettelijk tegen een meerdere het misdrijf van smaad plegen”, welk feit is strafbaar gesteld bij de artikelen 261 van het Wetboek van Strafrecht en 111 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat de Krijgsraad den beklaagde bij het beroepen vonnis van het hem te laste gelegde heeft vrijgesproken op grond van diens verweer, dat hij de in de telastelegging bedoelde uitdrukkingen heeft gebezigd in zeer opgewonden toestand en die woorden in eene plotselinge opwelling van drift hem zijn ontvallen;

dat echter dit verweer door het Hof niet wordt aanvaard, vermits de misdrijven van belediging veelal in zoodanigen gemoedstoestand worden begaan, en geen enkele grond bestaat om aan te nemen, dat tijdens het begaan van het feit bij beklaagde ziekelijke storing der geestvermogens bestond;

Overwegende dat beklaagde, door de in de telastelegging bedoelde uitdrukkingen duidelijk verstaanbaar te bezigen in tegenwoordigheid en ten aanhoore van derden, immers terwijl hij stond in de werkkamer van het personeel van den Majoor C., opzettelijk handelde en daarbij kennelijk het doel heeft gehad om aan de bepaalde feiten, die hij den Majoor ten laste legde en die diens eer en goeden naam aanrandden, ruchtbaarheid te geven;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven;

Toepassende de artikelen 60, 62, 111 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 23bis, 261 van het Wetboek van Strafrecht, 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld daaraan, hetgeen van het hem ten laste gelegde boven als bewezen is aangegeven;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als boven is gezegd;

Veroordeelt beklaagde te dier zake tot eene geldboete van vijftig gulden;

Bepaalt, dat deze boete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van tien dagen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan bewezen is verklaard, en spreekt hem daarvan vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 19 Mei 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Mr. J. A. de Visser.

Raadsman: Mr. H. Roobol, te Arnhem.

Verduistering door een sergeant-kleermaker bij de Koloniale Reserve van snippers en afval van stoffen, welke toebehoorden aan

het Rijk en welke hij in genoemde functie had verwerkt en onder zich had.

Vrijsprekend vonnis van den Krijgsraad gedeeltelijk vernietigd en beklagde voorwaardelijk veroordeeld tot ééne maand gevangenisstraf met een proeftijd van drie jaren.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 31en Maart 1931 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, tegen A., oud 39 jaar, geboren te Nijmegen, sergeant-kleermaker bij den Staf van het Subsistentenkader der Koloniale Reserve, in garnizoen te Nijmegen, gerequireerde in persoon, geïntimeerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den getuige door den Advocaat-Fisikaal opgeroepen;

Gehoord den beklagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fisikaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, den beklagde zal schuldig verklaren aan: „verduistering, gepleegd door hem die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft”, en hem deswege zal veroordeelen tot twee maanden gevangenisstraf voorwaardelijk met drie jaren proeftijd;

Overwegende dat beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd uittreksel uit het stamboek de beklagde op 24 Juni 1911 zich vrijwillig heeft verbonden als korporaalkleermaker bij het vaste personeel van de Koloniale Reserve, laatstelijk op 21 Maart 1930 zich opnieuw heeft verbonden en op 7 November 1930 is aangesteld tot sergeant-kleermaker;

Overwegende dat aan beklagde aan den voet van het hem op 16 Januari 1931 beteekende schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij, terwijl hij de functie uitoefende van sergeant-kleermaker bij de Koloniale Reserve, te Nijmegen:

I. opzettelijk in of omstreeks den aanvang van het jaar 1928 eene hoeveelheid snippers en afval van stoffen, ter waarde van omstreeks *f* 207, althans dit bedrag van *f* 207, uitmakende de opbrengst in geld van voornoemde snippers en afval, welke snippers en afval, die hij in voornoemde functie had verwerkt, en

welk geld toebehoorde aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en hij in voornoemde functie, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend: de snippers en het afval door die goederen ten eigen bate te verkoopen, althans het geld, nadat de snippers en het afval ten bate van het Rijk door hem waren verkocht, de opbrengst ten eigen bate te behouden en te besteden;

II. opzettelijk in of omstreeks het einde van het jaar 1929 eene hoeveelheid snippers en afval van stoffen, ter waarde van omstreeks *f* 189,88, althans dit bedrag van *f* 189,88, uitmakende de opbrengst in geld van voornoemde snippers en afval, welke snippers en afval, die hij in voornoemde functie had verwerkt, en welk geld toebehoorde aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en hij in voornoemde functie, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend: de snippers en het afval door die goederen ten eigen bate te verkoopen, althans het geld door, nadat de snippers en het afval ten bate van het Rijk door hem waren verkocht, de opbrengst ten eigen bate te behouden en te besteden;

Overwegende dat beklaagde heeft verklaard:

dat hij dient en reeds een aantal jaren heeft gediend als militair kleedermaker-sergeant bij de Koloniale Reserve te Nijmegen en aldaar was en is belast met het verrichten van de voorkomende reparatiën aan militaire kleeding en sedert het jaar 1928 ook met den aanmaak der nieuwe confectie-militaire-kledingstukken;

dat hij de voor deze verschillende werkzaamheden benodigde stoffen steeds heeft ontvangen uit het Magazijn van kleeding der Koloniale Reserve te Nijmegen;

dat hij tot 28 September 1927 de voor de nieuwe confectie-militaire-kledingstukken benodigde stoffen heeft gekocht van het Rijk maar na genoemden datum deze stoffen om te bewerken heeft ontvangen uit genoemd magazijn tegen afgifte van bonnen;

dat bij de bewerking dezer stoffen een hoeveelheid snippers en afval ontstond, die in de jaren 1911 tot en met 1927 weinig opbracht, voornamelijk doordat in dien tijd slechts zeer weinig nieuwe model-kledingstukken in zijne kleeding-werkplaats werden vervaardigd;

dat later ongeveer 50 K.G. snippers en afval per maand afvielen;

dat hij de snippers en het afval steeds heeft bewaard in een kazernelokaal nabij de kleeding-werkplaats; dat hij in November van het jaar 1929 de toen aanwezige partij snippers en afval van de tegen bonnen uit het magazijn ontvangen stoffen, waarbij gevoegd snippers en eenig afval van buitenmodelstoffen, tegen 40 à 50 cents per kilogram heeft verkocht voor een totaal-bedrag van *f* 189,88 aan den koopman B. Eekhoff te Nijmegen, die deze snippers en het afval door zijn personeel met paard en wagen uit de kazerne der Koloniale Reserve heeft doen weghalen; dat hij tot dien verkoop van niemand vergunning had gevraagd of verkregen;

hij genoemd bedrag in zijn geheel ten eigen bate heeft behouden en besteed; dat het hem wel bekend was, dat van wege den Commandant der Koloniale Reserve de spoeling uit de militaire keukens verkocht werd;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en onder eede bevestigd:

1. B. Eekhoff, koopman en fabrikant, wonende te Nijmegen:

dat hij op 4 November 1929 van den beklaagde een partij snippers en afval van enkele soorten stoffen heeft gekocht voor een bedrag van f 189,88;

dat hij de snippers en het afval door zijn personeel met paard en wagen uit de kazerne der Koloniale Reserve heeft doen weghalen; dat hij genoemd bedrag aan beklaagde heeft uitbetaald;

2. J. J. Barendsen, Luitenant-Kolonel, Commandant der Koloniale Reserve, in garnizoen te Nijmegen:

dat beklaagde's werktijden in de kazerne overeenkomen met die van het vaste personeel der Koloniale Reserve;

dat hij in de diensturen in de eerste plaats dienstkleeding behoorde te vervaardigen;

dat van de vervaardiging van buitenmodel-militaire-kleeding op de kleeding-werkplaats praktisch vrijwel geen sprake kan zijn geweest en deze in verhouding tot de dienstkleeding zéér gering moet zijn geweest;

dat de stoffen ter verwerking door beklaagde tegen bonnen uit het magazijn werden ontvangen;

dat beklaagde, na de uniformen te hebben vervaardigd, deze inleverde en de daarvoor aan hem toekomende bedragen van den kwartiermeester in ontvangst nam, zulks tot 1 October 1927 met inachtneming van de omstandigheid, dat beklaagde te voren de stoffen voor de uniformen van het Rijk had gekocht, en na dien datum zonder inachtneming van die omstandigheid, omdat beklaagde van dien tijd af de stoffen alleen tegen bonnen ter verwerking in ontvangst nam;

3. Eerste-Luitenant der Militaire Administratie van het Nederlandsch-Indische Leger F. A. Schütz, dienende bij de Koloniale Reserve, in garnizoen te Nijmegen:

dat uit het kwitantieboek der Koloniale Reserve blijkt, dat beklaagde geen gelden meer voor benodigde stoffen voor den aanmaak van militaire kleeding heeft gestort sedert 28 September 1927;

dat in genoemd boek na dien datum slechts eenige kleine bedragen voorkomen betreffende reparatie van militaire kleeding;

Overwegende dat het Hof door den boven weergegeven inhoud van deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen oordeelt, dat beklaagde van het hem in aanhef en onder II ten laste gelegde het navolgende heeft begaan: dat hij, terwijl hij de functie uitoefende van sergeant-kleermaker bij de Koloniale Reserve, te Nijmegen, opzettelijk omstreeks het einde van het jaar 1929 eene hoeveelheid snippers en afval van stoffen, welke toebehoorden aan het

Rijk en welke hij in voornoemde functie had verwerkt en onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door die goederen ten eigen bate te verkoopen;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „verduistering, gepleegd door een ambtenaar, die bij het begaan van het strafbaar feit gebruik maakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken”, welk feit is strafbaar gesteld bij de artikelen 44, 84 en 321 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende toch dat naar 's Hofs oordeel wel is gebleken, dat de in de telastelegging in aanhef en onder I bedoelde stoffen voor het overgrootste deel door den beklagde *tegen betaling* uit het Magazijn waren ontvangen, zoodat beklagde ten aanzien van de snippers en het afval van *die* stoffen de meening kon zijn toegedaan, dat hij daarover de vrije beschikking had, doch zulks geenszins het geval kan zijn met betrekking tot de in de telastelegging in aanhef en onder II bedoelde stoffen, die alléén ter verwerking aan den beklagde waren toevertrouwd en waarvan ook het afval eigendom van het Rijk bleef;

dat integendeel beklagde, indien hij werkelijk te goeder trouw ware geweest, niet zonder meer had mogen blijven handelen alsof hij over het afval vrijelijk mocht beschikken, toen het systeem van uitgifte der stoffen einde September 1927 verwisseld werd voor een geheel ander systeem en de opbrengst der snippers zoo groot was geworden, dat het totaal-bedrag een zéér belangrijke maandelijksche „bijverdienste” zoude vormen; dat hij toen aan zijn chef, den Officier van Administratie, had behooren te vragen hoe hij in den vervolge met snippers en afval van de door hem tegen afgifte van bonnen uit het Magazijn ontvangen stoffen moest handelen, en dit nog te eer omdat hij diende bij een troepen-onderdeel waarbij, naar hem bekend was, op ander gebied geregeld ook afval overbleef en dit steeds door den Commandant werd verkocht en de opbrengst daarvan ten bate van 's Rijks schatkist gebracht, zulks krachtens de Administratieve voorschriften betreffende de Koloniale Reserve, Hoofdstuk VII, paragraaf 23, bijvoegsel, waarin o.a. voorkomt: „Goederen, welke niet bij proces-verbaal worden afgekeurd en voor welke onderhandsche verkoop wegens de geringe waarde geen Ministerieele goedkeuring noodig is, zooals oud ligstroom, spoeling, schapenwol enz., worden zoo noodig door den Commandant van de Koloniale Reserve tegen mondeling overeen te komen prijs verkocht aan den hem daarvoor het meest geschikt voorkomenden persoon. De Commandant van de Koloniale Reserve stort de voor de verkochte goederen ontvangen bedragen onmiddellijk in de kas van den kwartiermeester van het Korps, terwijl voor een en ander eene verklaring van verkoop wordt opgemaakt.”;

Overwegende dat beklagde dan ook heeft geweten, dat hij de uniformstoffen uit het Magazijn slechts ontving om daarvan uniform-kleding te maken en deze, benevens te zijner tijd de snippers en het afval, — die hij in zijne functie van sergeant-

kleedermaker tijdelijk voor het Rijk onder zich hield, — aan het Rijk had af te dragen, en het Hof aanneemt, dat hij de zoo voor de hand liggende vraag hoe nu verder te handelen met de waardevolle snippers en het afval alleen daarom niet heeft gesteld, omdat hij wel heeft geweten dat hij geen recht had de snippers en het afval ten eigen bate te verkoopen;

Overwegende dat het Hof, alle omstandigheden in aanmerking genomen, termen aanwezig acht na te noemen straf voorwaardelijk aan beklagde op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat het beroepen vonnis, voor zooverre beklagde daarbij ook van het hem in aanhef en onder II ten laste gelegde is vrijgesproken, niet in stand kan blijven;

Toepassende de artikelen 2, 13, 15, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b, 44, 84, 321 van het Wetboek van Strafrecht, 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie, en

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zooverre beklagde daarbij ook van het hem in aanhef en onder II ten laste gelegde is vrijgesproken;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklagde's schuld daaraan, hetgeen van het aan beklagde in aanhef en onder II ten laste gelegde boven als bewezen is aangegeven;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als boven is gezegd;

Veroordeelt beklagde te dier zake tot eene gevangenisstraf voor den tijd van ééne maand;

Beveelt dat deze straf niet zal worden ondergaan, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op drie jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuuchtelijk vergriep, vallende onder artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergriep, vallende onder artikel 2, nos. 2—6, van die Wet;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklagde in aanhef en onder II meer is ten laste gelegd, dan bewezen is verklaard, en spreekt hem daarvan vrij;

Bevestigt het vonnis voor al het overige, dus ook voor zooverre daarbij beklagde is vrijgesproken van hetgeen hem in aanhef en onder I is ten laste gelegd.

De vrijspraak door den Krijgsgraad zoowel van het onder II als van het onder I ten laste gelegde, wordt in het vonnis als volgt gemotiveerd:

Overwegende dat ten processe is gebleken, dat geen voorschriften vanwege de bevoegde autoriteit waren uitgevaardigd, hoe met snippers en afval der vanwege 't Rijk ter bewerking verstrekte stoffen moest worden gehandeld, terwijl ook is komen vast te staan, dat de opberging dier snippers geschiedde in rijks-bergplaatsen of magazijnen in de kazerne en vandaar uit het vervoer dier snippers openlijk plaats had door of vanwege den kooper, zonder dat daartegen door de in de kazerne aanwezige bevoegde autoriteiten eenige aanmerking werd gemaakt;

dat alzoo beklagde gevoegelijk in de meening kon verkeerden, dat hij vrijelijk over die snippers en afval kon beschikken;

dat de Krijgsraad dan ook niet de overtuiging heeft bekomen, dat opzet om zich aan verduistering schuldig te maken bij dezen beklagde aanwezig was, zoodat deze van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken.

Red. M. R. T.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 4 November 1930. ¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-Kolonel J. T. van Beijeren, Kapiteins A. A. Hogerwaard, H. C. van der Bijl en G. Sturm.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. N. R. H. van Essen te Amsterdam.

Als bestuurder van een motorrijtuig met grootere snelheid rijden dan bij gemeenteverordening (van Doornspijk) is bepaald.

Beklaagde's verweer dat ter plaatse, waar hij reed, geen bebouwde kom zou zijn, verworpen, vermits de erven der huizen aan de eene zijde van den weg aan elkander grenzen en het niet noodig is dat er voor het begrip „bebouwde kom” een aaneengesloten bebouwing aanwezig zij.

In de zaak van den Auditeur-Militair, r.o. eischer, tegen W. oud 42 jaar, geboren te Rhenen, ritmeester bij het . . Regiment Huzaren, beklagde, in persoon ter terechtzitting verschenen.

¹⁾ Dit vonnis is bevestigd bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 13 Januari 1931.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN
EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien het schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad met aan den voet vermelde telastelegging, den 24 October 1930 aan den beklaagde beteekend;

Gehoord den Auditeur-Militair in zijne voordracht der zaak;

Gehoord de voorlezing door den Secretaris ter terechtzitting van:

1e. het extract-stamboek, den beklaagde betreffende, blijkens hetwelk hij op 30 Juli 1926 met ingang van 26 Juli 1926 bij Koninklijk Besluit No. 94 is benoemd en aangesteld tot ritmeester bij het .. Regiment Huzaren;

2e. het proces-verbaal den 17en September 1930 onder No. 54 op den ambtsead opgemaakt door H. Stegeman, Rijksveldwachter Brig.t.t., en H. Timmer, gemeente- en onbezoldigd rijksveldwachter, beiden te Doornspijk;

Gehoord de ter terechtzitting onder eede afgelegde verklaring van den getuige H. Stegeman, Rijksveldwachter Brigadier-titulaire te Doornspijk;

Gehoord de antwoorden van den beklaagde;

Gehoord den Auditeur-Militair, vorderende, dat de beklaagde worde veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door vijf dagen hechtenis;

Overwegende dat den beklaagde is ten laste gelegd: dat hij op of omstreeks 16 September 1930 des namiddags te omstreeks 3.30 uur te Doornspijk als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over het gedeelte van den openbaren rijweg, den Elburg-Epergrintweg, vanaf de Christelijke School tot aan het Kerkgebouw Elim, gelegen in het Buurtschap het Harde, binnen de bebouwde kom der gemeente, met een snelheid van ongeveer 51,4 K.M., althans van meer dan 30 K.M. per uur, hetwelk was verboden en welk verbod was aangeduid door waarschuwingborden van het door den Minister van Waterstaat vastgestelde model;

Overwegende dat het bovenvermeld proces-verbaal inhoudt:

dat relatanten op 16 September 1930 des namiddags te omstreeks 3.30 uur hebben gezien en waargenomen, dat beklaagde in uniform gekleed, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, gemerkt L. 15059, daarmede reed over den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, den Elburg-Epergrintweg, binnen het gedeelte vanaf de Christelijke School tot aan het Kerkgebouw „Elim”, zijnde binnen de bebouwde kom van het Buurtschap „Het Harde” in de gemeente Doornspijk, en op genoemden weg een afstand van 100 Meter aflegde in 7 seconden, hetgeen gelijk staat met een snelheid van 51,4 Kilometer per uur, niettegenstaande bij verordening, regelende het verkeer op de wegen in de gemeente Doornspijk, is verboden, om daarmede op genoemden weg, binnen de bebouwde kom der gemeente, met grooter snelheid dan 30 Kilometer per uur te rijden; dat de tijd door hen, relatanten, met een goedlopende chrono-

meter werd opgenomen, terwijl de afstand van 100 Meter door hen is afgemeten met een geijkten meter; dat de maximum snelheid is aangeduid door waarschuwingsborden volgens het door den Minister van Waterstaat vastgestelde model en op last van Burgemeester en Wethouders van Doornspijk aan het begin- en eindpunt van het bovenomschreven weggedeelte geplaatst;

Overwegende dat de beklaagde ter terechtzitting heeft bekend ter plaatse te hebben gereden onder opgave, dat het een stille weg is en het daar ter plaatse geen bebouwde kom is, omdat er slechts enkele huizen staan;

Overwegende dat H. Stegeman, oud 52 jaar, rijksveldwachter-brig. t.t. te Doornspijk, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij blijft volharden bij den inhoud van zijn proces-verbaal; dat er in de gemeente Doornspijk drie bebouwde kommen zijn, waarvan een is gelegen in het buurtschap „Het Harde”; dat aan de beide einden van deze bebouwde kom borden van het vastgestelde model zijn geplaatst en wel op ongeveer 250 Meter afstand van elkander; dat over dien afstand van de bebouwde kom ongeveer een 20-tal huizen met aaneengesloten erven aan de eene zijde staan, terwijl aan de andere zijde van den weg slechts enkele huizen staan; dat de onderlinge afstand tusschen het 20-tal huizen aan die eene zijde van den weg ongeveer 15 à 20 Meter bedraagt, welke tusschenruimten de aaneengesloten erven vormen;

Overwegende dat door het extract-stamboek bovenvermeld is bewezen, dat de beklaagde het Rijk in hoedanigheid van ritmeester diende tijdens het plegen van voormeld feit;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat het is gepleegd op 16 September 1930 en beklaagde heeft gereden met een snelheid van ongeveer 51,4 K.M. per uur;

Overwegende dat het door beklaagde gevoerd verweer, als zoude het ter plaatse, waar hij heeft gereden, geen bebouwde kom zijn, door den Krijgsraad wordt verworpen, vermits de erven der huizen aan de eene zijde van den weg aan elkander grenzen en het niet noodig is, dat er voor het begrip „bebouwde kom” een aaneengesloten bebouwing aanwezig zij;

Gezien de artikelen: 2, 60 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 23 en 91 Wetboek van Strafrecht, 2, 19 en 21 der Motor- en Rijwielverordening der gemeente Doornspijk, 6 en 7 der Motor- en Rijwielwet, 178, 179 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen zomede de schuld van beklaagde daaraan; Qualificeert het als:

Het als bestuurder van een motorrijtuig daarmede in de buurt-

schap „het Harde” op den Elburg-Epergrintweg vanaf de Christelijke School tot aan het kerkgebouw „Elim” binnen de bebouwde kom der gemeente Doornspijk rijden met een grootere snelheid dan 30 K.M. per uur;

Veroordeelt den beklaagde te dier zake tot eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van vijf dagen.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 10 Februari 1931.¹⁾

President: Mr. L. B. J. Vermeulen (plv.).

Leden: Luitenant-kolonel J. T. van Beijeren, kapiteins J. L. van Dam en J. de Bie, en eerste-luitenant H. J. J. T. M. Steenmetser.

Auditeur-militair Mr. J. S. L. Aghina.

Als bestuurder van een motorrijtuig achtereenvolgens:

1°. *in de bebouwde kom der gemeente Rotterdam rijden met een grootere snelheid dan 40 K.M. per uur;*

2°. *aldaar een straat berijden welke aan het verkeer onttrokken is;*

3°. *te Barendrecht een spoorwegovergang naderen met een snelheid van meer dan 20 K.M. per uur;*

4°. *te Ridderkerk in de bebouwde kom van het dorp Rijsoord rijden met een grootere snelheid dan 30 K.M. per uur.*

In de zaak van den Auditeur-Militair, r. o. eischer, tegen E., oud 29 jaar, geboren te Herwen en Aerdt, 2e luitenant bij de Mitrailleur-compagnie van het 10e Regiment Infanterie te Ede, beklaagde in persoon, ter terechtzitting verschenen.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien het schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad met aan den voet vermelde telastelegging, den 26 Januari 1931 aan den beklaagde beteekend;

Gehoord den Auditeur-Militair in zijne voordracht der zaak;

Gehoord de voorlezing door den Secretaris ter terechtzitting van:

1e. het extract stamboek, den beklaagde betreffende, blijkens het-

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 31 Maart 1931 bevestigd. Red. M.R.T.

welk hij op 15 September 1925 is benoemd tot tweede luitenant, op 3 Februari 1928 op non-activiteit gesteld en met ingang van 16 Mei 1928 in actieven dienst hersteld bij het 10e Regiment Infanterie;

2e. de processen-verbaal den 3en November 1930 onder No. 2207, 2208 en 2209 op den ambtseed opgemaakt door A. Oswald, agent van politie 2e klasse te Rotterdam tevens onbezoldigd rijksveldwachter;

Gehoord de ter terechtzitting onder eede afgelegde verklaring van den getuige A. Oswald voornoemd;

Gehoord de antwoorden van den beklaagde;

Gehoord den Auditeur-Militair, vorderende, dat de beklaagde worde veroordeeld tot vier geldboeten elk van tien gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door vijf dagen hechtenis voor elke boete;

Overwegende dat den beklaagde is ten laste gelegd: dat hij:

I. op of omstreeks 20 October 1930 des voormiddags te omstreeks 11 uur te Rotterdam als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over de openbare rijwegen Oranjeboomstraat, Groene-Hilledijk en Dordtschestraat, binnen de bebouwde kom der gemeente Rotterdam, met een snelheid van respectievelijk 55, 58 en 58 K.M. per uur, althans van meer dan 40 K.M. per uur, hetwelk was verboden en welk verbod was aangeduid door waarschuwborden van het door den Minister van Waterstaat vastgestelde model;

II. op of omstreeks 20 October 1930 des voormiddags te omstreeks 11 uur te Rotterdam, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig daarmede heeft gereden over de openbare straat, den oprit naar de Luchtbrug, gelegen in den openbaren rijweg, Kreekweg, terwijl deze blijkens zichtbare teekens en aanduidingen aan het verkeer was onttrokken, n.l. door drie aan het begin van dien oprit geplaatste hekken en door borden met het opschrift „Afgesloten rijweg”;

III. op of omstreeks 20 October 1930 des voormiddags te omstreeks 11 uur te Barendrecht, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig daarmede de in den rijksstraatweg Rotterdam-Dordrecht gelegen spoorwegovergang der Nederlandsche Spoorwegen is genaderd en wel tusschen het aan de zijde van den overweg vanwaar hij, beklaagde, naderde geplaatste waarschuwbord of merkpaal en het begin van den overweg, met een snelheid van ongeveer 62 K.M. per uur, althans met een snelheid van meer dan 20 K.M. per uur;

IV. op of omstreeks 20 October 1930 des voormiddags te omstreeks 11¼ uur te Rijsoord, gemeente Ridderkerk, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden over den openbaren rijweg, Rijksstraatweg, binnen de bebouwde kom der gemeente Ridderkerk, met een snelheid van ongeveer 60 K.M., althans van meer dan 30 K.M. per uur, hetwelk was verboden en welk verbod was aangeduid door waarschuwborden van het

door den Minister van Waterstaat vastgestelde model;

Overwegende dat de bovenvermelde processen-verbaal inhouden:

A. dat onder No. 2208 opgemaakt:

dat relatant op Maandag 20 October 1930 des voormiddags te omstreeks 11 uur heeft geconstateerd, dat een persoon als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, gemerkt M. 28679, daarmede reed op de openbare rijwegen „de Oranjeboomstraat” „de Groene Hilledijk” en „den Dordtschen straatweg” te Rotterdam, alle gelegen binnen de bebouwde kom dier gemeente en wel met een snelheid van respectievelijk ongeveer 55, 58 en 58 K.M. per uur; dat die snelheid hem, relatant, bleek, doordat hij, relatant, met een door hem bestuurd motorrijtuig, voorzien van een snelheidsmeter, op gelijken afstand volgde en die meter een snelheid aangaf van respectievelijk 55, 58 en 58 K.M. per uur; dat de maximum-snelheid van 40 K.M. voor de bebouwde kom der gemeente Rotterdam was aangeduid door borden van het door den Minister van Waterstaat vastgestelde model;

dat hem, relatant, voorts bleek, dat genoemde bestuurder met het door hem bestuurde motorrijtuig reed op de openbare straat, den oprit naar de Luchtbrug, gelegen in den openbaren rijweg, Kreekweg, te Rotterdam, terwijl die straat blijkens zichtbare teekens en aanduidingen aan het verkeer was onttrokken, n.l. door drie aan het begin van dien oprit geplaatste hekken, met daarvoor duidelijk leesbare borden met het opschrift „Afgesloten rijweg”; dat de bestuurder door hem staande gehouden, desgevraagd opgaf te zijn genaamd: E., geboren 4 April 1901, luitenant der infanterie, wonende te Ede”, zijnde beklaagde;

B. dat onder No. 2207 opgemaakt:

dat relatant op Maandag 20 October 1930 des voormiddags te omstreeks 11 uur heeft gezien, dat beklagde als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, gemerkt M. 28679, daarmede reed op den Rijksstraatweg Rotterdam-Dordrecht in de gemeente Barendrecht en de in dien weg gelegen spoorwegovergang van de lijn Rotterdam-Dordrecht der Nederlandsche Spoorwegen, zijnde een overweg met beweegbare afsluitingen, naderde en wel tusschen het aan de zijde van den overweg, vanwaar beklagde naderde, geplaatste waarschuwingsbord of merkpaal en het begin van dien overweg en vervolgens dezen overweg overreed met een snelheid van 62 Kilometer per uur; dat die snelheid hem, relatant, bleek, doordat hij, relatant, met een door hem bestuurd motorrijtuig, voorzien van een snelheidsmeter, onmiddellijk volgde en deze meter een snelheid aangaf van 62 Kilometer per uur; dat de snelheid van 20 Kilometer per uur voor genoemden overweg, wordt aangeduid door merkpalen met het opschrift „20 K.M.”;

C. dat onder No. 2209 opgemaakt:

dat relatant op 20 October 1930 des voormiddags te omstreeks 11¼ uur heeft geconstateerd, dat beklagde als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, gemerkt M. 28679, daarmede reed op den

openbaren rijweg, Rijksstraatweg Rotterdam-Dordrecht, van Kilometerpaal 34 tot Hectometerpaal 36,7 zijnde over een lengte van 2700 Meter, gelegen binnen de bebouwde kom van Rijsoord, gemeente Ridderkerk, met een snelheid van resp. 64,60 en 55 K.M. per uur, terwijl voor dat gedeelte van dien weg een maximum snelheid van 30 K.M. per uur is voorgeschreven; dat beklaagde met genoemde snelheid reed hem, relatant, bleek, doordat hij, relatant, met het door hem bestuurd motorrijtuig, voorzien van een snelheidsmeter, op gelijken afstand volgde en deze meter een snelheid aangaf van resp. 64,60 en 55 K.M. per uur; dat de maximum snelheid van 30 K.M. voor bedoeld gedeelte der bebouwde kom van Rijsoord, was aangeduid door borden van het door den Minister van Waterstaat vastgestelde model, welke geplaatst waren bij Kilometerpaal 34 en Hectometerpaal 36,7;

Overwegende dat de beklaagde ter terechtzitting heeft opgegeven, dat hij op 20 October 1930 des voormiddags te omstreeks 11 uur als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig daarmede heeft gereden binnen de bebouwde kom der gemeente Rotterdam over de openbare straat, de oprit naar de Luchtbrug; dat hij niet wist, dat deze aan het verkeer was onttrokken; dat hij ontkent te hebben gereden met de snelheden in de telastelegging genoemd;

Overwegende dat relatant A. Oswald ter terechtzitting als getuige onder eede heeft verklaard: dat hij blijft volharden bij den inhoud van zijn processen-verbaal; dat hij met zijn motorrijtuig steeds op ongeveer 40 M. afstand van de beklaagde met diens auto is gebleven en hij de snelheden goed heeft kunnen opnemen;

Overwegende dat door het extract-stamboek bovenvermeld is bewezen, dat de beklaagde het Rijk in hoedanigheid van 2e luitenant diende tijdens het plegen van voormeld feit;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan, met dien verstande, dat alle feiten zijn gepleegd op 20 October 1930 en ten aanzien van de feiten sub I, III en IV, dat beklaagde heeft gereden met de snelheden hem primair ten laste gelegd;

Gezien de artikelen: 2, 60, Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 23, 62 en 91 Wetboek van Strafrecht, 101, 104 en 138 der Verordening op de straatpolitie van Rotterdam, 27, 64 der Spoorwegwet juncto 11 sub 2 Algemeen Reglement voor den dienst op de Spoorwegen, 54 en 171 der Algemeene Politie-verordening voor de gemeente Ridderkerk, 6 en 7 der Motor- en Rijwielwet, 178, 179 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen alsmede de schuld van beklaagde daaraan; Qualificeert het als:

I. Het te Rotterdam op een weg in de bebouwde kom dier

gemeente, waarvoor door Burgemeester en Wethouders niet krachtens het bepaalde in het eerste lid van artikel 101 der Verordening op de Straatpolitie een lagere maximum snelheid is bepaald, met een motorrijtuig rijden met een grootere snelheid dan 40 K.M. per uur;

II. Het te Rotterdam met een motorrijtuig, op meer dan twee wielen, een straat berijden, die blijkens eenig zichtbaar teeken of zichtbare aanduiding, aan het verkeer is onttrokken;

III. Het met een motorrijtuig, als bedoeld in artikel 1 punt 1 der Motor- en Rijwielwet een overweg naderen met een grootere snelheid dan van 20 K.M. per uur tusschen het aan de zijde van den overweg, vanwaar men nadert, geplaatste waarschuwingbord of merkpaal, en het begin van den overweg;

IV. Het in de gemeente Ridderkerk als bestuurder van een motorrijtuig, daarmee op den Rijksstraatweg binnen de bebouwde kom van het dorp Rijsoord rijden met een grootere snelheid dan 30 K.M. per uur;

Veroordeelt den beklagde te dier zake tot vier geldboeten elk van tien gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van vijf dagen voor elke boete.

Aan het verslag ter terechtzitting waarop deze zaak voor het H. M. G. is behandeld, opgenomen in de Nieuwe Courant van 21 Maart 1931, ontleenen wij nog het volgende:

Beklaagde reed met zijn auto te Rotterdam met te groote snelheid en werd deswege achtervolgd door den agent van politie tevens onbezoldigd rijksveldwachter O. Daarna reed hij in de richting Dordrecht, nog steeds achtervolgd door den agent, die in een anderen auto had plaatsgenomen. Bij Ridderkerk heeft de agent beklagde ingehaald en dezen, door zijn auto dwars over den weg te plaatsen, gedwongen te stoppen, waarna proces-verbaal is opgemaakt.

Op vragen van den president antwoordt beklagde, dat hij als verontschuldiging voor zijn te snel rijden kon opgeven, dat hij op weg was naar zijn moeder, die zeer ernstig ziek was. Hij beklagt zich voorts over het optreden van den agent, die bijna een aanrijding had veroorzaakt.

Beklaagde zegt verder, dat hij niet gezien heeft, dat de agent teekens zou gegeven hebben om hem te beduiden dat hij moest stoppen.

De agent, als getuige gehoord, verklaarde, dat beklagde met veel te groote snelheid reed. Hij heeft dit gecontroleerd met een snelheidsmeter. Voorts verklaart getuige, dat hij wel degelijk teekens om te stoppen heeft gegeven en dat hij niet incorrect is opgetreden.

De advocaat-fiscaal, Mr. De Visser acht de opgelegde straffen geenszins te zwaar.

Het is voor spr. een raadsel, dat beklagde toen hij merkte, dat

hij door de politie werd achtervolgd, desondanks met vermeerderde snelheid is doorgereden, temeer daar beklagde's vrouw de stop-teekens van den agent heeft gezien. Van een verkeerd optreden van den agent is dan ook geen sprake. Spr. vraagt bevestiging van het vonnis van den krijgsraad.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 31 Maart 1931.¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-Kolonel J. T. van Beijeren, Kapiteins A. A. Hogerwaard en J. de Bie, en Eerste-Luitenant E. A. Brongers.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. G. van Betouw, te 's-Hertogenbosch.

Als militair met het oogmerk zich voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren, een stuk onthouden aan de kennisneming van den bevoegden meerdere, tweemaal gepleegd. (Art. 139 W. v. M. S.).

Beklaagde heeft wel den in de telastlegging bedoelden brief van den Minister van het regimentsbureau weggenomen en mitsdien daardoor aan de kennisneming van den regimentscommandant on t r o k k e n, doch heeft na die onttrekking den brief a c h t e r g e h o u d e n en alzoo aan de kennisneming van dien meerdere o n t h o u d e n.

Beklaagde, opperwachtmeester-administrateur, op grond van de begane feiten onwaardig en ongeschikt geacht om in den door hem bekleeden rang van sergeant-majoor te blijven dienen. Verlaagd tot den stand van soldaat.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens R., oud 44 jaar, geboren te Nieuwerkerk a/d IJssel, opperwachtmeester-administrateur der 3e Schoolbatterij van het . . . Regiment Veld-Artillerie te X., beklagde en gerequireerde in persoon.

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 26 Mei 1931 bevestigd. Red. M. R. T.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN
EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde op 12 Mei 1920 is geplaatst bij het . . . Regiment Veld-Artillerie als opperwachtmeester-administrateur en op 15 Juni 1922 bij reorganisatie is overgeplaatst bij het . . . Reg. Veld-Artillerie en laatstelijk op 5 April 1928 zich opnieuw vrijwillig heeft verbonden als vrijwilliger bij de Landmacht;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 7 Maart 1931 betekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij:

I. op of omstreeks 24 September 1930 te X als militair met het oogmerk om zich voor bestraffing, terechtwijzing en afkeuring te vrijwaren een schrijven door den Directeur van het Rijksinkoopbureau op 23 September 1930 onder No. 62714 Afd. VI, gericht aan den Commandant van de 3e Schoolbatterij . . . Regiment Veld-Artillerie te X en waarin aan dezen officier verzocht werd ten spoedigste een aanvang te maken met het afbetalen van een aantal in dat schrijven genoemde bedragen, verschuldigd door genoemde batterij aan het Rijksinkoopbureau wegens geleverde goederen, heeft onthouden aan de kennisneming van dien bevoegden meerdere, door, terwijl hij door dien batterij-commandant er mede was belast de aan dezen gerichte brieven te openen en die daarna aan hem over te leggen of hem den inhoud daarvan mede te deelen, wel de enveloppe, waarin voormelde brief was toegezonden, te openen, doch den brief niet over te leggen, noch den inhoud daarvan mede te deelen aan den batterij-commandant, maar dezen onder zich en achter te houden;

II. op of omstreeks 6 December 1930 te X, als militair, met het oogmerk om zich voor bestraffing, terechtwijzing en afkeuring te vrijwaren, een schrijven namens den Minister van Defensie op 6 December 1930 gericht aan den Commandant van het . . . Regiment Veld-Artillerie met twee bijlagen, zijnde 1o. een schrijven op 28 November 1930 door den Directeur van het Rijksinkoopbureau onder no. 63778 Afd. VI, gericht aan Zijne Excellentie den Minister van Defensie en 2o. een afschrift van het schrijven bedoeld onder hetgeen hierboven sub I is ten laste gelegd, heeft onthouden aan de kennisneming van den bevoegden meerdere, zijnde den Regiments-Commandant voornoemd, door dat schrijven met de beide genoemde bijlagen alvorens deze hoofd-officier daarvan had kennis genomen, weg te nemen van het bureau van den adjudant-onder-officier-administrateur bij den Staf van het voornoemde Regiment,

door vervolgens valschelijk op dat schrijven, op de keerzijde, een antwoord te schrijven als ware het afkomstig van den commandant van dat Regiment, dit antwoord valschelijk met den naam van dien commandant te onderteekenen en ten slotte dat schrijven met de genoemde bijlagen aan Zijne Excellentie den Minister van Defensie terug te zenden;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij omstreeks 24 September 1930 te X, als militair, een schrijven door den Directeur van het Rijksinkoopbureau op 23 September 1930 onder No. 62714 Afd. VI. gericht aan den Commandant van de 3e Schoolbatterij . . . Reg. Veld-Artillerie te X en waarin aan dezen officier werd verzocht ten spoedigste een aanvang te maken met het afbetalen van een aantal in dat schrijven genoemde bedragen, verschuldigd door genoemde batterij aan het Rijksinkoopbureau wegens geleverde goederen, heeft onthouden aan de kennismening van dien bevoegden meerdere; dat hij als administrateur van de batterij belast was met het openen der niet geheime of persoonlijke brieven bestemd voor den batterij-commandant en dat hij als zoodanig dan ook het schrijven van den Directeur Rijksinkoopbureau d.d. 23 September 1930 No. 62714 heeft geopend en van den inhoud kennis genomen;

dat hij van wege zijn huiselijke omstandigheden de achterstallige bedragen niet betaalde en daarmede bleef wachten; dat hij wist, dat over die aangelegenheid den een of anderen dag een schrijven zou komen;

dat het toeval wilde, dat hij begin December 1930 zich voor rapport bij den Regiments-Commandant bevindende, op het Regimentsbureel het hem vertoonde schrijven van het Departement van Defensie geopend op een tafeltje vlak bij hem zag liggen, welk schrijven betrekking had op het niet-tijdig voldoen der rekeningen van . . . R.V.A. aan het Rijksinkoopbureau; dat de adjudant o.o. adm. even was weggelopen en hij toen dat papier wegnam; dat hij het enkele dagen onder zich heeft gehouden en dat hij toen op den kantbrief het antwoord heeft geschreven, wat er thans op staat en dat gedateerd is 13 December 1930; dat hij daarop het Regimentsstempel heeft geplaatst met een absoluut gefantaseerd nummer en dat hij daarna eigenhandig de handteekening van den Regiments-Commandant er onder heeft gesteld; dat hij het stuk daarna in een enveloppe heeft gedaan en toen gesloten heeft neergelegd op het bureel van Commandant . . R.V.A. bij de te verzenden stukken; dat bij dat schrijven twee bijlagen waren t.w. het hem vertoonde schrijven d.d. 28 November 1930 door den Directeur van het Rijksinkoopbureau onder No. 63778 Afd. VI, gericht aan Zijne Excellentie den Minister van Defensie en 2e. het hem vertoonde afschrift van het schrijven d.d. 23 September 1930 onder No. 62714 door den Directeur bovenbedoeld gericht aan den Commandant van de 3e Schoolbatterij . . Reg. Veld-Artillerie;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1) E., 44 jaar, kapitein 3-.. R.V.A. te X:

dat beklaagde administrateur bij zijn batterij was; dat de gewoonte bij zijn batterij bestond, dat de administrateur de correspondentie bestemd voor den batterij-commandant en niet geheime of persoonlijke stukken opende en de stukken ter kennisneming en afdoening aan hem, getuige, overlegde; dat hij aan niemand toestemming had gegeven om eenig aan hem, getuige, gericht schrijven achter te houden, te beantwoorden of af te doen zonder zijn voorkennis; dat hij de vaste afkoopsom voor bureelkosten iedere maand afdroeg aan beklaagde, die doorvoor de aanschaffing en betaling van bureelbehoefte regelde;

dat hij zich niet herinnert, dat hij op verschillende tijdstippen van 1930 rappelkaarten van het R.I.B. heeft gezien; dat hij ook van het schrijven van het R.I.B. d.d. 23 September 1930 onkundig is gebleven; dat dit schrijven hem nooit is voorgehouden; dat hij evenmin wist, dat er achterstand in de betaling was; dat, hoewel het gewoonte was, dat beklaagde de brieven van het Rijksinkoopbureau zelf afdeed, deze een zoodanig gewichtig stuk als den brief v/h Rijksinkoopbureau van 23 September 1930 aan hem, getuige, had behooren voor te leggen;

2) K., 49 jaar, adjudant o.o. . . R.V.A. te X:

dat hij de dienstcorrespondentie van Commandant .. R.V.A. — voor zoover dit niet betreft geheime of persoonlijke brieven — heeft geopend; dat hij dan alle brieven op een hoopje naast hem op zijn schrijftafel legt en dan deze stuk voor stuk begint in te boeken in het register voor in- en uitgaande brieven; dat hij zulks ook heeft gedaan met het kantschrijven D. v. D. 6 December 1930, VIIIe Afd. No. 726; dat hij op een gegeven oogenblik bij het nagaan van zijn brievenboek ontdekte, dat het bewuste stuk No. 2574 nog niet was uitgeboekt; dat hij toen beklaagde — administrateur van 3-.. R.V.A. — welke batterij dit stuk betrof, heeft gevraagd om inlichtingen; dat deze hem toen heeft verklaard, dat genoemd stuk was afgedaan en reeds op 13 December 1930 was verzonden door het te deponeren op het Regimentsbureau bij den bundel van de te verzenden stukken;

3) P., 53 jaar, luit.-kolonel . . R.V.A. te X:

dat hij op 8 Januari 1931 in zijne functie van Commandant .. R.V.A. te X een schrijven heeft ontvangen van het D. v. D. Litt. W. I geheim d.d. 3 Januari 1931, waarbij de Minister zijn verwondering te kennen gaf omtrent feiten, waaromtrent hem niets bekend was; dat hij hiermede bedoelt het vervalschte antwoord aan den Minister met vervalsching van zijn handteekening op het kantschrijven van het D. v. D. VIIIe Afd. No. 726 d.d. 6 December 1930; dat hij naar aanleiding daarvan eerst den batterij-commandant en daarna beklaagde, administrateur van die batterij, heeft gehoord; dat deze hem toen heeft bekend zelf het vervalschte antwoord te hebben opgemaakt;

dat de aan hem als Regiments-Commandant gerichte brieven

worden geopend door getuige K. of diens plaatsvervanger, met uitzondering van die, welke de aanduiding „persoonlijk” of „geheim” dragen; dat, nadat de post geopend is, de stukken ter kennisneming en behandeling aan hem, getuige, worden aangeboden; dat hij niemand toestemming heeft gegeven om eenig stuk, zonder dat hij daarvan kennis heeft genomen, te beantwoorden of af te doen; dat het op den kantbrief D. v D. d.d. 6-12-1930, VIIe Afd. No. 726 gestelde antwoord onder No. 2618 C. . . R.V.A. daarop buiten zijn voorkennis gesteld is, terwijl de daaronder gestelde handteekening evenmin door hem daarop is geplaatst;

Overwegende dat beklagde wel is waar den in de telastelegging sub II bedoelden brief van den Minister van Defensie d.d. 6 December 1930 van het bureau van den adjudant-onderofficier-administrateur bij den Staf van voornoemd Regiment heeft weggenomen en mitsdien daardoor aan de kennisneming van dien Regimentscommandant heeft *onttrokken*, doch na die ontrekking den brief heeft *achtergehouden* en alzoo aan de kennisneming van dien meerdere heeft *onthouden*;

Overwegende dat — vermits het oogmerk om zich voor bestraffing, terechtwijzing en afkeuring te vrijwaren, voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder de feiten zijn gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd t. a. van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan, behoudens dat het nummer van den sub I genoemden brief was No. 62715 en niet 62714, welke vergissing aan een schrijffout is te wijten, waardoor beklagde niet in zijne verdediging is geschaad;

Overwegende dat de Krijgsraad beklagde op grond van de begane feiten onwaardig en ongeschikt acht om in den door hem bekleeden rang van sergeant-majoor-administrateur (onderofficier) te blijven dienen;

Overwegende dat de Krijgsraad termen aanwezig acht om ten aanzien van de aan beklagde op te leggen gevangenisstraf gebruik te maken van de bevoegdheid, bedoeld bij art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien de artt: 6, 10, 15, 25, 60 en 139 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 14a, 14b, 57 en 91 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklagde daaraan.

Qualificeert het als:

Als militair met het oogmerk zich voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren, een stuk onthouden aan de kennisneming van den bevoegden meerdere, tweemaal gepleegd;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van veertien dagen;

Verlaagt hem tot den stand van soldaat.

Beveelt evenwel, dat de opgelegde gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van zijn proeftijd, hierbij bepaald op twee jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of militair zijnde aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder art. 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder art. 2, Nos. 2—6 dier wet.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 13 November 1929. ¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee H. A. Romswinkel, Officier van Administratie der 1^e klasse A. van Houte, Kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Freitag Drabbe en Officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries.

Fisikaal: Officier van Administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Desertie in tijd van vrede (oogmerk om zich voor goed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken), waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwiijdert, gepleegd door twee personen gezamenlijk.

Beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen X, stoker der 2de klasse, oud 21 jaren, geboren te Amsterdam, gedetineerd in het Marine-provoosthuis te Willemsoord;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad dd. 19 October 1929, No. 10752;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad dd. 29 October 1929 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde tenlastgelegde:

dat hij, dienende als stoker der 2de klasse aan boord van Hr. Ms.

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 24 December 1929 bevestigd, behoudens ten aanzien van de gevangenisstraf, welke werd verzwaaard tot vier maanden. Red. M. R. T.

„Van Speijk” te Willemsoord (Den Helder), aldaar op den 1sten Juni 1929, in tijd van vrede, met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, terwijl hij op dat tijdstip gestraft was met licht arrest, van boord is weggegaan en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij, na op den 30sten September 1929 door de militaire politie te Amsterdam te zijn aangehouden, dienzelfden dag onder geleide naar Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord is teruggebracht,

hebbende hij voormeld feit gepleegd gezamenlijk of tengevolge van samenspanning met den stoker der 2de klasse Y. en hebbende hij zich gedurende voormelde afwezigheid naar het buitenland (België) verwijderd;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 31 October 1929, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastellegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag, 13 November 1929 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vijf maanden, met aftrek der voorloopige hechtenis sedert den 30sten September 1929;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij den 16den April 1929 te Willemsoord is aangenomen als stoker der 2de klasse voor den tijd van vijf jaren;

dat een extract-scheepsjournaal van Hr. Ms. „Van Speijk” te Willemsoord inhoudt: „Zaterdag 1 Juni 1929. Mankeeren sedert 8 u. 30 E. W. stokers 2de klasse Y., stbno. . . . en X., stbno. . . . ;

dat een extract-scheepsjournaal van Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord inhoudt onder: H. W. en D. W. van Dinsdag 1 Oct. 1929. „Aan boord gebracht onder mil. geleide de deserteur X., stoker 2de kl. (. . . .)”;

dat een proces-verbaal d.d. 30 September 1929, op den ambtseed opgemaakt door K. F. Sarton, Sergeant der 2e Comp.-Politietroepen, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, inhoudt: dat door hem te Amsterdam is aangehouden X., stoker 2de klasse;

dat heeft verklaard de getuige Y., stoker der 2de klasse, oud 24 jaar:

dat hij op 1 Juni 1929 gezamenlijk met den beklaagde zich ongeoorloofd van boord van Hr. Ms. „Van Speijk” te Willemsoord heeft verwijderd en zich met dezen naar het buitenland heeft begeven;

dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is X., oud 21 jaar, geboren te Amsterdam; dat hij het laatst gediend heeft als stoker der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Van Speijk” te Willemsoord; dat hij den 16den April 1929 in

dienst is getreden als stoker der 2de klasse voor den tijd van vijf jaar;

dat hij op den 1sten Juni 1929 diende als stoker der 2de klasse aan boord van Hr.Ms. „Van Speijk” te Willemsoord (Den Helder); dat, niettegenstaande hij gestraft was met licht arrest, hij op dien dag van boord is weggelopen en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij, na op den 30sten September 1929 door de militaire politie te Amsterdam te zijn aangehouden, dienzelfden dag onder geleide naar Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord is teruggebracht; dat hij ten tijde van zijn weglopen van boord het oogmerk had zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; dat hij van boord is weggelopen gezamenlijk met den stoker der 2de klasse Y.; dat hij zich tijdens zijne afwezigheid naar het buitenland (België) heeft begeven.

Overwegende dat door den inhoud van opgamelde bescheiden en door de verklaring van den getuige Y. en die van beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande dat hij het oogmerk had zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken en dat hij het feit heeft gepleegd gezamenlijk met den stoker 2de klasse Y.;

dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Desertie in tijd van vrede waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijdert, gepleegd door twee personen gezamenlijk”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

dat de beklaagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt moet worden geacht om in den militairen stand te blijven;

Gelet op het door den beklaagde sedert 30 September 1929 ondergane preventief arrest;

Gezien te artikelen: 1, 23, 60, 98 eerste lid aanhef en sub 1° en tweede lid, 99 eerste lid aanhef en sub 2° en 5° van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande als hooger overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 30 September 1929 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

MEMORIE VAN APPEL in de zaak van den stoker der 2e klasse X.

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage mede te deelen, dat de navolgende overwegingen bij mij gegolden hebben voor de aanteekening van appel van het vonnis van den Zeekrijgsraad d.d. 13 November 1929, gewezen tegen den stoker der 2e klasse X.

Deze schepeling werd bij het hierboven vermelde vonnis schuldig verklaard aan het hem primair ten laste gelegde, waardoor uitgemakt werd dat hij op het oogenblik van zijn ongeoorloofde verwijdering het oogmerk had om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken; hij heeft dus desertie gepleegd in den meest zuiveren vorm.

Hij pleegde dat delict in tweevoudig gequalificeerden vorm, n.l. onder de omstandigheden vermeld in artikel 99 sub 2° en sub 5° van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Een hoofdstraf van 3 maanden gevangenisstraf acht ik voor deze gedraging te licht. Een argument voor mijn meening is te putten uit een vonnis van dezen krijgsraad d.d. 25 September 1929, gewezen tegen den marinier der 3e klasse K., van welk vonnis géén appel werd ingesteld. Deze laatste schepeling werd conform mijn eisch veroordeeld tot 4 maanden gevangenisstraf; hij was afwezig geweest vanaf 30 Juni 1929 tot 10 Augustus d.a.v.; hij werd veroordeeld wegens overtreding van artikel 98 sub 2° van het Wetboek van Militair Strafrecht; het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken bestond bij hem niet. Laatstgenoemde had het delict gepleegd in eenvoudig gequalificeerden vorm, n.l. onder de verzwarende omstandigheid vermeld in artikel 99 sub 5° van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Waar nu X. tot 3 maanden gevangenisstraf veroordeeld werd wegens overtreding van artikel 98 sub 1° van het Wetboek van Militair Strafrecht, gepaard gaande met twee verzwarende omstandigheden, terwijl zijn afwezigheid duurde van 1 Juni 1929 tot 30 September d.a.v., en K. tot 4 maanden gevangenisstraf wegens overtreding van artikel 98 sub 2° van het Wetboek van Mil. Strafrecht, gepaard gaande met één verzwarende omstandigheid, terwijl diens afwezigheid duurde van 30 Juni 1929 tot 10 Augustus d.a.v., zijn deze straffen m.i. *niet* met elkander overeen te brengen.

De bijkomende straf van *ontslag* uit den militairen dienst legt deze krijgsraad over het algemeen niet op bij een eerste veroordeeling wegens desertie. Deze bijkomende straf kan volgens artikel 23 van het Wetboek van Mil. Strafrecht opgelegd worden bij elke veroordeeling van een militair tot gevangenisstraf, als de rechter hem op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in den militairen stand te blijven. Dat deze militair op dien grond ongeschikt te achten is voor den militairen dienst kan ik niet inzien; hij is wellicht ongeschikt voor dezen dienst op grond van zijn persoon-

lijkheid, maar uit dien hoofde hem te ontslaan ligt m.i. niet op den weg van den krijgsraad.

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad,

G. H. VAN DRIEL.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 29 October 1930. ¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Luitenant ter zee der 1ste klasse C. Meijer, Officier van Administratie der 1ste klasse A. van Houte, Kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Freitag Drabbe en Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries.

Fiscaal: Officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Als monteur van de wacht in de manoeuvreerkamer van een in groepsverband varende onderzeeboot zijn verplichting om tijdens die wacht wakker te blijven, niet nagekomen, doch in slapende houding aangetroffen.

Motiveering van de straf in verband met het gevaar dat dit plichtsverzuim voor de veiligheid van de boot en de bemanning kan veroorzaken. Tien dagen gevangenisstraf boven de ter zelfder zake reeds ondergane krijgstuuchtelijke straf van vier dagen verzuwaard arrest.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den Fiskaal tegen K., oud 28 jaren, geboren te 's-Gravenhage, sergeant-monteur, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 10 September 1930;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad d.d. 1 October 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde ten laste gelegde: dat hij, dienende als sergeant-monteur aan boord van Hr. Ms. onderzeeboot „O.8”, op den 9den Juli 1930, terwijl genoemde onderzeeboot op de Noordzee achter een andere onderzeeboot in groepsverband voer en hij, beklagde, als monteur van de wacht van 4 tot 8 uur in den voormiddag van gemelden dag in de manoeuvreerkamer van Hr. Ms. „O. 8” dienst deed, in genoemd tijdvak de

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof, uitgesproken op 16 December 1930, bevestigd.

op hem rustende verplichting om tijdens zijn wacht voormeld wakker te blijven, niet is nagekomen, immers aldaar ter plaatse door den commandant van Hr.Ms. „O. 8” in slapende houding werd aangetroffen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 4 October 1930, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastellegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag, den vijftienden October 1930, des namiddags te 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch, door den Fiskaal overgelegd, en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem ten laste gelegde en veroordeeling van hem deswege tot eene geldboete van veertig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene heehtenis van veertig dagen;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt, dat hij op 9 September 1919 in dienst is aangenomen als leerling-monteur en hij thans nog als sergeant-monteur dient;

Overwegende dat heeft verklaard de getuige W. R. van der Ben, Luitenant ter zee der 2de klasse: dat hij op 9 Juli 1930 Commandant was van Hr. Ms. onderzeeboot „O. 8”, destijds varende op de Noordzee in groepsverband achter een andere onderzeeboot; dat de beklagde op dien dag van 4—8 uur voormiddag monteur van de wacht was in de manoeuvreerkamer; dat het de plicht is van den monteur van de wacht gedurende de uren van de geheele wacht wakker te blijven en zich in de manoeuvreerkamer te bevinden; dat hij, getuige, in den morgen van 9 Juli 1930 tusschen 5 en 6 uur den beklagde in de manoeuvreerkamer aantrof in liggende houding, het hoofd achterover gesteund tegen een stang, met gesloten oogen, terwijl hij niet reageerde op het roepen van zijn naam en eerst opschrok bij een tweeden trap tegen het krukje, waarop hij zat;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard: dat hij is K., oud 28 jaren, geboren te 's-Gravenhage; dat hij het laatst gediend heeft bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord als sergeant-monteur; dat hij op 9 September 1919 in dienst is aangenomen voor den tijd vanaf 9 September 1919 tot acht jaren na het verlaten der opleiding; dat hij op 9 Juli 1930 als sergeant-monteur diende aan boord van Hr. Ms. onderzeeboot „O. 8” en op dien dag van 4—8 uur voormiddags belast was met den dienst van monteur van de wacht in de manoeuvreerkamer; dat Hr. Ms. „O. 8” voer in groepsverband achter een andere onderzeeboot op de Noordzee; dat hij als monteur van de wacht verplicht is gedurende den geheelen duur van de wacht wakker te blijven; dat hij dit niet heeft gedaan doch in slaap is gevallen totdat hij door zijnen Commandant werd gewekt;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht, eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen”;

Overwegende omtrent de strafmaat, dat de verplichting van den monteur van de wacht wakker te blijven van het hoogste belang is voor de veiligheid van de onderzeeboot en de bemanning; dat uit de verklaring van den getuige van der Ben blijkt, dat bij noodzaak tot plotseling stoppen de beklaagde eenige handgrepen heeft uit te voeren vóór het stoppen der Dieselmotoren, hetgeen, indien de monteur niet onverwijld gehoor geeft aan van de brug gegeven telegraafstanden en verdere waarschuwingen, ernstig gevaar oplevert dat de zekeringen smelten en het geheele electrische bedrijf onklaar wordt en van manoeuvreeren geen sprake meer kan zijn, hetgeen te meer klemt nu op 50 meter afstand een andere onderzeeboot vóór de „O. 8” voer; dat verder de monteur voortdurend contróle heeft te oefenen op de ampèremeters, te regelen heeft het aantal wentelingen van de schroef, benevens te controleeren heeft het electrische gedeelte, alle welke werkzaamheden verwaarloosd door een slapenden monteur groot gevaar kunnen opleveren en zeker niet voldoende gestraft zijn, gelijk de beklaagde betoogt, met de hem opgelegde krijgstuchtelijke straf ¹⁾); dat de beklaagde wel tot zijn verontschuldiging aanvoert de benauwde en bedompte lucht in de manoeuvreerkamer, doch dat is gebleken dat de Dieselmotoren een voortdurende sterke luchtstroom aanvoeren van dien aard, dat de beklaagde, slapende aangetroffen, gekleed was in zijn jekker met opgezette kraag; dat boven de ondergane krijgstuchtelijke straf eene gevangenisstraf voor den tijd van tien dagen dan ook zeker niet te zwaar moet worden geacht;

Gezien de artikelen 1, 60, 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd, en qualificeert het bewezen verklaarde als boven vermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van tien dagen.

1) Van vier dagen verzwaard arrest.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 29 October 1930.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Luitenant ter zee der 1ste klasse C. Meijer, Officier van Administratie der 1ste klasse A. van Houste, Kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe en Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries.

Fiscaal: Officier van Administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. C. A. de Groot, te Alkmaar.

Als militair eenen meerdere uitschelden. (Toevoeging van de woorden „vuile suffert”).

In hooger beroep is deze qualificatie vernietigd en vervangen door: Als militair opzettelijk een meerdere uitschelden.

Verder is de straf van eene week gevangenisstraf gewijzigd in drie weken gevangenisstraf.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den Fiscaal tegen V., oud 20 jaren, geboren te Rotterdam, leerling-torpedomaker, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 18 September 1930;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad d.d. 15 October 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde: dat hij, dienende als leerling-torpedomaker bij de Koninklijke Marine, op den 21sten Augustus 1930 te Rotterdam, nadat de Reserve-Eerste-Luitenant H. J. Broekveldt hem, beklagde, had aangehouden wegens zijn niet groeten bij het passeeren van dien meerdere, opzettelijk beleedigend dien in uniform gekleeden Luitenant op den openbaren weg, den Varkenoordschen Blindeweg aldaar, in zijne tegenwoordigheid mondeling heeft toegevoegd de woorden „vuile suffert”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 16 October 1930, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag, den 29sten October 1930, des namiddags te 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. C. A. de Groot;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch, door den Fiscaal overgelegd, en

gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op 1 Juni 1928 in dienst is aangenomen als leerling-torpedomaker met een dienstverband vanaf 1 Juni 1928 tot aan het tijdstip, vallende acht jaren na den dag, waarop hij de opleiding zal verlaten;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. H. J. Broekveldt, Reserve-Eerste-Luitenant: dat hij in den avond van 21 Augustus 1930, in uniform gekleed, te Rotterdam op den openbaren weg, Randweg, liep, waar de beklaagde, in uniform der Koninklijke Marine, hem passeerde zonder te groeten; dat hij den beklaagde deswege aanhield op den openbaren weg, Varkenoordsche Blindeweg; dat, nadat hij den beklaagde had laten gaan en ongeveer 15 of 20 meter geloopt had, hoorde roepen „vuile suffert”, met een stemgeluid, overeenkomende met het stemgeluid van den beklaagde; dat hij omziende den beklaagde den hoek eener straat zag omslaan; dat hij geene andere menschen in de straat heeft gezien;

2e. A. M. J. van Leeuwen: dat zij in den avond van 21 Augustus 1930 in gezelschap van eersten getuige op den openbaren weg, Randweg, te Rotterdam liep, waar de beklaagde hen voorbijging zonder te groeten; dat eerste getuige den beklaagde achterna ging en hem in een zijstraat van den Randweg aanhield, waarna de beklaagde salueerde en verder ging, terwijl eerste getuige tot haar terugkeerde; dat, toen eerste getuige eenige passen had gedaan, de beklaagde zich omkeerde en onmiddellijk daarop riep: „vuile suffert”; dat zij heeft gezien, dat de beklaagde die woorden riep en duidelijk de beweging zijner lippen kon waarnemen;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is V., oud 20 jaren, geboren te Rotterdam; dat hij het laatst gediend heeft aan boord van Hr. Ms. „Schorpioen” als leerling-torpedomaker; dat hij op 1 Juni 1928 in dienst is aangenomen als leerling-torpedomaker voor den tijd van acht jaren, ingaande na het verlaten der opleiding; dat hij in den avond van 21 Augustus 1930 te Rotterdam, in uniform gekleed, liep op den hoek Randweg en Varkenoordsche Blindeweg en aldaar een officier van de Landmacht passeerde zonder te groeten; dat die officier hem terugriep en hierover onderhield; dat hij verder door den Varkenoordsche Blindeweg is gegaan; dat er geene andere menschen in de buurt waren;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „als militair eenen meerdere uitschelden”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van één week

staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden, waarin het is begaan, en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen 1, 60, 108, 1ste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht, 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zee-macht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd, en qualificeert het bewezen verklaarde als boven vermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één week.

Willemsoord, 5 November 1930.

Memorie van appèl in de zaak van den leerling-torpedomaker V.

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage mede te deelen, dat ik tegen het vonnis van den Zeekrijgsraad d.d. 29 October 1930, gewezen tegen bovengenoemden schepeling, hooger beroep instel en wel:

1e. omdat ik mij met de opgelegde straf van één week gevangenisstraf O.V. niet kan vereenigen, daar deze mij voor een misdrijf, bij hetwelk de ondergeschiktheid zoo zeer uit het oog verloren is, te licht voorkomt; bij de door mij geëischte straf was rekening gehouden met den jeugdigen leeftijd van dezen beklaagde;

2e. omdat de qualificatie, die de Krijgsraad aan het misdrijf heeft gegeven, mij niet juist voorkomt; deze behoort volgens mij te luiden: „als militair opzettelijk een meerdere uitschelden”. (Zie de sententie van het H. M. G. van 17 Juli 1925, M. R. T. Deel XXI, blz. 201).

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad,

G. H. VAN DRIEL.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 16 December 1930.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus (ply.).

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler.

Raadsman: Mr. F. P. J. Perquin.

In de zaak van den Fiscaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, appelland van een vonnis op den 29en October 1930 door dien

Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, tegen V., oud 20 jaar, geboren te Rotterdam, leerling-torpedomaker, dienende aan boord van Hr. Ms. „Schorpioen”, gerequireerde in persoon, geïntimeerde, bijgestaan door zijn raadsman, en van V., voornoemd, appellant van gemeld vonnis, tegen den Fisikaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl:

Gezien de door den Fisikaal ingediende memorie, behelzende de middelen en gronden, waarop het beroep steunt;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord de getuigen, door den Advocaat-Fisikaal opgeroepen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fisikaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal bevestigen, behoudens wat de straf aangaat, te dien aanzien het vonnis zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, den beklaagde zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Overwegende dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep, ook na het aldaar gehouden getuigenverhoor, het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie en behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof te licht is voorgekomen, alzoo zich overigens vereenigende met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overnemende, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld, en

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zoover de aan het bewezen verklaarde feit gegeven qualificatie en de aan beklaagde opgelegde straf betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende,

Qualificeert het bewezen verklaarde als: „Als militair opzettelijk een meerdere uitschelden”;

Veroordeelt beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Bevestigt het vonnis voor al het overige.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.Vonnis van 12 November 1930.¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Officier van Administratie der 1ste klasse A. van Houste, kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe, officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries en kapitein der Mariniers T. C. W. Michaelis.

Fisikaal: Mr. G. H. van Driel, Officier van Administratie der 1ste klasse.

*Diefstal van een pijjekker ten nadeele van een kameraad.
Op verschillende gronden onaannemelijk geacht beklagde's verdediging, dat hij slechts voornemens was den jekker tijdelijk, ± 5 dagen, te gebruiken en daarna weer op zijn plaats te hangen.*

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fisikaal tegen X, oud 23 jaar, geboren te Nijmegen, gewoon dienstplichtig-kok der 3de kl., gerequireerde in persoon.

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad d.d. 14 October 1930;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den krijgsraad d.d. 30 October 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde ten laste gelegde: dat hij omstreeks September 1930 in de Kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord (Den Helder) heeft weggenomen een pijjekker, toebehoorende aan L. A. Groenendaal, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, met het oogmerk zich dien pijjekker wederrechtelijk toe te eigenen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 31 October 1930, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde testlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag, den twaalfden November 1930, des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fisikaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde in-

¹⁾ Dit vonnis is bevestigd bij sententie van het Hoog Militair Gerechthof d.d. 13 Januari 1931.

houdt, dat hij op 5 Mei 1930 is opgekomen voor herhalingsoefeningen;

Overwegende dat heeft verklaard de getuige L. A. Groenendaal: dat hij op een dag in het eind der maand September 1930 zijn pijjekker, gemerkt 3434, heeft opgehangen aan den kapstok in de gang van de kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord; dat hij in den avond van dienzelfden dag bevond, dat deze pijjekker was verdwenen; dat hij aan niemand vergunning heeft gegeven zijn pijjekker weg te nemen of daarover te beschikken;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is X, oud 23 jaren, geboren te Nijmegen; dat hij het laatst gediend heeft bij de kazerne voor den Onderzeedienst als gewoon dienstplichtig-kok 3de klasse; dat hij op 5 Mei 1930 is opgekomen voor herhalingsoefeningen als kok 3de klasse Z.M.; dat zijn datum van vertrek met groot verlof is 7 December 1930;

dat hij op een dag in het einde van de maand September 1930 des avonds een in de gang van de kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord hangenden jekker, gemerkt 3434, heeft weggenomen met het oogmerk dit kleedingstuk ten eigen bate te gebruiken; dat hij van niemand vergunning had gekregen dien jekker weg te nemen of daarover op andere wijze te beschikken;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande dat de jekker toebehoorde aan L. A. Groenendaal;

Overwegende dat de beklagde te zijner verdediging aanvoert, dat hij slechts voornemens was den jekker tijdelijk, \pm 5 dagen, te gebruiken en daarna dit voorwerp weer op zijn plaats te hangen, doch dat de Krijgsraad dit verweer onaannemelijk acht; dat toch de beklagde in den middag van denzelfden dag, waarop hij den jekker no. 3434 wegnam, met de wetenschap dat hij den volgenden dag met de „O. 10” naar Amsterdam zou gaan en aldaar een pijjekker zou behoeven, zijn eigen jekker heeft verkocht, klaarblijkelijk met de bedoeling eenig geld te hebben om in Amsterdam te passagieren; dat hij, de noodzakelijkheid inziende te Amsterdam in 't bezit van een jekker te zijn, zich van eens anders jekker heeft voorzien zonder hiertoe vergunning te vragen, indien hij inderdaad slechts kortstondig gebruik voor had, aan den eigenaar van den jekker, wiens nummer hem bekend was; dat uit het vorenstaande dan ook moet worden aangenomen, dat beklagde geenszins tijdelijk gebruik beoogde doch het oogmerk had zich den jekker toe te eigenen, welke opvatting bovendien gesteund wordt door de omstandigheid dat de beklagde eerst 7 December 1930 met groot verlof zou gaan en gedurende zóó lang tijdsverloop niet zonder jekker zou kunnen dienen;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „diefstal”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van één

maand staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden, waarin het is begaan, en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 310 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd, gelijk hooger werd overwogen, en qualificeert het bewezen verklaarde als boven vermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 21 Januari 1931.

President: Mr. J. Sickenga (plv.).

Leden: Luitenant ter zee der 1ste klasse C. Meijer, officier van Administratie der 1e klasse A. van Houte, kapitein der Mariniers H. J. F. M. A. von Frijtag Drabbe en officier van den Marine-stoomvaartdienst R. de Vries.

Fisikaal: Officier van Administratie der 1e klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. C. P. Eecen te Alkmaar.

Art. 152 Wetb. v. Mil. Strafrecht.

Diefstal door een militair gepleegd op eene onder zijne bijzondere bewaking gestelde plaats, meermalen gepleegd.

[Beklaagde (een 17-jarig marinier) had des nachts als uitkijk op een slaapzaal in de kazerne, alwaar hij, volgens zijn consignes, onder meer had te waken dat geen onbevoegden zich inlieten met de goederen van de zich op die zaal bevindende schepelingen, verschillende kleinigheden uit de kleedingstukken van een drietal daar slapende schepelingen weggenomen].

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fisikaal tegen K., marinier der 3e klasse, oud 17 jaren, geboren te Ede, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 18 November 1930;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 12

December 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

„dat hij dienende als marinier der 3e klasse in de Marinierskazerne te Rotterdam, in den nacht van 1 op 2 November 1930, terwijl hij dienst deed als uitkijk op één der slaapzalen van genoemde kazerne, alwaar meerdere schepelingen sliepen en hij, beklagde, volgens zijn consignes als uitkijk er onder meer voor had te waken dat geen onbevoegden zich inlieten met de goederen van de zich op die slaapzaal bevindende schepelingen, onder wie de hieronder met name te noemen, aldaar uit kleedingstukken van de ondervolgende mariniers heeft weggenomen de navolgende goederen, als:

een pakje tabak en ander rookgerei, toebehoorende aan den marinier der 3e klasse W. Springer,

een doosje sigaretten, toebehoorende aan den marinier der 3e klasse P. Barendrecht en

een bedrag van 21½ cent, toebehoorende aan den marinier der 3e klasse C. van Langeraad,

althans alle goederen, toebehoorende aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde, telkens met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening;

althans:

dat hij voornoemde feiten heeft begaan, daarbij gebruik makende van de gelegenheid dat hij als uitkijk geplaatst was op de slaapzaal, alwaar zich de hierboven vermelde goederen bevonden”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 15 December 1930, waarbij bovenvermeld bevel en daarop gestelde tenlastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag den 21en Januari 1931, des namiddags ten 11½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. C. P. Eecen;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde en veroordeeling van hem deswege tot een geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door plaatsing in een Tuchtchool voor den duur van twee weken;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt:

dat hij op 10 Februari 1930 in dienst is aangenomen voor den tijd van zes jaren als marinier der 3e klasse;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. W. Springer, marinier der 3e klasse:

dat hij in den nacht van 1 op 2 November 1930 sliep op één der slaapzalen van de Marinierskazerne te Rotterdam; dat hij voor hij was gaan slapen zijn broek, in één der zakken waarvan zich een pakje tabak en ander rookgerei bevond, welke goederen hem toebe-

hoorden, in de scheerlijntjes van zijn kooi had gelegd; dat hij den volgenden morgen bevond dat opgemeld pakje tabak en het rookgerei was verdwenen; dat hij aan niemand vergunning heeft gegeven deze goederen weg te nemen of daarover op andere wijze te beschikken;

2e. P. Barendregt marinier der 3e klasse:

dat hij in den nacht van 1 op 2 November 1930 sliep op één der slaapzalen in de Marinierskazerne te Rotterdam; dat hij voor hij was gaan slapen, zijn jekker, in één der zakken waarvan zich een hem toebehoorend doosje sigaretten bevond, op gemelde zaal heeft opgehangen; dat hij den volgenden morgen bevond dat dit doosje sigaretten was verdwenen; dat hij aan niemand vergunning heeft gegeven deze goederen weg te nemen of daarover op andere wijze te beschikken;

3e. C. van Langeraad, marinier der 3e klasse:

dat hij in den nacht van 1 op 2 November 1930 sliep op één der slaapzalen in de Marinierskazerne te Rotterdam; dat hij voor hij was gaan slapen, zijn broek, in één der zakken waarvan zich een hem toebehoorend bedrag van 21½ cent bevond, op voornoemde zaal had gelegd; dat hij den volgenden morgen voornoemd bedrag vermiste; dat hij aan niemand vergunning heeft gegeven dit bedrag weg te nemen of daarover op andere wijze te beschikken;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is K., oud 17 jaren, geboren te Ede; dat hij het laatst gediend heeft bij de Afdeeling Mariniers te Rotterdam als marinier der 3e klasse; dat hij op 10 Februari 1930 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse voor den tijd van zes jaren;

dat hij in den nacht van 1 op 2 November 1930 diende als marinier der 3e klasse bij de Marinierskazerne te Rotterdam en dienst deed als uitkijk op één der slaapzalen van genoemde kazerne, alwaar meerdere schepelingen sliepen; dat hij volgens zijn consignes als uitkijk er onder meer voor had te waken dat geen onbevoegden zich inlieten met de goederen van de zich op die slaapzaal bevindende schepelingen, onder welke schepelingen zich bevonden de mariniers der 3e klasse Springer, Barendregt en van Langeraad; dat hij op voornoemde tijd en plaats uit kleedingstukken van genoemde mariniers heeft weggenomen: een pakje tabak en ander rookgerei, een pakje sigaretten, een bedrag van 21½ cent, met het oogmerk zich deze goederen wederrechtelijk toe te eigenen; dat hij van niemand vergunning had verkregen deze goederen weg te nemen of daarover op andere wijze te beschikken;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem in de eerste plaats is ten laste gelegd, met dien verstande dat de goederen toebehoorden aan de met name vermelde personen, en dat de in de telastelegging vermelde naam *Barendrecht* de naam is van *Barendregt*;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd:

„Diefstal door een militair gepleegd op eene onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats, meermalen gepleegd; 1)

Overwegende dat een geldboete van zeven en een halve gulden staat in goede verhouding tot den ernst van de gepleegde feiten in verband met de omstandigheden waarin zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde; 2)

Gezien de artikelen:

1, 60, 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht;
9, 39 septies, 57 van het Wetboek van Strafrecht;
185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;
Rechtdoende in naam der Koningin!

1) De Krijgsraad heeft blijkbaar aangenomen dat er zooveel diefstallen zijn gepleegd als er eigenaars van de gestolen goederen waren. Maar hebben we hier dan niet te doen met een typisch voorbeeld van ééne voortgezette handeling? Red. M. R. T.

2) Tegenover de nietszeggende overweging in het vonnis betreffende de op te leggen straf, vonden wij te dien aanzien in den Eisch en Conclusie van den fiscaal het navolgende overwogen:

dat beklaagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan op 1/2 November 1930, terwijl hij op 9 November d.a.v. 17 jaar is geworden;

dat er, gezien de verklaringen der getuigen Witteveen en Keuchenius en gelezen den brief dien beklaagde's moeder aangaande zijn persoonlijkheid heeft samengesteld, volgens ondergeteekende geen redenen aanwezig zijn om op beklaagde artikel 39septies, laatste lid, van het Wetboek van Strafrecht toe te passen, daar uit een en ander wel is komen vast te staan, dat hij niet beoordeeld dient te worden naar den maatstaf, die aan personen boven de 18 jaren moet worden aangelegd, kunnende hij, wat mentaliteit betreft, met deze niet op één lijn gesteld worden;

dat de regelen van het Kinderstrafrecht dientengevolge op beklaagde behooren te worden toegepast;

dat, wat betreft de maatregelen die te zijnen aanzien kunnen worden genomen, de toepassing van artikel 38 W. v. S., dus ook van artikel 40 van het Wetboek van Militair Strafrecht, onmogelijk is, daar beklaagde, toen hij het feit beging, reeds den leeftijd van 16 jaren bereikt had;

dat de andere maatregelen — ter beschikking van de Regeering stellen (art. 39 en vlg. van het W. v. S.) en onder toezicht stellen (art. 39decies van het W. v. S.) — evenmin voor dit geval geëindigd zijn, daar beklaagde reeds onder toezicht staat van de Regeering, zij het ook op andere wijze dan die welke bepaald is in het Wetboek van Strafrecht;

dat de Kindermaatregelen op dezen beklaagde dus niet behooren te worden toegepast, maar dat onder de Kinderstraffen naar de meest geschikte gezocht zal moeten worden;

dat ingevolge art. 39septies van het W. v. S. voor dezen beklaagde alleen in aanmerking kunnen komen plaatsing in eene tucht-school of geldboete;

dat eerstgenoemde straf volgens ondergeteekende evenmin in aanmerking kan komen daar deze toch, blijkens de geschiedenis, in het militair strafrecht werd opgenomen eenerzijds om jeugdige militairen niet te doen achterstaan bij jeugdige burgers, anderzijds om hen die in Leger of Vloot onverbeterlijk schenen te zijn, door middel van de tucht-school tot nuttige burgers te vormen;

dat echter van een onverbeterlijk zijn van dezen beklaagde niet kan worden gesproken;

dat in verband met het bovenstaande de oplegging eener geldboete de eenige straf is, die op beklaagde zou kunnen worden toegepast;

(tien gulden geldboete subsidiair twee weken plaatsing in een tucht-school).

Red. M. R. T.

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklagde tot een geldboete van zeven en één halve gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door plaatsing in een Tuchtchool voor den duur van één week.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 18 Maart 1930. ¹⁾

President: Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Officier van administratie der 1ste klasse A. A. Lagaay, officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse H. L. E. van Gelder, luitenants ter zee der 1ste klasse L. G. L. van der Kun en J. Schraver.

Door grove onachtzaamheid en nalatigheid in de uitoefening van zijn ambt oorzaak dat het lagedruk oliereservoir van een torpedo uit elkaar is gesprongen, waardoor een ander zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen.

Eene verwonding, waardoor iemand voor goed het normale gebruik van zijn linkerhand moet missen, moet als zwaar lichamelijk letsel worden gequalificeerd, zijnde dit ten overvloede ook door wetsduiding (art. 82 W. v. S.) onder zwaar lichamelijk letsel begrepen.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen O., stamboeknummer, oud 39 jaren, geboren te Delft (Zuid-Holland), laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad geëdiend hebbende als Majoor-Torpedomaker bij de Marine-kazerne „Oedjoeng” te Soerabaja, tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op vrije voeten, mitsdien gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 30sten Januari 1930 No. A 16/2/22;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkomst van den Zeekrijgsraad

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van Ned. Indië van 25 April 1930 bevestigd, behalve ten aanzien van de opgelegde straf, welke het Hof te licht oordeelde in verhouding tot den ernst van het misdrevene en daarom verzwaarde tot een geldboete van honderd gulden, subsidiair 14 dagen hechtenis. Red. M. R. T.

van den 27sten Februari 1930, No. A 16/3/14, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij dienende als majoor-torpedomaker bij de Koninklijke Marine en werkzaam bij het Torpedo-atelier te Soerabaja, aldaar, in den morgen van den 21sten December 1929, toen hij in de uitoefening van zijn beroep met den korporaal-torpedomaker Th. van den Berge, die hem daarbij behulpzaam was, het lagedruk oliereservoir van Torpedo K 47 met de daarbij behoorende kanalen en pijpleidingen moest doorblazen, hetgeen moest geschieden middels lucht van een druk van maximum 15 K.G. per vierkante c.M. uit den met voormeld reservoir aangesloten luchtdruk-separator en toen van den Berge, die het reservoir vasthield, hem toeriep dat de lucht niet doorblies, onvoorzichtig en zonder aan de mogelijke daaruit voortvloeiende gevolgen te denken, den luchtdruk in den separator tot 55 à 60 K.G. per vierkante c.M., althans tot een veel te hoogen druk, heeft laten oploopen, door den afsluiter van de hooge-druk-toevoerleiding, waaruit lucht onder een druk van ongeveer 180 K.G. per vierkante c.M. toestroomde, niet, althans niet voldoende te sluiten, en niet te letten op de aan den separator bevestigde manometers, welke den luchtdruk in dezen separator aangaven, door welke voormelde grove onachtzaamheid en nalatigheid de luchtdruk in het meergemelde reservoir met de daarbij behoorende kanalen en pijpleidingen te hoog geworden is en dit uit elkaar gesprongen is, waarbij van den Berge door wegpattende stukken getroffen is en de navolgende verwondingen en kwetsuren heeft gekregen:

- 1°. een huidspierwond ter hoogte van den onderrand van de rechter onderkaakshelft, met fractuur van de onderkaak;
- 2°. een dwarsloopende huidspierwond over den hals; en
- 3°. een huidspierwond over den linkeronderarm met doorsnijding van alle buigspieren, de arteriën en de nervus ulnaris ter plaatse, waarbij hechting van de zenuw niet mogelijk was;

waaruit voor den getroffene voortdurende ongeschiktheid tot, althans tijdelijke verhindering in, de uitoefening van zijn beroepsbezigheden is ontstaan”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 7den Maart 1930, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde telastlegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 18den Maart 1930, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

„Aan schuld te wijten zwaar lichamelijk letsel van een ander,

zijnde het misdrijf gepleegd in de uitoefening van eenig beroep”;

Veroordeeling deswege tot eene hechtenis voor den tijd van „veertien dagen”;

Gelet op hetgeen door den beklagde mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

Overwegende dat de beklagde zich op den 15den Mei 1912 vrijwillig als matroos-torpedomaker onder stamboekno. . . . voor den tijd van vijf jaren in den zeedienst heeft verbonden en dat hij thans nog als majoor-torpedomaker bij de Koninklijke Marine is verbonden met onbepaalde diensteindiging;

Overwegende dat de beklagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij dient als majoor-torpedomaker bij de Koninklijke Marine en dat hij op den 21sten December 1929 werkzaam was bij het torpedo-atelier te Soerabaja; dat hij op dien morgen in zijn functie van majoor-torpedomaker het lagedruk oliereservoir van torpedo K 47 met de daarbij behorende kanalen en pijpleidingen moest doorblazen; dat zulks volgens de bepalingen moet geschieden met een luchtdruk van 15 K.G. per c.m.² in den met voormeld reservoir aangesloten luchtdrukseparator; dat de korporaal-torpedomaker v. d. B. het door te blazen oliereservoir vast had en de dichte wartel van de olieafvoerspruit afdraaide en met de hand voelde of uit die spruit lucht kwam; dat hij, beklagde, doorblies met een druk in den separator van ongeveer 25 K.G. per vierkante c.m.; dat hij gezien heeft, dat de manometers (er zijn er twee) een druk van ongeveer 25 K.G. aanwezen;

dat hij v. d. B. plotseling hoorde roepen: „Majoor, ik krijg geen lucht”; dat hij toen nog zijn hand aan den afsluiter van den separator had, daar hij juist den druk geleidelijk tot ongeveer 25 K.G. had laten oploopen, en dat hij den afsluiter naar rechts omdraaide, meenende deze af te sluiten; dat hij daarop al zijn aandacht aan het feit wijdde, dat v. d. B. geen lucht voelde blazen en dat hij overdacht wat er aan houden kon; dat hij toen naar v. d. B. keek; dat hij, voor zoover hij weet, bij den separator is blijven staan, maar verder niet meer aan dien separator gedacht heeft en niet meer op de manometers gekeken heeft; dat hij het laatst gezien heeft dat die manometers ongeveer 25 aanwezen;

dat hij op een gegeven oogenblik een geweldigen klap hoorde, stukken in het rond zag vliegen en v. d. B. zag neervallen; dat hij naar v. d. B. gevlogen is en zag, dat deze een diepe verwonding had aan den hals en een erg bloedende wond aan den linkeronderarm;

dat hij dadelijk toen hij v. d. B. zag vallen gedacht heeft: „de klep is niet dicht geweest, de druk is opgelopen”; dat hij zelf niet meer naar den separator omgekeken heeft; dat hij niet weet wie of later aan een of meer afsluiters gedraaid heeft;

dat hij niet hoogst onvoorzichtig geweest is; dat hij steeds zijn aandacht bij het werk gehad heeft; dat hij moet toegeven, dat de oorzaak van het ongeval in niets anders gelegen kan zijn dan dat de druk in den separator tot boven de 50 K.G. is opgelopen; dat hij

juist even van te voren 50 K.G. druk gegeven had en dat het reservoir die volkomen doorstaan had; dat die druk alleen boven de 50 K.G. opgelopen kan zijn doordat de kraan niet behoorlijk dicht geweest is en dat als hij op de manometers gekeken had, hij het oploopen van den druk geconstateerd zou hebben; dat hij uit ondervinding weet, dat aan de manometers niets mankeert;

dat hij tot zijn verdediging aanvoert, dat de afsluiter boven op den separator, waaraan hij zijn hand had gelijk hierboven vermeld, zwaar draaide; dat hij een 1½ maand te voren dien afsluiter zelf nog na had laten kijken en deze toen lichter ging, maar dat deze den laatsten tijd weer veel zwaarder ging; dat hij gehoord heeft, dat na het ongeval het nog twee keer gebeurd is, dat de druk in den separator is opgelopen, terwijl men meende, dat de afsluiter dicht zat; dat de sergeant v. 't V. en de majoor E. hem dit medegedeeld hebben; dat als men den afsluiter afsluit, er geen lucht uit den accumulator, waarin lucht zit met een druk van ongeveer 180 K.G., in den separator komt;

dat de oorzaak van het telkens lekken van de afsluitkraan hierin ligt, dat de inlandsche werkkrachten te zwak in hun handen zijn, daarom een sleutel gebruiken als ze de kraan moeten dichtdraaien en daarmee de kraan forceeren;

dat doordat de kraan zwaar ging, verschillende mensen, die deze gebruikten, deze vaak niet goed sloten; dat de afsluitkraan van separator 8 op den bewusten morgen wel koud was; dat het water op de kleppenkast stond; dat voordat hij (dien morgen) den separator gebruikte, hij deze af moest tappen, want dat er toen, naar hij gezien heeft, een druk van 180 in stond; dat in de hoogedrukleiding ook 180 stond; dat de bewuste kraan dus gelekt of voor een deel opengestaan heeft; dat de in den separator stroomende lucht, naar hij vermoedt, de klep afgekoeld heeft;

Overwegende dat ten processe de navolgende getuigen eene verklaring hebben afgelegd, gelijk telkens achter hunne namen staat weergegeven:

1°. Th. v. d. B., oud 27 jaren, dienende als korporaal-torpedomaker te Soerabaja, onder eede:

dat hij op den 21sten December 1929 te ongeveer half één des namiddags met den beklagde in het torpedo-atelier te Soerabaja de dichtheid van het lage-druk oliereservoir van torpedo K 47 beproefd had met een druk van 50 K.G.; dat na deze proef zij bedoeld reservoir en de daarbij behoorende kanalen en pijpleiding zouden doorblazen; dat zulks moest geschieden met een maximum-druk van 15 K.G. per vierkante c.m.; dat de beklagde bij separator No. 8 stond en dat hij, getuige, het oliereservoir in zijn handen had; dat hij de wartel van de olieafvoerspruit afgedraaid heeft en met zijn hand gevoeld heeft of er lucht uit kwam; dat hij echter geen lucht voelde, waarop hij tegen den beklagde riep: „Majoor, ik krijg geen lucht”; dat hij verder niet weet wat er met hem gebeurd is;

dat zijn herinnering pas weer begint te loopen, toen hij al een

dag in de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting was; dat hij toen bemerkt heeft, een verwonding aan zijn hals en een wond aan den linkeronderarm te hebben;

dat na ongeveer drie weken de wond aan zijn hals genezen was; dat de wond aan zijn arm op den 12den Februari 1930 nog niet genezen is; dat hij, behalve zijn duim, de vingers van zijn linkerhand bijna niet bewegen kan;

2°. G. O., oud 42 jaren, dienende als majoor-torpedomaker te Soerabaja onder eede:

dat hij in den morgen van den 21sten December 1929 om ongeveer half één des namiddags werkzaam was in het torpedo-atelier op het Marine-etablissement te Soerabaja; dat hij ongeveer een meter of acht van separator No. 8 af was; dat aan dien separator de beklagde stond en de korporaal Van den Berge aan het eind van een der luchtleidingen, komende uit dien separator, aan een lage druk oliereservoir bezig was;

dat hij, getuige, op een gegeven oogenblik korporaal Van den Berge hoorde roepen: „ik krijg geen lucht”; dat hij toen zag dat de beklagde die met één hand aan den boven op den separator staanden afsluiter stond, die klep, die in wielvorm is, naar rechts draaide, aldus een beweging van dichtzetten makende; dat hij, getuige, niet weet of de beklagde daarbij één of beide handen gebruikte; dat de beklagde den afsluiter losliet en naar een zijklep van den separator en vervolgens in de richting van Van den Berge keek en een of twee stappen in diens richting deed; dat hij, getuige, op hetzelfde oogenblik onwillekeurig op den manometer keek en den wijzer zag oploopen; dat hij zag, dat de wijzer ongeveer in de buurt van 50 kwam, en schreeuwde: „Denk erom je meter loopt op”; dat de beklagde zich omkeerde, doch voordat deze den separator bereikt had, hij, getuige, een geweldigen knal hoorde; dat hij een oogenblik later Van den Berge op den grond zag liggen; dat er ongeveer een halve minuut verliep tusschen het roepen van Van der Berge, dat hij geen lucht kreeg en den knal;

dat de manometer tot 300 K.G. aanwijst; dat (het getal) 150 staat waar bij een klok „12” staat, maar dat „0” staat ongeveer waar bij een klok de „7” zich bevindt; dat (het getal) 50 iets vóór dwars is;

dat toen hij Van den Berge op den grond had zien liggen, hij weer op den manometer heeft gekeken en gezien heeft dat die op nul stond; dat hij daarna de kraan bij het lage druk oliereservoir dicht gezet heeft waarbij de sergeant Van 't Veld tegelijk met hem aanwezig was; dat hij, getuige, zich niet meer herinnert of hij den afsluiter dichtøzet heeft; dat hij wel weet dat vóór hij de kraan bij het lage druk oliereservoir dichtzette, uit het stuk, dat van het oliereservoir aan de luchtleiding was blijven zitten, *lucht bleef blazen*;

dat ten tijde dat het ongeluk gebeurd is, de afsluiter van de hoogedrukleiding bovenop separator No. 8 zwaar ging; dat vooral

door Javanen veelal een sleutel gebruikt werd om de klep open of dicht te zetten; dat hij-zelf, mits met *beide* handen, de klep dicht kon zetten; dat die klep trouwens den eenen keer gemakkelijker dan den anderen keer ging in verband met den druk, die in den accumulator was;

dat op Zaterdag den 21sten December 1929 na het ongeval met separator No. 8 niet meer gewerkt is en dat op Maandag den 23sten December 1929, dadelijk bij den aanvang van de werkzaamheden de separator beproefd is door de adjudanten Van Bergen en Roskam;

3°. Jan Cornelus H., oud 24 jaren, dienende als korporaal-torpedomaker te Soerabaja, onder eede:

dat hij op 21 December 1929 na 12 uur 's middags aan het werk was in het torpedo-atelier op het Marine-Etablissement te Soerabaja; dat hij plotseling een knal achter zich hoorde, zich omdraaide en den beklagde van separator No. 8 zag wegloopen; dat hij, getuige onwillekeurig naar de manometers van separator No. 8 keek; dat hij er maar één kon zien, want dat de andere glimmerde; dat hij den wijzer van den manometer (welken hij kon zien), ongeveer dwars zag staan, wat, naar hij uit ervaring weet, neerkomt op een aanwijzing van een druk van ongeveer 50 K.G.;

dat de afsluiter op separator No. 8 in die dagen van het ongeluk zwaar werkte; dat hij, getuige, niet veel kracht in zijn handen heeft en dat hij dan ook de klep met de hand niet goed dicht kon krijgen, waarom hij altijd een sleutel gebruikte;

4°. Elbertus R., oud 46 jaren, dienende als oppertorpedomaker te Soerabaja, onder eede:

dat hij uit eigen ondervinding weet, dat de afsluitklep van de hoogedrukleiding bovenop separator No. 8 niet noemenswaardig zwaarder ging dan de gelijknamige klep op andere separatoren; dat het waar is, dat men bij het sluiten en openen van die klep nogal wat kracht moet aanwenden, maar dat het voor een normaal mensch niets geen moeite is om de bewuste klep met twee handen (daar men bij het sluiten en openen vanzelf beide handen gebruikt) gewoon te sluiten en te openen; dat het ook waar is dat, ofschoon zulks eigenlijk verboden is, verschillende menschen uit gemakzucht een sleutel gebruiken;

dat hij, getuige, op Maandag den 23sten December 1929 in het bijzijn van de heeren Klaassen en Pronker en van den adjudant Van Bergen dadelijk bij den aanvang van de werkzaamheden met den bewusten separator No. 8, waarmede sinds het ongeval op Zaterdag (21 December 1929) niet meer gewerkt was, de navolgende proef genomen heeft:

dat hij, nadat de separator leeg was, een druk van 25 K.G. in den separator heeft toegelaten en daarop de afsluitkraan van de hoogedrukleiding op den separator met de hand dichtgezet heeft; dat hij toen gezien heeft, dat de manometer volkomen op 25 bleef staan; dat hij de kraan ongeveer één minuut gesloten heeft gehouden in welken tijd de aanwijzing van den manometer constant

bleef; dat hij daarop den druk in den separator heeft laten oploopen tot 50, wederom de kraan met de hand gesloten heeft en toen ook geconstateerd heeft, dat de klep niet lekte;

dat dezelfde proef genomen is door den heer Pronker en door den adjudant van Bergen; dat indien de heer Pronker de klep, die hij, getuige, dichtgezet had, oorspronkelijk niet meer heeft kunnen openkrijgen, dit niet wegneemt, dat de heer Pronker daarna toch de proef van openen en sluiten met de hand zelf genomen heeft;

dat een paar dagen na den 23sten December 1929 iemand hem kwam vragen om eens naar de klep van separator No. 8 te gaan, welke klep nu toch bijzonder zwaar ging; dat hij toen zonder moeite de klep met de hand dichtgezet en geopend heeft en de proef van 23 December 1929 nog eens herhaald heeft met hetzelfde resultaat; dat ook de heer Pronker en adjudant van Bergen hetzelfde gedaan hebben; dat hij, getuige, een toevallig aanwezigen korporaal, die er weinig krachtig uitzag (nl. korporaal Bremer) dezelfde proef heeft laten herhalen; dat deze korporaal de bewuste klep met zijn handen geopend en gesloten heeft en dat blijkens de aanwijzing op den manometer, de klep goed gesloten was;

dat als de klep geregeld gebruikt wordt voor het afstroomen van lucht bv. bij drukregelaar-proeven, de klep koud wordt en daardoor wat zwaarder gaat; dat hij uit eigen ondervinding weet dat de klep dan ook goed met de hand vast te zetten is;

dat de bewuste klep sinds het ongeluk tot den 6den Februari 1930 niet veranderd en hetzelfde gebleven is; dat de klep alleen een eindje naar voren gebracht is;

5°. Johannes van B., oud 48 jaren, dienende als oppertorpedomaker te Soerabaja, onder eede:

dat hij uit eigen ondervinding kan mededeelen, dat de afsluitklep van de hoogedrukleiding boven op separator No. 8 zwaar ging, maar niet noemenswaardig zwaarder dan dezelfde soort kleppen bij andere separatoren; dat sommige menschen wel is waar een sleutel gebruiken, maar dat de klep heel goed zonder overdadige krachtsinspanning met de hand te openen en te sluiten is;

dat hij op Maandag den 23sten December 1929 in het bijzijn van de heeren Klaassen en Pronker en van den adjudant Roskam, dadelijk bij den aanvang van de werkzaamheden, met den separator No. 8 een proef genomen heeft; dat die separator sedert het ongeluk niet meer gebruikt was; dat het verbod tot gebruiken middels een label was kenbaar gemaakt;

dat de bedoelde proef hierin bestond, dat, nadat de separator leeg was, hij, getuige, 25 K.G. druk in den separator heeft toegelaten en daarop de afsluitkraan van de hoogedrukleiding op den separator met de hand dichtgezet heeft; dat de manometer volkomen op 25 bleef staan; dat hij de kraan ongeveer een paar minuten gesloten heeft gehouden en dat gedurende dien tijd de aanwijzing van den manometer constant bleef; dat hij daarop den druk in den separator heeft laten oploopen tot 50, wederom de

kraan met de hand gesloten heeft en toen ook wederom geconstateerd heeft, dat de druk constant bleef; dat dezelfde proef door den heer Pronker en den adjudant Roskam is genomen met hetzelfde resultaat;

dat ongeveer acht dagen na dien Maandag de beklagde kwam mededeelen, dat de bewuste klep nu toch zoo bijzonder zwaar ging; dat de heer Pronker, adjudant Roskam en hij, getuige, er naar toe gegaan zijn en de proef van dien bewusten Maandag herhaald hebben; en hij, getuige, toen geconstateerd heeft dat de klep heelemaal niet zoo bijzonder zwaar ging en zeer goed met de hand geopend en gesloten kon worden en dat de klep niet lekte; dat de heer Pronker, nadat de adjudant Roskam de klep had dichtgezet, deze niet meer open kon krijgen, maar dat nadat Roskam de klep geopend had, de heer Pronker deze wel kon sluiten en weer openen en dat de klep toen niet lekte;

dat de proef toen ook nog eens genomen is door den korporaal Bremer, een weinig krachtig mannetje; dat deze de bewuste klep met zijn handen sloot en opende en dat de klep blijkens aanwijzing op den manometer goed gesloten was;

dat hem, getuige, uit eigen waarneming bekend is, dat iedere klep, die koud is, zwaarder gaat dan anders, maar ook dat de bewuste klep dan nog altijd met de hand dicht te zetten is, ook al gaat hij dan ook zwaarder;

6°. Jan P., oud 43 jaren, dienende als officier van den Marine-stoomvaartdienst der 2de klasse te Soerabaja, onder eede:

dat op Maandag den 23sten December 1929 de adjudanten Roskam en Van Bergen en hij, getuige, de afsluitklep van de hoogedruk-leiding boven op separator No. 8 beproefd hebben; dat nadat de separator leeg was, er 25 K.G. druk in dien separator toegelaten en daarop de afsluitklep dichtgezet werd; dat de manometer op 25 bleef staan gedurende den tijd dat de klep gesloten was; dat de kraan daarop wederom geopend werd en de druk opliep tot 50, waarop de kraan wederom gesloten werd en dat ook toen de manometers constant in hun aanwijzing bleven; dat het sluiten en openen met de handen geschiedde; zoowel door Roskam, van Bergen als door hem, getuige; dat hij, getuige, het sluiten en openen zonder veel krachtsinspanning gedaan heeft;

dat eenige dagen na den 23sten December 1929 de bedoelde proef door hem, getuige, in tegenwoordigheid van Roskam en Van Bergen herhaald is, omdat de beklagde toen kwam rapporteeren, dat de klep zoo buitengewoon zwaar ging; dat hij, getuige, toen geconstateerd heeft, dat het resultaat precies hetzelfde was; dat hij, getuige, wel is waar moeite had om, nadat Roskam de kraan had dichtgezet, deze te openen, maar dat, toen de kraan eenmaal open was, hij deze gewoon zonder bijzondere krachtsinspanning met de handen sluiten en weer openen kon;

dat hij de proef ook toen nog heeft laten nemen door den korporaal Bremer, een weinig krachtig mannetje; dat ook deze de be-

wuste klep met de handen opende en sloot en de klep blijkens de aanwijzing op den manometer goed gesloten was;

dat bij al deze proeven de druk in de hooggedrukleiding ongeveer 180 was;

dat hij, getuige, uit eigen waarneming weet dat iedere klep, die koud wordt, moeilijker gaat; dat hij nooit gehoord heeft, dat onder die omstandigheden de bewuste klep van separator No. 8 niet meer met de hand te sluiten was;

7°. Pieter B., oud 23 jaren, dienende als korporaal-torpedomaker te Soerabaja, onder eede:

dat eenigen tijd na den 21sten December 1929 hij in het torpedo-atelier te Soerabaja bij separator No. 8 geroepen werd, waar toen de heer Pronker en de beide adjudanten stonden; dat hij toen op order de afsluitkraan bovenop den separator met de hand geopend en gesloten heeft; dat hij daarbij wel wat moeite had, maar de klep toch dicht kreeg en dat daarop de manometer constant bleef staan;

dat de klep soms wel zwaarder ging dan in het geval hiervoren door hem opgegeven en wel bij drukregelaarproeven wanneer er veel lucht door den separator stroomt en de klep koud wordt; dat hij wel eens een enkel keer daarbij de klep een tik met een sleutel nagaf om deze goed dicht te krijgen en dat hij de klep meestal echter gewoon met de hand dicht krijgen kon; dat hij bij het openen echter meestal een sleutel gebruikte;

8°. Johannes Cornelis E., oud 38 jaren, dienende als majoor-torpedomaker te Soerabaja, onder bevestiging:

dat hij in den morgen van den dag, waarop te ongeveer één uur het ongeval met Van den Berge plaats had, geruimen tijd met separator No. 8 gewerkt heeft en deze herhaaldelijk gebruikt heeft; dat er dien morgen aan de afsluitkraan, die zich op dien separator bevindt, afwisselend een korporaal en een koelie stond; dat deze beiden een sleutel gebruikten om de kraan open en dicht te doen;

dat het hem, getuige, uit eigen ondervinding bekend is, dat bedoelde kraan in dien tijd van 21sten December 1929 zwaar ging; dat men de kraan onmogelijk met de hand dicht kon krijgen zonder dat die doorlekte; dat alleen, als men, pootig zijnde, de kraan met de hand of anders met een sleutel dicht deed, men verwachten kon, dat de kraan dicht zat; dat hem uit eigen ondervinding bekend is dat dit speciaal gold voor het geval als de separator veel gebruikt en sterk afgekoeld was; dat dit dien bewusten morgen het geval was; dat ook de druk in den accumulator, die op het eind van dien morgen 180 K.G. per vierkante c.m. was, bij het sluiten van de afsluitkraan een groote rol speelt; dat hij uit eigen ondervinding weet, dat hoe hooger de druk is hoe moeilijker het sluiten gaat;

dat hij met dien separator werkende en den luchttoevoer willende afsluiten, dan ook steeds op den manometer zou gecontroleerd hebben, dat de afsluitkraan werkelijk dicht zat;

dat hij op Maandag 23 December 1929 met separator No. 8 gewerkt heeft en toen hij klaar was, met beide handen de afsluitkraan van dien separator zoo stevig als hij maar kon dicht gedraaid heeft; dat hij toen gezien heeft, dat desondanks de manometers heel langzaam opliepen; dat de adjudant Roskam de kraan met alle kracht dicht gezet heeft en de kraan toen ook dicht was, maar dat de heer Pronker toen met zijn handen de kraan niet meer open kon krijgen;

dat bij degenen, die wel eens met separator No. 8 werkten, van algemeene bekendheid was, dat de afsluitkraan zwaar ging.

9°. Kijn van 't V., oud 30 jaren, dienende als sergeant-torpedomaker te Soerabaja, onder eede:

dat hij op Zaterdagmorgen den 21sten December 1929 tusschen 12 en 1 uur in het torpedo-atelier te Soerabaja was, toen het ongeluk met korporaal van den Berge gebeurde; dat hij de luchtleiding, loopende van separator No. 8 naar den trog, naar boven zag slaan en hij de kraan van het naar boven gezwiepte eind begon af te sluiten; dat hij voelde dat er ook een andere hand naar greep en hij zich toen dadelijk naar Van den Berge gewend heeft;

dat hem uit eigen ondervinding bekend is, dat de afsluitkraan, die zich op separator No. 8 bevindt zwaar ging; dat het onmogelijk was om gewoon met de hand dien afsluiter dicht te krijgen zonder deze nog eens extra met kracht vast te zetten en dat het dan ook nog opletten was, dat de manometer niet opliep; dat hij dikwijls een sleutel heeft zien gebruiken om die kraan vast te zetten;

dat hij vaak geconstateerd heeft, dat als van separator No. 8 de afsluiter dicht was, de lucht in den separator toch dezelfde spanning had als in den accumulator waar hij bijstond; dat als hij dan den afsluiter flink had aangezet en daarna de separator had afgeblazen, de spanning niet meer opliep;

dat het van algemeene bekendheid in de werkplaats was, dat de afsluitklep van separator No. 8 zwaar ging;

10°. J. S., oud 41 jaren, dienende als majoor-torpedomaker te Soerabaja, onder eede:

dat hij, het wenschelijk vindende voor het gemakkelijker behandelen van de afsluitklep op separator No. 8, met toestemming van den adjudant van Bergen, bedoelde afsluitklep op den 16den Februari 1930 een stukje naar voren gebracht heeft; dat hij aan de klep zelf niets veranderd, doch deze alleen maar schoongemaakt heeft; dat deze schoonmaak periodiek moet geschieden, omdat, gelijk hem uit eigen ondervinding bekend is, iedere klep, als deze een tijdje gebruikt is, zwaarder gaat werken;

dat hij in het torpedo-atelier belast is o.a. met het onderhoud van de kleppen; dat hij in een mededeeling van iemand, die ermee moet werken, dat een klep zwaar gaat, aanleiding vindt om zoo'n klep eens na te kijken; dat hij de bewuste klep op separator No. 8 het laatst ongeveer 1½ maand voor het ongeval nagezien heeft;

dat hij zich niet herinnert, dat er in den tijd van het ongeval over de klep geklaagd is, daar hij deze anders nagekeken zou hebben;

dat, voor hij op 6 Februari 1930 de klep schoonmaakte en dat tusschenstukje aanbracht, hij geconstateerd heeft dat de klep goed sloot en zonder buitengewone krachtsinspanning met de hand kon worden dichtgezet; dat hij juist daarom aan de klep niets veranderd heeft; dat de klep na het schoonmaken gemakkelijker ging;

Overwegende dat ten processe de navolgende getuigen-deskundigen eene verklaring hebben afgelegd, gelijk achter hunne namen is weergegeven:

1°. L. F. K., oud 42 jaren, luitenant ter zee der 1ste klasse, Chef van het torpedo-atelier te Soerabaja, onder eede:

dat hij op Zaterdag den 21sten December 1929 om ongeveer kwart voor één zich in zijn kantoor in het torpedo-atelier te Soerabaja bevond, toen hij een klap hoorde; dat hij zich naar het atelier begeven heeft en Van den Berge aldaar met ernstige verwondingen op den grond zag liggen; dat Van den Berge verbonden en naar de C.B.Z. vervoerd is;

dat hij, getuige, daarop den beklaagde bij zich heeft doen komen en dezen gevraagd heeft wat er gebeurd was; dat hij den beklaagde toen dadelijk gevraagd heeft welken druk deze in den separator had toegelaten; dat de beklaagde daarop antwoordde, dat hij niet op den manometer gekeken had;

dat hij, getuige, na het ongeval den afsluiter van separator No. 8 heeft doen vastbinden met een briefje eraan, dat deze niet gebruikt mocht worden; dat hij trouwens na het ongeluk heeft laten uitscheiden; dat hij op Maandagmorgen 23 December 1929 bij den aanvang van de werkzaamheden er bij tegenwoordig is geweest, dat de afsluitkraan van den separator op al dan niet lekken werd onderzocht; dat hij toen geconstateerd heeft, dat de werking van de afsluitkraan normaal was, dat deze met de hand te sluiten was zonder dat daarvoor abnormale krachtsinspanning noodig was en dat die kraan niet lekte; dat nadat de kraan op de gewone normale wijze met de hand gesloten en de separator geledigd was, terwijl in den accumulator een druk van 180 was, hij, getuige-deskundige, geconstateerd heeft, dat na een kwartier de afsluiter géén lucht had doorgelaten; dat bij het nemen van de proeven tegenwoordig waren Pronker, Roskam en Van Bergen, terwijl Ertzen erbij stond;

dat na het ongeval aan den afsluiter niets veranderd is, maar alleen de aankoppeling van dezen afsluiter op den separator iets verlengd is, zoodat men deze nu met twee handen dicht kan zetten zonder kans te loopen met de vingers knijp te raken; dat deze wijziging bij alle separatoren wordt aangebracht;

dat hij het uitgesloten acht dat de beklaagde wel de kraan dicht gedraaid zou hebben en dat door „lekker” de lucht in den separator een zoodanige spanning zou hebben gekregen, dat het olie-reservoir uit elkaar gesprongen is en wel op grond, dat de getuige Ouwendijk verklaard heeft, dat hij den manometer zag oploopen; dat de be-

klaagde, als deze aan de afsluitkraan gedraaid heeft, de kraan dan toch nog een behoorlijk eind moet hebben laten openstaan, daar het bij „lekken” onmogelijk is, dat men den wijzer van den manometer *ziet* ooploopen;

dat het bewuste reservoir van torpedo K 47 even voor het ongeval op dienzelfden dag beproefd was op een druk van 50 K.G. per vierkante c.m.; dat het reservoir dezen druk doorstaan had en dat er onder water geen enkel lekje geconstateerd was; dat dus moet worden aangenomen dat de spanning een druk van 50 K.G. overschreden heeft, waardoor het reservoir uit elkaar gesprongen is; dat het zeer waarschijnlijk is, dat de druk de 75 K.G. overschreden heeft, want dat in de fabriek het bewuste reservoir met water op 75 K.G. is geperst;

2°. H. J. K., oud 26 jaren, van beroep Gouvernements-Indisch arts in de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te Soerabaja, onder eede:

dat hij den korporaal-torpedomaker Van den Berge gezien heeft op den 21sten December 1929, toen deze in de C.B.Z. werd opgenomen; dat Van den Berge de eerste dagen behandeld is door Dr. Machsoes;

dat hij, getuige deskundige, toen Van den Berge in de C.B.Z. binnenkwam, gezien heeft, dat deze de navolgende verwondingen en kwetsuren had:

1°. een huidspierwond ter hoogte van den onderrand van de rechteronderkaakshelft met fractuur van de onderkaak;

2°. een dwarslopende huidspierwond over den hals;

3°. een huidspierwond over den linkeronderarm;

dat door deze laatste kwetsuur alle buigspieren van dien linkeronderarm, de arteriën ter plaatse en de nervus ulnaris doorgesneden zijn;

dat hij gezien heeft, dat alle wonden gehecht zijn, maar dat hechting van de nervus ulnaris niet mogelijk was;

dat in het laatst van December 1929 hij, getuige-deskundige, korporaal v. d. B. onder behandeling gekregen heeft;

dat toen de huidspierwond ter hoogte van den onderrand van de rechteronderkaakshelft genezen was; dat hetzelfde het geval was met de huidspierwond over den hals; dat wat de fractuur van de onderkaak betreft, hij, getuige-deskundige, van die kaak een röntgen-photo heeft laten maken en op die photo gezien heeft, dat bij den onderkaakshoek een niet doorlopende breuk aanwezig was; dat deze echter niet behandeld behoefde te worden en van zelf wel dichtgroeien zal;

dat wat de huidspierwond aan den linkeronderarm betreft, de randen van die wond eind December 1929 wel dicht waren, maar dat de wond in het midden nog open was en sterk etterde; dat er geen kwestie van strekken van de vingers was, behalve van den duim;

dat (op den 13en Februari 1930) behalve de reeds genezen ver-

wondingen, wat de kaakfractuur betreft, deze den patiënt waarschijnlijk geen last meer zal bezorgen en geleidelijk aanheelen zal;

dat wat de wond aan den linkeronderarm betreft het verloop wel gunstig geweest is, maar dat de patiënt thans (13 Februari 1930) nog een wond van $\pm 1\frac{1}{2}$ cM. heeft, waaruit nog steeds een weinig wond-secretie komt; dat deze wond echter wel, naar medische indicatie, genezen zal; dat de patiënt echter nog eens moet worden geopereerd, om de zwelling weg te nemen, die distaal van de wond ontstaan is; dat de vingers van de linkerhand, uitgezonderd de duim, nog maar heel weinig bewogen en niet gestrekt kunnen worden; dat hij als deskundige met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid meent te kunnen voorspellen, dat deze vingers nimmer meer hunne normale functie zullen terugkrijgen en dat de patiënt dus wel voortdurend ongeschikt zal blijken te zijn om zijn beroepsbezigheden als korporaal-torpedomaker uit te oefenen; dat het mogelijk is, dat de bewuste vingers nog wat meer beweegbaar worden, maar dat het uitgesloten is, dat ze weer normaal zouden gaan functioneeren;

dat de patiënt op 13 Februari 1930 nog in het hospitaal vertoeft voor een niet nader aan te geven tijd; dat als de wondsecretie afgevoerd is, tot bovenvermelde operatie zal worden overgegaan, waarna na ongeveer 10 dagen de patiënt het hospitaal zal kunnen verlaten;

Overwegende dat de beklagde tot zijne verdediging zich er op beroepen heeft:

a. dat hij niet hoogst onvoorzichtig geweest is en steeds zijn aandacht bij het werk gehad heeft;

dat hij echter opgeeft dat de druk in den separator boven de 50 K.G. moet opgelopen zijn zonder dat hij dit bemerkt heeft;

dat hij zelf dus toegeeft, dat hij niet voldoende zijn aandacht bij het werk gehad heeft, dat o.a. inhiel het letten op den druk middels de manometers;

dat deze verdediging van den beklagde dus moet worden verworpen;

b. dat de afsluiter boven op separator No. 8 zwaar ging en dat deze afsluitkraan geforceerd moest worden om goed af te sluiten en anders lekte, waardoor de druk in den separator opliep; dat hij zich daarbij beroept op de getuigen v. 't V. en E.;

dat over het al dan niet zwaar gaan van de klep de getuigen het in zooverre oneens zijn, dat sommige zeggen, dat de klep of kraan niet noemenswaardig zwaarder ging dan andere kranen (v. B., R., P.), in elk geval zonder overdadige krachtsinspanning met de handen gesloten kon worden (S., B., v. B., R., P.), ook als de klep of kraan door veelvuldig gebruik afgekoeld was, terwijl de getuigen à décharge E. en v. 't V. opgeven, dat de kraan eigenlijk niet normaal te sluiten was; dat blijkbaar de bedoeling van deze laatste getuigen is geweest aan te toonen, *niet* dat men de kraan heelemaal *niet* kon draaien zonder overdadige krachtsinspanning, doch dat

men de kraan niet zonder bijzondere maatregelen geheel dicht kon krijgen tot deze niet *lekte*; dat immers de getuige E. zegt dat op den Maandagmorgen na het ongeval de manometer *heel langzaam opliep*, wat wijst op lekken en niet op doorstromen van lucht;

dat, zelfs aangenomen dat wat beklagde onder *b* tot zijn verdediging opgeeft juist ware, de getuigen à décharge verklaren, dat zulks in het torpedo-atelier algemeen bekend was, dat de beklagde deze bekendheid dan ook niet ontkent, zich er zelfs op beroept, maar dat hij juist daardoor zich zelf bezwaart, daar hij, bekend zijnde met de eigenschappen van bedoelde kraan, zeker met geringe moeite maatregelen ter voorkoming van doorlekken had kunnen en moeten nemen;

dat echter de beklagde zelf nog even te voren met bedoelde kraan gewerkt had bij een druk van 50 K.G. in den separator toen het oliereservoir op dien druk beproefd moest worden en hij toen onder moeilijker omstandigheden (zijnde immers de veiligheids-marge boven 50 K.G. zooveel kleiner) géén moeilijkheden met de kraan ondervonden heeft, zijnde anders het ongeluk toen reeds gebeurd;

dat intusschen de opgaven van den beklagde omtrent het zwaar gaan van de kraan hier van weinig belang zijn, in verband met de getuigenverklaringen van O. en van H., daar in casu de kraan niet doorlekte, maar de lucht liet *doorstromen*; dat de getuige O. den manometer zag oploopen, hetgeen zoo snel ging dat zijn waarschuwing te laat kwam; dat na den knal, toen de manometer aan den separator op 0 stond, het losgeslagen uiteinde van het oliereservoir *nog lucht blies*, hetgeen er op wijst dat lucht nog krachtig van den accumulator via den separator doorstroomde; dat de getuige H korten tijd na den knal den manometer nog op ongeveer 50 zag staan hetgeen een aanwijzing is, dat de separator niet onmiddellijk leegstroomde, daar deze aanvulling van lucht kreeg uit den accumulator via de *niet gesloten* afsluitkraan;

dat in verband met het voorgaande aangenomen moet worden, dat de beklagde, afgeleid door den uitroep van v. d. B., dat hij geen lucht kreeg, onvoorzichtiglijk en zonder aan de gevolgen te denken, de meerbedoelde afsluitkraan wel eenigszins toegedraaid heeft, doch *niet afgesloten* heeft, verder niet op den luchtdruk heeft gelet en zich verdiept heeft in de oorzaken van het niet-doorblazen, totdat het te laat was en de explosie plaats vond;

dat de verdediging van den beklagde dus ook in dit opzicht moet worden verworpen;

Overwegende dat mitsdien door de verklaring van den beklagde, voorzoover niet als verdediging bedoeld, door de verklaringen van de getuigen sub 1° t/m. 10° en door de verklaringen van de beide getuigen-deskundigen, gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklagde werd ten laste gelegd benevens van zijn schuld daaraan,

met uitzondering van de woorden: „tot 55 à 60 K.G. per vierkante c.M., althans”, „niet, althans” (wat het sluiten betreft), en „althans tijdelijke verhindering in”;

Overwegende dat een verwonding, waardoor iemand voor goed het normale gebruik van zijn linkerhand moet missen, als *zwaar lichamenlijk letsel* moet worden gequalificeerd, zijnde dit ten overvloede ook door wetsduiding (artikel 82 van het Wetboek van Strafrecht) onder zwaar lichamenlijk letsel begrepen;

Overwegende dat het aldus als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als:

Het aan zijne schuld te wijten zijn, dat een ander zwaar lichamenlijk letsel bekomt, gepleegd in de uitoefening van eenig ambt;

Overwegende omtrent de op te leggen *straf*:

dat het aan des beklaagde's grove onvoorzichtigheid te wijten is, dat een ander voor zijn verdere leven verminkt werd en moeilijker in zijn levensonderhoud zal kunnen voorzien;

dat de beklaagde van gunstig gedrag is;

dat de Raad bij toepassing van vrijheidsstraf, als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden of hechtenis zou hebben opgelegd;

dat in de ongelukkige omstandigheden, welke zich voordeden, aanleiding gevonden kan worden, te volstaan met het opleggen van een geldboete;

dat derhalve een geldboete van vijftig gulden in goede verhouding geacht moet worden te staan tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd begaan en met de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen: 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 23, 23bis, 308, 309 van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen met dien verstande als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders primair is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene geldboete van vijftig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis voor den tijd van dertig dagen.

Krijgsraad in Suriname.

Beschikking van 23 December 1930.
(Goedgekeurd door den Gouverneur van Suriname d.d.
6 Januari 1931).

President: Mr. A. Vettewinkel.

Leden: Officier van gezondheid der 1e klasse M. C. Goedhart en
kapitein J. J. Six Dijkstra.

Auditeur-militair: Mr. M. de Niet.

De luitenant van de week had tijdens een nachtelijke ronde geconstateerd dat klager als schildwacht zat op zijn post; tijdens het rapport had klager het onderzoek door hardnekkig liegen bemoeilijkt.

Hoewel er geen enkele grond bestaat, om aan de geloofwaardigheid van den getuige (den luitenant van de week) te twijfelen, is de Krijgsraad nochtans op grond van hetgeen bij de rechterlijke beziectiging van de plaats waar het feit zou zijn gepleegd, door het College is waargenomen, niet overtuigd dat klager zich aan dat feit heeft schuldig gemaakt.

Beklag gegrond. Opgelegde straf nietig verklaard met last dat straf en strafreden in klagers strafboek zullen worden doorgehaald.

In naam der Koningin!

DE KRIJGSRAAD IN SURINAME,

Gelezen de kennisgeving van den Commandant der Troepen in Suriname van den 31en October 1930, no. 931/13, houdende mededeeling dat de fuselier B. Algemeen Stamboek No., zich op 2 October 1930 heeft beklagd over de straf van tien dagen verzuwaard arrest, hem in dato 30 September 1930 opgelegd door den majoor-commandant der Troepen in Suriname B. A. W. Schlimmer en over de strafreden, luidende: „Door den luitenant van de week tijdens een nachtelijke ronde geconstateerd dat hij als schildwacht zat op zijn post en tijdens het rapport het onderzoek door hardnekkig liegen bemoeilijkt”;

Gezien de beschikking van den Krijgsraad dd. 12 December 1930, waarbij het onderzoek der zaak is heropend, opdat alsnog een rechterlijke beziectiging geschiedde van de plaats waar het in de strafreden eerstvermelde feit zou zijn begaan;

Gezien de stukken van het proces;

Gehoord den klager, den strafoplegger en den getuige;

Gelet op het onderzoek ter terechtzitting;

Gelet op het advies van den Auditeur-Militair, Mr. M. de Niet,

dd. 16 December 1930, daartoe strekkende, dat de den klager opgelegde straf zal worden nietig verklaard, met last de straf en de strafreden in het strafboek van den klager onleesbaar te maken, onder vermelding van de betrekkelijke beschikking;

Overwegende dat blijkens het ter terechtzitting voorgelezen uittreksel uit diens Stamboek, reclamant, fuselier B, Algemeen Stamboek No., geboren te Paramaribo den 17en September 1898, ingang 17 November 1920 voorloopig is verbonden bij de Koloniale Troepen zoowel in als buiten Europa, welke verbintenis op 2 Juni 1921 als een vaste is bekrachtigd, op 27 Juli 1921 van Amsterdam naar Paramaribo is vertrokken per SS. Prins der Nederlanden, op 18 Augustus 1921 te Paramaribo is aangekomen en in de sterkte der Troepen gebracht, op 29 November 1927 voor 6 jaren verbonden is bij de Troepen in Suriname en Curaçao, op 4 Mei 1929 per SS. Nickerie naar Nederland is vertrokken, teneinde in het genot van verlof te worden gesteld, op 18 Juni 1929 met intrekking van het hem verleende verlof gedetacheerd is bij de Troepen op Curaçao, aldaar is aangekomen op 4 Juli 1929, op 17 October 1929 wederom naar Nederland is vertrokken per SS. Van Rensselaer, te Amsterdam is aangekomen op 6 November 1929, naar Suriname is teruggekeerd per SS. Prins Frederik op 7 Maart 1930, te Paramaribo is aangekomen op 25 Maart 1930 en in de sterkte der Troepen gebracht;

Overwegende dat *de klager* ter terechtzitting heeft opgegeven:

dat hij zich heeft beklaagd over de hem door den korpcommandant opgelegde straf van 10 dagen verzwaard arrest, omdat hij zich bezwaard acht, zoowel over de opgelegde straf, als over de strafreden;

dat hij ten stelligste ontkent, gelijk hij ook bij den commandant heeft gedaan, dat hij in den nacht van 29 September dj., toen hij als schildwacht op post stond voor het Gouvernements-hotel, op zijn post heeft gezeten;

dat hij het onderzoek op geen enkele wijze bemoeijkt heeft, niet gelogen of tegenstrijdige verklaringen afgelegd heeft;

dat hij dien nacht om 1 uur op post is gekomen voor het Gouvernements-hotel;

dat, aangezien de schildwachten op post voor het Gouvernements-hotel ook de achterzijde van dit hotel moeten bewaken, zij gewoon zijn te loopen vanuit het schilderhuisje langs de voorzijde van het gebouw, hetzij onder het balcon langs, hetzij buiten het balcon om, naar bedoeld schilderhuisje terug, daar een minuut of 5 te wachten, om vervolgens een ronde te maken door den tuin aan de achterzijde van het gebouw, welke route ook dien nacht door hem is gevolgd;

dat hij bij het maken van zijn tweede ronde, toen hij buiten het balcon om in de richting van de Kleine Combé liep, iemand in het wit gekleed op een fiets het fort zag komen uitrijden;

dat het dien nacht donker was, doch hij dit goed zien kon, daar de lantaarn voor de poort van het fort brandde;

dat hij, daar er in den nacht weinig menschen aldaar worden ge-

zien dan behalve af en toe een inspecteur van Politie die de ronde doet, gedacht heeft dat het een dezer ambtenaren was en verder geen acht op hem heeft geslagen;

dat het geen oogenblik bij hem is opgekomen, dat deze persoon een officier was, die de posten kwam controleeren;

dat hij onder het balcon doorliep in de richting van het schildershuisje, en gekomen ter hoogte van de kamer van den Kapitein-Adjutant Six Dijkstra, iemand op een fiets achter zich hoorde aankomen, die hem voorbijreed, waarop hij dezen persoon, in wien hij den Luitenant, getuige Blanken, herkende, hoorde zeggen: „je bent er bij, ik heb je zien zitten”;

dat hij toen tegen den luitenant gezegd heeft: „pardon luitenant, ik heb niet gezeten”;

dat hij den luitenant er nog opmerkzaam op gemaakt heeft, dat het mogelijk was dat hij zich had vergist door de schaduwen, die geworpen werden door de bladeren der palmboomen. welke door den wind heen en weer werden bewogen;

Overwegende dat *de strafoplegger* ter terechtzitting heeft opgegeven:

dat hij als korpscommandant, naar aanleiding van het rapport van den Luitenant, getuige Blanken, klager gestraft heeft met tien dagen verzuwaard arrest en de daarop betrekking hebbende mutatie in het strafboek heeft doen stellen;

dat hij het een ernstig feit vond en klager daarom aldus gestraft heeft;

dat hij tijdens het onderzoek, waarbij hij een bezichtiging ter plaatse deed, de volste overtuiging heeft gekregen, dat het rapport juist was, temeer waar de rapportmaker, getuige Blanken, de juiste plaats waar hij zich dien nacht bevond toen hij klager zag opstaan, met een merkstreep had aangegeven, welke 2 dagen later nog te zien was;

dat de door hem gedane bezichtiging overdag plaats had;

dat hij het niet waarschijnlijk acht, dat de officier zich vergist heeft door de duisternis;

dat een en ander duidelijk te zien moet zijn geweest, daar de schildwacht zich bevond op een donkere plaats, waar achter een goede verlichting was van de lantaarns van de Gravenstraat;

dat er in den nacht niemand bij het Gouvernements-hotel komt dan de schildwacht en dus een officier, die uitgaat om posten te controleeren en aldaar iets ziet bewegen, aan mag nemen dat het de schildwacht is;

dat het de plicht is van de schildwacht om, als hij een officier ziet aankomen, zich bij dezen te melden;

dat klager gedurende het onderzoek steeds ontkend en tegenstrijdige verklaringen afgelegd heeft;

dat hij de aandacht vestigt op het strafregister van klager, waaruit blijkt, dat deze reeds tweemaal gestraft is wegens het slapen als galerijwacht.

Overwegende dat *de getuige*, ter terechtzitting onder eede gehoord, heeft verklaard:

dat het onder de stukken aanwezige rapport door hem is opgemaakt en hij daarbij persisteert;

dat hij, toen hij tijdens zijn contrôle in den nacht van 29 op 30 September dj., om tien minuten voor half twee, den rijweg naar het Gouvernements-hotel van de zijde van de Kleine Combé binnenfietste, het silhouet zag van iets, dat links van het balcon voor het hotel op de stoep zat;

dat hij nog niet zien kon wie of wat het was, doch alleen maar iets in voorover gebogen houding aldaar zag zitten;

dat hij deze donkere massa steeds goed in het oog gehouden heeft;

dat hij toen doorgereden is en komende uit de schaduw van een grooten boom op een afstand van ± 75 meters van de zittende gedaante, deze zag opstaan;

dat hij duidelijk het profiel van diens lichaam tegen het licht van de Gravenstraat zag afsteken;

dat hij heel duidelijk zien kon, dat de persoon zijn gezicht in zijne, getuige's, richting draaide, vervolgens opstond, zijn geweer over zijn schouder gooide, een paar passen in zijne, getuige's, richting deed en zich daarop omdraaide en van hem, getuige, af liep;

dat er tengevolge van het licht van de lantaarns op het Gouvernementsplein, door de boomen waartusschen hij fietste, schaduwen op den weg werden geworpen, waardoor afwisselend donkere en lichte plekken ontstonden en het best mogelijk is dat de persoon hem heeft zien aankomen, toen hij een dier lichte plekken passeerde;

dat hij kalm doorgereden is — met een snelheid van ongeveer 12 K.M. per uur — en hem, toen hij de persoon ingehaald had, gebleken is dat het de schildwacht B. was, die daar op post stond;

dat hij B. reeds ingehaald had vóórdat hij bij den kamer van den Kapitein-Adjutant Six Dijkstra was gekomen;

dat hij in het voorbijrijden tot B. gezegd heeft: „jij bent er bij”;

dat hij toen nog teruggekeerd is om te zien of hij een jas op de stoep kon vinden, doch aldaar niets aangetroffen heeft;

dat klager weet, dat als hij des nachts een officier ziet aankomen, hij zich bij dezen moet melden en het dus heel vreemd is dat klager, waar hij beweert reeds vanuit het fort een witte gedaante op een fiets te hebben zien aankomen, zich omkeert en van dien persoon wegloopt, in plaats van te gaan onderzoeken wie daar nadert;

dat hij den afstand van den ingang van den rijweg naar het Gouvernements-hotel tot de kamer van den Kapitein-Adjutant Six Dijkstra, schat op ± 125 meters;

dat klager bij het onderzoek voortdurend heeft ontkend en zichzelf tegensprak;

dat hij omtrent het hardnekkig liegen door klager tijdens het rapport verder niets kan verklaren;

Overwegende dat in de op de onderhavige bestraffing betrekking hebbende aantekening in het uittreksel uit klager's strafboek in

de tweede kolom staat vermeld „C.Comdt.”, welke vermelding blijkbaar op een abuis berust en dan ook dient te worden gelezen alsof er stond korpscommandant;

Overwegende nu ten aanzien van het in de strafreden in de eerste plaats vermelde feit:

dat tegenover de verklaring van klager staat de beëdigde verklaring van den Luitenant Blanken, als eenigen in deze zaak gehoorde getuige;

dat hoewel er geen enkele grond bestaat om aan de geloofwaardigheid van den getuige te twijfelen, nochtans op grond van hetgeen bij de rechterlijke bezichtiging van de plaats, waar het feit zou zijn gepleegd, door den Krijgsraad is waargenomen, onder practisch dezelfde omstandigheden als die zich voordeden in den nacht van 29 op 30 September dj., de Krijgsraad niet overtuigd is dat klager zich aan het feit heeft schuldig gemaakt, en de mogelijkheid niet uitgesloten acht, zelfs indien bij den getuige een meer dan normale gezichtsscherpte mag worden verondersteld, dat de op de bedoelde plaats aanwezige licht- en schaduweffecten diens zintuigen parten hebben gespeeld en dat hetgeen de getuige verklaard heeft te hebben waargenomen, slechts is hetgeen hij te goeder trouw, doch ten onrechte meende waar te nemen;

Overwegende ten aanzien van het in de strafreden in de tweede plaats genoemde feit:

dat bij het onderzoek den Krijgsraad uit niets is gebleken, dat klager tijdens het rapport het onderzoek door hardnekkig liegen heeft bemoeilijkt;

Overwegende dat derhalve klager ten onrechte is gestraft, het beklag gegrond is en de bestraffing niet kan worden gehandhaafd;

Krachtens artikel 71 van het Reglement van Krijgstucht voor de kolonie Suriname rechtdoende op het beklag:

Verklaart het beklag gegrond;

Verklaart de opgelegde straf nietig;

Gelast dat de opgelegde straf en de daarbij behorende strafreden in klager's strafboek zullen worden doorgehaald.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE
SOERABAJA VAN 22 MAART 1930, No. 1400.

Het zich te laat melden na een dienstreis en het misleiden van zijn commandant door op bedriegelijke wijze te trachten dit feit goed te praten.

De omschrijving der strafreden zou aanleiding kunnen geven tot misverstand, behoeft dus wijziging, zonder dat deze echter ten gunste van klager strekt.

Beklag ongegrond.

DE KAPITEIN TER ZEE, COMMANDANT DER MARINE TE SOERABAJA,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 9 September 1929, van den marinier der 1e klasse J., stamboeknummer, destijds dienende bij de Marinekazerne Goebeng te Soerabaja en sindsdien naar Nederland teruggezonden, dat hij zich wenscht te beklagen bij de hogere militaire autoriteit over de straf van veertien dagen streng arrest met vermindering van kost¹⁾ en inhouding der geheele soldij, hem op 5 September tevoren opgelegd door den Commandant van genoemde kazerne, den Luitenant-Kolonel der Mariniers H., en over de bij die straf behoorende strafreden, luidende:

„Een ongeldige verklaring van een z.g. ziekenverpleger (welke bij nader onderzoek volgens eigen opgave gepensionneerd zoude zijn) trachten te gebruiken als bewijs voor een geldige afwezigheid van 24 uur wegens ziekte op doorreis van Batavia naar Soerabaja”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, door tusschenkomst van den Kolonel der Mariniers, Commandant der afdeeling Mariniers te Rotterdam, zijnde een buiten de zaak staande, tot straffen bevoegde meerdere;

Overwegende, dat bij het in deze zaak gehouden onderzoek is komen vast te staan dat klager, krachtens een hem door het Hoofd van den plaatselijken dienst der zeemacht te Weltevreden verstrekte schriftelijke reisorder, welke aan duidelijkheid niets te wenschen overliet, zich op 24 Augustus 1929 des 's morgens 7u.15 van het station Weltevreden (Koningsplein) per trein naar Soerabaja—Goebeng op reis moest begeven, dat hij op den eersten dag der reis moest reizen tot Djocjakarta, alwaar moest worden overnacht, en dat hij op den tweeden dag per eerstvertrekkenden sneltrein van Djocjakarta de reis naar Soerabaja—Goebeng moest voortzetten, om zich, na aankomst te bestemder plaatse, onverwijld te melden in de Marinekazerne-Goebeng; dat klager, indien hij de hem gegeven order behoorlijk had uitgevoerd, op 25 Augustus 1929 ten ongeveer 1u.30 's middags in genoemde kazerne had kunnen aankomen, doch dat hij zich aldaar pas heeft gemeld op 26 Augustus d.a.v. ten ongeveer 1u.30 's middags, alzoo een etmaal te laat;

Overwegende, dat klager, ter verontschuldiging van zijn telaar-komen, heeft opgegeven dat hij in den avond van zijn eersten reisdag te Djocjakarta ziek is geworden en ten bewijze daarvan heeft overgelegd een briefje, onderteekend „De Sergeant-ziekenverpleger Bogers”;

dat bij het onderzoek gebleken is dat deze Bogers zou zijn een gewezen sergeant-ziekenverpleger van het Nederlandsch-Indische Leger, terwijl het niet is gelukt dezen in persoon te hooren, daar hij onvindbaar bleek te zijn; dat zulks echter niet van belang wordt geacht daar het afgegeven briefje als waardeloos is te beschouwen, omdat in een geval als het onderwerpelijke slechts

1) Op welke wijze toe te passen? Zie art. 26, 2e lid W. Kr.

een doktersverklaring waarde kon hebben; dat klager lang genoeg in dienst is om zulks te weten;

Overwegende, verder, met betrekking tot klagers beweerde ziekte, dat klager zelf heeft opgegeven dat de dokter hem, in verband met een vroeger opgelopen ernstige hoofdkwetsuur, het gebruik van sterken drank verboden had; dat hij op den bewusten avond te Djoejakarta heeft deelgenomen aan een feestje ten huize van zekeren Krispijn en daar, ondanks evenbedoeld verbod, meerdere glazen jenever heeft gedronken, ten gevolge waarvan hij zoodanig ziek is geworden dat hij niet in staat was den volgenden morgen op tijd, dus met den eersten sneltrein, naar Soerabaja door te reizen; dat, voor een oogenblik aannemende dat deze opgave van klager juist was, daarin toch geen behoorlijk excuus voor zijn telaar-komen kan worden gezien, daar zou moeten worden aangenomen dat klagers ziekte geheel aan zijn eigen toedoen te wijten was, hebbende immers de dokter hem het gebruik van sterken drank bepaaldelijk verboden; dat echter bij het gehouden onderzoek allerminst is komen vast te staan dat klager door ziekte niet in staat was zijn reis tijdig te vervolgen, althans is gebleken dat klager, wanneer hij zich in den avond van 24 Augustus had weten te beheerschen, niet in een toestand had behoeven te geraken, welke het hem onmogelijk maakte zijn reis tijdig te vervolgen; hebbende de navolgende personen, die allen het feestje ten huize van Krispijn voornoemd medemaakten, verklaard als hieronder aangegeven:

„*Krispijn zelf*: Dien avond heeft J. bij mij niet geklaagd, zware koorts te hebben, hij vond zich alleen een beetje warm; hij heeft evenals de anderen de gepresenteerde consumptie gebruikt; volgens mijne meening is J. niet zoo ziek geweest, dat hij de reis op dien bewusten Zondag niet zou kunnen vervolgen;”

Minnaard, Europeesch fuselier: J. heeft even flink meegedronken als wij; hij heeft dien avond wel geklaagd over pijn in het hoofd, maar over koorts heb ik hem niet hooren klagen;

Tabak, Europeesch infanterist 1e klasse, muzikant: J. heeft dien avond ook een stevigen borrel gedronken; gedurende de fuif heeft J. wel geklaagd over pijn in zijn hoofd en ook, dat hij zich koortsig voelde; hij is echter daar blijven zitten drinken; den volgenden dag na het ontwaken zijn wij weer bij elkaar gaan zitten en hebben den dag doorgebracht onder een paitje; J. heeft mij niet verteld, dat hij dien dag naar Soerabaja moest vertrekken; volgens mijne meening was J. niet zoo ziek, dat hij zijne bestemming Soerabaja niet heeft kunnen volgen;

Overwegende, dat in verband met het voorgaande als vaststaand moet worden aangenomen dat een gegrond excuus voor klagers te laat-komen niet heeft bestaan, zoodat hij deswege terecht is gestraft; dat echter de omschrijving der strafreden, waarin sprake is van een „geldige afwezigheid van 24 uur wegens ziekte”, aanleiding tot misverstand zou kunnen geven en dus wijziging behoeft, strekkende deze aanstonds te noemen wijziging echter geenszins

ten gunste van klager; dat de opgelegde straf, gelet op de bedriegelijke wijze, waarop klager getracht heeft aan de gevolgen van zijne tekortkoming te ontkomen, en gelet op den inhoud van de straffenlijst in klager's conduiteboekje, in goede verhouding staat tot den ernst van het gepleegde vergrijp;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het ingediende beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigt de strafreden in dien zin, dat deze zal komen te luiden: „Zich na een dienstreis per trein van Weltevreden naar Soerabaja 24 uur telaat gemeld en zijn Commandant misleid door op bedriegelijke wijze te trachten dit feit goed te praten.”

Bepaalt: dat van deze beschikking zal worden uitgereikt: één doordruk aan klager, door tusschenkomst van zijn Commandant, met verzoek aan dezen laatste om voor de tenuitvoerlegging der beschikking zorg te dragen; en één aan den Luitenant-Kolonel der Mariniers H., Commandant van de Marinekazerne Goebeng, ter kennisneming.

De Kapitein ter zee
Commandant der Marine te Soerabaja,

A. VOS.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1930-1931, 348.

Aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met voorzieningen betreffende bepaalde voor godsdienstige gevoelens krenkende uitingen.

Bij Koninklijke boodschap van 25 April 1931 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het volgende ontwerp van wet ter overweging aangeboden:

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met voorzieningen betreffende bepaalde voor godsdienstige gevoelens krenkende uitingen wenschelijk is;

Zoo is het, enz.:

Artikel 1.

In art. 147 van het Wetboek van Strafrecht wordt een nieuw no. 1 ingevoegd, luidende als volgt:

„1°. hij die zich in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, door smalende Godslasteringen op voor godsdienstige gevoelens krenkende wijze uitlaat;”

het tegenwoordig no. 1 wordt no. 2; het tegenwoordig no. 2 wordt no. 3.

Artikel 2.

In den Tweeden Titel van het Derde Boek van het Wetboek van Strafrecht wordt na het opschrift ingevoegd een nieuw art. 429*bis*, luidende als volgt:

„Artikel 429*bis*.

Hij die op eene van den openbaren weg zichtbare plaats woorden of afbeeldingen stelt of gesteld houdt, die, als smalende Godslasteringen, voor godsdienstige gevoelens krenkend zijn, wordt

gestraft met hechtenis van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste honderd gulden."

Lasten en bevelen, enz.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De strijd om den godsdienst heeft in den laatsten tijd vormen aangenomen, die den wetgever, ook al is hij zich ten volle bewust, dat die strijd zelf buiten zijn domein ligt, niet onverschillig kunnen laten. Moest de ondergeteekende reeds bij de Memorie van Antwoord op Hoofdstuk IV der begroting voor 1931 verklaren, dat zekere uitingen hem niet waren ontgaan, — enkele sprekende gevallen daarna wezen op een stelselmatigheid in dezen uitingsvorm, die den ondergeteekende aanleiding heeft gegeven deze aan gelegenheid nader ter hand te nemen.

Het schijnt tot goed verstand en zoo scherp mogelijk begrenzing wel gewenscht voorop te stellen, op welke uitingen de ondergeteekende meer bepaaldelijk het oog heeft. Het zijn deze, waarbij ter bestrijding van het Godsgeloof de vorm wordt gekozen van een — in woord of beeld — hoonen en smaden van, of smalen op God. Kenmerkend is daarbij, dat, hoezeer door hem, die de uiting doet, het bestaan Gods blijkbaar wordt ontkend, desniettemin hij in woord of voorstelling als van dat bestaan uitgaat en alzoo in den uiterlijken vorm rechtstreeks God hoont.¹⁾

Men moge aanvoeren, dat uitingen in dezen vorm een zeldzaamheid zijn — de ondergeteekende kan dit tot op zekere hoogte toegeven, maar speurt hier, ook in verband met gebeurtenissen elders, een stelselmatigheid, die verwaarloozing verbiedt —, dat die uitingsvormen onduldbaar zijn, schijnt den ondergeteekende nauwelijks betoog te behoeven.

Toch geeft hij daarvan gaarne rekenschap.

Voorop staat daarbij, zooals de ondergeteekende reeds aanteevende, dat het hier gaat over den *vorm*. De bestrijding, hoe kritisch ook, van het Godsgeloof op zich zelf is hier niet in het geding; zoolang in den vorm daarvan een bepaalde grens niet wordt overschreden, blijve de wet buiten spel.

¹⁾ Ten einde onkundigen duidelijk te maken, om wat voor smadelijke godslasteringen het gaat, haalt de ondergeteekende — naar men zal begrijpen, met grooten tegenzin — twee voorbeelden uit den laatsten tijd aan. In een algemeen Nederlandsch dagblad van geprononceerd anti-godsdienstige richting verscheen omstreeks Kerstmis een artikel onder het opschrift: „Weg met het Kerstfeest!”, waarin onder meerdere nog aanzienlijk ernstiger godslasteringen, die de ondergeteekende niet wil herhalen, de cursief gedrukte woorden stonden: „Christus op de mestvaalt!”. In hetzelfde blad kwam eenige weken later een teekening voor, bevattende o.m. een walgelijke afbeelding van God den Vader. God werd in deze teekening, behalve door de afbeelding zelf van Zijn persoon, blijkens attributen en bijgeschreven woorden beschimpt als uitvinder van een nieuw giftgas, geschikt om de geheele bevolking van een buitenlandsche mogendheid te vernietigen. Ook j.l. Paschen herhaalde zich het verschijnsel.

Godsdienstvrijheid in den ruimsten zin immers is een vrucht van onze historische ontwikkeling, waarop wij trotsch mogen zijn. Maar juist mede ter bescherming van die geestelijke vrijheid als een van onze hoogste nationale goederen, moet hier worden opgetreden. Geen goed kan op den duur blijven bestaan, welks misbruik ongeboet wordt toegelaten. Waar de bestaande geestelijke vrijheid voert tot bandeloosheid, worde deze, in het belang der vrijheid zelf, met kracht tegengegaan. Geschiedt dit niet, dan onstaat, sneller dan men zou denken, het gevaar, dat, als terugslag, met de bandeloosheid de vrijheid wordt geknot.

Zoodanig misbruik is hier stellig aanwezig. Men zou hiertoe een beroep kunnen doen op het feit, dat in ons Staatsleven, ondanks de godsdienstvrijheid in den ruimsten zin, God openlijke erkenning vindt. Dat het gezag bij Gods gratie wordt uitgeoefend, dat de Overheid ten waarborg zijner rechtsbedeeling in den eed de onderdanen telkens stelt in de tegenwoordigheid Gods, behoeft, naast andere uitingen, slechts herinnerd te worden om te doen gevoelen, dat onze Staat ook bij de ruimste erkenning van godsdienstvrijheid niet is een Etat athée. Dat gezichtspunt nu behoeft allermint te leiden tot geloofsdwang of ook maar tot beperking der ongeloofspropaganda. Maar wel kan men stellen, dat uitingen in het openbaar, die den vorm dragen van een rechtstreeks smalen van God — het moge dan zijn, dat slechts bedoeld wordt het smalen op een begrip, dat naar de meening van den smalende anderen zich hebben gemaakt —, in een Staat, die in meer dan één opzicht de erkenning Gods handhaaft, niet kunnen worden geduld. Uit de openbare sfeer moeten zulke uitingsvormen uitgezuiverd blijven.

Intusschen de ondergeteekende wil deze zaak nu verder beschouwen van uit een ander gezichtspunt, dat meer valt binnen het algemeen kader van ons strafrecht. Nl. de ernstige krenking van de gevoelens van de groote meerderheid der bevolking. Ook in dit opzicht past groote behoedzaamheid. Zijn godsdienst ligt ons volk zeer ter harte en voor zijn godsdienst strijdt het met kracht en hartstocht. Naarmate een onderwerp feller beweegt, in diezelfde mate kan ook bewogener uiting worden verwacht. Krasse uitdrukkingen zijn daarbij niet zeldzaam. Ook afgezien daarvan, kunnen op den godsdienst betrekking hebbende uitingen van den een voor het gevoel van den ander kwetsend zijn.

Maar hier zijn grenzen. En in de uitingen, die hierboven werden gesignaleerd, zijn deze overschreden.

In de eerste plaats gaat het hier over een krenking van een der meest elementaire en algemeene momenten van het godsdienstig gevoel. Doch ook overigens is de gesignaleerde uitingsvorm van een geheel eigen karakter. En wel in dezen zin, dat men bij smalende bestrijding van anderer geloof, des anderen godsdienstige voorstellingen als het ware accapareert en zich dus, in zijn sfeer stellend, daarin de krenkende uiting volvoert. Er is hier een parallel met wat ons Wetboek in art. 147 strafbaar stelt: bespotten van bedie-

naren van den godsdienst en beschimpen van aan den eeredienst gewijde voorwerpen wordt slechts dan strafbaar gesteld, indien het geschiedt in of ter plaatse van de uitoefening van den eeredienst, m.a.w. op anderer domein. In het thans besproken geval benadert men niet plaatselijk, maar in de voorstellingen, in de uitdrukkingswijze, anderer domein om dan de schimpende handeling te ondernemen.

In het vorenstaande liggen reeds voldoende aanwijzingen voor de beantwoording van de vraag, op welke wijze de hiervoren gesignaleerde vormen van openbare meeningsuiting zijn te treffen. Strafbbaarstelling van alles wat godsdienstige gevoelens in meerdere of mindere mate kan kwetsen, zou te ver strekken. Om dus de meeningsuitingen niet verder ook in haar vormen te begrenzen, dan bepaald noodig is, is het aangewezen de strafbepaling een rechtstreeksche omschrijving te doen bevatten van den bepaalden vorm van krenking, welke hiervoren werd aangegeven en, zooals daar werd betoogd, juist ook als krenking van gevoelens specifieke kenmerken vertoont. Die vorm nu is, in uiterlijke verschijning, de Godslastering. Intusschen ontmoet men hier de bedenking, dat Godslastering in het spraakgebruik wel in oneigenlijken zin wordt gebruikt, en men met deze omschrijving dus verder zou gaan dan blijkens het vorenstaande wordt beoogd. Echter schijnen deze opvattingen etymologisch niet wel houdbaar, inzonderde voor „lasteren” het element van grove spot, schimp, hoon essentieel is te achten. En verder ligt in de uitdrukking „Godslastering” voldoende opgesloten, dat daarvan eerst dan kan worden gesproken, indien de schimp of hoon naar de gebezigde woorden of voorstellingen zelve zich tegen God richt; wordt een vorm gebezigd, waarin men zich zelf buiten de geloofsvoorstellingen plaatst, dan kan dit in eigenlijken zin niet als Godslastering worden aangeduid.

Toch is de ondergeteekende te rade gegaan om, ten einde de door hem beoogde begrenzing zoo scherp mogelijk te stellen, in de omschrijving nog uitdrukkelijk vast te leggen, dat de uiting een smalende moet zijn. Hiermede is dus alle uiting, die in den vorm niet is een hoonen of smaden van God of ook die — zoo zij al, zooals wellicht bij sommige grove vloeken, aan die omschrijving zou beantwoorden — slechts onbedacht wordt geuit, buiten de omschrijving van *dit* delict gesteld.

Door het terrein aldus te begrenzen en met name ook het vloeken buiten deze strafbepaling te laten, komt tevens vast te staan, dat het door den lageren wetgever wel betreden terrein van het vloekverbod — dat in een bepaalden kring uit hoofde van de gesteldheid van dien kring alleszins gewettigd kan zijn — aan dien lageren wetgever blijft voorbehouden.

Artikel 1. Dit artikel zal na het vorenstaande niet veel toelichting behoeven. De begrenzing tot *openbare* uitingen spreekt voor

zich zelf. Voor de plaatsing van de bepaling — en als gevolg daarvan de strafmaat — moge worden verwezen naar hetgeen hiervoren over de parallel met de tegenwoordige strafbepalingen van art. 147 van het Wetboek van Strafrecht is gezegd. Aangeteekend zij voorts, dat waar het hier gaat over de smalende Godslastering als bijzondere vorm van het zich op voor godsdienstige gevoelens krenkende wijze uiten, die krenking dus processueel niet een zelfstandig element behoeft te vormen, doch met de smalende Godslastering gegeven zal zijn. Uit de strafbaarstelling als krenking van godsdienstige gevoelens volgt overigens, dat — overeenkomstig het hierboven reeds betoogde — voor het omschreven misdrijf niet vereischt is, dat men onder erkenning van God Hem hoont of smaadt. De onderhavige strafbepaling richt zich tegen de uiterlijke verschijning van Godslastering, waarmede men weet anderen in hun heiligste gevoelens te treffen.

Artikel 2. Naast het misdrijf, in art. 1 van het ontwerp omschreven, bestaat ter bereiking van het vorenaangegeven doel nog behoefte aan een verdere bepaling.

Voor eenige jaren deden zich gevallen voor, waarin het bestuur van een vereeniging op den openbaren weg borden liet ronddragen, waarop het onderwerp van een aangekondigde lezing op zich zelf een smalende Godslastering vormde. Zoo werden lezingen aangekondigd over het onderwerp: „God is het kwaad”.

Dergelijke woorden — of ook afbeeldingen — kunnen ook geheel op zich zelf beschouwd op den openbaren weg niet worden geduld. Toch is het twijfelachtig of, was art. 1 van het ontwerp reeds wet geweest, een strafrechtelijke vervolging tegen de dragers van de borden of tegen het betrokken bestuur tot een veroordeeling zou hebben geleid. Kan men stellen, dat de dragers der borden door het ronddragen, het betrokken bestuur door het laten ronddragen zelf zich door smalende Godslasteringen op krenkende wijze uitlieten? Dit schijnt twijfelachtig.

Met het oog hierop wordt de nieuwe overtreding, in art. 2 van het ontwerp omschreven, voorgesteld. De overtreding loopt tot zekere hoogte formeel en materieel parallel met de bestaande overtreding van art. 451, onder 3°., van het Wetboek van Strafrecht.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1930—1931. 348.

*Aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met voorzieningen
betreffende bepaalde voor godsdienstige gevoelens
krenkende uitingen.*

VOORLOOPIG VERSLAG.¹⁾

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Verscheidene leden stelden bij de beoordeeling van het wetsontwerp op den voorgrond, dat zij ten sterkste den vorm afkeurden, waarin *De Tribune*, het orgaan van de Communistische Partij Holland, in navolging of op order van het hoofdkwartier dezer partij in het buitenland, den godsdienst bestrijdt in beeld en in geschrift. Het is duidelijk, dat deze uitingen naar haar strekking en inhoud niet ten doel hebben, met argumenten de beweerde onhoudbaarheid van het geloof in God aan te toonen, maar dat men beoogt bij den lezer den natuurlijken schroom uit te roeien, die hem bevangt, wanneer het gebied der zinnelijke dingen wordt overschreden en de vraag aan de orde is, of de mensch zich afhankelijk gevoelt van den Geest, die het geheel doorleeft, welke voorstelling de mensch zich van dezen Geest ook moge vormen.

Hoe ongunstig het oordeel over deze publicaties ook moet luiden, zoo meenden eenige leden aan den anderen kant er op te moeten wijzen, dat herhaaldelijk afschuwelijke oorlogshandelingen met behulp van godsdienstige voorstellingen zijn verdedigd, en zij, die aldus handelden, daardoor mede voedsel hebben gegeven aan een anti-godsdienstige propaganda als bovenbedoeld.

Erkend werd, dat deze propaganda — waarin sommige leden een stelselmatig karakter niet konden miskennen, terwijl anderen daarin tot dusver slechts incidenteele uitingen konden zien — een kwaad is, ook in de oogen van hen, die het geloof in God niet kunnen deelen.

Een andere vraag was voor de hier aan het woord zijnde leden, of deze uitingen voor de Regeering aanleiding hadden moeten zijn tot de indiening van dit wetsontwerp, zooals blijktens de Memorie van Toelichting het geval is geweest. Deze vraag beantwoordden zij ontkennend.

¹⁾ Voor het ontwerp van Wet en de Memorie van Toelichting zie hier-
vóór blz. 186 en 187.

In de eerste plaats kwam men tegen de voorstelling op, alsof de publicaties in *De Tribune* een nieuw feit waren, dat thans tot aanvulling van het Wetboek van Strafrecht zou moeten leiden. Een veertig, vijftig jaren geleden werd in wellicht nog ruwer en stuiten-der vorm anti-godsdienstige propaganda gevoerd, al was dit geen communistische actie; als voorbeelden werden in dit verband genoemd de uitgave van *De Roode Duivel* en die van de *Bible amusante*. Destijds heeft de wetgever aan nieuwe strafbepalingen niet gedacht. De actie is afgestuit op het zuiver inzicht van ons volk, dat in groote meerderheid van deze dingen niet is ingediend, en vanzelf doodgelopen. De agenten van Moskou, die thans opnieuw deze actie hebben ter hand genomen, zullen daarvan in Nederland even weinig resultaat zien. Reeds de ervaring, dat ieder met een normaal gevoel van fatsoen deze middelen van actie verwerpt, zal de opstellers, die door hun eigen gevoel van fatsoen niet worden teruggelouden, de ondeugdelijkheid van deze middelen doen inzien. Door een nieuwe strafbepaling wordt daaraan te veel eer bewezen.

Bovendien werd het weinig aannemelijk geacht, dat de uitingen in bedoeld blad in eenigszins beteekenende mate de aandacht van geloovigen hebben getrokken; van krenking van godsdienstige gevoelens in ruimen kring door deze uitingen kan dan ook bezwaarlijk sprake zijn.

Vooraf op het gebied van het strafrecht, zoo betoogden de hier aan het woord zijnde leden, is gelegenhedswetgeving af te keuren. In het publieke leven doen zich voortdurend tal van feiten voor, die ergeris geven, maar die toch niet door de Overheid gestraft moeten worden. In het bijzonder op het terrein van den godsdienst moet men zeer voorzichtig zijn. Indien in den Heidelbergschen catechismus de Paapsche mis een vervloekte afgoderij genoemd wordt, is dit zonder twijfel voor de Roomsche-Katholieken grievend en kwetsend, maar het ware toch zeer afkeurenswaardig, indien de wetgever degenen, die deze woorden tot de hunne maakten, strafrechtelijk ging vervolgen.

Omgekeerd — zoo meenden deze leden — wordt er vaak grievend en kwetsend over ongelovigen gesproken. De *Vrijdenker* van 23 Mei 1931 geeft een uitvoerig relaas van wat men zich van geloovige zijde op dit punt veroorlooft. Moeten uitingen als: het ongelooft is een pest, gestraft worden? Moet voorts het veelvuldig voorkomende smalen op de socialistische beginselen, die voor hun aanhangers evengoed heilig zijn, onder de strafwet vallen? Naar hun meening moet dat niet. Maar dan moeten ook uitingen, als in het in de Memorie van Toelichting bedoelde dagblad voorkomen, niet worden gestraft.

Sommige dezer leden kwamen in dit verband op tegen het betoog in de Memorie van Toelichting, hetwelk, uitgaande van de stelling, dat onze Staat niet is een Etat athée, daaruit afleidt, dat bepaalde voor godsdienstige gevoelens krenkende uitingen niet geduld kunnen worden. Zij zagen er een ondragelijke zelfverheffing

in, te meenen, dat onduldbare krenking van gevoelens slechts mogelijk is, wanneer dit godsdienstige gevoelens zijn, terwijl meeningen en inzichten van andersdenkenden blijkbaar vrijelijk aan den grofsten smaad mogen blootgesteld worden. Zij waren van oordeel, dat de Staat als zoodanig zoo min geloovig als ongeloovig is en voor hem alle geestesstromingen gelijk recht op bescherming hebben, indien men die noodig acht. Niettemin wilden zij krenking van zoodanige meeningen en inzichten niet tegengaan met behulp der strafwet. Dit kan alleen geschieden langs den weg der opvoeding. Voor den godsdienst en de godsdienstige gevoelens moet hetzelfde gelden. Wil men deze beschermen, dan moet men dit doen met geestelijke middelen, door het woord, door propaganda, door den geest van allen waarachtigen godsdienst te doen doorwerken, maar niet door met strafvervolging te bedreigen degenen, die zich zelf verlagen door zich hoonend en smalend over God uit te laten. Dat is een averechtsche methode.

Het doel van het voorstel zal daarenboven niet worden bereikt. Een strafbepaling kan nimmer zoo ver gaan, dat zij kwetsing van godsdienstige gevoelens geheel zou kunnen weren. Het smalen of bespotten b.v. van Maria als Moeder Gods, bespottling van den Paus vallen buiten de voorgestelde delictsomschrijving. Wegens de velerlei meening, die, vooral in een land als het onze, mogelijk is over de vraag, wat onder Godsclastering is te verstaan, zal bij de toepassing nagenoeg alles aan het subjectief oordeel van den rechter overgelaten zijn. Men voorzagt twee mogelijkheden: of niet-toepassing der ontworpen strafbepalingen, zooals ten aanzien van de strafbepaling in zake majesteitsschennis het geval is, of onverkwikkelijke procedures, die, vooral indien de bladen daarvan breed opgezette verslagen publiceeren, in menig geval voor hen, die God geerd willen zien, nog grievender zullen zijn dan de geincrimineerde daad zelve. Ook zal de anti-godsdienstige propaganda, welke de Regeering wil keeren, door een strafbepaling niet gestuit worden. Zij, die deze propaganda voeren, zullen haar voortzetten; zij zullen experimenteeren, hoever zij straffeloos kunnen gaan. Zij zullen debatten ter terechtzitting aangrijpen als een nieuw propagandamiddel. Het kwaad zal daardoor eer worden verscherpt dan verzacht.

Eenige leden opperden zelfs de onderstelling, dat de bewuste publicaties voornamelijk zijn opgezet om den wetgever tot ingrijpen te bewegen en daardoor aan de ondernemers der actie een doeltreffend propagandamiddel te verschaffen.

Op deze verschillende gronden waren verscheidene leden van oordeel, dat de Regeering het beste zou handelen door dit wetsontwerp in te trekken.

Eenige leden verklaarden zich voorshands hun oordeel over de opportunititeit van het wetsontwerp te moeten voorbehouden. Het was voor hen nog de vraag, of het te bestrijden euvel in zoodanige mate voorkomt, dat door den wetgever moet worden ingegrepen.

Vele andere leden hadden de indiening van het voorstel met voldoening gezien. Al waren deze leden voor een deel niet zonder critiek op den vorm, waarin de Minister het voorstel heeft gegoten, zoo meenden zij den bewindsman hulde te moeten brengen voor de indiening er van.

Deze leden betoogden, dat dit wetsontwerp niet een voorbeeld van gelegenheidswetgeving in den slechten zin van het woord is. Zonder twijfel hebben bepaalde uitingen van den laatsten tijd tot de indiening van dit wetsontwerp aanleiding gegeven. Maar zoo is het toch met bijna alle wetten gegaan. Op heel het breede terrein der wetgeving geven telkens bepaalde feiten en gebeurtenissen aanleiding tot het in het leven roepen van bepalingen van wetgevendend aard. En waar nu de gewraakte uitingen naar het oordeel dezer leden duidelijk een stelselmatig karakter hebben gekregen en bovendien correspondeeren met verschijnselen in het buitenland, achtten zij met de Regeering het oogenblik gekomen om afwerend en beschermend op te treden.

Voorts konden deze leden niet toegeven, dat uitingen, waardoor andere dan godsdienstige gevoelens worden gekrenkt, op één lijn kunnen worden gesteld met de handelingen, welke het wetsontwerp strafbaar wil stellen. Zij erkenden, dat verschil van levensopvatting en, in verband daarmee, verschil van opvatting omtrent de taak van de Overheid bij de beoordeeling van dit wetsontwerp tot uiting komen, maar zij meenden toch als een onomstootelijke waarheid te mogen vaststellen, dat de bescherming van de godsdienstige gevoelens van het volk tegen grove krenking daarvan behoort tot de hoogste roeping van den Staat. Ook zij wenschten de geestelijke vrijheid, die hier te lande genoten wordt, te handhaven. Maar met den Minister waren zij het eens, dat niet elk misbruik der vrijheid getolereerd kan worden. De vrijheid mag niet ontaarden in bandeloosheid, want dan loopt de vrijheid zelve gevaar. De Minister heeft opzettelijk een zeer beperkte omschrijving aan het delict gegeven.

Deze leden vestigden er de aandacht op, dat ook de leden, die tegen het wetsontwerp bezwaren opperden, de smadelijke artikelen en platen, in de Memorie van Toelichting genoemd, ten sterkste afkeurden. Niemand betoogde, dat dergelijke uitingen voor propaganda of bevordering van eenig beginsel noodig of nuttig zijn. Integendeel. Wanneer men dergelijke uitingen verbiedt en strafbaar stelt, kan dus niet worden gezegd, dat iemand in het rechtmatig genot zijner vrijheid gestoord wordt. Maar wat kan er dan uit dezen hoofde tegen zijn om tot zulk een strafbaarstelling over te gaan?

Verscheidene dezer leden betrokken bij de overweging van de vraag, of de Staat hier een taak te vervullen heeft, ook de principiele vraag, wat de bron is van het Overheidsgezag. Zij zagen die bron niet in den mensch, maar in God. De Overheid is dienaar van Gods en zij is dat, welke personen ook de dragers der Overheid mogen zijn. Dit zoo zijnde, mag de Overheid niet toelaten, dat Hij,

aan Wien zij haar gezag ontleent, openlijk op grove wijze wordt gesmaad.

In dit verband werd gevraagd, wat de Minister op blz. 1, alinea 6, der Memorie van Toelichting, verstaat onder „godsdienvrijheid in den ruimsten zin”.

Dat een procedure in zake een misdrijf of overtreding, als waartegen dit wetsontwerp zich richt, in bepaalde gevallen aanleiding kan geven tot een behandeling ter terechtzitting, welke het godsdienstig gevoel opnieuw kan kwetsen, is naar het oordeel dezer leden niet uitgesloten, al zal hier veel, zoo niet alles, afhangen van den rechter, die het verhoor van den verdachte en de getuigen leidt en die de orde ter terechtzitting moet handhaven. De vrees daarvoor mag echter de Overheid niet afhouden van de vervulling van haar roeping, om dergelijke krenkende uitingen door strafbedreiging tegen te gaan en de burgerij tegen zoodanige krenking te beschermen. Meermalen moeten op terechtzittingen kwetsende zaken worden behandeld, die pijnlijk zijn voor het moreel besef. Het kan zelfs zoo zijn, dat de deuren gesloten moeten worden. Maar dit mag de Overheid niet beletten haar plicht te doen. Trouwens, het geopperde bezwaar geldt ook voor de andere misdrijven, die in art. 147 van het Wetboek van Strafrecht strafbaar worden gesteld.

Overigens waren de hier aan het woord zijnde leden van oordeel, dat van de strafbepaling een krachtige preventieve werking zal uitgaan, terwijl vooral het onder art. 2 bepaalde gereede aanleiding kan geven tot politieel ingrijpen, waardoor veel ergernis kan worden voorkomen.

§ 2. Zeer vele leden, zoowel voor- als tegenstanders van een wettelijke voorziening, waren van oordeel, dat het voorstel naar den vorm niet gelukkig is en, in verband ook met de toelichting, een tweeslachtig karakter draagt. In de ontworpen strafbepaling worden als elementen van het strafbare feit gesteld eenerzijds smalende Godslastering, anderzijds krenking van godsdienstige gevoelens. Deze twee elementen doen de vraag rijzen, waarom het bij deze strafbaarstelling eigenlijk gaat, om de Godslastering, dan wel om de krenking van godsdienstige gevoelens. De Memorie van Toelichting verschaft te dien aanzien geen helderheid. Eenerzijds beoogt de Minister, dat het gezag bij de gratie Gods wordt uitgeoefend, dat de Nederlandsche Staat niet is een Etat athée en dat in verband daarmee uitingen in het openbaar, die den vorm dragen van een rechtstreeks smalen op God in een Staat, die in meer dan één opzicht de erkenning Gods handhaaft, niet kunnen worden geduld. Uit de openbare sfeer moeten zulke uitingsvormen uitgezuiverd blijven. Uit deze redeneering — zal zij zin hebben — valt niet anders te concluderen, dan dat de Minister de Godslastering als zoodanig zou willen straffen.

Maar in het verdere betoog in de Memorie van Toelichting, waar

de Minister zegt deze zaak verder te willen beschouwen „van uit een ander gezichtspunt” (bladz. 2, alinea 2), wordt deze gedachte feitelijk losgelaten en gaat het om „de ernstige krenking van de gevoelens van de groote meerderheid der bevolking”. De krenking, niet de Godslastering, moet gestraft worden.

In de toelichting op art. 1 heet het dan weder, dat „waar het hier gaat over de smalende Godslastering als bijzonderen vorm van het zich op voor godsdienstige gevoelens krenkende wijze uiten, die krenking dus processueel niet een zelfstandig element behoeft te vormen, doch met de smalende Godslastering gegeven zal zijn”.

Door deze tweeslachtigheid ontstaat, naar het oordeel van zeer vele leden, onduidelijkheid omtrent de strekking van de ontworpen voorschriften. Het ontwerp keert zich blijkens tekst en toelichting tegen krenking van godsdienstige gevoelens, maar kan ook geacht worden zich tegen Godslastering als zoodanig te keeren, hoewel deze onderwerpen naar hun wezen en ook staatsrechtelijk van volkomen verschillende natuur zijn.

Met het constateeren van deze tweeslachtigheid hield de eenstemmigheid der bovenbedoelde leden op; in hun conclusie liepen zij uiteen.

Sommige leden zagen het verwarrende van de toelichting tot het voorstel vooral hierin, dat krenking van de Godheid en krenking van menschen in één betoog werden gesteld als grondslag van dit wetsontwerp. Beide krenkingen zijn geheel onvergelykbare grootheden. Krenking van menschen is mogelijk, krenking der Godheid is een onmogelijkheid. Een dergelijke begripsverwarring meende men ook aan te treffen in sommige beschouwingen, die in de pers aan het voorstel zijn gewijd. Bij herhaling vond men daarin vergelyking tusschen beleediging van den vorst, welke wel, en die van God, welke niet strafbaar is. Deze redeneering achtten de hier aan het woord zijnde leden onjuist. De rechtsorde, die de strafwet beschermt, is de orde der menschelijke samenleving. Deze rechtsorde houdt op, waar het bovenmenschelijke, het onzichtbare begint. Welk Godsbegrip men ook moge belijden, hetzij men gelooft in God als den Geest, die het geheel doorleeft, hetzij men gelooft in een persoonlijken God, volgens beide begrippen staat God buiten het met de zintuigen waarneembare en ligt het Godsbegrip buiten de menschelijke samenleving, waarvoor de wet de rechtsorde vaststelt. Reeds daarom kan er naar het oordeel dezer leden geen sprake zijn van strafbaarstelling van het aanranden van de majesteit Gods; het strafbare feit kan slechts daarin worden gezocht, dat de dader een medemensch krenkt, en wel in zijn godsdienstige gevoelens.

Indien krenking van God mogelijk is, ware in ieder geval, zoo merkten eenige dezer leden op, de straf aan God zelf over te laten, terwijl de in het ontwerp toegemeten straf in de oogen der geloovigen wegens haar geringheid zelve een smaad moet zijn.

Strafbaarstelling van Godslastering als zoodanig ware ook in strijd met de, in onze Grondwet gewaarborgde en in ons volksleven

gewortelde, vrijheid van ieder om op het gebied van geloof of onge-
loof de overtuiging te belijden, die hij verkiest. Het gevaar is geens-
zins denkbeeldig, dat het ontworpen artikel in de practijk zal
worden gebruikt als een wapen tegen ernstige geloofsbestrijding.
Alles zal hier afhangen van de subjectieve inzichten van den rech-
ter, die de wet heeft toe te passen. Iedere objectieve maatstaf
ontbreekt om vast te stellen, wat Godslastering is, wat niet. Weten-
schappelijke uitingen zullen daaronder gerangschikt kunnen wor-
den. Men wees er op, dat in Spanje strafbaar werd verklaard de
uitlating, dat Jezus nog broeders en zusters moet hebben gehad.

Aan den anderen kant waren deze leden van oordeel, dat een
strafbaarstelling van krenking van godsdienstige gevoelens zonder
meer evenmin te aanvaarden zou zijn. Deze omschrijving zou veel
te ruim zijn. Bovendien gelden daartegen de bezwaren, in de eerste
paragraaf van dit verslag uiteengezet.

Andere leden verklaarden deze conclusie niet te kunnen deelen.
Zij stelden met voldoening vast, dat de considerans van het wets-
ontwerp het treffen van een voorziening ten aanzien van bepaalde
voor godsdienstige gevoelens krenkende uitingen als doel van het
wetsontwerp vooropstelt en in zoover in een andere richting wijst
dan de vraag van den heer van Wijnbergen aan den Minister van
Justitie (*Aanhangsel Handelingen* Tweede Kamer 1930/31, blz.
69), welke aan de indiening van dit wetsontwerp voorafging. Doch
daarom betreurden zij te meer, dat aan den anderen kant de tekst
der beide ontworpen bepalingen en zekere gedeelten van de Memorie
van Toelichting ook steun geven aan de opvatting, dat het om
het straffen van Godslastering als zoodanig te doen is. De Minister
zal moeten kiezen tusschen deze twee, opdat niet tersluiks worde
binnengevoerd, wat niet beoogd werd.

Het strafbaar stellen van Godslastering als zoodanig achtten
ook deze leden in strijd met onze Constitutie. Wie hier wijziging
wenschen, moeten wijziging van de Grondwet nastreven en niet
langs dezen weg hun doel willen bereiken.

Voorts moet elke meening over den Allerhoogste mogelijk blijven.
Te dien aanzien deelden zij het bezwaar der tevoren aan het woord
zijnde leden, dat elke objectieve maatstaf ontbreekt om vast te
stellen, wat Godslastering is, wat niet. Ook zij achtten het niet
uitgesloten, dat wetenschappelijke uitingen daaronder gerangschikt
zullen worden, terwijl toch voor het uitspreken van elke eerlijke
overtuiging ruimte moet zijn, ook al aanvaarden anderen haar niet.

Het zou noodig zijn, wil men willekeur vermijden, aan de aan-
duiding God een duidelijken en objectieven inhoud te geven.

Het betreden van den nu voorgestelden weg zou voorts tot een
uiterst pijnlijke procedure voeren, wanneer uitgemaakt zal moeten
worden, wat al dan niet Godslastering is, en welke Godslastering
zal moeten worden toegelaten, omdat zij niet „smalend” is. Dit
klemt te meer, nu de Memorie van Toelichting processueel niet de

krenking van godsdienstige gevoelens, doch wel de Godslastering tot een voorwerp van onderzoek maakt.

Met klem drongen deze leden er daarom op aan, dat aan het ontwerp zoodanige vorm zal worden gegeven, dat het tweeslachtig karakter verdwijnt en alle aandacht valt op de krenking van godsdienstige gevoelens, die zonder meer dan strafbaar zou moeten worden gesteld. Zij konden niet inzien, dat daarvoor de Godslastering, en dan nog wel alleen de smalende, als characteristicum noodig of ook maar gewenscht zou zijn. Zij vroegen alleen bescherming van een overtuiging, die anderen heilig is. Zij vroegen dit te eerder, omdat dan ook de pijnlijke vraag wordt vermeden, hoe iemand, die niet aan God geloof en slechts het geloof op onduidbare wijze bestrijdt, geacht kan worden God te lasteren, tenzij dan met een objectieve constructie, die met ons Staatsrecht niet overeenkomt.

Eenige leden, zich hierbij aansluitend, zouden zich kunnen vereenigen met een voorschrift, waarbij strafbaar worden gesteld uitingen, die geopenbaard worden met het oogmerk om anderen te krenken, door op noodeloos kwetsende wijze het Godsgeloof aan te randen.

Enkele andere leden zouden de, ook door de Regeering blijkbaar noodig geoordeelde, beperking van het gebied, waarbinnen de krenking van godsdienstige gevoelens plaats vindt, willen zoeken in aanscherping van de omschrijving der krenking zelve als brutaal, zeer ver gaand of iets dergelijks.

Nog werd opgemerkt, dat de verklaring op blz. 2, alinea 2, der Memorie van Toelichting, waar de Minister zegt deze aangelegenheid verder te willen beschouwen van uit het gezichtspunt van de „ernstige krenking van de godsdienstige gevoelens van de groote meerderheid der bevolking”, aanleiding kan geven tot misverstand. Men was van oordeel, dat niet slechts de godsdienstige gevoelens van de groote meerderheid der bevolking, maar eventueel ook die van een minderheid recht op bescherming hebben.

Verscheidene andere leden, ook het tweeslachtig karakter van het wetsontwerp bestrijdend, meenden, dat juist de Godslastering als zoodanig moest worden strafbaar gesteld. Zij brachten hulde aan de Roomsche-Katholieke Vrouwenbonden voor den grooten ijver, voor deze zaak aan den dag gelegd.

Het strafbaar stellen uitsluitend van het krenken van godsdienstige gevoelens, zooals door andere leden werd bepleit, achtten zij eenerzijds onvoldoende, terwijl zij anderzijds op het gevaar meenden te moeten wijzen, dat juist bij die formulering de practijk zou kunnen uitwijzen, dat tal van gevallen zouden blijken onder het artikel te vallen, die men allerminst had bedoeld.

Zij meenden derhalve met klem te moeten aandringen op het strafbaar stellen van Godslastering als zoodanig.

In de Memorie van Toelichting op blz. 1, al. 2, heeft de Minister zelf vrijwel aangegeven, hoe het artikel zou moeten luiden, onge-

veer aldus: Hij, die zich in het openbaar, in woord, geschrift of beeld, schuldig maakt aan het hoonen en smaden van, of het smalen op God, wordt als schuldig aan Godslastering gestraft met, enz.

Zij oordeelden, dat de Minister een zoodanige strafbaarstelling in de Memorie van Toelichting op voortreffelijke wijze verdedigd heeft, totdat hij op blz. 2, al. 2, aanvangend met „Intusschen”, een minder gelukkig zijpad is ingeslagen.

Zij gaven den Minister ernstig in overweging alsnog de formulering te kiezen, als boven aangegeven. Daardoor zal huns inziens worden bereikt, dat de van verschillende zijden aangevoerde bezwaren kunnen wegvallen, terwijl het ontwerp voorts op zuiver principiëelen grondslag komt te steunen.

Het bezwaar, dat bij strafbaarstelling van Godslastering de strafmaat moeilijk zou zijn vast te stellen, steunt op misverstand. Immers niet de zonde van Godslastering wordt strafbaar gesteld, maar de Godslastering, voor zoover de Overheid als bevorderaarder van het algemeen welzijn, als handhaafster der rechtsorde die te straffen heeft. De strafmaat zou dus dezelfde kunnen zijn als die bij meined.

Van strijd met de constitutie kan geen sprake zijn. Het zal wel niet mogelijk zijn het Grondwetsartikel aan te wijzen, waarin die stelling steun zou kunnen vinden. Men wees in dit verband op het door den heer Schokking tegenover den heer Slotemaker de Bruine aangevoerde in de vergadering der Tweede Kamer van 10 Dec. 1930 (*Handelingen* 1930/1931, blz. 1155). Zelfs de vrijheid van Godloochening zal men niet kunnen zeggen door de Grondwet te zijn gewaarborgd. Immers van godsdienstvrijheid kan slechts sprake zijn in den kring van personen, die allen aan God gelooven, erkennen, dat God moet worden gediend, doch van meening verschillen omtrent den vorm, waarin die dienst moet plaats hebben, en daarvoor vrijheid vragen. Van gevaar nochtans, dat uitingen van ongelooft zonder meer onder het artikel zouden vallen, geformuleerd als boven aangegeven, kan kennelijk niet de minste sprake zijn. Ook hij, die zelf niet aan God gelooft, ook de atheïst, zal, naar men zich overtuigd hield, met een strafbaarstelling van het bovenaangegevene zich kunnen vereenigen. De verschillende meningsuitingen, als door de eerder aan het woord zijnde leden bedoeld, kunnen nimmer onder het dus geformuleerd artikel vallen. De woorden sluiten dat uit.

Dat het bij strafbaarstelling van Godslastering noodig zou zijn aan de aanduiding „God” een duidelijken en objectieven inhoud te geven, terwijl men dit niet noodig heeft gevonden in de Eedswet, konden de hierbedoelde leden niet inzien.

Eindelijk meende men aan hen, die gevaar zagen voor de vrijheid van meningsuiting, nog te mogen voorhouden, dat juist in Rusland, waar God geloochend wordt, van vrijheid geen sprake is, terwijl te onzent, waar God wordt geëerd, de grootst mogelijke vrijheid bestaat op geestelijk gebied.

Meenden derhalve deze leden, dat juist bij een door hen aanbevolen vorm de verschillende boven aangegeven bezwaren wegvallen, ook op staats- en strafrechtelijke gronden achtten zij het ontwerp in dien vorm het best te verdedigen. Het dan strafbaar gestelde strijdt zoowel met de openbare orde als met de goede zeden.

In een Staat, waarin God wordt erkend, waarin God wordt erkend ook als bron van het Overheidsgezag, waarin de Overheid zelve verklaart den eed niet te kunnen missen, zijn toch duidelijk feiten, als men hier bedoelt strafbaar te stellen, in strijd met de openbare orde, die de overheid tot plicht heeft te handhaven.

De openbare Godsclastering, voor zoover zij het karakter draagt van een hoonen of smalen van God, is voorts een krasse inbreuk op de goede zeden, die ten opzichte der gedraging jegens den hoogsten Souverein in een Christelijke natie behooren te gelden. De strafbaarstelling er van houdt dan ook verband met de bescherming van de grondslagen van den Staat, maar strekt tevens tot het in stand houden van de goede zeden in een Christelijke samenleving, tot het binnen de perken houden van de ongebondenheid, tot het stuiten van de ergste verwildering, tot het tegengaan van het diepste wegzinken. Te recht zegt dan ook de Minister in dat deel der Memorie van Toelichting, waarin hij den door deze leden gewenschten vorm zoo meesterlijk verdedigt, dat het rechtstreeks smalen van God in een Staat, die in meer dan één opzicht de erkenning Gods handhaaft, niet kan worden geduld, dat uit de openbare sfeer zulke uitingsvormen moeten uitgezuiverd blijven. Op dien grond ook vertrouwden de hier aan het woord zijnde leden, dat de Minister alsnog den vorm zal kiezen, door hen boven aangegeven.

Andere leden waren van oordeel, dat de vorm, waarin het wetsontwerp is ingediend en de motiveering daarvan als doelmatig zijn te aanvaarden. Ook deze leden achtten den rechtsgrond van het voorstel gelegen in de verhouding van de Overheid tegenover God, Die de bron is van haar gezag en het noodzakelijk beginsel van recht en zedelijkheid, van Staat en maatschappelijke orde. Deze rechtsgrond ligt in de natuur en de rede, welke den Staat verplichten den godsdienst te beschermen en met de kracht der wetten te beveiligen.

Deze verplichting kan in bepaalde gevallen er toe leiden, dat de Staat zich genoopt ziet in te grijpen tegen Godsclastering. Aldus handelend verleent de Staat niet rechtsbescherming aan God door de wet, maar vervult hij een natuurlijken plicht en handhaaft den grondslag zijner zedelijke orde. Dit uitgangspunt hadden deze leden dan ook met voldoening gezien in het eerste deel der Memorie van Toelichting.

Dat de Minister daarna de voorgestelde regeling plaatst op den grondslag van bescherming der bevolking tegen ernstige krenking van haar godsdienstige gevoelens — daarmede aansluitend aan hetgeen deze bewindsman ten aanzien van deze materie heeft ver-

klaard in zijn Memorie van Antwoord aan deze Kamer betreffende hoofdstuk IV der Rijksbegrooting voor het dienstjaar 1931 — werd niet als een loslaten van den eerstaangegeven rechtsgrond begrepen.

In een Staat, waar volledige godsdienstvrijheid bestaat, is het alleszins begrijpelijk, dat de Regeering — onder volkomen erkenning en handhaving van genoemden principieelen grondslag — „met groote reserve staat tegenover een strafbaarstelling van Godslastering als zoodanig”, zooals de Minister in de zoevenaangehaalde Memorie van Antwoord verklaarde.

Door die strafbaarstelling om die reden te begrenzen door het element „smalend” in de delictsomschrijving op te nemen, laat men dien principieelen grondslag niet los, doch houdt wel rekening met de werkelijkheid van den gemengden toestand op godsdienstig gebied in ons land.

Daarmede houdt men evenzeer rekening door, gelijk de Minister doet, als tweeden grondslag voor het wetsontwerp aan te voeren de ernstige krenking van godsdienstige gevoelens.

Ook zij, die wegens hun opvatting omtrent het wezen van den Staat den aangevoerden eersten grondslag niet kunnen aanvaarden, maar evenzeer de schadelijke uitingen, waartegen het wetsontwerp zich richt, veroordeelen en ondulbaar achten, vinden in het tweede deel der Memorie van Toelichting een wel gefundeerden grondslag voor wettelijk ingrijpen.

Ten aanzien van de omschrijving van het delict waren de hier aan het woord zijnde leden van meening, dat „krenking van godsdienstige gevoelens” zonder meer een veel te ruime omschrijving zou opleveren en in ons zoo gaarne over theologische vragen disputerend volk tot niet te begrenzen en willekeurig strafrechtelijk ingrijpen zou leiden.

Zij wezen er voorts op, dat de algemeene en diepe verontwaardiging over de feiten, welke tot dit wetsontwerp aanleiding waren, vooral is gewekt, doordat op zulke grove en brutale wijze de Godheid en de Persoon van Christus, in Wien God is geopenbaard, werden aangerand.

Dat in verband hiermede bij de omschrijving van het te straffen delict de uiterlijke verschijningsvorm, n.l. de Godslastering, werd genomen als kern van het delict, vindt daarin een redelijke verklaring. De toevoeging van de qualificatie „smalend” — zij moge door sommigen als een pleonasme beschouwd worden — levert een geschikte omschrijving op, welke in de practijk ook door den rechter zeer goed hanteerbaar is.

Het geopperde bezwaar, dat men bij de toepassing geheel zou afhangen van het persoonlijk inzicht des rechters, werd mede hierom niet als juist erkend, omdat de gegeven omschrijving in voldoende mate een objectief element omvat, hetgeen voor iederen rechter, die de wet objectief toepast — en hiervan gingen de hier aan het woord zijnde leden uit —, een alleszins voldoende grondslag geeft.

Deze objectieve inhoudsbepaling ligt in de voorgestelde omschrijving in veel sterkere mate dan in een omschrijving, welke zich alleen tegen krenking van godsdienstige gevoelens richt. Kan deze laatste omschrijving, zooals boven opgemerkt, veel te ver strekken, anderzijds kan zij, wjl geheel overgelaten aan de subjectieve waardeering des rechters, ook tot zeer enge toepassing leiden.

Ten slotte wezen deze leden er op, dat de materie door dit wetsontwerp niet uitputtend wordt geregeld en, gelijk op blz. 3 der Memorie van Toelichting wordt vastgesteld, het door den lageren wetgever wel betreden terrein van het vloekverbod aan den lageren wetgever blijft voorbehouden.

Op deze gronden wenschten de hier aan het woord zijnde leden met de in het wetsontwerp voorgestelde delictsomschrijving hun volle instemming te betuigen.

Eenige leden waren van oordeel, dat dit ontwerp wel wat laat komt. Reeds eerder was er grond tot het doen van een dergelijk voorstel.

Naar het oordeel dezer leden mist het ontwerp principieelen grondslag. Niet de aanranding der eere Gods wordt gestraft, evenmin de ongeloofspropaganda. Het kwaad wordt niet in den wortel aangetast. Voorts zagen deze leden gaarne onomwonden door de Regeering de vraag beantwoord, of, wanneer de Mis als afgoderij wordt gequalificeerd, dit zal moeten worden gerangschikt onder de feiten, die men bedoelt hier strafbaar te stellen.

Deze leden waren van oordeel, dat in onzen Staat, die God erkent, de Overheid heeft te bevorderen, dat God worde geëerd, dat derhalve uitingen van ongeloof moeten worden bestreden en dat de ongeloofspropaganda zoo krachtig mogelijk moet worden tegengegaan. Op welke wijze dit het meest doeltreffend zou kunnen geschieden, meenden zij voorshands aan de Regeering te moeten overlaten te beslissen.

Ten slotte meenden eenige leden hun oordeel over de bezwaren, van verschillende zijden tegen de formuleering van het wetsontwerp aangevoerd, te moeten opschorten, totdat zij van het antwoord van den Minister zouden hebben kennis genomen. Zij zouden het echter zeer betreuren, indien de regeling van deze aangelegenheid bestaande tegenstellingen tusschen verschillende groepen der bevolking zou verscherpen, terwijl toch ten aanzien van de uitingen, die men wil tegengaan, geen verschil van meening bestaat. Zij hoopen daarom op een formule, welke allen vereenigen kan.

§ 3. Eenige leden, die ingrijpen van den wetgever in de onderhavige materie alleszins gewettigd achtten, waren intusschen van oordeel, dat de voorgestelde delictsomschrijving moeilijk te hanteeren zou zijn. Het doel der ontworpen voorschriften is niet, de zonde van Godslastering strafbaar te stellen, want daar staat de Overheid als zoodanig buiten, doch dien vorm van Godslastering, waardoor het volk in zijn godsdienstige gevoelens wordt gekrenkt. De

onder art. 1 ontworpen bepaling is dan ook opgenomen in den titel van het Wetboek van Strafrecht, welke handelt over de Misdrijven tegen de openbare orde.

Deze leden vroegen zich af, of onder de voorgestelde formulering ook laster en bespottung van Christus zou vallen. Mocht dit niet het geval zijn, dan zouden de ontworpen bepalingen voor hen slechts geringe beteekenis hebben. De stelselmatige antigodsdienstige propaganda richt zich juist tegen het Christendom.

Voorts kunnen ook de Moeder Gods, de Eucharistie op smalende wijze worden voorgesteld, waardoor anderen zich in hun godsdienstige gevoelens gekrenkt achten.

De leden, hier aan het woord, gaven daarom een formulering in overweging, zich aansluitend bij het bepaalde in art. 156 Indisch Wetboek van Strafrecht, in dezen geest: „Hij, die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, op smalende en krenkende wijze uiting geeft aan gevoelens van vijandschap, haat of minachting tegen een of meer groepen der bevolking, die zich door godsdienst onderscheiden van een of meer andere deelen dier bevolking, wordt gestraft met”, enz.

Zij waren van oordeel, dat ten gevolge van de stelselmatige actie uit Rusland met betrekking tot het godsdienstig leven hier te lande een dergelijke situatie is ontstaan als welke, op meer gedifferentieerd gebied, in Nederlandsch-Indië tot het opnemen van de artt. 156 tot en met 158 in het Indisch Wetboek van Strafrecht heeft geleid.

Andere leden sloten zich hierbij in zoover aan, dat naar hun meening wel dient vast te staan, of het hoonen en krenken van den persoon van Christus onder de voorgestelde delictsomschrijving valt. De Minister haalt zelfs als voorbeeld van een Godslanderende uiting aan de woorden: „Christus op de mestvaalt”. Hoe moet een rechtbank, die b.v. samengesteld is uit Israëlietische rechters, hierover oordeelen? Indien een zoodanige uiting Godslanderende is, moet dan niet tevens de Godheid van Christus als vaststaande worden aangenomen?

Tegenover het denkbeeld een delictsomschrijving te kiezen, welke zich aansluit bij het bepaalde in art. 156 Indisch Wetboek van Strafrecht, opperden andere leden twijfel, of zoodanige omschrijving met het oog op de verhoudingen hier te lande doelmatig zou zijn. In Nederlandsch-Indië moeten uitingen, als in bedoeld voorschrift omschreven, welke zich richten tegen zekere groepen der bevolking, bij de daar bestaande veelvuldigheid van godsdiensten en de tegenstellingen tusschen dezer aanhangers, met het oog op gevaar voor storing der openbare orde strafbaar worden gesteld. Nederland kan in dit opzicht niet met Nederlandsch-Indië vergeleken worden.

Het verlangen van de eerder aan het woord zijnde leden om ook specifiek Katholieke begrippen in de strafbepaling te begrijpen,

vond anderzijds krachtige bestrijding; zulks zou slechts een scherp strijd ontketenen tusschen Katholieken en Protestanten.

§ 4. Ten betooge, dat de Staat tegen krenking van de godsdienstige gevoelens der bevolking behoort te waken, zoo noodig door ingrijpen bij de wet, werd door eenige leden mede een beroep gedaan op art. 171, tweede lid, der Grondwet, hetwelk de bevoegdheid tot openbare godsdienstoefening beperkt voor zoover deze geschiedt buiten de gebouwen en besloten plaatsen. Dit voorschrift strekt immers juist om krenking van anderer godsdienstige gevoelens te voorkomen.

Verscheidene andere leden wraakten dit beroep. Er kan huns inziens geen sprake zijn van het zelfs maar vergelijkenderwijs verband leggen tusschen dit wetsontwerp tegen smalende Godslastering en de aangehaalde bepaling van de Grondwet. Aan bedoeld voorschrift der Grondwet ligt allermint de gedachte ten grondslag, dat openbare godsdienstoefening, als daarin genoemd, in zich zelf krenkend zoude zijn voor de godsdienstige gevoelens van andersdenkenden. In deze grondwettelijke bepaling is alleen te zien een bescherming van teergevoeligheid van sommigen, die door openbare godsdienstoefeningen buiten de gebouwen en besloten plaatsen zich gekwetst mochten gevoelen; een teergevoeligheid overigens, welke alleen in ons land schijnt voor te komen. Alleen bij deze opvatting past ook, dat zoodanige godsdienstoefening niet wordt verboden, doch alleen beperkt op de wijze, als in het aangehaalde voorschrift geschiedt.

§ 5. Sommige leden achtten dit wetsontwerp zóó moeilijk op zuiver zakelijke gronden te verdedigen, dat zij in de propaganda in de pers, waarvan de indiening van dit wetsvoorstel een gevolg kan worden geacht, wel den toelag moesten zien om te voorzien in een tekort aan materiaal voor de Christelijke propaganda. De methode is reeds meermalen toegepast. Wie opkwamen tegen het weigeren der erkenning als rechtspersoon van de vereeniging De Dageraad, werden voorgesteld als ongeloofigen. Wie hetzelfde veroordeelden ten aanzien van den Neo-Malthusiaanschen bond, heetten aanhangers van deze praktijk. Thans was te verwachten, dat zij, die tegen dit wetsvoorstel bezwaar zouden hebben, als Godloochenaars zouden worden tentoongesteld. Het kwam intusschen aan deze leden voor, dat van deze politieke oogmerken het doel niet zoo licht zal worden bereikt als men zich heeft voorgesteld. Tot dusver hebben reeds tal van predikanten zich tegen de denkbeelden verklaard, waarvan dit wetsontwerp uitgaat.

Vele andere leden ontkenden met kracht, dat men ter rechterzijde die voornemens zou hebben gekoesterd. Reeds hierom was dit niet aannemelijk, omdat de aangelegenheid veeleer ook een onderwerp van meeningsverschil is ter rechterzijde. Zij spraken de hoop

uit, dat het debat over deze zaak op een zoo hoog peil zou worden gevoerd, dat dit element buiten de discussie zou blijven.

Artikel 1.

Sommige leden hadden ernstige bedenking tegen de gronden, waarop de Minister het feit, dat bij het in art. 147 van het Wetboek van Strafrecht in te lasseschen voorschrift strafbaar wordt verklaard, motiveert als te zijn een misdrijf tegen de openbare orde. De Minister voert daartoe aan, dat de gequalificeerde godslasteraar „des anderen godsdienstige voorstellingen als het ware accapareert en zich dus in zijn sfeer stellende, daarin de krenkende uiting volvoert”; waaruit de Minister afleidt, dat de dader zich dus daarbij bevindt „op anderer domein”, te weten op het domein der voorstellingen. Het kwam den leden, hier aan het woord, voor, dat deze constructie zeer gekunsteld is en een behoorlijken juridischen grondslag mist.

Gevraagd werd, of naar de meening van den Minister onder dit artikel ook valt het geeselen en hekelen van het misbruik, dat naar de opvatting van sommigen door anderen van Gods Naam wordt gebruikt en van de caricatuur, welke die anderen van de voorstelling Gods maken.

Sommigen stelden de vraag, mede naar aanleiding van de persberichten omtrent het Apeldoornsch geval, of de Regeering van oordeel is, dat ten aanzien van de publicaties in *De Tribune* bij de bestaande strafrechtelijke bepalingen de aansprakelijke persoon met eenige zekerheid ware aan te wijzen.

Twijfel werd geopperd, of vaststaat, wat de woorden „in het openbaar” beteekenen. Voorts werd gevraagd, of het niet aanbeveling zou verdienen in plaats van „bij geschrift of afbeelding” te lezen: „door middel van geschriften of afbeeldingen”, overeenkomstig het bepaalde in art. 261, lid 2, Wetboek van Strafrecht.

Eenige leden oordeelden, dat de komma's achter de woorden „openbaar” en „afbeelding” dienen te vervallen, opdat duidelijk uitkome, dat de woorden „mondeling of bij geschrift of afbeelding” slechts nader omschrijven de wijze, waarop de hierbedoelde handelingen „in het openbaar” moeten plaats hebben, zullen zij strafbaar zijn; men verwees daarbij naar de interpunctie in art. 266 Wetboek van Strafrecht.

Artikel 2.

De meeste der leden, die de voorgestelde aanvulling van art. 147 Wetboek van Strafrecht bestreden, hadden ook bezwaar tegen het voorgestelde art. 429*bis*. De bepaling beteekent minder, doch de principieele bezwaren gelden ook daartegen.

Andere leden merkten op, dat zij tegenover het voorgestelde

art. 429bis Wetboek van Strafrecht niet zoo huiverig staan als tegenover de aanvulling van art. 147 Wetboek van Strafrecht, welke voor hen veel ernstiger bezwaren met zich brengt.

Aldus vastgesteld 4 Juli 1931.

MARCHANT.
GERHARD.
TEULINGS.
VAN WIJNBERGEN.
DE WILDE.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1930—1931, 415.

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en van de Uitleveringswet in verband met het Verdrag, met bijbehorend Protocol, van 20 April 1929, ter bestrijding van de valsche munterij.

Bij Koninklijke boodschap van 20 Juli 1931 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het volgende ontwerp van wet ter overweging aangeboden:

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het in verband met het vanwege Ons te Genève op 20 April 1929 onderteekende Verdrag, met bijbehorend Protocol, ter bestrijding van de valsche munterij, wenschelijk is het Wetboek van Strafrecht en de wet van 6 April 1875, *Staatsblad* n°. 66, tot regeling der algemeene voorwaarden, op welke, ten aanzien van de uitlevering van vreemdelingen, verdragen met vreemde Mogendheden kunnen worden gesloten, op enkele punten te wijzigen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Artikel 4 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen:

„Artikel 4.

De Nederlandsche strafwet is toepasselijk op ieder die zich buiten het rijk in Europa schuldig maakt:

1°. aan een der misdrijven omschreven in de artikelen 92—96, 97*a*, onder 1°, 105 en 108—110;

2°. aan eenig misdrijf ten opzichte van muntspeciën, munt- of bankbiljetten, van rijkswege uitgegeven zegels of rijksmerken;

3°. aan valsheid in schuldbrieven of certificaten van schuld van den Nederlandschen staat of van eene Nederlandsche provincie, gemeente of openbare instelling, de talons, dividend- en rentebewijzen tot deze stukken behoorende, en de bewijzen uitgegeven in plaats van deze stukken, inbegrepen, of aan het opzettelijk gebruik maken van zoodanig valsch of vervalscht stuk als ware het echt en onvervalscht;

4°. aan een der misdrijven omschreven in de artikelen 381—385.”

Artikel 2.

Artikel 212 van het Wetboek van Strafrecht vervalt.

Artikel 3.

Artikel 214 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen:

„Artikel 214.

Hij die stoffen of voorwerpen vervaardigt of voorhanden heeft waarvan hij weet dat zij bestemd zijn tot het namaken, vervalschen of in waarde verminderen van muntspeciën of het namaken of vervalschen van munt- of bankbiljetten, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.”

Artikel 4.

Na artikel 214 van het Wetboek van Strafrecht wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

„Artikel 214*bis*.

Bij veroordeeling wegens een der in dezen titel omschreven misdrijven worden

de valsche, vervalschte of geschonden muntspeciën,

de valsche of vervalschte munt- of bankbiljetten,

de stoffen of voorwerpen, uit hun aard bestemd tot het namaken, vervalschen of in waarde verminderen van muntspeciën of het namaken of vervalschen van munt- of bankbiljetten,

voor zoover daarmede het misdrijf is gepleegd of zij het voorwerp daarvan hebben uitgemaakt, verbeurdverklaard, ook indien zij niet aan den veroordeelde toebehooren.”

Artikel 5.

In artikel 2 van de wet van 6 April 1875, *Staatsblad* n°. 66, tot regeling der algemeene voorwaarden, op welke, ten aanzien van de uitlevering van vreemdelingen, verdragen met vreemde Mogendheden kunnen worden gesloten, wordt onder 11°., in plaats van „en 209”, gelezen:
„tot en met 214”.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie.

De Minister van Buitenlandsche Zaken.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Artikel 23 van het op 20 April 1929 te Genève onderteevende Verdrag, met bijbehorend Protocol, ter bestrijding van de valsche munterij — een ontwerp van wet tot goedkeuring van dit Verdrag wordt gelijktijdig ingediend —, houdt o.m. in, dat vóór bekrachtiging van het Verdrag door een Verdragsluitende Partij, de wetgeving van die Partij in overeenstemming moet zijn gebracht met de in het Verdrag gestelde regels.

Het bijgaande wetsontwerp heeft de strekking onze wetgeving met de beginselen, in het Verdrag neergelegd, in overeenstemming te brengen.

Bij onderzoek bleken daartoe alleen eenige niet ingrijpende wijzigingen noodzakelijk in het Wetboek van Strafrecht en in de Uitleveringswet — wet van 6 April 1875, *Staatsblad* n°. 66 —. In verband met den technischen aard dezer wijzigingen wordt hieronder met een toelichting van de afzonderlijke artikelen aan de hand van het Verdrag volstaan.

Artikel 1.

Dit artikel houdt verband met artikel 8 van het Verdrag.

Ons land behoort tot de landen, die het beginsel van uitlevering van eigen onderdanen althans practisch niet aanvaardden. Men ver-

gelijke artikel 4, lid 2, van de Grondwet en de artikelen 1, lid 2, 2, aanhef, 17, lid 2, enz. van de Uitleveringswet.¹⁾

Voor deze landen eischt artikel 8, dat de eigen onderdanen, naar het gebied van hun land teruggekeerd na in het buitenland een misdrijf van „muntvalscheid” — hieronder worden in deze Memorie alle misdrijven verstaan, genoemd in artikel 3 van het Verdrag — te hebben gepleegd, gestraft zullen worden, alsof het feit op eigen gebied begaan ware, zelfs indien de nationaliteit eerst na het begaan van het feit werd verkregen.

In de groote meerderheid der hier in aanmerking komende gevallen is ingevolge ons Wetboek van Strafrecht reeds thans een vervolging hier te lande mogelijk: men zie artikel 5, eerste lid, onder 2°., en tweede lid. Echter wordt in dit artikel als voorwaarde gesteld, dat op het misdrijf van muntvalscheid, buiten ons land gepleegd, ook straf is gesteld door de wet van het land, waar het begaan is. De vrees is nu niet denkbeeldig, dat de muntvervalschers landen zullen uitzoeken, waar òf geen strafwetgeving bestaat, òf de bestaande strafwetgeving lacunes vertoont. Hoewel in dergelijke gevallen de letter van het Verdrag meest²⁾ zou toelaten voor het niet vervolgbaar stellen van de muntvervalschers een beroep te doen op het tweede lid van artikel 8, schijnt het èn met den geest van het Verdrag èn met het algemeen belang meer in overeenstemming zorg te dragen, dat de muntvervalscher-Nederlander steeds hier te lande kan worden gestraft. Aanvulling van den Eersten Titel van het Wetboek van Strafrecht is daartoe noodzakelijk. Deze aanvulling kan in tweeërlei richting geschieden:

1°. kunnen de misdrijven van muntvalscheid in artikel 5 worden opgenomen in het eerste lid onder 1°. — in plaats van „Titels I en II van het Tweede Boek” moet dan in dat nummer gelezen worden: „Titels I, II en X van het Tweede Boek”;

2°. — deze oplossing is nog ruimer en daarom, gezien het zeer ernstig karakter, hetwelk de onderhavige delicten kunnen hebben,

1) Over de *theoretische* vraag, of in bijzondere, *niet* op de Uitleveringswet steunende tractaten de uitlevering van eigen onderdanen zou kunnen worden toegestaan, bestaat meningsverschil. Men vergelijk Lohman, Onze constitutie, 4e druk, 1926, blz. 307, en Kranenburg, Het Nederlandsche Staatsrecht, II, 3e druk, 1930, blz. 438.

2) Niet in alle gevallen. Men denke aan misdrijven van muntvalscheid — uitgeven van valsche munt! — in open zee gepleegd aan boord van vreemde vaartuigen. Vervolging hier te lande van den Nederlander, die valsche munt uitgaf aan boord van een vreemd vaartuig in open zee, zal naar de in de literatuur meest aangehangen opvatting meestentijds onmogelijk moeten worden geacht — vgl. in verschillende zin: Noyon, Het Wetboek van Strafrecht verklaard, I, 4e druk, 1926, aantekening 10 op art. 5; Simons, Leerboek van het Nederlandsche Strafrecht, I, 5e druk, 1927, blz. 100; van Hamel-van Dijk, Inleiding tot de studie van het Nederlandsche Strafrecht, 4e druk, 1927, blz. 145; François, Handboek van het Volkenrecht, I, 1931, blz. 295, nt. 1. — Toch zou uitlevering van een vreemdeling in een gelijk geval ingevolge de meerderheid van de voor ons land geldende uitleveringsverdragen *niet* mogen worden geweigerd.

in het wetsontwerp gekozen — kan men artikel 4, onder 2°, welk nummer op het oogenblik alleen betrekking heeft op valscheid in binnenlandsche munt, tot valscheid in buitenlandsche munt uitbreiden.

Van de gelegenheid, dat artikel 4 gewijzigd werd, is gebruik gemaakt in eenige technische onvolkomenheden van dit artikel te voorzien — men vergelijke de onderscheidenlijk in 1900 ¹⁾ en 1904 ²⁾ ingediende ontwerpen van de Ministers Cort van der Linden en Loeff tot wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht —:

a. onder 1°. en 4°. is de redactie omgezet in overeenstemming met de redactie van artikel 5, onder 1°.;

b. onder 2°. is „of van rijkswege uitgegeven zegels of merken” vervangen door: „, van rijkswege uitgegeven zegels of rijkswerken”. De bedoelde merken worden van rijkswege *geplaatst*, niet *uitgegeven*. Men vergelijke ook de artikelen 216 en vlgde.;

c. onder 3°. is de onvolledige en daardoor niet geheel juiste omschrijving: „of aan het opzettelijk gebruik maken van eenig der hier vermelde geschriften” vervangen door een meer volledige omschrijving. Hiertegenover is, ten einde den tekst onder 3°. niet te lang te maken, eenige vereenvoudiging aangebracht in de eerste helft van dien tekst;

d. onder 4°. zijn ook de misdrijven opgenomen, omschreven in de artikelen 383 en 384. Deze staan met die, omschreven in de artikelen 381, 382 en 385, op één lijn, zoodat voor een onderscheiding niet voldoende reden aanwezig is.

Artikel 2.

Artikel 5 van het Verdrag eischt, dat geen onderscheid bestaat tusschen de straffen, gesteld op valscheid gepleegd in buitenlandsche munt, en die gesteld op valscheid gepleegd in nationale munt — onder munt worden hierbij (men vergelijke artikel 2 van het Verdrag) zoowel muntspeciën als munt- en bankbiljetten verstaan. — Artikel 212 van het Wetboek van Strafrecht moet in verband hiermede vervallen.

De vraag zou kunnen rijzen, of na dit vervallen nog voldoende duidelijk is, dat Titel X ook op buitenlandsche munt betrekking heeft. Deze vraag moet bevestigend worden beantwoord. Een beperking tot nationale munt zou in Titel X uitdrukkelijk moeten zijn vermeld, op dezelfde wijze, als de werkingssfeer van Titel XI uitdrukkelijk beperkt is tot *van rijkswege uitgegeven zegels en rijkswerken*.

Artikel 3.

Artikel 3, onder 5°, van het Verdrag eischt, dat ook het *vervaardigen* van stoffen en voorwerpen bestemd tot muntvalscheid strafbaar worde gesteld. Aan dezen eisch is in den nieuwen tekst

¹⁾ Bijlagen Handelingen Tweede Kamer 1900/01, 100.

²⁾ Bijlagen Handelingen Tweede Kamer 1904/05, 80.

van artikel 214, eerste lid, Wetboek van Strafrecht — artikel 3 van het wetsontwerp — uitvoering gegeven. De nieuwe tekst is bovendien iets scherper geredigeerd.

Het vroegere tweede lid van artikel 214 is naast artikel 214*bis* voorgesteld — artikel 4 van het wetsontwerp — geschrapt.

Artikel 4.

Artikel 4 geeft uitvoering aan artikel 11 van het Verdrag.

De nieuw voorgestelde tekst van artikel 214*bis* is in sommige opzichten ruimer, in andere enger dan artikel 214, tweede lid, *oud*. De nieuwe tekst omvat ook de valsche, vervalschte of geschonden munt zelf, hij is anderzijds beperkt tot de stoffen en voorwerpen *uit hun aard* bestemd tot muntvalscheid. De laatste beperking is uit het Verdrag overgenomen, ten einde het artikel niet ruimer te maken dan strikt noodzakelijk is. Het artikel wijkt n.l. in drie opzichten van het algemeene stelsel van artikel 33 van het Wetboek van Strafrecht af:

1°. het is *niet* beperkt tot voorwerpen den veroordeelde toebehoorende;

2°. het heeft mede betrekking op een categorie van voorwerpen — n.l. die „welke het voorwerp van het misdrijf hebben uitgemaakt” (men vergelijkte artikel 354 van het Wetboek van Strafvordering) —, welke artikel 33 niet omvat;

3°. het schrijft de verbeurdverklaring imperatief voor.

Het is in verband met een en ander wenschelijk het gebied van het artikel zoo eng mogelijk te houden.

Artikel 5.

Ingevolge artikel 10 van het Verdrag zijn in de uitleveringsverdragen, tusschen de Partijen van het Verdrag gesloten, de misdrijven van muntvalscheid van rechtswege begrepen onder de gevallen, waarin uitlevering kan plaats hebben.

De bestaande uitleveringsverdragen met vreemde mogendheden worden door dit artikel automatisch aangevuld. In nieuwe verdragen zal uiteraard ook in den tekst met het artikel worden rekening gehouden.

In onze bestaande wetgeving behoeft dus in verband met artikel 10 geen andere wijziging te worden gebracht, dan dat de wet van 6 April 1875, *Staatsblad* n°. 66, (Uitleveringswet), op welke onze uitleveringsverdragen berusten, overeenkomstig de bepaling van artikel 10 wordt geredigeerd. Artikel 2, onder 11°, van de Uitleveringswet vermeldt op het oogenblik alleen de misdrijven van de artikelen 208 en 209 van het Wetboek van Strafrecht. Artikel 5 van het wetsontwerp brengt in het artikel de noodige verruiming.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

BEELAERTS VAN BLOKLAND.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Rechtspleging bij de Landmacht.

*Ministerieele beschikking van 5 Augustus 1931, 1ste Afd. nr. 61.
(Zie ook L.O. 1924, nr. 353, 5de B.U., blz. 1160 e.v. ¹) en L.O.
1929, nr. 149.) ²*

(Legerorders 1931, Nr. 201).

In L.O. 1924, nr. 353 (5de B.U., blz. 1160) wordt op blz. 1161 ¹) de regel „Muiden tot het garnizoen *Naarden*” vervangen door:

„*Muiden*
Legerplaats bij Laren } tot het garnizoen *Naarden*;”

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Gewetensbezwaren, of niet?

Een hoogst belangrijk artikel werd in 1922 in de Grondwet opgenomen. Wij bedoelen art. 183, voorschrijvende:

„Bij de wet worden de voorwaarden genoemd, waarop wegens ernstige gewetensbezwaren vrijstelling van den krijgsdienst wordt verleend.”

In de oorspronkelijke Regeeringsvoorstellen kwam de bepaling niet voor. Zij dankt haar ontstaan aan een door de Regeering, na eene niet onbelangrijke redactiewijziging („*gewetensbezwaren*” voor „*gemoedsbezwaren*” en „*krijgsdienst*” voor „*dienst*” overgenomen amendement-Troelstra, hetwelk zonder debat, zelfs zonder hoofdelijke stemming werd aangenomen. „Zóózeer — meent Prof. Kranenburg ³) — was men het links en rechts eens over het *beginsel*, dat de wet voor de consciëntie halt heeft te maken; voor het werkelijke geweten, niet voor vermeende bezwaren, wellicht uit angst of vrees ontstaan; daarom spreekt artikel 183 van „*ernstige* gewetensbezwaren.” ”

Ter voldoening aan het grondwettelijk bevel is tot stand gekomen de op 1 Juni 1924 in werking getreden wet van 13 Juli 1923 (Staatsblad No. 357), betreffende dienstweigerering. Hare geboorte ging met

¹) Zie M.R.T. XX, blz. 241 ²) Zie M.R.T. XXV, blz. 114. Red. M.R.T.

³) Het Nederlandsche Staatsrecht. Eerste deel — Tweede druk, blz. 383.

heel wat meer bezwaren gepaard dan die van het grondwettelijk voorschrift. ¹⁾ Zij betroffen voornamelijk de formulering van art. 1, luidende:

„Hij die voor inlijving als dienstplichtige is aangewezen of de militair, die op grond van zijn overtuiging dat hij den evenmensch niet mag doodden, ook wanneer dit ingevolge overheidsbevel geschiedt ²⁾, gewetensbezwaren heeft tegen de vervulling van militairen dienst”, . . . enz.

Deze redactie komt dus niet geheel overeen met die der Grondwet, zij scheen aan velen minder ruim dan art. 183 eischt. Die gewetensbezwaren moeten — gelijk de Memorie van Toelichting uitdrukkelijk zegt, „hetzij van *godsdienstigen*, hetzij van *zedelijken* aard” zijn en dan voortvloeien uit de in het artikel omschreven overtuiging. Politieke dienstweigeraars, dienstweigeraars-propagandisten, bestrijders van het Staatsgezag zijn dus uitgesloten.

Tegen deze uitsluiting van politieke bezwaren rezen bedenkingen. Volkomen begrijpelijk kon de Regeering er niet aan denken om daaraan tegemoet te komen. Ook ontkende zij dat onder „gewetensbezwaren” waarvan art. 183 G. W. spreekt, bezwaren van politieke aard eene plaats zouden kunnen vinden.

Een amendement van Zadelhoff om in de wet dezelfde woorden te bezigen als in de G. W., dus alleen te spreken van „ernstige gewetensbezwaren” zonder meer, is na krachtige bestrijding door den Minister van Justitie en verschillende leden der rechterzijde, door de Tweede Kamer met groote meerderheid verworpen. Dit verzet wijst er wel op, en uit de uitvoerige debatten in beide takken der Volksvertegenwoordiging blijkt het ook overduidelijk, dat het niet alleen gaat om een verschil in woorden, doch dat er ook wel degelijk een verschil in beteekenis tusschen wet en Grondwet aanwezig is en wel in dezen zin dat de wet een *beperkende*, althans *enge*, omschrijving geeft van het begrip „ernstige gewetensbezwaren” van art. 183.

Wat er van zij, de wet van 13 Juli 1923, niet de Grondwet zal het richtsnoer zijn ter beoordeeling van de vraag of iemand wegens gewetensbezwaren van den militairen dienst behoort te worden vrijgesteld, hetzij dan dat dit bezwaar — naar de onderscheiding dier wet — zich richt tegen militairen dienst *a* bepaaldelijk op strijd met de wapenen, dan wel, *b* van welken aard ook.

Bij erkenning van gewetensbezwaren krijgt de man anderen dienst te verrichten en wel in het sub *a* bedoelde geval militairen dienst niet gericht op strijd met de wapenen of wordt hij, geval *b*, onder opheffing van zijn militair verband, te werk gesteld bij een anderen tak van Staatsdienst (wapen- en munitiefabrieken uitgezonderd).

Die diensten duren respectievelijk 8 en 12 maanden langer dan

¹⁾ De stukken en beraadslagingen zijn te vinden in deel XVII en deel XIX van dit tijdschrift.

²⁾ „Geschiedt” is, ter vermindering van misverstand, door de Regeering in de plaats gesteld van de in het eerste ontwerp voorkomende woorden „rechtmatig is”.

de normale militaire dienst van den gewetensbezwaarde zou hebben geduurd. ¹⁾

De wet heeft de beslissing betreffende de al of niet erkenning van aangevoerde gewetensbezwaren gelegd in handen van het administratief gezag. De bezwaarde behoort zich met een met redenen omkleed verzoekschrift n.l. te wenden tot den Minister van Defensie, door welke autoriteit daarop wordt beschikt na advies van eene door de Koningin ingestelde commissie.

De Regeering heeft er, blijkens de Mem. v. Toel., bij het ontwerpen der wet wel aan gedacht om de beslissing in handen te geven van den (militairen) rechter, doch deze oplossing als minder doelmatig verworpen.

Bij Kon. besluit van 3 Mei 1924 (Stbl. no. 230), M.R.T. XIX, 598, is bepaald dat de bovenbedoelde commissie zal bestaan uit drie leden en worden bijgestaan door een secretaris ²⁾, terwijl bij Kon. besluit van 20 Mei d.a.v. no. 71 (M.R.T. XX, 13) werden benoemd tot leden:

Jhr. Mr. P. A. J. van den Brandeler, procureur-generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage, voorzitter,

¹⁾ In onderstaand staatje zijn de getallen van gewetensbezwaarden sedert de inwerkingtreding der Dienstweigeringswet, jaarsgewijze, met de genomen beslissingen vermeld.

Jaar	Bezwaren tegen gewapenden dienst. (groep a)	Bezwaren tegen elken vorm van dienst in militair verband. (groep b)	Geground erkend:		TOELICHTINGEN.
			groep a.	groep b.	
1924	3	7	3	5	De gewetensbezwaren aangevoerd tegen militairen dienst bepaaldelijk op strijd met de wapenen werden alzoo in alle gevallen erkend. Deze bezwaarden zijn dan ingedeeld geworden bij den hospitaaldienst, in één geval bij den parkdienst. Ook de gewetensbezwaren tegen militairen dienst van welken aard ook, zijn, althans de laatste drie jaren, telkens slechts met ééne uitzondering, aanvaard. Deze bezwaarden werden bij de meest uiteenlopende takken van burgerlijken Staatsdienst te werk gesteld. Bij de Staatsmijnen, waaraan men aanvankelijk wel in de eerste plaats dacht, slechts 3 (in 1925 en 1926).
1925	2	11	2	4	
1926	5	15	5	11	
1927	1	10	1	4	
1928	1	8	1	7	
1929	1	20	1	19	
1930	2	11	2	10	
1924 t/m 1930	15	82	15	60	Onder de 60 vrijgestelden, groep b, bevonden zich 32 handarbeiders en 19 hoofdarbeiders.

²⁾ Bij Kon. besluit van 3 December 1926 (Stbl. no. 395) M.R.T. XXII, 321 werd het besluit nog aangevuld met de bepaling: „Tevens worden door Ons benoemd twee plaatsvervangende leden en een plaatsvervangend secretaris”.

Mr. R. H. A. M. Romme, lid van den Raad van State,
 Mr. J. Woltman, secretaris-generaal van het Departement van Oorlog, en
 tot secretaris: Mr. A. H. Kamerlingh Onnes, referendaris bij genoemd departement.

De Regeering is blijkbaar later teruggekomen op hare in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer uitgesproken, op de ervaring gegronde meening dat het militaire element in deze commissie niet mag ontbreken ¹⁾, terwijl evenmin rekening is gehouden met de opmerking van het lid dier Kamer, Dr. Deckers, dat een psychiater in de commissie zitting zal moeten hebben ²⁾.

Wezen wij hierboven op de moeilijke parlementaire geboorte van de wet van 13 Juli 1923, niet minder groot zijn de bezwaren waartoe hare toepassing in de praktijk aanleiding geeft. Wij hebben daarbij niet op het oog meeningen als geuit door prof. Heering in het Haagsch Maandblad van December 1925 of door den toenmaligen eerste-luitenant der Infanterie Kies in zijne brochure „Dienstweigeringswet“ ³⁾. Deze schrijvers zijn te eenzijdig, hunne critiek is te weinig objectief om aandacht te verdienen. Andere, meer betrouwbare gegevens toonen intusschen vrij duidelijk aan dat de werking der wet niet onverdeeld gunstig is. De moeilijkheden doen zich vooral voor bij het zoeken van een tak van Staatsdienst waarbij de gewetensbezwaarde vrijgestelde kan worden te werk gesteld. Het duurt maanden voordat hij weet waar en wanneer hij zal worden opgeroepen. Deze onzekerheid is soms aanleiding dat de man die wellicht gegronde bezwaren tegen den krijgsveld zou kunnen aanvoeren, er liever maar van afziet om gebruik te maken van de mogelijkheid welke de Dienstweigeringswet opent ⁴⁾. Ook van Regeeringswege wordt erkend dat deze moeilijkheid aan de toepassing der wet zeer in den weg staat ⁵⁾.

Wat betreft de critiek op het werk van de commissie van advies,

¹⁾ M.R.T. XIX, 54.

²⁾ M.R.T. XIX, 163. Ernstige critiek zoowel op de samenstelling der commissie als op hare wijze van optreden oefent het Voorl. Verslag der Tweede Kamer betreffende de Oorlogsbegroting voor 1926. M.R.T. XXI, 256. Zie ook M.R.T. XXV, 435.

³⁾ Zie de Aankondiging M.R.T. XXII, 18.

⁴⁾ Zie o.a. het geval waarop betrekking heeft de sententie van het H.M.G. van 12 Juni 1925 M.R.T. XXI, 60. Verder vonnis Krijgsraad 's Bosch 31 Mei 1926, M.R.T. XXII, 168. Ook de loonregeling van den dienstweigeraar heeft aanleiding tot moeilijkheden gegeven. Zie Verslag Algemeene Rekenkamer over 1926. M.R.T. XXIII, 204.

⁵⁾ Zie het antwoord van den Minister van Oorlog Lambooy op de vragen van het lid der Eerste Kamer, prof. Slotemaker de Bruine, M.R.T. XXI, 236. Verder ook het antwoord van den Minister van Oorlog van Royen. M.R.T. XXI, 524. Wellicht zou het overweging verdienen, indien het aantal gewetensbezwaarden mocht toenemen, om op de wijze als, naar wij meenen in Denemarken is geschied, een afzonderlijk georganiseerd bedrijf in het leven te roepen waar alle gewetensbezwaarden zonder vertraging te werk gesteld kunnen worden.

onzerzijds denken wij er niet aan een oordeel uit te spreken over de wijze waarop deze commissie haar buitengewoon moeilijke, haast bovenmenselijke taak opvat en uitvoert. Maar wel willen wij wijzen op een hoogst eigenaardig staatsrechtelijk conflict waartoe de in de Dienstweigeringswet getroffen regeling aanleiding heeft gegeven. Die wet heeft, wij merkten het reeds op, de beslissing aangaande de al of niet aanwezigheid van ernstige gewetensbezwaren in den zin der wet en het daarmee gepaard gaan van vrijstelling van militairen dienst gelegd in handen van den Minister van Defensie met wél overwogen uitsluiting van de rechterlijke macht.

Hoe is nu intusschen de praktijk der rechtspraak? Hierna blz. 262, hebben wij opgenomen eene sententie van het H. M. G. van 30 Juni 1931, weder betrekking hebbende op een geval van z.g. principiëele dienstweigering. De beklagde had zich op grond van ernstige gewetensbezwaren met een verzoek tot vrijstelling van den militairen dienst gewend tot den Minister van Defensie, op welk verzoek door den Minister afwijzend was beschikt. Daarmede was dus beslist dat die bezwaren in dit geval niet aanwezig waren. De man werd dus ingelijfd, weigerde echter aan het bevel van zijn meerdere om de militaire uniform aan te trekken, te voldoen en werd dus te dier zake terechtgesteld. Het H. M. G., de zaak in hooger beroep behandelend, overweegt nu in zijne sententie: „dat het Hof zich heeft te onthouden van de beoordeeling der juistheid van de in dezen door den Minister genomen beslissing; dat dit echter het Hof niet kan ontslaan van zijne plicht om te letten op alle omstandigheden, die op de mate der aan een dienstweigeraar op te leggen straf van invloed kunnen zijn, waartoe behoort de vraag of deze wegens ernstige gewetensbezwaren, genomen in den zin van artikel 183 der Grondwet, is gekomen tot het hem ten laste gelegde en te zijnen aanzien bewezen verklaarde strafbare feit;

dat nu het Hof, na den beklagde te zijner terechtzitting te hebben gehoord, tot de overtuiging is gekomen, dat bij beklagde van jongsafaan ernstige gewetensbezwaren tegen vervulling van den krijgsveld bestaan, welke bezwaren beklagde niet heeft kunnen overwinnen en tegen elken vorm van krijgsveld zijn gericht, en dat het enkel deze bezwaren zijn die hem tot het begaan van het bij het Wetboek van Militair Strafrecht strafbaar gestelde feit hebben gebracht”.

Het Hof meent dan verder, dat met het oog daarop kan worden volstaan met het opleggen van eene gevangenisstraf niet overtreffende den duur der preventieve hechtenis, terwijl de veroordeelde, als zijnde op grond van het begane feit ongeschikt om in den militairen stand te blijven, uit dien dienst ontslagen wordt, zonder ontzetting.

Het H. M. G. heeft met deze uitspraak zijne vroegere jurisprudentie bevestigd. In de sententie van 22 Januari 1926, M. R. T. XXI, blz. 368, treffen we ook reeds eene beslissing aan waarin vrijwel woordelijk dezelfde overwegingen voorkomen. Als straf werd ook in dit geval de preventieve hechtenis voldoende geacht, het ont-

slag uit den militairen dienst ging toen gepaard met ontzetting. Dit geval deed het verschil met de beslissing der administratieve macht wel zeer scherp uitkomen omdat de Minister zelfs tot *twemaal* toe op een verzoek van den betrokken dienstplichtige tot vrijstelling van den militairen dienst afwijzend had beschikt.

De Krijgsraad te 's Hertogenbosch heeft het voorbeeld van het H. M. G. gevolgd. Behoudens een, overigens niet onbeteekeend verschil in de bewoordingen der overwegingen — we komen daarop hieronder nog terug — heeft die Krijgsraad bij vonnis van 31 Mei 1926, M.R.T. XXII, 168, eene beslissing in denzelfden zin gegeven. In dit geval was er echter geen beslissing van den Minister, omdat deze dienstplichtige aanvankelijk wel een verzoek om vrijstelling (en om dan *binnen een maand* bij een anderen tak van Staatsdienst te worden te werk gesteld!) had ingediend, doch dat verzoek, toen hij na verloop van een maand nog niets had gehoord, weder had ingetrokken. Deze man had dus den door de wet aangewezen weg om zijne gewetensbezwaren geldig te maken niet gevolgd, de Krijgsraad aanvaardde ze desnietteenstaande. En het Hof sloot zich in hooger beroep in zoover bij het vonnis aan.

Met allen eerbied voor de uitspraken van ons hoogste militair-rechterlijke college wil het ons voorkomen, dat het H. M. G. zich bij deze beslissingen, die nu wel vaste rechtspraak schijnen te zullen worden, op een niet juist standpunt stelt door zich n.l. bevoegdheden toe te kennen welke de wet aan de administratieve macht heeft voorbehouden. Wel lezen we in de sententie dat het Hof zich heeft te onthouden van de beoordeeling der juistheid van de door den Minister genomen beslissing, maar meer dan een beleefde kniebuijing kunnen wij in die woorden niet zien. Immers, terwijl de Minister door zijne afwijzende beschikking op het verzoek om vrijstelling, heeft beslist dat de verzoeker gewetensbezwaren volgens de wet *niet* heeft, want anders had het verzoek ingewilligd *moeten* worden, maakt het Hof uit dat die gewetensbezwaren wél aanwezig waren, daarmede feitelijk en onherroepelijk 's Ministers beslissing casseerende. En de aldus als gewetensbezwaarde erkende komt er ten slotte niet kwaad af: hij krijgt wel geen formeele vrijstelling, maar wordt — wat hij juist wenschte en wat op hetzelfde neerkomt — uit den militairen dienst ontslagen en nog wel zonder tegenprestatie, alleen kost het hem — althans tot dusverre — eenige weken preventieve hechtenis, maar van de 18 maanden tewerkstelling bij een anderen tak van Staatsdienst is hij vrij.

's Hof's sententie geeft nog tot een andere opmerking aanleiding. In zijne overweging zegt het college dat het de vraag heeft te beantwoorden of de dienstweigeraar tot zijne daad is gekomen wegens *ernstige gewetensbezwaren, genomen in den zin van artikel 183 der Grondwet* ¹⁾. In verband met het hierboven vermelde be-

¹⁾ Die verwijzing naar de Grondwet komt in het hiervoren vermelde vonnis van den Krijgsraad te 's Hertogenbosch niet voor. Wél spreekt dat vonnis van „ernstige gewetensbezwaren”.

treffende de enge beteekenis der wet van 1923 kunnen wij uit die uitdrukkelijke verwijzing naar de Grondwet niet anders lezen dan dat het Hof aan art. 183 een ruimere strekking toekent dan in de wet is geschied en die ruimere beteekenis aan zijne beslissing ten grondslag legt. Maar dan wordt ons bezwaar tegen 's Hof's opvatting nog ernstiger. Meenden we zoeven dat het Hof zich, ten onrechte, op den stoel der administratie plaatste, nu zou het college ook nog den zetel van den wetgever innemen. De wet toch gaat voor den rechter boven de Grondwet (art. 122); hier heeft de wetgever bepaald wat alleen als gewetensbezwaar tegen den militairen dienst mag gelden en daaraan heeft ook de rechter zich te houden, zelfs al ware die bepaling, naar zijn oordeel, vierkant in strijd met de Grondwet. Dit is natuurlijk aan het Hof zeer wél bekend, zoodat wij aanvankelijk twijfelden of er bij ons niet eene misvatting in het spel kon zijn betreffende de bedoeling van die verwijzing naar de Grondwet; wij konden echter geen andere verklaring vinden.

Naar aanleiding van eene opmerking voorkomende in het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer over de Defensie-begrooting voor 1929 antwoordt de Minister van Defensie het volgende: ¹⁾

„Met betrekking tot de uitspraak onlangs gedaan in de zaak van den dienstweigeraar Drooglever Fortuyn moge ondergeteekende opmerken, dat de uitvoering van de Dienstweigeringswet in zijne handen is gelegd en niet in die van den Krijgsraad. Toen Droogleever Fortuyn, nadat zijne bezwaren door ondergeteekende niet waren erkend, weigerde militairen dienst te verrichten en hij deswege voor den Krijgsraad terecht stond, kon van den Krijgsraad geen erkenning zijner bezwaren uitgaan.”

Geheel in dezelfde lijn is ook de verklaring van den Minister van Justitie Heemskerk bij de mondelinge beraadslagingen in de Tweede Kamer over de Dienstweigeringswet: „Wie niet langs administratieven weg is vrijgesteld, is geen ernstig gewetensbezwaaarde” ²⁾.

Hieruit blijkt wel duidelijk dat de Regeering zoowel vóór als na de totstandkoming dier wet, eene opvatting huldigt geheel overeenkomstig het hierboven door ons betoogde en geheel in strijd met de rechtspraak van het Hoog Militair Gerechtshof en den Krijgsraad te 's Hertogenbosch. Komt het Hof niet eigener beweging van zijn o.i. erroneuse leer terug, dan zal daarin door het administratief gezag echter wel berust moeten worden. Misschien zou het overweging kunnen verdienen om in de gevallen dat een dienstweigeraar die den door de wet aangewezen weg om vrijstelling te verkrijgen, heeft gevolgd en wiens gewetensbezwaren door den Minister niet zijn aanvaard, voor den Krijgsraad moet terecht staan, aan den Raad ter inzage toe te zenden het afwijzend advies der commissie ³⁾. De kennismeming van de daarin voorkomende motieven

1) M.R.T. XXIV, blz. 532.

2) M.R.T. XIX, blz. 296.

3) Zijn wij goed ingelicht, dan wordt het advies der commissie vrijwel zonder uitzondering door de Regeering gevolgd.

zou wellicht meermalen een conflict tusschen administratie en justitie kunnen voorkomen. Anderzijds kunnen we ons echter voorstellen, dat de Regeering tegen die toezending bezwaar gevoelt, omdat zij daardoor harerzijds blijk zou geven eene praktijk der rechterlijke macht te sanctionneeren die zij met de wet in strijd acht.

Gratie van eene reeds ten uitvoer gelegde bijkomende straf van verlaging.

Willemsoord, 17 Januari 1931.

Verslag betreffende het *Gratie-Verzoek* van den veroordeelden Matroos der 1e klasse X, stamboeknummer

De Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord deelt mede: dat bovengenoemde veroordeelde, oud 28 jaar, geboren te Rotterdam, bij vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord van 5 Maart 1930¹⁾ wegens:

„Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen” werd veroordeeld tot één week gevangenisstraf met verlaging tot den stand van matroos der 1e klasse, beide straffen *onvoorwaardelijk*, welk vonnis in hooger beroep door het Hoog Militair Gerechthof te 's-Gravenhage bij sententie van 6 Mei 1930 in zijn geheel werd bevestigd, welk feit door den veroordeelde begaan werd in Januari 1930;

dat de veroordeelde *12 Mei 1930* een verzoek om gratie heeft ingediend van de hem opgelegde bijkomende straf van verlaging;

dat de opgelegde hoofdstraf van 1 week gevangenis op hem werd ten uitvoer gelegd op 21 Mei 1930, welke straf hij geheel heeft ondergaan in de strafgevangenis te Breda;

dat het door hem ingediende verzoek om gratie werd afgewezen en hij den 11en Juli 1930 verlaagd werd tot matroos der 1e klasse;

dat hij bij beschikking van den Commandant der Marine te Willemsoord dd. 19 Juni 1930, No. 8006 Int., op een tijdstip dus dat het hierboven vermelde gratieverzoek nog hangende was, wederom naar den Zeekrijgsraad werd verwezen terzake van

- 1e. een feit analoog aan hetwelk hij bij de hierboven vermelde rechterlijke uitspraak werd veroordeeld;

2e. huisvredebreuk en

3e. poging tot verkrachting;

dat hij tijdens het onderzoek naar de in de vorige alinea bedoelde feiten van 14 Juli 1930 tot 25 Augustus 1930 is opgenomen geweest in het Rijks-asyl voor Psychopathen te Leiden, teneinde op zijn geestvermogens te worden onderzocht;

1) Zie M.R.T. XXVI, blz. 246.

dat de Zeekrijgsraad te Willemsoord bij vonnis van 1 October 1930 de hem onder 1e. en 2e. ten laste gelegde feiten wettig en overtuigend bewezen verklaarde, niet het hem onder 3e. ten laste gelegde feit, hem echter vrijsprak op grond van niet-strafbaarheid, kunnende de door hem begane feiten hem wegens ziekelijke storing zijner geestvermogens niet worden toegerekend;

dat de Krijgsraad voornoemd tevens zijne terbeschikkingstelling van de Regeering beval, onvoorwaardelijk;

dat het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage bij sententie van 25 November 1930 het vonnis van den Zeekrijgsraad bevestigde met deze wijziging, dat de terbeschikkingstelling van de Regeering voorwaardelijk zou geschieden, met een proeftijd van 3 jaar en bijzondere voorwaarden;

dat uit het hierbij overgelegde schrijven ¹⁾ van den Geneesheer van het Rijksasyl voor Psychopathen te Leiden blijkt, dat beklaagde in Januari 1930 reeds lijdende was aan de ziekelijke storing zijner geestvermogens — een angstneurose — die genoemde deskundige bij hem heeft kunnen vaststellen en die geleid heeft tot den zogenoemden uitzonderingstoestand in welken hij de feiten, voor welke hij in Juni 1930 vervolgd werd, beging;

dat genoemde deskundige verder opgeeft, dat dergelijke uitzonderingstoestanden meer bij den veroordeelde zijn voorgekomen, maar dat hij niet met zekerheid kan verklaren, dat een zoodanige toestand ook aanwezig was in Januari 1930, toen hij het feit beging voor hetwelk beklaagde destijds veroordeeld werd en op hetwelk thans zijn verzoek om gratie betrekking heeft;

dat het den deskundige niet onwaarschijnlijk lijkt dat een dergelijke uitzonderingstoestand toenmaals ook aanwezig was;

dat wanneer niet met zekerheid uitgemaakt kan worden of de

¹⁾ Dit schrijven luidt als volgt:

Leiden, den 15 Januari 1931.

In antwoord op Uw schrijven d.d. 7 Januari j.l. No. 13 heb ik de eer, U mede te deelen, dat ik mij over het wegloopen van de wacht door X. in Januari 1930 gepleegd, geen geheel vaststaand oordeel kan vormen. Ik heb het geval nog eens nauwkeurig nagegaan en vind in de copie van mijn rapport aan het Hoog Militair Gerechtshof in de volgende strafzaak uitgebracht, wel het een en ander over dit feit vermeld, o.a. dat X. zich ook over het in Januari '30 voorgevallene zeer weinig weet te herinneren. Zeer zeker staat het vast, dat hij toen reeds lijdende was aan de ziekelijke stoornis zijner geestvermogens — een angstneurose —, die ik bij hem heb kunnen vaststellen en die tot de zogenaamde uitzonderingstoestand geleid heeft, waarin hij in Juni het later vervolgde feit beging. Ook neem ik aan, dat zulke uitzonderingstoestanden meer bij hem zijn voorgekomen, maar of dit ook het geval was, toen hij in Januari 1930 van de wacht wegliep, laat zich op grond van mijn gegevens niet met zekerheid uitmaken, hoewel het à priori niet onwaarschijnlijk lijkt. Het bestaan van zulk een uitzonderingstoestand is in zijn geval van het grootste gewicht, daar alleen deze tot de opvatting, dat hij geheel ontoerekeningsvatbaar zou zijn, kan leiden.

De Geneesheer,

D. WIERSMA.

veroordeelde in Januari 1930 — ten tijde van het plegen van het bedoelde strafbare feit — toerekeningsvatbaar was, in zijn voordeel dient beslist te worden en dat derhalve aangenomen moet worden, dat het feit door hem in Januari 1930 gepleegd, hem evenmin wegens ziekelijke storing zijner geestvermogens kan worden toegerekend;

dat voor een geval als thans beslist moet worden, door ondergeteekende verwezen wordt naar hetgeen opgenomen is in M. R. T. Deel XXV bldz. 28—35 alwaar een geval behandeld is analoog aan het thans voorliggende, met dit verschil dat in de aldaar bedoelde aangelegenheid de straf van verlaging was uitgesproken als disciplinaire straf, terwijl in het onderhavige geval de verlaging werd uitgesproken door den rechter.

In den Zeekrijgsraad overgegeven.

Willemsoord, 21 Januari 1931.

De Fiscaal voornoemd,

G. H. VAN DRIEL.

Willemsoord, 11 Februari 1931.

Aan Hare Majesteit de Koningin.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord heeft de eer met den meesten eerbied Uwe Majesteit betreffende het verzoek om gratie, ingezonden door den matroos der 1e klasse X., het navolgende te adviseeren.

De matroos 1e klasse X. voornoemd werd bij vonnis van dezen Krijgsraad van 5 Maart 1930 veroordeeld tot één week gevangenisstraf en verlaging tot den stand van matroos der 1e klasse (hij diende destijds als korporaal-konstabel) wegens: „Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen”, welk vonnis na ingesteld hooger beroep door het Hoog Militair Gerechtshof bij Sententie van 6 Mei 1930 geheel werd bevestigd. De veroordeelde diende hierop op 12 Mei 1930 een verzoek om gratie in van de hem opgelegde bijkomende straf van verlaging tot den stand van matroos der 1e klasse, welk verzoek echter werd afgewezen, zoodat op den 11den Juli 1930 de bijkomende straf werd tenuitvoergelegd.

De Krijgsraad is thans, in verband met de verklaring van den Geneesheer van het Rijksasyl voor Psychopathen te Leiden, dat verzoeker tijdens het begaan van de feiten, waarvoor hij gelijk hooger aangegeven werd veroordeeld, reeds lijdende was aan een ziekelijke storing zijner geestvermogens, welke storing aanleiding kan geven tot het ontstaan van een zogenaamden uitzonderingstoestand en het niet onwaarschijnlijk lijkt dat dit tijdens het plegen *der feiten* ook inderdaad het geval is geweest, van oordeel dat het bekend

worden van deze nieuwe omstandigheid grond oplevert aan verzoeker zijn straf kwijt te schelden en is derhalve van gevoelen dat het verzoek behoort te worden ingewilligd.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

De Secretaris,	De President,
H. A. KEYSER.	W. DE SITTER.

DEPARTEMENT VAN DEFENSIE.

IIIe Afd. A Nr. 99.

Onderwerp:

Verzoek om gratie van matroos 1e kl. X.

's-Gravenhage, 25 Maart 1931.

Onder terugzending van de bescheiden mij toegezonden bij Uwen kantbrief van 28 Februari 1931, 2de afdeling B, MM no. 968, heb ik de eer het volgende onder de aandacht van Uwe Excellentie te brengen.

Bij de beschouwing van het verzoek van den matroos der 1e klasse X. om gratie van de reeds op 11 Juli 1930 ten uitvoer gelegde straf van verlaging doet zich de vraag voor, wat de rechtsgevolgen ten opzichte van verzoeker zijn, indien H.M. de Koningin alsnog van genoemde straf gratie verleent.

In verband met de omstandigheid, dat bij het verleenen van gratie de strafoplegging in wezen blijft, en slechts de uitvoering der opgelegde straf geheel of gedeeltelijk achterwege blijft, heeft m.i. in dit geval het verleenen van gratie geenerlei gevolg ten opzichte van de reeds geëxecuteerde straf van verlaging; met name zal zulks *niet* medebrengen, dat X. weder in zijn vorigen rang wordt hersteld. Aangezien derhalve met het verleenen van gratie niet wordt bereikt hetgeen X. wenscht, zou er eenerzijds een argument zijn om op vorenbedoeld gratieverzoek afwijzend te adviseeren. Anderzijds kan ik mij met het advies van den Zeekrijgsraad te Willemsoord van 11 Februari 1931 wel vereenigen en ben ik, op grond van de in genoemd advies vervatte motieven, bereid om mede te werken, dat het door X. als gevolg van de verlaging geleden nadeel zooveel mogelijk wordt hersteld.

Immers, wanneer thans H.M. de Koningin gratie mocht verleenen en Hoogstdezelve derhalve op de afwijzende beschikking op het eerste gratieverzoek van 12 Mei 1930 terugkomt, zou er mijnerzijds aanleiding bestaan om, op grond van de door de Koningin verleende gratie, X. te bevorderen tot korporaalkonstabel met ingang van 11 Juli 1930.

Volledigheidshalve teken ik hierbij aan, dat het door den fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord in de slotalinea van zijn brief van 17 Januari 1931 no. 25 aangehaalde geval van de krijgstuichte-

lijke straf van verlaging eenigszins anders is dan het onderhavige geval van verlaging. De door den fiscaal bedoelde krijgstuuchtelijke straf van verlaging werd door de hoogere militaire autoriteit met toepassing van artikel 50 W. K. T. *te niet gedaan*, waardoor een verlaagde marinier der 3e klasse zonder bevordering weder marinier der eerste klasse werd. Gratie doet echter, zooals in den aanhef van dit schrijven is betoogd, een opgelegde straf geenszins te niet.

Voor het geval Uwe Excellentie met den zeekrijgsraad te Willemsoord en met mij van gevoelen mocht zijn, dat er termen bestaan om aan de Koningin te adviseeren het onderhavige verzoek in te willigen zal ik gaarne een desbetreffende voordracht aan de Koningin ter mede-onderteekening van U ontvangen.

De Minister van Defensie,

Voor den Minister,

De Secretaris-Generaal,

WOLTMAN.

Aan

*Zijne Excellentie den Minister
van Justitie.*

In verband met het gerezen dubium in hoeverre gratieering ten deze mogelijk is heeft de Minister van Justitie alsnog het advies van het Hoog Militair Gerechtshof ingewonnen. (Zie hierna).

No. 473.

's-Gravenhage, den 23en April 1931.

Naar aanleiding van Uwe apostille dd. 21 April 1931, No. 108, waarbij in mijne handen werd gesteld ten fine van advies een gratieverzoek van X., meen ik voor wat de zakelijke gegevens betreffende dezen veroordeelde betreft, te mogen verwijzen naar het advies van den Zeekrijgsraad te Willemsoord, waarin een en ander uitvoerig is opgenomen.

De reden, dat de Minister van Justitie in dit geval advies van Uw Hof inwint, is dat een dubium is gerezen in hoeverre het mogelijk is gratie te verleen en aan adressant van de reeds geëxecuteerde bijkomende straf van verlaging.

De waarschijnlijkheid, dat requestrant tijdens het plegen van het strafbare feit lijdende was aan ziekelijke storing zijner geestvermogens en deze omstandigheid eerst later is bekend geworden, heeft den Zeekrijgsraad er toe geleid zonder meer gunstig op het gedaan verzoek te adviseeren.

De Zeekrijgsraad spreekt in zijn advies niet van de rechtsgevolgen, die het verleen en van gratie in dit geval met zich brengt.

Volkomen juist wordt door den Minister van Defensie in zijn brief aan den Minister van Justitie gezegd, dat bij het verleen en

van gratie de strafoplegging in wezen blijft bestaan en slechts de uitvoering der opgelegde straf geheel of gedeeltelijk achterwege blijft. Nu de bijkomende straf van verlaging op adressant is ten uitvoer gelegd, kan het verleen van gratie niet met zich medebrengen, dat X. weder in zijn ouden rang wordt hersteld. Met het verleen van gratie zonder meer zal derhalve niet worden bereikt, hetgeen adressant beoogt.

Volkomen billijk schijnt het mij intusschen ook toe, dat het na-deel, door X. ondervonden als gevolg van de verlaging, zooveel mogelijk wordt hersteld. De Minister van Defensie zou hem willen bevorderen tot korporaal-konstabel met ingang van 11 Juli 1930, indien door de Koningin aan hem gratie werd verleend.

Ik moge Uw Hof in dit verband wijzen op een artikel in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, deel XXV, blz. 3, waarin eveneens ter sprake wordt gebracht een geval van gratieering van een reeds ten uitvoer gelegde bijkomende straf. Het betrof een fuselier van het Nederlandsch-Indische Leger, die gratie kreeg van de bijkomende straf van vervallenverklaring van den militairen stand. Formeel werd dus de man weder militair en hem kon nu op de gewone wijze ontslag uit den dienst worden verleend, terwijl zijn recht op pensioen herleefde, waarom het ten slotte te doen was.

In casu is de zaak zeer vereenvoudigd, nu de Minister van Defensie zich bereid heeft verklaard te overwegen om adressant na eventueel verleende gratie te bevorderen tot korporaal-konstabel met ingang van 11 Juli 1930. Op dezen grond meen ik derhalve Uw Hof in overweging te mogen geven aan den Minister van Justitie te adviseeren gunstig op het gedaan verzoek te adviseeren, onder mededeeling dat naar Uw inzicht gratieering in dit geval zeer wel mogelijk is.

*De Advocaat-Fiscaal
voor de Zee- en Landmacht.*

DE VISSER.

*Aan
het Hoog Militair Gerechtshof.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

No. 124.

Bericht op schrijven van 10 April 1931,
2de Afdeling B, no. 962,
betreffende gratieverzoek X.

's-Gravenhage, 1 Mei 1931.

Onder terugzending van de bijlagen van het ter zijde vermeld schrijven en onder overlegging van een ter zake dienend bericht van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, hebben wij de eer Uwer Excellentie mede te deelen, dat het standpunt van Uwen ambtgenoot van Defensie ons voorkomt minder juist te zijn.

Volgens diens opvatting doet gratie een opgelegde straf geenszins te niet; bij het verleenen van gratie zou de strafoplegging in wezen blijven en slechts de uitvoering van de opgelegde straf achterwege worden gelaten. Indien met het „in wezen blijven van de strafoplegging” mocht zijn bedoeld, dat de uitoefening van het gratierecht geenszins kan te niet doen, dat iemand door den strafrechter bij gewijsde is veroordeeld ter zake van een door dien rechter bewezen geoordeeld en gequalificeerd strafbaar feit, dan komt ons die opvatting volkomen juist en onbetwistbaar voor. Gratie toch strekt zich enkel uit over de door den rechter opgelegde straf.

Volgens de daarvoor bestaande regelen (art. 1 van het Koninklijk besluit van 13 December 1887, Stbl. no. 215) loopt de gratie over: „vermindering, verwisseling of kwijtschelding van straffen, bij rechterlijk vonnis opgelegd”. Reeds uit het woord „verwisseling” blijkt, dat de stelling van Uwen ambtgenoot, dat gratie een opgelegde straf geenszins te niet doet, niet juist is. Immers wordt bij „verwisseling” een opgelegde straf te niet gedaan en door eene andere vervangen. Hetzelfde blijkt bij raadpleging van het Koninklijk besluit van 4 November 1919, Stbl. no. 649¹⁾, in welks derde artikel is bepaald, dat de bij de vorige artikelen bedoelde straffen, waarvan gratie wordt verleend, niet zullen omvatten de opgelegde bijkomende straffen van degradatie en ontzegging van de bevoegdheid om bij de militaire macht te dienen, maar deze bijkomende straffen *in stand worden gehouden*, waaruit dus weder volgt, dat ook het tegengestelde had kunnen zijn bepaald en, bij wijze van gratie, deze straffen konden zijn *te niet gedaan*.

De tegenstelling door Uwen ambtgenoot gemaakt tusschen het in wezen blijven van de strafoplegging en het geheel of gedeeltelijk achterwege blijven van de uitvoering van de opgelegde straf, is er geene. Slechts dit kan men zeggen, dat bij gratie de strafoplegging practisch steeds in zoverre in wezen zal moeten blijven als zij reeds ten uitvoer is gelegd en die tenuitvoerlegging niet meer ongedaan kan worden gemaakt zooals bij de doodstraf en reeds ondergane vrijheidsstraffen. Dit geldt dus niet voor straffen als geldboete, verlaging, ontslag uit den militairen dienst met of zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, waarvan de tenuitvoerlegging alsnog ongedaan kan worden gemaakt. Uit het verleenen van gratie van zoodanige straf, dat is dus uit het te niet doen van zoodanige straf, vloeit van zelf voort, dat ook de tenuitvoerlegging van de niet meer bestaande straf is ongedaan gemaakt en dat de betreffende autoriteiten alle maatregelen hebben te treffen om de gevolgen van die tenuitvoerlegging uit de wereld te helpen; de reeds betaalde geldboete zal moeten worden teruggegeven; de administratief doorgevoerde verlaging zal in de registers enz. moeten worden hersteld; de onderscheidings-teekenen van den ontnomen rang zullen weder moeten worden aangebracht.

¹⁾ M. R. T. XV, bl. 319.

Het wil ons voorkomen, dat Uw ambtgenoot op diens standpunt tot afwijzing van het gratieverzoek had moeten komen. Tot inwilliging daarvan te raden met de bedoeling vervolgens den verzoeker voor bevordering tot den vroegeren rang in aanmerking te brengen, schijnt ons geen goeden zin te hebben. Immers zou aldus de verleen-
ing van gratie geenerlei uitwerking hebben; de opgelegde verla-
ging zou, bij het ingenomen standpunt, niet zijn te niet gedaan. Practisch zoude dit hierop neerkomen, dat een gedegradeerde militair tot zijn ouden rang werd bevorderd. Maar indien de mili-
taire voorschriften omtrent bevordering dit in het algemeen toe-
laten, waarvoor is dan eene voorafgaande gratie nog noodig? En
indien zij dit niet toelaten, hoe kan dan het verleenen van gratie
daaraan iets veranderen?

Het vorenstaande heeft ons tot het inzicht geleid Uwe Excellentie als ons gevoelen te doen kennen, dat het niet twijfelachtig is, of de inwilliging van het onderhavige verzoek om gratie van rechtswege alle gewenschte gevolgen met zich zal brengen.

Het Hoog Militair Gerechtshof,

de Griffier: A. SPRUYT.

de President: C. J. H. SCHEPEL.

*Aan
Zijne Excellentie den Minister
van Justitie, te 's-Gravenhage.*

DEPARTEMENT VAN JUSTITIE.

Afdeeling 2 B.

No. 849.

DEPARTEMENT VAN DEFENSIE.

IIIe Afd. A. No. 87.

's-Gravenhage, den 28 Mei 1931.

3 Juni 1931.

De ondergeteekenden hebben de eer Uwe Majesteit hierbij te doen toekomen een nader verzoekschrift om gratie van X., destijds dienende als korporaal-konstabel, thans dienende als matroos der 1e klasse, met de daaromtrent uitgebrachte rechterlijke adviezen en de daarbij behorende bescheiden.

Gratie wordt verzocht van eene bijkomende straf van verlaging tot den stand van matroos der 1e klasse, o.a. opgelegd bij in hooger beroep bevestigd vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord d.d. 5 Maart 1930, terzake van als behorende tot eenige wacht, als ander militair dan als schildwacht, een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen.

Als hoofdstraf is opgelegd eene gevangenisstraf van één week.

Beide straffen zijn geëxecuteerd.

Een vorig ter zake betrekkelijk gratieverzoek is, in verband met het destijds daarop uitgebracht afwijzend rechterlijk advies, bij gemeenschappelijke beschikking van ondergeteekenden van Juni/Juli 1930 afgewezen.

De Krijgsgraad vornoemd is thans, in verband met de verklaring d.d. 15 Januari j.l. van den Geneesheer van het Rijksasyl voor Psychopathen te Leiden, dat verzoeker tijdens het begaan van het feit waarvoor hij als vorenvermeld werd veroordeeld, reeds lijdende was aan een ziekelijke storing zijner geestvermogens, welke storing aanleiding kan geven tot het ontstaan van een zoogenaamden uitzonderingstoestand en het niet onwaarschijnlijk lijkt, dat dit tijdens het plegen van het feit ook inderdaad het geval is geweest, van oordeel, dat het bekend worden van deze nieuwe omstandigheid grond oplevert aan verzoeker zijn (bijkomende) straf kwijt te schelden en is derhalve van gevoelen, dat het verzoek behoort te worden ingewilligd.

Terzake van het gerezen dubium in hoeverre gratieering ten deze mogelijk is, is alsnog ingewonnen het advies van het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage. Dit advies is ook van gunstige strekking.

Ondergeteekenden meenen, gelet op de motiveering van de rechterlijke adviezen, tegen de voorgestelde gratieering van de opgelegde bijkomende straf geen bezwaar te moeten maken.

Een in gunstigen zin opgemaakt ontwerp-besluit veroorloven ondergeteekenden zich derhalve hierbij met den meesten eerbied aan Uwe Majesteit ter bekrachtiging aan te bieden.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

Aan de Koningin.

Met handhaving van de bij het vonnis mede opgelegde hoofdstraf heeft daarop Hare Majesteit aan verzoeker kwijtschelding verleend van de bijkomende straf van verlaging tot den stand van matroos der 1e klasse.

De gegratieerde is vervolgens met ingang van den datum, waarop hij verlaagd werd (11 Juli 1930) weder in zijn rang hersteld en 1 Juli 1931, na bij geneeskundig onderzoek ongeschikt te zijn bevonden, uit den zeedienst ontslagen.

Griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Met machtiging van den Minister van Defensie is de Eersteluitenant der Artillerie J. C. van Heuven, in garnizoen te 's-Gravenhage, aangewezen om den fungeerend-Griffier bij het Hoog Militair Gerechtshof ingeval van ontstentenis of verhindering te vervangen.

Genoemde officier is daartoe op 9 Juli 1931 beëdigd.

Militaire Ambtenarenwet.

Het bij Koninklijke Boodschap van 5 Mei 1931 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden ontwerp van wet houdende Regelen betreffende den rechtstoestand van de militaire ambtenaren en de daarop betrekking hebbende parlementaire stukken werden tot heden nog niet in het M. R. T. opgenomen, zulks in verband met het voornemen der Redactie om, nadat dit ontwerp als wet in het Staatsblad is verschenen, eene systematisch gerangschikte bewerking van de geschiedenis der totstandkoming dier wet in dit tijdschrift te publiceeren en die bewerking daarna ook afzonderlijk verkrijgbaar te stellen.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Criminaliteit der Militairen in 1929

DOOR

Mr. P. J. COFFRIE.

Chef van de afdeling voor gerechtelijke- en gevangenisstatistiek bij het
Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.

Bij de jaarlijksche bespreking in dit Tijdschrift van de gegevens, die een aanwijzing verschaffen omtrent stand en beweging van de criminaliteit der militairen vangen we aan met een beschouwing betreffende de criminaliteit der personen, onderworpen aan de rechtsmacht van den gewonen rechter. De gegevens zijn ontleend aan de onlangs verschenen *Crimineele Statistiek* over 1929, bewerkt en gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Crimineele Statistiek.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen en veroordeelden wegens misdrijven, bedelarij, landlooperij, overtreding van het souteneursverbod, en wegens belastingovertredingen bedroeg in de jaren 1920 tot en met 1929 als volgt:

Jaar van veroordeeling.	Onherroepelijke veroordeelingen		Onherroepelijk veroordeelden	
	absoluut.	per 10000 inw.	absoluut.	per 10000 inw.
1920	28917	42.5	26541	39.0
1921	21164	30.6	19903	28.8
1922	19901	28.3	18773	26.7
1923	20902	29.3	19475	27.2
1924	21081	29.0	19499	26.8
1925	22235	30.2	20380	28.3
1926	21827	29.2	20563	27.5
1927	21878	28.9	20387	26.9
1928	21778	28.4	20383	26.5
1929	21098	27.1	19619	25.2

De verschillen in de cijfers van de laatste jaren zijn niet groot. Volgens de aanwijzing, die deze cijfers geven omtrent de werkelijke criminaliteit, is de stand daarvan in totaal sedert den sterken teruggang in de jaren 1920 en 1921 vrijwel onveranderd gebleven. Even-

als in 1928 is er voor 1929 een geringe daling te constateeren; toch is de teruggang in 1929 van meer beteekenis dan die in 1928. Het aantal onherroepelijke veroordeelingen bedroeg 21098 tegen 21778 in 1928. Zonder de veroordeelingen ter zake van overtredingen van de Rijkswiel- en Wegenbelastingwet, van de provinciale- en plaatselijke belastingovertredingen en van de wet van 4 Augustus 1914 (smokkelhandel) zijn de cijfers voor 1929 vrij belangrijk lager dan voor het voorafgegane jaar: het aantal onherroepelijke veroordeelingen is 1008 minder en het aantal onherroepelijk veroordeelden 913 minder dan in 1928. Na aftrek van alle belastingovertredingen bedragen voor de jaren 1926 tot en met 1929 de cijfers der onherroepelijke veroordeelingen resp. 17235, 17862, 17243 en 16285.

Ook de teruggang van de relatieve cijfers (per 10000 inwoners) is in 1929 voortgezet. De stand der criminaliteit mag, te oordeelen naar deze cijfers, voor 1929 in het algemeen gunstig genoemd worden. Het relatieve cijfer der onherroepelijke veroordeelingen zonder die der Rijkswiel- en Wegenbelastingwet enz. (21.7) en het cijfer der onherroepelijk veroordeelden (20.4) is lager dan de overeenkomstige cijfers in de jaren 1896 tot en met 1928 met uitzondering alleen van de jaren 1915 en 1916.

Van de meeste speciale delicten zijn de cijfers voor 1929 gedaald. Alleen de veroordeelingen wegens Rijksbelastingovertredingen gingen in 1929 vrij belangrijk omhoog. Het absolute en relatieve cijfer van de veroordeelingen wegens eenvoudige en gequalificeerde mishandeling is wederom lager; per 100000 inwoners in 1929 50.7 veroordeelingen, in 1928 53.7. Vergeleken met de cijfers van het voorafgegane jaar zijn de cijfers voor verschillende delicten van de groep van agressieve- en ruwheidsmisdrijven een weinig hooger.

Ter zake van eenvoudigen diefstal werden in 1929 2519 veroordeelingen onherroepelijk (per 100000 inwoners 32.4), in 1928 2854 (rel. cijfer 37.2). Gequalificeerde diefstal gaf 870 veroordeelingen tegen 954 in 1928. Ook de andere economische delicten leidden in 1929 tot minder veroordeelingen, uitgezonderd oplichting.

De sexueele misdrijven bewegen zich nog steeds op hooger niveau dan in 1913. Wel zijn de cijfers in vergelijking met die van 1927 en 1928 een weinig teruggelopen; per 100000 inwoners in 1928 13.3, in 1929 12.2 en in 1913 6.5 veroordeelingen.

Wegens zware misdrijven tegen het leven werden minder veroordeelingen uitgesproken; wegens moord in 1928 10, in 1929 6; wegens opzettelijke doodslag in 1928 28, in 1929 16.

Een zeer groot gedeelte der veroordeelingen werd uitgesproken door de politierechters (1929 15429). De vonnissen van deze rechters maakten in de jaren 1925 tot en met 1929 resp. 65.57, 70.28, 70.47, 70.91 en 73.13 percent uit van het totaal aantal veroordeelingen.

Voor het eerst na de crimineele statistiek over 1919 werden in den jaargang 1929 weer eenige gegevens opgenomen over de persoonlijke omstandigheden der veroordeelden. O.a. bleek hieruit, dat

van het totaal aantal veroordeelingen er in 1929 9.7 percent betrekking hadden op vrouwen.

Wat den leeftijd der veroordeelden betreft zij medegedeeld, dat de grootste helft der mannen beneden 30 jaar was (1929 55.38 pct.). Met het stijgen van den leeftijd neemt de criminaliteit sterk af; voor de groep mannen van 60 jaar en ouder is het percentage voor 1929 slechts 3.23. T.a.v. de vrouwen valt het hoogste percentage dikwijls in de leeftijdsgroep van beneden 30 jaar, maar toch ook wel in de groep van 30—50 jaar. De leeftijdsgroepen van 50—60 jaar en van 60 jaar en ouder geven bij de vrouwen hogere percentages dan bij de mannen. Van de mannelijke veroordeelden was in 1929 56.20 percent ongehuwd. Bij de veroordeelde vrouwen geeft de categorie „gehuwd” steeds de hoogste percentages (1929 64.86).

Bij 81 schuldigverklaringen werd in 1929 het met ingang van 1 November 1928 in werking getreden art. 37a, laatste lid, toegepast (terbeschikkingstelling van de Regeering van psychopathen).

Na vele jaren van stijging is het aantal schuldigverklaringen + gevallen van voorkoming (art. 74 W. v. Sr.) ter zake van overtredingen, die tot de competentie van den kantonrechter behooren, in 1929 gedaald. Uitsluitend is dit veroorzaakt door afneming van de onherroepelijke schuldigverklaringen: het absolute cijfer kwam van 194021 in 1928 op 179951 in 1929. Het aantal gevallen van voorkoming der vervolging steeg tot 134893.

Bij raadpleging van de gegevens betreffende de militaire rechtspleging, die hieronder volgen, zij er nog eens opmerkzaam op gemaakt, dat de werkelijke criminaliteit der militairen niet in cijfers is uit te drukken. Veel ontsnapt aan de aandacht van den rechter en verschillende strafbare feiten, die ingevolge art. 2, sub 2—6 van de Wet op de Krijgstucht disciplinair worden afgedaan, zijn in de cijfers betreffende de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit (onherroepelijke veroordeelingen), niet inbegrepen.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen wegens misdrijven in burgerlijke strafwetten genoemd, de zoogenaamde *commune delicten* is in het volgende overzicht vermeld over de jaren 1913 en 1925 tot en met 1929.

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	187	187
1925	187	181
1926	167	163
1927	169	161
1928	161	156
1929	159	152

De verschillen in de cijfers der laatste jaren zijn bijzonder gering. Het aantal veroordeelingen verminderde in 1929 met 2, het aantal veroordeelden met 4. Relatieve cijfers kunnen niet berekend worden, omdat het contingent der militairen te veel aan veranderingen van beteekenis onderhevig is. Wel geven we hier ter vergelijking op de sterkte van het leger in de laatste jaren.

De gemiddelde dagelijksche sterkte van het leger bedroeg volgens opgave van het Departement van Defensie in de jaren 1926 tot en met 1929 als volgt:

1926..	1529	beroepsoff.,	17.022	onderoff.,	korporaals	en	soldaten.
1927..	1497	„	16.580	„	„	„	„
1928..	1495	„	14.711	„	„	„	„
1929..	1488	„	14.649	„	„	„	„

Het aantal verlofsofficieren (gedurende 2 à 3 weken onder de wapenen) bedroeg in 1926 2950, in 1927 3400, in 1928 3380, in 1929 3350. In 1926, 1927, 1928 en 1929 zijn er bovendien resp. 34265, 30258, 29951 en 3350 dienstplichtigen voor herhalings-oefeningen in werkelijken dienst geweest.

Ook in de sterkte van het leger dus geen verandering van beteekenis.

Het aantal veroordeelden, die reeds vroeger schuldig waren verklaard, bedroeg in 1929 38 of 25 percent van het totaal aantal (1927 en 1928 resp. 41 en 48 of 25.5 en 30.8 percent).

Een splitsing van de aantallen veroordeelden naar den aard der criminaliteit is hieronder opgenomen.

Aard der strafbare feiten.	Totaal aantal individuen.					
	Jaar van veroordeeling.					
	1913	1925	1926	1927	1928	1929
Misdrijven tegen het openbaar gezag (Titel VIII Swb.)	28	12	19	10	9	14
Misdrijven tegen de zeden (Titel XIV Swb.)	1) 6	3) 19	13	5) 17	10	12
Misdrijven tegen lijf en leven (Titels XIX, XX, XXI Swb.)	2) 50	26	4) 25	6) 36	7) 33	7) 17
Economische delicten (Titels XII, XXII t/m XXVI, XXX Swb.)	83	104	79	86	91	83
Vernieling (Titel XXVII Swb.)	7	4	6	3	5	5
Artt. 229 en 231 Swb.	—	3	1	—	1	1
Artt. 278, 282 t/m 285 Swb.	—	1	1	1	1	2

1) Hieronder 2 dierenmishandeling.

2) Hieronder 1 doodslag.

3) Hieronder 5 dierenmishandeling.

4) Hieronder 1 moord.

5) Hieronder 4 dierenmishandeling.

6) Hieronder 1 opz. doodslag en 1 door schuld.

7) Hieronder 1 doodslag door schuld.

Opvallend klein was in 1929 het aantal veroordeelden wegens misdrijven tegen lijf en leven (1928 33; 1929 17). In 1928 werden 27 militairen veroordeeld wegens mishandeling zonder zwaar lichamelijk letsel of doodelijk gevolg, in 1929 slechts 12. Van de overige 5 veroordeelden maakten er zich 2 schuldig aan zware mishandeling, 1 aan doodslag door schuld en 2 aan het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel door schuld.

Het aantal veroordeelden wegens economische delicten kwam van 91 in 1928 op 86 in 1929. Eenvoudige diefstal geeft het hoogste cijfer, nl. 59 (vorig jaar 56); gequalificeerde diefstal leidde 5 maal tot veroordeeling (vorig jaar 9). Wegens verduistering werden 10 militairen veroordeeld (in 1928 20).

Hooger, dan in het voorafgegaane jaar waren de cijfers voor de misdrijven tegen het openbaar gezag en voor de misdrijven tegen de zeden.

We komen nu tot de misdrijven, die uitsluitend door militairen kunnen gepleegd worden en uitsluitend door den militairen rechter worden berecht.

In het onlangs verschenen werk van Dr. Karl Birnbaum ¹⁾ wordt gewezen op het bijzonder karakter van de speciale militaire delicten: „Die spezifischen Militärdelikte nehmen kriminalpsychologisch eine Sonderstellung ein, da sie keine eigentlich antisozialen Vorkommnisse, sondern nur psychische Anpassungsungleichungen an bestimmte praktische Erfordernisse darstellen. Sie sind demgemäss psychopathologisch vorzugsweise Ausdruck und Niederschlag von Selbsthemmungs- und Selbstregulierungsdefekten in ihren Beziehungen zu dem besondern militärischen Milieu.”

„Trotz diesem im allgemeinen nicht eigentlich antisozialen Charakter ihrer Kriminalität”, zoo voegt Birnbaum hieraan toe, „ist diese pathologische Gruppe keineswegs von wirklich unsozialen Elementen frei.”

Trouwens sommige delicten in de militaire wetten genoemd verschillen van karakter niet of bijna niet van commune delicten, bijv. die genoemd in Titel VI en VII van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Groot verschil in de beweging der gerechtelijk geconstateerde criminaliteit ter zake van commune en van militaire delicten valt niet te constateeren. Wel echter overtreffen de aantallen veroordeelingen en veroordeelden wegens militaire misdrijven die wegens commune misdrijven elk jaar belangrijk.

Het volgende overzichtje geeft cijfers over 1913 en over 1925 tot en met 1929.

¹⁾ Kriminalpsychopathologie und psychobiologische Verbrecherkunde, Verlag Julius Springer, Berlin 1931.

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	559	540
1925	456	433
1926	503	482
1927	465	429
1928	396	369
1929	365	348

In 1929 daalde het aantal veroordeelingen en veroordeelden verder resp. tot 365 en 348. Van de 348 veroordeelden werden er 106 reeds vroeger veroordeeld of 30.5 percent van het totaal aantal veroordeelden; in 1927 en 1928 waren deze cijfers resp. 141 en 132 en 32.9 en 35.8 percent.

Behalve ter zake van de hieronder genoemde strafbare feiten werden in 1929 nog ten aanzien van 4 militairen veroordeelingen onherroepelijk wegens overtreding van de artikelen 130—170 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande en de artikelen 134—152 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te water (desertie). In de jaren 1925 tot en met 1929 werden resp. nog 44, 29, 16, 11 en 4 militairen volgens de met ingang van 1 Januari 1923 buiten werking gestelde wetten berecht.

	1926	1927	1928	1929
Ongeoorloofde afwezigheid door schuld (art. 96)	—	2	—	—
Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (art. 97)	55	50	41	36
Desertie (art. 98)	48	36	26	32
Opzettelijke belediging of bedreiging van een meerdere (art. 108)	15	26	27	18
Opzettelijk tegen een meerdere plegen het misdrijf genoemd in art. 261 W. v. Sr. (art. 111)	—	1	—	—
Opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114)	109	101	125	114
Opzettelijk een meerdere feitelijk met geweld bedreigen (art. 116)	4	—	3	2
Feitelijke insubordinatie (art. 117)	23	37	29	31
Feitelijke insubordinatie met voorbedachten rade (art. 118)	—	—	1	—
Militair oproer (art. 124)	—	1	—	—
Belhamels onder de deelnemers aan een militair oproer (art. 125)	—	4	—	—
Als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten (art. 129)	10	8	9	5
Als militair met het oogmerk om een ander voor bestraffing te vrijwaren een stuk en aangelegenheid onthouden aan de kennismening van den bevoegden meerdere (art. 139)	—	—	—	1

	1926	1927	1928	1929
Opzettelijk met overschrijding van bevoegdheid enz. een mindere bevelen (art. 140)	—	1	—	—
Als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan (art. 142)	—	—	—	2
Opzettelijk toelaten, dat een mindere een misdrijf pleegt of opz. nalaten tegen den dader geweld aan te wenden (art. 143)	1	1	—	—
Opruiing (art. 146)	2	1	—	—
Ondermijning van de tucht onder de krijgsmacht (art. 147).	—	—	1	1
Opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst (art. 150, al. 1)	39	24	25	25
Idem door schuld (art. 150, al. 3)	147	119	69	77
Diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats (art. 152)	—	1	2	—

Van artikel 77 tot en met artikel 161 worden in het Wetb. v. Mil. Strafrecht strafbare feiten opgenoemd. Uit bovenstaande specificatie blijkt, dat in vreedstijd betrekkelijk weinig strafbare feiten tot veroordeeling leiden en jaarlijks slechts ten aanzien van enkele delicten de cijfers van eenige betekenis zijn. Het aantal veroordeelden wegens opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid is in de laatste jaren voortdurend verminderd.

In de volgende twee staatjes is medegedeeld welke repressieve maatregelen door den militairen rechter werden genomen.

Allereerst de straffen wegens commune misdrijven in de jaren 1925 tot en met 1929.

Straffen opgelegd aan de veroordeelden wegens *commune misdrijven*; 1925—1929.

aar.	Hoofdstraffen.						Bijkomende straffen.						
	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Hechtenis.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.	Ontslag uit den militairen dienst		Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gewapende macht te dienen.	Degradatie. (Verlaging).	Ontzetting van bepaalde rechten.	Verbeurdverklaring van voorwerpen.	Vernietiging of onbruikbaarmaking van voorwerpen.
							met ontzetting	zonder ontzetting					
							van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.						
925	—	137	5	—	46	—	3	25	—	10	—	—	3
926	—	113	2	—	¹⁾ 54	—	1	13	—	7	—	—	1
927	—	111	—	—	²⁾ 59	—	1	15	—	5	—	—	3
928	—	116	2	—	³⁾ 44	—	1	16	—	12	—	—	—
929	—	96	3	—	³⁾ 60	—	1	21	—	7	—	—	2

¹⁾ Hiervan 12 krachtens art. 23 bis.

²⁾ " 13 " " " "

³⁾ " 1 " " " "

In 1929 werden naar verhouding minder gevangenisstraffen opgelegd; van het totaal aantal hoofdstraffen vormden de gevangenisstraffen in 1928 71.60 percent, in 1929 60.37 percent. In 37.73 pct. der gevallen werd geldboete opgelegd (1928 27.16 pct.).

In 1929 hadden 77 gevangenisstraffen een duur van 1 maand tot beneden 1 jaar en 19 van beneden 1 maand.

Wegens militaire misdrijven werden de volgende straffen opgelegd.

Straffen, opgelegd aan de veroordeelden wegens *militaire misdrijven*; 1925—1929.

Jaar.	Hoofdstraffen.							Bijkomende straffen.					
	Doodstraf.	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Militaire detentie.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.	Ontslag uit den militairen dienst		Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gew. macht of als militair geëmployeerde te dienen.	Verlaging.	Plaatsing in een klasse van militairen, aan een strengere krijgstracht onderworpen.	Ontzetting van bepaalde rechten.
								met ontzetting	zonder ontzetting				
								van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.					
1925	—	—	434	—	—	22	—	4	54	—	8	—	—
1926	—	—	408	—	—	¹⁾ 95	—	1	78	—	11	—	—
1927	—	—	373	—	—	²⁾ 93	—	1	59	—	1	—	—
1928	—	—	326	—	—	¹⁾ 70	—	—	57	—	6	—	—
1929	—	—	290	³⁾ 1	—	¹⁾ 75	—	—	43	—	5	—	—

¹⁾ Allen krachtens art 23bis.

²⁾ 92

³⁾ Bedoeld is hier de hechtenis, opgelegd ter zake van het misdrijf van art. 308 W. v. S. Zie toelichting.

Ook bij deze straffen merken we op vermindering van de gevangenisstraffen. Het percentage, dat deze straffen van het totaal vormen (voor 1929 79.23), steekt niettemin uit boven het overeenkomstige percentage van de commune misdrijven (1929 60.37).

In 126 gevallen varieerde de opgelegde gevangenisstraf tusschen 1 maand en beneden 1 jaar en in 164 gevallen was de duur der straf beneden 1 maand.

Eénmaal werd in 1929 tot hechtenis veroordeeld, nl. bij een vonnis waarin een veroordeeling werd uitgesproken ter zake van opzettelijk een meerdere mondeling bedreigen met eenig kwaad (art. 108, lid 1 en 2 W. v. Mil. Sr.), tot drie maanden gevangenisstraf en veroordeeling ter zake van het veroorzaken van lichamenlijk letsel door schuld (art. 308 W. v. Sr.) tot 3 maanden hechtenis.

Toepassing van art. 11 W. M. Sr. (bevoegdheid om in plaats van gevangenisstraf, militaire detentie van ten hoogste twee maanden op te leggen) kwam niet voor.

Omtrent de toepassing van voorwaardelijke veroordeeling door den militairen rechter bevat het volgende overzicht cijfers voor de commune en voor de militaire delicten.

Jaar.	Toepassing van voorwaardelijke veroordeeling bij gevangenisstraffen ter zake van:			
	Commune delicten		Militaire delicten	
	absoluut.	% ¹⁾ .	absoluut.	% ¹⁾ .
1925	30	23,1	65	15,0
1926	40	35,7	60	14,7
1927	35	33,7	53	14,2
1928	31	27,2	50	15,3
1929	23	24,0	30	10,3

¹⁾ Percentages, die de voorwaardelijk opgelegde straffen vormden van het totaal der opgelegde, voor voorw. veroordeeling in aanmerking komende gevangenisstraffen.

In vergelijking met vorige jaren werden in 1929 betrekkelijk weinig voorwaardelijke veroordeelingen onherroepelijk. Bij de commune misdrijven was het percentage (24.0) wel nog iets hooger dan in 1925, maar sinds 1926 is het percentage der voorwaardelijke veroordeelingen gestadig teruggelopen. Bij de militaire delicten (10.3) was het lager dan in de jaren 1925 tot en met 1928.

In 1925, 1928 en 1929 werd 1 maal voorwaardelijke hechtenis opgelegd ter zake van een commuun delict, in 1925 bovendien 1 maal voorwaardelijke geldboete.

Eigenaardig is, dat de afloop van de voorwaardelijke veroordeelingen van militairen gunstiger is dan de afloop van de voorwaardelijke veroordeelingen door den gewonen rechter uitgesproken. In de jaren 1925 tot een met 1929 eindigde resp. 89.7, 87.8, 87.8, 86.2 en 86.4 percent der voorwaardelijke veroordeelingen opgelegd door den gewonen rechter gunstig d.w.z. zonder dat later last tot tenuitvoerlegging der voorwaardelijk opgelegde straf moest gegeven worden. De percentages van de geslaagde gevallen van voorwaardelijke veroordeeling van militairen waren, zooals uit de volgende cijfers blijkt, in die jaren hooger. Vooral voor 1929 was het resultaat zeer bevredigend (percentages resp. 97.7 en 2.3).

Afloop van de gevallen van voorwaardelijke veroordeeling in 1925 t/m 1929.

Jaar.	Totaal aantal gevallen, waarin de proeftijd eindigde.	Gevalen, waarin de proeftijd verstreek, zonder dat de voorw. opgelegde straf werd ten uitvoer gelegd.		Gevalen, waarin later last werd gegeven tot tenuitvoerlegging der voorwaardelijk opgelegde straf.	
		absoluut.	in % v.h. totaal.	absoluut.	in % v.h. totaal.
1925	78	74	94,9	4	5,1
1926	98	93	94,9	5	5,1
1927	94	85	90,4	9	9,6
1928	77	72	93,5	5	6,5
1929	87	85	97,7	2	2,3

Ofschoon de cijfers betreffende de mislukte gevallen (gelukkig) zeer gering zijn, valt daaruit toch wel op te maken, dat in die gevallen meestal vrij spoedig tot tenuitvoerlegging van de voorwaardelijke opgelegde straf werd besloten.

Duur van den proeftijd van hen, ten opzichte van wie later last tot tenuitvoerlegging der straf gegeven werd.

Jaren.	Aantal gevallen.	Misdrijven.				
		Tenuitvoerlegging volgde na een tijdsverloop van				
		minder dan 6 maanden.	6 mnd. tot 1 jaar.	1—2 jaar.	2—3 jaar.	3 jaar en meer
1925	4	1	2	1	—	—
1926	5	2	1	1	1	—
1927	9	5	—	1	—	—
1928	5	2	1	2	—	—
1929	2	1	—	—	1	—

In 16 van de 87 in 1929 geëindigde gevallen van voorwaardelijke veroordeeling was aan den veroordeelde een bijzondere voorwaarde opgelegd. In 14 gevallen werd daarbij opdracht gegeven aan een instelling tot hulp en steun ter zake van de naleving; 13 van deze gevallen verliepen gunstig.

De reden, waarom in 1929 tot tenuitvoerlegging der straf moest worden overgegaan, was in het eerste geval niet-nakoming der bijzondere voorwaarde en in het tweede geval het plegen van een nieuw strafbaar feit gedurende den proeftijd, ter zake waarvan een veroordeeling onherroepelijk werd.

In een van de geslaagde gevallen moest gedurende den proeftijd een waarschuwing worden toegediend.

In dit verband zij gewezen op het artikel van den Heer van den Berg van Saparoea in het Tijdschrift voor Strafrecht, deel XL, afl. 1: „Bijzondere voorwaarden op te leggen aan voorwaardelijk veroordeelden, die waarschijnlijk militair worden”¹⁾, waarin hij de wenschelijkheid ervan bepleit, dat de gewone rechter, die een voorwaardelijke veroordeeling oplegt aan iemand, die waarschijnlijk binnenkort militair zal worden, steeds de volgende bijzondere voorwaarde zal opnemen: „dat de voorwaardelijk veroordeelde, aan de krijgstucht onderworpen zijnde, geen ernstige overtreding tegen dezeive mag plegen of zelfs geen lichte zoodanige overtreding, indien deze een strafbaar feit oplevert”.

Volledigheidshalve nemen we de cijfers op van de schuldigverklaringen en gevallen van voorkoming der vervolging ter zake van strafbare feiten, die ten aanzien van de burgers door den kantonrechter worden berecht. Een groot aantal van deze delicten wordt op grond van art. 2 van de Wet op de Krijgstucht disciplinair afgedaan; hieromtrent zijn echter geen cijfers beschikbaar.

De cijfers van de schuldigverklaringen en gevallen van voorkoming der vervolging van 1929 zijn vrijwel gelijk aan die van 1927 en 1928.

Jaar.	GevalLEN van schuldigverklaring.	Voorkoming der vervolging.	Totaal.
1925	201	688	889
1926	182	770	952
1927	164	664	828
1928	193	688	881
1929	195	653	848

Het grootste aantal schuldigverklaringen en gevallen van voorkoming betrof wederom de Motor- en Rijwielwet (1929 125 schuldigverklaringen en 411 voorkomingen). Ter zake van overtredingen van plaatselijke verordeningen waren de cijfers voor 1929 resp. 28 en 139.

¹⁾ Ook te vinden in M. R. T. XXVI, blz. 28.

In 1929 werd weer uitsluitend als hoofdstraf geldboete opgelegd:

Jaar.	Hechtenis.	Geldboete.	Verbeurd- verklaring.
1925	—	201	10
1926	1	181	3
1927	1	163	8
1928	—	193	8
1929	—	195	5

Justitiele Statistiek.

Betreffende de rechtspraak van den militairen rechter bevat ook de Justitiele Statistiek gegevens. Hierbij is echter niet de onherroepelijke veroordeeling de tel-eenheid, doch de per instantie afgedane zaak. Met deze statistiek wordt beoogd inzicht te verkrijgen in den omvang der werkzaamheden der rechterlijke colleges.

Het aantal zaken wegens misdrijven en overtredingen afgedaan door het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden (waaronder begrepen het Hof van Ned. Indië en de Krijgsraad voor de Zee-macht te Soerabaja) bedroeg in de jaren 1925 tot en met 1929 als volgt:

1925	1060
1926	999
1927	878
1928	880
1929	859

De daling van het aantal afgedane zaken bracht het totaalcijfer van 880 op 859.

Het volgende overzicht bevat cijfers van elk college afzonderlijk. Het vermeldt het aantal afgedane zaken, het aantal personen, op wie de zaken betrekking hadden en de ten aanzien van de verdachten genomen beslissingen. Ook zijn opgegeven het aantal gevallen, waarin vervolging werd voorkomen, hetzij door schikking, hetzij door betaling van het maximum der op het strafbare feit gestelde boete.

1929	Zaken in den loop van 1929 afgedaan.		Personen, op wie de zaken in kolom 1 betrekking hebben.		Personen, vermeld in kol. 3 en 4, zijn te verdeelen als volgt:								
			Officieren.	Onderofficieren en maanschappen.	Ter terechtzitting verwezen naar den gewonen strafrechter.	Ten aanzien van welke geen straf werd opgelegd, doch aan den commandeerenden officier werd overgelegd of termen voorlooping van een krijgstuchtelijke bestraffing aanwezig zijn.	Veroordeelden.		Vrijgesprokenen.	Voorkwamen ex art. 74 Swb. verdere vervolging door:			
							Onvoorw.	Voorw.		Transactie.	Betaling der maxim. boete.		
	bij vormis	buiten proces (art. 74 W. v. Str).	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Hoog Militair Gerechtshof.	99	5	12	93	—	3	83	7	6	5	—		
Rijgsraad Landm.'s-Bosch.	586	554	84	1068	1	1	519	44	33	554	—		
Rijgsraad Zeemacht Willemsoord	61	93	13	142	—	3	50	3	6	93	—		
Totaal Nederland . . .	746	652	109	1303	1	7	652	54	45	652	—		
Hoog Militair Gerechtshof Ned.-Indië	28	—	—	28	—	—	24	1	3	—	—		
Rijgsraad Zeemacht Soerabaja	85	1	5	85	—	—	86	—	3	1	—		
Totaal Ned.-Indië . . .	113	1	5	113	—	—	110	1	6	1	—		
Totaal Generaal . . .	859	653	114	1416	1	7	762	55	51	653	—		

) In één zaak verklaarde bovendien het H. M. G. den Nederlandschen militairen rechter onbevoegd.

Ten slotte nog een opgave van de beslissingen van het Hoog Militair Gerechtshof inzake beklag betreffende opgelegde disciplinaire straffen.

1929	De klacht werd bevonden				Straffen en strafredenen:					
	Geground.	Gedeeltelijk geground.	Ongeground.	Niet ontvankelijk.	Straf en strafreden gehandhaafd.	Straf gewijzigd.	Strafreden gewijzigd.	Straf en strafreden gewijzigd.	Straf en strafreden nietig verklaard.	
Aantal behandelde klachtzaken.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
derland.	18	3	2	10	1	6	1	4	1	3
d.-Indië.	6	—	4	1	1	1	—	3	—	—

) In één geval verklaarde het Hof zich onbevoegd en in één geval werd de klacht teruggewezen naar den meerdere van den strafoplegger ter nadere beslissing over straf en oorspronkelijke strafreden.

Het bedenkelijke vonnis.

Met belangstelling las ik in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift deel XXVI, afl. 3 blz. 286 e.v. en afl. 6 blz. 492 e.v., het vonnis en de beschouwingen betreffende hetgeen is voorgevallen met het paard van den generaal-majoor A. H. Seijffardt op 22 November 1928.

Aan een critiek op het vonnis, waarin niets voorkomt van het hooren van een deskundige op het gebied van den omgang met paarden, noch eenig spoor van een onderzoek naar de wijze van rijden van den betrokken chauffeur, terwijl de dienstplichtige oppasser als burger-werknemer van zijn heer wordt beschouwd, bovendien de persoonlijke fout van dien oppasser als geleider van het paard zeer sterk naar voren wordt gebracht, zal ik me hier niet wagen.

Voor alle bereden officieren komt deze zaak practisch hierop neer, of zij voortaan een verzekering tegen ongelukken aan derden zullen moeten sluiten of niet.

En dat is, naar mijne meening, niet noodig, want de Minister van Oorlog heeft dato 18 September 1913, 1e Afd. No. 54 (5e B.U. eerste deel blz. 497), het navolgende vastgesteld: Zoo dikwijls aan Commandeerende-Officieren van Korpsen of Chefs van Inrichtingen blijkt of voor hen reden is om te vermoeden, dat ten gevolge van of in verband met dienstverrichtingen van hunne onderhebbenden aan derden schade is berokkend, welke niet uit de voor oefeningen beschikbare fondsen kan worden vergoed (steeds dus wanneer een verzoek om schadeloosstelling door belanghebbenden is gedaan of de indiening van zoodanig verzoek is te verwachten), wordt door de zorg van die Commandeerende-Officieren of Chefs zoo spoedig mogelijk ter plaatse een onderzoek ingesteld.

Bij dit onderzoek wordt nagegaan:

- a. of schade is geleden;
- b. zoo ja, waarin die schade bestaat;
- c. met welk bedrag zij billijkerwijze behoort te worden vergoed;
- d. of zij aan eenige tekortkoming van militaire zijde te wijten is;
- e. (alleen wanneer de schade is veroorzaakt door hollende paarden) tengevolge van welke omstandigheid het paard of de paarden op hol zijn geslagen.

Het resultaat van dit onderzoek wordt met een begeleidend schrijven aan het Departement van Oorlog ingezonden, onder bijvoeging van een volgens verklaringen van de ooggetuigen opemaakt en door hen ondertekend proces-verbaal van de *feiten*, die tot de schade aanleiding hebben gegeven.

In het begeleidend schrijven van den Commandeerende-Officier of van den Chef behooren eventueel te worden medegedeeld naam, voorletter of voorletters en woonplaats van dengene, door wien vergoeding is of vermoedelijk zal worden gevorderd en e.q. het door dezen gevraagd bedrag.

Aan het Departement van Oorlog zal worden beslist of schadevergoeding kan worden verleend en, zoo ja, tot welk bedrag.

Het gebeurde op 22 November 1928 is nagenoeg geheel gelijk aan een geval op 22 October 1926 in de omgeving van Maastricht, toen, ook door het schichtig worden van een paard van een Maréchaussée (dus een z.g. eigen paard) twee vrouwen met hun rijwiel in een sloot terecht kwamen en schade leden aan hun kleeding. Deze schade werd op bovenbedoelde wijze en zonder eenige tegenwerping, door het Departement van Defensie vergoed dus zonder dat eerst een bedenkelijk vonnis moest worden geveld.

Zoolang bedoelde L. O. blijft bestaan, is dus het sluiten van een verzekering tegen ongevallen aan derden toegebracht, of eenige andere op dat gebied niet noodig. Mocht deze L. O. echter verdwijnen en een dergelijk vonnis, ook in hoogste instantie worden gehandhaafd, dan kunnen we ons de vrijheid voorbehouden er het onze van te denken, doch dan is het zaak, zich onmiddellijk veilig te stellen door het aangaan van een behoorlijke verzekering.

BOELLAARD,

Majoor Commandant 2e Div. Kon.
Maréchaussée.

Maastricht, 29 Juli 1931.

BOEKAANKONDIGING.

Van de N.V. Boek- en Kunst drukkerij v/h Mouton & Co. te 's-Gravenhage mochten wij ter aankondiging ontvangen eene „Schets van de Wet op de Krijgstucht” toegelicht aan de hand van de jurisprudentie der militair-rechtelijke colleges door *W. Chr. Wensink*, Eerste-luitenant der Infanterie.

De schrijver begint, in eene „Inleiding”, met eene vrij uitvoerige, lezenswaardige uiteenzetting te geven van het begrip „tucht” in het algemeen en de groote beteekenis van uiterlijke, maar vooral van innerlijke tucht voor eene organisatie als de krijgsmacht. Deze laatste, we zouden haar ook zelftucht kunnen noemen, is door de moderne wijze van oorlogvoering, veel meer dan vroeger, van overwegend belang geworden. Zonder haar zal het psychisch weerstandsvermogen van den, niet meer in gesloten formatie optredenden, strijder tijdens het gevecht spoedig gebroken zijn.

Ter verkrijging en tot handhaving eener goede krijgstucht wijst de schrijver op de voornaamste factoren en middelen. Pas in de laatste plaats, als uiterste middel, wil hij daartoe gebruik maken van de bevoegdheid van de militaire meerderen tot strafoplegging.

Het werkje is verder verdeeld in twaalf hoofdstukken, waarin de voornaamste momenten die zich bij de toepassing van de Wet op de Krijgstucht kunnen voordoen, systematisch bijeengevoegd, min of meer uitvoerig en in het bijzonder met het oog op de praktijk worden behandeld. Toegevoegd is ten slotte een alphabetisch register en als bijlagen de teksten van de Wet op de Krijgstucht en van het Reglement betreffende de Krijgstucht.

Wij weten niet of het werk in een gevoelde behoefte voorziet. De lezing schonk ons intusschen de overtuiging, dat allen die bij de krijgsmacht met de handhaving der tucht zijn belast, in de eerste plaats dus de tot straffen bevoegde meerderen, goed zullen doen van den inhoud kennis te nemen en het boekje bij de hand te houden. Het zal hun in menig geval den rechten weg kunnen wijzen en hen voor, somtijds pijnlijke, vergissingen vrijwaren. Raadpleging van de wet *zelve* zal daarnevens echter steeds noodig zijn. Deze noodzakelijkheid, bij *elke* wetstoepassing in het oog te houden, brengen wij hier nog eens in herinnering omdat de schrijver niet altijd volledig is. In Hoofdstuk II „Krijgstuchtelijke vergrijpen” maakt hij bijv. melding van de strafbare feiten uit het W. v. M. S. en het W. v. S. welke disciplinair mogen worden afgedaan, en noemt daarbij zeker de voornaamste, maar laat toch ook enkele die voor de praktijk minder beteekenis hebben, weg.¹⁾ De strafoplegger die zich *uitsluitend*

¹⁾ Minder juist lijkt ons schrijvers meening dat ook overtredingen der rijwielbelastingwet — immers ter berechting behoorende tot de kennisneming van den gewonen strafrechter — krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan. Dit geschiedt dan ook, althans bij de zeemacht, nimmer.

tot de „Schets” bepaalt, zou daardoor laatstgenoemde feiten over het hoofd kunnen zien.

Het werkje geeft op verschillende plaatsen meer dan de titel aanwijst; bij herhaling betreedt schrijver ook het terrein van het militaire strafrecht of van de rechtspleging, voorzover dan min of meer verband houdende met het krijgstuuchtelijk recht.

De krijgstuuchtelijke straffen vinden we driemaal opgenomen: in den tekst, in de Wet en in het Reglement. Dit is misschien wel wat te veel van het goede.

Op bladz. 20 zegt de schrijver in verband met het bepaalde in art. 43 W. v. S.: „Een wachtcommandant wetende, dat de militair, dien hij op last van een strafoplegger in streng arrest stelt, den leeftijd van 18 jaren nog niet bereikt heeft, is niet meer te goeder trouw en derhalve in overtreding, indien hij er toe medewerkt, dat de met een onwettige straf gestrafte deze arreststraf ondergaat”. Dit is juist, indien althans tevens vaststaat, dat die wachtcommandant bekend was met de bepaling van artt. 4 en 5 W. Kr. houdende het verbod om streng arrest op te leggen aan een minderjarige die den leeftijd van achttien jaren nog niet bereikt heeft.

Overeenkomstig het bepaalde in art. 15, 2e lid, R. Kr. maakt schrijver erop opmerkzaam (blz. 21/22) dat dit reglement geen dienstvoorschrift is. Het klinkt hoogst zonderling, dat een zoo belangrijk, als uitvloeisel van art. 73 W. Kr. bij Kon. besluit vastgesteld militair reglement *niet* is een dienstvoorschrift. De reden van deze o.i. met de werkelijkheid op gespannen voet staande bepaling ¹⁾, moet hierin gezocht worden, dat art. 135 W. v. M. S. strafbaar stelt het nalaten om een „door Ons of van Onzentwege vastgesteld dienstvoorschrift op te volgen”. Overtreding van een gebods- of verbodsbepaling in het R. Kr. genoemd, zou dus altijd tevens zijn niet-naleving van een dienstvoorschrift en dus strafrechtelijk vervolgd kunnen worden. Dit laatste moest nu, als volkomen onlogisch en onjuist, voorkomen worden. De *bedoeling* van art. 15 is dus wel goed en de praktijk houdt zich eraan. Schrijver meent nu verder dat het Reglement, als zijnde geen dienstvoorschrift, doch in hoofdzaak een onderwijzend en raadgevend karakter dragend, dientengevolge als zoodanig niet overtreden kan worden. Deze meening achten wij onjuist. In artt. 17—26 lezen we, zij het niet uitputtend geregeld, verschillende verbods- en gebodsbepalingen, waarvan de niet-nakoming onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde. Waarom zouden die bepalingen niet overtreden kunnen worden? In werkelijkheid geschiedt dit dan ook veelvuldig en dagelijks worden te dier zake straffen opgelegd, somtijds met uitdrukkelijke verwijzing

¹⁾ De bepaling is ook vierkant in strijd met de verklaring van den Minister van Oorlog Bergansius bij de behandeling van art. 2 der Wet op de Krijgstucht in de Tweede Kamer geuit. Zie Van der Hoeven, III, blz. 69. De Regeering is echter later, bij de behandeling der Invoeringswet, van dit standpunt teruggekomen. Zie Kempen, blz. 32.

naar het toepasselijke artikel, dikwijls met overneming van de be-
 woordingen.

Anders dan voor het Hoog Militair Gerechtshof in art. 68 W. Kr. voorgeschreven is, eischt de wet (art. 65) niet, dat de beslissing van den militairen meerdere op een ingediend beklag genomen, met redenen omkleed is. Terecht wijst de schrijver erop (blz. 61), dat motiveering gewenscht is; schriftelijk aan den klager mede te deelen; mede omdat hij daaruit kan besluiten of hij al dan niet de eindbeslissing van het H. M. G. zal inroepen. Deze raadgeving zal wel voornamelijk bestemd zijn voor de landmachtautoriteiten; bij de zeemacht wordt altijd een schriftelijke, soms zeer breed gemotiveerde beschikking gegeven. Talrijke voorbeelden daarvan zijn in dit tijdschrift gepubliceerd.

Ingeval van een bij bezwaarschrift ingediend beklag over een ontvangen order, (art. 71 W. Kr. j^o. Kon. besluit van 21 April 1922, Stbl. n°. 204), is wél voorgeschreven dat de meerdere die op zoodanig beklag heeft te beschikken, zijne beslissing schriftelijk ter kennis van „belanghebbenden”, dus in de eerste plaats wel van den klager, moet brengen.

In het laatste, twaalfde, Hoofdstuk vinden we enkele, korte beschouwingen gewijd aan „Het weggagen uit den dienst”. Indien de rechter bij een veroordeelend vonnis ontslag uit den dienst niet uitspreekt, mag de administratieve autoriteit dien veroordeelde ter zake van het begane strafbare feit niet uit den dienst weggagen. „Deze autoriteit — lezen we dan verder — heeft echter wel het recht om, indien de veroordeelde een vrijwilliger is, hem na de ontbinding van zijn verbintenis uit den dienst te ontslaan”. Deze laatste opmerking, ontleend aan het Verslag van het mondeling overleg betreffende art. 69 W. K. ¹⁾ kan tot misverstand aanleiding geven. De praktijk, althans bij de zeemacht, is deze, dat een militair die bij veroordeeling door den rechter niet is gestraft met de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst, door den Minister toch nog wel — zij het dan niet met rechtstreeksche toepassing van *art. 69* — uit den dienst kan worden verwijderd, indien n.l. het feit ter zake waarvan de veroordeeling gevolgd is, van dien aard is, dat, *in verband met het algemeen gedrag in den dienst* ²⁾, ontslag noodzakelijk wordt geacht. In dien zin luidt ook art. 20 sub f van het nieuwe Reglement rechtstoestand militairen zeemacht [Kon. besluit van 22 Augustus 1931 (Stbl. no. 377)], terwijl soortgelijk voorschrift, eenigszins anders geredigeerd, ook is opgenomen in het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht [Kon. besluit van 22 Augustus 1931 (Stbl. no. 378)] (art. 21d).

¹⁾ Zie Van der Hoeven III, blz. 545.

²⁾ De rechter mag, art. 23 W. v. M. S. alleen met ontslag straffen, indien hij den veroordeelde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in den militairen stand te blijven.

Vermelden wij tenslotte nog dat de druk van het werkje, zooals van de boek- en kunstdrukkerij v/h Mouton & Co. is te verwachten, uitstekend is verzorgd. De prijs bedraagt *f* 1.75.

Nauwelijks hadden wij de doorlezing en de hiervoor geschreven aankondiging van het werkje van den heer Wensink beëindigd, toen wij kort daarna weder eene uitgave op hetzelfde gebied mochten begroeten als een verheugend verschijnsel van groeiende belangstelling bij de officieren van het leger op strafrechtelijk, in het bijzonder tuchtrechtelijk terrein. Van den schrijver ontvingen wij namelijk een „Reglement betreffende de krijgstucht met toelichtingen” door *A. F. Steffen*, Eerste-luitenant der Infanterie (Uitgave C. de Jong, Kampen, 1931. — 122 bladzijden, prijs *f* 1.50).

Art. 36 van het Reglement betreffende de Krijgstucht beveelt: „Bij de met de militairen te houden theorie over de krijgstucht en over de dienstvoorschriften — inzonderheid de reglementen betreffende den inwendigen dienst aan boord der oorlogsschepen en bij de korpsen — zullen hun tevens worden bekend gemaakt de voor hen van belang zijnde bepalingen van het Wetboek van Militair Strafrecht, van de Wet op de Krijgstucht en van de wetten betreffende de militaire rechtspleging. Bij de theorie over de krijgstucht zal voor hen de inhoud van dit reglement mede, voor zoover noodig, nader worden toegelicht.”

Schrijvers bedoeling is nu geweest de naleving van dit voorschrift voor hen die daarmede zijn belast, door het verschaffen van een leidraad te vergemakkelijken en datgene te vermelden, dat van belang kan worden geacht voor den militair die voor het eerst onder de wapenen is, in het bijzonder voor hem, die voor opleiding tot eenigen militairen rang is aangewezen.

Met deze bedoeling voor oogen mocht geen diepgaande studie worden verwacht. De schrijver geeft den tekst van het Reglement betreffende de Krijgstucht en voorziet dit artikelsgewijs van toelichtingen, dikwijls met vermelding ook van de met het artikel in meer of minder nauw verband staande bepalingen uit de Wet op de Krijgstucht, het Wetboek van Militair Strafrecht, het Wetboek van Strafrecht, de Regtspleging bij de Landmacht, het Reglement op den Inwendigen dienst, enz. Ook de rechtspraak, speciaal die betreffende beklagzaken, wordt ter verduidelijking veelvuldig aangehaald.

De waarde van het werkje zal eerst bij het gebruik in de praktijk kunnen blijken. Naar het ons voorkomt is schrijver in zijn opzet wel geslaagd. Natuurlijk zal men bij de lezing wel eens met hem verschillen aangaande de vraag wat in een werkje als het onderhavige vermelding verdient. Zoo zouden we bijv. kunnen vragen of de verwijzing naar de opmerkingen van Mr. Van Stipriaan Luïscius en Prof. Vrij betreffende het nieuwe art. 1a van de Wet op de Krijgstucht onlangs in het Weekblad van het Recht (no. 12303)

gemaakt, de vermelding van de strafwetgevende bevoegdheid van den Gemeenteraad (bladz. 16), van de rechtsgevolgen verbonden aan de onderscheiding in misdrijven en overtredingen (blz. 53), de behandeling van opruiing (bladz. 65) niet eenigszins buiten het kader vallen.

Met instemming lazen we meermalen schrijvers opmerkingen en beschouwingen van militair-paedagogischen aard in verband met de handhaving van eene gezonde krijgstucht, niet in de laatste plaats gericht aan het adres van de meerderen.

In aansluiting aan onze opmerking gemaakt ten aanzien van het werkje van den heer Wensink trok het onze aandacht dat de heer Steffen, er eveneens op wijzende dat het Reglement betreffende de Krijgstucht niet is een dienstvoorschrift, toch, terecht, van meening is dat dit Reglement desniettenstaande zeer wel overtreden kan worden.

Meer dan eens hebben wij de ons steeds eenigszins zonderling in de ooren klinkende bewering gehoord, dat de Minister van Defensie, als zijnde slechts *administratieve* chef en niet bevoegd tot het opleggen van disciplinaire straffen, met de handhaving der krijgstucht bij de weermacht niet te maken heeft. Hiertegenover lezen we, blz. 33, volkomen juist: „In hoogste instantie is de Minister van Defensie ook verantwoordelijk voor de tucht, waarvoor de leiding van den troep aan hem rekenschap moet afleggen”. Zie ook blz. 58.

Bij de vermelding van de militair-rechterlijke colleges heeft schrijver het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië over het hoofd gezien, terwijl, blz. 116, ten onrechte, de geldboete niet wordt genoemd onder de straffen welke voorwaardelijk kunnen worden opgelegd. Zoo zouden we, al lezende, nog enkele bemerkings van ondergeschikten aard kunnen maken.

Op blz. 103 zegt de schrijver dat de meerdere die in eerste instantie op een ingediend beklag heeft te beschikken, zoodra mogelijk zoowel den strafoplegger als den gestrafte van zijne beslissing *schriftelijk* doet kennis dragen. Dit achten ook wij zeer gewenscht, doch de *wet* (art. 65 W. Kr.) stelt dien eisch eener schriftelijke beschikking niet. En naar wij meenen wordt, althans bij de landmacht, de beslissing dan ook meermalen slechts mondeling medegedeeld. Een ministerieele order voorschrijvende dat die beslissing, althans in vreedstijd, steeds schriftelijk moet worden gegeven, zou toejuiching verdienen.

De correctie van het werkje laat op enkele plaatsen wel eens te wenschen over. Op blz. 65 lezen we bijv.: „Bijgevolg verklaarde het Hof de klacht ongegrond en vernietigde de opgelegde straf en strafreden. (Besch. H. M. B. 19 Februari 1919 M. R. T. XXV, blz. 286).” Hier komen niet minder dan vier drukfouten in voor. Men moet lezen: „Bij gevolg verklaarde het Hof de klacht (beter o.i. het beklag) gegrond en vernietigde de opgelegde straf en strafreden. (Besch. H. M. G. 19 Februari 1929 M. R. T. XXV, blz. 236).

De druk is overigens duidelijk en goed verzorgd.

Naar wij hopen moge ook deze leidraad bij de theorie in veler handen komen.

Armaments Year-book.

Door vriendelijkheid van de Information Section van den Volkenbond mocht de Redactie weder ontvangen een in de Engelsche taal gesteld exemplaar van het „Armaments Year-book”, zevende jaargang 1930—1931, (1191 bladzijden).

De inhoud van het werk, met de laatste gegevens zooveel mogelijk aangevuld, sluit geheel aan bij den vorigen jaargang, waarvan wij in Deel XXVI op bladz. 239 een korte aankondiging gaven. Die inhoud valt weder geheel buiten het terrein, waarop het M. R. T. zich beweegt. Aan de organisatie van de militaire justitie wijdt het jaarboek nog steeds zijne aandacht niet.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 9 Juni 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiscaal: Mr. J. A. de Visser.

Ingevolge art. 11 R. L. had i.c. de garnizoenscommandant te Ede — tot welk garnizoen de Legerplaats bij Harskamp wordt geacht te behooren —, zijnde de commandant van het garnizoen, waartoe het korps behoort, waarbij de verdachte diende ten tijde waarop de hem ten laste gelegde feiten zouden zijn gepleegd (21 en 23 Februari), behooren te beoordeelen of de zaak al dan niet strafrechtelijk behoorde te worden behandeld en was die commandant bevoegd den verdachte naar den Krijgsraad te verwijzen, in welke bevoegdheid geen verandering kon brengen de omstandigheid dat de verdachte inmiddels, op 27 Februari, naar het 13e regiment Infanterie, in garnizoen te Maastricht, was gedirigeerd.

De beschikking tot verwijzing is i.c. dus ten onrechte uitgegaan van den garnizoenscommandant te Maastricht. Nietigverklaring van die beschikking.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 21en April 1931 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen D., oud 20 jaar, geboren te Tilburg, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de Tirailleur-compagnie van het 13de Regiment Infanterie, thans met groot verlof te Heerlen, gerequireerde in persoon, geïntimeerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad zal vernietigen met opdracht om de processtukken ter kennisneming te zenden aan den Garnizoens-Commandant te Ede ter dispositie;

Overwegende dat de Krijgsraad bij zijn vonnis van 21 April 1931 van het aan beklagde ten laste gelegde aan den voet van het hem op 13 April 1931 beteekende schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad het navolgende bewezen heeft verklaard:

dat hij:

I. in den voormiddag van 21 Februari 1931 zijn korps in de Legerplaats bij Harskamp zonder verlof heeft verlaten en daarvan sinds dien tijd opzettelijk ongeoorloofd afwezig is gebleven, tot in den avond van 22 Februari 1931;

II. op 23 Februari 1931, na van den Garnizoens-Commandant te Venlo reisgeld te hebben gekregen om zich naar zijn korps in de Legerplaats bij Harskamp te begeven, hieraan niet heeft voldaan, doch sinds dien tijd opzettelijk ongeoorloofd van zijn korps afwezig is gebleven, totdat hij op 25 Februari 1931 te Roermond is aangehouden;

III. op 23 Februari 1931 in de provincie Limburg opzettelijk een bedrag aan geld van twee gulden en vijftig cents, toebehoorende aan een ander dan aan hem, beklagde, en hetwelk hij had ontvangen, teneinde daarmede de reiskosten van Venlo naar zijn garnizoen Ede te bekostigen, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den duur van ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen” en „verduistering”, en beklagde te dier zake heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van veertien dagen met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorloepige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 2 tot 5 Maart 1931 in mindering zal worden gebracht, terwijl de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan bewezen is verklaard, en beklagde daarvan heeft vrijgesproken;

Overwegende dat beklagde ten tijde waarop hij de in de beschikking tot verwijzing omschreven feiten zoude hebben gepleegd, was ingedeeld en dienst deed bij het Infanterie-schietkamp ter standplaats Legerplaats bij Harskamp, welke krachtens beschikking van den Minister van Oorlog d.d. 17 October 1924, Iste Afd. no. 5, Legerorder 1924, no. 353¹⁾, voor wat betreft de rechtspleging wordt geacht te behooren tot het garnizoen Ede;

dat derhalve, ingevolge artikel 11 der Rechtspleging bij de

1) M.R.T. XX, blz. 241.

Landmacht, de Garnizoens-Commandant te Ede, — zijnde de Commandant van het garnizoen, waartoe het korps behoort, waarbij de verdachte diende ten tijde waarop de feiten zouden zijn gepleegd, — na bekomen advies van den Auditeur-Militair had behooren te beoordeelen of de zaak al dan niet strafrechtelijk behoorde te worden behandeld, en bevoegd was den verdachte naar den Krijgsraad te verwijzen, in welke bevoegdheid geene verandering kon brengen de omstandigheid dat de verdachte inmiddels, op 27 Februari 1931, naar het 13de Regiment Infanterie, in garnizoen te Maastricht, was gedirigeerd;

Overwegende dat dienvolgens in het onderhavige geval ten onrechte de beschikking tot verwijzing is uitgegaan van den Commandant van het garnizoen, waartoe laatstgenoemd korps behoort, en die beschikking mitsdien nietig behoort te worden verklaard;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat het beroepen vonnis behoort te worden vernietigd;

Toepassende de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie, en

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende,

Verklaart nietig de beschikking tot verwijzing, den beklagde betreffende.

Vergissen wij ons niet, dan blijkt het H. M. G. door bovenstaande beslissing van rechtspraak te zijn veranderd. Immers bij het door het Hof geaprobeerde vonnis van den Krijgsraad te Arnhem van 4 Mei 1917, M. R. T. XIII, blz. 322, en bij zijne sententie van 14 Mei 1918, M. R. T. XIV, blz. 93, werd beslist dat de commandant van het garnizoen waartoe de beklagde behoort op het tijdstip van de verwijzing, de daartoe bevoegde autoriteit is. De uitzondering, ingeval van overplaatsing, waarop wij wezen in Deel XIX, blz. 360, schijnt thans door het Hof niet meer te worden erkend. Wij vreezen dat het college door zijne gewijzigde opvatting aanleiding zal geven tot talrijke praktische moeilijkheden, bij de zeemacht nóg meer dan bij de landmacht. En die moeilijkheden zullen des te ernstiger worden, indien het Hof zijn nieuwe wetsuitlegging ook zou gaan toepassen — hetgeen o.i. de CONSEQUENTIE meebrengt — op het terrein van de krijgstuuchtelijke strafbevoegdheid. (Men vergelijk de dienaangaande M. R. T. IX, 360, XII, 412, XIV, 80, XVIII, 262 en 386).

Red. M. R. T.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 9 Juni 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munckrede.

Advocaat-Fisikaal: Mr. J. A. de Visser.

Raadsman: Mr. K. Th. Koch, te Arnhem.

Weigering om te voldoen aan den last van zijn meerdere de reden mede te deelen waarom hij, beklaagde, eene memorie van verdediging in zake een, hem betreffende, bij het H. M. G. aanhangige beklagzaak niet langs den hierarchieken weg, doch rechtstreeks aan het Hof heeft ingediend, levert op het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid.

Beklaagdes verweer, dat het bevel zou zijn eene aanranding van zijne confessie-vrijheid en, als zijnde daarbij geen enkel dienstbelang betrokken, onbevoegd zou zijn gegeven, als onjuist verworpen, omdat zijn meerdere alleszins bevoegd was de genoemde opdracht te verstrekken ingeval hij de reden van eene ongetwijfeld zeer ongebruikelijke handelwijze van een klager, begaan door een onder zijn bevel dienend militair, in het belang van een regelmatig gang van zaken bij de voorbereiding van de behandeling van beklagzaken, dus van den dienst, tot klaarheid wenschte te brengen.

Beklaagde is geenszins met die omzichtigheid te werk gegaan, welke van een militair van zijn rang moet worden geëischt.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 23en Maart 1931 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklaagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, tegen X, oud 43 jaar, geboren te L., ritmeester, thans dienende bij, in garnizoen te Y, gerequireerde in persoon, geintimeerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;
Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde beteekend;
Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;
Gehoord de getuigen, door den Advocaat-Fisikaal opgeroepen;
Gehoord den beklagde, zoo in zijne antwoorden als in de mid-

delen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende den beklaagde zal schuldig verklaren aan „opzettelijke ongehoorzaamheid” en hem deswege zal veroordeelen tot één dag gevangenisstraf;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat aan beklaagde aan den voet van het hem op 7 Februari 1931 beteekende schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 9 December 1930 te Amsterdam, als militair, nadat hij zich bij het Hoog Militair Gerechtshof had beklagd over eene hem opgelegde krijgstuuchtelijke straf en terwijl de behandeling dezer zaak door dit College nog gaande was, eene memorie van verdediging in die zaak had ingediend, niet langs den hiërarchieken weg doch rechtstreeks, en nadat daarop zijn meerdere in rang, de Majoor H., waarnemend-commandant van, hem schriftelijk gelast had, althans had doen gelasten door den Majoor Commandant van de, zoo spoedig doenlijk schriftelijk de reden mede te deelen waarom de toezending dier memorie rechtstreeks geschied was, heeft geweigerd aan dat dienstbevel te gehoorzamen door schriftelijk mede te deelen aan den Majoor Commandant der dat hij uitdrukkelijk weigerde aan den last te voldoen hem verstrekt door den waarnemend Korps-commandant, den Majoor H.;

Overwegende dat de Krijgsraad bij het beroepen vonnis de zaak, onder mededeeling van alle stukken, ter verdere behandeling heeft verwezen naar den tot straffen bevoegden Commandeerende-Officier;

Overwegende dat beklaagde heeft verklaard:

dat hij, nadat door hem onder dagteekening van 18 November 1930 langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof was ingeroepen naar aanleiding van de beslissing op het door hem ingediend beklag over eene hem opgelegde krijgstuuchtelijke straf, onder dagteekening van 23 November 1930 eene schriftelijke memorie van verdediging betreffende die beklagzaak bij het Hof heeft ingediend;

dat hij deze memorie niet langs den hiërarchieken weg indiende, omdat hij in de meening verkeerde zulks desgewenscht *rechtstreeks* te mogen doen en hij het gewenscht heeft geacht deze handelwijze te volgen, omdat anders — vóór de behandeling der beklagzaak ter terechtzitting — door zijne chefs eveneens schriftelijke toelichtingen aan het Hof zouden worden ingezonden, van welker inhoud hij als klager voorloopig onkundig zoude blijven;

dat het — ten processe in behoorlijk gewaarmerkt afschrift aanwezig — dienstschrijven d.d. 5 December 1930, no. 503 Persoonlijk, van den waarnemend-Commandant van den Majoor H.,

met het onderschrift: No. 130 Geh. Pers. Ter kennisneming en gevolggeving aan den „Heer ritmeester X. A., 8 Dec. „1930. De Majoor, (get.) K.”, aan hem, beklaagde, is doorgezonden; dat de inhoud van dit dienstschrift luidt:

„Naar aanleiding van Uw schrijven van 2-12-30 no. 117 Persoonlijk, en de daarmee in verband staande correspondentie deel ik U mede, dat ik de mogelijkheid niet wil uitsluiten, dat de ritmeester „X. door onnauwkeurige lezing van het afschrift van mijn brief „van 28-11-30 No. 503 Persoonlijk, over het hoofd heeft gezien, dat „ik wenschte te worden ingelicht betreffende de reden, waarom de „memorie van verdediging rechtstreeks is gezonden aan het H.M.G.

„In verband met het vorenstaande verzoek ik U genoemden ritmeester op te dragen zoo spoedig doenlijk schriftelijk de reden „daarvan mede te deelen.”;

dat hij, beklaagde, de in vorenstaand schrijven vervatte opdracht van den waarnemend-Korps-commandant, den Majoor H., in verband met het vorenstaande onderschrift heeft beschouwd als door den Majoor H. aan hem gedaan;

dat hij heeft geantwoord met een — ten processe in originali aanwezig — schrijven, gedagteekend 9-12-'30, van den navolgenden inhoud:

„Ik heb de eer U Hoogedelgestrengte beleefd mede te deelen, dat „ik uitdrukkelijk weiger te voldoen aan den mij, door den w.n. „Korpscommandant, den Majoor H., verstrekt last, om hem in te „lichten betreffende de reden waarom de memorie van verdediging „rechtstreeks is gezonden aan het H. M.G.”;

Overwegende dat de Majoor H., als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat beklaagde, als klager, bij het indienen van het verzoek tot het inroepen van de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof betreffende zijn beklag, den hiërarchieken weg heeft gevolgd;

dat bij de doorzending van vorenstaand verzoek door den Commandant der, den Majoor K., was in uitzicht gesteld, dat beklaagde alsnog eene schriftelijke memorie van verdediging zou indienen, en hij, getuige, daaruit heeft begrepen, dat ook deze memorie langs den hiërarchieken weg zoude volgen;

dat in verband daarmee klager's bovenbedoeld verzoekschrift niet aanstonds ter verdere behandeling aan den is toegezonden;

dat hem, getuige, uit een schrijven van den Griffier bij het Hof d.d. 27 November 1930, no. 510, namens dat College gericht aan den — ten processe in behoorlijk gewaarmerkt afschrift aanwezig — en uit de daaromtrent ambtshalve ingewonnen inlichtingen is gebleken, dat ten deze door beklaagde niet de gewone weg was gevolgd, doch dat hij zijne memorie rechtstreeks aan het Hoog Militair Gerechtshof had ingezonden;

dat in het schrijven van den Griffier bij het Hof onderscheidenlijk onder de punten *a*, *b* en *d* de volgende opdrachten voorkomen:

„a. den strafoplegger uitvoerig schriftelijk te doen mededeelen
 „de aan klager toegeschreven feiten en de omstandigheden, waar-
 „onder zij werden gepleegd, met vermelding van hetgeen eventueel
 „door getuigen is verklaard;

„b. den Hove uitvoerig schriftelijk mede te deelen zoowel den
 „uitslag van het door Z. H. E. G. ingestelde onderzoek (met vermel-
 „ding van hetgeen door getuigen is verklaard), als de overwegingen,
 „welke hebben geleid tot de op het beklag genomen beslissing;

„d. te willen bevorderen, dat in den vervolge de beklagzaken van
 „tot behorende militairen eerst dan aan het Hof ter be-
 „handeling worden toegezonden, wanneer daarbij zijn gevoegd be-
 „scheiden, als de hierbij gevoegde en de onder a en b bedoelde.”;

dat de naar aanleiding daarvan aan den Commandant
 van de opdracht heeft gegeven, te berichten waarom in
 het onderhavige geval niet gehandeld was als aangegeven in het
 onder punt d gestelde;

dat hij, getuige, ten einde aan die opdracht van den te
 kunnen voldoen, tot klaarheid had te brengen, of de rechtstreeksche
 en afzonderlijke indiening der memorie van verdediging op een mis-
 verstand berustte, dan wel of een ander motief den beklagde daar-
 toe had geleid;

dat hij om deze reden in een aan den Commandant van de . . .
 . . . gericht dienstschrjven van 5 December 1930, no. 503, per-
 soonlijk, dien Commandant heeft verzocht, om aan den ritmeester
 X. op te dragen zoo spoedig doenlijk schriftelijk de reden mede te
 deelen, waarom diens memorie van verdediging rechtstreeks aan
 het Hoog Militair Gerechtshof is gezonden;

dat hij, getuige, door tusschenkomst van den Majoor-Comman-
 dant der, naar aanleiding van deze opdracht, van be-
 klaagde heeft ontvangen het schrjven, gedagteekend 9-12-'30, en
 van den navolgenden inhoud:

„Ik heb de eer U Hoogedelgestrenge beleefd mede te deelen, dat
 „ik uitdrukkelijk weiger te voldoen aan den mij, door den w.n.
 „Korpscommandant, den Majoor H., verstrekte last, om hem in
 „te lichten betreffende de reden waarom de memorie van verdedi-
 „ging rechtstreeks is gezonden aan het H. M.G.”;

Overwegende dat het Hof door den boven aangegeven inhoud van
 deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen oordeelt, dat
 beklagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, met dien verstande
 dat het feit is begaan op 9 December 1930 en dat de Majoor H.,
 waarnemend Commandant van, beklagde schriftelijk had
 gelast;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalifi-
 ceerd als: „opzettelijke ongehoorzaamheid”, welk feit is strafbaar
 gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat beklagde tot zijn verweer heeft aangevoerd, dat
 hij tot zijne uitdrukkelijke weigering is gekomen, omdat hij dit
 aan hem gegeven bevel op het oogenblik van zijne weigering heeft

beschouwd als eene aanranding van zijne confessie-vrijheid en als onbevoegd te zijn gegeven, aangezien bij het onderwerp van het bevel naar zijne meening geen enkel dienstbelang was betrokken;

dat echter deze opvatting is onjuist, omdat de Majoor H., in zijne functie van waarnemend-Commandant van, alleszins bevoegd was om eene zoodanige opdracht te verstrekken ingeval hij de reden van eene ongetwijfeld zeer ongebruikelijke handelwijze van een klager bij de voorbereiding van de behandeling van diens klachtzaak door het Hoog Militair Gerechtshof, begaan door een onder zijn bevel dienend militair, in het belang van een regelmatig gang van zaken bij die voorbereiding, dus van den dienst, tot klaarheid wenschte te brengen;

Overwegende dat beklagde bij de keuze van zijne gedragslijn, toen het hem voorkwam dat aan het hem gegeven bevel geen dienstbelang ten grondslag lag, geenszins met die omzichtigheid is te werk gegaan, welke van een militair van zijn rang moet worden geëischt, omdat hij tot richtsnoer had moeten nemen dat, zoo zijne opvatting dat het hier niet gold een dienstbelang, onjuist mocht blijken, alle gevolgen zijner uitdrukkelijke weigering geheel voor zijn eigen verantwoording zouden komen;

Overwegende dat het Hof, alle omstandigheden in aanmerking genomen, te dezer zake eene veroordeeling tot één dag gevangenisstraf gerechtvaardigd acht;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven;

Toepassende de artikelen 60, 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie, en

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklagde's schuld daaraan, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met den verstande als hiervóór is aangegeven;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als boven is gezegd:

Veroordeelt beklagde te dier zake tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één dag;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen is verklaard en spreekt hem daarvan vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 23 Juni 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fisikaal: Mr. J. A. de Visser.

Art. 10 der Motor- en Rijwielverordening voor de gemeente Bergen-op-Zoom, verbiedende aan hen die motorrijtuigen onder hun hoede of opzicht hebben, deze op den weg in stilstand te hebben anders dan met stilstaanden motor, is niet verbindend als regelende in strijd met art. 6 der Motor- en Rijwielwet, een punt, waaromtrent reeds ingevolge art. 2, 6° dier wet is voorzien in art. 25 van het Motor- en Rijwielreglement.

Waar de algemeene maatregel het niet noodig heeft geacht óók te verbieden een rijtuig onder voldoende toezicht op een weg te laten staan anders dan met in rust gebrachten motor, maar alleen indien zulks geschiedt zonder voldoende toezicht, mocht de gemeentewetgever in zijn verkeersverordening de verbodsbepaling van den algemeenen maatregel niet uitbreiden tot motorrijtuigen onder voldoende toezicht. Vrijspraak.

Op het daartoe strekkend schriftelijk verzoek van beklagde heeft het H.M.G. bepaald dat diens tegenwoordigheid ter terechtzitting niet werd vereischt.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 18en November 1930 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, tegen H., oud 20 jaar, geboren te Goes, gewoon dienstplichtig-wachtmeester bij de Schoolbatterij van het 7de Regiment Veld-Artillerie, thans met groot verlof te Ierseke, gerequireerde in persoon, geïntimeerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde betekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gezien 's Hof's beschikking, op het daartoe strekkend schriftelijk verzoek van beklagde genomen, waarbij is bepaald dat zijne tegenwoordigheid ter terechtzitting niet werd vereischt;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, den beklaagde zal schuldig verklaren aan het ten laste gelegde en hem zal veroordeelen tot eene geldboete van drie gulden, subsidiair één dag hechtenis;

Overwegende dat aan beklaagde aan den voet van het hem op 31 October 1930 beteekende schriftelijke bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 12 September 1930, des namiddags te omstreeks 8 $\frac{3}{4}$ uur te Bergen op Zoom als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, welk motorrijtuig hij, beklaagde, alzoo onder zijn hoede of opzicht had, dit in stilstand heeft gehad op den openbaren rijweg, Fortuinstraat, met in werking zijnden, althans niet met stilstaanden motor;

Overwegende dat de Krijgsraad bij het beroepen vonnis het aan beklaagde ten laste gelegde, met dien verstande als in het vonnis aangegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, doch, op grond dat artikel 10 der Motor- en Rijwielverordening voor de gemeente Bergen op Zoom, verbiedende aan hen, die motorrijtuigen onder hun hoede of opzicht hebben, deze op den weg in stilstand te hebben anders dan met stilstaanden motor, eene regeling geeft omtrent het laten staan van motorrijtuigen op den openbaren weg anders dan met in rust gebrachten motor, mitsdien een punt regelt, waaromtrent reeds ingevolge artikel 2 sub 6 der Motor- en Rijwielwet is voorzien in artikel 25 van het Motor- en Rijwielreglement en alzoo in strijd is met artikel 6 der Motor- en Rijwielwet, — het bewezen verklaarde niet strafbaar heeft verklaard en beklaagde daarvan heeft vrijgesproken;

Overwegende dat de beslissing van den Krijgsraad is juist;

Overwegende dat immers artikel 6 van de Motor- en Rijwielwet de gemeenteraden bevoegd verklaart, regelen te stellen nopens het verkeer op de wegen en de rijwielpaden in verband met het gebruik van motorrijtuigen en rijwielen voor zooveel betreft punten, waaromtrent in die wet of in den in artikel 2 bedoelden algemeenen maatregel van bestuur niet is voorzien;

dat de Motor- en Rijwielverordening voor de gemeente Bergen op Zoom is eene verordening, als bedoeld in voornoemd wetsartikel, nopens het verkeer op de wegen in verband met het gebruik van motorrijtuigen en rijwielen en voor haar dus geldt de in dat wetsartikel opgenomen begrenzing;

dat dit echter door den gemeenteraad bij het vaststellen van artikel 10 van die verordening niet is in het oog gehouden, omdat het daarin geregelde punt: het op den weg in stilstand hebben van motorrijtuigen anders dan met in rust gebrachten motor, reeds regeling had gevonden in artikel 25 van den bovenbedoelden algemeenen maatregel van bestuur, en wel in dien zin, dat daarbij *niet* is verboden het rijtuig *onder voldoende toezicht* op een weg te laten staan anders dan met in rust gebrachten motor;

dat, waar dus de algemeene maatregel het met het oog op de

eischen van het verkeer niet noodig heeft geacht, ook dit te verbieden maar alleen zoo zulks geschiedt *zonder voldoende toezicht*, de gemeentewetgever in eene verordening, die eveneens regelen stelt nopens het verkeer op de wegen in verband met het gebruik van motorrijtuigen, de verbodsbepalingen van den algemeenen maatregel niet mocht uitbreiden tot *motorrijtuigen onder voldoende toezicht*; dat dus deze bepaling is onbevoegdelyk gemaakt en mitsdien is niet verbindend;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis vermeld en die moeten worden geacht hier te zijn overgenomen, alsmede de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie, en

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met verbetering der gronden, zooals hiervóór is aangegeven.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 5 Mei 1931. ¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-kolonel J. T. van Beijeren, kapiteins G. Stürm, J. L. van Dam en J. de Bie.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Opzettelijke ongehoorzaamheid. Als ingelijfd dienstplichtige weigeren om te voldoen aan het bevel van zijn meerdere om de voor hem, dienstplichtige, bestemde militaire kleeding aan te trekken.

Principiele bezwaren niet aanvaard. (Het verzoek van den betrockene om tewerkstelling bij een anderen tak van Staatsdienst was door den Minister van Defensie afgewezen overeenkomstig het advies der Commissie bedoeld in art. 2 der Dienstweigeringswet, omdat de beweerde gewetensbezwaren ongegrond waren bevonden).

Straf: Tien maanden gevangenisstraf met ontslag zonder ontzetting.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens S., oud 20 jaar, geboren te Amsterdam, gewoon dienstplichtig kanonnier bij de 2e Schoolbatterij van het 1e Regiment Veld-Artillerie, gedetineerd in de Bijzondere Strafgewangenis te 's-Gravenhage, beklagde en gearresteerde.

¹⁾ Zie ook de hierna opgenomen sententie van het H.M.G. van 30 Juni 1931.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN
EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 15 April 1931 is ingelijfd bij het 1e Regiment Veld-Artillerie en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 15 April 1931, door den Batterij-Commandant, te Utrecht opgemaakt, beklaagde op den 15en April 1931 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 29 April 1931 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 15 April 1931 te Utrecht als militair, nadat zijn meerdere in rang, de kapitein van Hulst, hem had gelast de voor hem bestemde militaire kleeding aan te trekken, heeft geweigerd aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat op 15 April 1931 in de kazerne der Veldartillerie te Utrecht de kapitein Van Hulst hem heeft gelast de militaire kleeding, die voor hem bestemd was, aan te trekken; dat hij heeft geweigerd aan genoemd dienstbevel te gehoorzamen op grond van principieele bezwaren; dat hij zich gedwongen voelt om alle militaire diensten te weigeren; dat hij wel in Mei 1930 een verzoekschrift heeft ingediend aan den Minister van Defensie om in aanmerking te komen voor den persoonlijken ¹⁾ staatsdienst, doch dat dit verzoek werd afgewezen op grond, dat volgens de Commissie zijn gewetensbezwaren ongegrond werden bevonden; dat hij desniettegenstaande zich toch gedwongen voelt zijn principieele bezwaren te handhaven;

Overwegende dat L. van Hulst, 41 jaar, kapitein-commandant 2e Schoolbatterij 1e Reg. Veld-Artillerie te Utrecht, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op 15 April 1931 beklaagde op het bureel van de 2e Schoolbatterij 1 R. V. A. te Utrecht heeft gelast de voor hem bestemde militaire kleeding aan te trekken; dat zijn lastgeving luidde: „Hier ligt de voor U bestemde militaire kleeding. Ik, Uw batterij-commandant, gelast U deze kleeding aan te trekken”; dat beklaagde daarop antwoordde: „Dat weiger ik, ik zal alles weigeren, wat op den militairen dienst betrekking heeft”;

dat beklaagde niet aan zijn lastgeving heeft voldaan en geen der militaire kleedingstukken heeft aangetrokken;

Overwegende dat de Krijgsraad door den inhoud van voren-

¹⁾ burgerlijken?

staande bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat hij het feit heeft gepleegd op 15 April 1931;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven, doch niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Gezien de artt. 6, 10, 23, 60, 62 en 114 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 27 en 91 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als: opzettelijke ongehoorzaamheid;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van tien maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 15 April 1931 af in mindering zal worden gebracht.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 30 Juni 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fiscaal: Mr. J. A. de Visser.

Raadsman: Mr. J. F. B. Rutgers.

Principieele dienstweigering.

Het H. M. G. heeft zich te onthouden van de beoordeeling der juistheid van de door den Minister genomen beslissing, afwijzende een verzoek om onder vrijstelling van den militairen dienst, bij een niet-militairen tak van Staatsdienst te worden te werk gesteld, maar dit kan het Hof niet ontslaan van zijn plicht om te letten op alle omstandigheden die van invloed kunnen zijn op de straf, waartoe behoort de vraag of de dienstweigeraar wegens ernstige

*gewetensbezwaren, genomen in den zin van art. 183 Grondwet, tot het misdrijf is gekomen.*¹⁾

Het Hof heeft de overtuiging bekomen, dat bij dezen beklagde ernstige gewetensbezwaren tegen vervulling van den krijgsdienst bestaan en dat het enkel deze bezwaren zijn die hem tot het begaan van het misdrijf hebben gebracht. Daarom kan worden volstaan met eene straf, niet overtreffende den duur van de, in mindering te brengen, voorloopige hechtenis. Verder wegens ongeschiktheid ontslag uit den militairen dienst, zonder ontzetting.

In de zaak van S., oud 20 jaar, geboren te Amsterdam, gewoon dienstplichtig-kanonnier bij de 2de Schoolbatterij van het 1ste Regiment Veld-Artillerie, thans gedetineerd in de Bijzondere Strafgevangenis te 's-Gravenhage, appellant van een vonnis²⁾ op 5 Mei 1931 door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch tegen hem gewezen, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring, op de gronden en bewijsmiddelen in het vonnis aangegeven, te recht is geschied, hebbende de behandeling van de zaak in hooger beroep het Hof te dezen opzichte tot geen ander inzicht dan dat des eersten rechters geleid, en dat de qualificatie op de Wet is gegrond;

Overwegende wat de mate van de straf betreft, die aan beklagde behoort te worden opgelegd:

dat beklagde vóór het tijdstip zijner indeeling aan den Minister van Defensie heeft verzocht, hem, onder vrijstelling van den militairen dienst, te werk te stellen bij een niet-militairen tak van Staatsdienst; dat op dit verzoek, mede vóór vorengenoemd tijdstip, door den Minister, gehoord de Commissie van advies, bedoeld bij artikel 2 der Wet van 13 Juli 1923, Staatsblad no. 357, betreffende dienstweigering, in afwijzenden zin is beschikt;

dat het Hof zich heeft te onthouden van de beoordeeling der

¹⁾ In gelijken zin als sententie 22 Januari 1926, M.R.T. XXI, blz. 368. Zie ook vonnis krijgsraad 's Bosch 31 Mei 1926, M.R.T. XXII, blz. 168.

²⁾ Hiervóór opgenomen.

juistheid van de in dezen door den Minister genomen beslissing; dat dit echter het Hof niet kan ontslaan van zijne plicht om te letten op alle omstandigheden, die op de mate der aan een dienstweigeraar op te leggen straf van invloed kunnen zijn, waartoe behoort de vraag of deze wegens ernstige gewetensbezwaren, genomen in den zin van artikel 183 der Grondwet, is gekomen tot het hem ten laste gelegde en te zijnen aanzien bewezen verklaarde strafbare feit; ¹⁾

dat nu het Hof, na den beklagde te zijner terechtzitting te hebben gehoord, tot de overtuiging is gekomen, dat bij beklagde van jongsaftaan ernstige gewetensbezwaren tegen vervulling van den krijgsdienst bestaan, welke bezwaren beklagde niet heeft kunnen overwinnen en tegen elken vorm van krijgsdienst zijn gericht, en dat het enkel deze bezwaren zijn, die hem tot het begaan van het bij het Wetboek van Militair Strafrecht strafbaar gestelde feit hebben gebracht;

dat met het oog daarop kan worden volstaan met het opleggen van eene gevangenisstraf van zoodanigen duur, dat zij den in mindering te brengen, in voorloopige hechtenis doorgebrachten tijd niet overtreft;

Overwegende dat het Hof den beklagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis vermeld, en de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zoover de aan beklagde opgelegde straf betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende,

Veroordeelt beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden en zestien dagen;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering zal worden in mindering gebracht van 15 April 1931 af;

Ontslaat den veroordeelde uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bevestigt het vonnis voor al het overige.

¹⁾ Zie in verband met deze sententie onze opmerkingen „Gewetensbezwaren of niet?“, hiervoor blz. 212.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 25 Augustus 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wvd.-Advocaat-Fiscaal: Mr. A. Brants.

Zijn compagnies-commandant onjuiste inlichtingen verstrekt betreffende een door hem tijdens eene oefening aan een sergeant-majoor-instructeur gevraagde en door dezen verleende vergunning.

De stellige verklaring van den strafoplegger wordt door klagers opgave niet ontzenuwd.

Beklag ongegrond verklaard. Klager is ook door de omschrijving van de strafreden niet bezwaard; die omschrijving behoort echter eenigszins anders te luiden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 27 Juni 1931, van den gewoon dienstplichtig-sergeant-titulair G., dienende bij het 7de Regiment Infanterie, in garnizoen te Harderwijk, destijds gedetacheerd bij de Mitrailleur-compagnie van het 20ste Regiment Infanterie aldaar, bij welke verklaring genoemde onderofficier de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-Hoofdinstructeur bij laatstgenoemd Regiment ingediend over de straf van twee dagen licht arrest, hem op 19 Juni 1931 opgelegd door den Commandant van gemelde Compagnie, den Kapitein B., en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Zijn compagnies-commandant onjuiste inlichtingen verstrekt „betreffende een hem door een sergeant-majoor gegeven order”, bij welke beslissing, — op 25 Juni 1931 genomen, — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuige onder eede den sergeant-majoor-instructeur H. H. de Lange, dienende bij het 7de Regiment Infanterie, in garnizoen te Harderwijk, destijds gedetacheerd bij bovengenoemde compagnie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager bij eene petarde-oefening met mortieren van 8 op 19

Juni 1931 was ingedeeld als stukscCommandant voor den duur der oefening;

dat hij tijdens deze oefening aan den leider, den sergeant-majoor-instructeur de Lange, heeft gevraagd of hij zijn kijker aan de waarneming mocht afgeven, waarop die sergeant-majoor-instructeur toestemmend heeft geantwoord;

dat klager vervolgens den kijker heeft afgegeven aan een der bedieningsmanschappen;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hij gevraagd heeft om den kijker aan de waarneming te mogen afgeven, omdat hijzelf reeds herhaaldelijk had waargenomen en hij het bovendien nuttig vond om een van de bedieningsmanschappen met den kijker te laten oefenen;

dat hij zich niet ontheven beschouwde van zijn stukscCommando en dit Commando evenmin heeft overgegeven;

dat hij in de onmiddellijke nabijheid van het stuk is gebleven en zijn functie van stukscCommandant is blijven uitoefenen, hoewel daaraan niet voortdurend werkzaamheden waren verbonden;

dat, toen de Compagnies-Commandant, Kapitein B., bij het stuk kwam controleeren, hij, klager, bezig was met de bijwerking van den vuurstaat, en op de vraag van den Kapitein:

„Waarom laat je dien soldaat waarnemen?” heeft geantwoord, dat hij, klager, daartoe toestemming had bekomen van den sergeant-majoor-instructeur de Lange;

Overwegende dat de sergeant-majoor-instructeur H. H. de Lange als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij tijdens de oefening aan klager heeft toegestaan den kijker aan de waarneming over te geven, en daarmee heeft bedoeld dat de kijker, zoo noodig, gegeven mocht worden aan den zijpost voor de waarneming, voor het geval deze zelf geen kijker zou hebben;

dat hij echter geenszins heeft bedoeld, dat de kijker aan een der bedieningsmanschappen zoude worden overgegeven;

dat hij aanneemt dat met betrekking tot dit laatste punt een misverstand kan hebben bestaan, hoewel eene afzonderlijke waarnemingsoefening van een der manschappen uiteraard alleen geschiedt op initiatief van den leider der oefening en niet op verzoek van een der stukscCommandanten;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat hij, bij klager's stuk komende, heeft bemerkt dat deze zich in het geheel niet daarmee bemoeide en zelfs een andere richting uitkeek;

dat het wel mogelijk is, dat klager den vuurstaat van het stuk in de hand hield;

dat hij, strafoplegger, aan klager heeft gevraagd, of deze stukscCommandant was, waarop klager bevestigend heeft geantwoord;

dat hij, strafoplegger, vervolgens klager heeft afgevraagd waarom hij zich dan niets van zijn stuk aantrok, waarop klager, wijzend op een der bedieningsmanschappen bij den mortier, ongeveer ten

antwoord heeft gegeven: „De sergeant-majoor de Lange heeft mij gezegd, dat deze man moet waarnemen *en het stuk overnemen*”;

dat klager later, nadat hij, strafoplegger, met den sergeant-majoor-instructeur de Lange had gesproken, tegenover hem, strafoplegger, het bezigen van deze laatste woorden heeft ontkend;

dat hij, strafoplegger, er niettemin bij blijft dat klager gezegd heeft, dat het commando over het stuk moest worden overgenomen;

Overwegende dat klager weliswaar ter terechtzitting van het Hof heeft opgegeven, dat de Compagnies-Commandant, strafoplegger, hem slechts heeft gevraagd waarom hij, klager, niet zelf waarnam, doch dat uit de stellige verklaring van den strafoplegger — welke door klager's opgave niet wordt ontzenuwd — blijkt, dat klager, nadat hij als stukcommandant te kort was geschoten, zijn Compagnies-Commandant onjuiste inlichtingen heeft verstrekt betreffende de hem door den sergeant-majoor-instructeur de Lange, als leider der oefening, verleende toestemming, door in zijn antwoord aan dien Commandant die vergunning óók uit te breiden tot de overgave van het stukcommando;

Overwegende dat klager mitsdien terecht is gestraft, terwijl de opgelegde straf niet te zwaar is;

Overwegende dat klager evenmin door de omschrijving der strafreden bezwaard is, doch deze omschrijving behoort te luiden, zooals hierna zal worden aangegeven;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Verstaat dat de strafreden zal luiden: „Zijn Compagnies-Commandant onjuiste inlichtingen verstrekt betreffende een door hem „tijdens eene oefening aan een sergeant-majoor-instructeur gevraagd „de en door dezen verleende vergunning.”;

Gelast dat deze omschrijving der strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, een aan den strafoplegger, een aan den Majoor-Hoofd-instructeur, een aan den Advocaat-Fiscaal en een aan den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 25 Augustus 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Mr. G. van Slooten Azn., Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wvd.-Advocaat-Fisikaal: Mr. A. Brants.

Bij het onderzoek in zake een hem betreffende aangelegenheid van krijgstuchtelijken aard te kort geschoten in behoorlijke militaire vormen. (Niet behoorlijk in de houding staan en zijn meerdere in de rede vallen).

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard. De opgelegde straf is te zwaar — verminderd van 6 dagen tot 4 dagen licht arrest — en ook de omschrijving van de strafreden behoeft wijziging.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 27 Juni 1931, van den toenmaligen gewoon dienstplichtig-korporaal (thans gewoon dienstplichtig-sergeant-titulair) G., dienende bij de Specialisten-compagnie van het . . . Regiment Infanterie, in garnizoen te B., waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-Hoofdinstruceur bij bovengenoemd Regiment ingediend over de hem op 23 Juni 1931 door zijn Compagnies-Commandant, den Kapitein R., opgelegde straf van zes dagen licht arrest en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Bij het onderzoek inzake een hem betreffende aangelegenheid „van krijgstuchtelijken aard zich critisch uitgelaten over een ver- „meende onjuiste handeling van een meerdere en daarbij niet de „voorgeschreeven vormen in acht genomen, door den meerdere eenige „malen in de rede te vallen.”,

bij welke beslissing, — op 26 Juni 1931 ter kennis van klager gekomen, — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuigen onder eede: den eerste-luitenant L., dienende bij de 3de Schoolbatterij van het . . . Regiment Veld-Artillerie, in garnizoen te Legerplaats bij Oldebroek; den tweede-luitenant D., en den gewoon dienstplichtig-sergeant-titulair F., beiden dienende bij de Specialisten-compagnie van het . . . Regiment Infanterie, in garnizoen te B.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager te zamen met drie andere dienstplichtige korporaaals op 4 Juni 1931 — nadat zij het café te B. hadden bezocht — is staande gehouden voor genoemd café door den Eerste-Luitenant der Artillerie L.;

dat deze officier vervolgens deze korporaaals er over heeft berispt, dat zij bij het verlaten van genoemd café aan daarin aanwezige officieren niet den militairen groet hadden gebracht;

dat klager zich op 5 Juni d.a.v. tot zijn Compagnies-Commandant heeft gewend en in een onderhoud met dezen heeft aangevoerd, dat noch door hem, noch door de andere korporaaals, in wier gezelschap hij, klager, daags te voren het café had bezocht, eene tekortkoming, wat het groeten van meerderen betreft, was begaan;

dat de Luitenant L. denzelfden dag, 5 Juni, een onderhoud heeft gehad met de korporaaals, die door hem waren staande gehouden, doch klager bij dit onderhoud niet is tegenwoordig geweest wegens een aan hem verleend verlof;

dat genoemde officier het voorgevallene heeft besproken met den Tweede-Luitenant D., instructeur bij de Specialisten-compagnie van het . . . Regiment Infanterie, bij welke compagnie ook klager dient, en laatstgenoemde officier op verzoek van Luitenant L. op 8 Juni 1931 een onderzoek heeft ingesteld, hetwelk er over liep wie de bewering had geuit, dat de officieren er blijkbaar op tegen zouden hebben, dat de korporaaals het café bezochten;

dat vervolgens, nadat door den Luitenant D. van het onderhoud met klager een mondeling verslag was uitgebracht aan den Luitenant L., de vier korporaaals, onder wie klager, op 9 Juni d.a.v. op het terrein zijn ontboden bij laatstgenoemden officier;

Overwegende dat de Tweede-Luitenant D. als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij tegenwoordig is geweest bij het nader onderzoek van 9 Juni;

dat hij daarbij heeft opgemerkt, dat klager den Eerste-Luitenant L. een keer in de rede is gevallen, en hij den Luitenant L. den klager hierover eene aanmerking heeft hooren maken;

dat klager „er bij dat onderzoek slap bijstond”;

dat hij den Luitenant L. tot klager heeft hooren zeggen dat hij behoorlijk de houding moest aannemen, en

dat hij klager's optreden bij dat onderzoek in het algemeen zóó onkrijgstuchtelijk heeft geacht, dat hij, ware hij in de plaats van den Eerste-Luitenant L. geweest, klager eveneens ter zake van de genoemde onkrijgstuchtelijke gedragingen zoude hebben gerapporteerd;

Overwegende dat de Eerste-Luitenant L. als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij met den Tweede-Luitenant D., als instructeur van klager, over de krijgstuchtelijke aangelegenheid van 4 Juni heeft gesproken, omdat hij, getuige, wilde weten van wien de bewering afkomstig was, dat hij er bezwaar tegen zou hebben, dat de korporaaals

het café bezochten, aangezien hij daar niets tegen heeft, mits deze zich er behoorlijk gedragen;

dat hij, nadat de Tweede-Luitenant D. hem, getuige, mededeeling had gedaan van hetgeen door klager bij het onderzoek van 8 Juni was verklaard, op 9 Juni de vier korporaals op het terrein heeft ontboden en klager hem bij dit onderhoud eenige malen in de rede is gevallen, waarover hij, getuige, hem aanmerking heeft moeten maken;

dat klager bij dit onderzoek niet de voorgeschreven militaire houding had aangenomen, zoodat hij, getuige, hem heeft gezegd de houding aan te nemen;

dat klager's optreden bij dit onderzoek in het algemeen voor hem, getuige, irriteerend was;

dat hij den volgenden dag langs den hierarchieken weg rapport heeft ingezonden aan klager's Compagnies-Commandant wegens deze on gepaste houding;

Overwegende dat de gewoon dienstplichtig-sergeant-titulair F. als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij bij het onderhoud van 9 Juni tegenwoordig is geweest en van meening is, dat klager toen niet onkrijgstuchtelijk is opgetreden;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hem bij het onderzoek van 8 Juni door den Tweede-Luitenant D. is gevraagd, welke onderofficieren beweerd hadden, dat de officieren er op tegen waren dat de korporaals het café bezochten;

dat hij daarop heeft geantwoord, dat hem van eene dergelijke bewering niets bekend was, maar dat hijzelf tegenover den Compagnies-Commandant het vermoeden had geuit, dat de officieren daartegen bezwaar hadden;

dat hij bij het onderzoek van 9 Juni den Eerste-Luitenant L. geen enkele maal in de rede is gevallen en zich evenmin anderszins onkrijgstuchtelijk heeft gedragen;

Overwegende dat het Hof, naar aanleiding van de gehouden verhooren, tot de overtuiging is gekomen dat afdoende is gestaafd, dat klager bij het onderzoek van 9 Juni zich incorrect heeft gedragen door niet behoorlijk in de houding te staan en den Luitenant L. in de rede te vallen, zoodat hij inderdaad is te kort geschoten in behoorlijke militaire vormen;

Overwegende dat klager mitsdien terecht is gestraft, maar de opgelegde straf te zwaar is en ook de omschrijving der strafreden wijziging behoeft;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Doet te niet de beslissing, door den Majoor-Hoofd-instructeur op het beklag van klager genomen;

Verlaagt de opgelegde straf tot vier dagen licht arrest;

Wijzig de omschrijving der strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Bij het onderzoek inzake een hem betreffende aangelegenheid „van krijgstuuchtelijken aard te kort geschoten in behoorlijke militaire vormen.”;

Gelast dat deze straf, benevens de gewijzigde omschrijving der strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt dat van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, een aan den strafoplegger, een aan den Majoor-Hoofdinstructeur, een aan den Advocaat-Fiscaal en een aan den Minister van Defensie.

Krijgsraad voor de landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 21 Juli 1931.¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-Kolonel J. T. van Beijeren, Kapiteins H. C. van der Bijl, J. L. van Dam en J. Drost.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Als bestuurder van een motorrijtuig over een weg rijden op zoodanige wijze, dat de vrijheid en de veiligheid van het verkeer op dien weg worden belemmerd en in gevaar gebracht.

Als verkeersregel ter bevordering van het veilig verkeer op den weg wordt algemeen aangenomen dat, wanneer twee voertuigen in tegenovergestelde richting denzelfden weg berijden en zij zich ongeveer tegelijkertijd bij eenzelfde hindernis bevinden, terwijl er voor gelijktijdig passeeren niet voldoende ruimte is, het voertuig dat de versperring in zijn verkeersbaan heeft, verplicht is het andere voertuig den voorrang te geven.

In de zaak van den Auditeur-Militair, r.o. eischer, tegen L., oud 31 jaar, geboren te Amsterdam, sergeant van het Regiment Genietroepen te Utrecht, beklagde in persoon, ter terechtzitting verschenen.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien het schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad met aan den voet vermelde telastelegging, den 3en Juli 1931 aan den beklagde beteekend;

¹⁾ Dit vonnis is, met vermindering der opgelegde straf tot eene geldboete van vijftig cents, subsidiair één dag hechtenis, bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 8 September 1931 bevestigd.

Gehoord den Auditeur-Militair in zijne voordracht der zaak;

Gehoord de voorlezing door den Secretaris ter terechtzitting van:
1°. het extract-stamboek den beklaagde betreffende blijkens hetwelk hij op 31 Augustus 1921 is bevorderd tot sergeant;

2°. het proces-verbaal den 30en April 1931 onder No. 2 op den ambtseel opgemaakt door Jhr. A. D. Laman Trip, Majoor-Districts-Commandant der Koninklijke Marechaussée te Breda;

Gehoord de ter terechtzitting onder eede afgelegde verklaring van de getuigen Jhr. A. D. Laman Trip voornoemd en Mr. F. W. Fabius, Subst. Griffier bij de Rechtbank te Breda;

Gehoord de antwoorden van den beklaagde;

Gehoord den Auditeur-Militair, vorderende, dat de beklaagde worde veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door vijf dagen hechtenis;

Overwegende dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij, gekleed in militair uniform, op of omstreeks 27 April 1931 des namiddags te omstreeks 1.08 uur te Breda, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden in noordelijke richting op den openbaren rijweg, Nassausingel, op zoodanige wijze, dat de vrijheid en veiligheid van het verkeer werden belemmerd en in gevaar gebracht, althans konden worden belemmerd en in gevaar gebracht, door, rijdende ter rechterzijde van den weg, gekomen aan een deel van dien weg, waarvan de voor hem, beklaagde, rechterhelft in reparatie was en was afgesloten door een driepoot met bord en een plank, terwijl vanuit de andere richting een ander vierwielig motorrijtuig aankwam, plotseling, zonder de vereischte voorzichtigheid naar het voor hem, beklaagde, linkerdeel van den weg uit te wijken, teneinde het vrijgebleven deel van den weg te passeeren en daardoor dus op de weghelft te komen bestemd voor het rijverkeer komende vanuit tegenovergestelde richting, tengevolge van welk gemis aan voorzichtigheid alleen door krachtig remmen van beide auto's eene aanrijding is voorkomen kunnen worden;

Overwegende dat het bovenvermeld proces-verbaal inhoudt:

dat relatant op 27 April 1931 des namiddags omstreeks 1.08 uur als bestuurder van een vierwielig luxe-motorrijtuig reed over den openbaren rijweg „Nassausingel” te Breda met een snelheid van 20 à 25 K.M.; dat hij reed in zuidelijke richting ter rechterzijde (Westzijde) van genoemden weg; dat die weg ter plaatse ongeveer 5,25 M. breed was en over een lengte van ongeveer 125 M. ter halverbreedte (oostelijke helft) werd gerepareerd; dat zoowel op de noord- als op de zuidzijde het te repareren weggedeelte op duidelijk zichtbare wijze was afgebakend, doch zoodanig dat de oostelijke ¹⁾ helft van den rijweg voor het verkeer beschikbaar bleef; dat midden op den weg een ijzeren driepoot was geplaatst, waarop een zwart bord met wit geschilderd opschrift „Langzaam rijden

1) westelijke?

wegherstelling"; dat, toen hij, relatant, de wegversperring naderde, van de tegenovergestelde richting een vierwielig vrachtmotorrijtuig (geniewagen) naderde, rijdende in noordelijke richting; dat bij die versperring gekomen de chauffeur van dat motorrijtuig plotseling op het voor hem gelegen linkerdeel van den weg reed om die versperring te passeeren en hem, relatant, dus tegemoet reed; dat hij, relatant, slechts door krachtig remmen met de goed werkende remmen op de vier wielen van zijn motorrijtuig, zijn motorrijtuig tot stilstand kon brengen om een aanrijding te voorkomen; dat die chauffeur van dien geniewagen alzoo op zoodanige wijze reed, dat de vrijheid en de veiligheid van het verkeer werd belemmerd en in gevaar gebracht; dat de bestuurder van die auto opgaf genaamd te zijn: L., sergeant bij het Reg. Genietroepen, zijnde beklagde; dat deze in uniform gekleed was;

Overwegende dat relatant ter terechtzitting onder eede gehoord, daaraan nog heeft toegevoegd:

dat, toen beide auto's stilstonden, hij, relatant, \pm 10 M. van de wegversperringsaanduiding af was en de vrachtauto naast de wegversperringsaanduiding stond; dat in het vrijgebleven gedeelte van den weg naast de aanduiding geen twee auto's elkaar konden passeeren; dat naar zijn meening de vrachtauto had moeten wachten, omdat rechts voor gaat;

Overwegende dat Mr. F. W. Fabius, 47 jaar, Subst. Griffier bij de Rechtbank te Breda, als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij reed in de auto van getuige Laman Trip; dat zij rechts van den weg reden, toen zij de eerste wegversperringsaanduiding naderden; dat die wegversperringsaanduiding stond op het voor hem linkergedeelte van den weg; dat hij de vrachtauto van beklagde voor het eerst zag op een afstand van \pm 30 meter, toen die vrachtauto van het voor hem rechtergedeelte van den weg naar links overstak om de wegversperringsaanduiding te passeeren;

Overwegende dat de beklagde ter terechtzitting heeft ontkend het hem ten laste gelegde feit te hebben begaan, onder opgave, dat niet hij met zijn vrachtauto had moeten wachten tot de Ford-auto gepasseerd was, doch juist deze verplicht was te wachten, daar hij het eerst bij de versperringsaanduiding was en daar reeds naast stond, toen de Ford-auto nog \pm 20 M. van hem af was;

Overwegende dat beklagde te zijner verdediging heeft aangevoerd, dat hij de in de telastelegging bedoelde wegversperring bereikt had, vóór de Ford-auto van getuige Jhr. Laman Trip, en hij dus de versperring mocht passeeren, daarbij het linkerdeel van den weg houdende;

Overwegende dat algemeen als verkeersregel ter bevordering van het veilig verkeer op den weg wordt aangenomen dat, wanneer twee voertuigen in tegenovergestelde richting denzelfden weg berijden en zij zich ongeveer tegelijkertijd bij eenzelfde hindernis bevinden, terwijl er voor gelijktijdig passeeren niet voldoende

ruimte is, het voertuig, dat de versperring in zijn verkeersbaan heeft, verplicht is het andere voertuig den voorrang te geven;

Overwegende dat ten processe is komen vast te staan, dat op het oogenblik, dat de beide auto's tot stilstand waren gebracht, deze nog slechts \pm 10 meter van elkander verwijderd waren en dat op dat oogenblik de vrachtauto van beklagde zich bevond juist ter hoogte van de wegversperring, terwijl de Ford-auto van getuige Laman Trip alleen door krachtig remmen is tot stilstand gebracht;

Overwegende dat hieruit voortvloeit, dat de Ford-auto, indien deze zonder remmen van den bestuurder ware doorgereden, ongeveer gelijktijdig met de door beklagde bestuurde auto de wegversperring zou hebben bereikt en deze laatste auto dus in het belang van de vrijheid en de veiligheid van het verkeer aan de Ford-auto den voorrang had behooren te geven;

Overwegende dat door het extract-stamboek bovenvermeld is bewezen, dat de beklagde het Rijk in hoedanigheid van sergeant diende tijdens het plegen van voormeld feit;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het navolgende hem ten laste gelegde feit heeft begaan, t.w.:

dat hij, gekleed in militair uniform, op 27 April 1931 des namiddags te omstreeks 1.08 uur te Breda, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede heeft gereden in noordelijke richting op den openbaren rijweg, Nassausingel, op zoodanige wijze, dat de vrijheid en veiligheid van het verkeer werden belemmerd en in gevaar gebracht, door, ter rechterzijde van den weg gekomen aan een deel van dien weg, waarvan de voor hem, beklagde, rechterhelft was afgesloten door een driepoot met bord en plank, terwijl vanuit de andere richting een ander vierwielig motorrijtuig aankwam, plotseling, zonder de vereischte voorzichtigheid, naar het voor hem, beklagde, linkerdeel van den weg uit te wijken, teneinde het vrijgebleven deel van den weg te passeeren en daardoor dus op de weghelft te komen bestemd voor het rijverkeer komende vanuit tegenovergestelde richting, tengevolge van welk gemis aan voorzichtigheid alleen door krachtig remmen eene aanrijding is voorkomen kunnen worden;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 2, 60, Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 23 en 91 Wetboek van Strafrecht, 1, 22, 29 en 39 Motor- en Rijwielwet, 178, 179, 193 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen zoodat de schuld van beklagde daaraan; Qualificeert het als:

Het als bestuurder van een motorrijtuig over een weg rijden op zoodanige wijze, dat de vrijheid en de veiligheid van het verkeer op dien weg worden belemmerd en in gevaar gebracht;

Veroordeelt den beklaagde te dier zake tot eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van vijf dagen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij!

Zee krijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 15 Juli 1931. ¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee D. Vreede, Officier van Administratie der 1ste klasse A. van Houte, Kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe en Luitenant ter zee der 1ste klasse H. van Schreven.

Fisikaal: Officier van Administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. G. A. de Lange, te Alkmaar.

Diefstal door een militair gepleegd op eene onder zijne bijzondere bewaking gestelde plaats. Art. 152 W. v. M. S.

(Beklaagde had als uitkijk in het kuildek van een oorlogs-vaartuig, als hoedanig hij, volgens zijn consignes, er onder meer voor had te waken dat onbevoegden zich niet inlieten met goederen van zich aldaar bevindende schepelingen, uit een kleedingstuk van een daar slapenden matroos een sigarenaansteker weggenomen).

Breedvoerige weerlegging van beklaagdes verdediging dat het weggenomen voorwerp hem toebehoorde.

Eene te zelfder zake reeds opgelegde krijgstucltelijke straf van zes dagen streng arrest bij de straftoemeting in aanmerking genomen.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den Fisikaal tegen V., gewoon dienstplichtig matroos der 3e klasse, oud 19 jaren, geboren te Colijnsplaat (Z.), gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 13 Juni 1931;

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 8 September 1931 bevestigd. Red. M.R.T.

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 3 Juli 1931 en het aan den voet van dat bevel den beklagde telastegelegde:

dat hij, dienende als gewoon dienstplichtig matroos der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord (Den Helder), in den nacht van 12 op 13 Mei 1931, terwijl hij dienst deed als uitkijk in het kuildek van voormelden bodem, alwaar meerdere schepelingen sliepen, en hij, beklagde, volgens zijn consignes als uitkijk er onder meer voor had te waken dat onbevoegden zich niet inlieten met goederen van zich op die slaapzaal bevindende schepelingen, uit een kleedingstuk van den aldaar slapenden matroos der 1e klasse W. Palmer heeft weggenomen een sigarenaansteker, toebehoorende aan genoemden Palmer, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, met het oogmerk zich dezen sigarenaansteker wederrechtelijk toe te eigenen,

althans dat hij voormeld feit begaan heeft daarbij gebruik makende van de gelegenheid dat hij als uitkijk geplaatst was in het kuildek van voornoemd Wachtschip;

subsidiair:

dat hij in den loop der maand Mei 1931 te Den Helder, althans elders in Nederland, opzettelijk een sigarenaansteker, toebehoorende aan den matroos der 1e klasse W. Palmer, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, welk voorwerp hij, beklagde; terwijl hij uitkijk was, aangetroffen had in het kuildek van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord (Den Helder) en tot zich genomen had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 4 Juli 1931, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastellegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag, 15 Juli 1931 des namiddags te 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. G. A. de Lange;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem primair tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt: dat hij op 25 Februari 1931 is ingelijfd als gewoon dienstplichtige der lichte 1931 I en dat hij thans als gewoon dienstplichtig matroos dient;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1°. W. Palmer, matroos der 1e klasse:

dat hij in den avond van 12 Mei 1931 te ± 9½ uur naar kooi is gegaan in het kuildek van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord; dat hij te voren zijn broek in het kuildek had opgehangen, in de

zak van welke broek zich een sigarenaansteker bevond; dat hij den volgenden morgen bevond dat deze sigarenaansteker was verdwenen; dat hij 2 dagen later zag dat de beklaagde een sigarenaansteker gebruikte, welke hij, getuige, direct als de zijne herkende; dat zijn sigarenaansteker kenbaar was 1°. aan een plaatje soldeer aan de onderzijde; 2°. aan het met een koperen asje geklonken tandwielkje en 3°. aan de omstandigheid dat het benzinereservoir was gevuld deels met blauwe deels met witte watten; dat de sigarenaansteker gesoldeerd was door zijn zwager (getuige no. 3) nadat hij was lek gesprongen, bij welke gelegenheid deze tevens het tandwielkje heeft vervangen door een grover wielkje en het nikkelen asje door een koperen; dat hij, getuige, de blauwe watten zelf in het reservoir heeft gedaan en deze genomen uit een sierdoosje; dat de sigarenaansteker hem toebehoorde en hij aan niemand vergunning heeft gegeven dit voorwerp weg te nemen of daarover te beschikken;

2°. J. van Loenen:

dat hij omstreeks half Mei 1931 er bij tegenwoordig was dat de beklaagde aan boord Hr.Ms. „Wachtschip” te Wilemsoord een sigarenaansteker gebruikte en de matroos Palmer beweerde dat die sigarenaansteker hem toebehoorde, daarbij zeggende dat in het reservoir blauwe en witte watten moesten zitten; dat hij, getuige, toen het reservoir heeft geopend en bevonden dat er blauwe en witte watten in zaten;

3°. H. U. van Wely, vuurwerker aan de Hembrug:

dat half Mei 1931 iemand van de militaire politietroepen uit den Helder hem een sigarenaansteker vertoonde, dien hij beslist herkende als het eigendom van zijn zwager Palmer, matroos 1e klasse bij de Marine; dat hij den sigarenaansteker herkende aan de door hem zelve aangebrachte herstellingen: 1°. een tandwielkje bevestigd door een, door hem zelve met de hand geslagen, koperen asje, 2°. een reparatie met soldeer, waar hij nog even de vijl over heeft gehaald, waarvan nog zichtbaar was een grove vijlstreek over de gesoldeerde plaats en aan den rand van het nikkel;

4°. T. C. W. Michaëlis:

dat hij als lid van de Commissie van voorloopig onderzoek in de zaak van den beklaagde als overtuigingsstuk ontving een sigarenaansteker; dat hij dit voorwerp heeft ter hand gesteld aan den sergeant der politietroepen van der Tas ten einde dit te vertoonen aan een zwager van den matroos 1e klasse Palmer;

Overwegende dat een proces-verbaal dd. 20 Mei 1931 op den ambtsead opgemaakt door P. van der Tas, sergeant der politietroepen, tevens onbezoldigd rijksveldwachter onder meer inhoudt:

dat hij op 19 Mei 1931 naar aanleiding van een verzoek van den Kapitein der Mariniers Michaëlis een sigarenaansteker heeft vertoond en ter bezichtiging in handen gegeven aan H. U. van Wely, vuurwerker te Amsterdam;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is V., oud 19 jaren, geboren te Colijnsplaat (Z.); dat hij het laatst gediend heeft als gewoon dienstplichtig matroos 3e klasse aan boord Hr.Ms. „Wachtschip” te Willemsoord; dat hij op 25 Februari 1931 ingelijfd is als gewoon dienstplichtige der lichte 1931 I; dat hij in den nacht van 12-13 Mei 1931 dienst heeft gedaan als uitkijk in het kuildek van Hr.Ms. „Wachtschip” te Willemsoord, waar meerdere schepelingen sliepen; dat hij volgens zijn conignes als uitkijk onder andere er voor te waken had dat onbevoegden zich niet inlieten met goederen van zich in de slaappleats bevindende schepelingen; dat hij eenige dagen later een cigaret aanstak met een sigarenaansteker, toen de matroos 1e klasse Palmer beweerde dat dit voorwerp hem toebehoorde, waarna de sigarenaansteker door den officier van de wacht is in beslag genomen;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde en den inhoud van opgemeld proces-verbaal wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklaagde in de eerste plaats is tenlastegelegd met zijn schuld er aan, met dien verstande dat de sigarenaansteker toebehoorde aan den matroos 1e klasse Palmer;

Overwegende dat de beklaagde te zijner verdediging aanvoert dat de sigarenaansteker, die hij gebruikte hem toebehoorde, gekocht voor f 1.— in een door hem aaangeduiden winkel in den Helder; dat hij dit voorwerp zelf heeft gesoldeerd toen het lek was geworden te Colijnsplaat bij Kees Dominicus tijdens diens aanwezigheid; dat er mogelijk blauwe watten in het reservoir zaten, maar dat benzine witte watten blauw kleurt;

Overwegende daaromtrent, dat de houdster van den door den beklaagde aangewezen winkel, verklaart geen sigarenaansteker van den door den beklaagde opgegeven prijs in haren winkel te hebben of ooit te hebben gehad; dat een brief geteekend C. Dominicus vermeldt dat de beklaagde met Paasch-Zaterdag in zijn werkplaats is geweest maar tijdens zijne aanwezigheid geen soldeerbout heeft gebruikt, verder eene verklaring van deskundige Bock, waarin het onmogelijk wordt geoordeeld te soldeeren op de wijze als de beklaagde verklaart dit te hebben gedaan, terwijl de soldeer dan niet houden wil, en de verklaring van den deskundige Slingervoet Ramondt, waarin de deskundige van oordeel blijkt dat witte watten noch door benzine noch door spiritus blauw worden gekleurd;

dat hiermede de opgaven van den beklaagde en zijne verklaring van de kenmerken van den sigarenaansteker afdoende worden weerlegd en de Krijgsraad dan ook zijne verdediging dat dit voorwerp hem toebehoorde, ongeloofwaardig acht en verwerpt;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Diefstal door een militair gepleegd op eene onder zijne bijzondere bewaking gestelde plaats”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

waarbij in aanmerking wordt genomen dat de beklaagde te dezer zake reeds krijgstuchtelijk is gestraft met 6 dagen streng arrest;

Gezien de artikelen: 1, 60, 62, 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht; Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem in de eerste plaats is telastegelegd gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 15 Juli 1931. ¹⁾

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee D. Vreede, Officier van Administratie der 1ste klasse A. van Houte, Kapitein der Mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe en Luitenant ter zee der 1ste klasse H. van Schreven.

Fisikaal: Officier van Administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsmans: Mr. H. Th. A. van de Loos, te Alkmaar.

Diefstal van geld, tweemaal gepleegd, ten nadeele van kameraden. Drie weken gevangenisstraf voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar, in hooger beroep verlengd tot drie jaren. (Anders de fisikaal, die in dit geval een voorwaardelijke veroordeeling niet juist acht).

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den Fisikaal tegen H., marinier der 3e klasse, oud 18 jaren, geboren te Recklinghausen (Duitschland), gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 12 Juni 1931;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 30 Juni 1931 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde tenlastegelegde:

¹⁾ Dit vonnis is — behoudens ten aanzien van den proeftijd, welke tot drie jaar werd verlengd, — bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 8 September 1931 bevestigd.
Red. M.R.T.

dat hij op den 23sten Mei 1931 te Rotterdam uit een kleedingstuk van den marinier der 3e klasse H. Snoeks, hetwelk zich bevond in de loods van het exercitieterrein „Crooswijk” aldaar, heeft weggenomen één gulden, toebehoorende aan genoemden Snoeks, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, met het oogmerk zich dien gulden wederrechtelijk toe te eigenen en uit een kleedingstuk van den marinier der 3e klasse J. van Rijn, hetwelk zich eveneens in voormelde loods bevond, één kwartje, toebehoorende aan genoemden van Rijn, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, eveneens met het oogmerk zich bedoeld kwartje wederrechtelijk toe te eigenen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 3 Juli 1931, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 15 Juli 1931, des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. H. Th. A. van de Loos;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee weken;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op 29 October 1930 in dienst is aangenomen voor den tijd van zes jaren;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. H. Snoeks, marinier der 3e klasse:

dat hij op 23 Mei 1931 zich heeft verkleed in een loods op het exercitieterrein „Crooswijk” te Rotterdam, in welke loods hij zijn broek, in den zak waarvan zich één gulden bevond, heeft opgehangen; dat hij later in genoemde loods teruggekeerd, bemerkte dat voornoemde gulden uit den zak van bedoelde broek was verdwenen; dat hij aan niemand vergunning heeft gegeven zich dien gulden toe te eigenen of daarover op andere wijze te beschikken;

2e. J. van Rijn, marinier der 3e klasse:

dat hij op 23 Mei 1931 zich heeft verkleed in een loods op het exercitieterrein „Crooswijk” te Rotterdam en aldaar zijn broek, in den zak waarvan zich een portemonnaie, inhoudende een bedrag van f 0,60 bevond, heeft neergehangen; dat hij later in voornoemde loods teruggekeerd, constateerde dat uit de portemonnaie één kwartje verdwenen was; dat hij aan niemand vergunning heeft gegeven zich dat geld toe te eigenen of daarover op andere wijze te beschikken;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is H., oud 18 jaren, geboren te Recklinghausen (Duitschland); dat hij het laatst gediend heeft bij de Afdeeling Mariniers

te Rotterdam als marinier der 3e klasse; dat hij op 29 October 1930 voor zes jaren in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse;

dat hij op 23 Mei 1931 zich met verscheidene andere mariniers heeft verkleed in een loods op het exercitieterrein „Crooswijk” te Rotterdam; dat hij merkte dat er geld rammelde in de broekzakken van eenige zich ook verkleedende mariniers en gelet heeft op welke plaats in de loods zij hun broek neerhingen; dat hij later in de leege loods teruggekeerd, uit één dier op voornoemde plaatsen hangende broeken één gulden en uit een andere broek één kwartje heeft weggenomen, telkens met het oogmerk zich die geldstukken wederrechtelijk toe te eigenen; dat hij van niemand vergunning had gekregen zich den gulden en het kwartje toe te eigenen of daarover op andere wijze te beschikken;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld eraan hetgeen hem telkens primair is tenlastegelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „diefstal, tweemaal gepleegd”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl de Krijgsraad termen vindt deze straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Gezien de artikelen 2, 13, 15, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 14a, 14b, 57, 310 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is tenlastegelegd gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Beveelt dat deze straf niet zal worden ondergaan tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde voor het einde van den hierna vermelden proeftijd zich heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit en zoolang hij militair is aan een krijgstuuchtelijk vergrijp vallende onder art. 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp vallende onder art. 2 nos. 2°.—6°. dier Wet;

Bepaalt den proeftijd op één jaar.

MEMORIE VAN APPÈL in de zaak van den marinier der 3de klasse H.

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage mede te deelen, dat ik tegen het vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord d.d. 15 Juli 1931, gewezen tegen den in den aanhef

genoemden schepeling, hooger beroep instel, omdat ik de door den Zeekrijgsraad uitgesproken voorwaardelijke veroordeeling in dit geval niet juist acht.

Gelijk uit het onderzoek gebleken is, heeft deze schepeling, die aan het geluid gehoord had dat zich geld bevond in een kleedingstuk van een medeschepeling, zich tijdens een sportoefening ongemerkt naar het kleedlokaal begeven, en hij heeft toen uit de kleeding van twee verschillende mariniers geld weggenomen. Het motief was goede sier met dit geld te maken.

Het weggenomen bedrag was — in het abstracte gesproken — wel niet buitengewoon groot, maar voor een marinier der 3de klasse betekenden de bewuste bedragen niet zoo heel weinig.

Een dergelijk optreden vereischt naar mijne meening onvoorwaardelijke repressie.

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad,

G. H. VAN DRIEL.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 17 December 1929.

President:

Luitenant-kolonel der Mariniers H. baron van Hemert tot Dingshof.

Leden: Officier van Administratie der 1e klasse A. A. Lagaaij, officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse H. L. E. van Gelder, luitenant ter zee der 1e klasse L. G. L. van der Kun en J. Schraever.

*1°. Bedreiging met cenig misdrijf tegen het leven gericht,
2°. Mishandeling, aan boord gepleegd door een Inlandsch schepeling tegen een Europeesch schepeling.*

Het nazitten van iemand met een ontbloot mes alsof men er mede wil steken, vormt bedreiging met doodslag.

Eene ernstige bestraffing is op haar plaats, waar het meer en meer gebruikelijk schijnt dat Inlandsche schepelingen zonder gereede aanleiding op heftige wijze reageeren tegen het geringste ongelijk, dat zij meenen dat hun wordt aangedaan.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-Kazerne Goebeng, in de zaak tegen M., stamboeknummer ..., oud 19 jaren, geboren te Malang (Pasoeroean) laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsch matroos der 2e klasse aan boord Hr. Ms. „Java”, tijdens de behandeling zijner zaak verbleven op

vrije voeten; mitsdien gerequireerde; op heden, den 17den December 1929 gesteld in arrest zonder waarneming van dienst in het Marine-provoosthuis te Soerabaja;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 17den October 1929, No. A 16/10/12;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 2den December 1929, No. A 16/12/34., aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op den 25sten September 1929 aan boord van Hr. Ms. „Java”, welk schip zich destijds in zee, in de buurt van Soerabaja bevond:

1°. op den voormiddag ongeveer tusschen 11 en 12 uur opzettelijk den militie-matroos M. heeft bedreigd met doodslag, althans met zware mishandeling, door M. met een ontbloot mes in de hand achterna te zitten”;

2°. des avonds te ongeveer 10 uur, nadat hij den geheelen dag gewrokt had over een hem door den militie-matroos M. naar zijne meening aangedane onbillijke behandeling en na geruimen tijd te voren en in kalm overleg het voornemen opgevat te hebben om zich op M. te wreken en dezen te mishandelen, ter uitvoering van dit aldus opgevatte voornemen M. heeft mishandeld, door dezen onder meer opzettelijk gewelddadig een vuistslag tegen het linkeroog te geven, tengevolge waarvan dit oog is opgezwollen en de getroffenne pijn heeft ondervonden”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 7den December 1929, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde telastlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 17den December 1929, des voormiddags te 9 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan:

1°. „Bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht”;

2°. „Mishandeling”;

veroordeeling deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden;

Overwegende dat de beklagde zich op den 18den Augustus 1926 vrijwillig als Inlandsch lichtmatroos onder stamboeknummer . . voor den tijd van zes jaren in den zeedienst heeft verbonden, en dat hij thans nog als Inlandsch matroos der 2de klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 18den Augustus 1932;

Overwegende dat de beklagde ten processe heeft opgegeven:

dat hij op den 25sten September 1929 diende aan boord van Hr. Ms. „Java”, welk schip zich dien dag op zee bevond; dat te

ongeveer 11 uur des voormiddags hij, bezig zijnde met dek te schuiven, plotseling bij den arm gegrepen werd; dat hij zag dat dit door den milicien M. geschiedde; dat M. hem dadelijk weer los liet; dat er een woordenwisseling ontstond; dat M. hem een duw tegen de borst gaf, waardoor hij over een slang struikelde en viel; dat hij boos werd, opstond en toen ineens het mes in zijn hand voelde, dat tot dat oogenblik in de scheede in zijn broeksband had gezeten; dat M. het op een loopen zette; dat hij achter M. aange-loopen is met het mes in de opgeheven rechterhand, in de houding van klaar om te steken;

dat hij M. niet wilde dooden of zwaar mishandelen, maar alleen maar wilde dreigen dat hij hem dood zou steken;

dat hij M. niet kon inhalen en toen het mes met de punt naar voren M. achterna gegooid heeft; dat het niet zijn bedoeling was om M. te raken; dat hij het mes, dat op dek gevallen was, weer opgeraapt heeft en de vervolging van M. heeft voortgezet; dat bij den valreep de korporaal M. zijn rechterhand gegrepen heeft en de korporaal V. hem het mes afgenomen heeft;

dat wat het 2de feit betreft, hij verder niets gehad heeft met M. tot ongeveer 10 uur des avonds; dat hij toen M. aan dek, ter hoogte van de aardappelkist tegengekomen is; dat hij ineens dacht, hoewel hij zelf niet boos was: „misschien geeft hij me wel een vuistslag zoodat ik dood of bewusteloos ben; dan is het maar beter, dat ik hem den eersten slag geef”; dat hij toen opzettelijk gewelddadig M. een vuistslag tegen een van diens oogen gegeven heeft; dat daarop een vechtpartij ontstaan is; dat ze na een tijd gescheiden zijn;

dat het niet waar is, dat hij den geheelen dag gewrokt heeft over de onbillijke behandeling, die hij van M. had ondergaan; dat het ook niet waar is, dat hij geruimen tijd voor 10 uur 's avonds en in kalm overleg het voornemen opgevat heeft om M. te mishandelen;

Overwegende dat de navolgende getuigen ten processe eene verklaring hebben afgelegd, gelijk achter ieder van hunne namen staat aangeeteekend:

1°. L. M., oud 23 jaren, militie-matros aan boord van Hr. Ms. „Java”, onder eede:

dat hij op den 25sten September 1929 diende aan boord van Hr. Ms. „Java”, welk schip toen varende was in zee niet ver van Soerabaja; dat op den voormiddag van dien dag, na elf uur, hij langs den beklaagde moest, die bezig was water van het dek te bezemen; dat hij, getuige, niet langs komen kon zonder beklaagde even bij den rechterbovenarm vast te houden; dat de beklaagde zich daarop voor hem plaatste en hem met groote oogen aankeek; dat hij de reden daarvan vroeg, doch dat de beklaagde hem plotseling een stoot in de maagstreek toediende; dat hij den beklaagde daarop een duw gegeven heeft, waarop de beklaagde over de slang struikelde; dat de beklaagde eenige oogenblikken bleef liggen en hij een oogenblik daarna den beklaagde plotseling met een getrokken mes zag staan; dat hij bang werd, dat de beklaagde hem dit mes in het

lichaam wilde steken en dat hij hard weggehoid is; dat hij op een gegeven oogenblik iets tegen zijn rug voelde aankomen, maar dat hij niet gezien heeft, wat het was, dat hij doorgelopen is en bij de valreep omgekeken heeft; dat hij toen den beklaagde nog steeds met het getrokken mes in de rechterhand achter hem aan zag loopen;

dat hij, terwijl hij nog omkeek, zag dat de beklaagde bij de valreep door een korporaal bij den pols vastgegrepen werd; dat kort daarop het mes van den beklaagde afgenomen werd;

dat er dien dag verder niets tusschen hem, getuige, en den beklaagde gebeurd is;

dat hij ongeveer 10 uur 's avonds aan stuurboord langs de aardappelkist kwam, alwaar het zeer donker was; dat hij vlak langs de aardappelkist liep en plotseling een harde klap op zijn linkeroog voelde; dat hij iets achteruit ging en toen ineens den beklaagde in vechthouding voor zich zag staan; dat daarop een vechtpartij tusschen hem en den beklaagde ontstaan is; dat hij korten tijd na het gebeurde bemerkt heeft dat zijn linkeroog opgezwollen was; dat hij er tot den volgenden middag behoorlijk pijn aan gehad heeft; dat hij geen verdere klappen op zijn oogen gehad heeft;

dat hij, toen de beklaagde voor hem stond, van achteren verschillende klappen gekregen heeft; dat hij ook nog een zware klap op het achterhoofd gekregen heeft, die niet van den beklaagde afkomstig was;

2°. J. C. M., oud 22 jaren, korporaal-monteur aan boord van Hr. Ms. „Java”, onder bevestiging:

dat op den 25sten September 1929 des voormiddags te ongeveer 11 uur aan boord van Hr. Ms. „Java”, welk schip zich toen in zee in de buurt van Soerabaja bevond, hij, getuige, gezien heeft dat een Inlandsche matroos op dek viel; dat deze matroos langzaam opstond zijn mes trok en achter een militie-matroos, dien hij, getuige, later M. heeft hooren noemen, welke matroos naar voren toe hard wegliep, aanliep met het ontbloote mes in de rechterhand; dat beide personen met groote snelheid liepen; dat hij den Inlandschen matroos later M. heeft hooren noemen; dat even voordat de achtervolgde matroos ter hoogte van hem, getuige, gekomen was, M. zijn mes met de punt vooruit in de richting van M. wierp; dat het mes vlak achter M. op den grond viel, dat de beklaagde het opraapte en nog even doorliep; dat M. verdwenen was en de beklaagde stilstond, waarop hij, getuige, de rechterhand van den beklaagde vastgegrepen heeft zeggende: „laat los dat mes”; dat daarop de kwartiermeester V. er aan kwam en den beklaagde het mes heeft afgenomen;

Overwegende aangaande het sub 1°. ten laste gelegde, dat het nazitten van iemand met een ontbloot mes alsof men er mede wil steken, bedreiging met doodslag vormt, gelijk trouwens de beklaagde zelf ten processe heeft toegegeven dat in zijn bedoeling lag;

Overwegende aangaande het sub 2°. ten laste gelegde, dat hoezeer er verband moet bestaan tusschen hetgeen in den morgen van den 25sten September 1929 voorviel en de mishandeling in den avond

van dien dag, ten processe van het bestaan bij den beklaagde van voorbedachten rade *niet* is gebleken en hij alzoo van dit gedeelte van het ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat mitsdien door de verklaring van den beklaagde en door die van de getuigen M. en M., gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde werd ten laste gelegd, benevens van zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden sub 1°., „althans met zware mishandeling” en sub 2°. „nadat hij den geheelen dag gewrokt” etc. tot en met de woorden: „ter uitvoering van dit aldus opgevatte voornemen”;

Overwegende dat het aldus als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als:

- 1o. Bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht;
- 2o. Mishandeling;

Overwegende dat een onderzoek naar het verdere sub 1°. ten laste gelegde en niet als bewezen aangenomene achterwege behoort te blijven;

Overwegende omtrent de op te leggen *straf*:

dat de beklaagde wat de *bedreiging* betreft, tegen een aan boord gebruikelijke wijze als men aldaar in een beperkte ruimte passeeren wil, heeft gereageerd op eene wijze, waarvoor geen enkele verontschuldiging bestaat; dat hetgeen de beklaagde daarvoor aanvoert, nl. dat hij te voren zonder eenige provocatie zijnerzijds door Molendijk geslagen zoude zijn — daargelaten dat dit een onbewezen bewering is — ook als ongerijmd moet worden verworpen, daar er voor Molendijk niet de minste aanleiding bestond tot slaan zonder provocatie, waar Molendijk eenvoudig langs wilde loopen en diens verklaring geheel natuurlijk voorkomt in tegenstelling van wat de beklaagde daaromtrent opgeeft;

dat de beklaagde wat de *mishandeling* betreft, geen enkele verontschuldiging kan aanvoeren; dat wat hij opgeeft nl. dat hij bevreesd was en daarom de eerste klap gegeven heeft, in het licht van zijn eigen verklaring bezien als leugen moet worden gequalificeerd;

dat een ernstige bestraffing op haar plaats is, waar het meer en meer gebruikelijk schijnt dat Inlandsche schepelingen zonder gereede aanleiding op heftige wijze reageeren tegen het geringste ongelijk, dat zij meenen dat hun wordt aangedaan;

dat derhalve een gevangenisstraf van de zwaarte als hierna te noemen, in goede verhouding geacht moet worden te staan tot den ernst van de gepleegde feiten in verband met de omstandigheden waaronder ze zijn begaan en met beklaagde's persoonlijkheid;

Gezien de artikelen: 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27, 57, 285, 300 van het Wetboek van Strafrecht;

Rechtdoende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, met dien verstande als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem sub 2°. meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering der gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 17den December 1929.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Verboden geschriften.

(Ministerieele beschikking van 15 September 1931,
Iide Afd. B. nr. 79.)

Legerorders 1931, Nr. 225 O.

In verband met het bepaalde in Artikel 19, onder *c*, van het Reglement betreffende de krijgstucht, bepaal ik het volgende:

§ 1.

In de kazernes of in de onder eenige andere benaming tot huisvesting of verblijf aangewezen inrichtingen der Koninklijke landmacht moeten worden geweerd de in de *Bijlage* van deze beschikking vermelde geschriften.

§ 2.

Militairen, die een of meer der in de *Bijlage* vermelde geschriften ¹⁾ in bezit hebben of verspreiden, maken zich schuldig aan een overtreding tegen de krijgstucht.

§ 3.

1. Wanneer in de *Bijlage* vermelde geschriften per post worden toegezonden of op andere wijze in de kazernes enz. worden bezorgd, zal de facteur, wachtcommandant, enz., die bedoelde stukken, bij de ontvangst van de posterijen als anderszins, als zoodanig onderkent, deze geschriften niet aan den geadresseerde uitreiken, doch onverwijld in handen stellen van den commandant van de compagnie of het overeenkomstig onderdeel, waartoe de geadresseerde behoort.

2. Deze commandant zorgt, indien de geadresseerde daartegen geen bezwaar heeft, voor de vernietiging van bedoelde geschriften.

3. Indien de geadresseerde geen vernietiging wenscht, doet vorenbedoelde commandant de geschriften als „GEWEIGERD” aan de posterijen of — wanneer ze niet door de posterijen werden bezorgd — aan den afzender terugzenden.

¹⁾ Zie ook onze opmerking hierna, blz. 300.

§ 4.

1. De facteurs, wachecommandanten, enz. handelen in gelijken zin als in het eerste lid van § 3 is voorgeschreven, met in de kazerne bezorgde stukken, welke zij wel is waar niet als een of als meer der in de *Bijlage* vermelde geschriften onderkennen, doch waarin zij de aanwezigheid van een of meer dier geschriften vermoeden.

2. Indien de commandant van de compagnie of het overeenkomstig onderdeel, waartoe de geadresseerde behoort, het in het vorige lid aangegeven vermoeden deelt, vraagt hij den geadresseerde of deze de stukken in ontvangst wenscht te nemen.

3. In ontkenning geval doet vorenbedoelde commandant de geschriften als „GEWEIGERD” aan de posterijen of — wanneer ze niet door de posterijen werden bezorgd — aan den afzender terugzenden.

4. In bevestigend geval zal, ter keuze van den geadresseerde, het stuk door hem persoonlijk in bijzijn van vorenbedoelden commandant, dan wel door laatstbedoelden in bijzijn van den geadresseerde, worden geopend en, met inachtneming van de noodige bescheidenheid, de inhoud worden nagegaan; indien daarbij in de *Bijlage* vermelde geschriften worden aangetroffen handelt de compagnies- of overeenkomstige commandant als voorgeschreven in het tweede of derde lid van § 3 (zie voorts § 6).

§ 5.

Wanneer in de *Bijlage* vermelde, per post toegezonden of op andere wijze in de kazerne enz. bezorgde geschriften den geadresseerde, al dan niet in gesloten omslag, mochten worden uitgereikt, is deze verplicht, hetzij terstond te weigeren het aan hem gerichte stuk of pakket in ontvangst te nemen, — in welk geval dit door den facteur, wachecommandant, enz., wordt ter hand gesteld aan den commandant van de compagnie of het overeenkomstig onderdeel, waartoe de geadresseerde behoort, die alsdan handelt als bepaald in het derde lid van § 4, — hetzij onmiddellijk na opening van het stuk of pakket van den inhoud mededeeling te doen aan vorenbedoelden commandant, die vervolgens handelt als bepaald in het tweede of derde lid van § 3.

Andere dan in de *Bijlage* vermelde communistische of revolutionaire geschriften of afbeeldingen, waarvan de inhoud of de strekking ten doel heeft den eerbied van den mindere tegenover den meerdere aan te tasten of de krijgstuicht te ondermijnen, moeten; wanneer zij in de kazernes enz. worden bezorgd of blijken aanwezig te zijn, onverwijld worden ter hand gesteld aan den commandant van de compagnie of overeenkomstig onderdeel. De betrokken regiments- of overeenkomstige commandant doet in dit geval,

langs den hiërarchieken weg, den Minister van Defensie het voorstel tot opneming van bedoeld geschrift of afbeelding in de *Bijlage* van deze beschikking.

§ 7.

De commandanten van compagnieën en overeenkomstige onderdeelen en hunne chefs zijn bevoegd na te gaan, of op hun bepaalden last te doen nagaan, al hetgeen zich in de kazernes of op hun persoon in het bezit bevindt van de onder hun bevelen staande, in de kazernes enz. gehuisveste militairen.

§ 8.

In alle gevallen, waarin de militairen in het bezit worden gevonden van communistische of revolutionaire geschriften of afbeeldingen, waarvan de inhoud of de strekking ten doel heeft den eerbied van den mindere tegenover den meerdere aan te tasten of de krijgstucht te ondermijnen, zal de betrokken regiments- of overeenkomstige commandant, ongeacht de omstandigheid of bedoelde geschriften al dan niet in de *Bijlage* van deze beschikking zijn vermeld, daaromtrent onverwijld, langs den hiërarchieken weg, rapporteeren aan den Minister van Defensie, onder vermelding van alle ter zake dienende bijzonderheden.

§ 9.

De toepassing van de in deze beschikking vervatte bepalingen sluit een eventueele strafrechterlijke vervolging, indien daartoe overigens termen aanwezig worden geacht, niet uit.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

BIJLAGE

L.O. 1931, nr. 225 O.

Geschriften, waarvan het in bezit hebben of verspreiden den militairen is verboden.

I. *Binnenlandsche geschriften.*

Volg- nr	Titels	Verschijning
A.	Alle publicaties van communistische strekking, uitgegeven door eenige communistische partij of hulporganisatie, voor zooveel niet reeds onder B genoemd.	
B. 1.	De Tribune	dagelijks
2.	De Communist	maandelijks
3.	Ons Landbouwblad	2 maal per maand
4.	De Jonge Arbeider	ongeregeld
5.	Nieuw-Rusland	maandelijks
6.	De Vrije Socialist	2 maal per week
7.	De Arbeider	wekelijks
8.	Bevrijding	maandelijks
9.	De Baanbreker	2 maal per maand
10.	De Syndicalist	wekelijks
11.	De Nieuwe Weg	maandelijks
12.	De Arbeid	wekelijks
13.	De Jonge Kameraad	ongeregeld
14.	De Wapens Neer	maandelijks
15.	De Vrijdenker	wekelijks
16.	De Socialist	wekelijks
17.	De Notenkraaker	wekelijks
18.	Boeken en gedichten van Jef Last	
19.	Werken van van 't Reve (pseudoniem Vanter)	
20.	Frank van Wezel's roemruchte jaren door A. M. de Jong	
21.	Socialistische liederenbundels	
22.	Revolutionaire liederenbundels	

II. *Buitenlandsche geschriften.*

Volg- nr	Titels	Schrijver, bureau of uitgever	Plaats van uitgifte
A.	Alle publicaties van communistische strekking, uitgegeven door eenige communistische partij of hulporganisatie, voor zooveel niet onder B of C genoemd		
B.	Alle publicaties, uitgegeven door de in de derde kolom genoemde uitgevers	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zentrale für Zeitungsverlage 2. Neuer Deutscher Verlag 3. Verlag für Literatur und Politik 4. Verlag Carl Hoym 5. Peuvag A. G. 6. Intern. Arbeiter Verlag 7. Kniga 8. Bureau d'éditons 	<ol style="list-style-type: none"> Berlijn Berlijn Berlijn Berlijn— Hamburg Berlijn Berlijn Berlijn Parijs
C.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Internationale Presse 2. Korrespondenz 3. Arbeiter Illustr. Zeitung 4. Le drapeau rouge 5. Roode Vaan 6. Rote Fahne 7. Ruhr Echo 8. Humanité 		<ol style="list-style-type: none"> Berlijn Weenen Berlijn Brussel Brussel Berlijn Essen (Duitschland) Parijs

**Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke
landmacht. — Reserve-personeel.**

*(Ministerieele beschikking van 5 October 1931,
IIde Afd. B, nr. 107.)*

Legerorders 1931, Nr. 245.

Vermits zij, die tot het reserve-personeel der Koninklijke landmacht behooren, op grond van het gestelde in Artikel 1 van het „*Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht*” als „*militaire ambtenaren*” worden beschouwd, bepaal ik bij deze, dat door de regiments(korps)commandanten hiervan schriftelijke mededeeling moet worden gedaan aan allen, die vóór 1 September 1931, op grond van Artikel 45, derde lid, der Dienstplichtwet, tot voornoemd personeel zijn komen te behooren.

(Zij, die inmiddels tot reserve-officier zijn benoemd en in die benoeming reeds een akte van aanstelling als hiervoren bedoeld bezitten en zij, die ten gevolge van ontslag uit den dienst, door het aangaan van eene vrijwillige verbintenis, enz., die akte niet meer behoeven, blijven buiten beschouwing.)

Hun moet daarbij tevens er op worden gewezen, dat vorenbedoelde schriftelijke mededeeling geldt als akte van aanstelling bij indiensttreding bij het reserve-personeel der Koninklijke landmacht, als bedoeld in Artikel 12, eerste lid, punt *b*, van het hiervoren aangehaalde *Reglement*.

Ten aanzien van de dienstplichtigen, die op of na 1 September 1931 in het onderhavige geval kwamen of komen te verkeerem, zal in gelijken zin moeten worden gehandeld, zoo mogelijk, op den dag voorafgaande aan dien, waarop hunne eerste oefening komt te eindigen.

In arrest stellen van dienstweigeraars.

*(Ministerieele beschikking van 5 October 1931 Iste Afd. nr. 60)
(Zie ook L.O. 1926, nr. 89 O, 5de B.U. blz. 1291)*

Legerorders 1931, Nr. 244.

De in legerorder 1926, nr. 89 O, 5de B.U., blz. 1291, ¹⁾ voorgescreven overbrenging van dienstweigeraars naar de Bijzondere Strafgewangenis te 's-Gravenhage, wordt bij deze gewijzigd in dien zin, dat voortaan overbrenging zal moeten plaats vinden naar het Huis van Bewaring te 's Hertogenbosch.

¹⁾ Zie M.R.T. XXI, bladz. 422 en onze aantekening aldaar.

Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Korpsboekerijen.

Ministerieele beschikking van 17 November 1931,

Iide Afd. B, nr.114.

Legerorders 1931, Nr. 285.

1. De aandacht, in het bijzonder van de tot straffen bevoegde meerderen, wordt gevestigd op het *Militair-Rechtelijk Tijdschrift*, hetwelk op last van het Departement van Defensie wordt gedrukt en uitgegeven bij de N.V. Boek- en Kunstdrukkerij Mouton & Co, te 's-Gravenhage.

2. Genoemd tijdschrift bevat mededeelingen, opstellen en verhandelingen op militair-rechtelijk gebied en belangrijke beslissingen van militaire en burgerlijke rechtscolleges.

3. De prijs per deel (jaargang van 6 afleveringen) bedraagt f 2,50; abonnementen worden aangenomen door den boekhandel.

4. Ten behoeve van elke korpsboekerij, voor welke op de begrooting van het Departement van Defensie gelden worden beschikbaar gesteld (voor het tegenwoordige de in kolom 1 van Bijlage II van L.O. 1931, nr. 111, genoemde onderdeelen, waarvoor in kolom 4 dier bijlage gelden zijn uitgetrokken, en voorts de Hoogere krijgsschool, Koninklijke militaire academie, scholen voor reserve-officieren, Normaalschietschool, Militaire gasschool, Luchtvaartafdeeling en Schoolcompagnie van den motordienst), moeten uit de ter beschikking gestelde gelden één of meer abonnementen worden aangegaan op het *Militair-Rechtelijk Tijdschrift*, met dien verstande, dat per regiment of overeenkomstig onderdeel over ten minste één exemplaar kan worden beschikt.

5. De commandanten onder wier beheer de in punt 4 bedoelde korpsboekerijen staan, moeten een regeling treffen, ingevolge welke de beroepsofficieren en de in werkelijken dienst zijnde reserve-officieren van het (de) onderdeel(en), waarvoor de boekerij is bestemd, opvolgend — te beginnen met hen, die strafbevoegdheid hebben — telkens na het verschijnen van een aflevering van genoemd tijdschrift, van den inhoud kennis te nemen.

6. Onder dagteekening van 15 December 1931 wordt van ieder der in punt 5 bedoelde commandanten bij het Departement van Defensie bericht ingewacht, dat voor wat hem betreft, aan het bepaalde in de punten 4 en 5 is voldaan.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Rechtsgeleerde studie bij de Zee- en Landmacht.

Aan den officier van administratie der 2e klasse bij de zeemacht P. Smit en den eerste-luitenant der Infanterie W. Langeraar is, na daartoe in de maand October j.l. afgelegd examen, het getuigschrift voor meer uitgebreide kennis op het gebied der Rechtswetenschap uitgereikt.

Wij maken van deze gelegenheid gebruik om dezen heeren onze gelukwensen aan te bieden.

Dit jaar werden door den Minister van Defensie de officier van administratie der 2e klasse bij de zeemacht T. Schaper en de eerste-luitenant der Infanterie A. Groen en J. Gerritsen aangewezen om gedurende twee jaren colleges te volgen aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam ter verkrijging van hoogergenoemd getuigschrift.

Schriftelijke beschikkingen in beklagzaken.

In de aankondiging van het werkje van den Eerste-luitenant A. F. Steffen — zie vorige aflevering — schreven wij, op blz. 248, dat een ministerieële order, voorschrijvende dat eene beslissing door een militairen meerdere in een beklagzaak genomen, althans in vredetijd, ook bij de landmacht, steeds *schriftelijk* moet worden gegeven, toejuiching zou verdienen.

Een belangstellend lezer, Mr. P. J. Stigter te Ginneken, vestigde er nu onze aandacht op dat zoodanige order reeds bestaat. Inderdaad is dat zóó. Men zie de nog steeds van kracht zijnde beschikking van den Minister van Oorlog Bosboom van 10 November 1915, Ie Afd. Nr. 330. (Legerorders 1915 A 116, vijfde beknopte Uitgave, blz. 523. M.R.T. XI, blz. 227.) Naar het schijnt is die Legerorder echter min of meer in het vergeetboek geraakt.

„Begroetingsbijeenvolgen”.

Het lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de heer TER LAAN, heeft aan den Minister van Defensie de navolgende vraag gesteld (ingezonden 5 September 1931):

Is de heer Minister bereid, bekend te doen maken, dat een dienstplichtige niet verplicht is, zoogenaamde begroetingsbijeenvolgen

komsten of andere vergaderingen met een godsdienstig karakter bij te wonen?

De Minister van Defensie, de heer DECKERS, heeft daarop het volgende antwoord gegeven (ingezonden 18 September 1931):

De ter zake geldende voorschriften verplichten den militair niet tot het bijwonen van godsdienstige bijeenkomsten.

Ten aanzien van het bijwonen der zoogenaamde „begroetingsbijeenkomsten”, in welke legerpredikanten of aalmoezeniers de voor eerste oefening of voor herhalingsoefeningen in werkelijken dienst gekomen dienstplichtingen in algemeenen zin toespreken — welke bijeenkomsten dus geen godsdienstig karakter dragen — blijkt evenwel verschil van opvatting mogelijk te zijn.

Ondergeteekende is van oordeel, dat het bijwonen door militairen van de zoogenaamde „begroetingsbijeenkomsten” eveneens een vrijwillig karakter behoort te dragen; de legerautoriteiten worden met deze opvatting in kennis gesteld.

(Handelingen Tweede Kamer 1931—1932. Aanhangsel 6. Bladz. 7.)

De Oorlogswet van 1899.

„Unless you adopt a good system in time of peace you cannot have it ready to hand in time of war”. Deze woorden reeds jaren geleden door Sir George Goldie toegevoegd aan de Britsche commissie in zake den Transvaaloorlog, zijn ons dikwijls voor den geest gekomen wanneer wij dachten aan de militaire rechtspleging en de militair-rechterlijke organisatie in Nederland in oorlogstijd. Wij werden er opnieuw aan herinnerd bij de lezing van de voordracht door den toenmaligen commies-griffier der Tweede Kamer Mr. L. A. Kesper op 31 October 1930 gehouden in de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, getiteld „De positie van het militair gezag”.

De spreker begon met er op te wijzen dat zijn onderwerp zóóveel aspecten biedt, dat er een lange studie en vele vergaderingen van de Vereeniging voor noodig zouden zijn om het uit te putten. „Om dat te doen zou het instellen van een onderzoek naar het wezen van den Staat even noodig zijn als het bestudeeren van de geringste Legerorder, waarbij eenigerlei regel omtrent militair optreden wordt gesteld; zou het op rantsoen stellen van de inwoners in bepaalde gevallen evenzeer de aandacht moeten hebben als de bevoegdheid van de militaire autoriteit tot het schorsen van waterschapskeuren; zouden vele artikelen van wetten en verordeningen aan een grondige teksteritiek moeten worden onderworpen”. De spreker behandelde daarna in de eerste plaats de verhouding

van de militaire autoriteiten tegenover het burgerlijk gezag in tijd van vrede. Hij wijst er, terecht, op dat die verhouding thans zeer onvoldoende is geregeld, in het bijzonder ten aanzien van het „vorderen” door het burgerlijk gezag van de hulp van krijgsvolk, zoowel wat betreft de gevallen waarin zulks mogelijk is als wat aangaat de gevolgen nadat aan de vordering is voldaan. Wel heeft de wet van 31 Januari 1931 (Stbl. No. 41) door wijziging van de artikelen 184 en 185 (thans geworden 217 en 218) van de Gemeentewet voor het daar geregelde geval eenige verbetering en verduidelijking gebracht, maar afdoende is de zaak zelfs voor dit ééne — zij het voor de practijk wellicht meest belangrijke — geval door die herziening nog niet geregeld. Daarnaevens zijn er tal van wetten, volgens welke hulp van de militaire macht kan worden ingeroepen, zonder dat daarbij eenige verdere regeling getroffen is. Deze detailregeling zou intusschen moeilijk telkens in elke van die vele wetten gegeven kunnen worden; de solutie is deze, dat er een afzonderlijke wet kome welke de geheele materie in het algemeen regelt. Pogingen in die richting van Regeeringswege bij herhaling gedaan, zijn tot dusver echter steeds op een mislukking uitgelopen.

Wat de *militaire* autoriteiten betreft, deze vinden, wanneer hunne hulp wordt ingeroepen of gevorderd, voor hunne rechten en verplichtingen gelukkig een bevredigende handleiding in het in 1928 nieuw vastgestelde „Voorschrift betreffende het verlenen van militairen bijstand”.

In het tweede gedeelte zijner voordracht behandelde Mr. Kesper in duidelijken vorm, zonder te vervallen in een diepgaand wetenschappelijk-juridisch betoog, de positie van het militair gezag ingeval een gedeelte van het grondgebied des Rijks in staat van oorlog of in staat van beleg is verklaard.

Hier is eigenlijk pas met recht sprake van het militair gezag. Immers in vreedetijd zijn de militaire autoriteiten niet meer dan een werktuig in handen van het burgerlijk gezag. Is de staat van oorlog of, erger nog, de staat van beleg afgekondigd, dan worden de verhoudingen dadelijk geheel anders. De militaire autoriteiten treden dan op met eigen, aan de wet ontleend gezag, waarnevens het gewone burgerlijk gezag op den achtergrond komt te staan, ja zelfs aan de bevelen van het militair gezag gehoorzaamheid verschuldigd is. Een en ander als gevolg van het bepaalde in art. 189 der Grondwet en de ter uitvoering daarvan gegeven wet van 23 Mei 1899 (St.bl. No. 128).

Zooals te verwachten is, was het oordeel van den spreker over die, gewoonlijk als „Oorlogswet” betitelde, wet niet onverdeeld gunstig. Hij wees op verschillende moeilijkheden en onzekerheden waartoe zij aanleiding geeft. Zoo is het al dadelijk twijfelachtig, wat verstaan moet worden onder „politieverordeningen” tot de uitvaardiging waarvan art. 10 in staat van oorlog het militair gezag de bevoegdheid verleent en of het burgerlijk gezag daartegenover alsdan die bevoegdheid geheel verliest.

Mr. Kesper oefende zijn critiek in zeer welwillenden vorm. Niet altijd zouden wij de door hem gewenschte oplossing de meest juiste achten, maar hierin zijn we het volkomen met hem eens, dat een duechtige herziening van de wet van 1899 geen luxe zou zijn. Uit eigen ondervinding weten wij dat die wet in de mobilisatie-jaren tot veel verschil van gevoelens aanleiding gaf en daardoor ongewenschte botsingen niet altijd te vermijden zijn geweest. De vele processen zoowel op strafrechtelijk als op civielrechtelijk terrein — van de laatste schijnen er nu zelfs nog onafgewikkelde te zijn — leveren mede een bewijs van de talrijke twistpunten in de wet versholven. Ook de Regeering en de rechterlijke macht, met name de Hooge Raad, stonden somtijds in hare wetsuitlegging lijnrecht tegenover elkaar. En juist eene wet, waarvan de voorname bedoeling is het vaststellen van een bevoegdheidssfeer, mag allerminst aan scherpte en duidelijkheid te wenschen overlaten. Daarbij valt te bedenken dat zij practisch nog slechts gewerkt heeft na mobilisatie; ware de oorlog ook over Nederland gekomen, dan zouden vermoedelijk nog wel meer gebreken aan den dag zijn getreden. De wet is nu trouwens 32 jaren oud, een tijdvak waarin de techniek der oorlogvoering ingrijpend gewijzigd is, men denke alleen maar aan de chemische en bacteriologische strijdmiddelen en aan de ontwikkeling der luchtvaart, waaraan de wetgever van 1899 zelfs niet *kon* denken.

Het valt niet te verwonderen dat ook de Regeering al spoedig nadat de wet aan de praktijk was getoetst, de noodzakelijkheid van eene grondige herziening inzag. En zoo werd dan bij Koninklijke boodschap van 27 Mei 1916 een uitvoerig daartoe strekkend voorstel van niet minder dan 49 artikelen, bij de Tweede Kamer der Staten-generaal aanhangig gemaakt. ¹⁾ Het ontwerp heeft echter het Staatsblad niet bereikt en bij brief van den Minister van Defensie van 6 Mei 1929 aan de Tweede Kamer, is het krachtens machtiging van de Koningin ingetrokken.

Wat nu? is men geneigd te vragen. Meer dan twee jaren zijn sedert verlopen zonder dat van enig nader plan tot deze toch zoo zeer noodige wetsherziening iets is gebleken. Wil men de zaak maar blauw-blauw laten? Met het onvermijdelijk gevaar voor oogen waarop het citaat dat we aan deze opmerkingen deden voorafgaan, weder de aandacht vestigde. Vooral om hierop te wijzen hebben wij de lezing van Mr. Kesper nog eens in herinnering gebracht.

¹⁾ Zie M.R.T. XII, blz. 70, 86, 246; XIV, blz. 132, 244, 251, 272.

Verboden geschriften.

Op bladz. 289 hiervóór namen wij op de Legerorder 1931 Nr. 225 O, waarbij aan militairen verboden wordt het in bezit hebben of verspreiden van eene reeks in de bijlage dier Legerorder genoemde tuchtondermijnende tijdschriften, boeken en pamfletten.

Kort geleden werd ons de wel van eenige angstvalligheid getuigende vraag gedaan of nu wel ook het in zijn bezit hebben van een *uitknipsel* uit zoodanig verboden geschrift onder de Legerorder valt. Wij meenen die vraag ongetwijfeld bevestigend te moeten beantwoorden, aangenomen dan dat de schuldige geacht kan worden met die herkomst bekend te zijn. Als een bepaald blad verboden is, is ook een onderdeel, een grooter of kleiner stuk, een uitknipsel, overdruk, afschrift van of uit zoodanig blad verboden. De ratio van het verbod — in zoo'n uitknipsel zal ook wel niet juist een onschuldig stukje voorkomen — is geheel dezelfde.

Maar ook *afgescheiden* van de Legerorder zou het bezit bijv. van een tuchtondermijne krantenuitknipsel reeds strafbaar zijn. Dergelijke geschriften zijn in elke militaire inrichting, als gevaarlijk voor de krijgstuicht, ontoelaatbaar en de militair die ze desniettenstaande desbewust in zijn bezit heeft, maakt zich schuldig aan een feit in strijd met de eischen van militaire tucht of orde. ¹⁾ De beteekenis van de Legerorder schijnt ons dan in zoover ook slechts hierin te liggen, dat zij, ter vergemakkelijking van het oordeel der tot straffen bevoegde militaire chefs, buiten twijfel stelt welke geschriften in *elk* geval, ongeacht den inhoud verboden zijn. Zelfs al zou een der in de enumeratie voorkomende periodieken bij uitzondering eens een niet-tuchtondermijne karakter dragen, dan zou toch ook het in bezit hebben van dat nummer getroffen worden.

Art. 71 van de Wet op de Krijgstucht.

In aansluiting aan onze mededeeling voorkomende in M.R.T. XIX, blz. 121, alwaar wij eene beschikking publiceerden van den toenmaligen Minister van Marine betreffende de beteekenis van art. 71 der Wet op de Krijgstucht, nemen wij hieronder op eene in denzelfden zin genomen beslissing van den Minister van Defensie naar aanleiding van een op grond van dat artikel door een officier der landmacht ingediend beklag.

De Minister van Defensie,

Gelezen het door den luitenant-kolonel X., commandant van het .. Regiment, onder dagteekening van, nr., op grond van het bepaalde in het eerste lid van Artikel 71 van de

¹⁾ Heeft hij verder strekkende bedoelingen dan valt hij onder artt. 146 of 147 W. v. M. S.

Wet op de Krijgstucht, overeenkomstig het bepaalde in Artikel 2 van het Koninklijk besluit van 21 April 1922 (Staatsblad nr. 204) ingezonden bezwaarschrift, waarbij deze zijn beklag doet over de uitspraak van den Commandant der van, ingevolge welke de door klager op 21 Juni t.v. aan den dienstplichtigen korporaal opgelegde straf van verlaging, met de strafreden:

„Zich des avonds op de gemeenschappelijke slaapzaal ten aanzien van ondergeschikten, die daarover hunne verontwaardiging uitte, een scherts veroorloofd van een gehalte, niet in overeenstemming te brengen met de waardigheid van den onderofficiersrang”, is te niet gedaan en deze dienstplichtige door voornoemden commandant is gestraft met vier dagen verzwaaard arrest met reden: „Onordelijk gedrag op de kamer na het avondappèl, het aannemen van een houding en het bezigen van woorden, die niet betamelijk waren”;

Gezien de bij het bezwaarschrift overgelegde bescheiden en de door den Commandant der ingevolge het bepaalde in het tweede lid van Artikel 2 van het Koninklijk Besluit van 21 April 1922 (Staatsblad nr. 204) daaraan toegevoegde beschouwingen van, nr.;

Overwegende dat de Commandant der na het door hem gehouden onderzoek van de klachtzaak van den dienstplichtigen korporaal niet de overtuiging had gekregen dat deze het in de strafreden van de hem op door klager opgelegde straf omschreven feit had gepleegd;

dat voornoemde commandant vervolgens, afgaande op hetgeen naar zijn overtuiging als vaststaande mocht worden aangenomen, overeenkomstig het bepaalde in het tweede lid van Artikel 66 van de Wet op de Krijgstucht, zowel de door klager opgelegde straf als de omschrijving van de strafreden heeft gewijzigd;

Overwegende voorts, dat Artikel 71 der Wet op de Krijgstucht wel in het algemeen spreekt over een beklag te doen door een militair die zich bezwaard acht over een uitspraak waarin hij als strafoplegger betrokken is geweest, en deze woorden ook in het ter uitvoering van dat artikel vastgestelde Koninklijk besluit van 21 April 1922 (Staatsblad nr. 204) zijn overgenomen, doch dat dit recht van beklag den strafoplegger is gegeven om zijn houding te kunnen verdedigen, wanneer door de beslissing in de oorspronkelijke strafzaak een blaam op den strafoplegger wordt geworpen of diens beleid bepaaldelijk wordt gewraakt;

dat, ware het anders, het aan iederen strafoplegger, om het enkele feit dat hij het met een beslissing in een klachtzaak niet eens is, vrij zou staan in beroep te komen bij den Minister van Defensie en daardoor naast de beide instanties van het klachtproces een derde zou worden geschapen, hetgeen allerminst de bedoeling is van meergenoemd Artikel 71 der Wet op de Krijgstucht;

Overwegende tenslotte, dat van het werpen van een blaam op den strafoplegger of van een afkeuring van diens beleid in het onderwerpelijke geval geen sprake is geweest, daar het uitsluitend ging om de overtuiging of de dienstplichtige korporaal het in de oorspronkelijke strafreden omschreven feit al of niet had gepleegd;

dat nu wel is waar de commandant der tot een andere overtuiging is gekomen dan de strafoplegger, maar dat dit voor den commandant geen aanleiding is geweest om over het beleid van den strafoplegger eenige afkeuring uit te spreken;

Krachtens het bepaalde in het derde lid van Artikel 2 van het Koninklijk besluit van 21 April 1922 (Staatsblad nr 204) nemende de beslissing op het beklag;

Verklaart de ingediende klacht niet voor behandeling vatbaar;

Bepaalt, dat van deze beschikking zal worden uitgereikt:

één exemplaar aan den commandant der;

één exemplaar aan klager;

en voorts:

één afdruk aan den Commandant van het Veldleger;

één afdruk aan den Commandant der Divisie.

Justitiële zaken.

Bij beschikking van den Minister van Defensie van 6 Mei 1931, IIIe Afd. A, No. 128, is een herziene herdruk vastgesteld van Hoofdstuk XI. Deel 3 der Verordeningen voor de Koninklijke Marine („Justitiële zaken”)

Deze nieuwe uitgave zal zeker aan allen die met de rechtspleging en het krijgstuuchtelijk beklagrecht bij de zeemacht bemoeienis hebben, in hooge mate welkom zijn; het nu — met ingang van 1 October 1931 — vervallen hoofdstuk, dateerende van Januari 1914, was door de vele aanvullingen en wijzigingen vrijwel onleesbaar geworden.

De inhoud van het nieuwe hoofdstuk is in hoofdzaak gelijk aan het oude; de opzet is uiterlijk eenigszins anders; was het laatstgenoemde in één band gevat, het nieuwe hoofdstuk is in tweeën gesplitst: XI (69 bladzijden) geeft den tekst der toelichtingen, XI A (183 bladzijden) bevat modellen en bijlagen met de rechtspleging in meer of minder rechtstreeksch verband staande. Als nieuwe bijlagen vinden we thans ook opgenomen de reglementen voor de marine-provoosthuizen te Willemsoord en te Vlissingen, alsmede de wet van 18 April 1874 (St.bl. No. 67) tot vaststelling van een tarief van geregtskosten in strafzaken, waarvan de militaire regter kennis neemt, met een daarbij behoorend Koninklijk besluit, welke laatste voorschriften vroeger voorkwamen in de verzameling van Fruin doch in de latere drukken van die verzame-

ling niet meer zijn opgenomen. Enkele andere bijlagen in het vervallen hoofdstuk voorkomende, zijn terecht weggelaten nu de betrekkelijke bepalingen ook reeds te vinden zijn in de officieele „Verzameling van wetten en besluiten betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de zee- en landmacht”.

De toelichtingen houden uitsluitend verband met de Regtspleging bij de zeemagt, daaronder dan mede begrepen het beklagrecht, ofschoon de vroeger daaromtrent in die Regtspleging voorkomende bepalingen (de vervallen artikelen 12—15) zijn overgegaan naar de Wet op de Krijgstucht (artt. 61—68). Zij behooren echter wel tot het *formeele* recht en eene toelichting is ook daarom in het nieuwe hoofdstuk volkomen op hare plaats.

Vóór 1913 droeg het overeenkomstige hoofdstuk den naam „Justitieele voorschriften”. Die naam is niet zonder bedoeling gewijzigd. Het woord „voorschriften” heeft n.l. wel eens tot misvattingen aanleiding gegeven. Voorschriften in de gewone beteekenis van het woord zijn het niet en konden het ook niet zijn, althans voor zóover het betreft de rechterlijke bevoegdheden.

De strekking en beteekenis van het hoofdstuk worden duidelijk uiteengezet in de voorafgaande bepaling welke wij om haar belang hier overnemen.

„In dit hoofdstuk worden in hoofdzaak gegeven wenken en raadgevingen. De militaire autoriteiten, aan wie door de wet de uitoefening van strafrechterlijke en krijgstuchtelijke bevoegdheden is opgedragen, alsmede de militaire rechter zullen zelve de kracht en de beteekenis van eenig wetsvoorschrift naar de letter en den geest der wet vast te stellen en dienovereenkomstig te handelen hebben. Het geven van voorschriften ter zake, welke voor die autoriteiten ¹⁾ en voor dien rechter een bindend karakter zouden dragen, is niet de taak van het administratief gezag. Niettemin mag worden verwacht dat zij, in het bijzonder bij de uitoefening van die bevoegdheden en van de rechtspraak buiten het Rijk in Europa, aandachtig zullen kennis nemen van hetgeen omtrent eenig wetsartikel in dit hoofdstuk in kort bestek bijeengebracht is en niet dan na nauwgezette overweging in voorkomende gevallen een andere weg, dan daarin aangegeven, zal worden ingeslagen.”

Naar die bedoeling opgevat zal het hoofdstuk voor de juiste en praktische toepassing van de regelen der rechtspleging, evenals tot dusverre, van veel nut kunnen zijn en in twijfelachtige gevallen den rechten weg wijzen.

De inhoud van het nieuwe hoofdstuk, gelijk gezegd voornamelijk eene reproductie van het bestaande, waar noodig aangevuld of gewijzigd in verband met nieuwe wettelijke bepalingen, geeft ons geen aanleiding tot bijzondere beschouwingen.

De juistheid van onze opmerking aan het adres van den auditeur-

¹⁾ Ten aanzien van die autoriteiten toont het administratief gezag zich hier wel zéér bescheiden.

militair te 's-Hertogenbosch (hiervóór blz. 4) vonden we bevestigd in art. 23, luidende:

„Wanneer de vlootvoogd een verdachte eenmaal naar den zee-krijgsraad heeft verwezen, moet, behoudens ingeval van afdoening buiten strafproces ingevolge artikel 74 van het Wetboek van strafrecht, de zee-krijgsraad in de zaak eene beslissing nemen. De vlootvoogd kan het eens aangevangen gerechtelijk onderzoek niet schorsen of doen eindigen.”

Gelijk den ouderen lezers van het M. R. T. bekend zal zijn, hebben er vroeger ook „Justitiële Voorschriften voor de Landmacht” bestaan [Kon. besluit van 29 Juni 1907 (St.bl. No. 154)]¹⁾. De reden, waarom deze, nadat zij na een nauwelijks zesjarig bestaan waren ingetrokken [Kon. besluit van 23 December 1913 (St.bl. No. 448)], niet door andere zijn vervangen, is ons niet bekend. Niet minder dan bij de zeemacht kunnen dergelijke raadgevingen echter ook bij de landmacht van veel nut zijn. Wij meenen ons dan ook te herinneren, dat evenbedoelde „Justitiële Voorschriften” zeer op prijs werden gesteld; toch hebben zij wel een enkele maal tot minder gelukkige opvattingen geleid, waartoe het *woord* „voorschriften” de niet-bedoelde aanleiding is geweest.

Waar nu de bepalingen der Regtsplegingen voor de landmagt en de zeemagt goeddeels parallel loopen, kan het nieuwe hoofdstuk, hoewel bestemd voor marine, ook aan hen die bij de rechtspleging bij de landmacht betrokken zijn, in menig geval goede diensten bewijzen.

Het hoofdstuk is verkrijgbaar ter Griffie van de Rijks Werf te Willemsoord, XI tegen den prijs van *f* 0,75, XI A (Modellen en bijlagen) tegen den prijs van *f* 1,60.

Vloeken in den militairen dienst. — Militaire rechtspraak. — Geestelijke vrijheid der militairen. — Georganiseerd overleg. — Dienstweigering. Vergaderingen van onderofficieren en manschappen.

Aan het Voorloopig verslag van de Tweede Kamer over de Defensiebegrooting voor 1932 ontleenen wij het volgende:

Vloeken in den militairen dienst.

De aandacht werd er op gevestigd, dat in het leger en op de vloot nog zeer veel wordt gevloekt. Men verzocht den Minister maatregelen te treffen, waardoor dit kwaad zooveel mogelijk kan worden tegengegaan.

¹⁾ Zie daarover o.a. M.R.T. III, blz. 1.

Militaire rechtspraak.

Wederom werd afschaffing van de militaire rechtspraak bepleit. Van andere zijde werd dit denkbeeld bestreden.

Geestelijke vrijheid der militairen.

Verscheidene leden kwamen op voor de geestelijke vrijheid der militairen. Naar zij opmerkten, worden naast andere bladen ook *Het Volk* en de *Notenkraker* uit de cantines geweerd. Ook in andere opzichten wordt censuur geoefend. Zoo is het boek „Frank van Wezel's roemruchte jaren” verboden voor soldaten en matrozen; zoo wordt in sommige cantines, o.a. te Ede, verboden V.A.R.A.-uitzendingen ten gehoor te brengen; zoo is het voorgekomen, dat een officier aan een soldaat, die in zijn vrijen tijd op zijn eigen fiets reed, gelastte een daaraan bevestigd V.A.R.A.-vlagje te verwijderen. Militairen mogen, zelfs in burger gekleed, niet aan V.A.R.A.-betooingen deelnemen. De Internationale mag wel gefloten maar niet gezongen worden. De bestuurders van de onder-officierenvereniging „Ons Belang” werden gestraft in verband met de indiening van een voorstel voor den beschrijvingsbrief van de jaarvergadering. In Bergen op Zoom werden door een officier aan soldaten vragen gesteld betreffende geloof, lidmaatschap van partij of vakvereniging, enz., zoowel wat hen zelf als wat hun ouders betreft.

De leden hier aan het woord, achtten den hier geschetsten toestand onduidelijk. Op het treffen van de noodige maatregelen om daarin verbetering te brengen drongen zij met klem aan.

Andere leden verklaarden in dit verband zich te kunnen vereenigen met elken maatregel, welke strekt tot bestrijding van uitingen, welke de krijgstucht ondermijnen. Reeds te lang heeft de Regeering het gezag ondermijnende uitingen en gedragingen gedoogd, zeer ten nadeele van den geest in den troep. Men verheugde zich er over, dat thans aan deze zaak meer aandacht wordt geschonken en in dit opzicht krachtiger wordt opgetreden.

Georganiseerd overleg.

Gevraagd werd, of de Minister bereid is mede te deelen, of, en zoo ja, welke maatregelen thans zijn getroffen ten einde te voorkomen, dat de militaire commissiën voor georganiseerd overleg eerst tot beoordeeling van een zaak worden geroepen, nadat daarover in de centrale commissie voor georganiseerd overleg de beslissing reeds is gevallen.

Dienstweigering.

Sommige leden, die er op wezen, dat sedert de inwerkingtreding van de Dienstweigeringswet het aantal gestraften wegens dienstweigering niet noemenswaard verminderd is, drongen opnieuw op verruiming dier wet aan.

Eveneens werd wederom de wensch geuit, dat zij, die wegens dienstweigering worden gestraft, niet in de gevangenis zullen worden opgesloten, doch voor het ondergaan van hun straf naar daarvoor in het bijzonder bestemde inrichtingen zullen worden verwezen.

Voorts werd gevraagd, of de Regeering reeds een beslissing heeft genomen met betrekking tot de maatregelen, bepleit in een onderdagteekening van 27 April 1929 door de Commissie van Voorlichting in zake de Dienstweigeringswet tot haar gericht adres. In het bijzonder zou men het op prijs stellen, indien zou worden bepaald, dat in den vervolge aan hen, te wier aanzien de Commissie een afwijzend advies heeft uitgebracht, de motiveering van dat advies zal worden medegedeeld, en dat ook bij afwijzing van een verzoek door den Minister de betrokkene met de motieven, waarop die beslissing berust, in kennis zal worden gesteld.

Ook vroeg men, of op de formulieren, bestemd voor de jongelieden, die voor den militairen dienst worden opgeroepen, naast de bepalingen betreffende de ontheffing van den krijgsveld wegens broederdienst, geestelijk beroep enz., niet een verwijzing naar de bepalingen van de Dienstweigeringswet zou kunnen worden opgenomen.

Andere leden stelden de vraag, of de Minister wil bevorderen, dat de dienstweigeraars niet, doordat hun een min of meer lucratieve functie wordt toebedeeld, tegenover de overige dienstplichtigen in een bevoorrechte positie komen te verkeerem.

Tegen verwijzing naar de Dienstweigeringswet in de formulieren, hierboven genoemd, hadden dezelfde leden bezwaar, o.a. op dezen formeelen grond, dat die formulieren berusten op de Dienstplichtwet en niet op de Dienstweigeringswet, en de Staat, die den dienstplicht noodig acht, niet zelf voor dienstweigering propaganda behoeft te maken.

Vergaderingen van onderofficieren en manschappen.

Enige leden brachten het antwoord ter sprake, onder dagteekening van 26 Juni 1931 door de Regeering gegeven op schriftelijke vragen van het lid der Kamer den heer Van der Houven, betreffende de mededeeling van den commandant der marinierskazerne te Rotterdam, dat hem ongewenscht voorkwam dat onderofficieren en manschappen gezamenlijk zouden vergaderen. Zij merkten daarbij op, dat de Minister zelf in de richting van gecombineerd optreden door alle groepen der marine beneden den rang van officier heeft gestuwd door in voorkomende gevallen uitsluitend besprekingen te voeren met het dus genaamde C.A.M.B.O., door welk comité zoowel de onderofficieren als het mindere marinepersoneel worden vertegenwoordigd. De leden, hier aan het woord, betreurden het, dat de Minister de handelwijze van den genoemden commandant in bescherming heeft genomen. Zij voegden daaraan toe, dat de vergadering, welke als gevolg van het optreden van

dien commandant niet gehouden is kunnen worden, uitsluitend toegankelijk zou zijn geweest voor het marinepersoneel en dus niet het karakter eener openbare vergadering zou hebben gedragen.

In de Memorie van Antwoord vinden wij hierop de volgende antwoorden:

Vloeken in den militairen dienst.

Krachtens de terzake geldende bepalingen (artt. 1a en 22, sub a, van het Reglement betreffende de krijgstuicht) is den militairen o.m. het bezigen van vloeken en godslasteringen verboden; op alle meerderen rust de verplichting om met gestrengheid het door militairen overtreden van bedoeld verbod tegen te gaan.

Ondergeteekende heeft, nadat hem een klacht van de zijde van den Raad van Legerpredikanten bereikte, in het voorjaar van 1930 (L.O. 1930, no. 54)¹⁾ zijn uitdrukkelijk verlangen tot stipte handhaving van dat verbod kenbaar gemaakt en de daartoe bevoegde chefs gewezen op hun plicht om tegen de overtreders strafmaatregelen te treffen. Hij is van oordeel, dat voldoende waarborgen aanwezig zijn om het vloeken in het leger en op de vloot zooveel mogelijk tegen te gaan.

Militaire rechtspraak.

Het vorig jaar mocht ondergeteekende op pag. 13 van de Memorie van Antwoord²⁾ mededeelen, dat hij afschaffing van de militaire rechtspraak op grond van de in het leger heerschende bijzondere toestanden en verhoudingen niet wenschelijk acht.

Zijn meening onderging sindsdien geen wijziging.

Geestelijke vrijheid der militairen.

Geschriften, welker inhoud de strekking heeft de krijgstuicht te ondermijnen of het gezag der meerderen aan te tasten, kunnen aan boord der oorlogsvaartuigen en in de kazernes niet worden geduld.

De instandhouding van een goede krijgstuicht vordert voorts, dat de voor de handhaving daarvan verantwoordelijke commandanten bevoegd zijn tot optreden met betrekking tot de te hunner kennis komende, door militairen onder hunne bevelen begane feiten, welke zij in strijd achten met de militaire tucht of orde. Dit sluit geenszins uit, dat het laatstbedoelden militairen vrij staat om, in geval van bestraffing, gebruik te maken van hun, zich over twee instanties uitstrekkend, recht van beklag.

Ten aanzien van het ten gehoor brengen van V.A.R.A.-uitzendingen in militaire cantines veroorlooft ondergeteekende zich te verwijzen naar zijn antwoord op de vragen van het lid der Kamer,

¹⁾ M.R.T. XXV, blz. 506. Red. M.R.T.

²⁾ M.R.T. XXVI, blz. 430. Red. M.R.T.

den heer K. ter Laan (Handelingen II, 1930/1931; Aanhangsel, blz. 131).¹⁾

Ondergeteekende erkent, dat uit het bovenstaande zekere beperkingen voor de militairen voortvloeien. Dit is het noodzakelijk gevolg van hun bijzondere positie als lid van het gezagsorgaan van den Staat.

Ondergeteekende is den in het Verslag in de tweede plaats aan het woord zijnden leden erkentelijk voor den steun, welken zij hem willen verleen en ter zake van maatregelen, welke onvermijdelijk zijn ter instandhouding van de krijgstuicht.

Georganiseerd overleg.

Aangelegenheden, welke in de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg worden behandeld, zullen, voor zoover zij ook voor het militair personeel van zee- en landmacht van belang geacht worden, voortaan in de militaire overlegcommissiën worden besproken, en wel zoo tijdig, dat het advies dezer commissiën en dat van de centrale commissie zooveel mogelijk op denzelfden tijd de Regeering bereiken.

Dienstweigering.

Evenals het vorige jaar kan ondergeteekende ook thans verklaren, dat de opgedane ervaring betreffende de werking der dienstweigeringwet naar zijne meening geen aanleiding geeft om stappen te doen tot verruiming van de grondslagen dier wet. De gestraften wegens dienstweigering hebben, op een zeer enkele uitzondering na, geen beroep op de dienstweigeringwet gedaan.

Met de behandeling der door den rechter tot gevangenisstraf veroordeelde dienstweigeraars heeft ondergeteekende geen bemoeienis. Die aangelegenheid behoort tot het terrein van werkzaamheid van zijn ambtgenoot van Justitie.

Ondergeteekende heeft geen aanleiding gevonden om over te gaan tot de maatregelen, aangegeven in het onder dagteekening van 27 April 1929 door de Commissie van Voorlichting inzake de Dienstweigeringwet tot hem gericht adres. Met name acht hij het ongewenscht, dat — zooals genoemde Commissie, naar analogie van de regelen voor rechterlijke uitspraken bepleit — in den vervolge aan hen, te wier aanzien de Dienstweigeringcommissie een afwijzend advies heeft uitgebracht, de motiveering van dat advies zal worden medegedeeld, en dat ook bij afwijzing van een verzoek door ondergeteekende de betrokkene met de motieven, waarop die beslissing berust, in kennis zal worden gesteld.

Met de adviezen der Commissie heeft niet de belanghebbende, maar uitsluitend ondergeteekende te maken. Het zou niet aangaan, derden inmenging in en critiek nopens de motieven der adviezen toe te staan.

¹⁾ Hiervóór blz. 6.

Evenmin kan het, naar de meening van ondergeteekende, aanbeveling verdienen, als grond voor eene afwijzende beschikking meer te vermelden dan dat niet is gebleken, dat bij den belanghebbende ernstige gewetensbezwaren tegen den krijgsdienst bestaan. Immers het zou niet mogelijk zijn, in volkomen juiste meer uitgewerkte bewoordingen den *indruk* weer te geven, welke leidde tot de conclusie, dat de opgeworpen bezwaren niet als ernstige gewetensbezwaren zijn aan te merken. Iemand kan tal van verklaringen afleggen en breedvoerige beschouwingen houden, welke naar de woorden zich volkomen aanpassen aan het beweerde koesteren van gewetensbezwaren, en niettemin worden bevonden, niet voor vrijstelling te mogen in aanmerking te komen. Voor redetwisting hierover op grond van de overgelegde stukken kan daar geen plaats zijn. Elke nadere omschrijving van de gronden der afwijzing zou falen, omdat het gaat over een appreciatie van de voorgedragen bezwaren.

De taak, welke de Commissie van Advies heeft te vervullen, wijkt in elk opzicht af van een gerechtelijk onderzoek en voor hare adviezen, evenals voor de door ondergeteekende te geven beschikkingen, gelden gansch andere eischen dan voor een rechterlijke uitspraak.

Van eene bevoorrechtiging der dienstweigeraars boven de overige dienstplichtigen door het toebedeelen van eene min of meer lucratieve functie is geen sprake. De dienstweigeraars moeten, anders dan de dienstplichtigen, in hun eigen voeding, kleeding, huisvesting enz. voorzien. Ter bestrijding van de kosten daarvan wordt hun eene minimum-bezoldiging toegekend, welke komt in vervanging van de voeding, kleeding en huisvesting en van de soldij, welke hun van Rijkswege zou zijn verstrekt, indien zij als dienstplichtigen hun militairen dienst hadden vervuld.

Het komt den ondergeteekende niet raadzaam voor, de aanstaande dienstplichtigen allen opmerkzaam te maken op de gelegenheid om vrijstelling te vragen op grond van de Dienstweigeringswet. Deze wet is in het leven geroepen voor hen, wier geweten hun verbiedt, diensten te verrichten, welke gericht zijn op strijd met de wapenen. Voor deze personen komt bij de inschrijving voor den dienstplicht en bij andere gelegenheden, waarbij zij aanraking met de Overheid krijgen, als het ware van zelf het oogenblik, waarop zij gewaar worden, welken weg de Dienstweigeringswet openstelt. In het algemeen is dit oogenblik op zijn laatst het tijdstip, waarop zij in werkelijken dienst komen of moeten komen. Het is tegenwoordig hooge uitzondering, dat iemand zijn gewetensbezwaren eerst blootlegt, als hij zich voor eerste oefening in werkelijken dienst bevindt. Wel komt het voor, dat een dienstplichtige gewetensbezwaren opwerpt, nadat hij reeds een zekeren tijd heeft gediend, doch in dergelijke gevallen moet men aannemen, dat de bezwaren ook eerst na de indiensttreding zijn gerijpt.

Is het om deze redenen niet *noodig*, een maatregel te nemen om ruimere bekendheid van de desbetreffende bepalingen te bevorderen,

niet *wenschelijk* is dit, omdat zulk een maatregel allicht zou leiden tot belangrijke vergrooing van het getal verzoekschriften van personen, die wel bezwaren tegen de dienstvervulling hebben, maar wier bezwaren niet in hun geweten zetelen. Het werk van de dienstweigeringscommissie zou belangrijk worden verzawaard, zonder dat het resultaat er verandering door zou ondergaan.

Vergaderingen van onderofficieren en manschappen.

De opvatting, dat ondergeteekende gestuwd zou hebben in de richting van gecombineerd optreden door alle groepen der marine beneden den rang van officier, is minder juist. Het C.A.M.B.O. heeft herhaaldelijk verzocht in voorkomende gevallen uitsluitend besprekingen met dit comité als vertegenwoordiger der daarbij betrokken bonden te voeren en ondergeteekende heeft daarin toegestemd.

In het hier ter sprake gebrachte voorval ligt echter het criterium niet in het gezamenlijk vergaderen van onderofficieren en manschappen, doch wél in het bijeenkomen in een gezamenlijke vergadering die, *openbaar* zijnde, ook door derden kon worden bijgewoond, terwijl geen andere bedoeling kon voorzitten dan te trachten invloed te oefenen op voornemens der Regeering.

De meening der hier aan het woord zijnde leden, dat die vergadering uitsluitend toegankelijk zou zijn geweest voor het marinepersoneel moet op een vergissing berusten, daar de beschrijvingsbrief een oproep inhield tot de *openbare* vergadering op Vrijdag 8 Mei 1931 bij Delmee, Oostzeedijk te Rotterdam.

Militaire rechtspraak.

In het Voorloopig verslag van de Tweede Kamer over de Justitiebegrooting voor 1932 lezen wij o.a.:

Militaire rechtspraak.

Gewezen werd op de omstandigheid, dat voor militairen, die in eerste instantie terechtstaan voor het Hoog Militair Gerechtshof, deze instantie tevens de eenige en laatste is. Dit kan in vele gevallen hun tot groot nadeel strekken, b.v. wanneer zij verzuimd hebben of niet in de gelegenheid waren een getuige of een deskundige door het Hoog Militair Gerechtshof te doen hooren. Bovendien is de gewezen sententie niet vatbaar voor revisie, indien daartoe overigens op grond van later gebleken omstandigheden aanleiding zou zijn. Gevraagd werd of de Minister het niet hoog tijd acht, dat in deze toestanden wijziging komt.

In de Memorie van Antwoord vinden wij hierop het volgende antwoord:

Militaire rechtspraak.

De vraagstukken, in het Verslag met betrekking tot de militaire rechtspraak genoemd, hebben reeds geruimen tijd de aandacht van den ondergeteekende en zijn ambtgenoot van Defensie.

Een voorontwerp, tot invoering van de mogelijkheid van herziening van door den militairen rechter gewezen sententies en vonnissen, is onlangs in gemeenschappelijk overleg gereed gekomen. Betreffende dit ontwerp wordt thans, in verband met vraagstukken, samenhangend met den dienst van de zeemacht in de overzeesche gebiedsdeelen, schriftelijk van gedachten gewisseld met den Minister van Koloniën.

Het andere onderwerp, in het Verslag genoemd, zal naar alle waarschijnlijkheid binnenkort door den Minister van Defensie en den ondergeteekende opnieuw gemeenschappelijk in studie worden genomen.

Catechisatie van adelborsten.

Het lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de heer MARCHANT, heeft aan den Minister van Defensie de navolgende vragen gesteld: (Ingezonden 10 October 1931).

I. Kan de Minister bevestigen:

1o. dat hij opdracht heeft gegeven aan den Leger- en Vlootpredikant in Algemeenen Dienst om den doopsgezinden predikant te Helder ds. P. J. Smidts met zijn Kerkeraad uit te noodigen tot een onderhoud op 1 October l.l., waarbij zou tegenwoordig zijn de heer A. van Hengel, Hoofd der IIIde Afd. A. Personeel Zeemacht van het Departement van Defensie, naar aanleiding van een ingezonden stuk in de *Heldersche Courant* van 29 Augustus 1931, mede ondertekend door vermelden predikant namens „Kerx en Vrede”, in welk stuk de lezers werden aangemaand om de groote parade te gaan zien, „om de afschuwelijkheid van den achtergrond ervan goed tot u te laten doordringen”?

2o. dat voormelde predikant daarop heeft geantwoord, dat hij en zijn Kerkeraad op 1 October waren verhinderd, doch nader namens den Kerkeraad zou berichten?

3o. dat de Kerkeraad dd. 5 October heeft bericht:

„1°. De Kerkeraad is eenstemmig van meening, dat hij in principe niet treden kan in besprekingen, welke „in opdracht” van den Minister van Defensie worden verzocht;

2°. de Kerkeraad wil u, als collega, niet weigeren te ontvangen;

- 3°. de Kerkeraad staat eenstemmig op het standpunt, dat bij die besprekingen niemand aanwezig heeft te zijn, wiens taak en arbeid niet onmiddellijk in het Kerkelijk leven ligt, zoodat de aanwezigheid van den heer A. van Hengel bezwaar zou uitmaken om de bespreking te doen doorgaan.”?
- 4o. dat aan de vijf adelborsten, die deelnamen aan de catechisatie van voornoemden ds. Smidts, door hun Commandant is verboden, „hangende het verschil van inzicht” bij dien predikant ter catechisatie te gaan?

II. Indien het antwoord op deze vragen bevestigend mocht luiden:

waaraan ontleent de Minister het recht, om door middel van een aan hem ondergeschikten militairen predikant zich te mengen in aangelegenheden van een kerkgenootschap en een zijner bedienaren, waarmede hij ambtelijk niets te maken heeft, en om aan adelborsten te doen verbieden de catechisatie te volgen van een predikant van het kerkgenootschap, waartoe zij behooren?

De Minister van Defensie, de heer DECKERS, heeft daarop het volgende geantwoord: (Ingezonden 5 November 1931).

Vraag I.

1o. t/m 3o. worden bevestigend beantwoord.

4o. Door den commandant van het Koninklijk Instituut voor de Marine is bij schrijven van 3 October 1931 aan ds. Smidts medegedeeld, dat hij het gewenscht achtte de Doopsgezinde adelborsten niet de catechisatie te doen bijwonen hangende het gebleken verschil van inzicht en dat hij zich zoodra mogelijk over het hervatten van het godsdienstonderwijs met genoemden predikant in verbinding zou stellen.

Vraag II.

Hoewel ter catechisatie van ds. Smidts zeker niet zal worden gesproken over het standpunt, dat zijn eerwaarde inneemt ten opzichte van de weermacht, acht ondergeteekende het gevaar niet denkbeeldig, dat in het gemoed der jeugdige militairen conflicten kunnen ontstaan — welke op hun beurt moeilijkheden en van paedagogischen en van krijgstuchtelijken aard kunnen teweegbrengen —, wanneer die militairen uit de pers of op andere wijze vernemen hoe hun geestelijke voorganger staat tegenover de organisatie, waarvan zij deel uitmaken.

De bedoeling van het met den kerkeraad verzochte onderhoud was allerminst een zich mengen van ondergeteekende in een aangelegenheid van een kerkgenootschap en een zijner bedienaren. Zij was geen andere dan te trachten middelen te vinden om bovenbedoeld gevaar te ontgaan of het weg te nemen.

(Aanhangsel Handelingen Tweede Kamer, 1931—1932, 27, blz. 35).

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Art. 134bis Wetboek van Strafrecht.

Ingevoegd is dit artikel in 1924. (Men vgl. M.R.T. XIX bldz. 418). Evenwel schijnt men onvoldoende gelet te hebben op de gevolgen voor het militaire straf- en tuchtrecht.

Art. 134bis (poging tot uitlokking) stelt strafbaar hem die een ander tracht te bewegen tot een misdrijf, indien noch misdrijf noch poging volgt. Vallen onder „misdrijf” nu ook de misdrijven omschreven in het Wetb. v. Mil. Strafrecht? Zeker, indien de poging tot uitlokking door een militair geschiedt: art. 134bis luidt algemeen. Maar letterlijk stelt art. 134bis ook den niet-militair, die aldus poogt uit te lokken, strafbaar: de qualiteit, vereischt voor het daderschap, wordt immers voor uitlokking niet vereischt (vgl. Simons, Leerb. 5e druk, I bldz. 307), en dus ook niet voor poging tot uitlokking. Ik zou deze consequentie echter niet durven aangaarden: indien de uitlokking tot een misdrijf, omschreven in het Wetb. v. Mil. Strafr., door het misdrijf gevolgd wordt, gaat de uitlokker, die niet aan de militaire rechtsmacht is onderworpen, vrijuit. Wel strafbaarheid bij mislukte uitlokking is ongerijmd.

Is dit juist, dan behoort echter art. 78, 1o. Inv.w. Mil. Straf en Tuchtrecht te worden aangevuld. Want thans is niet strafbaar de niet-militair, die onder staat van beleg zonder succes uitlokt tot een misdrijf omschreven in het Wetb. v. Mil. Strafr. Tot voorbeeld diene uitlokking van opzettelijke ongehoorzaamheid (dienstweigering), art. 114 Wetb. v. Mil. Strafr., in de gevallen, dat het strafbare feit van art. 102, 3o. W. v. S. of de poging dáártoe er nog niet is. (Over dat artikel vgl. M.R.T. XXII bldz. 109). Doordat voor den uitlokker de militaire qualiteit niet wordt vereischt, is onder staat van beleg de niet-militair strafbaar ex art. 114 Wetb. v. Mil. Strafr., indien de dienstweigering gevolgd is. M. i. behoort onder staat van beleg echter ook reeds de poging tot een dergelijke uitlokking strafbaar te zijn. Ook al omdat soms het bewijs der geslaagde uitlokking zeer lastig zal zijn.

Een omisssie van den wetgever, die meer voor de hand ligt, is, dat art. 2 Wet op de Krijgstucht niet is aangevuld. Terwijl uitlokking, gevolgd door een der in dat artikel vermelde misdrijven, krijgstuhtelijk kan worden afgedaan, zou dit niet mogelijk zijn bij mislukte uitlokking. B.v. zou verwijzing naar den Krijgsraad verplicht zijn van den dienstplichtige, die zonder succes te bereiken zijn kameraden op een der wijzen, genoemd in art. 47, 2o. W. v. S. (b.v. misleiding), aanraadt een half uur te laat op het appèl te verschijnen.¹⁾ Voor de practijk is dit niet te aanvaarden. Vóór 1924 viel dit onder art. 2, 1o. W. Kr. Thans zoude ik *voor art. 2*

¹⁾ Is dat te laat op het appèl verschijnen een misdrijf? Red. M.R.T.

W. Kr. poging tot uitlokking noodgedrongen willen beschouwen als een deelnemingsvorm, zoodat krijgstuchtelijke afdoening mogelijk is in de gevallen, waarin dit voor het misdrijf zelf mogelijk is. Zoo onzuiver schijnt deze oplossing mij echter toe, dat ik haar voor art. 78, 1o. Inv.w. Mil. Straf- en Tuchtr. niet zou willen aanvaarden; daar gaat het toch om zooveel grootere belangen van beklaagde.

Ten overvloede zij nog opgemerkt, dat poging tot uitlokking van overtredingen niet onder art 134bis is vermeld, en dus uitsluitend kan opleveren een krijgstuchtelijk vergrijp.

Leiden, November 1931.

MR. P. J. A. CLAVAREAU.

De opmerkingen van den geachten inzender zijn, vooral theoretisch niet van belang ontbloomt. Inderdaad zal bij de totstandkoming van art. 134bis W. v. S. wel niet aan het militair recht zijn gedacht en daaraan moet het geweten worden dat werkelijk een toestand in het leven is geroepen, door den schrijver niet zonder grond als „ongerijmd” gequalificeerd. Naar onze meening toch valt een burger die zonder succes een militair tracht uit te lokken tot het begaan van een in het W. v. S. omschreven misdrijf, onder art. 134bis, ook al zou in dat geval de geslaagde uitlokking niet strafbaar zijn. Deze anomalie is het gevolg van de omstandigheid dat de wetgever de mislukte uitlokking tot een afzonderlijk, speciaal delict, een delictum sui generis, heeft gestempeld, op geheel gelijke wijze als dit bijv. het geval is met opruiing (art. 131), met het aanbieden van inlichtingen tot het plegen van een strafbaar feit (art. 133). Ook daaronder zijn de militaire misdrijven begrepen. Op zich zelf is dat wel te verdedigen; niet te verdedigen is het daarentegen o.i., dat de geslaagde uitlokking tot een militair misdrijf niet in *alle* gevallen strafbaar is, doch alleen ten aanzien van de in de wet uitdrukkelijk genoemde misdrijven: men zie artt. 102, 3°, 203, 204 W. v. S. Des wetgevers fout die nu zeer sterk in het oog springt, zit dus meer in het standpunt, dat hij bij de totstandkoming van het Wetboek van Strafrecht welbewust, doch ten onrechte heeft gemeend te moeten innemen. ¹⁾

De opmerking van den schrijver betreffende art. 2 Wet Krijgstucht lijkt ons, daargelaten het minder gelukkig gekozen voorbeeld, in theorie volkomen juist. Of de praktijk er veel moeilijkheden door zal ondervinden, meenen wij echter te mogen betwijfelen.

Red. M. R. T.

¹⁾ Heeft het W. v. M. S. daarin verandering gebracht? Men zie over deze vraag nog D. Simons in Tijdschrift voor Strafrecht XXVI, bladz. 105—106.

VRAGENBUS.

Van den Ritmeester L. A. A. H. Weytlandt ontving de Redactie het volgend verzoek:

Ik moge mij tot U wenden met enkele vragen en zoude mij zeer verplicht gevoelen, indien U deze in Uw tijdschrift zoudt willen beantwoorden.

1. Was het Hoog Militair Gerechtshof bevoegd in eersten en laatsten aanleg kennis te nemen van de zaak tegen den Kapitein Borren (overval op Curaçao)? Het K.B. van 17-2-'25 Stbl. 40, Publicatieblad 1925 No. 20, bepaalt, dat de bevelhebber der troepen terecht staat voor het H. M. G. Deze bepaling heeft voor Curaçao kracht van wet, voor het H. M. G. naar mijn meening echter geenszins. De bevoegdheid van het Nederlandsche rechtscollege, dat H. M. G. heet, wordt bij de wet geregeld, art. 151 Grondwet. Indien de wetgever van oordeel was, dat de troepencommandant van Curaçao voor het H. M. G. terecht behoort te staan, dan kon hij dit bij afzonderlijke wet regelen en het H. M. G. zou die wet moeten toepassen. Zoo'n afzonderlijke wet bestaat echter niet, voor zoover mij bekend. Als de wetgever van Curaçao aan het H. M. G. bindende regels kan voorschrijven, wie kunnen dat dan misschien nog wel meer doen?

2. Hoe kon de inhoud van art. 95 W .v. M. S. van toepassing zijn in het geval Borren? Er is in dat artikel sprake van plaatsen, posten enz., die door den vijand worden overvallen. Men heeft zich dus eenerzijds voor te stellen een plaats, post enz., anderzijds een vijand (hier dus opstandeling), welke die plaats overvalt. Maar dat is toch niet geschied? Vóór den overval waren er geen opstandelingen. Er was slechts een groep Venezuelanen onder leiding van Urbina. Het Waterfort kon dus ook niet door opstandelingen worden overvallen. Eerst door den overval werd Urbina opstandeling. Het is toch evident, dat innerlijke gezindheid iemand niet tot opstandeling kan stempelen in den zin der wet. Daarvoor is een opstandige *handeling* noodig en deze was juist de overval. Dit is geen gewrongen uitlegging; het gaat hier alleen om het goed lezen van het artikel zonder meer. En het is een compliment voor den wetgever, dat men, wanneer men dat doet, tot een andere conclusie komt als het H. M. G. Immers de schuld van een commandant, wiens plaats overvallen wordt, terwijl hij weet, dat er oorlog, e.g. opstand is, is grooter dan van hem, die door een dergelijken toestand niet gewaarschuwd is. De schuld krijgt zelfs een gansch ander karakter. De wetgever heeft den „gewaarschuwden” commandant op het oog gehad, toen hij het artikel redigeerde. Hij heeft aan een geval als het Curaçaosche geen oogenblik gedacht of kunnen den-

ken. En daarom drukt het artikel, mits goed gelezen, zoo juist uit, wat hij dan wèl gemeend heeft. (Het wil mij voorkomen, dat er eenige analogie bestaat met Mr. Noyon, aant. 14, blz. 137. Het Wetboek van Strafrecht verklaard, Deel II, 2de druk, over huisvredebreuk. Het vertoeven zonder eigen recht van art. 138 W. v. S. wordt eerst wederrechtelijk door een wilsverklaring van den rechthebbende, terwijl daarna nog een vordering dient te geschieden om het artikel van toepassing te doen zijn).

3. In de instructie voor de afdeulingscommandanten der Politietroepen wordt aan deze strafbevoegdheid toegekend ex art. 41 W. K. Kan dit juist zijn? In de artt. 39 en 41 W. K. worden eerst de grootere, daarna de kleinere onderdeelen genoemd. Zoo staat afdeling in art. 41 vóór compagnie, eskadron en batterij. Blijkbaar is gedacht aan afdeling artillerie (staf en eenige batterijen) overeenkomende met bataljon, terwijl een Afdeling Politietroepen een onderdeel van een compagnie is. Men kan de beide soorten afdelingen niet met elkaar vergelijken, evenmin als een divisie van het veldleger met een divisie der Kon. Maréchaussée. Er bestaat geen Kon. Besl., waarin de afdeling Politietroepen wordt aangewezen als formatie, waarvan de commandant strafbevoegdheid heeft.

U dankzeggend enz.

Wat *punt 1* betreft meenen wij dat de geachte inzender der vragen op een dwaalspoor is. Wij behoeven slechts te verwijzen naar art. 149 van het Regeeringsreglement voor Curaçao, gelijk dat artikel is gewijzigd bij de wet van 20 Juni 1908 (Stbl. N° 210), luidende: „De rechtsmacht van den Hoogen Raad der Nederlanden en het Hoog Militair Gerechtshof in koloniale zaken wordt geregeld door den Koning”. Op deze wettelijke bepaling berust nu ook o.a. het in de vraag bedoelde Koninklijk besluit van 17 Februari 1925 (Staatsblad no. 40), regelende een stukje rechtsmacht van het Hoog Militair Gerechtshof. Het is niet in te zien, waarom die regeling niet rechtsgeldig zou zijn. Art. 151 Grondwet heeft hiermede niets te maken, het daar bepaalde geldt alleen voor het Rijk in Europa (zie art. 2 G. W.).

Punt 2. De inzender noemt art. 95 W. v. M. S. Niet dat artikel, doch het daaraan overigens vrij wel gelijkkluidende art. 74 W. v. M. S. voor Curaçao heeft toepassing gevonden. De daartegen aangevoerde bezwaren zijn ongetwijfeld scherpzinnig gedacht, doch anderzijds toch niet vrij van een zekere spitsvondigheid. Op het oogeblik van den overval *werden* Urbina en zijn troep „opstandelingen” (vijand). De Wet eischt niet dat zij dit reeds langer of korter tijd te voren *waren*. Voor de mate van schuld kan dit inderdaad verschil maken; daarmede zal dan bij de straftoemeting rekening dienen te worden gehouden, gelijk dan ook klaarblijkelijk in het geval-Borren geschied is.

Punt 3. Het is zeer wel mogelijk dat de beteekenis, welke de inzonder aan het begrip „afdeeling” in art. 41 W.Kr. wil hechten, inder tijd ook den wetgever voor oogen heeft gestaan. We moeten daar echter naar gissen, uit de geschiedenis der totstandkoming van het artikel valt daaromtrent geen licht te putten. Maar wat nu ook de bedoeling geweest moge zijn, de wet zelve definieert het woord niet nader en daarom achten wij het standpunt dat ook een afdeeling politietroepen valt binnen het begrip „afdeeling” van art. 41 niet met de wet in strijd. En het schijnt gelukkig dat de wet hier eenige speelruimte laat, waardoor de eischen van praktijk en organisatie overeenkomstig de wenschen van het uitvoerend gezag, tot hun recht kunnen komen.

Belemmering militaire colonne.

Van een officier der Genie ontving de Redactie ondervolgend verzoek:

Volgens L. O. 1928 n°. 197 sub 3 moet de bestuurder van een militair motorrijtuig op eerste vordering van daartoe bevoegde ambtenaren zijn militair rijbewijs toonen, tenzij het door hem bestuurde motorrijtuig deel uitmaakt van een colonne.

De bedoeling van deze bepaling is kennelijk, colonnes voor oponthoud te vrijwaren. Naar analogie hiervan zou een militaire automobielen-colonne naar mijn meening ook vrijgesteld moeten zijn van contrôle van wegenbelastingkaarten. Een desbetreffende bepaling is mij echter niet bekend. Naar den geest van de verhandeling van Mr. P. J. Stigter over de bevoegdheden van de politie tegenover militairen (Tijdschrift van Strafrecht, dl. XXXIV, afl. 4) zou ik geneigd zijn, aan te nemen, dat de commandant eener colonne zich *niet* aan contrôle over wegenbelastingkaarten behoeft te onderwerpen.

Beleefd verzoek ik U, mij Uw zienswijze te dezer zake te willen kenbaar maken.

De Redactie heeft hierop het volgende geantwoord:

Volgens art. 36 der Motor- en Rijwielwet kan de met de uitvoering van deze wet belaste Minister (d.i. de Minister van Waterstaat) voor motorrijtuigen bij openbare diensten in gebruik, van de bepalingen dezer wet ontheffing verleen.

Van die bevoegdheid is door den Minister o.a. gebruik gemaakt bij beschikking van 9 Mei 1928 (Ned. Staatscourant 1928, n°. 91), waarbij onder bepaalde voorwaarden ten behoeve van den militairen dienst voor militairen in uniform gekleed, ontheffing is verleend van het bepaalde in art. 9 der wet, voor zooveel daarbij voor bestuurders van motorrijtuigen de verplichting is vastgesteld om

voorzien te zijn van een geldig rijbewijs en van art. 27 der wet, voor zooveel daarbij aan bestuurders van motorrijtuigen de verplichting is opgelegd om op de eerste vordering van de daar bedoelde opsporingsambtenaren het vermelde rijbewijs te vertoonen, voor zoover door de bedoelde militairen in en ten behoeve van den militair dien dienst motorrijtuigen worden bestuurd.

Deze vrijstellingen betreffen alleen deze beide bepalingen, overigens blijven alle voorschriften der wet, ook voor militairen, onverkort van kracht.

Als één der voorwaarden om voor die vrijstellingen in aanmerking te komen, moeten de bedoelde militairen voorzien zijn van eene door of vanwege den Minister van Defensie afgegeven verklaring — de Legerorder 1928 n°. 197 noemt haar militair rijbewijs — ingevolge welke zij gerechtigd worden tot het besturen van militaire motorrijtuigen.

Tenslotte bepaalt de aangehaalde beschikking van den Minister van Waterstaat dat de militaire bestuurder op de eerste vordering van de bij art. 34 van de Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren en beambten, als bedoeld in art. 27 der wet, de evenvermelde verklaring moet vertoonen, tenzij het door hem bestuurde motorrijtuig deel uitmaakt van een militaire colonne.

Is dit laatste wél het geval, dan is de bestuurder derhalve niet verplicht die verklaring, militair rijbewijs, te toonen en de opsporingsambtenaar dus ook niet bevoegd de vertooning daarvan te vorderen. Verdere beteekenis heeft het deel uitmaken van eene militaire colonne door *dit* voorschrift niet. Zoo ontheft het bijv. niet van de verplichting, die art. 27 van de wet aan den bestuurder van een motorrijtuig oplegt om op de eerste vordering van een opsporingsambtenaar het rijtuig te doen stilhouden. Wél blijkt er uit dat de Regeering verschil ziet in het geval dat het rijtuig deel uitmaakt van eene colonne. En in dien gedachtengang zou er zeker aanleiding kunnen zijn om een militaire automobielen-colonne ook te ontheffen van de verplichting in art. 15 der Wegenbelastingwet den bestuurder van een motorrijtuig opgelegd, om op de eerste vordering van een bevoegd opsporingsambtenaar de bij het rijtuig behorende belastingkaart te toonen. Zulk eene vrijstelling bestaat echter niet en het is zelfs de vraag of de Regeering bevoegd zou zijn haar in het leven te roepen, nu eene bepaling analoog aan die van art. 36 der Motor- en Rijwielwet, in de Wegenbelastingwet niet voorkomt. Vél practische beteekenis kunnen wij daar trouwens niet aan hechten. Waar het geldt een militaire colonne zooveel mogelijk ongehinderd haar weg te laten vervolgen, is van veel méér belang de vraag of een opsporingsambtenaar de bevoegdheid zou hebben die colonne of een bepaald voertuig ervan, om welke reden dan ook, te doen stilhouden.

Wij meenen die vraag, uitzonderingen daargelaten, ontkennend te moeten beantwoorden en ter motiveering van die opvatting te mogen verwijzen naar ons betoog voorkomende in dit tijdschrift

Deel XX, blz. 17—19, eene opvatting die daarna nog in belangrijke mate versterkt werd door de uitvoerige en belangwekkende verhandeling van Mr. Stigter, Tijdschrift van Strafrecht Deel XXXIV, bladz. 426—464, in het bijzonder blz. 445 en volgende. De beperking door den Minister van Waterstaat betreffende militaire colonnes in zijne beschikking gemaakt, kan mede strekken ter bevestiging van onze meening.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's Hertogenbosch.

Vonnis van 21 April 1931. ¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-kolonel J. F. van Beyeren, kapiteins J. Drost,
J. L. van Dam en J. de Bie.

Auditeur-militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Opzettelijk een meerdere (commandant der kazernewacht) in zijne tegenwoordigheid door een gebaar met eenig kwaad bedreigen (het dreigend een zijner vuisten tegen den meerdere gebald houden).

Opzettelijke ongehoorzaamheid (opzettelijk nalaten om te gehoorzamen aan het bevel van den commandant der kazernewacht om het wachtlokaal te verlaten, daar zijne, beklaagde's, tegenwoordigheid aldaar niet gewenscht was.

Feitelijke insubordinatie (feitelijke aanranding van een meerdere, sergeant-plantonwacht, door dezen gewelddadig in het aangezicht te slaan).

Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen (op dreigenden toon toevoegen: „je wilt mij in streng arrest zetten, maar ik ga met groot verlof en ik ken je en ik zal je wel onthouden” en „te gelegener tijd rekenen wij wel af”).

Al de bewezen verklaarde feiten moeten worden beschouwd in zoodanig onderling verband te staan, dat zij ééne voortgezette handeling uitmaken.

Beklaagde, sergeant-titulair, op grond van de begane feiten onwaardig en ongeschikt geacht om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen.

In de zaak van den auditeur-militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens V., oud 20 jaar, geboren te Borne, gewoon dienstplichtig sergeant-titulair van de Mitrailleur-

¹⁾ In hooger beroep is de beklaagde bij sententie van 9 Juni 1931 vrijgesproken van het hem sub III ten laste gelegde, alsmede van de ten laste gelegde omstandigheid dat de sergeant O. was beklaagde's meerdere in rang, terwijl de opgelegde hoofdstraf is verminderd tot drie weken gevangenisstraf.

compagnie van het 19e Regiment Infanterie te Arnhem, met groot verlof te Enschedé, Kuipersdijk 48, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN
EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde op 16 October 1930 is ingelijfd bij het 19e Regiment Infanterie, op 10 Januari 1931 is bevorderd tot sergeant-titulair en tijdens het plegen van na te melden feiten nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 20 Maart 1931, door den Compagnies-Commandant te Arnhem opgemaakt, beklaagde op 16 October 1930 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 11 April 1931 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 12 Maart 1931 te Arnhem, als militair:

I. opzettelijk zijn meerdere in rang, den commandant der kazerne-wacht, den sergeant Otten, in diens tegenwoordigheid door gebaren met enig kwaad heeft bedreigd, door een zijner vuisten dreigend tegen hem gebald te houden;

II. nadat dezelfde meerdere in rang hem gelast had het wacht-lokaal te verlaten, daar zijne tegenwoordigheid aldaar niet gewenscht was, opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

III. opzettelijk zijn meerdere in rang, den sergeant-plantonwacht Vellinga, dienstplichtig sergeant-titulair, feitelijk heeft aangerand door hem gewelddadig in het aangezicht te slaan;

IV. opzettelijk zijn meerdere in rang, den sergeant-wachtcommandant Otten voornoemd, in zijne tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad heeft bedreigd, door hem op dreigenden toon toe te voegen: „Je wilt mij in streng arrest zetten, maar ik ga met groot verlof en ik ken je en ik zal je wel onthouden”, en „tegelegener tijd rekenen wij wel af”, althans woorden van gelijke beteekenis;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij op Donderdagavond 12 Maart 1931 met eenige collega's van de opleiding te Arnhem de stad was ingegaan en dat hij dien avond omstreeks 23 uur eenigszins onder den invloed van bier de kazerne is binnengekomen; dat, toen hij bezig was om den soldaat Groenink, die zich in den gang van de kazerne lawaaiërigh gedroeg, naar bed te sturen, plotseling de wachtcommandant, sergeant Otten,

voor hem stond, die tot hem ongeveer zeide: „Wat beteekent dat? Ga naar het wachtlokaal”; dat hij toen net wachtlokaal is binnengegaan om zich te melden; dat de wachtcommandant hem toen toevoegde, dat hij een oogenblik zou wachten; dat hij meerdere malen aan den wachtcommandant vroeg: „Heb ik mij niet fatsoenlijk gemeld?”, waarop hij geen antwoord kreeg; dat hij daardoor in een geprikkelde stemming geraakte, waarop hij op den sergeant Otten is toegedrongen;

dat de sergeant hem daarna heeft gelast het wachtlokaal te verlaten met ongeveer de woorden: „Vooruit, het wachtlokaal uit”; dat hij goed heeft begrepen, wat de wachtcommandant van hem verlangde; dat hij echter aan dien last geen gevolg heeft gegeven;

dat hij daarna den sergeant aan eenige omstanders den last hoorde geven om hem uit het wachtlokaal te verwijderen; dat hij, beklaagde, in het wachtlokaal bleef, waarop hij is aangegrepen door den sergeant Otten en den dienstplichtigen sergeant-titulair Vellinga, die dien avond sergeant-plantonwacht was; dat hij zoolwel den sergeant Otten als den sergeant Vellinga van zich heeft afgestooten; dat de sergeant Vellinga hem met de vuist in het gezicht sloeg ter hoogte van zijn rechteroog; dat hij dezen toen met de vuist in diens aangezicht heeft geslagen; dat tusschen hem en Vellinga eenige slagen zijn gevallen; dat de sergeant-titulair Smit hem daarna met een zacht lijntje heeft medegenomen naar zijn kamer; dat hij daarna die kamer heeft verlaten om den wachtcommandant nogmaals te gaan vragen of hij zich niet fatsoenlijk had gemeld;

dat hij den sergeant Otten toen op den gang aantrof, die hem onder het trekken van een pistool gelastte onmiddellijk naar zijn kamer terug te gaan, aan welken last hij toen heeft voldaan;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. M. Vellinga. 20 jaar. bloemist te Oosterbeek:

dat hij op 12 Maart 1931 omstreeks 23.30 uur plantonwacht had in de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem; dat hij tusschen den hoofdingang van de kazerne en het plantonhuisje op en neer liep; dat hij ongeveer vijf minuten van te voren beklaagde, die onder den invloed van drank was, de kazerne had binnengelaten; dat hij, terwijl hij aldaar liep, lawaai hoorde in het wachtlokaal; dat hij toen het wachtlokaal is binnengegaan, alwaar hij den wachtcommandant hoorde zeggen: „Pak aan”, waarbij deze wees op beklaagde, die zich op dat oogenblik zeer luidruchtig tegenover den wachtcommandant gedroeg; dat hij toen beklaagde heeft vastgegrepen, hetgeen tegelijkertijd ook de wachtcommandant, sergeant Otten, deed, zulks met de bedoeling beklaagde uit het wachtlokaal te verwijderen; dat beklaagde zich losrukte en daarna een zoodanige houding tegen sergeant Otten aannam, dat hij, getuige, den indruk kreeg, dat beklaagde dien sergeant een slag wilde geven; dat beklaagde zijn rechtervuist had gebald en den rechterarm zijwaarts

achterwaarts van zijn lichaam had gestrekt; dat hij, om te verhinderen, dat beklagde den sergeant Otten zou slaan, den beklagde met de vuist in diens aangezicht heeft geslagen; dat beklagde hem daarop minstens tweemaal heeft geslagen; dat hij, getuige, een vuistslag op zijn neus kreeg en een op zijn rechteroog; dat hij door die vuistslagen in een eenigszins duizeligen toestand geraakte, terwijl zijn neus heftig begon te bloeden, dat hij toen het wachtlokaal is uitgegaan om het bloed van zijn gezicht te wasschen; dat na ongeveer een kwartier, toen hij weer in het wachtlokaal was gekomen, beklagde daar opnieuw verscheen; dat beklagde den wachtcommandant toevoegde, dat het diens schuld was, dat hij, beklagde, een schram had opgelopen aan zijn rechterhand en dat de wachtcommandant een pik op hem had; dat de wachtcommandant beklagde gelastte het wachtlokaal te verlaten, waaraan deze niet onmiddellijk gehoor gaf; dat beklagde ten slotte aan dien last voldeed; dat deze daarna nog met eenige dienstplichtige sergeanten in den gang stond na te praten; dat de wachtcommandant toen onder het trekken van een pistool beklagde heeft gelast naar zijn kamer te gaan, waaraan deze toen voldeed; 2. Th. A. Otten, 36 jaar, sergeant der Infanterie te Arnhem:

dat hij op 12 Maart 1931 te ongeveer 23 uur zich als commandant der kazernewacht bevond in het wachtlokaal van de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem; dat hij omstreeks dat uur rumoer van stemmen hoorde in de gang nabij het wachtlokaal; dat hij het wachtlokaal heeft verlaten en toen beklagde zag staan met diens arm geslagen om den schouder van een soldaat, terwijl nog andere dienstplichtige sergeanten en soldaten daarbij stonden; dat hij toen op beklagde is toetreden en heeft gezegd: „Staaak die ver-toning”, terwijl hij hem tevens heeft gezegd, dat hij zich als onderofficier behoorlijk had te gedragen en dat hij zich niet zoo vlegelachtig moest aanstellen; dat beklagde verkeerde in een toestand, die op hem den indruk maakte, dat hij iets te veel gedronken had; dat hij daarop het wachtlokaal is binnengegaan op den voet gevolgd door beklagde en meerdere andere personen; dat beklagde zich toen bij hem meldde en dat hij, getuige, toen beklagde zich tot hem wilde richten over de uitdrukking „vlegelachtig”, dezen heeft verzocht even te wachten, omdat ook de andere soldaten gelegenheid zouden hebben zich te melden en de wacht te verlaten; dat beklagde daarop half zittende, half hangende is gaan staan tegen de tafel in het wachtlokaal, waarbij beklagde nog steeds pogingen deed zich tot hem te wenden; dat hij, omdat beklagde hem hinderde in de uitoefening van zijn functie, dezen heeft gezegd, dat hij naar zijn kamer moest gaan met ongeveer de woorden: „Ga jij nou maar naar je kamer”; dat beklagde hieraan niet voldeed; dat, toen hij, getuige, opstond van de tafel, waaraan hij gezeten was, beklagde nog dichter op hem toetrad, waarop hij hem van zich afduwde; dat beklagde toen een dreigende houding tegenover hem aannam met diens rechterarm zijwaarts, achter-

waarts van zijn lichaam gestrekt met de vuist gebald; dat hij daarop beklaagde heeft gelast de wacht te verlaten, waaraan deze geen gevolg gaf; dat hij daarop twee dienstplichtige sergeanten met den vinger heeft aangewezen en gezegd: „Jij en jij, zet hem buiten de wacht”; dat die sergeanten daaraan geen gevolg gaven; dat hij toen zelf beklaagde heeft aangepakt en dat tegelijkertijd de sergeant-plantonwacht Vellinga beklaagde ook aanpakte; dat beklaagde Vellinga toen van zich afschudde; dat Vellinga en beklaagde daarna elkander eenige klappen hebben gegeven, waarop beklaagde door eenige collega's uit het wachtlokaal is verwijderd; dat kort daarna beklaagde opnieuw in het wachtlokaal kwam; dat deze hem toevoegde: „Je hebt een pik op me, en je wilt me in streng arrest zetten, maar ik ga met groot verlof en ik ken je en ik zal je onthouden”; dat beklaagde toen weer door eenige collega's uit de wacht is gebracht, doch dat deze daarna weer in de wacht is gekomen; dat beklaagde hem toen toevoegde: terwijl deze zijn mond en hand liet zien, die verwond waren: „Dat heb jij veroorzaakt, te gelegener tijd rekenen wij wel af”;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden waaronder de feiten zijn gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd t.a. van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft, — de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan, met dien verstande, dat zij zijn gepleegd op 12 Maart 1931 en beklaagde de woorden heeft gebezigd sub IV in de telastelegging genoemd;

Overwegende dat de bewezen verklaarde feiten moeten worden beschouwd in zoodanig onderling verband te staan, dat zij èene voortgezette handeling uitmaken;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de begane feiten onwaardig en ongeschikt acht om in den door hem bekleeden rang van sergeant-titulair te blijven dienen;

Gezien artt. 6, 10, 25, 60, 62, 108, 114 en 117 Wetboek van Militair Strafrecht, 74, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 56 en 91 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan; Qualificeert het als:

I. Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid door een gebaar met eenig kwaad bedreigen;

II. Opzettelijke ongehoorzaamheid;

III. Feitelijke insubordinatie;

IV. Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen;

alles èene voortgezette handeling uitmakende;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf van zes weken;

Verlaagt hem tot den stand van soldaat.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's Hertogenbosch.

Vonnis van 21 April 1931. ¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-kolonel J. T. van Beijeren, kapiteins J. Drost, J. L. van Dam en J. de Bie.

Auditeur-militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Opzettelijke ongehoorzaamheid door twee of meer personen gezamenlijk gepleegd. (Het door een dienstplichtigen sergeant-titulair gezamenlijk met een tweeden dienstplichtigen sergeant-titulair niet voldoen aan den last van zijn meerdere in rang, sergeant commandant der kazernewacht, om te zamen met den tweeden dienstplichtigen sergeant-titulair een dienstplichtigen sergeant die zich in het wachtlokaal onkrjgstuchtelijk gedroeg, daaruit te verwijderen).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens S., oud 21 jaar, geboren te Vorden, gewoon dienstplichtig sergeant-titulair der Specialistencompagnie van het 19e Regiment Infanterie, met groot verlof te Vorden, beklagde en gerequiereerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde op 16 Juni 1930 is ingelijfd bij het 19e Regiment Infanterie, op 10 Januari 1931 is bevorderd tot sergeant-titulair en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 20 Maart 1931, door den Compagnies-Commandant te Arnhem opgemaakt, beklagde op 16 Juni 1930 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

¹⁾ Zie ook de hierna opgenomen sententie van het H.M.G. van 9 Juni 1931. Red. M.R.T.

Overwegende dat den beklagde aan den voet van het hem op 11 April 1931 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 12 Maart 1931 te Arnhem, als militair opzettelijk gezamenlijk met een tweede dienstplichtig sergeant-titulair, althans voor zich, nadat zijn meerdere in rang, de commandant der kazernewacht, de sergeant Otten, hem had gelast om den dienstplichtigen sergeant V.¹⁾, die zich in het wachtlokaal onkrijgstuchtelijk gedroeg, daaruit tezamen met dien tweeden dienstplichtigen sergeant-titulair te verwijderen, heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij op 12 Maart 1931 te ongeveer 23 uur kwam in het wachtlokaal van de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem, om zich aldaar voor binnenkomst te melden; dat hij aldaar behalve den wachtcommandant eenige sergeanten-titulair en soldaten aantrof; dat zich onder deze der sergeant-titulair V. bevond, die zich luidruchtig aanstelde en in woordenwisseling was met den wachtcommandant, sergeant Otten; dat V. te veel gedronken had, doch niet bepaald dronken was; dat deze driftig was en zich hoe langer hoe meer opwond; dat hij op een gegeven oogenblik zag, dat V. vóór den wachtcommandant stond met de vuisten gebald en dien wachtcommandant meerdere malen vroeg, of hij zich niet fatsoenlijk gemeld had; dat de wachtcommandant daarop den dienstplichtigen sergeant-titulair H. en hem, beklagde, gelastte om V. uit het wachtlokaal te verwijderen; dat die wachtcommandant dien last verstrekte door met den vinger op hen te wijzen en daarbij hun de woorden toe te voegen: „Jij en jij, zet hem buiten de wacht”, althans woorden van gelijke beteekenis; dat hij uit een en ander duidelijk heeft begrepen, dat hij met den sergeant H., V. uit de wacht moest verwijderen; dat hij aan dien last geen gevolg heeft gegeven, omdat V. zich op dat oogenblik in een zeer driftige bui bevond en het zijn, beklagde's, bedoeling was om V. met een zacht lijntje de wacht uit te krijgen;

Overwegende dat Th. A. Otten, 36 jaar, sergeant der Infanterie, te Arnhem, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op 12 Maart 1931 te ongeveer 23 uur zich als wachtcommandant der kazernewacht bevond in het wachtlokaal van de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem; dat hij op dat uur rumoer van stemmen hoorde in de gang nabij het wachtlokaal, waarop hij de gang is ingegaan om zich op de hoogte te stellen, door wie dat rumoer werd veroorzaakt; dat hij in de gang eenige sergeanten-titulair en soldaten zag, waaronder de sergeant-titulair V., die zich ongepast gedroeg en eenigszins den indruk maakte te veel gedronken te hebben; dat hij toen V. naar aanleiding van diens ongepaste

¹⁾ Het vonnis van den Krijgsraad te 's Hertogenbosch in zake dezen V. is hiervóór opgenomen. Red. M.R.T.

houding het woord „vlegelachtig” heeft toegevoegd; dat V. hem daarna op den voet naar het wachtlokaal volgde; dat, nadat deze zich gemeld had, deze een onderhoud met hem wilde hebben, waarop hij V. verzocht even te wachten; dat dit V.'s misnoegen opwekte, die eenige malen de vraag achter elkaar herhaalde; dat, toen hij, getuige, hem geen antwoord gaf, V. hoe langer hoe meer opgewonden werd en hem ongepaste uitdrukkingen toevoegde en hem ook min of meer belemmerde in zijn dienstverrichting als wachtcommandant, zoodat hij, getuige, zich genoodzaakt zag V. den last te verstrekken het wachtlokaal te verlaten; dat, toen deze daaraan niet voldeed, hij, getuige, aan twee dienstplichtige sergeanten-titulair, waarvan een beklagde was, den last heeft verstrekt om V. buiten het wachtlokaal te zetten door met den vinger op die sergeanten wijzende, hen toe te voegen: „Jij en jij, zet hem buiten de wacht”, althans woorden van gelijke beteekenis; dat aan zijn last niet door beklagde werd voldaan, ook niet, toen hij dien last nog nader aanvulde met de woorden: „Pak aan”;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat het is gepleegd op 12 Maart 1931 door beklagde gezamenlijk met een tweede dienstplichtige sergeant-titulair;

Overwegende dat de Krijgsraad termen aanwezig acht — nu het militair belang er zich niet tegen verzet — om ten aanzien van beklagde gebruik te maken van de bevoegdheid, bedoeld bij art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien de artt. 6, 10, 15, 60, 62 en 114 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 14 a. b. en 91 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklagde daaraan;

Qualificeert het als: Opzettelijke ongehoorzaamheid, door twee of meer personen gezamenlijk gepleegd;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf van veertien dagen; ¹⁾

Beveelt evenwel, dat de opgelegde straf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op twee jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit,

¹⁾ Bij vonnis van denzelfden datum is ook de tweede dienstplichtige sergeant-titulair, eveneens voorwaardelijk, tot dezelfde straf veroordeeld. Diens misdrijf is echter gequalificeerd als „opzettelijke ongehoorzaamheid” zonder meer. Als reden gaf deze verdachte op, dat hij niet aan den hem gegeven last heeft voldaan „uit vrees, omdat V. veel sterker is als hij en als een bokser bekend staat”.

of militair zijnde aan een krijgstuchtelijk vergriep, vallende onder art. 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergriep, vallende onder art. 2, Nos. 2—6 dier wet.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 9 Juni 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Wnd.-Advocaat-Fisikaal: Mr. J. A. de Visser.

Raadsman: Mr. S. Lievendag.

Nu krachtens art. 6, 1ste lid, R. Kr. de militair aan wien een titulaire rang is toegekend, wordt geacht de jongste der militairen van dien rang te zijn, kan de in de telastelegging genoemde sergeant niet gezegd worden de meerdere in rang van beklagde, gewoon dienstplichtig-sergeant-titulair, te zijn, doch was hij wel diens meerdere.

*Het H. M. G. oordeelt wijders niet wettig en overtuigend be-
wezen de ten laste gelegde omstandigheid dat beklagde het hem
ten laste gelegde feit gezamenlijk met een tweede dienstplichtigen-
sergeant-titulair heeft gepleegd.*

*De bij het vonnis opgelegde straf is te licht. Ook acht het Hof
den beklagde op grond van het begane feit ongeschikt in den door
hem bekleeden rang te blijven dienen.*

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis¹⁾ op den 21en April 1931 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, tegen S., oud 21 jaar, geboren te Vorden, gewoon dienstplichtig-sergeant-titulair bij de Specialisten-compagnie van het 19de Regiment Infanterie, thans met groot verlof te Vorden, gerequireerde in persoon, geïntimeerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde beteekend;

¹⁾ Hiervóór opgenomen. Red. M.R.T.

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den getuige, door den Advocaat-Fiscaal opgeroepen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen, doch alleen ten aanzien van de straf, en deze zal bepalen op drie weken gevangenisstraf;

Overwegende dat, nu krachtens artikel 6, 1ste lid, van het Reglement betreffende de Krijgstucht de militair, aan wien een titulaire rang is toegekend, wordt geacht de jongste der militairen van dien rang te zijn, de in de telastelegging genoemde sergeant Otten niet gezegd kan worden de meerdere *in rang* van beklaagde, gewoon dienstplichtig-sergeant-titulair, te zijn, doch hij wel diens meerdere was;

Overwegende dat het Hof wijders niet wettig en overtuigend bewezen oordeelt de aan beklaagde te laste gelegde omstandigheid, dat hij het hem te laste gelegde feit gezamenlijk met een tweeden dienstplichtig-sergeant-titulair zou hebben gepleegd; dat beklaagde mitsdien ook van dit gedeelte der telastelegging behoort te worden vrijgesproken, en in verband hiermede de qualificatie behoort te worden gewijzigd;

Overwegende dat de aan beklaagde bij het vonnis opgelegde straf aan het Hof te licht is voorgekomen, terwijl het Hof den duur van den door den Krijgsraad bepaalden proeftijd te kort acht;

Overwegende dat het Hof zich overigens vereenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overneemt met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen;

Overwegende dat het Hof den beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis vermeld, alsmede de artikelen 25,67 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 193 der Rechtspleging bij de Landmacht en 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zoover daarbij wettig en overtuigend bewezen is verklaard dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit gezamenlijk met een tweeden dienstplichtig-sergeant-titulair zou hebben gepleegd, en dat de sergeant Otten beklaagde's meerdere *in rang* was; alsmede voor zoover betreft de qualificatie, de aan beklaagde opgelegde straf en den duur van den door den Krijgsraad bepaalden proeftijd;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende,

Verklaart voorschreven deel der telastelegging niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt beklagde daarvan vrij;

Qualificeert het bewezen verklaarde feit als: „opzettelijke ongehoorzaamheid”;

Veroordeelt beklagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Beveelt, dat deze gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de beklagde zich vóór het einde van een proeftijd van drie jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2—6, van die Wet;

Verlaagt beklagde tot den stand van soldaat.¹⁾

Bevestigt het vonnis voor al het overige.

Naar aanleiding van vorenstaande sententie gaf de Nieuwe Rotterdamse Courant van 30 September 1931, Avondblad B, de ondervolgende opmerkingen ten beste:

Een sententie van het Hoog Militair Gerechtshof.

Onze defensie-medewerker schrijft ons:

Hier in Vorden ben ik begrijpelijkerwijze vraagbaak voor velen over allerlei militaria, waarvan gewoonlijk onze bekwame gemeentesecretaris, de heer Bergsma, heel wat meer kennis heeft dan ik.

Doch het verhaal, dat Jan Lambertus Smit mij in Juni j.l. kwam doen, raakte meer het terrein, waarop ik mij gewoonlijk beweeg, t.w. propaganda maken voor de weermacht, overal daar waar het uitgesproken oordeel minder juist schijnt te zijn.

Smit, een aardige jonge man, hier uit het dorp, van beroep schildersknecht, werd bij mij gebracht door een oom, een gezien burger van Vorden, die het woord aldus voerde. Hij zou niet persoonlijk medegekomen zijn, wanneer hij niet op den bodem van zijn hart de overtuiging droeg, dat aan Smit onrecht was gedaan. Toen kreeg deze het woord.

Hij was tot dienstplichtig sergeant opgeleid bij de specialistencompagnie van het 19e reg. Inf. te Arnhem; had 9 maanden met plezier gediend en geen dag straf gehad. Den avond vóór het „afzwaaien” was hij met een ander sergeant-titulair van de opleiding in de wacht gekomen, om zich te melden en vond daar een derden sergeant-titulair van hun opleiding, van beroep kantoorbediende in Enschedé en sedert overleden, buiten zich zelf van woede, in hevige woordenwisseling met den wachtcommandant, een beroepssergeant van het 3e reg. Inf., eveneens in Arnhem.

¹⁾ Bij sententie van denzelfden datum is ook de tweede dienstplichtige sergeant-titulair, in appèl, tot gelijke straffen veroordeeld.

De wachtcommandant had Smit en zijn kameraad toegeroepen: pak hem aan; doch weder een ander sergeant, die van buiten kwam, meenende, dat de toeroep hem gold, gaf gevolg aan den last. Hij werd door den opgewondene, die een zeer geoeffend bokser was, met één slag machteloos geslagen.

Aan Smit was het toen in enkele minuten gelukt, om den opgewondene door overreding er toe te brengen, het wachtlokaal te verlaten. Tegen Smit en zijn kornuit, een klein kereltje uit Eibergen, ook van uitnemende plichtsbetrachting, was toen een klacht opge maakt wegens niet opvolgen van gegeven bevelen of beter: opzettelijke ongehoorzaamheid. Zijn kapitein, die Smit's optreden tactvol had geoordeeld, had een brief geschreven aan den krijgsraad te 's Bosch met een gunstig oordeel over de beide sergeanten, die ten slotte gestraft werden met twee weken voorwaardelijk.

Ik had het verhaal van Smit, dat mij in zijn eenvoud waar scheen, met klimmende verwondering aangehoord; doch deze steeg ten top, toen ik hoorde, dat de auditeur van den krijgsraad in hooger beroep was gegaan bij het Hoog Militair Gerechtshof, dat bij sententie van 9 Juni van dit jaar de straf met één week verzwaarde en de bijkomende straf van verlaging tot den stand van soldaat uitsprak.

Het hoogste gerechtshof had dus uitspraak gedaan en ik gevoelde, dat de kans op redres al uitermate gering zou zijn. Misschien gratie. Ik beloofde steun en ging op onderzoek uit. Voorzichtig natuurlijk, want de geheele zaak ging langs me heen. Edoch onrecht, hoe klein ook, vermoordt den geest, zeker in het leger en verzwakt de beteenis van mijn toch al zoo ondankbaren arbeid.

Het onderzoek bracht mij aan het licht, dat het onopgesmukte verhaal juist was.

De beide sergeanten-titulair waren „erin geloopt”, allerongelukigst. Zij waren goede soldaten geweest van onberispelijk gedrag. De wachtcommandant was vermoedelijk wat bang geworden. Zooals Smit mij later bevestigde, beefde de man over zijn heele lichaam. In den troep had men aldoor gehoopt op een krijgstuchtelijke afdoening van de zaak. Nota bene, de rechtspraak nam een klimmend strenger veroordeelende houding aan. Doch het treurigste van de geheele zaak was, dat de diepere oorzaak van de ellende scheen te schuilen in een antagonisme van den beroepssergeant-wachtcommandant tegen het dienstplichtige kader. Dit laatste nu, dat ik zeker niet beoordeelen kan, schijnt mij inderdaad het treurigste van de zaak, die ik, in spijt van de vertrouwelijkheid der mij verstrekte inlichtingen, wereldkundig ga maken.

De veroordeelde Smit heeft me inderdaad bevestigd, dat er van zulk een antagonisme hier sprake kon zijn; doch dan in al zeer beperkten omvang. Tusschen de beide in conflict geweest zijnde onderofficieren, waarvan de dienstplichtige volgens Smit een beste jongen was, die niemand zeker kwaad zou doen, zou een veete zijn geweest, die dien ongelukkigen avond bij den door drank verhitten „bokser” tot uiting was gekomen. Smit deelde me echter tevens

mede, dat beroepsonderofficieren van de specialisten-compagnie hem verzekerd hadden, dat het incident niet zou hebben plaats gevonden als er een andere sergeant, wie ook hunner, als wachtcommandant in functie ware geweest. Nog zeer onlangs was er één dezer beroepsonderofficieren werkzaam geweest bij het nazien van de kleeding van groot-verlofgangers in Vorden. Deze onderofficier had Smit laten roepen en hem op overeenkomstige wijze toegesproken.

Ik gaf aan Smit in overweging om met zijn kameraad een verzoek om gratie in te dienen, nadat ik de zaak te 's-Gravenhage met één der hoogste militaire ambtenaren had besproken. Deze „figuur” heeft me zelf den tekst van het gratie-verzoek ontworpen. Hij verwierp de bekende clausule, waarin veroordeelde bij verzoek om gratie zijn schuld aan het strafbare feit gewoonlijk belijdt en stelde ervoor in de plaats de clausule: „de schuldvraag in het midden latende”.

Het gratieverzoek is thans „gezien het advies van het Hoog Militair Gerechtshof” afgewezen.

Tweemaal heeft het Hof deze zaak behandeld. De wet vermag niets meer.

„Ik heb niet eenmaal voor het Hof de getuigenis kunnen hebben van den kameraad, die in conflict was met den wachtcommandant, dat hij zich door mij heeft laten overreden om de wacht te verlaten” — heeft Smit me nog onlangs verklaard.

Nog is redres mogelijk. De beide jongelieden zijn als soldaat overgeplaatst naar een ander regiment. Ik heb hoop, dat de commandant van het regiment ertoe moge besluiten, om hen beiden bij terugkeer onder de wapenen voor herhalingslichting weder in hun rang te herstellen. Dat kan en dat moet.

Doch ik doe tevens een beroep op den geest, die onze militaire rechtspraak moet beheerschen van met pijnlijke nauwgezetheid rekening te houden met de moreele factoren, die onzen legergeest beheerschen en daartoe in de toekomst meer rekening te houden met het oordeel van den troep over de bedrivers.

De leden van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch hebben dit terecht gedaan; de president heeft bij het uitspreken van het vonnis het gunstige oordeel door den kapitein overgelegd, uitdrukkelijk gereleveerd; en juist dit verheugende feit, dat mij de overtuiging heeft gebracht: een betere oplossing was reeds gevonden en dus mogelijk, heeft mij den moed der overtuiging gegeven om te schrijven.

In het Ochtendblad B van 10 October 1931 van genoemd dagblad volgde daarop onderstaand ingezonden stuk met het daaraan toegevoegde antwoord van zijn defensie-medewerker.

Een sententie van het Hoog Militair Gerechtshof.

(Ingezonden.)

Naar aanleiding van de bijdrage „een sententie van het Hoog Militair Gerechtshof” van uwen defensie-medewerker in uw avondblad van 30 September j.l., gaarne het volgende.

Uw medewerker oefent critiek uit op een sententie van het Hoog Militair Gerechtshof; hij vindt de daarbij aan den dienstplichtig-sergeant-titulair Smit opgelegde voorwaardelijke gevangenisstraf van drie weken met verlaging tot den stand van soldaat veel te zwaar. Blijkbaar gaat hij enkel af op hetgeen de veroordeelde hem persoonlijk heeft medegedeeld en baseert daarop een uiteraard eenzijdig oordeel.

Schrijver dezes heeft zelf de behandeling van de zaak tegen Smit ter zitting van het Hoog Militair Gerechtshof medegemaakt en vindt het nu nuttig om eenige punten betreffende deze zaak onder de aandacht van uw lezers te brengen, opdat ook zij — nu niet meer ééNZijdig voorgelicht — zullen kunnen beoordeelen, of het zoo duidelijk is, dat Smit, de protegé van uw defensie-medewerker, in zijn rang van dienstplichtig-sergeant had behooren te zijn gehandhaafd.

Achtereenvolgens zal nu zijn optreden tegenover zijn meerdere in dienst, den sergeant-wachtcommandant, en tegenover zijn ranggenooten worden besproken.

De wachtcommandant, beroepsonderofficier — wiens jarental ongeveer het dubbele van dat van Smit bedraagt — bevond zich den bewusten avond in een wel zeer moeilijke positie. Eenige dienstplichtige sergeanten-titulair, alsmede gewone dienstplichtigen, sommigen meer, anderen minder onder den invloed van sterken drank, onder hen een bepaald beschonken sergeant, met zijn arm om de schouders van een soldaat geslagen en druk gesticuleerend kwamen de kazerne binnen en begaven zich allen in de richting van het wachtlokaal. In dit lokaal werden de dronkemansmanieren voortgezet. Aan herhaalde waarschuwingen van den sergeant-wachtcommandant om zich te verwijderen werd geen gevolg gegeven. Hierop ontvingen Smit en een ander dienstplichtig-sergeant eindelijk, toen de wachtcommandant als verantwoordelijk ambtenaar in functie het tijdstip gekomen achtte om handelend op te treden, van hem de opdracht om bovenbedoelden sergeant, — die den wachtcommandant steeds maar lastig viel, zoodat deze hem van zich af moest duwen, — aan te pakken en uit het wachtlokaal te verwijderen om erger te voorkomen. Beiden begrepen zeer goed wat van hen werd verlangd, maar grepen niet in; de wachtcommandant kreeg den indruk, dat hij veeleer op tegen- dan op medewerking van de aanwezigen kon rekenen.

Op dat oogenblik kwam de dienstplichtig-sergeant-planton, die rumoer in het wachtlokaal had gehoord, van buiten aanloopen en, met één oogopslag den toestand overziende, greep hij den beschonkene aan.

Is dit nu eene dienstweigering van lichten aard? Kan een sergeant, van wien aldus gebleken is dat een meerdere in dergelijke omstandigheden niet onvoorwaardelijk op hem kan rekenen, in zijn rang blijven gehandhaafd?

Maar nu Smit's houding tegenover zijn kameraad, den dienstplichtig-sergeant-planton, die geheel uit eigen beweging den wachtcommandant te hulp snelde.

Smit verklaarde aan uw defensie-medewerker, dat deze sergeant met één slag door den opgewonden en beschonken dienstplichtig-sergeant-bokser machteloos werd geslagen. De lezer krijgt hierdoor den indruk, dat hij „k.o.” tegen den vloer lag, zoodat verder intermediair van Smit ten behoeve van dien kameraad doelloos zoude zijn geweest. Deze voorstelling van zaken is evenwel onjuist. De beschonkene heeft aan den plichtsgetrouwen dienstplichtig-sergeant wel eenige vuistslagen gegeven, doch heeft eene grootere tegenprestatie in den vorm van vuistslagen op mond en oogen terugontvangen, waarop hij rustiger werd en met Smit is medegegaan. De wachtcommandant trad, toen Smit en zijn kameraad werkeloos bleven toezien, persoonlijk op door den beschonkene aan te grijpen, en kreeg daarbij (gelukkig voor hem, maar vooral voor den beschonkene!) slechts een „afschamper” van weinig beteekenis.

Hoe vindt de lezer deze passieve houding van Smit tegenover zijn makker, die uit eigen beweging voor hem de kastanjes uit het vuur haalde?

In nog een derde opzicht is Smit's niet optreden onverdedigbaar, n.l. wanneer wij nagaan welk een slechten dienst hij zijn beschonken makker heeft bewezen. Wanneer Smit en zijn collega, die in het wachtlokaal aanwezig waren, aanstonds hadden gehoorzaamd aan het bevel, zou deze strafzaak hoogstwaarschijnlijk voor den beschonkene minder ernstige gevolgen hebben gehad.

Maar het allerbelangrijkste in deze zaak is uiteraard een vierde punt, n.l. de aanranding van de krijgstucht, de verzaking van den gehoorzaamheidsplicht. Smit had niet te beoordeelen, of de wachtcommandant met het geven van het bevel om aan te grijpen nog wat had kunnen wachten, zoodat hij, Smit, gelegenheid kreeg om den man met een zoet lijntje uit het lokaal te krijgen. De veel oudere beroeps-onderofficier heeft correct gehandeld; hij heeft het bevel om aan te grijpen eer nog iets te laat dan te vroeg gegeven; toen dit bevel gegeven werd, was hij namelijk reeds bedreigd.

In de gegeven lastige positie, waarin de wachtcommandant zich bevond, mocht S. niet anders doen dan onmiddellijk het bevel opvolgen. De tijd voor een zoet lijntje was toen voorbij. Hij heeft een kans gehad om zijn bruikbaarheid als onderofficier nu eens niet op de schoolbanken in een militair theorie-lokaal, doch in de praktijk te toonen en heeft, uit welken gezichtshoek men de zaak ook beziet, een erbarmelijk figuur gemaakt.

Dat S. niet eens gerechtigd was om tot zijn verweer aan te voeren, dat het ten slotte nog eenigermate aan zijne overreding te danken

was dat de rust terugkeerde, blijkt nog uit het verdere verloop der zaak. S. heeft den eenigszins ontnuchterde niet veilig en wel naar diens kamer weten te loodsen; toen deze namelijk zijn schrik over de worsteling eenigszins te boven was gekomen, keerde hij dadelijk naar het wachtlokaal terug (gevolgd door S.), en begon hij te dreigen: „Ik zal je onthouden” en: „Te gelegener tijd rekenen we wel af”, waaraan door den wachtcommandant en den sergeant-planton wederom op doortastende wijze een einde is gemaakt. De ontnuchterde is vervolgens geheel gekalmeerd uit eigen beweging met eenige collega's, doch *niet* met S., naar zijn kamer teruggekeerd.

Hoe S. heeft kunnen goedvinden, dat in zijn gratie-request werd gesteld: „de schuldvraag in het midden latende”, is mij een raadsel. Toen hij dat bedenkfel van „één der hoogste militaire ambtenaren in den Haag”, — die daartoe moet zijn gekomen op grond van een eenzijdige voorstelling der zaak, — las, moet hem toch de blos naar de kaken zijn gestegen. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat dit request geen uitwerking had, aangezien de opgelegde *voorwaardelijke* straf met verlaging toch reeds getuige van lankmoedigheid bij zijn rechters, daartoe zeker geleid door de omstandigheid, dat S. in zijn opleidingstijd nog nooit was gestraft.

S.

Onze defensiemedewerker antwoordt hierop het volgende:

Inderdaad oefende ik kritiek uit op de sententie van het Hof. Den „troep”, die op krijgstuhtelijke afdoening heeft gehoopt in den krijgsraad, die geen verlaging vroeg, treft geen schuld.

Dat ik *enkel* zou zijn afgegaan op hetgeen de veroordeelde mij heeft medegedeeld, is een meening, die ontspruit aan den zelfden kwalijken geest van „zwaard zonder genade”, die dit geheele artikel kenmerkt en waartegen ik „rücksichtslos” te velde ben getrokken en in het veld zal blijven, zoolang mijn krachten het toelaten.

Om misverstand te voorkomen, diene, dat S. geen dronkemansmanieren had op den bewusten avond; dat er bij hem, noch bij zijn kameraad een geest van tegenwerking is geweest; noch door hem een voorstelling is gegeven, alsof zijn ingrijpen door het geweld een ander overkomen „doelloos zoude zijn geweest”; dat S. wel degelijk den opgewonden kameraad heeft medegeetroond, doch hem op de binnenplaats niet langer kon bedwingen, of weerhouden, naar het wachtlokaal terug te gaan; dat de voorstelling alsof S. nota bene aanleiding zou zijn geweest voor de ernstige gevolgen, die deze zaak voor den beschonkene heeft gehad, vanzelf weerlegd wordt door het „succesvol” optreden van den sergeant-titulair, die den beschonkene heeft aangepakt met vuistslagen, „waarop hij rustiger werd”; dat er bij S. geen opzettelijke verzaking van gehoorzaamheidsplicht heeft bestaan; dat de veel oudere beroepsonderofficieren ontactvol zou gehandeld hebben, zooals andere beroepsonderofficieren moeten verzekerd hebben; dat S., „uit mijn gezichtshoek” gezien, geen erbarmelijk figuur heeft gemaakt; dat ten slotte de

beschonkene niet met S. naar de kamer is teruggekeerd had de begrijpelijke reden dat S. in een ander gebouw gehuisvest was en de beschonkene, „begeleid door eenige collega's”, naar zijn eigen kamer terugging; dat S. ook thans niet „schuld” wenscht te erkennen, zoodat er van „blos op zijn kaken” geen sprake was; dat S. ten slotte 14 dagen heeft moeten nadienen.

Hoe het dus mogelijk is, dat de inzender van „lankmoedigheid bij zijn rechters” durft te gewagen, is me een raadsel.

Bij den troep hoopte „men” op krijgstuchtelijke afdoening; de krijgsraad was lankmoedig en gaf twee weken voorwaardelijk; het Hof gaf drie weken voorwaardelijk en als „toetje” verlaging.

De logica ontsnapt me nog.

Doch de geest, die dit artikeltje bezielt, ligt een tipje van den sluier op. En nog blijft het mogelijk, dat het Hof de straf van verlaging heeft uitgesproken niet „unaniem”, doch bij „meerderheid” van b.v. 3 stemmen voor en 2 tegen. In zulk een onderstelling dacht ik, dat een gratieverzoek toch nog kans op inwilliging bood.

Niet voor hem als „protégé” heb ik gevochten, doch voor het „recht”. Een teleurgestelde heeft gesproken.

Het wil ons voorkomen dat de defensiemedewerker van de N.R.Ct. met zijn critiek op de sententie van het H.M.G. niet la main heureuse heeft gehad. Dagelijks krijgen wij uitspraken van ons hoogste militaire rechtcollege onder de oogen; op grond daarvan kunnen wij verklaren, dat als één verwijt ongegrond is, dit is de meening dat het Hof zware, laat staan te zware straffen zou opleggen. En wie onbevooroordeeld de vonnissen van den krijgsraad te 's-Hertogenbosch naar aanleiding van het gebeurde op 12 Maart, in zake V. en Smit doorleest, zal niet kunnen volhouden, dat in *dit* geval wél streng is geoordeeld. De pogingen van den defensiemedewerker om het tegendeel aan te toonen, schijnen ons dan ook toe hopeloos te zijn mislukt. Zelden lazen wij lichtvaardiger critiek op een rechterlijk vonnis. De zoo juiste terechtwijzing in de Ingezonden bijdrage van S. — niet onduidelijk een met kennis van zaken schrijvend insider — had den defensiemedewerker tot meer voorzichtigheid moeten stemmen, doch ook daarna gaat hij door met zijn onjuiste en ongepaste opmerkingen. Wél zegt hij zelf — *dit* terecht — dat hij „rückichtslos” is te velde getrokken! Dat Smit dien bewusten avond geen dronkemansmanieren had, heeft niemand ontkend; een misverstand — zie het onderschrift — behoefde dus daaromtrent niet voorkomen te worden. Niet voldoende was dat Smit niet tegenwerkte, zijn plicht was mede te werken en dien plicht heeft hij, onder vrij ernstige omstandigheden, opzettelijk en schromelijk verzaakt. Het is ons volkomen onbegrijpelijk hoe de medewerker dit, tegen alle evidentie in, kan ontkennen.

De medewerker zegt te hebben gevochten voor het „recht”. De

aanleiding is dan wel bijzonder ongelukkig gekozen en de *wijze* van strijdvoeren — door onwelwillende, onzakelijke opmerkingen — weinig sympathiek. Propaganda voor de weermacht — het terrein waarop de defensiemedewerker zegt zich gewoonlijk te bewegen — kunnen wij in zijn publicatie al evenmin zien, eerder propaganda tegen de weermacht. Ook dáárom veroorloven wij ons dezen medewerker aan te bevelen in den vervolge minder „rücksichtslos” en beter gedocumenteerd de pen te voeren; daarbij ook zijn militaire opvattingen nog eens te toetsen.

Red. M.R.T.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's Hertogenbosch.

Vonnis van 9 Juni 1931. ¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-Kolonel J. T. van Beijeren, Kapiteins G. Sturm, J. L. van Dam en J. de Bie.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. A. Bloemartz, te 's-Hertogenbosch.

Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling beledigen en met eenig kwaad bedreigen, alles ééne voortgezette handeling uitmakende. (Toevoeging van de woorden: „Verloopen korporaal, ik heb niets met je maken; als je niet maakt dat je wegkomt, zal ik je de kamer afdonderen”).

De tegenover zijn meerdere gebezigde woorden „verloopen korporaal” geven minachting voor dien meerdere te kennen en zijn mitsdien beleedigend.

In den zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens J. C. V., oud 20 jaar, geboren te Alphen, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de Tirailleur-compagnie van het 10e Regiment Infanterie te Ede, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN
EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

¹⁾ Zie ook de hierna opgenomen Sententie van het H.M.G. van 14 Juli 1931.

Overwegende dat de beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde op 23 Maart 1931 is ingelijfd bij het 10e Regiment Infanterie en tijdens het plegen van na te melden feiten nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 27 Mei 1931 door den Compagnies-Commandant te Ede opgemaakt, beklagde op 23 Maart 1931 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklagde aan den voet van het hem op 27 Mei 1931 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 25 April 1931 te Ede, als militair, opzettelijk zijn meerdere in rang, den dienstplichtigen korporaal Rinkel, in diens tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd en met eenig kwaad bedreigd, door hem toe te voegen: „Verloopen korporaal, ik heb niets met je te maken; als je niet maakt dat je wegkomt, zal ik je de kamer afdonderen”, althans woorden van gelijke beteekenis;

Overwegende dat de beklagde heeft ontkend het hem ten laste gelegde feit te hebben begaan;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd;

1. C. Rinkel, 20 jaar, gewoon dienstplichtig-korporaal bij de Tirailleur-compagnie van het 10de Regiment Infanterie, te Ede:

dat hij op 25 April 1931 korporaal van de week was bij de Tirailleur-compagnie van het 10de Regiment Infanterie te Ede; dat hij te ongeveer 21.45 uur op de kamer kwam en zag, dat er iets gebeurd was tusschen beklagde en den dienstplichtige Baars; dat beklagde hem aankeek en toevoegde de woorden: „Verloopen korporaal, als jij niet van de kamer afgaat, dan zal ik je er afdonderen”;

2. G. J. M. Baars, 20 jaar, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de Tirailleur-compagnie van het 10de Regiment Infanterie, te Ede:

dat hij zich in den avond van 25 April 1931 bevond op kamer 54 van de Tirailleur-compagnie van het 10de Regiment Infanterie te Ede; dat op een van de tafels een gramfoon stond, waarmede beklagde ruw omging; dat hij beklagde daarover een aanmerking maakte, waarop deze begon te schelden; dat gedurende dat gesprek de korporaal Rinkel op de kamer kwam; dat beklagde zich hierop tot dien korporaal richtte en zeide: „Verloopen korporaal, als jij niet van de kamer afgaat, dan zal ik je van de kamer afdonderen”;

Overwegende dat de woorden „verloopen korporaal”, door beklagde tegenover zijn meerdere in rang, den korporaal Rinkel, gebezigd, minachting voor dien meerdere in rang te kennen gaven en mitsdien beledigend waren;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem ten laste gelegde heeft begaan,

met dien verstande dat beklagde woorden heeft gebezigd van gelijke beteekenis;

Overwegende dat de bewezen verklaarde feiten moeten worden beschouwd in zoodanig onderling verband te staan, dat zij ééne voortgezette handeling uitmaken;

Gezien de artikelen 6, 10, 60, 62 en 108 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 56 en 91 Wetboek van Strafrecht, en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklagde daaraan;

Qualificeert het als: „Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling beledigen en met eenig kwaad bedreigen, alles ééne voortgezette handeling uitmakende”;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf van één week.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 14 Juli 1931.

Fung.-President: Mr. G. van Slooten Azn.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede en Mr. E. Jellinghaus, (plv.)

Wnd.-Advocaat-Fisikaal: Mr. A. Brants.

Raadsman: Mr. H. Th. Schaepman, te 's-Gravenhage.

De Krijgsraad heeft verzuimd in zijn vonnis melding te maken van eene ter zake van hetzelfde feit reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf (Art. 197 R.L.).

Rekening houdende met die krijgstuchtelijke straf (zes dagen streng arrest), is de door den Krijgsraad opgelegde straf (één week gevangenisstraf) te zwaar.

Overigens met bevestiging van het vonnis, de straf bepaald op zes dagen gevangenisstraf met geheele inminderingbrenging van de te zelfder zake reeds ondergane krijgstuchtelijke straf van zes dagen streng arrest.

In de zaak van J. C. V., oud 20 jaar, geboren in de voormalige gemeente Alphen, thans gemeente Alphen aan den Rijn, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de Tirailleur-compagnie van het 10de Regiment Infanterie, in garnizoen te Ede, gerequireerde in persoon,

appellant van een vonnis¹⁾ op 9 Juni 1931 door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch tegen hem gewezen, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den getuige, door den Advocaat-Fiskaal opgeroepen;

Gehoord den beklagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep, ook na het aldaar gehouden getuige-verhoor, het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklagde opgelegde straf, die aan het Hof te zwaar is voorgekomen, nu blijkens ten processe aanwezige schriftelijke verklaring van zijn compagnies-commandant beklagde ter zake van de hem in deze ten laste gelegde feiten krijgstuchtelijk is gestraft met zes dagen streng arrest, met de toepassing waarvan de rechter, ingevolge het bepaalde bij artikel 57, 2de lid, der Wet op de Krijgstucht, bij de bepaling van de straf heeft rekening te houden, en van welke krijgstuchtelijke strafoplegging de Krijgsraad verzuimd heeft in zijn vonnis melding te maken, zulks in strijd met het bepaalde bij artikel 197 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Overwegende dat het Hof zich overigens vereenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vermeld en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen;

Overwegende dat het Hof termen aanwezig acht de bereids ter zake van de onderhavige feiten ondergane krijgstuchtelijke straf op de door het Hof op te leggen straf geheel in mindering te brengen;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld, alsmede de artikelen 27 van het Wetboek van Strafrecht, 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zoover de aan beklagde opgelegde straf betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende,

¹⁾ Hiervóór opgenomen. Red. M.R.T.

Veroordeelt beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes dagen;

Bepaalt dat de bereids ter zake van de onderhavige feiten door beklaagde ondergane krijgstuuchtelijke straf van zes dagen streng arrest op voormelde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Bevestigt het vonnis voor al het overige.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 18 December 1929.

President (plv.): Mr. J. Sickenga.

Leden: Kapitein ter zee H. A. Romswinkel, kapitein der mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe, officier van den marinestoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries en kapitein der mariniers T. C. W. Michaëlis (plv.).

Fisikaal: Officier van administratie der 1e klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. J. A. E. Buiskool.

Voortgezet misdrijf van diefstal ten nadeele van het Rijk van verschillende levensmiddelen. Gedeeltelijke vrijspraak wegens gebrek aan bewijs. Beklaagde's verweer dat hij de door hem medegenomen goederen had gekregen van den sergeant-hottelier verworpen nu beklagde daarbij tevens heeft verklaard wel te weten dat deze geen beschikkingsrecht had over de weggenomen goederen, die behoorden aan het Rijk.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fisikaal tegen: K., matroos 1ste klasse, stambn., oud 25 jaren, geboren te Velsen, gedetineerd in het Marine-provoosthuis te Willemsoord en thans opgenomen in het Marine-hospitaal te Willemsoord,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 18 October 1929;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 13 December 1929 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

dat hij, dienende bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord (Den Helder), op verschillende tijdstippen in het tijdvak van ongeveer half September 1929 tot half October 1929.

aldaar heeft weggenomen de navolgende goederen, alle toebehoorende aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, met het oogmerk om zich deze goederen wederrechtelijk toe te eigenen, als:

- 1e. een hoeveelheid aardappelen, van ongeveer 37 kilogram,
- 2e. een model bezem,
- 3e. een hoeveelheid suiker, van ongeveer 20 kilogram,
- 4e. een hoeveelheid gebrande koffieboonen, van ongeveer 6,5 kilogram,
- 5e. een hoeveelheid zeep, van ongeveer 75 stuks, wegende ongeveer 7,5 kilogram,
- 6e. een zevental blikjes, inhoudende geconserveerde levensmiddelen,
- 7e. een hoeveelheid jam, van ongeveer 5 kilogram;

althans:

dat hij ten tijde en ter plaatse als primair vermeld, opzettelijk de aldaar genoemde goederen, van welke hij wist althans moest begrijpen en begreep dat deze door den sergeant-bottelier B. waren gestolen of verduisterd, in elk geval door misdrijf verkregen, van dezen als geschenk heeft aangenomen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 13 December 1929, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 18 December 1929 des namiddags te half twee;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. J. A. E. Buiskool;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden met aftrek der voorloopige hechtenis sedert den 29sten October ondergaan;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij den 28sten Juni 1922 in dienst is aangenomen als lichtmatroos voor den tijd van vijf jaren na het verlaten van het opleidingschip en dat zijn dienstdienst thans eindigt op 22 September 1932; dat hebben verklaard de getuigen:

1o. H. F. J. Smit: dat hij van Juli tot Augustus 1929, toen de „O 9” een reis naar de Oostzee maakte, belast is geweest met den botteliersdienst aan boord van die onderzeeboot; dat hij zich zeer goed herinnert, dat hij na het einde der reis, blikken leverpastei en cornedbeef van het hem ten processe vertoonde model, ongeveer een blik of drie, vier, heeft gestort bij den bottelier van de Kazerne voor den Onderzeedienst; dat de jam, die hij tijdens die reis heeft gebruikt, was verpakt in blikken van 5 kilogram; dat hij deze blikken van de Kazerne Onderzeedienst had ontvangen; dat de

vorm van deze blikken overeenstemt met dien van het hem ten processe vertoende blik jam;

2o. J. Tegelaar: dat hij tijdens de Oostzeereis van Hr. Ms. „O 10” belast was met den botteliersdienst aan boord van die onderzeboot; dat hij na afloop dezer reis zijn voorraad onderzebootvictualie, waaronder drie blikken leverpastei en drie blikken cornedbeef, persoonlijk heeft gestort bij den Chef van de bottelarij van den Onderzeedienst, een sergeant-bottelier; dat deze blikken leverpastei en cornedbeef een anderen vorm hadden dan de andere blikken met gelijknamigen inhoud, die hij aan boord had; dat de vorm van deze drie blikken leverpastei en cornedbeef overeenkomt met dien van de hem ten processe vertoond wordende blikken;

3o. A. van Dijk: dat het hem bekend is dat een maand of 3 à 4 vóór 11 November l.l. een hoeveelheid blikken jam van 5 K.G. van het hem ten processe vertoende soort in de Marine-magazijnen te Willemsoord van de Centrale magazijnen te Amsterdam zijn ontvangen; dat deze blikken aan schepen en inrichtingen zijn verstrekt geworden;

4o. G. Kerkmeijer: dat hij als officier van administratie van de Kazerne voor den Onderzeedienst van Februari tot en met 27 November 1929 het comptabel beheer had over de in die kazerne aanwezige levensmiddelen; dat in het begin van October l.l. de rijksveldwachter Zeilstra bij hem is gekomen met verschillende goederen, die bij beklagde in beslag waren genomen; dat onder meer daarbij waren 7 blikken conserven en één blik jam à 5 K.G.; dat hij verantwoordelijk is voor de artikelen van levensmiddelen van de bottelarij van de Onderzeekazerne en dat hij niemand vergunning heeft gegeven die weg te nemen of daarover te beschikken;

5o. L. Zeilstra: dat hij op 1 October 1929 in het huis van beklagde te Den Helder heeft in beslag genomen onder meer een groot blik met conserven en een jamblik met kleine conservenblikjes, welke hij heeft doen wegen door den officier van administratie bij de Onderzeekazerne; dat de vrouw van beklagde hem vertelde dat beklagde den vorigen dag die blikjes had thuisgebracht met de Marine-auto;

Overwegende dat ten processe aanwezig zijn als stukken van overtuiging de navolgende bij beklagde in beslag genomen goederen:

- 1 groot rond blik met jam,
- 2 blikken conserven (geel geschilderd),
- 4 blikken conserven (ongeschilderd) merk E. N. 12-27,
- 1 langwerpige rond blik conserven (ongeschilderd);

dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is K., oud 24 jaar (op 29 October 1929), geboren te Velsen en dat hij het laatst vóór indiensttreding gewoond heeft te Haarlem; dat hij het laatst gediend heeft als matroos der 1ste klasse bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord onder stamboekno. . . . ; dat hij op 28 Juni 1922 in dienst is aangenomen als lichtmatroos voor den tijd van vijf jaar na het verlaten van

het opleidingsschip en dat zijn diensttijd eindigt 22 September 1932; dat hij in het tijdvak van half September 1929 en eenige dagen daaraanvolgende telkens een paar blikjes conserven uit de Kazerne voor den Onderzeedienst te Den Helder heeft weggenomen, terwijl hij daarbij dienend was, met het oogmerk om zich die goederen wederrechtelijk toe te eigenen; dat die goederen aan het Rijk der Nederlanden toebehoorden en dat hij niemand toestemming heeft gevraagd om deze weg te nemen of daarover te beschikken;

Overwegende dat door de verklaringen van de getuigen en die van den beklaagde, benevens de eigen waarneming van den Krijgsraad bij het onderzoek ter terechtzitting door hem persoonlijk geschied, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem primair is tenlastegelegd, met uitzondering van de onder 1e, 2e 3, 4e, en 5e genoemde goederen en met dien verstande dat die goederen toebehoorden aan het Rijk der Nederlanden;

Overwegende dat de beklaagde bij monde van zijn raadsman Mr. Buiskool te zijner verdediging heeft aangevoerd, dat hij de door hem meegenomen goederen had gekregen van den sergeant-bottelier bij de Onderzoekazerne, doch dat deze verdediging hem niet kan baten nu beklaagde tevens daarbij heeft verklaard wel te weten dat deze geen beschikkingsrecht had over de weggenomen goederen, die behoorden aan het Rijk der Nederlanden;

Overwegende dat de Krijgsraad uit wettige bewijsmiddelen niet de overtuiging heeft kunnen putten dat beklaagde hetgeen hem primair meer bij telastelegging is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen heeft begaan en hij mitsdien hiervan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd:

„Het voortgezet misdrijf van diefstal”;

Overwegende dat eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gelet op het door den beklaagde sedert den 29sten October 1929 ondergane preventief arrest;

Gezien de artikelen:

2,60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27,56.310 van het Wetboek van Strafrecht;

185,189,190 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem is tenlastegelegd, gelijk hooger werd overwoon en qualificeert het bewezen verklaarde als boven vermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoer-

legging der uitspraak sedert 29 October 1929 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklaagde meer of anders werd tenlastegelegd dan bewezen werd verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij;

Gelast de teruggave van de als stukken van overtuiging gediend hebbende voorwerpen in de telastelegging genoemd onder 6e en 7e aan den officier van administratie van de Kazerne voor den Onderzeedienst te Den Helder, aan wien deze voorwerpen wederrechtelijk zijn onttrokken en die in de telastelegging genoemd onder nos. 1 tot en met 5 aan den beklaagde, bij wien zij zijn in beslag genomen, ¹⁾ na verloop van acht dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 9 Juli 1930.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Officier van administratie der 1ste klasse A. van Houte, kapitein der mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe, officier van den marine-stoomvaartdienst der 1ste klasse R. de Vries en kapitein der mariniers T. C. W. Michaëlis.

Fiscaal: Officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. J. Belonje.

Desertie in tijd van vrede (oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid langer dan 30 dagen, niet verder medemaken van eene reis

¹⁾ Dit bevel tot teruggave van deze overtuigingsstukken aan den beklaagde die erkend heeft die goederen te hebben weggenomen, doet zonderling aan. Nu hij echter in zoover is vrijgesproken, liet art. 190 R. Z. eene andere beslissing wel niet toe. De veroordeelde zelf zal er waarschijnlijk niet veel van hebben begrepen, hetgeen hem intusschen niet heeft weerhouden om de bewuste goederen werkelijk terug te halen.

In deze zaak heeft zich nog de bijzonderheid voorgedaan dat de officier-commissaris tot drie maal toe bij met redenen omkleed schrijven aan den Krijgsraad het voorstel heeft gedaan (art. 50 R.Z.) om den beklaagde uit arrest te ontslaan, waarop echter driemaal, zonder eenige motiveering en zonder den beklaagde te hooren, door den Raad werd beslist, dat daartoe geen termen bestonden, zulks hoewel ook de fiscaal en twee officieren van gezondheid bestendinging van het arrest niet noodig en niet gewenscht achtten.

Red. M.R.T.

met een oorlogsvaartuig van en naar eene plaats buiten het rijk in Europa), waarbij de schuldige zich in het buitenland verwijderde.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiscaal tegen C., stoker-olieman, oud 27 jaren, geboren te Vlissingen, gedetineerd in het Marine-Provoosthuis te Willemsoord,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 16 Juni 1930;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 21 Juni 1930 en het aan den voet van dat bevel den beklagde telastegelegde:

dat hij dienende als stoker-olieman aan boord van Hr. Ms. „Sumatra” destijds liggende te San-Francisco (Vereenigde Staten van Amerika), aldaar op omstreeks den 3den Januari 1927, in tijd van vrede met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, van boord is weggelopen, althans van passagieren is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij zich op den 2den Juni 1930 vrijwillig aan boord van Hr. Ms. Waachtschip te Vlissingen heeft teruggemeld,

hebbende hij door voormeld feit de reis van Hr. Ms. „Sumatra” van San-Francisco naar Honolulu, waartoe het bevel hem bekend was, althans redelijkerwijze door hem kon worden vermoed en welke reis op 4 Januari 1927 is aangevangen, niet medegemaakt;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 23 Juni 1930, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag, den negenden Juli 1930 des namiddags ten 1^{1/2} ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. J. Belonje;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden met aftrek der voorloopige hechtenis, ondergaan sedert 2 Juni 1930;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt: dat hij op 9 April 1923 in dienst is aangenomen als stoker der 2e klasse voor den tijd van vijf jaren;

dat een extract-scheepjournaal, gehouden aan boord Hr. Ms. „Sumatra” o.m. inhoudt:

24 December 1926. Maken door fluiten en ophangen bekend dat het schip Maandag 3 Januari 1927 naar Honolulu vertrekt.

H. W. en D. W. van Maandag 3 Januari 1927.

7u 30 Baksgewijs z.i. Mankeert van passagieren stoker-olieman C. Reewacht van Maandag 3 Januari 1927.

Maken door fluiten en aanplakken bekend dat het schip op Dinsdag 4 Januari 's morgens ten 8u naar zee vertrekt.

H. W. en D. W. van 4 Januari 1927.

7u 30 Baksgewijs z.i. Mankeert vanaf 3 Januari van passagieren stoker-olieman C.

9u 30 Ontmeeren, en met aanvaarding der reis bovengenoemde stoker-olieman afgevoerd uit de sterkte der bemanning.

dat een extract-scheepsjournaal, gehouden aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen o.m. inhoudt:

Reewacht van Maandag 2 Juni 1930.

2 uur. Meldt zich aan boord stoker-olieman C., volgens eigen opgaaf op 2 Januari 1927 gedeserteerd van Hr. Ms. „Sumatra” te San Francisco;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is C., oud 27 jaren, geboren te Vlissingen; dat hij het laatst gediend heeft aan boord Hr. Ms. „Sumatra”; dat hij op 9 April 1923 voor den zeedienst is aangenomen als stoker 2e klasse voor den tijd van vijf jaren; dat hij op 3 Januari 1927 als stoker-olieman diende aan boord Hr. Ms. „Sumatra”, destijds liggende te San-Francisco (Vereenigde Staten van Amerika); dat hij den avond tevoren na vastwerken van boord is gegaan en dat hij op 3 Januari 1927 des voormiddags half acht aan boord moest terug zijn; dat Hr. Ms. „Sumatra” een reis van San-Francisco naar Honolulu zou maken, welke reis op 3 Januari zou aanvangen; dat het bevel tot die reis hem bekend was, daar zulks door fluiten en aanplakken was bekend gemaakt; dat hij op 3 Januari 1927 te San-Francisco met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken van passagieren aan boord Hr. Ms. „Sumatra” aldaar is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij zich op 2 Juni 1930 vrijwillig aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Vlissingen heeft teruggemeld; dat hij door voormeld feit voornoemde reis van Hr. Ms. „Sumatra” niet heeft medegemaakt;

Overwegende dat door den inhoud van opgamelde bescheiden en de verklaring van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld eraan hetgeen hem is tenlastegelegd, met dien verstande dat hij het oogmerk had zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, dat hij van passagieren is achtergebleven, dat het bevel tot de reis van Hr. Ms. „Sumatra” van San-Francisco naar Honolulu hem bekend was;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: Desertie in tijd van vrede waarbij de schuldlige zich in het buitenland verwijdert”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gelet op het door den beklaagde sedert 2 Juni 1930 ondergaan preventief arrest;

Gezien de artikelen:

1, 60, 98 eerste lid aanhef en 1o. en tweede lid, 99 eerste lid aanhef en 5o. van het Wetboek van Militair Strafrecht; ¹⁾

27 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld eraan hetgeen hem is telastegelegd gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 2 Juni 1930 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklaagde meer of anders is telastegelegd dan bewezen verklaard en spreekt hem hiervan vrij.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 11 Februari 1931 .

President (Plv.) Mr. J. Sickenga.

Leden: Luitenants ter zee der 1ste klasse G. W. Stöve en C. Meijer, kapiteins der Mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe en T. C. W. Michaëlis.

Fisikaal: Officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Als dienstplichtige opzettelijk niet voldoen aan eene wettige oproeping om voor herhalingsoefeningen in werkelijken dienst te komen.

¹⁾ Aangehaald wordt art 98, eerste lid aanhef en 1°. Ten laste gelegd en bewezen verklaard zijn echter óók feiten als genoemd sub 2° en 3° van dat eerste lid. Waarom dan die nummers niet als toegepast vermeld? En als het feit valt onder no. 3 van art. 98 is dan daarenboven toepassing van art. 99, 1e lid 5° nog wel juist? Men vergelijkte, meer uitvoerig, onze aantekening M.R.T. XXII, blz. 287—289. Red. M.R.T.

Duur van de voorloopige hechtenis als duur van de straf toegemeten.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiskaal tegen: D., matroos 2e klasse Z.M., oud 24 jaren, geboren te Onstwedde, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 9 December 1930;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 29 Januari 1931, en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

dat hij, zijnde gewoon dienstplichtig matroos der 2e klasse van de lichte 1926 met groot verlof en als zoodanig gevestigd te Groningen, opzettelijk niet heeft voldaan aan de wettige, door den Burgemeester dier gemeente gedane oproeping, om op Maandag, den 16den Juni 1930 te Den Helder in de Marinekazerne voor herhalingsoefeningen in werkelijken dienst te komen voor den tijd van vijf weken;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 31 Januari 1931, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 11 Februari 1931, ten 1½ ure N.M.;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem telasteggele en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van 19 dagen, met bepaling dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging der uitspraak van en met 21 November 1930 tot en met 9 December 1930 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt:

dat hij op 1 September 1926 is ingelijfd als zeemilicien, zijnde hij gewoon dienstplichtige der lichte 1926 II uit de gemeente Groningen;

Overwegende dat een afschrift Koninklijk Besluit dd. 27 September 1928 no. 58 o.m. inhoudt:

dat op door den Minister van Defensie vast te stellen tijdstippen voor herhalingsoefeningen in 1929 zullen worden opgeroepen:

de zeemilicien-verlofgangers van de eerste en de tweede ploeg der lichte 1926 — met uitzondering van de kustwachters — voor den duur van vijf weken;

dat een afschrift der beschikking van den Minister van Defensie dd. 31 October 1928 VIIe Afd. nr. 236 Z. o.m. inhoudt:

dat in 1929 zullen worden opgeroepen tot opkomst in werkelijken dienst tot het vervullen van herhalingsoefeningen: de zeemilicien-verlofgangers van de eerste en de tweede ploeg der lichting 1926 — met uitzondering van de kustwachters — voor den duur van vijf weken op de in deze beschikking aangegeven tijdstippen in 1929;

dat een afschrift der beschikking van den Minister van Defensie dd. 15 Mei 1930 VIIe Afd. no. 244 Z.M. o.m. inhoudt:

dat D. moet worden opgeroepen voor het vervullen van herhalingsoefeningen tegen 16 Juni 1930, moettende hij zich melden in de Marinekazerne te Den Helder;

dat een afschrift van een door den Burgemeester van Groningen aan D. gerichte oproeping o.m. inhoudt:

dat de Burgemeester van Groningen D. oproept om op Maandag 16 Juni 1930 te Den Helder in de Marinekezerne voor herhalingsoefeningen in werkelijken dienst te komen voor den tijd van vijf weken; dat deze kennisgeving aan den belanghebbende is gezonden en niet als onbestelbaar is terugontvangen;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is D., oud 24 jaren, geboren te Onstwedde; dat hij het laatst gediend heeft bij de Marinekazerne te Willemsoord als matroos 2e kl. Z.M.; dat hij op 21 November 1930 is opgekomen voor herhalingsoefeningen, zijnde hij gewoon dienstplichtige der lichting 1926 II uit de gemeente Groningen en 1 September 1926 ingelijfd als zeemilicien;

dat hij een oproeping heeft ontvangen om op 16 Juni 1930 voor herhalingsoefeningen in dienst te komen en niet aan die oproeping heeft voldaan; dat hij zich op 21 November 1930 bij de politie te Zaandam heeft gemeld;

Overwegende dat door den inhoud van opgamelde bescheiden en de verklaring van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem is telastegelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Als militair opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van negentien dagen staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklagde;

Gezien de artikelen:

60, 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

9, 27 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld

eraan hetgeen hem is tenlastegelegd en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld; ¹⁾

Veroordeelt den beklagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van negentien dagen;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak van en met 21 November 1930 tot en met 9 December 1930 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging der uitspraak geheel in mindering zal worden gebracht.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 1 Juli 1931.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee D. Vreede, officier van administratie der 1ste klasse A. van Houte, kapitein der mariniers H. F. J. M. A. von Frijtag Drabbe en luitenant ter zee der 1ste klasse H. van Schreven.

Fisikaal: Officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Vrijspraak, daar de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft verkregen dat de beklagde het hem ten laste gelegde feit (n.l. het niet voldaan hebben aan eene wettige oproeping om tot het volbrengen van de eerste oefening in werkelijken dienst te komen) heeft gepleegd.

(Conform Fisikaal. Wèl is aanwezig het materiële feit van het niet voldoen aan de oproeping, doch er kan niet worden gesproken van opzet, terwijl bij beklagde ook alle schuld heeft ontbroken nu hem ter zake van het ten laste gelegde feit geen verwijt kan treffen.)

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fisikaal tegen: N., gewoon dienstplichtig kok 3e kl., oud 21 jaren, geboren te Amersfoort, gedetineerd in het Marine-Provoosthuis te Willemsoord,

¹⁾ Deze dienstplichtige had zich na het ontvangen van de oproeping ook schuldig gemaakt aan diefstal. De betrokken officier van Justitie heeft echter deswege eene strafvervolgning niet ingesteld en de militaire autoriteit heeft blijkbaar ook geen aanleiding gevonden om te dier zake alsnog verwijzing naar den Krijgsraad te gelasten. Hier had zich anders eene gelegenheid voorgedaan om, desnoods in hoogste instantie, te doen uitmaken of alsdan de militaire rechter bevoegd zou zijn geweest ook van dien diefstal kennis te nemen, m.a.w. of het niet voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst al of niet als een voortdurend misdrijf moet worden beschouwd. Men zie onze opmerkingen in M.R.T. XXV, blz. 291—296.

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad dd. 19 Juni 1931;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad dd. 24 Juni 1931 en het aan den voet van dat bevel den beklagde telastgelegde:

„dat hij, zijnde gewoon dienstplichtige der Zeemacht van de lichting 1929, als zoodanig gevestigd te Rotterdam, ingelijfd den 14den October 1929, opzettelijk niet heeft voldaan, althans niet heeft voldaan, aan de wettige door den Burgemeester dier gemeente gedane oproeping om 26 Februari 1930 te Den Helder in de Marinekazerne in werkelijken dienst te komen tot het volbrengen van de eerste oefening”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 25 Juni 1931, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag, den eersten Juli 1931 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing van de processtukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot vrijspraak van den beklagde van het hem telastgelegde;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt: dat hij op 14 October 1929 is ingelijfd als zeemilicien, zijnde gewoon dienstplichtige der lichting 1929 I; dat hij thans dient als kok Z. M. 3e klasse;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft verkregen, dat de beklagde het hem telastgelegde feit heeft gepleegd en hij mitsdien moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen: 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklagde is telastgelegd en spreekt hem hiervan vrij;

Uit den aan dit vonnis voorafgaanden Eisch van den fiscaal nemen wij het volgende over:

Overwegende dat uit deze bewijsmiddelen blijkt, dat de in de telastlegging vermelde oproeping den 9den Januari 1930 aan beklagde's adres te Rotterdam werd verzonden, op welken datum beklagde echter op zee was; dat hij op 2 Maart 1930 weder in Holland kwam en dat hij eenige dagen later weer naar zee vertrokken is, zonder te denken aan de hem indertijd in de Marinekazerne te Willemsoord verstrekte mondelinge mededeeling dat hij 26 Februari 1930 had moeten opkomen;

dat hij na het vertrek naar zee op 4 Maart 1930 spoedig daarna

van uit Antwerpen naar Rotterdam is teruggekeerd, omdat hij op een ander schip te Rotterdam geplaatst werd, met hetwelk hij ongeveer een week later naar zee is vertrokken;

dat aangenomen kan worden dat beklaagde, die te Rotterdam gevestigd was, in dien tijd thuis is geweest en dat het eenige verwijt dat tot beklaagde gericht kan worden is, dat hij, hoewel wetende dat hij eind Februari 1930 had moeten opkomen, niet naar een en ander geïnformeerd heeft, hoewel de oproeping dd. 9 Januari toen reeds bij hem thuis bezorgd geworden was;

dat hij van de oproeping in kwestie eerst ongeveer Juni 1930 van zijn moeder hoorde;

dat uit de aan zijn adres verzonden oproeping niet blijkt wat hij te doen heeft als hij wegens een andere reden dan ziekte of gebreken in de volstreckte onmogelijkheid verkeert op den bepaalden dag onder dienst te komen, zooals zulks wel vermeld wordt in de oproeping voor herhalingsoefeningen, n.l. dat de opgeroepene, die in een dergelijk geval verkeert, zich moet melden zoodra hij daartoe in staat is;

Overwegende dat in casu niet gesproken kan worden van een opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping om in werkelijken dienst te komen, daar hiervoor noodig is dat een dergelijke oproeping in handen van den betrokkene is geweest;

dat het materieele feit van het niet voldoen aan de oproeping blijft bestaan;

dat echter, voor wat betreft deze gedraging, bij beklaagde alle schuld heeft ontbroken, daar hij den 17 October 1929 aangemonsterd heeft voor een reis met de Slotlaan, met welk schip hij spoedig daarna naar zee is vertrokken en eerst den 2den Maart 1930 werd afgemonsterd, op een datum dus dat de dag, op welken hij had moeten opkomen, reeds verstreken was; dat hij ongeveer medio October 1929 niet kon voorzien dat de reis zoolang in beslag zou nemen en dat alleen in het geval dat de oproeping vóór dien dag aan beklaagde's adres verzonden zou zijn geworden, van schuld bij dezen zou kunnen worden gesproken; dat nu de bewuste oproeping eerst ongeveer 9 Januari 1930 aan beklaagde's adres werd bezorgd, hem ten opzichte van het ten laste gelegde feit geen verwijt kan treffen en hij mitsdien hiervan zal moeten worden vrijgesproken. ¹⁾

¹⁾ Deze overwegingen zijn niet van belang ontbloeit nu daarin wordt uitgesproken dat ook ten aanzien van art. 150 W.v.M.S. de z.g. leer van het „materieele feit” niet geldt. De H.R. neemt wel aan dat in strafzaken het beginsel geldt „geen straf bij afwezigheid van alle schuld” doch met de restrictie tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald. (Zie bijv. arrest 25 Februari 1929 N.J. 1929 bladz. 1500). De vraag zou kunnen rijzen of art. 150 3e lid, door de eigenaardige, zeer bijzondere redactie „Blijkt niet dat het feit opzettelijk is gepleegd.....” niet een zoodanige omschrijving geeft dat de nalatige ook bij afwezigheid van schuld strafbaar is, zoodat hier dus „anders” zou zijn bepaald.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 29 Juli 1931. ¹⁾)

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee D. Vreede, Kapitein-Luitenant ter zee G. W. Stöve, Officier van Administratie der 1ste klasse J. Nottrot en Luitenant ter zee der 1ste klasse H. van Schreven.

Fisikaal: Officier van Administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Desertie in tijd van vrede (oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; vrijwillige terugmelding na een vierdaagsche ongeoorloofde afwezigheid).

Niet bewezen verklaard de mede ten laste gelegde verduistering, in het bijzonder niet dat beklagde zich het door hem gebruikte rijwiel heeft toegeëigend, daar noch de bij het onderzoek gebleken feiten, ook niet die in de telastlegging genoemd, noch de omstandigheden waarin zich die feiten voordeden, het begrip toeëigening daarstellen of zelfs maar wijzen op een gedachte daaraan of voor-nemen daartoe. Anders de Fisikaal.

(Volgens de telastlegging was beklagde met een rijwiel, dat hij met vergunning even mocht berijden, niet teruggekeerd, doch daarmee van Vlissingen naar den Moerdijk gereden, waarna hij op een verderen tocht naar Amsterdam het rijwiel eigenmachtig bij een ander dan den rechthebbende had achtergelaten).

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fisikaal tegen H., lichtmatroos, oud 20 jaren, geboren te Amsterdam, gedetineerd in het Marine-Provoosthuis te Willemsoord;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 7 Juli 1931;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 23 Juli 1931 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

1°. dat hij dienende als lichtmatroos aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip” te Vlissingen, aldaar op den 13den Juni 1931, in tijd van vrede, met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, immers gestraft zijnde, zich van gemelden bodem heeft verwijderd en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 8 September 1931 bevestigd. Red. M. R. T.

gebleven, totdat hij, na zich op den 17den Juni 1931 te hebben gemeld in de Marinekazerne te Amsterdam, op den 18den Juni 1931 aan boord van voormeld Wachtschip is teruggekeerd;

2°. dat hij op den 14den Juni 1931 te Vlissingen opzettelijk een heerenrijwiël, toebehoorende aan S. Cracau, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, welk rijwiël hij met goedvinden van J. Cracau, een broeder van genoemden S. Cracau, even mocht berijden en alzoo anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door met dit rijwiël niet terug te keeren en het wederom ter hand te stellen aan J. Cracau voornoemd, doch er mede naar den Moerdijk te rijden, waarna hij op een verderen tocht naar Amsterdam het rijwiël eigenmachtig bij een ander dan den rechthebbende heeft achtergelaten;

3°. dat hij op den 14den Juni 1931 te Arnemuïden een dameshorloge, toebehoorende aan D. Otto, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen, met het oogmerk zich dat horloge wederrechtelijk toe te eigenen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 23 Juli 1931, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 29 Juli 1931 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem sub 1°. primair en sub 2°. tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met aftrek der voorloopige hechtenis sedert 18 Juni 1931 ondergaan, en tot vrijspraak van het hem sub 3°. tenlastegelegde;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt, dat hij op 17 October 1930 in dienst is aangenomen als lichtmatroos en dat hij thans nog als zoodanig dient;

Overwegende omtrent het telastegelegde onder 1°.:
dat een extract-scheepsjournaal gehouden aan boord Hr. Ms.

„Wachtschip” te Vlissingen onder meer inhoudt:

„Reewacht van Zaterdag 13 Juni 1931.

7 u. 40 Avondappel wachtswolk, zieken en gestraften.

Mankeert lichtmatroos H.

Reewacht van Donderdag 18 Juni 1931.

Komt aan boord ten 12 u. 35 m. de lichtmatroos H.”;

dat een extract-scheepsjournaal gehouden bij de Marinekazerne te Amsterdam onder meer inhoudt:

„Woensdag 17 Juni 1931.

23 u. 30 Meldt zich lichtmatroos H., deserteur uit Vlissingen”;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is H., oud 20 jaren, geboren te Amsterdam; dat hij het

laatst gediend heeft aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord als lichtmatroos; dat hij op 17 October 1930 in den dienst is aangenomen als lichtmatroos voor 5 jaren, ingaande na het verlaten van het opleidingsschip;

dat hij op 13 Juni 1931 diende als lichtmatroos aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip” te Vlissingen; dat hij zich op 13 Juni 1931 te Vlissingen met het oogmerk zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken van genoemd Wachtschip heeft verwijderd; dat hij sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij zich op 17 Juni 1931 heeft gemeld in de Marinekazerne te Amsterdam en den volgenden dag aan boord van het Wachtschip te Vlissingen is teruggekeerd;

Overwegende dat door den inhoud van opgemaakte bescheiden en de verklaring van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem sub. 1° primair is tenlastegelegd;

Overwegende omtrent het tenlastegelegde onder 2° en 3°:

dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat de beklaagde de hem tenlastegelegde feiten heeft gepleegd, wat 2° aangaat in het bijzonder niet dat de beklaagde zich het door hem gebruikte rijwiel heeft toegeëigend, daar noch de bij het onderzoek gebleken feiten, ook niet die in de tenlastelegging genoemd, noch de omstandigheden waarin zich die feiten voordeden, het begrip toeëigening daarstellen of zelfs maar wijzen op een gedachte daaraan of voornemen daartoe; dat de beklaagde mitsdien van die gedeelten der tenlastelegging moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Desertie in tijd van vrede”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen:

1, 60, 98 eerste lid, aanhef en 1° en tweede lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklagde's schuld er aan hetgeen hem onder 1° is ten laste gelegd gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 18 Juni 1931 in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering der opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklaagde is ten laste gelegd onder 2° en 3° en spreekt hem hiervan vrij.

MEMORIE VAN APPÈL in de zaak van den lichtmatroos H.

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof te 's Gravenhage mede te deelen, dat ik tegen het vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord d.d. 29 Juli 1931, gewezen tegen den in aanhef genoemden lichtmatroos, hooger beroep instel, teneinde eene eindbeslissing te krijgen over de vraag, of in deze nog van z.g. wederrechtelijk tijdelijk gebruik gesproken kan worden, dan wel of hier van toeïgening sprake is, zoodat de onder 2° tenlastegelegde gedraging het misdrijf van verduistering oplevert.

De beklaagde heeft opgegeven, dat hij bij het in bewaring geven van het rijwiel bij Berserik de bedoeling had dit wederom te doen toekomen aan Cracau. Wanneer deze bedoeling inderdaad bij hem had voorgezeten, dan had hij in ieder geval Cracau of den lichtmatroos Visser — een kameraad van beklaagde, die Cracau kende — moeten kennis geven van het feit, dat de fiets in de stalling in den Haag stond. Nu beklaagde bij het in bewaring geven van het rijwiel wist, dat het voor den rechthebbende zonder meer onmogelijk was het voorwerp wederom terug te bekomen, heeft hij zich door deze gedraging in de plaats gesteld van den eigenaar, heeft hij er als heer en meester over beschikt en dus een toeïgeningsdaad gepleegd.

Bovendien was beklaagde de eenige, die de fiets later weer kon terughalen; Berserik toch stond alleen met hem in relatie en wist niet van het feit dat het bewuste rijwiel niet aan dezen toebehoorde, maar aan Cracau te Vlissingen, zoodat hij laatstgenoemde nooit had kunnen melden, dat de fiets bij hem, Berserik, stond.

Voor den benadeelde was het rijwiel dus door den beklaagde zoek gemaakt; hierbij komt nog, dat als later om het bewaarloon — aangenomen kan worden dat men in een rijwielstalling niet gratis rijwielen in bewaring neemt — geschil ontstond tusschen beklaagde en Berserik, laatstgenoemde het rijwiel onder zich had kunnen houden tot het hem verschuldigde door den beklaagde betaald was; in ieder geval werd door beklaagde's gedragingen de oplevering van het rijwiel aan den eigenaar, Cracau, belemmerd of bemoeijkt.

Op grond van de hierboven vermelde omstandigheden kan hier m.i. van verduistering gesproken worden.

Willemsoord, den 1sten Augustus 1931.

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad,

G. H. VAN DRIEL.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 16 September 1931.

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein ter zee D. Vreede, officieren van administratie der 1ste klasse A. van Houte en J. Nottrot en luitenant ter zee der 1ste klasse H. van Schreven.

Fisikaal: Officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. H. van Driel.

Desertie in tijd van vrede (oogmerk om zich voor goed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid langer dan 30 dagen, niet verder medemaken van eene reis met een oorlogsvaartuig van en naar eene plaats buiten het Rijk in Europa), waarbij de schuldige zich in het buitenland verwijderde.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fisikaal tegen: H., matroos der 2e klasse, oud 24 jaren, geboren te Amsterdam, gedetineerd in het Marine-Provoosthuis te Willemsoord,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 19 Augustus 1931;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad dd. 3 September 1931, en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

dat hij dienende als matroos der 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Sumatra”, destijds liggende te New-York (Vereenigde Staten van Amerika), aldaar op den 11den October 1926, in tijd van vrede, met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, van passagieren is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij zich op den 1sten Augustus 1931 vrijwillig bij de Marinekazerne te Amsterdam heeft teruggemeld en op dien zelfden dag naar Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord is overgebracht, hebbende hij door voormeld feit de reis van Hr. Ms. „Sumatra” van New-York naar Oost-Indië, waartoe het bevel hem bekend was, althans redelijkerwijze door hem kon worden vermoed en welke reis op 16 October 1926 is aangevangen, niet medegemaakt;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 4 September 1931, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad, op Woensdag 16 September 1931, des namiddags ten 11½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem primair tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden met aftrek der voorloopige hechtenis sedert 1 Augustus 1931 ondergaan;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op 24 September 1924 in dienst is aangenomen als lichtmatroos en dat hij thans als matroos der 2e klasse dient;

Overwegende dat een extract-scheepsjournaal gehouden aan boord Hr. Ms. „Sumatra” te New-York onder meer inhoudt:

H. W. en D. W. van 11 October 1926.

7 u. Mankeert Matr. 2e kl. H.

Reewacht van Zaterdag 16 October 1926.

Mankeert bij vertrek Matr. 2e kl. H.;

dat een extract-scheepsjournaal gehouden bij de Marinekazerne te Amsterdam onder meer inhoudt:

1 Augustus 1931. Meldt zich de matroos der 2e klasse H., deserteur sinds 1926 in New-York.;

dat een extract-scheepsjournaal gehouden aan boord Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord onder meer inhoudt:

1 Augustus 1931. 4 u. 15 m. Onder geleide aan boord gebracht matroos 2e klasse H., deserteur.;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is H., oud 24 jaren, geboren te Amsterdam; dat hij het laatst gediend heeft aan boord Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord als matroos 2e klasse; dat hij op 24 September 1924 in dienst is aangenomen als lichtmatroos voor den tijd van vijf jaren;

dat hij, dienende als matroos 2e klasse aan boord Hr. Ms. „Sumatra”, destijds liggende te New-York, op 10 October 1926 is gaan passagieren en in den nacht van 10 op 11 October aan boord moest terug zijn; dat hij echter opzettelijk ongeoorloofd van passagieren is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning is afwezig gebleven tot hij zich op 1 Augustus 1931 vrijwillig bij de Marinekazerne te Amsterdam heeft teruggemeld en op dienzelfden dag naar Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord is overgebracht; dat hij op 11 October besloot niet meer naar boord terug te keeren en werk heeft gezocht en gevonden; dat het hem bekend was dat Hr. Ms. „Sumatra” op 16 October 1926 van New-York zou vertrekken, daar het reisplan reeds bij vertrek uit Holland naar Indië aan boord was bekend gemaakt, welke reis hij door zijn bovenvermeld achterblijven niet heeft medegemaakt;

Overwegende dat door den inhoud van opgemaakte bescheiden en de verklaring van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem telkens primair is telastgelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „Desertie in tijd van vrede waarbij de schuldige zich in het buitenland verwijdert”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen: 1, 60, 98 eerste lid aanhef en sub. 1° en 2° en 2e lid, 99 eerste lid aanhef en 5°, 106 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 1) 27 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem is telastegelegd, gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 1 Augustus 1931 in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering der opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 30 September 1931.

President (pl.v.) Mr. A. Veldman.

Leden: Officieren van administratie der 1e klasse A. van Houte en M. J. Kruys, kapitein der mariniers M. R. de Bruijne en luitenant ter zee der 1e klasse H. van Schreven.

Fiscaal: Officier van administratie der 1e klasse Mr. G. H. van Driel.

Raadsman: Mr. J. A. E. Buiskool.

Desertie in tijd van vrede. (Oogmerk om zich voor goed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken. Ongeoorloofde verwijdering, na 4 dagen gevolgd door aanhouding).

Zes weken gevangenisstraf. Geen geheele of gedeeltelijke inminderingbrenging van twee maanden, in den vorm van licht arrest doorgebracht preventief arrest.

1) Het trok onze aandacht dat in dit vonnis ook aangehaald is art. 98, eerste lid sub 2°. Men vergelijkte onze opmerking onder het hiervóór opgenomen vonnis van denzelfden Krijgsraad van 9 Juli 1930. Art. 98, eerste lid 3° is nog niet aangehaald ofschoon ook in casu dáárvoor reden bestond.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiskaal tegen S., tamboer der 2e klasse, oud 19 jaren, geboren te Amsterdam, gedetineerd aan boord Hr. Ms. „Wachtschip” te Willemsoord,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 3 Augustus 1931;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 15 September 1931 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

dat hij dienende als tamboer der 2e klasse bij de Compagnie Mariniers liggende in het kampement te Rio Canario (Curaçao), aldaar in den avond van den 7den Juli te ongeveer 9 uur 30 minuten, in tijd van vrede, met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, immers gestraft zijnde, zich van gemeld kampement heeft verwijderd en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij in den namiddag van den 11den Juli 1931 te ongeveer 6 uur door de politie nabij Westpunt (Curaçao) werd gearresteerd en naar de Marinierswacht in het Waterfort te Curaçao werd overgebracht;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 17 September 1931, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag, 30 September 1931, des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. J. A. E. Buiskool;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklagde aan het hem primair ten laste gelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van 23 dagen met aftrek der voorloopige hechtenis van en met 11 Juli 1931 tot en met 2 Augustus 1931 ondergaan;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt:

dat hij op 23 Januari 1929 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse voor den tijd van zes jaren;

Overwegende dat een extract-scheepsjournaal, gehouden bij de Compagnie Mariniers te Curaçao o.m. inhoudt:

„8 Juli 1931. 6.30 v.m. tamboer 2e klasse S. mankeert op baks-gewijs”;

dat een extract-scheepsjournal, gehouden bij de Compagnie Mariniers te Curaçao o.m. inhoudt:

„11 Juli 1931. 7 u. n.m. teruggebracht door de recherche tamboer 2e klasse S.”;

Overwegende dat heeft verklaard de getuige:

E. E. Groman, tijdelijk burgerpolitieagent der 2e klasse te Westpunt (Curaçao): dat hij op een Zaterdagmiddag in het begin van Juli 1931 te Westpunt in een huis een Europeaan aantrof, in wien hij onmiddellijk S. herkende; dat hij S. omstreeks 6 uur van dien middag heeft gearresteerd;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is S., oud 19 jaren, geboren te Amsterdam; dat hij het laatst heeft gediend als tamboer der 2e klasse bij de Compagnie Mariniers in het Waterfort te Curaçao; dat hij op 23 Januari 1929 in dienst is aangenomen als marinier der 3e klasse voor den tijd van zes jaren;

dat hij in den avond van 7 Juli 1931, na als tamboer van de wacht de avondronde te hebben medegemaakt, omstreeks half tien het marinierskampement te Rio Canario heeft verlaten; dat hij op het moment, dat hij het kamp verliet, van plan was zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken en hij sindsdien voortdurend en ongeoorloofd afwezig is gebleven totdat hij op Zaterdagmiddag 11 Juli 1931, omstreeks 6 uur, door de politie te Westpunt te Curaçao werd gearresteerd en overgebracht naar de marinierswacht in het Waterfort;

Overwegende dat door den inhoud van opgamelde bescheiden, de verklaring van den getuige en die van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem primair is telastegelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: „desertie in tijd van vrede”;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen: 1, 4, 60, 98 eerste lid aanhef sub 1o. eerste gedeelte en tweede lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

27 van het Wetboek van Strafrecht;

185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd gelijk hooger werd overwogen en qualificeert het bewezen verklaarde als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der uitspraak van en met 11 Juli 1931 tot en met 2 Augustus 1931 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht.

In verband met bovenstaand vonnis werden ons van geachte zijde de volgende opmerkingen gemaakt, waarvoor wij gaarne eenige plaatsruimte beschikbaar stellen.

De praktijk bij dezen Zeekrijgsraad is, dat arrest met waarneming van dienst (licht arrest) nimmer wordt afgetrokken. Bezwaren levert dit niet op, wanneer de man voor de verwijzing eenige dagen in licht arrest heeft doorgebracht en bij de verwijzing op vrije voeten wordt gesteld of in arrest zonder waarneming van dienst (provoosthuis met open deuren). Erger wordt het wanneer, zoals in de zaak S. het licht arrest eenige maanden heeft geduurd en beklaagde bij de uitspraak nog licht arrest ondergaat. Alsdan bestaat er m.i. wel aanleiding het voorarrest *gedeeltelijk* af te trekken. Arrest, al is het ook licht arrest, is een vrijheidsbeperking dus een *leed*. Wanneer dit licht arrest eenige maanden duurt wordt het een kwelling. Bij arrest in een cel met open deuren is men van de buitenwereld afgesloten en wacht men zijn tijd in lijdzaamheid af. Bij licht arrest daarentegen ziet men zijn medeschepelingen na vastwerken naar den wal gaan, hoort tijdens de werkzaamheden van de genietingen van den wal enz. enz. Bovendien kost het den gedetineerde weinig moeite om weg te loopen. Van zijn moreel wordt meer gevergd dan van iemand, die achter slot en grendel zit en voor wien het te eenemale uitgesloten is om te ontvluchten. Mij dunkt met deze factoren mag bij de vraag of het preventief arrest geheel of gedeeltelijk in mindering op de opgelegde straf moet worden gebracht, wel degelijk rekening worden gehouden. Justitieele zaken (Verordeningen Kon. Marine, Deel 3, Hoofdstuk XI, artt. 3, 26) beschouwt ook licht arrest als arrest. Bovendien houden de marine-voorschriften er rekening mede, dat arrest met waarneming van dienst wèl geheel of gedeeltelijk wordt in mindering gebracht. Artikel 21 (5) B. K. N. (Verordeningen Kon. Marine, Deel 3, Hoofdstuk I), bepaalt toch: Het bij een rechterlijke uitspraak *in mindering brengen* van een door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dier uitspraak in verzekerde bewaring doorgebracht tijdvak, *gedurende hetwelk hij dienst deed* en dus inkomsten genoot, heeft niet ten gevolge, dat de rekening van den betrokkenen met de genoten inkomsten wordt belast.

De Krijgsraad houdt schijnbaar met dat alles geen rekening, doch dan eischt m.i. de consequentie, dat de Krijgsraad in eerste zitting (art. 159 R.Z.) het arrest met waarneming van dienst opheft en den man of op vrije voeten stelt of hem in arrest zonder waarneming van dienst stelt. Ook dit echter deed de Krijgsraad in de zaak S. niet en de gevolgen waren mitsdien voor den beklaagde funest. Immers beklaagde had thans bij de uitspraak de keus om of in hooger beroep te gaan met het vooruitzicht om tot aan het tijdstip dat de sententie kon worden ten uitvoer gelegd, arrest met waarneming van dienst te ondergaan of direct afstand van appèl te doen en het vonnis te doen ten uitvoer leggen ten einde aan den voor hem onaangename toestand zoo spoedig mogelijk een einde te maken.

Inderdaad deed hij dit laatste, doch hij ging de cel in met het gevoel, dat van zijn recht op beroep niet geheel in vrijheid kon worden gebruik gemaakt. ¹⁾

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 15 October 1931.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. E. Jellinghaus, (plv.).

Wnd.-Advocaat-Fiskaal: Mr. J. A. de Visser.

Nadat hem verlof en eveneens vrijstelling van eene nachtelijke oefening, gevraagd tot het bijwonen van een bruiloftspartij was geweigerd, heeft de klager tegenover zijn compagniescommandant een zeer onbehoorlijke uitdrukking gebezigd („Als er nog meer bijkomt, dan deserteer ik maar”). Na vervolgens op het middagziekenrapport vrijstelling van practischen dienst te hebben verkregen, daarvan een ongepast gebruik gemaakt door zich naar elders te begeven en aldaar die bruiloftspartij bij te wonen.

Beklag ongegrond. Echter behoeft de strafreden, hoewel klager daardoor in geen deele is bezwaard, eenige verduidelijking en, onder weglating van gedeelten van minder essentielen aard, in verband met de vereischte korthed der formuleering eenige wijziging.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 19 Augustus 1931, van den vaandrig M., behorende tot de Tirailleur-compagnie van het 16de Regiment Infanterie, thans met groot verlof te Maarsssen, waarbij deze de eindbeslissing van het Hof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-Hoofd-instructeur bij bovengenoemd Regiment ingediend over de hem op 30 Juli 1931 door zijn Compagnies-Commandant, den Kapitein H., opgelegde straf van vijf dagen verzwaaard arrest en over de omschrijving van de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Nadat een door hem gevraagd verlof door zijn Compagnies-

¹⁾ Naar wij ons meenen te herinneren volgde destijds de Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam meermalen het systeem om in den vorm van licht arrest (scheeparrest) ondergaan preventief arrest voor de heft in mindering te brengen van de opgelegde straf.

„Commandant was geweigerd, zich zeer ongepast tegenover dien „commandant uitgelaten; vervolgens, zonder zich eerst te laten „inschrijven in het ziekenregister, zich ziek gemeld met het klaar- „blijkelijk doel vrij van dienst te verkrijgen en daardoor toch zijn „garnizoen te kunnen verlaten; bij het onderzoek onwaarheid ge- „sproken tegen zijn Compagnies-Commandant”, bij welke beslissing, — op 14 Augustus 1931 genomen en op 18 Augustus d.a.v. ter kennis van klager gekomen, — het beklag on- geground werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager, den strafoplegger en als getuigen onder eede den Reserve-Officier van gezondheid der 2de klasse H. en den Reserve-Tweede-Luitenant B., beiden thans met groot verlof;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat de strafoplegger, Kapitein H., heeft verklaard: dat hij op 27 Juli 1931 op het oefenterrein te Amersfoort aan klager een onderhoud heeft toegestaan, bij welk onderhoud klager hem om een dag verlof heeft gevraagd op 29 Juli 1931 voor het bijwonen van een bruiloftspartij op Dinsdagavond 28 Juli 1931; dat hij hem dit verlof heeft geweigerd; dat klager hem daarop heeft verzocht om nachtpermissie voor den nacht van 28 op 29 Juli 1931; dat hij ook deze nachtpermissie heeft geweigerd, daarbij aan klager mededeelende, dat in dien nacht een oefening zou worden gehouden, welke te ongeveer 2.30 ure zou aanvangen en waarbij al het personeel moest worden ingedeeld; dat klager daarop heeft geantwoord: „Dan kan ik nooit vóór dien tijd terug zijn; de fuif duurt wel tot een uur of vijf; als er nu nog meer bijkomt, dan deserteer ik maar”; dat hij, strafoplegger, dit gezegde op dat oogenblik niet ernstig heeft genomen en er dan ook een gemoedelijk antwoord op heeft gegeven; dat klager den volgenden dag met hem niet heeft gesproken over de nachtoefening en evenmin over zich ziek melden; dat te ongeveer 17.00 ure van dien dag een ordonnans te zijnen huize is gekomen met eene schriftelijke verklaring van den Reserve-Officier van gezondheid H., vermeldende dat vaandrig M. voorloopig twee dagen vrij van practischen dienst had gekregen, en met een schriftelijke mededeeling van klager in zake deze twee dagen vrij van practischen dienst en diens vervanging bij de nachtoefening; dat hij, strafoplegger, onmiddellijk daarop naar de kazerne is gegaan en daar in het ziekenregister heeft nagegaan, of klager daarin dien dag was ingeschreven. hetgeen niet het geval bleek te zijn; dat hij daarop den Eerste-Luitenant B. heeft opgedragen om in den avond van dien dag te controleeren, of klager zich wel in zijn pension te Amersfoort bevond, welke officier hem schriftelijk heeft gemeld, dat hij te 20,30 ure deze opdracht had uitgevoerd en klager toen niet aanwezig was en hem door de pensionhoudster en een van klager's medebewoners was medegedeeld, dat klager

reeds te ongeveer 16.45 ure was vertrokken, waarschijnlijk naar Utrecht;

dat bij het door hem (strafoplegger) gehouden onderzoek door klager is verklaard, dat hij te ongeveer 19.00 ure naar Maarssen is gegaan;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij op 27 Juli 1931 op het oefenterrein in het onderhoud met zijn Compagnies-Commandant, den Kapitein H., aan dezen vrijstelling heeft gevraagd van de nachtoefening van 28 op 29 Juli 1931, met het oog op het bijwonen van een bruiloftspartij te Maarssen; dat deze vrijstelling hem door den Kapitein is geweigerd, waarbij de Kapitein hem mededeelde, dat al het personeel bij die nachtoefening moest worden ingedeeld; dat hij daarop tot den Kapitein heeft gezegd: „Als er nu weer iets bijkomt, dan deserteer ik maar”; dat hij eenige dagen te voren was gestraft, waardoor hij, evenals door de weigering van vrijstelling van de nachtoefening, in geprikkelde stemming verkeerde; dat de Kapitein op die door hem, klager, gebezigde uitlating heeft geantwoord: „Dat zou ik maar niet doen”, of iets dergelijks; dat hij in den namiddag van den 28sten Juli 1931 op het ziekenrapport van 17.00 uur is gegaan, omdat hij zich niet geheel in orde gevoelde; dat hij zich daarbij niet in het ziekenregister heeft ingeschreven en niet wist, dat zulks voorgeschreven was; dat de Reserve-Officier van gezondheid H. hem twee dagen vrij van dienst heeft gegeven en hem hieromtrent een schriftelijk bewijs heeft overhandigd; dat hij meent, dat hij dien Officier van gezondheid heeft medegedeeld, dat hij in Maarssen woonde; dat hij den Officier van gezondheid heeft gevraagd of het goed was, dat hij twee dagen vrij van dienst thuis ging doorbrengen, waarop hij een bevestigend antwoord bekwam; dat hij de verklaring van den Officier van gezondheid, vergezeld van een begeleidend schrijven, onmiddellijk aan zijn Compagnies-Commandant heeft doen toekomen, en vervolgens naar Maarssen is vertrokken op de duozitting van het motorrijwiel van zijn broer, met wien hij een afspraak daaromtrent had gemaakt, toen hij nog volkomen gezond was; dat het vertrek uit Amersfoort te omstreeks 17.30 ure geschiedde; dat hij in den avond van dien dag een korten tijd heeft doorgebracht op de bruiloftspartij te Maarssen, vervolgens naar zijn ouderlijk huis is gegaan en in den vroegen ochtend van den volgenden dag, door een telegram gewaarschuwd, naar zijn pension te Amersfoort is teruggekeerd, wederom op de duozitting van het motorrijwiel van zijn broer; dat hij later bij het onderzoek van de zaak aan zijn Compagnies-Commandant heeft verklaard, te omstreeks 17.30 ure Amersfoort te hebben verlaten; dat hij met den Reserve-Tweede-Luitenant B. in den namiddag van den 28sten Juli 1931 een gesprek heeft gehad, waarbij hij, klager, zijn spijt uitdrukte niet op de bruiloftspartij aanwezig te kunnen zijn, en waarbij hij verder zeide: „Maar ik zal

vannacht toch wel niet bij de oefening verschijnen, want ik ga naar het ziekenrapport”;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1. H., Reserve-Officier van Gezondheid der 2de klasse:

dat klager op 28 Juli 1931 bij hem is gekomen op het ziekenrapport van 17.00 uur, zonder zich tevoren te hebben laten inschrijven in het ziekenregister; dat het meer voorkwam, dat onder-officieren op het ziekenrapport kwamen, zonder zich te hebben laten inschrijven; dat hij klager, op grond van diens klachten, die hij kon rechtvaardigen, twee dagen vrij van practischen dienst heeft voorgeschreven; dat hij tijdens het onderhoud met klager wel den indruk heeft gekregen, dat diens ouders niet in Amersfoort, doch niet dat zij te Maarssen woonden, en dan ook aan klager heeft gezegd dat hij hem tijdens zijne ziekte nog zou komen bezoeken; dat hij klager heeft toegestaan de twee dagen vrij van practischen dienst thuis door te brengen; dat klager hem niet over eene nachtelijke oefening heeft gesproken;

2. B., Reserve-Tweede-Luitenant der Infanterie:

dat hij op 28 Juli 1931 met klager een gesprek heeft gehad over de nachtelijke oefening; dat klager hem toen o.a. heeft gezegd, dat hij, klager, dien avond vrij van dienst moest zien te krijgen voor het bijwonen van een bruiloftspartij en dat hij zich om die reden ziek zou melden;

dat hij den indruk heeft gekregen, dat klager zich uitsluitend om die reden ziek zou melden;

Overwegende dat uit het vorenstaande is komen vast te staan:

dat klager op 27 Juli 1931 aan zijn Compagnies-Commandant een dag verlof heeft gevraagd voor het bijwonen van eene bruiloftspartij, welk verlof is geweigerd; dat hij daarna verzocht heeft om nachtpermissie met hetzelfde doel en ook deze hem is geweigerd, waarna hij tot zijn Compagnies-Commandant heeft gezegd: „Als er nog meer bijkomt, dan deserteer ik maar”, welke uitdrukking zeer ongepast is, waaraan niet afdoet klager's verweer, dat hij geprikkeld was en dat de Kapitein H. haar op het oogenblik, waarop zij werd gebezigd, blijkbaar gemoedelijk heeft opgevat, zijnde een dergelijke uitdrukking onder alle omstandigheden en afgezien van de oogenblikkelijke waardeering door den betrokken meerdere, ten eenenmale in strijd met de eischen, die een goede krijgstuicht stelt;

dat klagers wijders, na van den Officier van gezondheid eene verklaring te hebben verkregen, voorschrijvende twee dagen vrij van practischen dienst, zonder dezen duidelijk te hebben gezegd, dat hij dit van plan was te doen, op de duo-zitting van een motorrijwiel zich naar Maarssen heeft begeven, waar hij ter meerbedeelde bruiloftspartij is verschenen;

Overwegende dat klager terecht is gestraft en de opgelegde straf staat in juiste verhouding tot den ernst der gepleegde feiten;

Overwegende dat echter in de omschrijving der strafreden, hoewel

klager daardoor in geenen deele is bezwaard, niettemin klager's eigenzinnig vasthouden en met ongepaste middelen doorzetten van zijn wensch om op de bruiloftspartij aanwezig te zijn, niet geheel duidelijk wordt gekenschetst, en deze omschrijving, — onder weglating van de gedeelten, die met betrekking tot de hoofdzaak in dezen van minder essentieelen aard zijn, waaronder mede behoort het niet-inschrijven in het ziekenregister en de onjuiste opgave van het tijdstip van vertrek uit Amersfoort, wat in de strafreden heet: bij het onderzoek onwaarheid gesproken tegen den Compagnies-Commandant, — in verband met de vereischte korthed der formulering behoort te luiden zooals nader zal worden aangegeven;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Wijzigt de omschrijving der strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Nadat hem een dag verlof en eveneens vrijstelling van eene „nachtelijke oefening, beide gevraagd teneinde een bruiloftspartij „buiten zijn garnizoen bij te wonen, was geweigerd, een zeer onbe- „hoorlijke uitdrukking tegenover zijn Compagnies-Commandant ge- „bezigd.¹⁾ Na vervolgens op het middagziekenrapport vrijstelling „van practischen dienst te hebben verkregen, daarvan een ongepast „gebruik gemaakt door zich naar zijn woonplaats Maarssen te be- „geven en aldaar die bruiloftspartij bij te wonen.”;

Gelast dat deze omschrijving der strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Handhaaft de opgelegde straf;

¹⁾ Tusschen de regels is in deze beschikking wel te lezen dat het H.M.G. weinig voelt voor de „gemoedelijke” opvatting van den compagnies-commandant na een zéér ongepaste houding van een hem ondergeschikt militair. In vroeger jaren zou het Hof zijn critiek wellicht op meer onverholen wijze hebben uitgesproken, eene praktijk waaraan de opnemng van art. 71, wat betreft eene uitspraak waarin een militair als strafoplegger betrokken is geweest, in de Wet op de Krijgstucht niet geheel vreemd is. Nu 's Hofs beslissing volgens art. 68 W. Kr. in het openbaar moet worden uitgesproken, zou die oude praktijk uit militair oogpunt meermalen aan bedenking onderhevig zijn, zoodat het Hof haar, ook o.i. terecht, verlaten heeft. Intusschen staat nu daartegenover weer het nadeel dat der Regeering meermalen een waardevolle en zéér betrouwbare beoordeeling onthouden wordt betreffende de wijze waarop een strafoplegger van zijne bevoegdheid heeft gebruik gemaakt. (Men vergelijk de rede van den Regeerings-commissaris, Van der Hoeven, Militair Straf- en tuchtrecht, III, blz. 532). Al vinden we dan daaromtrent niets meer in de beschikkingen vermeld, geenszins mag daaruit de conclusie worden getrokken, dat nu ook het optreden van den strafoplegger of diens behandeling van de zaak naar 's Hofs oordeel geenerlei aanmerking verdient. In sommige gevallen zal dat evengoed als vroeger het geval zijn en er voor de Regeering of de militaire chefs aanleiding kunnen zijn de gestie van den strafoplegger aan een nader onderzoek te onderwerpen. Bij aandachtige lezing van beslissingen in beklagzaken voelt men al spoedig of er minder juist is opgetreden, ook al wordt dat niet meer met zooveel woorden in de beschikking gezegd.

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan den klager, één aan den strafoplegger, één aan den Majoor-Hoofdinstructeur voornoemd, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Defensie.

Krijgsraad in het Militair Arrondissement Curaçao.

Beschikking van 28 Mei 1931.

President-plv. Mr. B. J. Duetz.

Leden: Officier van Gezondheid der 2e klasse C. G. Aars en Eerste-luitenant der Mariniers P. J. van der Ende.

Als commandant van eene wacht deze zonder toestemming en zonder noodzaak verlaten; verder zijne echtgenoot gedurende twee dagen zonder toestemming in zijne dienstkamer laten logeeren. Beklag ongegrond.

Krijgsraads beschikking, waarin vervallen wetsartikelen waren toegepast, in opdracht van den Gouverneur verbeterd.

In de zaak van den brigadier S., klager over een hem opgelegde straf en strafreden.

Donderdag, den 28sten Mei 1931.

DE KRIJGSRAAD IN HET MILITAIR ARRONDISSEMENT CURAÇAO,

Gezien de stukken van het proces;

Gehoord den klager en den strafoplegger, zoomede het advies van den Auditeur-Militair, strekkende tot ongegrondverklaring der klacht met handhaving der straf en der strafreden;

Overwegende dat S., oud 25 jaar, geboren te Arnhem, dienende als brigadier bij de Militaire Politietroepen op Curaçao, klager over eene hem opgelegde straf en strafreden, op den 11en Mei 1931 door den Kapitein-Commandant der Militaire Politietroepen ¹⁾ is gestraft met veertien dagen streng arrest en vermindering van kost gedurende de eerste en laatste drie dagen, om de navolgende redenen:

„Als commandant van de wacht Caracasbaai deze 's avonds zonder toestemming of noodzaak verlaten om zich te begeven naar de woning zijner echtgenoot in de stad, deze dien avond eenige uren later medegenomen naar de wacht-vertrekken in Caracasbaai en die vrouw daar zonder toestemming laten logeeren in zijne dienstkamer

¹⁾ In dit geval wordt een beklag dadelijk bij den Krijgsraad behandeld. (art. 62 Reglement van Krijgstucht voor de kolonie Curaçao. K.B. 16 October 1922 St.bl. no. 558, Publicatieblad 1923 no. 2). Red. M.R.T.

gedurende twee dagen (verzachtende omstandigheden in aanmerking genomen).”;

Overwegende dat klager op 15 Mei 1931 heeft verzocht, dat deze zaak door den Krijgsraad worde onderzocht, aangezien hij zich bezwaard gevoelt over de hem op 11 Mei 1931 opgelegde straf met de daarbij behorende strafreden;

Overwegende dat de navolgende personen in hoofdzaak hebben verklaard:

1°. klager, brigadier:

dat hij op 8 Mei 1931 wachecommandant was van de wacht aan de Caracasbaai en dat hij toen zonder toestemming van een van zijn superieuren, na het verlaten der wacht naar de stad is gegaan, naar de woning van zijn echtgenoot; dat hij volgens zijne meening hiertoe een reden van noodzaak had, hieruit bestaande, dat zijn echtgenoot reeds eenige maanden ernstig ziek was geweest en dat hij dien dag telefonisch bericht had ontvangen, dat de toestand van zijn vrouw zich verergerd had; dat hij tevoren aan den Commandant der Militaire Politietroepen, Kapitein Antheunissen, telefonisch toestemming had gevraagd om zijn vrouw te mogen bezoeken, doch dat deze toestemming hem niet verleend is; dat omstreeks des middags vijf uur hem getelefoneerd is geworden door een zekeren Leo Verschoor dat de militaire dokter medegedeeld had, dat de toestand van zijn vrouw niet van dien aard was dat hij, klager, onmiddellijk naar haar toe moest komen; dat hij niettegenstaande deze mededeeling zich toch zoo ongerust heeft gemaakt over zijn vrouw, dat hij zich dien avond naar zijns vrouws woning heeft begeven; dat hij tevoren in zijn plaats den infanterist Brouwer aangewezen heeft om het commando tijdens zijn afwezigheid waar te nemen; dat hij thuis gekomen zijnde, zijn vrouw niet ziek vond, alleen in eenigszins overspannen toestand; dat zij beiden toen kort daarna tezamen naar den post aan de Caracasbaai zijn gegaan; dat zijn vrouw dien nacht in een van de kamers van het gebouw is blijven logeeren; dat dit naar zijne meening geen dienstkamer was, hoewel dit vertrek door de militairen als slaappleats werd gebezigd; dat zijne vrouw tot Zondagmorgen daaropvolgend in dit vertrek is gebleven; dat des Zaterdagavonds om elf uur hem door den Commandant der Oefenbrigade, genaamd Lens, werd medegedeeld, dat zijn vrouw in dat vertrek niet langer mocht blijven slapen; dat zij daarop tot Maandagochtend zeven uur op den politiepost is gebleven, terwijl zij voor den nacht een ander slaapvertrek kreeg; dat dit laatste vertrek naar zijne meening ook niet tot de dienstvertrekken behoort; dat hij aan de Isla geen toestemming heeft gevraagd om zijn vrouw daar in genoemd slaapvertrek te laten overnachten, omdat iemand hem gezegd had, dat het niet toegestaan zou worden; dat hij bij het betrekken van de wacht geen inventaris heeft overgenomen, omdat er geen lijst van inventaris bestond; dat naar zijn meening hem een te zware straf is opgelegd, omdat het door hem verlaten van de wacht te Caracasbaai niet moet worden opgevat als bedoeld bij het

verlaten van een militaire wacht als omschreven in de wetten van militair strafrecht, aangezien deze wacht naar zijn meening meer een wacht der politie is als een zuiver militaire wacht; dat deze straf nog zwaarder wordt door het derven van de toelage, die hij ontving voor het verrichten van politiediensten en door het gemis van het menagegeld;

2°. de strafoplegger:

dat hij rapport heeft ontvangen van den brigadecommandant, welke dezen dienst had gecommandeerd, dat op den 9en Mei 1931 bij zijn contrôle aan de wacht Caracasbaai omstreeks elf uur namiddag de wachtcommandant aldaar, zijnde de brigadier S., in de voor het wachtpersoncel bestemde slaapkamer een vrouwspersoon bij hem op bed had liggen; dat uit bovengenoemd rapport voorts bleek, dat die vrouwspersoon de echtgenoot van S. was; dat naar aanleiding van dit rapport door hem, strafoplegger, een onderzoek is ingesteld en hij daarvoor heeft gehoord klager en de beide andere wachtgebende infanteristen; dat bij dit verhoor en onderzoek van den brigadier S. eigenschappen van dezen politiemilitair aan het licht kwamen, waardoor hij zich verplicht gevoelde een strenge disciplinaire straf op te leggen en hem voor te dragen voor verwijdering uit het korps en te doen opzenden naar Nederland; dat mede in verband met het feit, dat de brigadier S. zich schuldig had gemaakt als verantwoordelijk wachtcommandant aan het vergrijp in artikel 107 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor Curaçao ¹⁾ en gelet op zijn antecedenten, hij geen waarborgen kon vinden dat klager na deze opgelegde straf zijn gedrag zou verbeteren; dat hij klager heeft gestraft als militair, zoodat hem ook als zoodanig een militaire straf is opgelegd op grond van het Wetboek van (Militair? Red.) Strafrecht; dat de verklaring van klager dat het geen militair delict is, onjuist is, al is de nevenopdracht van het wachtpersoneel politiedienst in den ruimsten zin des woords in de naaste omgeving van het wachtgebouw; dat het juist is dat een gedeelte van de politietoelage ingevolge het dienaangaande bepaalde in de dienstvoorschriften voor de politietroepen voor Curaçao vervalt, wegens het niet verrichten van politiedienst; dat klager niet de voordeelen van het menagegeld mist; dat hem, strafoplegger, bij het verhoor en onderzoek is gebleken, dat S. omstreeks acht uur de wacht heeft verlaten en omstreeks elf uur daar is teruggekeerd met zijn echtgenoot; dat daar de tijdstippen moeilijk nauwkeurig te controleeren zijn door het gebrek van een klok, die den officieelen tijd aanwijst in de wacht, door hem de afwezigheid is aangeduid met „eenige uren”, waaronder hij verstaat een tijdsverloop in dit geval van minstens twee en hoogstens vijf uren; dat hij als verzachtende omstandigheden heeft aangerekend het gebeuren dat de man op grooten afstand van zijn echtgenoot „*telefonisch*” de mededeeling ontving, dat zijn vrouw wederom in een zenuwtoestand verkeerde;

1) Vrijwel gelijklopend als art. 129 Ned. W.v.M.S.

Overwegende, dat de klager in zijn tweede verhoor heeft opgegeven:

dat hij niet de meening is toegedaan van den strafoplegger, dat de post Caracasbaai een militaire wacht is en dat hij dienaangaande niet volgens artikel 107 van het Wetboek van Militair Strafrecht kan worden gestraft; dat hij toegeeft militair te zijn en als zoodanig gestraft kan worden; dat het door hem gepleegde feit naar zijne meening echter in geen geval onder voornoemd artikel 107 valt; dat het hem niet bekend was dat hij op den post Caracasbaai een dubbele functie had te vervullen n.l. als militair en als politiebeambte; dat hij tegen den persoon van den strafoplegger dit heeft aan te merken dat hem, volgens zijn meening, zijn aangevraagd ontslag niet gegeven is door toedoen van den strafoplegger op de voorwaarden, welke hij aanvankelijk had gevraagd, zijnde drie maanden inkomen; dat de strafoplegger hem bovendien daarna heeft aangezegd dat hij heel goed zijn dienst moest doen, daar hij anders wegens ongeschiktheid voor den dienst ontslagen zou worden; dat hij blijft bij zijn verklaring afgelegd op de vorige zitting van den Krijgsraad en dat hij daaraan niets heeft toe te voegen; dat hij blijft volharden te zwaar te zijn gestraft; dat hij ook blijft volharden dat de strafreden niet geheel juist is; dat hij omstreeks acht uur den post heeft verlaten en om kwart over tien weer is teruggekomen en derhalve hoogstens twee en een half uur is weg geweest;

Overwegende, ten opzichte van de strafreden dat de klager bij zijne verhooren ter terechtzitting zich in de eerste plaats heeft beroepen op het bestaan van een noodzakelijke reden waarom hij als Commandant van de wacht Caracasbaai deze heeft verlaten, hiervoor opgevend dat zijne echtgenoot reeds eenige maanden ernstig ziek was geweest en dat hij dien dag telefonisch bericht had ontvangen dat de toestand van zijn vrouw zich verergerd had;

Overwegende, dat dit beroep als niet juist moet worden aangenomen, aangezien toch uit klager's verklaring is gebleken, dat hij na het ontvangen per telefoon van de slechte tijding over zijne vrouw een tweede telefoonbericht kreeg, waarbij hem werd medegedeeld, dat de militaire dokter van oordeel was dat de toestand van klagers vrouw niet van dien aard was, dat klager onmiddellijk moest overkomen, zoodat naar het oordeel van den Krijgsraad klager als wachtcommandant zonder noodzaak de wacht heeft verlaten;

Overwegende, dat klagers tweede verweer dat zijne echtgenoot tijdens haar verblijf in den wachtpost aan de Caracasbaai heeft geslapen in een niet-dienstvertrek, kan worden gepasseerd, daar omtrent dit punt of het al of niet een dienstvertrek was geen twijfel bestaat, wordende dit vertrek door militairen als slaappleats gebruikt, wat door klager ook erkend wordt, en als zoodanig als dienstvertrek moet worden aangemerkt;

Overwegende, dat klager ook nog bezwaar heeft gemaakt tegen

de woorden in de strafreden „eenige uren”, welk bezwaar de Krijgsraad niet kan deelen, nu er is komen vast te staan, dat klager zeker minstens twee uren van zijn post weg is geweest, zoodat de gebruikte woorden „eenige uren” niet in strijd zijn met den waren tijdsduur van klagers afwezigheid;

Overwegende met betrekking tot de straf dat de klager hiertegen als verweer heeft aangevoerd dat hem een te zware straf is opgelegd, omdat het verlaten van de wacht aan de Caracasbaai niet moet worden opgevat als het verlaten van een militaire wacht als omschreven in de wetten van Militair Strafrecht, aangezien bedoelde wacht naar zijn meening meer een wacht der politie is als een zuiver militaire wacht;

Overwegende, dat deze zienswijze omtrent het wezen van de wacht aan de Caracasbaai hier niets ter zake doende is, omdat klager steeds in militair verband staat en militair blijft al wordt door hem daarnaast politiedienst verricht, zoodat terecht door den strafoplegger eene militaire straf is opgelegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad de straf van 14 dagen streng arrest en vermindering van kost gedurende de eerste en laatste drie dagen niet te zwaar acht in verband met de gepleegde feiten, waar het hier toch een brigadier betreft, die in bijzijn van zijne minderen als wachtcommandant zijn post verlaat tegen den uitdrukkelijken wil van zijn chef en die het bestaande dienstbevel en dienstvoorschrift opzettelijk overtreedt, alsmede gelet op het ter terechtzitting voorgelezen uittreksel uit het strafboek van den klager waaruit blijkt, dat hem in een klein tijdsverloop gedurende zijn diensttijd talrijke straffen zijn opgelegd;

Overwegende, dat de strafreden en de opgelegde straf alzoo volkomen rechtvaardig zijn, waarbij het in art. 40 van het Reglement van Krijgstucht voor de Kolonie Curaçao¹⁾ bepaalde in acht is genomen;

Overwegende, dat de strafoplegger bij zijn verhoor ter terechtzitting heeft verklaard klager te hebben gestraft ingevolge art. 107 van het Wetboek van Militair Strafrecht voor Curaçao;

Overwegende, dat de Krijgsraad zich niet kan vereenigen met het inzicht om de in de strafreden opgenomen feiten onder genoemd wetsartikel te brengen, doch van oordeel is dat deze feiten moeten worden gebracht onder de in art. 3²⁾ sub 1° van het Reglement van Krijgstucht voor de Kolonie Curaçao genoemde krijgstuhtelijke vergrijpen, waartegen krijgstuhtelijke straffen zijn gesteld;

Overwegende, dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit de opgave van den klager en uit de verklaring van den strafoplegger

1) Gelijkkluidend als art. 37 Wet Krijgstucht.

Red. M.R.T.

2) Moet vermoedelijk 2 zijn, overeenkomende met art. 2 Wet Krijgstucht; de overweging is niet zeer duidelijk; de opvatting van den strafoplegger lijkt ons wel zoo juist: krijgstuhtelijke afdoening van het misdrijf genoemd in art. 107 W.v.M.S. voor Curaçao, welk artikel voorkomt in art. 2, 2° Reglement van Krijgstucht voor Curaçao.

Red. M.R.T.

bewezen is, dat de klager in den avond van den 8sten Mei 1931 als commandant van de wacht Caracasbaai, deze 's avonds zonder toestemming of noodzaak heeft verlaten om zich te begeven naar de woning zijner echtgenoot in de stad, deze dien avond eenige uren later medegenomen naar de wachtvertrekken te Caracasbaai en die vrouw daar zonder toestemming heeft laten logeeren in zijne dienstkamer gedurende twee dagen;

Overwegende, dat derhalve geen redenen zijn tot wijziging van de straf of van de strafredenen en de klachten ongegrond zijn bevonden;

Overwegende, dat er naar het oordeel van den Krijgsraad geen reden bestaat om aan te nemen dat de gedane klacht zoodanig ongegrond en lichtvaardig is, dat dezelve aan een verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven, daar uit het onderzoek van zulk een oneerbiedigheid niets is gebleken;

Beschikkende volgens artt. 17—20 van de Rechtspleging bij de Landmacht en art. 5 van het Koninklijk besluit van 23 December 1914, Stbl. n°. 611 (Publicatieblad 1915, n°. 13);

Verklaart de gedane klachten ongegrond;

Handhaaft de straf en de strafredenen.

Ter zijde van de eerste bladzijde der beschikking staat aange- teekend: „Gepronuntieerd door den President-plaatsvervanger in den vollen Krijgsraad, in tegenwoordigheid van den Auditeur-Militair en den klager, in de zitting van 28 Mei 1931. De President-plaatsvervanger, B. J. Duetz.”

Hiernaast staat vermeld: „Overeenkomstig beschikking van den Gouverneur van Curaçao van 23 Juni 1931, n°. 872 ¹⁾, heeft de Krijgsraad op 14 Juli 1931 de doorhaling gelast van de hiernaast staande aantekening betreffende de uitspraak zijner beschikking van 28 Mei 1931, terwijl tevens op gemelden datum van 14 Juli 1931 de gewijzigde beschikking door den Krijgsraad in het openbaar bij monde van zijn President-plaatsvervanger werd uitgesproken. De President-plaatsvervanger, B. J. Duetz.”

Beschikking van 14 Juli 1931, genomen door dezelfde Heeren.

De Krijgsraad in het Militair Arrondissement Curaçao.

Gezien de beschikking van den Gouverneur van Curaçao van 23 Juni 1931;

Gelet op de beschikking van den Krijgsraad in het Militair Arrondissement Curaçao van 28 Mei 1931;

Beschikkende:

Bepaalt, dat de voormelde beschikking van 28 Mei 1931 zal

¹⁾ Volgens art. 72 Reglement van Krijgstucht voor de kolonie Curaçao zijn de beschikkingen van den Krijgsraad in beklagzaken onderworpen aan de goedkeuring van den Gouverneur en is deze zelfs bevoegd eene eindbeschikking te nemen, waartegen eenig beroep niet openstaat.

Het is vrij kras dat de Krijgsraad aanvankelijk bepalingen toepaste die reeds meer dan acht jaren vervallen waren. Red. M.R.T.

worden gewijzigd in dier voege, ten eerste, dat de daarin voorkomende woorden „beschikkende volgens artt. 17—20 van de Rechtspleging bij de Landmacht en art. 5 van het Koninklijk Besluit van 23 December 1914, Stbl. n°. 611 (P.B. 1915, n°. 13)” worden vervangen door „beschikkende volgens de artikelen 62, 63, 66, 69, 70 en 71 van het Reglement van Krijgstucht voor de Kolonie Curaçao (P.B. 1923, n°. 2)”, en ten tweede, dat de aanteekening gesteld aan het hoofd der laatstvermelde beschikking wordt doorgehaald en vervangen door eene nieuwe aanteekening betreffende de uitspraak van deze gewijzigde beschikking.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Vacantiekamer.

Zitting van 7 Juli 1931.

Voorzitter: Dr. C. O. Segers.

Raadsheeren: Drs. J. van Gelein Vtringa, W. A. van Woudenberg Hamstra, W. A. J. M. Fick en A. J. L. Nypels.

BESLAG OP NED.-INDISCH PENSIOEN.

De materie van het beslag op door Nederlandsch-Indië verschuldigd, doch hier te lande betaalbaar gesteld pensioen wordt thans geregeld door de voorschriften van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, zooals die luiden ingevolge art. 136 der Ambtenarenwet, terwijl art. 119 dier wet vaststelt voor welk gedeelte pensioenen betaalbaar zijn voor beslag. In deze materie hebben de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet opgehouden van toepassing te zijn.

Het verzoek om beslag te mogen leggen op een door Ned.-Indië verschuldigd, alhier betaalbaar gesteld pensioen is derhalve niet voor inwilliging vatbaar. ¹⁾

Verzoekschrift.

*Aan
den Hoogen Raad der Nederlanden*

Geeft eerbiedig te kennen:

H. C. B. Schmidt, weduwe van J. Haag, wonende te 's-Gravenhage, handelende voor zich en in hare hoedanigheid van moeder-voogdes over enz. (procureur Mr. G. W. Bannier);

¹⁾ De Hooge Raad is thans teruggekomen van zijn, in geheel andere samenstelling gewezen beslissing van 22 Juli 1930, W. 12189. *) Daarbij werd uitgegaan van de onderstelling, dat voor het leggen van beslag op een Indische bezoldiging, hier te lande betaalbaar, het verlot noodig is, bedoeld bij de artt. 65 en 66 der Ind. Comptabiliteitswet. Voorbijgezien werd — ook in mijne aantekening onder het arrest — dat laatstgenoemde bepalingen door de invoering der Ambtenarenwet hare toepasselijkheid t.a.v. hier te lande betaalbare bezoldigingen en pensioenen hebben verloren. Dat deze voor de praktijk hoogst belangrijke vraag zoo spoedig tot een bevredigende oplossing kon worden gebracht is te danken aan het initiatief van den procureur der verzoekster, die het ook z.i. niet vereischte verlot nochtans heeft aangevraagd.

S. B.

*) M.R.T. XXVI, bladz. 384. Red. M.R.T.

dat wijlen J. Haag, gewoond hebbende te 's-Gravenhage, blijkens hierbij overgelegde schuldbekentenis op of omstreeks 31 Maart 1924 heeft ter leen verstrekt aan J. J. Bergsma, gepensionneerd Oost-Indisch hoofdambtenaar, wonende te 's-Gravenhage aan de enz., gelijk deze van hem heeft ter leen ontvangen *f* 3000, met bepaling, dat gerequestreerde aan Haag over het geleende bedrag rente zou vergoeden, gelijkstaande met de rente, die Haag aan zijn bank zou moeten betalen ter zake van het uitgeleende bedrag, dat Haag zelf van zijn bank geleend had, en dat gerequestreerde al het door hem verschuldigde zou betalen op eerste aanmaning, doch uiterlijk 1 April 1926;

dat gerequestreerde van de hoofdsom nimmer iets heeft terugbetaald en de rente slechts heeft voldaan tot en met die, verschuldigd over het jaar 1927, hoewel hij herhaaldelijk tot betaling zoowel van de hoofdsom als van de later verschuldigd geworden rente is aangemaand;

dat Haag 10 Febr. 1930 is overleden, als erfgenamen nalatende requestrante, zijne weduwe, en de ten deze door haar vertegenwoordigde kinderen;

dat blijkens hierbij overgelegd, door gerequestreerde ondertekend saldobiljet de onbetaalde rente tot dien sterfdag berekend bedroeg *f* 430,46, welk bedrag eind Maart 1931 was gestegen tot *f* 632,04, kunnende het bedrag der sedert 1 April 1931 verschuldigd geworden en wordende rente thans nog niet worden vastgesteld;

dat requestrante pro se et qq. bij de Rb. te 's-Gravenhage veroordeeling van gerequestreerde tot betaling der vorenbedoelde bedragen heeft gevorderd en gerequestreerde ook de kosten van dat geding aan requestrante schuldig zal worden;

dat gerequestreerde ten laste van de begrooting van Nederlandsch-Indië geniet een *hier te lande betaalbaar gesteld* pensioen groot ruim *f* 1500 per kalenderkwartaal;

dat volgens het 2e lid, sub c, van art. 124 van de Ambtenarenwet 1929 op dit pensioen van overeenkomstige toepassing zijn de bepalingen van Titel III dier wet, waartoe behoort art. 117, dat ten aanzien van een op pensioen gelegd beslag de voorschriften van het gemeene recht van toepassing verklaart, zoodat requestreerde naar hare meening, na een executorialen titel tegen gerequestreerde verkregen te hebben, op de in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering omschreven wijze met inachtneming der beperkingen, omschreven in art. 119 der Ambtenarenwet 1929, op dat pensioen executoriaal beslag onder den rechtspersoon Nederlandsch-Indië kan doen leggen (of uit kracht van voormelde bescheiden dan wel met verlot van den President van de Rb. conservatoir beslag);

dat requestrante echter uit het arrest van de Vacantiekamer van Uwen Hoogen Raad van 22 Juli 1930, W. 12189, meent te moeten lezen de opvatting van Uwen Hoogen Raad, dat in een geval als het onderhavige de schuldeischer een beslag op een pensioen van zijn schuldenaar slechts mag doen leggen na daartoe verlot te hebben

verkregen van Uwen Hoogen Raad ingevolge de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet;

dat derhalve requestrante, beslag doende leggen zonder dat verlof, het risico zou loopen haar beslag later ongeldig verklaard te zien en zij zich mitsdien tot het verkrijgen van dat verlof tot Uwen Hoogen Raad wendt;

dat zij echter, *salva omni reverentia*, de volgende beschouwingen meent te moeten kenbaar maken ter toelichting harer opvatting, dat zij het verlof niet noodig heeft en daarzonder het beslag op geldige wijze kan doen leggen, en hoopt, dat Uw Hooge Raad die opvatting tot de zijne zal maken.

De actief of gepensionneerd Indisch ambtenaar, onverschillig of zijn bezoldiging of pensioen hier te lande dan wel in Nederlandsch-Indië betaalbaar is, is blijkens de bepalingen der artt. 123 der Grondwet en 1 der Ambtenarenwet 1929 niet ambtenaar in den zin van laatstgenoemde wet. Slechts verklaart art. 124, lid 2, sub *c.* op hem, voor zoover zijn tractement of pensioen hier te lande betaalbaar gesteld is, een gedeelte der bepalingen dier wet van overeenkomstige toepassing. Ten aanzien van beslagen op tractementen en pensioenen huldigt dus de wetgever het stelsel, dat te onderscheiden zijn twee categorieën Indisch Ambtenaren (waaronder hier en in het vervolg ook te begrijpen zijn gewezen Indisch ambtenaren), n.l. *a.* zij, die in Indië, en *b.* zij, die in Nederland betaald worden; dat voor categorie *b* gelden de bepalingen van Titel III der Ambtenarenwet en van het door art. 117 toepasselijk verklaarde „gemeene recht” (het bedoelde arrest van 22 Juli 1930 wekt ten onrechte, door te overwegen, „dat *volgens* de artt. 117 en 124, 2*c.*, der Ambtenarenwet het verlof, bedoeld bij de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet, slechts kan worden verleend voor enz.”, den indruk, als zouden de eerstgenoemde artikelen de laatstgenoemde vermelden) en voor categorie *a*, waarmede de Ambtenarenwet zich in het geheel niet bezig houdt, de *elders* te vinden wettelijke voorschriften. Zouden vroeger al op categorie *b* toepasselijk geweest zijn de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet (Uw Hooge Raad nam dit blijkens zijn jurisprudentie — laatstelijk 6 Mei 1929, W. 11973¹⁾ — niet aan), in elk geval is dit niet meer het geval sinds de inwerkingtreding van meer gemelden Titel III. Thans is „het gemeene recht” toepasselijk. Hiermede is in art. 117 slechts bedoeld het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Immers het artikel handelt slechts over hem, „die aangesteld (zijn of geweest zijn) in openbaren dienst om hier te lande werkzaam te zijn” (art. 1, lid 1, j^o. lid 4), en op deze wijze zijn de bepalingen der Indische Comptabiliteitswet uit den aard der zaak niet toepasselijk. Wanneer nu art. 117 door art. 124 van overeenkomstige toepassing wordt verklaard op categorie *b* der Indische Ambtenaren, wordt daardoor de beteekenis van het begrip „het gemeene recht” niet plotseling uit-

*) M.R.T. XXV, blad. 176. Red. M.R.T.

gebreed. En ook hierom zijn op die categorie de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet niet toepasselijk, omdat daaraan gede- rogeerd wordt door de leges posteriores, de artt. 117 en 124 der Ambtenarenwet 1929. Geenszins zijn eerstgenoemde artikelen ten opzichte van laatstgenoemde speciale voorschriften, die, hoewel ouder, toch aan de jongere algemeene derogeren. Integendeel, de jongere zijn de speciale voorschriften; zij zien uitsluitend op beslag op tractementen en pensioenen, terwijl de oudere een veel ruimere materie regelen, immers zien op beslag op „landsgelden, effecten of geldswaarde hebbende papieren, onder de administratie berustende, en op 's Lands goederen, koopmanschappen en meubelen, in het bezit of in gebruik van den lande”.

Zijn dus op categorie *b* de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet niet toepasselijk, wel zijn zij dit op categorie *a*. Over deze categorie zwijgt de Ambtenarenwet 1929 geheel. Men moet de wettelijke regeling dus elders zoeken. En bij dat zoeken blijken alleen genoemde artikelen in aanmerking te komen.

Naar de meening van requestrante behoort dus aan een schuldeischer, wiens schuldenaar tot categorie *a* behoort, anders dan het arrest van 22 Juli 1930 besliste, wel door Uwen Hoogen Raad verlof tot beslaglegging te worden verleend, doch heeft een schuldeischer, wiens schuldenaar tot categorie *b* behoort, dit verlof niet noodig;

Redenen,

waarom requestrante zich wendt tot Uwen Hoogen Raad met het eerbiedig verzoek haar pro se et q.q. te vergunnen ter verzekering en om betaling te verkrijgen van haar bovengenoemde vordering onder den rechtspersoon Nederlandsch-Indië, vertegenwoordigd door den Minister van Koloniën, beslag te doen leggen op de reeds opeischbaar zijnde en nog opeischbaar wordende termijnen van voormeld pensioen van den gepensioneerden Oost-Indisch hoofdambtenaar J. J. Bergsma, wonende te 's-Gravenhage, tot een bedrag van ten hoogste *f* 400 per kalenderkwartaal).

De Proc.-Gen. (Mr. Tak);

Overwegende, dat door verzoekster, zoo voor zich als in hoedanigheid van moeder-voogdes over hare drie minderjarige kinderen, gesproten uit haar huwelijk met nu wijlen J. Haag, gevraagd wordt beslag te mogen leggen onder den rechtspersoon Nederlandsch-Indië, vertegenwoordigd door den Minister van Koloniën, tot een bedrag van ten hoogste *f* 400 per kalenderkwartaal op het hier te lande, ad ongeveer *f* 1500 per kalenderkwartaal betaalbaar gestelde pensioen, hetwelk ten laste der begrooting van Nederlandsch-Indië genoten wordt als zoodanig door den gepensioneerden Oost-Indisch hoofdambtenaar J. J. Bergsma te 's-Gravenhage, zulks ter zake van door dezen van den auteur der verzoekers geleende en niet terugbetaalde gelden tot een bedrag van *f* 3000 in hoofdsom, met de daarop sedert 31 Maart 1924 verschuldigde renten;

Overwegende dat dit verzoek slechts tot den H. R. wordt gericht,

indien deze van oordeel zijn zou, dat voor het leggen van dit beslag 's Raads verlof noodig is, zijnde verzoekster zelve van meening dat dit niet vereischt wordt, daar zij zich voor haar geval volgens de artt. 117 en 124 aanhef en sub *c* der Ambtenarenwet 1929, Stbl. 530, zou hebben te gedragen naar de voorschriften van het gemeene recht, dus naar die van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, hetgeen zou moeten leiden tot hare niet-ontvankelijkverklaring in haar voorzegd verzoek;

Overwegende dat laatstgemelde zienswijze juist is;

Overwegende toch, dat de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet 1925, Ind. Stbl. 448, die voorschriften inhouden omtrent beslaglegging zoo hier te lande als in Ned.-Indië, op vorderingen loopende ten laste der begrooting van Ned.-Indië, sedert 15 Maart 1930, krachtens het K. B. van 7 Jan. 1930, Stbl. 6, waarbij bepaald is, dat o.a. de artt. 117 en 124 der Ambtenarenwet 1929, Stbl. 530, met ingang van eerstgemelden datum zullen in werking treden, zijn vervangen door laatstgenoemde wetsartikelen voor zoover betreft bezoldigingen en pensioenen door een overzeesch openbaar lichaam — en dus ook door Ned.-Indië verschuldigd, welke hier te lande betaalbaar zijn gesteld;

Overwegende dat dit volgt uit gezegd art. 124, sub 1°, 2° en *c*, verordenende, dat de bepalingen van titel III der Ambtenarenwet 1929, Stbl. 530, overeenkomstige toepassing vinden op bezoldigingen en pensioenen, door een overzeesch openbaar lichaam verschuldigd, voor zoover zij hier te lande betaalbaar zijn gesteld;

Overwegende dat tot de daarop van toepassing verklaarde bepalingen van titel III o.a. behoort art. 117, dat voorschrijft, dat ten aanzien van beslagen gelegd op bezoldigingen en pensioenen — en dus ook krachtens art. 124, sub 1°, 2° en *c* op Ned.-Indische pensioenen — het gemeene recht, d.i. het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering toepassing vindt;

Overwegende dat weliswaar bij het in werking treden van bedoelden titel III in art. 136 der Ambtenarenwet 1929, Stbl. 530, de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet 1925, Ind. Stbl. 448, niet uitdrukkelijk zijn afgeschaft, gelijk dit wel is geschied ten aanzien o.a. van de Wet van 24 Jan. 1815, Stbl. 5, en art. 757 Rv., waarop de bewering zou kunnen worden gegrond, dat zij nog van kracht zijn, doch dat dit argument geen gewicht in de schaal kan leggen, omdat zij voor Ned.-Indië moeten blijven gelden, daar de Ambtenarenwet 1929, Stbl. 530, waarin niet is voorgeschreven, dat zij voor Ned.-Indië, Suriname en Curaçao verbindt, volgens art. 123 der Grondwet slechts van kracht is voor het Rijk in Europa, terwijl bovendien in dit geval geen uitdrukkelijke afschaffing noodig was volgens art. 5 A. B., wijl de daarin geregelde materie van beslag in Nederland op vorderingen, loopende ten laste der begrooting van Ned.-Indië en hier te lande betaalbaar gesteld, zooals de onderwerpelijke, thans onderdak vindt voor beslag op bezoldigingen en pensioenen door Ned.-Indië verschuldigd in de artt. 117 en 124 der

Ambtenarenwet 1929, Stbl. 530, j^o. het bij II van art. 136 dier Wet ingevoegde art. 479a Rv., hetwelk voorschriften geeft omtrent derden-beslag onder den Staat of „openbare lichamen”, tot welke laatsten Ned.-Indië behoort, in Nederland vertegenwoordigd door den Minister van Koloniën;

Overwegende dat deze opvatting steun vindt in de geschiedenis der Ambtenarenwet 1929 (Stbl. 530);

Overwegende immers, dat Minister Donner, bij de behandeling van het Ontwerp dier Wet in de IIde Kamer der Staten-Generaal op 23 Oct. 1929 (Handelingen blz. 156)¹⁾, zich aldus uitte: „Naar aanleiding van de gerezen bezwaren moge ik misschien tevens nog eenige verduidelijking geven ten aanzien van het 2de lid. Onder de wet zijn gebracht koloniale traktementen en pensioenen, en ook daaromtrent is opgemerkt: treedt men niet op het terrein van den kolonialen wetgever?

„Neen; dit art. (124) is niet verbindend voor de koloniën, maar geldt alleen voor het geval, dat de Koloniale traktementen en pensioenen met het Nederlandsche recht in aanraking komen. En dat gebeurt, want de H. R. heeft onlangs nog een arrest gewezen — van 6 Mei 1929, W. 11973 — waarin het Nederlandsch recht toepasselijk werd verklaard en heeft toen aangenomen, dat een dergelijk traktement niet in beslag kon worden genomen in verband met de bepalingen van de Comptabiliteitswet, nevens art. 757 Rv. en de wet van 1815. Zouden wij de voorgestelde bepaling niet hebben, dan zou de consequentie zijn, dat dergelijke traktementen en pensioenen in het vervolg — door het vervallen van art. 757 — ten volle voor beslag in aanmerking zouden komen en daarom zijn zij onder dit recht gebracht.

„De vraag, in welke gevallen precies Nederlandsch recht en in welke koloniaal recht geldt, is een vraag van interregionaal recht. Maar omdat het artikel niet verbindend is voor de koloniën, staat vast, dat het alleen geldt, wanneer naar de beginselen van het interregionaal recht Nederlandsch recht moet worden toegepast.”;

Overwegende immers, dat hieruit volgt, dat volgens den Minister in Ned.-Indië onveranderd gelden de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet 1925, Ind. Stbl. 448, daar de Ambtenarenwet 1929, Stbl. 530, niet van toepassing is verklaard op dat gewest, doch dat op in Nederland betaalbaar gestelde bezoldigingen en pensioenen, loopende ten laste der begrooting van Ned.-Indië, welke men hier te lande wil beslaan, het regionaal — i.e. Nederlandsch — recht van toepassing is, dus de artt. 117, 124 en 136 der Ambtenarenwet 1929, Stbl. 530, jis. de bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering over de beslagen, alsmede het in dat Wetboek door gezegd art. 136 nieuw ingevoerde art. 479a;

Overwegende dat nu wel bij de totstandkoming der Indische Comptabiliteitswet er door de Regeering in de Memorie van Ant-

¹⁾ M.R.T. XXV, blz. 433.

woord de nadruk op is gelegd (Bijl. Hand. 1863/64, blz. 1145 en 1146), dat in het rechterlijk verlot voor het leggen van beslag onder den Staat een waarborg is gelegen voor de behartiging der belangen van dezen, doch dat die waarborg in de Ambtenarenwet 1929, Stbl. 530, niet langer noodig is geacht, hetgeen blijkt uit de afschaffing der Wet van 24 Jan. 1815, Stbl. 5, die nog een veel grooteren waarborg bevatte, en uit de toepasselijkverklaring van de voorschriften van het gemeene recht (art. 117) ten aanzien van beslagen gelegd op bezoldigingen en pensioenen niet enkel van ambtenaren hier te lande werkzaam of werkzaam geweest, doch bovendien krachtens art. 124, sub 1, 2° aanhef en c, ook ten aanzien van bezoldigingen en pensioenen door een overzeesch openbaar lichaam, gelijk Ned.-Indië, verschuldigd, doch alleen slechts voor zoover zij hier te lande betaalbaar zijn gesteld;

Overwegende dat mitsdien de verzoekster aan geen enkel wetsartikel het recht kan ontleenen zich met een verzoek als boven tot den H. R. te wenden, maar zij zich in haar geval heeft te gedragen naar de voorschriften der Ambtenarenwet 1929, Stbl. 530, en — in verband daarmee — naar die van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering omtrent „derden-beslag”. (Vgl. in anderen zin H. R. (Vacantiekamer) 22 Juli 1930, W. 12189, N. J. 1930, blz. 1344, bij welke beschikking mijne conclusie van toen niet is gevolgd);

Concludeert tot niet-ontvankelijkverklaring van verzoekster in haar verzoek.

De Hooge Raad, enz.;

Overwegende dat de verzoekster vraagt verlot als bedoeld bij de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet, Stbl. 1925, n°. 328, om beslag te mogen leggen op een door Ned.-Indië verschuldigd pensioen, dat hier te lande betaalbaar is gesteld;

dat ingevolge art. 124, 2de lid, der Ambtenarenwet, Stbl. 1929, n°. 530, de bepalingen van den 3en titel van deze wet overeenkomstige toepassing vinden o.m. op de pensioenen door Ned.-Indië verschuldigd, voor zoover zij hier te lande betaalbaar zijn gesteld;

dat het in dien titel voorkomend art. 117 bepaalt, dat ten aanzien van beslagen gelegd op pensioenen de bepalingen van het gemeene recht van toepassing zijn, dat zijn: de voorschriften van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, zooals die luiden ingevolge art. 136 der Ambtenarenwet, terwijl het ook in den 3den titel voorkomend art. 119 vaststelt voor welk gedeelte pensioenen vatbaar zijn voor beslag;

dat deze wetsvoorschriften dus de materie van het beslag op door Ned.-Indië verschuldigd, doch hier te lande betaalbaar gesteld pensioen regelen en wel op andere wijze dan waarop die materie geregeld was bij de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet;

dat hieruit volgt, dat met het in werking treden op 15 Maart 1930 van de betreffende voorschriften van de Ambtenarenwet de

evenvermelde artikelen der Indische Comptabiliteitswet hebben opgehouden van toepassing te zijn ten aanzien van hier te lande betaalbaar gestelde pensioen ten laste van Ned.-Indië;

dat derhalve het verzoek, dat uitgaat van de opvatting, dat te dien aanzien de artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet zijn blijven gelden, niet voor inwilliging vatbaar is;

Verklaart de verzoekster niet-ontvankelijk in haar verzoek.

(Overgenomen uit *Weekblad van het Recht* N° 12333³).

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

(Strafkamer), 22 Juni 1931. Mrs. Taverne, Schepel, de Menthon Bake, Fiek en Meckmann.)

BERECHTING V. E. MILITAIR. TEN ONRECHTE ONBEVOEGDVERKLARING.

Art. 76 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrect van 5 Juli 1921 S. 841 bepaalt, dat de militaire rechter kennis neemt van de strafbare feiten, BEGAAN DOOR MILITAIREN — d.w.z. begaan door hen, die tijdens het plegen van het feit militair zijn — behoudens de uitzonderingen door de wet gemaakt, waarvan ten dezen geen sprake is. Ten onrechte derhalve heeft de Kantonrechter zich enkel op grond, dat de verdachte ten tijde der behandeling op de terechtzitting militair was, onbevoegd verklaard van de zaak kennis te nemen.

(Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrect 1921,
art. 76; Sv. art. 349.)

Op het beroep van den Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het Kantongerecht te Zalt-Bommel, requirant van cassatie tegen een vonnis van dat Kantongerecht van 15 April 1931, waarbij de Kantonrechter zich onbevoegd heeft verklaard om van eene bij dagvaarding van 4 April 1931 aanhangig gemaakte zaak tegen E. K., kennis te nemen.

De Hooge Raad, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer de Menthon Bake;

Gelet op het middel van cassatie, door den requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

Schending, althans verkeerde toepassing van de artt. 348 en 349 juncto art. 398 Sv., in verband met art. 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Weliswaar was verdachte inderdaad ten tijde van de behandeling der bewuste zaak ter terechtzitting volgens zijne verklaring in militairen dienst, maar, evenzeer volgens zijne verklaring, was hij zulks nog niet ten tijde van het plegen van het feit, waarvoor hij terecht stond.

Naar requirants meening is dit laatste tijdstip beslissend ten aanzien van de vraag welke rechter bevoegd is tot kennisneming van de zaak. In dit geval was zonder twijfel de Kantonrechter te Zaltbommel bevoegd en niet de krijgsraad voor de Landmacht. De Kantonrechter had zich dan ook niet onbevoegd mogen verklaren;

Overwegende dat aan gerequireerde bij inleidende dagvaarding is telaste gelegd, dat hij op of omstreeks 5 Maart 1931 des namiddags omstreeks 8¹/₂ uur onder de gemeente Brakel op den openbaren weg „het Hovend” uit baldadigheid met een steen heeft gegooid in de richting van aldaar staande huizen, waardoor een ruit werd beschadigd, waardoor gevaar of nadeel kon worden teweeggebracht;

Overwegende ten aanzien van het middel:

dat, tenzij door de wet de kennisneming aan een anderen rechter is opgedragen, over alle overtredingen wordt gevonnisd door de Kantonrechters;

dat gerequireerde bij de behandeling dezer zaak ter terechtzitting van het Kantongerecht blijkens het daarvan opgemaakt procesverbaal heeft verklaard: Ik ben sinds eenige weken in militairen dienst. Op den dag dat ik het mij ten laste gelegde feit pleegde was ik nog niet in militairen dienst, waarop de Kantonrechter zich onbevoegd verklaard heeft, daar gerequireerde voor den Krijgsraad behoort terecht te staan;

dat art. 76 der Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht van 5 Juli 1921 S. 841 bepaalt, dat de militaire rechter kennis neemt van de strafbare feiten, begaan door militairen — dat wil zeggen begaan door hen, die tijdens het plegen van het feit, militair zijn, — behoudens de uitzonderingen door de wet gemaakt, waarvan ten deze geen sprake is;

dat uit voormelde verklaring van gerequireerde niet anders valt op te maken dan dat zich hier het geval van gezegd art. 76 niet voordoet, terwijl ook overigens niet blijkt, dat gerequireerde militair was, toen hij het telaste gelegde feit beging;

dat de Kantonrechter derhalve ten onrechte geoordeeld heeft, dat gerequireerde voor den militairen rechter terecht behoorde te staan, en zich ten onrechte op dien grond onbevoegd verklaard heeft;

dat het bestreden vonnis mitsdien niet in stand kan blijven;

Vernietigt het bestreden vonnis;

En rechtdoende ten principale krachtens art. 105 R. O.:

Verklaart den Kantonrechter te Zaltbommel bevoegd om van deze zaak kennis te nemen;

Wijst de zaak naar dien Kantonrechter terug ten einde haar op de bestaande dagvaarding verder te berechten en af te doen.

(Gewezen overeenkomstig de Conclusie van den Adv.-Gen. Van Lier.)

(Overgenomen uit Nederlandsche Jurisprudentie 1931, blz. 1232.)

WETGEVING.

Militaire Ambtenarenwet 1931,

vastgesteld bij de Wet van 19 December 1931, Staatsblad No. 519.

WORDINGSGESCHIEDENIS VAN DE WET.

1. In Februari 1931 deed de Minister van Defensie het ontwerp, dat geleid heeft tot de Militaire Ambtenarenwet 1931, om advies toekomen aan de Commissiën voor georganiseerd overleg voor het militaire personeel der landmacht en voor dat der zeemacht. Na ontvangst van die adviezen, begin Maart 1931, maakte de Regeering het ontwerp aanhangig bij den Raad van State. Nadat het onderzoek bij den Raad had plaats gehad en naar aanleiding van 's Raads advies door de Regeering rapport aan H. M. de Koningin was uitgebracht, is het ontwerp [**O. O.**] met Memorie van Toelichting ondertekend door den Minister van Defensie Mr. Dr. L. N. Deckers en den Minister van Justitie Mr. Dr. J. Donner, bij Koninklijke boodschap van 5 Mei 1931 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingezonden. (Bijlagen Handelingen 1930—1931, **353**, nos. 1 t/m 3).

2. In de vergadering van 22 Mei 1931 (Handelingen blz. 2553) deelde de Voorzitter van de Tweede Kamer mede, dat de afdelingen tot rapporteurs voor het wetsontwerp hadden benoemd de heeren Dr. Vos, ter Laan, Tilanus, Schaepman en Van Dijk (tevens voorzitter der commissie).

3. Onder dagteekening van 19 Juni 1931 stelde de commissie van rapporteurs haar Voorloopig Verslag vast. (Bijlagen Handelingen 1930—1931, **353**, n°. 4).

4. Bij brief van 26 September 1931 zond de Regeering aan de Kamer de Memorie van Antwoord in, waarbij werden overgelegd eene Nota van wijzigingen, aangevende de veranderingen, welke in het oorspronkelijk wetsontwerp zijn gebracht en een Gewijzigd Ontwerp van Wet [**G. O.**]. (Bijlagen Handelingen 1931—1932, **35**, nos. 1 t/m 3).

5. Onder dagteekening van 9 October 1931 bracht de commissie van rapporteurs haar Verslag uit, inhoudende, dat zij, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens dit wetsontwerp, van oordeel was, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam was voorbereid. (Bijlagen Handelingen 1931—1932, **35**, n°. 4).

6. Na het uitbrengen van het Verslag is door de Regeering nog

eene wijziging gebracht in art. 17 (vervallen van de woorden: „en het nummer”).

7. In de Tweede Kamer der Staten-Generaal zijn de openbare beraadslagingen gehouden in de vergadering van 23 October 1931 en is het ontwerp ten zelfden dage zonder hoofdelijke stemming aangenomen. (Handelingen 1931—1932, II, blz. 245 t/m 259).

8. De commissie van rapporteurs uit de Eerste Kamer, bestaande uit de heeren Gelderman, van Citters, Wibaut en Kranenburg en mevrouw Pothuis—Smit, stelde onder dagteekening van 14 November 1931 het Voorloopig Verslag en op 26 November 1931 haar Eindverslag vast. Laatstgenoemd stuk bevatte de Memorie van Antwoord der Regeering, met de mededeeling waarvan de commissie meende haar Eindverslag te kunnen sluiten. (Handelingen 1931—1932, I, n°. 13 en 13a).

9. In de Eerste Kamer der Staten-Generaal zijn de openbare beraadslagingen gehouden in de vergadering van 16 December 1931 en is het ontwerp ten zelfden dage zonder hoofdelijke stemming aangenomen. (Handelingen 1931—1932, I, blz. 90).

10. Het ontwerp is vervolgens, na door H. M. de Koningin te zijn geteekend, als wet van den 19en December 1931 opgenomen in Staatsblad 1931, n°. 519, hetwelk den 31en December 1931 is uitgegeven.

**Historische inleiding. — Algemeene opzet van het ontwerp. —
Algemeene beschouwingen. ¹⁾**

MEMORIE VAN TOELICHTING.

I. Historische inleiding.

Op een wettelijke regeling van den rechtstoestand ook van de militaire ambtenaren is vooral de laatste twintig jaren van verschillende zijden aangedrongen.

Toch verkeerden deze ambtenaren, vóór de totstandkoming van de Ambtenarenwet 1929, vergeleken bij de burgerambtenaren — overigens niet zonder reden — in een in zekeren zin bevoorrechte positie. Belangrijke gedeelten van den rechtstoestand waren reeds hetzij voor alle militaire ambtenaren, hetzij voor groote categorieën van militaire ambtenaren geregeld, die voor de burgerambtenaren nog op regeling wachtten.

Zoo waren — om met eenige voorbeelden te volstaan — ten aanzien van officieren, ter voldoening aan een bepaling in 1848 in de Grondwet opgenomen, reeds in 1851 in de wet de voorschriften vastgelegd — zoowel die van het materieele als die van het formeele recht —, welke bij bevordering, bij ontslag en bij pensionneering moeten worden in acht genomen. Daarnevens was reeds veel vroeger — reglementen van 1814 en 1815, in 1903 herzien — voor alle militaire ambtenaren van zee- en landmacht, het disciplinaire

¹⁾ De tusschen vierkante haakjes [] geplaatste opmerkingen, verwijzingen, enz. komen in de officieele stukken niet voor.

recht — wederom zoowel materieel als formeel — bij de wet geregeld.

Intusschen, een volledige regeling van den rechtstoestand der militaire ambtenaren vormden deze voorschriften niet. Het was derhalve begrijpelijk, dat bij de behandeling van de latere Ambtenarenwet 1929 in de Staten-Generaal de wensch werd geuit, dat deze wet naast de volledige voorziening in den rechtstoestand van de burgerambtenaren het nog ontbrekende gedeelte van de rechtstoestandregeling voor de militaire ambtenaren zou bevatten.

Aan dezen wensch kon echter slechts ten deele worden gevolg gegeven.

De beroepsinstanties, ontworpen voor de beoordeeling van klaagschriften, ingediend door burgerambtenaren naar aanleiding van besluiten, handelingen of weigeringen van de administratie hen betreffende — de Ambtenarengerechten en, daarboven, de Centrale Raad van Beroep —, konden voor de militaire ambtenaren niet zonder meer worden overgenomen. In die beroepsinstanties ontbreekt het militaire element als zoodanig geheel. Slechts toevallig zullen militairen in die instanties zitting hebben. In de gerechten echter, die over militaire ambtenarenzaken te oordeelen zullen krijgen, moet het militaire element noodzakelijk vertegenwoordigd zijn.

Bij de totstandkoming van de Ambtenarenwet 1929 restte derhalve niet anders dan — wilde men de burgerambtenaren niet op de totstandkoming van de regeling van de militaire rechtspraak (deze eischte nog nader overleg) laten wachten — de militaire ambtenaren zonder meer aan de beroepsinstanties en de rechtspraak der Ambtenarenwet 1929 — Titel II — te onttrekken.

Deze oplossing bracht echter de vraag naar voren, of het nog wel wenschelijk was de militaire ambtenaren onder de Titels III en IV van de Ambtenarenwet 1929 te brengen — middelen tot bewaring en verwerkelijking van recht; bepalingen van materieel recht —. De ondergeteekenden hebben, hoewel het uit een oogpunt van juridische elegantie uiteraard reeds toenmaals verkieselijk scheen het geheele militaire ambtenarenrecht in één wet samen te brengen, tijdens de totstandkoming van de Ambtenarenwet 1929 gemeend deze vraag — voorloopig — bevestigend te moeten beantwoorden. Aldus werd voor de militaire ambtenaren terstond tot stand gebracht, hetgeen terstond tot stand gebracht kon worden. Wel echter heeft de tweede ondergeteekende bij de behandeling van het ontwerp Ambtenarenwet 1929 in de Tweede Kamer uitdrukkelijk in het licht gesteld, dat bij het tot stand brengen van het aangekondigde afzonderlijke wetsontwerp voor de militaire ambtenaren opnieuw zou moeten worden overwogen, of het niet aanbeveling verdient de materie van de Titels III en IV, voor wat de militaire ambtenaren betreft, naar dit ontwerp over te brengen — verg. *Handelingen* 1929/30, blz. 88 —. [M.R.T. XXV, blz. 410].

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEEDE KAMER.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Vele leden gaven uiting aan hun misnoegen over den gang van zaken ten aanzien van de regeling van de rechtspositie der militaire ambtenaren. Nadat reeds gedurende langen tijd op het tot stand brengen van zulk een regeling was aangedrongen, verklaarde de Minister van Defensie in de vergadering der Kamer van 17 October 1929¹⁾, dat hij het standpunt had ingenomen, dat een wettelijke regeling van de rechtspositie der militairen zoo spoedig mogelijk op die van de burgerlijke ambtenaren behoorde te volgen en dat zulk een regeling dan ook aan zijn Departement in voorbereiding was. Terwijl deze voorbereiding ongeveer anderhalf jaar heeft geduurd, wordt aan de Staten-Generaal slechts een korte spanne tijds voor onderzoek en beraadslaging gelaten. Immers, op 5 Mei j.l. bij de Kamer ingezonden, zal het ontwerp, wet geworden, naar de bedoeling der Regeering op 1 September a.s. in werking moeten treden. Uitdrukkelijk wenschten de leden, hier aan het woord, te verklaren, dat zij prijs stelden op een rustige behandeling van het ontwerp.

Gevraagd werd, aan welke omstandigheden de lange duur der voorbereiding te wijten is. Te meer reden is er, naar men meende, voor het stellen van deze vraag, wijl het resultaat beneden de verwachtingen is gebleven.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Ook de ondergeteekenden betreuren het, dat het niet mogelijk is gebleken het wetsontwerp vóór begin Mei j.l., bij de Staten-Generaal aanhangig te maken. Zij meenen echter, dat hiervan redelijkerwijs geen verwijt kan worden gemaakt, daar de vertraging goeddeels veroorzaakt is door juridisch-technische moeilijkheden, die tijdens de voorbereiding in de materie verschoen bleken en die in October 1929 nog niet konden worden overzien. Speciaal de regeling voor het personeel der zeemacht — ten slotte de helft van het ontwerp — bleek tot ingewikkelde vraagstukken, die oponthoud veroorzaakten, aanleiding te geven — men zie, onder § 4 [hierna blz. 409] van deze algemeene beschouwingen —.

Overigens moet niet uit het oog worden verloren, dat bij het ontwerp, in verband met den aard van de materie, twee Departementen betrokken waren — hetgeen altijd meerderen tijd vordert voor overweging en overleg —. Aan het Departement van den eerst-ondergeteekende moest daarbij bovendien rekening worden gehouden

1) Handelingen Tweede Kamer 1929/1930, blz. 92. [M.R.T. XXV, blz. 422].

met de belangen van twee uiteenlopende personeelsgroepen. Het ontwerp is vóór indiening voorts aanhangig geweest bij de commissies voor georganiseerd overleg voor de zee- en voor de landmacht.

De ondergeteekenden geven gaarne toe, dat tijdens het aanhangig maken bij de Staten-Generaal het oorspronkelijk voorgenomen tijdstip van inwerkingtreding — 1 September 1931 — op zijn minst zeer bezwaarlijk was geworden. Bij het inzenden van deze Memorie was dit tijdstip reeds uitgesloten. In verband daarmee wordt in de toegevoegde Nota van Wijzigingen voorgesteld artikel 16 *oud* van het ontwerp te schrappen.

Op zich zelf moet deze gang van zaken ongetwijfeld worden betreurd. Men overschatte echter aan den anderen kant weer niet de nadeelen voor de militaire ambtenaren. Hun materiele recht is intusschen, voorloopig ingevolge de artikelen 125 j°. 133, lid 1, van de Ambtenarenwet 1929, als oorspronkelijk bedoeld vóór 1 September 1931, tot stand gekomen — althans voor wat betreft de regeling bij algemeenen maatregel van bestuur; Reglement rechtstoestand militairen zeemacht (Staatsblad 1931, n°. 377) en Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht (Staatsblad 1931, n°. 378) —. De invoering van de rechtspraak anderzijds, welke oorspronkelijk ook voor de burgerambtenaren op 1 September j.l. zou plaats hebben, moest — in verband met den stand van de regeling van het materiele ambtenarenrecht met name ook in de provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders — ook voor deze ambtenaren nog eenigen tijd worden uitgesteld.

BERAADSLAGING IN DE TWEEDE KAMER.

Aan de orde is de behandeling van het ontwerp van wet houdende **regelen betreffende den rechtstoestand van militaire ambtenaren (35)**.

De heer van Dijk, voorzitter der Commissie van Rapporteurs, brengt het volgende verslag uit:

In handen van uw commissie zijn gesteld twee adressen van het Hoofdbestuur van „Ons Belang”, Vereniging van onderofficieren enz., behorende tot de Nederlandsche Landmacht,

het eerste van 3 Juni 1931, houdende verzoek het ontwerp Militaire Ambtenarenwet te willen beschouwen als een wetsontwerp, waarvan spoedige behandeling noodig is;

het tweede van 30 September 1931, waarin wordt verzocht — in het bijzonder met het oog op de omstandigheid, dat sinds 1 September 1931 door invoering van het „Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht” elke beroepsinstantie voor de militairen ontbreekt — het wetsontwerp aan de agenda voor de openbare vergadering der Kamer te willen toevoegen en aan dat ontwerp goedkeuring te willen schenken.

De commissie heeft de eer, voor te stellen deze adressen neder te leggen ter griffie, ter inzage van de leden.

De Kamer vereenigt zich met de voorgestelde conclusie.

De algemeene beraadslaging wordt geopend.

De heer v a n R a p p a r d: Mijnheer de Voorzitter! Toen de Ambtenarenwet 1929 in deze Kamer werd behandeld, heb ik onder meer, en met mij meerdere anderen, aangedrongen op een spoedige indiening van een wetsontwerp, regelende den rechtstoestand van de militaire ambtenaren. Het heeft wel eenigen tijd op zich laten wachten, maar het is zeer goed mogelijk, dat dit is geschied buiten den wil van de betrokken Ministers. En ik wensch er hier op dit oogenblik met klem op aan te dringen, dat, wanneer het voorstel eenmaal aangenomen is, het zoo spoedig mogelijk het *Staatsblad* moge bereiken. In dit licht bezien, geloof ik, dat het het beste is, het wetsontwerp, wat de hoofdzaken aangaat, ongewijzigd aan te nemen, hoewel mij sommige bepalingen niet bevredigen.

[Zie het vervolg van deze rede hierna blz. 414].

De heer T i l a n u s: Mijnheer de Voorzitter! In militairen kring, met name bij de onderofficieren, heeft men de laatste maanden herhaaldelijk de klacht vernomen, dat de militairen met betrekking tot de rechtspositieregeling zouden zijn achtergesteld bij de burgerambtenaren, voor wie de regeling der rechtspositie sinds de wet van 12 December 1929, *Staatsblad* n°. 530, in kannen en kruiken is gegoten. Of het geheel juist is, wat ik zeg, dat inderdaad de „onderofficieren” daarover klagen en geklaagd hebben, laat ik een oogenblik rusten; een feit is, dat althans hun organen, met name het orgaan van de vereeniging „Ons Belang” telkens en telkens over de rechtspositieregeling en het uitblijven van die rechtspositieregeling heeft geklaagd. Ja, zelfs in een van zijn nummers heeft gepoogd agitatie te wekken, door de mededeeling, dat het ongunstige Voorloopig Verslag, waarin zoovele bezwaren werden geventileerd, er op scheen te wijzen, dat de Kamer het geheele ontwerp zou willen terugdringen of niet behandelen. Het feit, dat dit ontwerp thans aan de orde is, bewijst de onjuistheid dezer visie. Men is bij deze organisaties zoo begeerig naar de invoering van de rechtspositieregeling, dat men, zooals ik uit een van de onderofficiersbladen gemeend heb te kunnen opmaken, in het georganiseerd overleg heeft gezwegen en bezwaren heeft achtergehouden, om maar geen vertraging te veroorzaken. Ik acht dat geen juiste politiek; dat overleg is er juist, om in besloten kring de bezwaren te leeren kennen, en dan is het m.i. niet goed te verzwijgen wat men op het hart heeft. Ware dit niet geschied, dan zouden misschien opmerkingen, die thans uit den boezem der Kamer zijn voortgekomen, in het Voorloopig Verslag achterwege zijn gebleven.

Ik geloof eigenlijk, Mijnheer de Voorzitter, dat, naarmate in den loop der jaren de rechtspositieregelingen — ik denk b.v. aan de pensioenwetten, het Bezoldigingsbesluit, e.d. — stuk voor stuk tot stand zijn gekomen, en in het algemeen de verhoudingen in onze weermacht zich in gunstigen zin hebben gewijzigd, de werkelijke behoefte, de werkelijke begeerte van de onderofficieren zelf naar deze rechtspositieregeling niet zoo bijster groot meer is. Maar hun organisaties althans hebben er voor geijverd; zij hadden het als eerste doelwit gekozen, hielden er de geesten mee gespannen. Dit doelwit is nu bijna bereikt. Of niet zal blijken, Mijnheer de Voorzitter, dat ook hier de begeerte schooner is dan het verkregene, zal de toekomst moeten uitwijzen. Wordt dit ontwerp wet, dan zal de rechtspositie-actie voorloopig van de baan zijn. Op zich zelf geeft dat zeker eenige ontspanning. Toch stel ik er prijs op, even de vraag onder het oog te zien, of de militairen met recht de klacht hebben kunnen poneeren, dat zij bij de burgerambtenaren min of meer zijn achtergesteld geweest. Mijnheer de Voorzitter! Ik meen dat te moeten betwisten; ik ben zelfs geneigd te beweren, dat de militairen jarenlang een voorsprong op de burgerambtenaren hebben gehad, in zoverre als bijv. voor de officieren volgens de Grondwet van 1848, de wet van 1851 en de tegenwoordige Bevorderingswet-1902, en voor alle militairen wat het disciplinaire recht betreft volgens de

reglementen van 1814 en 1815, herzien in 1903, verschillende rechtspositie-regelingen bestonden.

Bij de behandeling van de Ambtenarenwet in deze Kamer in October 1929, nu juist twee jaar geleden, heeft de Regeering gemeend reeds een belangrijk stuk ambtenarenrecht voor de militairen in die wet te moeten neerleggen.

Persoonlijk had ik liever gezien, dat de militairen toen geheel apart gehouden waren, en wanneer ik, Mijnheer de Voorzitter, thans dit zoo moeilijk leesbare ontwerp zie, betreur ik het nog, dat dit niet is geschied. Veel uitstel had het niet behoeven te geven.

Men had de bepalingen, die men meende te moeten overnemen, in de Militaire Ambtenarenwet eenvoudig kunnen overnemen en men was dan niet komen te staan voor de moeilijke wetstechnische puzzle, waarvoor men thans is komen te staan. Hoe dit echter zij, dit is niet geschied. Min of meer uit gevoelsoverwegingen heeft de Regeering den militairen tegelijk met de burgerambtenaren een belangrijk stuk van hun rechtsbedeeling willen geven, en, vergis ik mij niet, dan zijn de militairen nu nog geen pas bij de burgerambtenaren achter. Want volgens art. 135 van de Ambtenarenwet 1929 treedt die wet in werking op een door de Kroon te bepalen tijdstip, dat voor verschillende artikelen verschillend kan zijn. Alleen moest binnen één jaar na de invoering van art. 125 (het artikel van het materieele recht, dat ook voor de militairen geldt) aan dat artikel uitvoering worden gegeven.

Volgens een Koninklijk besluit van 7 Januari 1930 zijn de artikelen 1, 2, 115 tot en met 124, 127, 131, 132, 135 tot en met 137 in werking getreden op 15 Maart 1930 en de artikelen 125, 126, 133 en 134 op 1 September 1930. Vóór 1 September 1931 moesten dus de maatregelen van bestuur in zake het materieele recht zijn verschenen. Die zijn verschenen, ook voor de militairen van land- en zeemacht, bij Koninklijk besluit van 22 Augustus 1931, *Staatsblad* nos. 377 en 378.

De artikelen 3 tot en met 114 zijn dus thans nog niet in werking getreden, dat zijn de bepalingen van formeel recht, de rechtsmacht en de organisatie der gerechten en de wijze van procedeeën, die bij dit wetsontwerp ook voor de militairen worden geregeld. Ik geloof dus, dat de militairen op het oogenblik nog niets te klagen hebben. Wel bestaat voor hen en ook voor de Kamer, wat de bestudeering der materie betreft, het voordeel, dat men van het materieele recht heeft kunnen kennis nemen vóór het formeele recht is tot stand gekomen.

[Zie het vervolg van deze rede hierna, blz. 468].

MEMORIE VAN TOELICHTING.

II. Algemeene opzet van het ontwerp.

[Zie het voorafgaande hiervóór, blz. 387 onder I. Historische inleiding].

Het ontwerp betreft het geheele gebied van het militaire ambtenarenrecht.

Het hiernevens aangeboden ontwerp heeft deze laatste oplossing gekozen. Het bestrijkt het *geheele* gebied van het militaire ambtenarenrecht. Het betreft dus niet slechts de rechtspraak, doch ook de middelen tot bewaring en verwezenlijking van recht en het materieele recht.

Aansluiting aan de Ambtenarenwet 1929.

Daarbij is, zoowel wat den inhoud als wat den vorm betreft, aansluiting gezocht aan de Ambtenarenwet 1929.

Het is, wat allereerst den inhoud betreft, wenschelijk — en om redenen van billijkheid en uit een oogpunt van eenheid van ons rechtssysteem —, dat de regeling van het militaire ambtenarenrecht van die van het burgerambtenarenrecht slechts afwijkt, waar de bijzondere militaire verhoudingen, bijv. de militaire tucht, dit eischen.

Daarnaast is in den uiterlijken vorm aan de Ambtenarenwet 1929 aansluiting gezocht. Het ontwerp geeft niet wederom geheel zelfstandig voorschriften betreffende de militaire ambtenarenverhoudingen. Een zoodanige opzet naast de Ambtenarenwet 1929 zou tot een vermoeiende herhaling van bepalingen hebben geleid. Herhaling, die de overzichtelijkheid van ons wetssysteem en de toepassing van het ambtenarenrecht door de beroepsinstanties — deze vallen goeddeels met de beroepsinstanties in burgerambtenarenzaken tezamen — niet ten goede zou zijn gekomen. Daarom is voor het ontwerp, na overweging, het stelsel gekozen voor al die bepalingen, waarin het militaire ambtenarenrecht met het burgerambtenarenrecht evenwijdig zal loopen, zonder meer naar de Ambtenarenwet 1929 te verwijzen. Alleen de afwijkingen in militaire zaken zijn in het ontwerp uitdrukkelijk vermeld. Dit systeem voert tot een overzichtelijke wet; het levert voorts het bijkomend voordeel op, dat de afwijkingen voor militaire zaken in het oog springen en men zich van haar noodzakelijkheid onwillekeurig nauwgezetter rekenschap geeft.

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEEDE KAMER.

[Zie het voorafgaande hiervóór, blz. 389, § 1].

§ 2. Naar de meening van het meerendeel der hier aan het woord zijnde leden is de gevolgde methode, waarbij de Ambtenarenwet 1929 als grondslag wordt genomen en in een afzonderlijk ontwerp alleen de afwijkingen worden opgesomd, welke in verband met het bijzondere karakter van den militairen dienst noodzakelijk zijn, niet de juiste. Zij achtten haar weinig fraai en wezen er op, dat zij tot bezwaren aanleiding geeft. Wordt het ontwerp tot wet verheven, dan zal bij de toepassing steeds het gebruik van twee wetten noodzakelijk zijn. Vooreerst zal dit het bezwaar hebben, dat in menig geval de zin der gestelde regelen eerst verstaanbaar zal zijn na een min of meer ingewikkelden arbeid van zoeken en vergelijken. Om bijv. te geraken tot de wetenschap, dat voor de verdeling van de werkzaamheden onder de leden van het ambtenaren-gerechtigd afzonderlijke roosters voor de burgerlijke en de militaire leden zullen gelden, en aan welke goedkeuring de vaststelling van

die roosters is onderworpen, is een redeneering noodig, waarvan op bladz. 7 [blz. 457 hierna] der Memorie van Toelichting een proef wordt gegeven. Voorts zal de omstandigheid, dat de bepalingen, welke den rechtstoestand der militaire ambtenaren beheerschen, over twee wetten verdeeld zijn, tot het ontstaan van dubia aanleiding geven. Zoo rijzen al aanstonds de vragen, of het bepaalde in artikel 6, [vervallen] derde lid, sub *a*, van het ontwerp j^o. artikel 18 der Ambtenarenwet 1929 wel het noodige verbod inhoudt van bloed- en aanverwantschap tusschen burgerlijke en militaire leden onderling, en of artikel 6, [vervallen] derde lid, sub *b*, sprekende alleen over financieele tegemoetkoming ter zake van „werkzaamheden”, al dan niet uitsluit de toepassing van artikel 21 der Ambtenarenwet 1929, voorzover betreft vergoeding voor verzuimden tijd en voor gemaakte reiskosten.

Waren de hierbedoelde leden eenstemmig in hun conclusie, dat uit den inhoud van dit wetsontwerp wel ten duidelijkste blijkt, welk een verkeerde weg te dezen aanzien is ingeslagen, zij verschilden van meening wat betreft de oplossing, welke, met inachtneming van den aanvaarden grondslag, dat voor de militaire ambtenaren bijzondere voorschriften noodig zijn, voor de gekozene in de plaats zou zijn te stellen. Terwijl toch verscheidene hunner van meening waren, dat het aanbeveling verdient het geheele ambtenarenrecht in één wet onder te brengen, waren de overigen van oordeel, dat aan de invoering van een geheel op zich zelf staande regeling voor de militaire ambtenaren behoefte bestaat. Naar het inzicht van de laatstbedoelde leden zal als gevolg van de bijzondere verhoudingen, welke in het militaire leven bestaan, een goede regeling voor burgerlijke en militaire ambtenaren in één wet nimmer zijn te bereiken.

§ 3. Verscheidene andere leden verklaarden het ontwerp met instemming te hebben begroet, voornamelijk wijl het de regeling van den rechtstoestand der militaire ambtenaren zooveel mogelijk aan die van den rechtstoestand der burgerlijke ambtenaren laat aansluiten. Zij vonden echter in dit nauwe verband, dat er tusschen deze beide regelingen bestaat, aanleiding zich aan te sluiten bij die leden, die het onderbrengen van het geheele ambtenarenrecht in één wet hadden bepleit. Ten aanzien van de militaire ambtenaren zou dan de organisatie der gerechten, gelijk die bij het ontwerp wordt voorgesteld, kunnen worden behouden. Overigens zouden de militaire en de burgerlijke ambtenaren wat hun rechtspositie betreft geheel op dezelfde lijn kunnen worden gesteld.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

[Zie het voorafgaande hiervóór, blz. 389, § 1].

§ 2. In het ontwerp is de methode gevolgd in het algemeen de Ambtenarenwet 1929 van toepassing te verklaren en in de afzon-

derlijke militaire wet alleen de afwijkingen samen te brengen, die voor militaire zaken — met het oog op den bijzonderen aard van de militaire verhoudingen — wenschelijk schijnen. Deze methode schijnt den ondergeteekenden, ook na overweging, voor de onderhavige materie het meest passend.

Reeds met het oog op den inhoud van de tot stand te brengen regeling. De wenschelijkheid in deze het procesrecht voor de militaire ambtenarenzaken — het voornaamste onderwerp van het ontwerp — materieel zooveel mogelijk te doen aansluiten bij het procesrecht in burgerambtenarenzaken — aanbevelenswaardig reeds met het oog op de eenheid van rechtspraak in ambtenarenzaken — is zonder meer duidelijk. Anderzijds ook, dat deze zoo ver mogelijk gaande aansluiting niet zal mogen voeren tot onderdrukking van afwijkingen, met het oog op de militaire verhoudingen noodzakelijk. Ter voorkoming van de beide hiermede samenhangende gevaren — geforceerde eenheid en onnoodig uiteenwijken —, geeft, naar het oordeel van de ondergeteekenden, de gekozen oplossing de meeste waarborgen. Verwerking van het militaire procesrecht in de burgerwet doet onwillekeurig het gevaar ontstaan, dat dit procesrecht, hetwelk in die wet noodzakelijk als een vreemd element wordt gevoeld, ook indien het niet wordt bedoeld, te kort komt en zich niet in al zijn — wenschelijke — eigenaardigheden ontwikkelt. Een geheel zelfstandige militaire regeling anderzijds wekt het gevaar, dat, ook weer onbedoeld, afwijkingen insluipen, die niet strikt noodzakelijk kunnen worden geacht. De gevolgde methode schept eenerzijds de mogelijkheid voor de militaire geschillen alle afwijkingen in het leven te roepen, die wenschelijk schijnen, en dwingt anderzijds, waar de afwijkingen duidelijk en afzonderlijk bijeenstaan, van de wenschelijkheid van iedere afwijking nauwgezet rekenschap te geven.

Dat trouwens de gekozen oplossing te dezen verschillende voordeelen in zich moet vereenigen, blijkt uit de beschouwingen zelf van de leden, in § 2 van het Verslag aan het woord. Deze leden verschillen, gelijk het Verslag aanteekent, van meening ten aanzien van de oplossing, die voor de gekozene in de plaats zou zijn te stellen. Zij willen daarbij — ter vermindering van bezwaren — twee diametraal verschillende richtingen inslaan, waarbij elke groep klaarblijkelijk de nadeelen gevoelt, verbonden aan de tegenovergestelde richting — gevaar voor de eenheid van het ambtenarenrecht; niet tot hun recht komen van de bijzondere militaire verhoudingen —.

Het vorenstaande betrof den inhoud van de nieuwe regeling. Ook echter ten aanzien van den vorm achten de ondergeteekenden de gekozen oplossing de meest aanbevelenswaardige. Van een juridische regeling moet worden geëischt, dat zij voor hen, die later deze regeling moeten toepassen of op andere wijze met haar in aanraking komen, zoo duidelijk en overzichtelijk mogelijk zij. Men geve zich rekenschap, welke personen en lichamen dit in het onderhavige geval zijn. Het zijn allereerst het Ambtenarengerecht, tot welks rechtsgebied de gemeente 's-Gravenhage behoort, en de Centrale

Raad van Beroep, beide ook rechtsprekend in burgerambtenarenzaken. Voorts met name de raadslieden van partijen, die — men denke aan de advocaten en procureurs — goeddeels met de raadslieden in burgerzaken zullen samenvallen. Deze allen zullen allereerst de burgerlijke wet kennen en beheerschen, daar deze, gezien den omvang van het burgerambtenarencorps, verreweg het meest toepassing zal vinden. Voor hen is het dus het eenvoudigst de afwijkingen in militaire zaken in de militaire wet kort en duidelijk bijeen te vinden en deze niet te behoeven te zoeken in een uitvoerige regeling, als enkelingen verspreid te midden van een honderdtal artikelen letterlijk overeenstemmende met bepalingen van de Ambtenarenwet 1929.

Trouwens uit een algemeen wetstechnisch oogpunt verdient, bij den omvang van onze tegenwoordige wetgeving, korthed vóór alles aanbeveling. Omvangrijke regelingen schaden het overzicht en plegen, naar de ervaring leert, tot tal van onzekerheden aanleiding te geven. Ook belemmeren onnoodige parallel-artikelen het tot stand komen van een eenvormige en gemakkelijk vindbare jurisprudentie — de uitspraken worden uiteraard in de juridische verzamelingen over de parallel-artikelen verdeeld; een uitspraak betreffende een parallel-artikel heeft nooit geheel dezelfde waarde als een over het eigen artikel —.

Men zal wellicht tegen het voorgaande aanvoeren, dat daarbij geen rekening wordt gehouden met de rechtzoekende militaire ambtenaren zelf, de eerst belanghebbenden bij de nieuwe wet. Voor hen zou het eenvoudiger zijn het militaire procesrecht in één wet bijeen te vinden.

De ondergeteekenden betwijfelen echter in de eerste plaats, of voor de rechtzoekenden de gekozen oplossing werkelijk ingewikkelder is te achten, dan de beide in het Verslag voorgestelde. Zij zullen, wat het procesrecht betreft, vrijwel alleen te maken hebben met Titel II van de Ambtenarenwet 1929 — artikel 2 van het ontwerp —. Daarnaast gelden weliswaar voor het militaire procesrecht ook de artikelen 3 tot en met 10 *nieuw* [10] van het ontwerp — uitgegaan wordt van het gewijzigd ontwerp, bij deze memorie gevoegd —, doch het meerendeel van deze artikelen bevat alleen regels voor de gerechten en niet voor de rechtzoekenden. Deze laatsten zullen bijv. van artikel 5 niet veel meer behoeven te weten, dan dat het Ambtenarengerecht in militaire zaken met twee militaire ambtenaren wordt aangevuld. De artikelen 8, 9 en 10 *nieuw* van het ontwerp kunnen zij voorts, desverlangd, zonder schade ongelezen laten. Ten slotte blijft voor hen uit het ontwerp dus niet meer over, dan een vier- of vijftal zeer eenvoudige voorschriften, die zij, werden deze voorschriften in de Ambtenarenwet 1929 of in een geheel zelfstandige militaire wet ondergebracht, ook zouden moeten bestudeeren.

Trouwens aan het geheele argument van de raadpleging van de

militaire wet door de rechtzoekenden zelf kunnen de ondergeteekenden slechts betrekkelijke waarde toekennen. Het raadplegen van juridisch-technische voorschriften — en als zoodanig moeten procesrechtelijke zeker worden beschouwd — is nauwelijks het werk van den te dezen niet-deskundige. Uiteraard kan ook de leek uit zoodanige voorschriften een zekere summiere kennis opdoen. Tot een voldoende beheerschen van dergelijke voorschriften is hij echter niet in staat. Iedere juridische bepaling — en zeker elke bepaling van juridisch-technischen aard — moet worden geïnterpreteerd in het verband van het algemeen rechtssysteem. Dit doet de leek noodzakelijk onvoldoende. Alle ingewijden weten tot wat voor hoogst zonderlinge interpretaties niet-deskundigen komen, indien zij wetsvoorschriften buiten hun verband — en veelal in het voordeel van hun eigen geval — uitleggen. Het zal daarom, welke vorm ook wordt gekozen voor het militaire ontwerp, steeds voor den rechtzoekenden ambtenaar gewenscht blijven aan een deskundige voorlichting te vragen.

Hierbij zij uitdrukkelijk aangeteekend, dat die deskundige in casu niet steeds een jurist zal behoeven te zijn. Artikel 8 *nieuw* (9 *oud*) van het ontwerp denkt ook aan officieren-raadslieden. Voor een voorloopige informatie zal de militaire ambtenaar zich ook veelal kunnen wenden tot een bestuurslid van een militaire vereeniging of organisatie, die zich speciaal van het ambtenarenrecht op de hoogte heeft gesteld.

Ten aanzien van de vragen, die met betrekking tot de verhouding tot de Ambtenarenwet 1929 zouden kunnen rijzen, ten slotte nog het volgende. Tot moeilijkheden konden in het oude ontwerp practisch alleen aanleiding geven de artikelen betreffende de organisatie der gerechten, 5 en 6 *oud*. In het gewijzigd ontwerp wordt om andere redenen — men vergelijk § 6 [hierna blz. 423] van deze algemeene beschouwingen — voorgesteld artikel 6 te schrappen. Daarmede blijft alleen artikel 5. De ondergeteekenden hebben dit artikel nog eens overwogen en meenen, dat eigenlijk de eenige vraag, die kan rijzen, die is van het rooster. Deze vraag was ook vroeger voorzien en is daarom, voor alle zekerheid, in de Memorie van Toelichting behandeld. Zij heeft overigens voornamelijk administratief belang. ¹⁾

§ 3. De instemming, waarmede verscheidene andere leden verklaarden het ontwerp te hebben begroet, was den ondergeteekenden aangenaam. Voor de bezwaren, verbonden aan het onderbrengen van het geheele ambtenarenrecht in één wet — practisch zou dit, nu de Ambtenarenwet 1929 reeds tot stand is gekomen, beteekenen een

¹⁾ De oplossing van de Toelichting wordt in het Verslag niet geheel juist weergegeven. Voor het Ambtenarengerecht zal voor militaire zaken slechts één rooster worden opgesteld, omvattende zoowel de burger- als de militaire leden.

opnemen van de afwijkende bepalingen voor militaire zaken in die wet —, moge allereerst naar de beantwoording van § 2 worden verwezen. Hier zij slechts aangeteekend, dat het in ieder geval — met het oog op de bijzondere militaire verhoudingen — wenschelijk is om het materiele ambtenarenrecht, voor zoover dit ingevolge artikel 125 van de Ambtenarenwet 1929 en artikel 12*nieuw* (13*oud*) [12] van het ontwerp bij algemeenen maatregel van bestuur en daarop rustende uitvoeringsvoorschriften moet worden vastgesteld, voor de militaire ambtenaren in afzonderlijke algemeene maatregelen — men zie de reeds in § 1 genoemde Reglementen rechtstoestand militairen zeemacht en militaire ambtenaren Koninklijke landmacht (Staatsblad 1931, nos. 377 en 378) — en afzonderlijke uitvoeringsvoorschriften vast te leggen. Omstandigheid, welke mede er voor pleit voor deze categorie van ambtenaren een afzonderlijke wet tot stand te brengen.

BERAADSLAGING IN DE TWEEDE KAMER.

De heer Duymaer van Twist: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal met het oog op den tijd, welke voor de behandeling van dit wetsontwerp beschikbaar is, slechts twee hoofdpunten van het wetsontwerp ter sprake brengen.

Vooraf wil ik den Minister van Defensie dankzeggen voor al den arbeid, welke aan de regeling van den rechtstoestand van de militaire ambtenaren is besteed geworden en waardoor het wetsontwerp thans in behandeling kan komen.

Het eerste hoofdpunt, waarover ik iets wil zeggen, betreft de methode, die bij de samenstelling der regelen is gevolgd geworden.

De Minister heeft de methode gevolgd, waarbij de Ambtenarenwet 1920 ¹⁾ tot grondslag van zijn wetsontwerp diende. Echter zijn de bepalingen van de Ambtenarenwet 1920 ¹⁾, die ook voor den rechtstoestand van de militairen zullen gelden, niet in het wetsontwerp opgenomen. In het wetsontwerp komt alleen een opsomming voor van de afwijkingen, welke in verband met het bijzonder karakter van den militairen dienst noodzakelijk zijn.

Wordt nu het wetsontwerp van kracht, dan zullen zij, die geroepen worden om de wet te raadplegen, steeds twee wetten, t. w. de Ambtenarenwet 1920 ¹⁾ en de Militaire Ambtenarenwet, bij de hand moeten hebben om zich van de verschillende bepalingen op de hoogte te stellen. Dit is zeer lastig en bemoeilijkt de raadpleging der stukken.

Over deze moeilijkheid is in de gewisselde stukken in den breede van gedachten gewisseld, zonder dat eenig resultaat is bereikt. Ik wil over dit punt thans niets meer zeggen; alleen zou ik den Minister willen verzoeken om bij het samenstellen van een handleiding ten gebruike van de Militaire Ambtenarenwet of achter deze wet de betreffende hoofdstukken der Ambtenarenwet 1920 ¹⁾ te voegen, of, wat ik nog liever zag, de desbetreffende hoofdstukken der Ambtenarenwet 1920 ¹⁾ tusschen de artikelen van de Militaire Ambtenarenwet te doen plaatsnemen. Zou de Minister daartoe overgaan, dan was het bezwaar ten deele weggenomen.

[Zie het vervolg van deze rede hierna, blz. 428].

De heer Schaepman: Mijnheer de Voorzitter! De Ministers, die de bij het aan de orde zijnde wetsontwerp behoorende Memorie van Antwoord hebben onderteekend, hebben het mij niet gemakkelijk gemaakt om over dit ontwerp te spreken. In de Memorie van Antwoord lees ik, dat het raadplegen van juridisch technische voorschriften nauwelijks het werk is van

¹⁾ [Lees 1929].

iemand, die ten deze niet deskundig is. Uiteraard kan ook de leek uit zoodanige voorschriften een zekere summier kennis opdoen, maar tot het voldoende beheerschen van dergelijke voorschriften is hij echter niet in staat.

Iedere juridische bepaling, zoo lees ik daar ook, moet worden geïnterpreteerd in het verband van het algemeen rechtssysteem, en dat doet de leek noodzakelijk onvoldoende. Alle ingewijden weten tot wat voor hoogst zonderlinge interpretaties niet-deskundigen komen, indien zij wetsvoorschriften buiten hun verband uitleggen.

Gelukkig volgt daar later wel op, dat er bij deze uitspraak uitdrukkelijk wordt aangeteekend, dat de deskundige in casu niet steeds een jurist zal behoeven te zijn, ten bewijze waarvoor aangevoerd wordt, dat het ontwerp ook de officieren-raadslieden kent, maar aanmoedigend is dat in elk geval niet. Nu weet ik wel, dat dit alles slaat op de militairen, die recht willen zoeken, de eerste belanghebbenden bij deze nieuwe wet, maar dat neemt niet weg, dat het toch niet vriendelijk klinkt, als men zich over dit ontwerp wil uitspreken, afgescheiden nog van de waarschuwing, die er in die geheele beschouwing gelegen is, dat er voetangels en klemmen liggen, als men dieper op de materie van de regeling van den rechtstoestand van de militaire ambtenaren wil ingaan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geef gaarne toe, dat het onderwerp, dat ons thans bezighoudt, verre van gemakkelijk is. Wie de geschiedenis nagaat, zal zien, dat de wettelijke regeling der rechtspositie van de militairen van land- en zeemacht reeds sedert langer dan een eeuw hier te lande een regelmatig terugkeerend onderwerp van bespreking heeft uitgemaakt. Ik zal in verband met den tijd er niet te diep op ingaan, maar van 1815 af is er eigenlijk een voortdurende strijd geweest in zake de regeling van de rechtspositie van de ambtenaren en de militairen. Den eenen keer waren de ambtenaren voor, ¹⁾ in dien zin, dat hun rechtspositie beter geregeld was, den anderen keer de militairen, want rechteloos zijn deze laatsten in geen geval, daar hun rechtspositie in tal van wetten en Koninklijke besluiten geregeld is. Ik laat in het midden of deze op dit oogenblik voor de belanghebbenden bevredigend was.

Thans echter wordt de rechtstoestand van de ambtenaren en militairen in een wet geregeld, zij het ook, dat in een afzonderlijk ontwerp enkele afwijkingen worden opgesomd.

Ik kan deze wijze van wetgeving niet fraai vinden en behoor dan ook tot die leden, die in het Voorloopig Verslag de gevolgde methode niet de juiste achtten. Ik ben voor mij zelf overtuigd, dat met dit ontwerp een verkeerde weg wordt ingeslagen, omdat er behoefte bestaat aan een geheel op zich zelf staande regeling voor de militairen. De toestanden en verhoudingen in leger en vloot verschillen geheel van die, welke er moet bestaan in het korps burgerlijke ambtenaren. In een krijgsmacht moeten, wil deze beantwoorden aan haar doel, in veel sterker mate dan bij de burgerlijke ambtenaren de persoonlijke belangen van het personeel ondergeschikt blijven aan het algemeen Landsbelang. Leger en vloot behooren te berusten op tucht en erkenning van gezag, daar moet verder heerschen eensgezindheid. In het korps burgerlijke ambtenaren komt het in de eerste plaats aan op bepaalde dienstpraestaties, die, mits behoorlijk uitgevoerd, den ambtenaar recht geven op veel grooter vrijheid dan den militair.

Op grond hiervan is de verhouding van den militair tot de Overheid een andere dan die van den ambtenaar tot het publiekrechtelijke lichaam, in welks dienst hij is. De band, die den militair bindt aan den Staat, is veel vaster dan die van den burgerlijken ambtenaar. De Staat moet vollediger over den militair kunnen beschikken dan over den burgerlijken ambtenaar. De arbeidsvoorwaarden, de diensttijden en tal van andere zaken zullen voor den eerste heel anders zijn dan voor den laatste. Ik weet wel, dat het tuchtrecht buiten dit ontwerp valt, maar dat neemt niet weg, dat kleinere vergrijpen of nalatigheden, om een concreet voorbeeld te noemen, die in-

¹⁾ [Hier past een vraagteeken].

vloed hebben op een ontslag of een schorsing, bij een militair heel anders beoordeeld moeten worden dan bij een burgerlijken ambtenaar, maar toch heeft de Regeering ze thans in één wettelijke regeling opgenomen. Ik beureur dit, al zal er weinig aan te doen zijn op dit oogenblik, want dit ontwerp is niet zoodanig te amendeeren, dat het een afzonderlijke regeling wordt. Met dit stelsel, den militair te maken tot ambtenaar, is de Regeering, naar mijn meening, op den verkeerden weg, want dat mag van belang zijn voor de personen zelf, voor de weermacht, als orgaan van de Overheid, is dat zeker niet het geval.

De tijd ligt nog niet zoo ver achter ons, dat ambtenaren en militairen zich hier te lande gingen organiseeren. Ik heb er zelf deel aan gehad. In dien tijd is er ook sprake van geweest de militairen op te nemen in de ambtenarenorganisatie, maar er was geen denken aan. Wel konden ambtenaren van het Rijk, de provincie en gemeente in één organisatie, maar militairen, dat ging niet, dat waren volgens de rechtsbegrippen van de ambtenaren zelf geen ambtenaren. Zoo voelden de betrokkenen het zelf aan en nu komt de Regeering in eens en legt in dit wetsontwerp vast, dat zij, die zijn aangesteld in militairen openbaren dienst om bij de landmacht hier te lande of bij de zeemacht werkzaam te zijn, militaire ambtenaren zijn, en regelt den rechtstoestand op dezelfde wijze als voor de burgerlijke ambtenaren. Ik hoop, dat de weermacht daarvan geen nadeelige gevolgen zal ondervinden, die voorkomen hadden kunnen worden, als de rechtstoestand voor de militairen in een afzonderlijke wet zou zijn geregeld.

De vrees, dat in een geheel zelfstandige militaire regeling, zij het onbedoeld, weer afwijkingen zouden insluipen, die niet strikt noodzakelijk worden geacht, kan ik niet deelen, want die afwijkingen bestaan thans toch ook, daar nu in zekeren zin het ambtenarengerecht geplaatst is geworden boven een militair gerecht, dat de burgerlijke ambtenaren niet kennen. Ik denk hier b.v. aan ontslag wegens onbekwaamheid of ongeschiktheid bij de marine, dat geregeld is in artikel 22 van het Koninklijk besluit van 22 Augustus 1931. Voor en aler er bij de marine iemand kan worden ontslagen ter zake van onbekwaamheid of ongeschiktheid, wordt er een commissie benoemd, bestaande uit een hoofdofficier, twee subalterne officieren en twee onderofficieren van hooger rang. Deze onderofficieren kunnen ook zijn korporaal. En als deze 5 menschen geoordeeld hebben over het ontslag en de Minister heeft dat verleend, dan kan de man weer in beroep komen bij het ambtenarengerecht en later nog bij den Raad van Beroep.

In veel erger mate is dit, als ik mij niet vergis, het geval bij officieren, die, om te kunnen worden ontslagen, niet minder dan vier instanties kunnen doorloopen, en wel: den Raad van Appèl, den Raad van Beroep, daarna het ambtenarengerecht en den Raad van Beroep te Utrecht.

[Zie het vervolg van deze rede hierna, blz. 415].

De heer K. t e r L a a n: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met een woord van waardeering. Ik hoor zeggen, dat is mis. Neen, dat is niet mis, maar het komt aan de Regeering, ondanks de gebreken, die aan het wetsontwerp kleven, volkomen toe. Ik zie dit namelijk zoo, dat dit een begin is van de erkenning van het volle recht van alle militairen. Ik weet wel, dat het op dit oogenblik alleen den beroepsmilitairen geldt, maar wie a zegt, kan niet nalaten te zijner tijd ook b te zeggen, totdat wij er zijn. Als men nagaat, wat er in art. 12 staat, waarin aanstelling, bevordering, schorsing, ontslag, bezoldiging, wachtgeld, diensttijden, verlof en vacantie en aanspraken in geval van ziekte, alsmede de overige rechten en verplichtingen der militaire ambtenaren worden opgenoemd als onderwerpen, waaromtrent voorschriften worden vastgesteld, dan zie ik daarin een zeer groote waarde. Wanneer ik zie, dat de Ministers er bij blijven, dat dit wetsontwerp zooveel mogelijk aansluit bij het wetsontwerp van de burgerlijke ambtenaren, dan kan het niet anders, of dat moet een goeden indruk maken op al degenen, die daarmee te maken hebben. Bovendien schrijft

art. 12 voor, dat er recht van beroep is, dat nader zal worden geregeld, en dan ten slotte nog, dat vereenigingen van militairen, de militaire vak-vereenigingen dus, als zoodanig worden erkend, dus dat wij krijgen, in min of meer volmaakten vorm, een georganiseerd overleg. Wat op dit oogenblik aan die bepalingen nog ontbreekt, dat zal spoedig, als de tijd daarvoor rijp is, in orde kunnen worden gebracht.

Ik vind dit een belangrijk ontwerp, dat na de regeling van den rechts-toestand van de burgerlijke ambtenaren ook niet uit kon blijven, al betreft het dan nu ook alleen maar, zooals ik zeide, de beroepsmilitairen in engeren zin. Wanneer ik dezen toestand vergelijk met den toestand van een dertigtal jaren geleden, toen de vereeniging „Ons Belang”, die aan het tot stand komen van dit wetsontwerp een behoorlijk deel heeft gehad, in zijn begin was; toen het nog de vraag was, of die vereeniging zou worden erkend: toen de hoofdbestuurders van „Ons Belang” met de uiterste schuchterheid moesten optreden, en dan nog gevaar liepen daarvoor te worden gekapitteld, dan zijn wij toch wel een heel eind vooruitgegaan. Ik spreek van de onder-officiersvereeniging. Maar ik herinner mij ook, dat voor het eerst een officier bij mij kwam om bij mij, als lid der Kamer, zijn rechten te verdedigen, omdat hij die in het leger, bij zijn meerderen, niet kon krijgen. Dat is op zich zelf niets bijzonders, maar die officier, die naar mijn meening een flinke man was en die naar mijn meening in zijn recht stond, moest er bij zeggen: ik kan alleen des avonds komen, en niet overdag, want het mag niet gezien worden, dat een officier komt bij een sociaal-democratisch Kamerlid. Wanneer ik aan dien tijd terugdenk, dan is dit ontwerp een bewijs van grooten vooruitgang. Bij deze wet immers wordt thans iedere officier, iedere onderofficier, iedere beroepsmilitair, als ambtenaar erkend, zonder eenige aarzeling.

Het is dan ook geen wonder, dat de vereeniging „Ons Belang” op aanneming aandringt en dat het Algemeen Militair Weekblad vol lof is voor dit, zij het dan ook niet volmaakte wetsontwerp, en aangedrongen wordt op een zoo spoedig mogelijke inwerkingtreding.

Dit is dan ook de reden, dat ik bij de eindstemming over mijn bezwaren zal heenstappen, maar ik wensch toch nadrukkelijk met die bezwaren naar voren te komen en na te gaan, of het mogelijk is, met deze beide heeren Ministers zaken te doen. Ik zou willen, dat deze beide heeren Ministers oor zouden hebben voor de billijke wenschen, die uit deze Kamer van volksvertegenwoordiging tot hen komen.

Wanneer ik dan het eerste ontwerp aansnijd, moet ik tot mijn spijt erkennen, dat dit van die beide heeren wel zeer moeilijk zal zijn te verkrijgen, n.l. één wet voor burgerlijke en militaire ambtenaren. Die wensch gaat lijnrecht in tegen het betoog van ons geacht medelid den heer Schaepman. De Ministers zijn m.i. op den goeden weg, maar zij gaan dien weg niet ver genoeg. Het ideaal zou pas zijn bereikt, als in de wet geen onderscheid meer werd gemaakt tusschen burgerlijke en militaire ambtenaren. Dat was nu reeds zonder eenig bezwaar mogelijk. Dit wetsontwerp sluit zich volkomen aan bij de wet op den rechtstoestand van de burgerlijke ambtenaren; alleen worden in de artikelen van dit wetsontwerp enkele gevallen genoemd, die men moet uitzonderen, omdat het militairen betreft, maar overigens is de heele opzet tot in onderdeelen volmaakt dezelfde. Het zou veel beter en veel gemakkelijker zijn geweest, die afwijkende bepalingen in de wet voor de burgerlijke ambtenaren op te nemen, en dan alles te zetten in één wet. Een voorbeeld van zulk een afwijkende bepaling is, dat een paar militaire leden zitting hebben in het ambtenarengerecht. Dat vloeit zeer natuurlijk voort uit de militaire verhoudingen. Dat stellen de Ministers nu zelf voor, en dat is ook goed. Ik voel niets voor de bezwaren, die zijn geopperd door de vorige sprekers, de beide officieren en de heer van Rappard, [zie hierna blz. 426 en volgende] dat het zoo verschrikkelijk zou wezen, als een mindere mede had te oordeelen over een meerdere. Of ik daarop zoo gesteld ben, Mijnheer de Voorzitter? Neen, het is voor dien mindere dikwijls zelfs heel moeilijk, maar volgens het

wetsontwerp zal de Regeering op een lijst de rechters plaatsen, en de Regeering zal wel zorgen, dat het verstandige menschen zijn. Bovendien betreft dit alleen gevallen, die met de krijgstucht niets te maken hebben. Ik vind het dus van een officier wel heel ver gezocht, om te zeggen, dat dit niet mag! Ik ben er volstrekt niet op gebrand, maar ik kom er tegen op, dat in dit geval een mindere door de Regeering niet als rechter zou mogen worden aangewezen. Meer wil ik er niet van zeggen, want het sop is de kool niet waard. Het beginsel echter acht ik zeer belangrijk.

Andere dan deze eene afwijking behoefde in de wet voor de burgerlijke ambtenaren niet te worden aangebracht; wij zouden dan hebben gehad de eenheid, die ik zoozeer nastreef, maar die nu door deze Ministers moedwillig is geschonden. Hun betoog is ten deze verre van overtuigend. Het spreekt toch eigenlijk vanzelf, dat het veel beter is, dat ieder, die met het ambtenarenrecht te maken heeft, alles in één wet bij elkaar heeft. Het is altijd mogelijk, vooral als men er advocaten bijhaalt, een artikel uit de eene wet uit te spelen tegen een artikel uit de andere wet, ook al heeft de wetgever daarbij volstrekt geen verschil bedoeld. Dat geldt niet alleen voor de rechtzoekenden, maar ook voor de raadslieden en degenen, die recht zullen hebben te spreken. Nu hebben deze beide Ministers zich vastgelegd, maar bij de eerste gelegenheid, dat deze wet weer aan de orde komt, wil ik opnieuw een poging doen, om die eenheid te verkrijgen, die ik nu wel voel, dat niet te bereiken is.

Een sterk voorbeeld: de Ministers brengen land- en zeemacht onder deze wet. Wij weten allen, dat er soms veel grooter verschil is in de verhoudingen bij de landmacht en bij de zeemacht, dan in de verhoudingen bij de landmacht en de burgerlijke ambtenaren. Als men dus land- en zeemacht onder één wet kan brengen — en ik zie daarin geen bezwaar —, dan zou het zeker mogelijk zijn, de militaire en de burgerlijke ambtenaren onder één ambtenarenwet te brengen. Ik wil er op het oogenblik niet meer van zeggen, want die eenheid is nu toch niet te bereiken.

[Zie het vervolg van deze rede hierna, blz. 454].

De heer Tilanus: [Zie het begin van deze rede blz. 391 hiervóór en blz. 468 hierna].

Blijkt uit het voorgaande, Mijnheer de Voorzitter, dat ik nu niet zoo overdreven enthousiast ben over de wettelijke rechtspositieregeling en al wat daaruit voortvloeit, nu deze voor de burgerambtenaren is gegeven, zal ook voor de militairen een wettelijke regeling van het formeele recht moeten tot stand komen. En in zooverre juich ik dit wetsvoorstel toe. Reeds bij de behandeling van het ambtenarenontwerp in October 1929 heb ik, zooals ik zooveel herinnerde, tot uitdrukking gebracht, dat ik liever de regeling voor de militairen in haar geheel in een aparte wet had gezien, ter wille van de eigen positie van den militair. De heer Marchant vroeg toen — dat was op 15 October 1929 —: wat bedoelt gij eigenlijk met die „eigen positie van den militair”? Die geachte afgevaardigde schoof ons toen dit antwoord in de schoenen: dit beteekent alleen, dat er meer willekeur moet worden gelaten voor het militair gezag! [M.R.T. XXV, blz. 390].

Neen, Mijnheer de Voorzitter, dat beteekende het niet, zooals ook toen werd gezegd; maar wèl, dat rekening moest worden gehouden met de bijzondere militaire verhoudingen, voornamelijk met het oog op de militaire tucht. En nu wil ik de Regeering gaarne hulde brengen, dat zij juist dit element bij dit ontwerp scherp in het oog heeft gevat en, naar mijn oordeel, èn in de Memorie van Toelichting èn in de Memorie van Antwoord zeer duidelijk heeft belicht. In deze moeilijke materie moest met een fijn oordeelmes worden gewerkt; de militair-diciplinaire zaken en de eigenlijke administratiefrechtelijke zaken moesten worden gescheiden gehouden, — de eerste, die thuisbehooren bij de militaire instanties, de tweede bij de ambtenarengerechten en den Centralen Raad van Beroep.

[Zie het tusschenliggende gedeelte van deze rede hierna blz. 417, 469, 429, 443 en 476].

Mijnheer de Voorzitter: Na de waardeering, die ik heb over het ontwerp en over de schriftelijke toelichting heb uitgesproken, moet het mij van het hart, dat het ontwerp in zijn vorm toch eigenlijk een rare wet is. Kinderen geven elkaar soms raadseltjes op, b.v. in dezen vorm: Wat is de overeenkomst tusschen een kanarievogel en een piano? Met betrekking tot dit ontwerp zou men het raadseltje kunnen opgeven: Wat is de overeenkomst tusschen een notaris en een militair? Dan moet het antwoord luiden: dat over beider rechtspositie gehandeld wordt in de Militaire Ambtenarenwet. Ik moge de Kamer verwijzen naar art. 16, [15] sub 1b. Ik heb geprobeerd een amendement te construeeren in den zin van artikel CX van de Gemeentewet, ik bedoel een vernummeringsartikel, zooals de heer Ketelaar heeft voorgesteld bij de behandeling van de wijziging van de Gemeentewet. Het is mij niet gelukt dit te doen, want ik stuitte op allerlei technische hindernissen, maar mocht de Regeering kans zien alsnog een nieuw art. 18 te construeeren, bv. in dezen zin:

„De tekst der Militaire Ambtenarenwet wordt vóór den dag van het inwerkingtreden van deze wet op Onzen last in het *Staatsblad* geplaatst met opname van alle desbetreffende artikelen der Ambtenarenwet 1929, gewijzigd volgens deze wet.”

dan zou mij dat zeer aangenaam zijn. Ik weet niet, of dit inderdaad technisch onuitvoerbaar is. De Regeering beschikt daartoe over organen, waarover de leden der Kamer nu eenmaal niet beschikken. Is dit niet mogelijk, dan bevel ik ter wille van de leesbaarheid van deze wet ten zeerste aan datgene, wat daar straks in overweging gegeven is door den heer Duymaer van Twist, het verzoek, om in een boekje voor de militairen leesbaar de verschillende bepalingen van het militair ambtenarenrecht op te nemen.

De heer D e c k e r s, Minister van Defensie: Mijnheer de Voorzitter! Met erkentelijkheid heb ik kennis genomen van de uitingen van verschillende geachte afgevaardigden, die instemming hebben betuigd met de indiening van dit wetsontwerp, met name van den dank, die de Regeering is gebracht voor de voortvarendheid, welke zij bij deze materie heeft betracht. Te recht heeft een van de geachte afgevaardigden doen opmerken, dat de stof niet gemakkelijk te regelen was. Het ontwerpen van de wet, die der Kamer is aangeboden, heeft langdurig overleg geëischt tusschen mijn ambtgenoot van Justitie en mij. Het heeft ook bij mij aanvankelijk een punt van overweging uitgemaakt om tegemoet te komen aan de wenschen, die mij bij het ontwerpen van de wet al bekend waren, nl. om zooveel mogelijk de artikelen van de burgerlijke Ambtenarenwet, waarnaar dit ontwerp verwijst, op te nemen in het ontwerp, dienende voor de regeling van de rechtspositie van zee- en landmacht. Ik erken gaarne, dat een dergelijke wet door sommigen gemakkelijker gehanteerd zou worden, maar de groote voordeelen, welke er overigens aan verbonden zouden zijn, heb ik niet vermogen te zien. Het valt niet te ontkennen, dat straks in de practijk, als dit ontwerp wet zal zijn geworden en in werking is getreden, het hanteeren van de wet maar zelden zal gebeuren door personen, die in het lezen er van geen vaardigheid hebben. Zij, die optreden krachtens de bepalingen van deze wet, zullen zich meermalen juridischen bijstand verzekeren. Zij, die recht moeten spreken krachtens deze wet, maken deel uit van rechtsprekende colleges en zullen dus de bezwaren, die geuit zijn door sommige geachte afgevaardigden, zeker niet deelen.

Niet van belang ontbloomt is ook, dat, indien wij op grooten schaal werken met parallelartikelen, wij straks uitspraken zullen krijgen omtrent één artikel van een van de twee wetten en het in de jurisprudentie wordt aangenomen, dat niet bij voorbaat vaststaat, dat bij afleiding zulk een uitspraak van gelijke beteekenis zal zijn voor de toepassing van het parallelartikel, voorkomende in de andere wet. Vandaar — en ook uit andere overwegingen — dat de voorkeur is gegeven aan het volgen der methode van het wetsontwerp boven die, welke van enkele zijden werd aanbevolen.

De geachte afgevaardigde de heer Duymaer van Twist heeft mij een

vraag gesteld, die hierop neerkomt: Wilt gij niet, als de wet eenmaal van kracht is en gij zet u tot het uitgeven van een handleiding voor die wet, die handleiding zoodanig samenstellen, dat men de artikelen van de Ambtenarenwet, die ook van toepassing zijn op degenen, die tot de zee- of landmacht behooren, in de handleiding kan vinden? Zou ik dat doen, dan zou ik ook ongetwijfeld in niet onbelangrijke mate tegemoet komen aan de wenschen, die door den geachten afgevaardigde den heer Tilanus zijn geuit, die zelfs gedacht heeft aan een zg. nummeringsartikel. Ik wil wel toezeggen, dat, indien mij de wenschelijkheid blijkt om de uitgave van een handleiding te bevorderen, gelijk de heer Duymaer van Twist bedoelt, ik geen bezwaar er tegen heb een aanwijzing daarin te geven in de richting, die de geachte afgevaardigde op het oog heeft.

[Zie het tusschenliggende gedeelte van deze rede hierna blz. 417, 430, 443 en 477].

De geachte afgevaardigde de heer ter Laan — het verwondert mij niet — heeft wenschen van verdere strekking dan het wetsontwerp. Intusschen heeft het mij genoeg gedaan, dat de geachte afgevaardigde niet blind is voor de beteekenis, die het wetsontwerp heeft. Maar ik herhaal, het verbaast mij niet, dat de geachte afgevaardigde verder wil gaan en op den duur wenscht te bereiken, dat er geen verschil meer wordt gemaakt tusschen militaire en burgerlijke ambtenaren.

De geachte afgevaardigde staat in dezen wel heel ver af van b.v. den geachten afgevaardigde den heer Schaepman, die er zelfs al bezwaar tegen heeft, dat de militair ambtenaar is. Mijnheer de Voorzitter! Beide standpunten kan ik waardeeren en begrijpen.

Wat het standpunt van den geachten afgevaardigde den heer Schaepman betreft, hecht die geachte afgevaardigde nu niet een buitensporig hooge waarde aan den titel van ambtenaar? Wat verandert er feitelijk in de positie van den militair, doordat hij nu in deze wet ambtenaar wordt genoemd? Wij hadden alles in deze wet kunnen doen voor den militair, wat wij nu doen, zonder hem den naam van ambtenaar te geven, maar dan was feitelijk toch alles hetzelfde gebleven.

Bovendien moet de geachte afgevaardigde niet vergeten, dat al herhaaldelijk, ook vóórdat dit wetsontwerp was samengesteld, zoowel in woord als geschrift, gesproken is van burgerlijke en militaire ambtenaren en dat iedere buitenstaander toch eigenlijk ook de verhouding van den beroeps-militair tot den Staat voelt als die van den ambtenaar tot den Staat.

Ik geloof niet, dat er eenig gevaar behoeft te dreigen voor de krijgstucht en de goede orde in het leger en den goeden gang van zaken, indien wij den militairen dien naam van militaire ambtenaren laten behouden.

Ik ben er niet zoo gerust op, dat afkeurenswaardige toestanden, als door den heer Schaepman gevreesd, niet in het leven zouden geroepen worden, indien de wenschen van den geachten afgevaardigde den heer ter Laan zouden worden verwezenlijkt. Met name ook die wensch, welken de geachte afgevaardigde uitte, dat het beroep in krijgstuchtelijke zaken zelfs ook in het wetsontwerp zou worden geregeld. De geachte afgevaardigde heeft er niet veel van gezegd; hij verlangt van mij dus ook geen breedvoerig antwoord. Hij was zoo vriendelijk te veronderstellen, dat hij de vervulling van zijn wensch wel niet van de Regeering gedaan zou kunnen krijgen. Ik sta inderdaad op het standpunt, dat wij met hetgeen de geachte afgevaardigde verlangt, den militairen zelf geen dienst zouden bewijzen, en ik geloof zeker, dat het niet ten goede zou komen aan de orde, die toch in het leger noodzakelijk moet worden gehandhaafd. Ik heb het vaker gezegd in een gedachtenwisseling, welke ik de eer had met den geachten afgevaardigde te voeren. De handhaving van de orde en, wilt ge liever: de handhaving van de krijgstucht in het leger, is niet alleen noodig om de weermacht als instrument in handen van de Regeering haar taak te doen vervullen, maar is ook wel degelijk in het belang van degenen, die deel uitmaken van leger en vloot.

Daar waar een groot aantal personen in dezelfde samenleving met elkaar moeten werken, is het zeker ook in hun belang, dat orde en tucht worden gehandhaafd.

De geachte afgevaardigde de heer ter Laan zou verder nog eenige bepalingen in de wet opgenomen willen zien, waarover hij zich bij deze debatten niet heeft uitgelaten. Hij heeft gezegd: in de toekomst zullen nog allerlei andere bepalingen, verbeterende de positie van de militairen, in deze wet moeten komen. Dat zal wel in den loop der jaren moeten gebeuren, zooals de geachte afgevaardigde zich heeft uitgedrukt. Mijnheer de Voorzitter! Ik heb vastgesteld, dat de geachte afgevaardigde klaarblijkelijk de weermacht nog een betrekkelijk lang leven heeft toegedacht.

Overigens geloof ik, dat, zij het kortelings, ik ben ingegaan op de beschouwingen, welke door de verschillende geachte afgevaardigden bij de bespreking van dit wetsontwerp zijn behandeld. Mocht mij een of ander punt tot mijn leedwezen zijn ontgaan, dan zal er, naar ik hoop, bij de behandeling van de artikelen, zoo niet in tweeden termijn, gelegenheid zijn er op terug te komen.

De algemeene beraadslaging wordt gesloten.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat de Regeering in artikel 17 een wijziging heeft aangebracht, strekkende om de woorden „en het nummer” te laten vervallen.

VOORLOOPIG VERSLAG DER EERSTE KAMER.

Eenige leden vonden het eene weinig practische noch elegante wijze van wetgeving om, zooals dit wetsontwerp doet, naar geheele titels van eene andere wet te verwijzen. Het gevolg daarvan zal zijn, dat de Militaire Ambtenarenwet niet zal kunnen worden geraadpleegd zonder de Ambtenarenwet daarnaast te leggen. Beter ware het huns inziens geweest de bepalingen van dit ontwerp in de bestaande Ambtenarenwet op te nemen, of wel in het ontwerp de toepasselijke bepalingen der Ambtenarenwet, waar noodig gewijzigd, over te nemen.¹⁾

[Zie het tusschenliggende gedeelte van dit verslag hierna blz. 432 en 449].

Ten slotte werd nog gevraagd, of de Regeering niet vreest, dat door de regelen van dit ontwerp de militaire tucht zal lijden.

EINDVERSLAG DER EERSTE KAMER.

[Antwoord van de Regeering.]

Dat de Militaire Ambtenarenwet niet zal kunnen worden geraadpleegd zonder de Ambtenarenwet 1929 daarnaast te leggen, zal practisch, wordt het ontwerp aangenomen, slechts ten deele juist blijken. De toekomstige gerechten in militaire ambtenarenzaken zullen mede belast zijn met burgerambtenarenrechtspraak. Zij zullen, waar de burgerambtenarenzaken verre de meerderheid

¹⁾ [Zie daartegen de rede van den heer Heerkens Thijssen, hierna blz. 474].

van de aan hun oordeel onderworpen geschillen zullen vormen, naar verwacht mag worden, na betrekkelijk korten tijd de Ambtenarenwet 1929 volledig beheerschen, en de Militaire Ambtenarenwet alleen raadplegen, om in de enkele militaire zaken, die zich zullen voordoen, te zien, aan welke speciale bepalingen de hand moet worden gehouden. Bij *deze* raadpleging zullen zij de Ambtenarenwet 1929 meestentijds gesloten kunnen laten. Iets dergelijks geldt voor de raadslieden van partijen. Waarmede de voornaamste lichamen en personen, welke met de nieuwe wet te maken zullen hebben, zijn genoemd.

Het voorgaande houdt tevens in, waarom, reeds zuiver praktisch beschouwd, de voor het ontwerp gekozen vorm, naar het oordeel van de ondergeteekenden, de voorkeur verdient. Een verwerking van de meer dan honderd toepasselijke artikelen van de Ambtenarenwet 1929 in het ontwerp, zou het overzicht van de afwijkingen in militaire zaken, waarvoor de wet allereerst zal worden geraadpleegd, niet ten goede komen. Nog geheel afgezien van andere argumenten, die tegen zoodanige verwerking pleiten. Waaronder het argument, dat, wetstechnisch, het scheppen van twee uitvoerige, vrijwel analoge, regelingen geen aanbeveling kan verdienen.

Dan zou nog eerder aanvaard kunnen worden het voorstel de afwijkende bepalingen voor militaire zaken te verwerken in de Ambtenarenwet 1929, bijv. in een afzonderlijken titel. Doch nog afgezien van de overweging, dat het onderscheid tusschen een afzonderlijken titel in de Ambtenarenwet 1929 en een zelfstandige militaire wet niet bijzonder groot kan worden geacht, meenen de ondergeteekenden, dat aan den tweeden vorm reeds hierom de voorkeur moet worden gegeven, dat bij haar de verantwoordelijkheid voor eventueele latere wijzigingen in de militaire regeling allereerst komt bij den Minister van Defensie, die voor het militaire ambtenarenrecht in de eerste plaats de verantwoording moet dragen.

Aangeteekend zij hierbij nog, dat men de voor- en nadeelen van den gekozen vorm nog meer uitvoerig behandeld kan vinden in § 2 van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende dit wetsontwerp. [Hiervóór blz. 394].

[Zie het tusschen liggende gedeelte van het Antwoord hierna, blz. 433 en 449].

Er bestaat ten slotte, naar het oordeel van de ondergeteekenden, geen aanleiding om te vreezen, dat door de regelen van het ontwerp de militaire tucht zal lijden.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Eén wet voor zee- en landmacht.

Het bleek mogelijk met één wet voor zee- en landmacht te volstaan. Deze oplossing is niet slechts uit een oogpunt van eenvoud van wetgeving aanbevelenswaardig; zij is ook in overeen-

stemming met het steeds inniger wordend verband tusschen de beide deelen van de weermacht en met de voor eenige jaren tot stand gekomen fusie van de Departementen van Marine en Oorlog.

Het ontwerp beperkt tot de moederlandsche rechtsfeer.

De oplossing was te eer aanvaardbaar, waar het ontwerp, tot wet verheven, alleen zal gelden binnen de moederlandsche rechtsfeer. In de Grondwet is neergelegd — artikel 123 —, dat de wetten alleen voor het Rijk in Europa „verbindende” zijn, voor zoover daarin niet is uitgedrukt dat zij ook verbindend zijn voor Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao. Een bepaling van deze strekking ontbreekt in het ontwerp. In verband hiermede zal het, wet geworden, alleen aanvulling brengen van het moederlandsche recht.

Dit wil practisch zeggen, dat de ingestelde rechtspraak in ambtenarenzaken alleen zal gelden voor die besluiten, handelingen en weigeringen van administratieve organen, welke beheerscht worden door het recht hier te lande; en dat ook de voorschriften van materieel recht, welke voor de militaire ambtenaren ingevolge artikel 13 [12] worden vastgesteld, voor zoover zij op de Militaire Ambtenarenwet berusten, beperkt zullen zijn tot de Europeesche rechtssfeer — dit belet uiteraard niet, dat bepaalde voorschriften van materieel recht ook voor de overzeesche gebiedsdeelen verbindend zullen kunnen worden verklaard; slechts zullen zij dan, wat die gebiedsdeelen betreft, niet berusten op de Militaire Ambtenarenwet —.

Een andere oplossing was om practische en theoretische redenen niet wel mogelijk. Het is — om hiermede te volstaan — toch zonder meer duidelijk, dat het staatsrechtelijk onverdedigbaar zou zijn tegen besluiten van zuiver overzeesche organen, bijv. van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, beroep open te stellen op in hun opzet moederlandsche colleges, terwijl het, practisch, voor die colleges ook niet wel doenlijk zou zijn de in aanmerking komende Nederlandsch-Indische verhoudingen juist te waardeeren — om nog af te zien van de bezwaren, voor den ambtenaar aan beroep over zee verbonden —.

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEEDE KAMER.

§ 4. Dat de regelen omtrent den rechtstoestand voor land- en zeemacht in één wet zijn opgenomen, vond algemeen instemming.

Echter stelden verscheidene leden de vraag, of het wel vaststaat, dat de bepalingen der wet op *alle* militairen, werkzaam bij de zeemacht, van toepassing zullen zijn. Het ontwerp toch bevat geen bepaling, welke de daarin vervatte voorschriften verbindend verklaart voor de overzeesche gebiedsdeelen. De tot stand te brengen regeling geldt dus alleen voor de gevallen, waarin naar algemeene beginselen Nederlandsch recht van toepassing is. Het eerste lid van artikel 124 van de Ambtenarenwet 1929 bepaalde nog uitdrukkelijk,

dat de bepalingen van Titel III dier wet van toepassing zouden blijven op de bezoldiging van tot de Nederlandsche land- en zee-macht behoorende ambtenaren, ook indien zij buiten het Rijk in Europa als zoodanig werkzaam zouden zijn. Ook deze bepaling zal echter thans vervallen. De Regeering zegt in de Memorie van Toelichting, dat de ontworpen regeling slechts zal gelden binnen de „moederlandsche rechtssfeer”. Ook spreekt zij van de „Europeesche rechtssfeer”. Hoever — vroeg men — strekt deze rechtssfeer zich uit? Wanneer onttrekken de beginselen van interregionaal recht den militairen ambtenaar, dienst doende in de overzeesche gebiedsdeelen, niet geheel aan de sfeer van het moederlandsche recht? Mocht een algemeene omschijving niet mogelijk blijken, dan zou men gaarne door een aantal voorbeelden betreffende aanstelling, schorsing, ontslag, enz. het standpunt der Regeering willen zien toegelicht. Het in de Memorie van Toelichting gegeven voorbeeld¹⁾ achtte men niet gelukkig gekozen. Immers, dat op de salarissen van het Europeesche personeel van de zeemacht, in Nederlandsch-Indië dienst doende, hier te lande kan worden ingehouden, beslag gelegd of gekort, is slechts het gevolg van feitelijke omstandigheden, voortvloeiende uit regelingen van financieel-administratieven aard.

In het bijzonder zouden de hierbedoelde leden in dit verband ook gaarne worden ingelicht omtrent de aanstelling in hooger rang. Waren zij juist ingelicht, dan machtigt de Minister van Defensie den Commandant der Zeemacht in Indië tot zoodanige aanstelling en kan deze die aanstelling achterwege laten, indien daartegen bij hem bezwaren bestaan. Zal in een geval, waarin de Commandant der Zeemacht zulk een aanstelling nalaat, de betrokkene tegen deze beslissing in Nederland volgens de regelen der Militaire Ambtenarenwet kunnen opkomen?

Gaarne zou men in het door de Regeering op deze beschouwingen te geven antwoord uitdrukkelijk betrokken zien de vraag, hoever de moederlandsche rechtssfeer zich uitstrekt ten aanzien van de op Curaçao dienende militairen van de zeemacht, wier bezoldiging wel geheel ten laste van de Nederlandsche begrooting komt, doch die overigens rechtstreeks staan onder den Gouverneur, die opperbevelhebber van land- en zeemacht is en slechts „aanwijzingen” van den Minister van Koloniën in ontvangst heeft te nemen.

De leden, hier aan het woord, vestigden de aandacht op de in de Memorie van Toelichting voorkomende uitspraak, dat om redenen van theoretischen en practischen aard een andere oplossing dan de gegevene niet wel mogelijk is. Met deze uitspraak verklaarden zij zich niet te kunnen vereenigen. De Commissie tot regeling van den rechtstoestand van het militaire personeel der zeemacht, welke van 1918 tot 1926 werkzaam is geweest, wenschte deze oplossing niet. Zij stelde voor, de door haar ontworpen wet mede verbindend te verklaren voor Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao. Dit

1) [Hierna, blz. 437].

schijnt op zich zelf de eenige juiste oplossing, omdat geen zuivere afscheiding bestaat tusschen de marine hier te lande en in andere deelen van het Rijk. Intusschen kan niet geheel ontkend worden, dat aan deze oplossing ook bezwaren verbonden zijn. Wijl echter de regeling, gelijk zij thans is voorgesteld, dreigt tot voortdurende conflicten aanleiding te zullen geven, behoort deze niet ongewijzigd het Staatsblad te bereiken. Men drong er derhalve op aan, dat de Regeering het ontwerp zal wijzigen in dien zin, dat een middenweg worde gekozen en voor de zeemacht tot de bepaling, voorkomende in artikel 124 der Ambtenarenwet 1929, worde teruggekeerd.

Gevraagd werd in dit verband nog, hoe volgens de bepalingen van het ontwerp een militair ambtenaar recht zal kunnen verkrijgen, wanneer hij, in zijn belangen getroffen door een besluit, handeling of weigering van de administratie hier te lande, zich naar de overzeesche gewesten heeft te begeven. Daarbij werd opgemerkt, dat het zelfs kan voorkomen, dat het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering op de uitzending naar die gewesten betrekking heeft.

§ 5. Sommige leden gaven als hun meening te kennen, dat het niet noodig is de officieren in deze wet te betrekken, wijl de Bevorderingswetten voor zee- en landmacht van 1902 voor deze categorie van militaire ambtenaren voldoende regelingen bevatten.

Andere leden konden deze zienswijze niet deelen, mede omdat de genoemde wetten slechts een beperkt terrein bestrijken. Naar hun oordeel is het gewenscht, dat alle militaire ambtenaren, onverschillig hun rang, onder de werking der wet vallen.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

§ 4. Dat het in één wet regelen van den rechtstoestand voor land- en zeemacht algemeen instemming vond, strekte den ondergeteekenden tot voldoening.

De wet zal — aangenomen —:

1°. voor *alle* militaire ambtenaren gelden, werkzaam bij de zeemacht — dit volgt uit de algemeene definitie van artikel 1, lid 1 onder *a* —;

2°. voor *al* deze militaire ambtenaren alleen gelden, voor zoover zij vallen binnen de moederlandsche rechtssfeer, dat wil dus zeggen, voor zoover, naar de algemeene beginselen van ons interregionaal recht, moederlandsch recht op hen van toepassing is — dit volgt uit het ontbreken van een verbindendverklaring voor de overzeesche gebiedsdeelen overeenkomstig artikel 123 van de Grondwet —.

Het is wenschelijk deze beide gezichtspunten scherp te onderscheiden. In het Verslag en in verscheidene publicaties betreffende artikel 124 van de Ambtenarenwet 1929 ontstaat onduidelijkheid, doordat het gezichtspunt, behandeld onder 1°. , met dat, behandeld onder 2°. , wordt verwisseld.

De gezamenlijke werking van de beide beginselen, te dezen in het ontwerp voorgesteld, is niet deze, dat voor de militaire ambtenaren van de zeemacht, werkzaam in de overzeesche gebiedsdeelen, practisch met de eene hand weer wordt genomen, wat met de andere was gegeven. Zoodat door de niet-toepasselijk-verklaring voor de overzeesche gebiedsdeelen het ontwerp voor hen geen reële betekenis zou bezitten.

Het Europeesch personeel van de zeemacht blijft, bij tijdelijken dienst over zee, ongetwijfeld voor belangrijke gedeelten van zijn rechtstoestand vallen binnen de moederlandsche rechtssfeer — al kunnen de grenzen van die sfeer bij den tegenwoordigen stand van ons interregionale recht niet op ieder gebied scherp worden aangegeven —. Zoo zijn de bezoldigingen van deze ambtenaren, gelijk reeds in de Memorie van Toelichting werd vermeld, allereerst hier te lande verschuldigd, zoodat inhouding, beslag en korting op deze bezoldigingen — en de financieele inkomsten vormen voor de ambtenaren uiteraard een belangrijk onderdeel van hun rechtstoestand — hier te lande naar moederlandsch ambtenarenrecht zullen worden beoordeeld. Eveneens zal bijv. naar alle waarschijnlijkheid (zie onder) — naar dit punt wordt in het Verslag gevraagd — de vraag van al dan niet aanstelling in hooger rang althans voor de officieren en onderofficieren gebracht kunnen worden voor den moederlandschen ambtenarenrechter.

Omgekeerd is het ook niet juist, dat een militair ambtenaar van de zeemacht, dienst doende hier te lande, noodzakelijk geheel valt onder het moederlandsche recht. Wellicht laat zoodanige ambtenaar een deel zijner inkomsten uitbetalen aan gezinsleden in overzeesche gebiedsdeelen. Is dit het geval, zoo vallen deze inkomsten in het betrokken gebiedsdeel onder het beslagrecht van over zee en, indien daar een kortingsverordening bestaat, op *alle* militaire ambtenaren van toepassing verklaard onder het overzeesche kortingsrecht.

De in het ontwerp voorgestelde oplossing wordt wellicht het best duidelijk door een analogie. Gelijk bekend, geldt in de vier gebiedsdeelen van het Koninkrijk niet dezelfde burgerlijke wetgeving. Zoo geldt in Nederlandsch-Indië een ander Burgerlijk Wetboek, een ander Wetboek van Koophandel en een ander Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering dan hier te lande — al vertoonen deze wetboeken met de moederlandsche groote overeenstemming —. De Nederlander, die, hier te lande geboren wordt, hier te lande huwt en overeenkomsten sluit, valt — voor zoover ten aanzien van de overeenkomsten niet anders werd bedongen — ten aanzien van al deze rechtsfeiten onder moederlandsch burgerlijk recht. Begeeft hij zich nu naar Batavia, zoo wordt voor tal van rechtsbetrekkingen, speciaal nieuw aangegane, het Indische burgerlijke recht op hem van toepassing, doch anderzijds wordt hij — men denke slechts aan de contracten, indertijd hier te lande gesloten, — geenszins volledig aan de moederlandsche rechtssfeer onttrokken. De beantwoording

van de vraag, waar te dezen nauwkeurig de grenzen liggen, behoort aan de wetenschap van het interregionale recht. Voor tal van concrete quaesties doet deze wetenschap dan ook een, meer of minder waarschijnlijke, oplossing aan de hand. Met betrekking tot andere bestaat in haar tegenwoordig stadium van ontwikkeling nog onzekerheid. Het interregionale recht — dat zich weinig in de belangstelling van de juristen hier te lande en over zee heeft mogen verheugen — verkeert n.l. in vele opzichten nog in een aanvangsstadium. Intusschen kan, waar het interregionale recht den wets-toepasser in de steek laat, veelal met behulp van analogieën, ontleend aan het internationale privaatrecht, een oplossing worden verkregen.

In het ontwerp wordt nu een dergelijke verhouding, als bestaat tusschen de moederlandsche burgerlijke wetgeving eenerzijds en de burgerlijke wetgevingen van over zee anderzijds, voorgesteld voor het moederlandsche ambtenarenrecht en de stelsels van ambtenarenrecht in de overzeesche gebiedsdeelen.

Een andere oplossing scheen onder de tegenwoordige verhoudingen moeilijk tot stand te brengen. Eenerzijds is het zonder twijfel aangewezen het ambtenarenrecht binnen de moederlandsche rechtssfeer volledig te regelen. Anderzijds rezen bij een treden binnen de rechtssferen der overzeesche gebiedsdeelen zoo groote practische en theoretische moeilijkheden — het is voor vele onderdeelen niet wel doenlijk in het moederland ook voor over zee bindende regelingen tot stand te brengen, zonder eerst de organen der overzeesche gebiedsdeelen te hooren (nog afgezien van de vraag, of dit staatsrechtelijk toelaatbaar zou zijn; men vergelijk de artikelen 182 en 61, lid 1, van de Grondwet en 71 van de Indische Staatsregeling); hoort men echter de overzeesche organen, zoo wordt het tot stand komen van het militaire ambtenarenrecht, gezien den aard van de materie, vermoedelijk voor jaren verschoven; zie voor verdere moeilijkheden bladz. 3 van de Memorie van Toelichting [hiervóór blz. 407] —, dat het dringend gewenscht scheen die sferen ongeschonden te laten.

Bij de voorbereiding van het ontwerp hebben de ondergeteekenden nog de vraag overwogen — zij gaf aanleiding tot een uitvoerig onderling overleg —, of, gezien de onzekerheid op meer dan een gebied van het interregionale recht, in het ontwerp niet althans voor het ambtenarenrecht de grenzen nader zouden kunnen worden aangegeven tusschen de rechtssfeer van het moederland en de rechtssferen der overzeesche gebiedsdeelen. Hiertegen rezen evenwel bij nadere beschouwing gewichtige bedenkingen. Is het wenschelijk het netelige vraagstuk van het interregionale recht incidenteel op een beperkt gebied aan te vatten? Schept men — afgezien van de kwade kans van een legislatieve vergissing — aldus niet het gevaar de ontwikkeling van dat recht in een eenzijdige richting te drijven, doordat regels, voor speciale verhoudingen opgesteld, bij gebrek aan

andere algemeen zullen worden toegepast? Zullen de betrekkelijke bepalingen, in het ontwerp opgenomen en met den overigen inhoud nauwelijks samenhangend, door de moeilijkheden, in haar niet te vermijden, niet de totstandkoming van de geheele wet in gevaar brengen, of althans kunnen vertragen? Vóór alles, is het in beginsel geoorloofd een vraagstuk, voor de overzeesche gebiedsdeelen van het hoogste belang — immers betreffende de grenzen van hun eigen rechtssfeer — zonder de organen van die gebiedsdeelen te hooren te regelen (vergelijk artikel 61, lid 1, van de Grondwet en 71 van de Indische Staatsregeling)? De ondergeteekenden hebben, gezien deze en andere bedenkingen, gemeend van voorschriften van interregionaal recht in het ontwerp te moeten afzien.

Zij meenden hiertoe te eerder te mogen overgaan, waar het practisch belang, verbonden aan de opname in het ontwerp van regels van interregionaal recht, naar hun oordeel niet moet worden overschat. De Centrale Raad van Beroep zal in concrete gevallen de vragen, welke met betrekking tot zijn bevoegdheid kunnen rijzen, vermoedelijk zonder al te groote moeilijkheid oplossen. Zooals de ondergeteekenden de materie op het oogenblik zien — het ligt hun echter, op grond van het boven aangevoerde, ver de toekomstige jurisprudentie van den Centralen Raad in eenigerlei richting te willen beïnvloeden —, zal niet onwaarschijnlijk in het algemeen als criterium gelden, of het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering hier te lande of over zee is genomen, vericht of uitgesproken. Waarbij het dan vermoedelijk onverschillig zal zijn, of dit hier te lande geschiedde door een orgaan van het moederland, van een overzeesch gebiedsdeel of van het geheele Koninkrijk — de Kroon en bijv. de Ministers van Defensie en Koloniën zijn uiteraard geenszins zonder meer als moederlandsche organen te beschouwen; vergelijk de artikelen 1, 60 en 182 van de Grondwet —.

Den ondergeteekenden blijven thans nog slechts eenige bijzondere punten te behandelen over, in § 4 van het Verslag ter sprake gebracht en in het voorgaande materieel nog niet beantwoord.

Het beroep op het eerste lid van artikel 124 van de Ambtenarenwet 1929 is, naar hun oordeel, te dezen niet juist. De Ambtenarenwet 1929 bevat evenmin als het ontwerp een verbindendverklaring voor de overzeesche gebiedsdeelen. In artikel 124, eerste lid, is zoodanige verbindendverklaring — doch dan alleen voor Titel III — ook zeker niet te zien. De beteekenis van dit lid ligt, gelijk de tweede ondergeteekende bij de behandeling in de Tweede Kamer der Staten-Generaal nog eens uitdrukkelijk in het licht heeft gesteld — *Handelingen* 1929—1930, blz. 156 — ¹⁾ geheel binnen de moederlandsche rechtssfeer. Het verklaart, binnen het moederlandsche recht, Titel III van de Ambtenarenwet 1929 ook van toepas-

¹⁾ [M.R.T. XXV, bladz. 432].

sing op de militaire ambtenaren van land- en zeemacht, die tijdelijk buiten het Rijk in Europa werkzaam zijn — vergelijk gezichtspunt 1°., in den aanhef van deze paragraaf ontwikkeld —. Het voorschrift scheen wenschelijk met het oog op de beperkte definitie van artikel 1, lid 1, van de Ambtenarenwet 1929. Daaruit zou anders wellicht worden afgeleid, dat de militaire ambtenaren, tijdelijk in de overzeesche gebiedsdeelen werkzaam, ook voor het moederlandsehe recht niet langer als ambtenaren zouden zijn te beschouwen, zoodat bijv. voor beslag hier te lande op hun inkomsten de ruime regelen van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering zouden gelden en niet de veel meer beperkende van de Ambtenarenwet 1929. Artikel 1, lid 1, van het ontwerp bevat een te dezen wezenlijk ruimere definitie. In verband daarmee was een bepaling overeenkomende met artikel 124, lid 1, in het ontwerp overbodig. Dit beteekent echter niet, dat het ontwerp minder ver gaat dan de Ambtenarenwet 1929. Juist het omgekeerde is het geval. Hetgeen in de Ambtenarenwet 1929 alleen voor Titel III uitdrukkelijk was vastgelegd — dat de militaire ambtenaren, ook bij tijdelijke werkzaamheid in de overzeesche gebiedsdeelen, binnen de moederlandsehe rechtssfeer ambtenaar blijven —, is in artikel 1 van het ontwerp voor het geheele militaire ambtenarenrecht buiten twijfel gesteld.

De aanstellingen in hooger rang van het Europeesch personeel van de zeemacht, werkzaam in Nederlandsch-Indië, geschieden, althans tot de officiers- en onderofficiersrangen, hier te lande. En wel tot officiersrangen door de Kroon, tot een onderofficiersrang door den Minister van Defensie — bevorderingen in lagere stand geschieden in Nederlandsch-Indië (door den Commandant van de Zeemacht) —. De aanstellingen hier te lande vinden alleen in zoverre voorwaardelijk plaats — wellicht hebben in Indië gebeurtenissen plaats gehad, die hier te lande nog niet bekend zijn —, dat daaraan uitdrukkelijk de voorwaarde wordt verbonden, dat bij den Commandant van de Zeemacht tegen de aanstelling geen bezwaar bestaat. De aanstellingen worden dezen Commandant het eerst medegedeeld. Bestaat wel bezwaar — hetgeen groote uitzondering is —, zoo behoeft de aanstelling, die dan ten slotte blijkt niet te hebben plaats gehad, den betrokkene niet te worden medegedeeld.

De beslissingen, welke de Gouverneur van Curaçao als opperbevelhebber van zee- en landmacht neemt, worden genomen in dat gebiedsdeel.

Gelijk men, na de algemeene uiteenzettingen van deze paragraaf, zal billijken, willen de ondergeteekenden, wat de bevoegdheid van den moederlandschen rechter ten aanzien van de laatstgenoemde aangelegenheden betreft, niet verder gaan dan constateering van den feitelijken toestand. Voor de toepassing van het recht wordt echter in dit verband nogmaals herinnerd aan het algemeene gezichtspunt, boven als niet onwaarschijnlijk toekomstig richtsnoer voor dien rechter ontwikkeld.

De militaire ambtenaar, die op het punt is zich naar overzeesche gewesten te begeven, behoeft van het instellen van beroep niet af te zien. Hij kan procederen bij gemachtigde — artikel 2 ontwerp j°. artikel 29, lid 1, Ambtenarenwet 1929 —. Indien het van belang is nog vóór vertrek een beslissing van den ambtenarenrechter te verkrijgen — bijv. in het geval, in het Verslag genoemd, dat het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering op de uitzending zelf betrekking heeft — kan de ambtenaar den voorzitter van het Ambtenarengerecht, aangewezen voor de behandeling van de militaire ambtenarenzaken — artikel 4 ontwerp — om een beslissing bij voorraad verzoeken — artikel 2 ontwerp j°. artikel 102, lid 1 en lid 2, Ambtenarenwet 1929 —. Voor den ambtenaar, reeds werkzaam in een overzeesch gebiedsdeel, vergelijkte men artikel 6*nieuw* (7*oud*) [6] van het ontwerp.

§ 5. De Bevorderingswetten voor zee- en landmacht 1902 bevatten weliswaar belangrijke onderdeelen van een rechtstoestandsregeling voor de officieren; zij bevatten echter, zooals ook door andere leden in het Verslag wordt opgemerkt, niet een *volledige* regeling van den rechtstoestand van die ambtenaren. Men vergelijkte de onderwerpen, in de Bevorderingswetten behandeld — bevordering, ontslag, pensioen; in de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 bovendien nonactiviteit —, met de lijst van onderwerpen, opgenomen in artikel 12*nieuw* (13*oud*) [12] van het ontwerp.

De ondergeteekenden meenen, dat nu het beginsel is aanvaard, dat de rechtstoestand voor alle ambtenaren volledig zal worden geregeld, het onjuist zou moeten worden geacht alleen voor de officieren met een zeer gedeeltelijke regeling te volstaan.

BERAADSLAGING IN DE TWEEDE KAMER.

De heer Van Rappard: [Zie het begin van deze rede hiervóór blz. 391].

Dat het wetsontwerp zich beperkt tot de moederlandsche rechtssfeer, is inderdaad aan bedenking onderhevig. Hoever strekt deze rechtssfeer zich uit? Zal de wet in dit verband van toepassing zijn op alle militairen, werkzaam bij de zeemacht, nu haar voorschriften niet bindend verklaard worden voor de overzeesche gebiedsdeelen? De Regeering zegt zelf in de Memorie van Antwoord, dat de grens der moederlandsche rechtssfeer bij den tegenwoordigen stand van het interregionale recht, dat nog in het beginstadium van ontwikkeling is, niet op ieder gebied scherp kan worden afgebakend. Het voorbeeld, dat de Regeering geeft, betreffende de inhouding van, beslag en korting op de bezoldiging, acht ik niet gelukkig, omdat dit het gevolg is van omstandigheden, die voortvloeien uit regelingen van financieel-administratieve aard. Of echter de aanstelling in hooger rang van het Europeesch personeel van de zeemacht, werkzaam in Nederlandsch-Indië, geen aanleiding zou geven tot moeilijkheden, wanneer er beroep wordt ingesteld, is echter zeer zeker aan twijfel onderhevig.

Nu zou ik meer voorbeelden kunnen noemen, maar ik wil het hierbij laten, omdat ik met de Regeering inzie, dat het ongewenscht is het netelige vraagstuk van het interregionale recht incidenteel op een beperkt gebied aan te vatten en de totstandkoming van de geheele wet in gevaar zou komen of althans zou kunnen vertragen.

Te meer, zooals ik dit in het begin zeide, zou ik dit niet wenschen, omdat sedert 1 September van dit jaar de beroepscommissie voor de onderofficieren is opgeheven en zij op het oogenblik rechteloos zijn. Op dit oogenblik is mijn vertrouwen in den Centralen Raad van Beroep, die de conflicten, welke zich zullen voordoen, en ik twijfel er niet aan of zij zullen zich voordoen, wel zal weten op te lossen.

[Zie het vervolg van deze rede hierna blz. 426].

De heer Schapman: [Zie het begin van deze rede hiervóór, blz. 398].

Een belangrijke en zeer principieele quaestie is ook, dat dit ontwerp geen bepalingen bevat, waarbij de verschillende voorschriften ook verbindend verklaard worden voor de overzeesche gebiedsdeelen. Ik weet zeer goed, dat dit practisch niet mogelijk is, maar dan had men ook niet tot de voorgestelde regeling moeten komen, want dit is niets anders dan een experiment, dat tot groote moeilijkheden en conflicten kan leiden.

Het Europeesch personeel van de zeemacht blijft bij tijdelijken dienst overzee, ongetwijfeld, zoo staat er in de Memorie van Antwoord, voor belangrijke gedeelten van zijn rechtstoestand vallen binnen de moederlandsche rechtssfeer. Met den heer van Rappard vraag ik ook hoever het Nederlandsche recht gaat. Hoever dat Nederlandsche recht gaat, kan niemand zeggen, de Minister evenmin. Dit zoo uiterst moeilijke juridisch-technische vraagstuk zal nu het ambtenarengerecht, dat uit niet-juristen bestaat, want de eisch, dat het juristen moeten zijn, stelt de wet niet, moeten oplossen. De zoo uiterst moeilijke wetenschap van het interregionale recht, waarbij ook de Ministers niet kunnen zeggen waar de grenzen liggen, zal daar bestudeerd moeten worden. In feite is het niets anders dan dat het groote vraagstuk van de verhouding van den Minister van Defensie tot de zeemacht in Nederlandsch Oost-Indië en in Curaçao ter oplossing aan den Raad van Beroep in hoogste instantie wordt voorgelegd. Ik heb reeds eenige malen over dit vraagstuk hier mogen spreken en zal het nu niet doen; ik moge slechts wijzen op enkele punten. Volgens art. 31 van de Wet op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië is de Gouverneur-Generaal opperbevelhebber van de in Nederlandsch-Indië aanwezige zeemacht, behoudens haar administratieve betrekkingen tot het Departement van Defensie. In al de jaren, dat dit in het Regeeringsreglement en later in de Staatsregeling heeft gestaan, heeft men nooit kunnen omschrijven wat administratieve betrekkingen waren. In vroeger jaren zeide men op het Departement van Marine wel eens, dat deze betrekkingen alleen bestonden uit het bijhouden van de zakboekjes, want meer bemoeiing had men niet met het personeel in Indië.

Is, om een voorbeeld te noemen, bevordering een administratieve bemoeienis? In de Staatsregeling staat ook, dat de Gouverneur-Generaal beschikt over de schepen en derzelve manschap in overeenstemming met de door den Koning gegeven voorschriften, zooals hij het meest oorbaar acht voor de belangen van Nederlandsch-Indië.

Al sedert jaren is de vorm bij bevordering, dat deze plaats heeft als de commandant van de zeemacht geen bedenkingen heeft, maar als dit het geval is, dan heeft iedere Minister zich daar nog steeds bij neergelegd. Wat beteekent, ook met het oog op de bevordering, dat de Gouverneur-Generaal beschikt over de manschap? Zal men nu bij niet-bevordering in Indië, omdat de commandant der zeemacht bedenkingen heeft, daarover hier te lande recht kunnen zoeken?

Ik moge een ander voorbeeld noemen. Ik heb een Koninklijk besluit gelezen omtrent de bezoldiging van het Europeesch personeel der zeemacht in Indië, alleen gecontrasigneerd door den Minister van Defensie, waarbij de voor al de ambtenaren van het Indische Gouvernement toegepaste salariskorting ook voor het marinepersoneel bevolen werd. Zal men nu van uit Indië over de rechtskracht van dit besluit bij het ambtenarengerecht en bij den Raad van Beroep in verzet kunnen komen, omdat, zooals in de

Memorie van Antwoord staat, niet onwaarschijnlijk als criterium zal gelden, dat het aangevallen besluit hier te lande is genomen? Toch heeft de Minister van Defensie in feite over de bezoldiging in Indië weinig te zeggen, want jarenlang hebben we hier moeten hooren, dat het niet mogelijk was, kindertoeslag daar te laten behouden, niettegenstaande de marineschepeling daardoor soms tot schade van zijn gezin in totale bezoldiging achteruitging. Nu zegt de Minister, dat een andere oplossing onder de tegenwoordige verhoudingen moeilijk tot stand is te brengen, maar dan ligt het aan de verhoudingen, die niet deugen. Naar mijn meening is de oorzaak, dat de organisatie van de marine in Nederlandsch-Indië niet in overeenstemming is met de Staatsregeling. Nu schrijven de Ministers: [hiervóór blz. 411].

„Eenerzijds is het zonder twijfel aangewezen het ambtenarenrecht binnen de moederlandsche rechtssfeer volledig te regelen. Anderzijds rezen bij een treden binnen de rechtssferen der overzeesche gebiedsdeelen zoo groote practische en theoretische moeilijkheden, dat het dringend gewenscht scheen die sferen ongeschonden te laten.”

Ik kan dat toestemmen, maar deze moeilijkheid ware te ondervangen geweest door een andere organisatie, want dan zou men in Indië zelfstandig een regeling voor den rechtstoestand van de militaire ambtenaren tot stand hebben kunnen brengen, dan had men gekregen, evenals bij het burgerlijk recht, het Indische recht naast het Nederlandsche. Natuurlijk behoort het vraagstuk van een andere organisatie tot de taak van het geheele Kabinet en daarom stel ik de feiten meer vast dan dat ik nu een pleidooi voer voor een andere organisatie, als gevolg van dit wetsontwerp.

De Ministers zeggen nu, dat het niet wenschelijk was het netelige vraagstuk van het interregionale recht incidenteel en op een beperkt gebied te regelen, omdat men dan het gevaar scheidt de ontwikkeling van dat recht in eenzijdige richting te drijven. Wat nu echter geschieden zal, is veel erger, want nu wordt er een recht geschapen, terwijl men maar moet afwachten op welke wijze het gehandhaafd zal worden, want de Regeering kan niet aangeven hoe ver het gaat. De commissie tot regeling van den rechtstoestand van het militaire personeel der zeemacht, de commissie van Rijn van Alkemade, voelde daarvan ook de bezwaren. Er zijn maar twee wegen en wel de wet alleen te laten gelden voor de zeemacht in het Rijk in Europa, of deze ook verbindend te verklaren voor het Rijk buiten Europa, al blijft dan nog de groote moeilijkheid, een grens te trekken tusschen de bevoegdheden van Kroon en Ministers eenerzijds en Gouverneur-Generaal en Gouverneurs anderzijds.

Ik ben niet zoo optimistisch als de bewindslieden, die deze Memorie van Antwoord hebben ondertekend, dat de Centrale Raad van Beroep in concrete gevallen de vragen, welke met betrekking tot zijn bevoegdheid kunnen rijzen, vermoedelijk zonder al te groote moeilijkheid zal oplossen, hoeveel respect ik ook heb voor de juridische kennis der leden. Vooral omdat daarop volgt: [hiervóór blz. 412].

„Zooals de ondergeteekenden de materie op het oogenblik zien — het ligt hun echter, op grond van het boven aangevoerde, ver de toekomstige jurisprudentie van den Centralen Raad in eenigerlei richting te willen beïnvloeden —, zal niet onwaarschijnlijk in het algemeen als criterium gelden, of het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering hier te lande of over zee is genomen, verricht of uitgesproken. Waarbij het dan vermoedelijk onverschillig zal zijn, of dit hier te lande geschiedde door een orgaan van het moederland, van een overzeesch gebiedsdeel of van het geheele Koninkrijk — de Kroon en bijv. de Ministers van Defensie en Koloniën zijn uiteraard geenszins zonder meer als moederlandsche organen te beschouwen; vergelijk de artikelen 1, 60 en 182 van de Grondwet —.”

Zoo zie ik de zaak echter niet, Mijnheer de Voorzitter, want het criterium

is niet wie het besluit neemt, maar bij dit formeele recht zal het er meer om gaan of het besluit rechtskracht heeft, en deze quaestie is niet geregeld, daar iedere omschrijving van wat administratieve hemoenenissen zijn, die er alleen maar bestaan tusschen den Minister van Defensie en Nederlandsch-Indië, ontbreekt.

Wat mij betreft, had ik liever gezien, dat deze geheele quaestie buiten dit onderwerp was gebleven. Nu de Regeering het zelfs niet aangedurfd heeft om in dit wetsontwerp ook maar voor een klein onderdeel van het interregionaal recht bindende voorschriften op te nemen, had zij dit hoogst belangrijke juridisch-technische vraagstuk niet in deze rechtsregeling moeten inleiden. We betwijfelen het, dat hier een practijk zal ontstaan, waarop later een wettelijke regeling kan worden opgebouwd.

Ik kan deze wijze van wetgeving niet fraai vinden, maar we moeten helaas van een poging afzien om dit onderwerp ook maar eenigszins gewijzigd te krijgen in den geest als wij dit gaarne zouden wenschen.

De juridisch-technische moeilijkheden zijn bij dit ontwerp wel heel groot geweest. Zij zijn oorzaak, dat de voorbereiding van dit ontwerp twee jaren heeft geduurd, zonder dat men daarom gerechtigd is de Regeering daarvan een verwijt te maken. Zij zijn verder oorzaak, dat ook het reservepersoneel, dat zuiver ingevolge de Dienstplichtwet opkomt, ook maar onder de wet is gebracht, want dat ging weer niet anders — men leze slechts pag. 10 Memorie van Antwoord —, [hierna, blz. 440] vanwege de juridisch-technische moeilijkheid. Deze is een gevolg van den opzet van dit ontwerp, dat bovendien ook nog is toegezegd en feitelijk al in werking had moeten zijn getreden. Onder deze omstandigheden zal ik mij er nu niet tegen verzetten, hopende, dat mijn verwachtingen in het belang van de weermacht niet verwezenlijkt zullen worden.

Onder deze omstandigheden behoeft ik zeker niet te zeggen, dat ik in geen geval mee zou kunnen werken om de verwarring nog grooter te maken, door degenen, die werkzaam zijn op zoogenaamd arbeidscontract, in inrichtingen, die toevallig onder het Departement van Defensie staan, ook al te maken tot militair ambtenaar, afgescheiden dat dit in strijd zou zijn met artikel 154 van de Grondwet.

[Zie het vervolg van deze rede hierna, blz. 429].

De heer Tilanus: [Zie het begin van deze rede blz. 391 hiervóór, blz. 468 hierna, blz. 402 hiervóór].

Ook met betrekking tot het personeel van de zeemacht was bijzondere zorg geboden; het komt mij voor, dat het de Regeering gelukt is, ook voor de marine een bevredigende regeling te ontwerpen, waarbij de Regeering, vooral in de Memorie van Antwoord, heeft laten gevoelen de moeilijkheden van deze materie met betrekking tot de vragen van Nederlandsch recht en interregionaal recht; moeilijkheden, Mijnheer de Voorzitter, die in het ontwerp niet tot oplossing zijn gebracht, doch die, waar het veelal competentie-quaesties betreft, ter beslissing aan den Centralen Raad van Beroep zijn overgelaten. Het lijkt mij volkomen correct, dat de Ministers wèl de moeilijkheden hebben aangeduid, maar in geen enkel opzicht op latere uitspraken hebben geprejudicieerd.

[Zie het vervolg van deze rede hierna, blz. 469].

De heer Deckers, Minister van Defensie: [Zie het begin van deze rede hiervóór, blz. 403].

Belangrijke juridisch-technische beschouwingen zijn in deze zaak gehouden ten aanzien van het interregionale recht. Niet het minst belangrijk waren de beschouwingen van den geachten afgevaardigde den heer Schaepman, die zich eenigszins ontstemd heeft betoond, voor zoover hem dat mogelijk is, over hetgeen in de Memorie van Antwoord is medegedeeld omtrent de meening, die de Regeering heeft aangaande het hanteeren van de wet door niet juridisch geschoolden. De geachte afgevaardigde was in-

tusschen niet de eerste, die deze ontstemming behoefde te gevoelen. Immers, in de wet zelf ziet hij, dat de Regeering op het standpunt staat, dat voor den rechter kunnen optreden, naast de juristen, de officieren. Indien de geachte afgevaardigde niet op non-activiteit was gesteld of indien hij tot den actieven dienst zou terugkeeren als reserve-majoor van het Nederlandsche leger, zou hij als officier kunnen optreden op denzelfden voet als een jurist. Ook niet-officiëren en niet-juristen kunnen als raadslieden optreden voor de ambtenarengerechten, maar de officieren en de juristen worden op hun woord geloofd, dat zij gemachtigd zijn om daar als raadslieden op te treden. Dus, de Regeering wil bij toepassing van deze wet de beroeps-officiëren en reserve-officiëren als raadslieden op één lijn stellen met de juristen.

Mijnheer de Voorzitter! Een moeilijkheid, die bij de regeling dezer materie is gerezen, was te voren te voorzien. De Regeering heeft in de stukken ruitelijk erkend, dat bij den tegenwoordigen stand der wetenschap van het interregionale recht niet in elk bijzonder geval met zekerheid te zeggen is, welke de juiste oplossing zal zijn. Wanneer mij nu vragen waren gesteld, hoe de werking der wet in de practijk in concrete gevallen zou zijn, dan zou ik de geachte afgevaardigden, die dergelijke vragen stelden, hebben verwezen naar hetgeen wij gezegd hebben in de Memorie van Toelichting ¹⁾ en dat hierop neerkomt, dat wij een zoodanig vertrouwen hebben in het hoogste rechtscollège, dat in deze aangelegenheden zal optreden, den Centralen Raad van Beroep, dat wij gerust aan dien Centralen Raad willen overlaten vragen betreffende zijn bevoegdheid te beantwoorden en mede te werken tot het vormen van een zekere jurisprudentie.

Er zullen van tijd tot tijd vraagstukken voorkomen, waarvan in de jurisprudentie nog geen voorbeeld is te vinden. Aan het beleid, aan het juridisch inzicht, aan de bekwaamheid van de rechters, die hebben te oordeelen, moet worden overgelaten, in die gevallen de maatregelen te nemen, die zij met recht en billijkheid het meest in overeenstemming achten.

Een vraag, die de bezoldiging aangaat, is mij gesteld door den geachten afgevaardigde den heer Schaepman. Welnu, de bezoldigingen van het in Indië dienend Europeesche personeel der zeemacht zijn verschuldigd door Nederland. Volgens de uiteenzetting, die in de stukken werd gegeven en waarvan de geachte afgevaardigde met zulk een klaarblijkelijke belangstelling heeft kennis genomen, zullen maatregelen, ten aanzien van de bezoldigingen genomen, in Nederland krachtens de Militaire Ambtenarenwet beoordeeld kunnen worden door het ambtenarengerecht en den Centralen Raad van Beroep.

[Zie het vervolg van deze rede hierna, blz. 430].

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Wat den concreten inhoud van het wetsontwerp betreft, de Titels III en IV, die materieel uit de Ambtenarenwet 1929 zijn overgenomen, zullen geen algemeene toelichting behoeven. Hiermede blijft voor de algemeene bespreking alleen nog over een korte uiteenzetting van de hoofdlijnen van Titel II — de rechtspraak in militaire ambtenarenzaken —.

De regeling van de rechtspraak.

De regeling van de rechtspraak in het ontwerp wijkt van die in de Ambtenarenwet 1929 in hoofdzaak in twee onderdeelen af:

A. de bevoegdheid van den rechter is voor de militaire ambte-

¹⁾ [Memorie van Antwoord? Zie hiervóór blz. 412].

narenzaken enger gesteld, ten einde te voorkomen, dat de militaire discipline en tucht door beroep op den ambtenarenrechter zouden kunnen lijden;

B. de organisatie van de gerechten is aan de behoefte van kennis van de militaire verhoudingen ook binnen de gerechten aangepast.

Betreffende beide onderdeelen een korte toelichting.

A. Bevoegdheid van den rechter.

Aan den burgerambtenarenrechter is onttrokken de rechtspraak in pensioenzaken. Over dit onderdeel van administratief ambtenarenrecht, waarvoor bij het tot stand komen van de Ambtenarenwet 1929 een alleszins voldoende bijzondere rechter aanwezig was, scheen het niet noodig de bevoegdheid van den algemeenen ambtenarenrechter uit te strekken.

De uitzondering is — op gelijken grond — voor den militairen ambtenarenrechter gehandhaafd. Een soortgelijke overweging geldt, wat dezen rechter betreft, voor disciplinaire en aanverwante zaken.

In disciplinaire zaken geeft de Wet op de Krijgstucht den militairen ambtenaar recht van beklag achtereenvolgens bij een hiërarchisch meerdere van den strafoplegger — artikelen 61 en vlg.de — en, bevindt deze het beklag geheel of gedeeltelijk ongegrond, bij het Hoog Militair Gerechtshof — indien de gestrafte zich in of op weg naar Oost-Indië bevindt, bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië; artikelen 67 en 68 —. Voor de tot zekere hoogte aanverwante zaken, geregeld in artikel 71 van de Wet op de Krijgstucht — beklag over een gegeven order of over een uitspraak, waarin de militaire ambtenaar als strafoplegger is betrokken geweest — en in artikel 9 van het Reglement betreffende de Krijgstucht — beklag over een vermeende krenkende of onbillijke behandeling door een hiërarchisch meerdere — zijn eveneens instanties aangewezen, die onafhankelijk en objectief en met speciale kennis van de militaire verhoudingen — dit is een punt, waarop speciaal nadruk moet worden gelegd — het ingediend beklag beoordeelen.

Daarom was het aangewezen ook deze disciplinaire en aanverwante zaken aan den algemeenen en toch altijd *administratieven* ambtenarenrechter — vergelijk voor de organisatie der gerechten in militaire ambtenarenzaken onder — te onttrekken. Artikel 3 van het ontwerp legt diensvolgens vast, dat beroep ingevolge de Militaire Ambtenarenwet niet zal kunnen worden ingesteld tegen beslissingen, ingevolge de bij of krachtens de Wet op de Krijgstucht gegeven regelen genomen.

Op dit algemeen beginsel laat artikel 3 echter één uitzondering toe. Artikel 69 van de Wet op de Krijgstucht geeft den Minister van Defensie de bevoegdheid om „den minderen militair, die door herhaald wangedrag blijkt ongevoelig te zijn voor krijgstuchtelijke bestraffing, of wiens liederlijkheid hem onwaardig maakt in den militairen stand te blijven”, hier te lande uit den dienst weg te

jagen. De beslissingen, door den Minister ingevolge dit artikel genomen, zijn formeel geen disciplinaire straffen — al zullen zij veelal materieel als zoodanig worden gevoeld —. Van haar bestaat dan ook geen beklag op een hiërarchisch meerdere van den strafoplegger — deze zou in het onderhavige geval trouwens moeilijk kunnen worden aangewezen — of op het Hoog Militair Gerechtshof. Ook bestaat op het oogenblik niet eenige andere regeling van beroep tegen deze beslissingen. Werden zij, voor zoover zij militaire *ambtenaren* betreffen, nu mede aan den militairen ambtenarenrechter onttrokken, zoo zouden, in tegenstelling met alle andere toekomstige beslissingen van administratieve organen betreffende ambtenaren, hier beslissingen aanwezig zijn, terstond in eerste en laatste instantie gegeven. Dit is ongewenscht. Daarom is voor ontslag — van militaire ambtenaren — op grond van artikel 69 van de Wet op de Krijgstucht in artikel 3 van het ontwerp een uitzondering gemaakt. Dit ontslag zal, wordt het ontwerp onveranderd wet, aan den militairen ambtenarenrechter volgens de gewone procedure kunnen worden onderworpen.

Deze oplossing lag ook om een andere reden voor de hand. Artikel 69 betreft gevallen van onvrijwillig ontslag wegens wangedrag of onwaardigheid van de mindere militairen. De overeenkomstige materie is voor de officieren geregeld in de Bevorderingswetten voor zee- en landmacht 1902. Waar de beslissingen ingevolge deze wetten door artikel 3 van het ontwerp niet aan den ambtenarenrechter worden onttrokken, zou bij niet-uitzondering van artikel 69 van de Wet op de Krijgstucht een incongruentie ontstaan tusschen het beroep wegens onvrijwillig ontslag van mindere militaire ambtenaren en dat wegens gelijk ontslag van officieren.

B. Organisatie der gerechten.

Ten slotte behoeft de organisatie van de gerechten, voor de militaire ambtenarenzaken voorgesteld, eenige toelichting.

Gelijk reeds in de inleiding werd vermeld, kon de organisatie voor burgerambtenaren niet zonder meer worden overgenomen. De militaire ambtenarenrechter zal voor een juiste waardeering van de bij hem ingezonden klaagschriften veelal speciale kennis behoeven van de bijzondere militaire verhoudingen.

Omgekeerd scheen een zoo nauw mogelijk verband met de burgerlijke rechtspraak, reeds met het oog op de eenheid van de ambtenarenrechtspraak, geraden. Niet uit het oog moet worden verloren, dat de toekomstige jurisdictie van den burger- en die van den militairen ambtenarenrechter in vele opzichten — men denke slechts aan geschillen betreffende de toepassing van Titel III van de Ambtenarenwet 1929 en Titel III van het ontwerp — parallel zullen loopen.

De voldoening aan beide eischen is gezocht in deze richting, dat de organisatie voor de burgerambtenarenzaken — beoordeeling van het beroep, afgezien van de gevallen bedoeld in artikel 3, lid 2 en

lid 3, van de Ambtenarenwet 1929, in eersten aanleg door een Ambtenarengerecht, in hooger beroep door den Centralen Raad te Utrecht — in beginsel is overgenomen, dat echter zoowel het gerecht in eersten aanleg als dat in hooger beroep bij de behandeling van militaire zaken zal worden aangevuld met twee militaire leden, zoodat de militaire gerechten in tegenstelling met de burgergerechten met vijf in plaats van met drie leden zullen recht spreken.

Ten einde de regeling van deze aanvulling niet te ingewikkeld te maken — en tevens de berechting van de militaire ambtenarenzaken zooveel mogelijk bijeen te houden — is voorts bepaald, dat in eersten aanleg in militaire zaken steeds zal optreden het Ambtenarengerecht, tot welks rechtsgebied de gemeente 's-Gravenhage behoort, — artikel 4 van het ontwerp; voor burgerambtenarenzaken is het land tusschen even zoovele Ambtenarengerechten verdeeld, als er Raden van Beroep voor ongevallenzaken zijn (op het oogeblik zijn dit er zeven) —.

Voor dit Ambtenarengerecht wordt door den Minister van Defensie een militaire ledenlijst vastgesteld — artikel 5, lid 2 —. Bij de behandeling van militaire gedingen treden telkens twee leden van die lijst, volgens een tevoren opgemaakte rooster aangewezen — artikel 5, lid 5, aanhef —, naast de burgerleden op en wel twee militaire leden van de zee- of van de landmacht, naarmate het besluit, de handeling of de weigering (om te besluiten of te handelen), in het klaagschrift aangevallen, beheerscht wordt door de algemeen verbindende voorschriften voor de zee- of door die voor de landmacht — artikel 5, lid 1 —.

In hooger beroep zal voor den Centralen Raad een soortgelijke regeling gelden. Slechts zal deze Raad, ter waarborging van de eenheid van de militaire ambtenarenrechtspraak, in militaire gedingen steeds met één militair lid van de zee- en één militair lid van de landmacht worden aangevuld — artikel 6, lid 1 [vervallen] —. Ter versterking van de positie van deze militaire leden — het totaal-aantal burgerleden van den Raad is veel beperkter dan bij de Ambtenarengerechten —, zullen zij regelmatig, d.i. in alle militaire zaken, zitting nemen. Wel wordt ook voor den Centralen Raad een — kleinere — militaire ledenlijst vastgesteld, doch de overige aangewezenen op deze lijst zullen slechts het karakter van plaatsvervangers bezitten — artikel 6, lid 2, onder *a* en *b* [vervallen] —.

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEEDE KAMER.

§ 6. Wat betreft de voorgestelde afwijkingen van de regelen omtrent de rechtspraak, welke in de Ambtenarenwet 1929 zijn neergelegd, gaven verscheidene leden uiting aan hun gevoelen, dat de samenstelling van de gerechten, gelijk die volgens het ontwerp zal zijn, niet beantwoordt aan de eischen, welke de militaire verhoudingen — ook al zijn, gelijk het geval is, alle tuchtzaken van deze jurisdictie uitgezonderd — stellen. Naar de meening dezer

leden zou het meer aanbeveling verdienen, de gerechten uit een of twee burgerleden en drie of vier militaire leden te doen bestaan. Ook ware te denken aan de krijgswraden, aangevuld met eenige leden van de bestaande ambtenarengerechten. Blijven de militairen in de minderheid, dan zullen dezen op den duur meer adviseur dan rechter blijken te zijn. Bovendien achtten deze leden het een bezwaar van de ontworpen organisatie, dat het zal kunnen voorkomen, dat de militaire leden hebben te oordeelen over besluiten, handelingen of weigeringen van militairen van hooger rang.

Hiertegenover werd opgemerkt, dat juist in verband met het feit, dat alle tuchtzaken aan de kennisneming van de gerechten zijn onttrokken, zoodat alleen zaken van administratieve aard ter berechting overblijven, noch bezwaar kan worden gezien in de voorgestelde meerderheid van burgerleden, noch in de omstandigheid, dat militairen van lageren rang zullen kunnen worden geroepen tot beoordeeling van de door militairen van hooger rang gevolgde gedragslijn.

Andere leden achtten de geheele uitzonderingsregeling, welke in dit opzicht wordt voorgesteld, te veroordeelen. Zij noemden deze in strijd met de noodzakelijke eenheid in de rechtspraak. Sommigen hunner duchtten ook op zich zelf van deelneming aan de administratieve rechtspraak door personen, van een militaire mentaliteit doordrongen, weinig gunstige resultaten.

Deze leden wenschten de toevoeging van militaire leden aan de ambtenarengerechten te doen vervallen. Voor die gevallen, waarin de bijzondere militaire verhoudingen het vellen van een oordeel door militairen gewenscht doen zijn, zou dan een afzonderlijke instantie kunnen worden ingesteld. Van de beslissing in die instantie zou administratief beroep mogelijk moeten zijn.

Vele leden, onder wie er waren, die de toevoeging van militaire leden aan de ambtenarengerechten wèl toelaatbaar achtten, hadden ernstig bezwaar tegen zoodanige toevoeging aan den Centralen Raad van Beroep. Slaat men eenmaal dezen weg in, dan zal men in het algemeen herhaaldelijk dit college met deskundigen, bijv. medici en onderwijzers, moeten aanvullen.

Verscheidene der hierbedoelde leden meenden, dat de berechting van militaire ambtenarenzaken met gerustheid aan den Centralen Raad kan worden overgelaten. De samenstelling van dien Raad waarborgt, dat deze, zoo noodig voorgelicht door deskundigen, over alle voorkomende vragen naar behooren een oordeel kan geven. Aanvulling met deskundige leden in bepaalde gevallen verdient, naar deze leden opmerkten, ook daarom geen aanbeveling, wijl daardoor de eenheid in de rechtspraak op dit gebied verloren dreigt te gaan, waarvoor het College juist heeft te waken.

De overigen waren van meening, dat hier een taak is weggelegd voor het Hoog Militair Gerechtshof. Zij achtten dit College voor het behandelen van militaire ambtenarenzaken in beroep als het ware aangewezen. Ook de in dit verslag reeds genoemde Commissie tot

regeling van den rechtstoestand van het militaire personeel der zee-macht kwam met uitzondering van één lid in haar geheel tot deze conclusie. Gaarne zou men vernemen, welke gewichtige redenen de Regeering er toe hebben geleid, het advies dier Commissie in dit opzicht niet te volgen.

De leden, hier aan het woord, ontveinsden zich niet, dat met een voorstel tot het opdragen van deze nieuwe taak aan het Hoog Militair Gerechtshof de hoogst belangrijke vraag weder aan de orde zou worden gebracht, of de afzonderlijke militaire rechtspraak al dan niet gehandhaafd behoort te blijven. Zij vestigden er echter de aandacht op, dat in den grond ook door het nalaten van zulk een voorstel deze quaestie aan de orde wordt gesteld. Immers de bij dit ontwerp door de Regeering gevolgde gedragslijn brengt als consequentie mede, dat zij te eeniger tijd komt met een voorstel tot afschaffing van de afzonderlijke militaire rechtspraak in haar geheel.

Daartegenover werd opgemerkt, dat niet kan worden ingezien, waarom een zoodanige consequentie aan de thans voorgestelde regeling zou zijn verbonden; met het stellen van die consequentie miskent men het verschillend karakter van zaken, beheerscht door het militaire straf- en tuchtrecht, en van zaken, liggend op administratief terrein.

Andere leden verklaarden zich met de toevoeging van militaire leden aan den Centralen Raad van Beroep, in het bijzonder voor-zoover het aangaat zaken, de zeemacht betreffende, wel te kunnen vereenigen.

In dit verband werd nog gewezen op de omstandigheid, dat een aanvulling van den Centralen Raad van Beroep, als hier bedoeld, in strijd schijnt met artikel 42 van de Beroepswet, hetwelk de samenstelling van dien Raad duidelijk omschrijft en van een aanvulling met deskundige leden geen gewag maakt.

Ook vroeg men, of het ook thans weder inschakelen van den Centralen Raad van Beroep niet zal leiden tot overbelasting van dien Raad, aan welken in den loop der jaren steeds meer arbeid is opgedragen.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

§ 6. Wat betreft de samenstelling, aan de gerechten in militaire ambtenarenzaken te geven, moet, naar het oordeel van de ondergeteekenden, worden onderscheiden.

De militair-administratiefrechtelijke zaken vallen vrij scherp in twee categorieën uiteen. Tot één categorie behooren de militair-disciplinaire zaken en de aanverwante geschillen. In deze zaken spelen de eischen van militaire tucht en discipline en bijzondere militaire verhoudingen een groote rol. Daartegenover staan de meer eigenlijk administratiefrechtelijke gevallen, die groote gelijkenis

vertoonen met gelijksoortige geschillen van burgerambtenaren. Men denke aan inhouding op salaris wegens vorderingen van den Staat op den ambtenaar, aan korting op verzoek van schuldeischers, aan cessie, enz. In deze gevallen is van bijzondere militaire verhoudingen niet of nauwelijks sprake.

Reeds op het eerste gezicht is het duidelijk, dat het niet wel mogelijk is beide groepen van geschillen op een bevredigende wijze bij denzelfden rechter onder te brengen. De disciplinaire en aanverwante zaken behooren zoozeer in de militaire sfeer, dat bij haar beoordeeling aan militaire rechters, indien eenigszins mogelijk, een overwegende plaats moet worden gegeven. De zuiver administratief-rechtelijke geschillen omgekeerd leenen zich niet voor beoordeeling overwegend door militairen. Deze laatsten zullen onwillekeurig de neiging hebben — het blijkt ook uit het Verslag, waarin door verscheidene leden gevraagd wordt om beoordeeling door militaire ambtenaren *van gelijken of hooger rang* — ook in deze zaken, zij het wellicht onbewust, rekening te houden met de militaire hiërarchie. Hoewel het op zichzelf duidelijk is, dat het bij een juiste rechtsbedeeling overschillig moet zijn, of bijv. een inhouding of korting betreft de inkomsten van een vice-admiraal of die van een gewoon matroos.

De oplossing uit deze moeilijkheden lag bij de voorbereiding van het ontwerp voor de hand.

Voor de disciplinaire en aanverwante zaken bestaan reeds thans instanties, gelijk wenschelijk overwegend militair samengesteld. Deze instanties werken in de practijk bevredigend. Wat was dus meer aangewezen dan haar in het ontwerp te handhaven — artikel 3 —?

Een nieuwe rechter is echter wenschelijk voor de zuiver administratiefrechtelijke geschillen. Deze zijn thans gedeeltelijk bij den burgerlijken rechter ondergebracht — waar zij niet behooren —; voor het grootste gedeelte zijn zij evenwel zonder mogelijkheid van beroep. Zij vertoonen, als boven vermeld, groote gelijkenis met de overeenkomstige geschillen van burgerambtenaren. Goeddeels loopen zij met deze geschillen zelfs geheel parallel. Hieruit volgt rechtstreeks — men sceppe voor gelijke verhoudingen gelijk recht —, dat het wenschelijk is voor deze zuiver administratiefrechtelijke zaken aansluiting te zoeken aan de rechtspraak in burgerambtenarengeschillen. Het ontwerp stelt dienovereenkomstig voor om deze militaire zaken — afgezien van de gevallen, dat administratief beroep open staat of heeft opengestaan — in eersten aanleg toe te vertrouwen aan een der Ambtenarengerechten van de Ambtenarenwet 1929 — verspreiding over de zeven geprojecteerde Ambtenarengerechten schijnt met het oog op het gering aantal te verwachten militaire zaken ongewenscht —, in hooger beroep, als in burgerzaken, aan den Centralen Raad van Beroep te Utrecht. Slechts worde, ten einde allen waarborg te scheppen, dat eventueele bijzondere militaire verhoudingen bij de militaire zaken tot haar recht

zullen komen, althans de eerste instantie, het Ambtenarengerecht, met twee militaire leden aangevuld — dit aantal waarborgt, gelijk noodzakelijk voorkomt, den burgerleden de meerderheid —.

De ondergeteekenden hebben, naar aanleiding van de beschouwingen uit het Verslag, de voorstellen van het ontwerp te dezen nog eens nauwgezet overwogen.

Zij zijn, ook na herhaalde overweging, van oordeel, op grond van den boven ontwikkelden gedachtengang, dat het stelsel van het ontwerp het meest aanbeveling verdient — de zuiver militaire zaken bij de bestaande militaire of goeddeels militaire instanties; de eigenlijk administratiefrechtelijke bij de meest competente gerechten op administratiefrechtelijk gebied —.

Slechts met betrekking tot één, zij het niet onbelangrijk, onderdeel meenen zij, bij overweging van het aangevoerde in het Verslag, in het oorspronkelijk voorstel een wijziging te moeten aanbrengen. Het ontwerp stelde aanvankelijk voor ook den Centralen Raad van Beroep in militair-administratiefrechtelijke zaken met twee militaire leden aan te vullen. Met de leden, te dezen in het Verslag aan het woord, achten de ondergeteekenden aan deze oplossing ten slotte toch wel schaduwzijden verbonden. Zij kan onder omstandigheden de eenheid van de administratieve ambtenarenrechtspraak in gevaar brengen. Het hoogste college in administratieve ambtenarenzaken zij — onverschillig of een geschil door een militair- of een burgerambtenaar wordt aangebracht — steeds van gelijke samenstelling.

De aanvulling schijnt ook, met het oog op eventueele bijzondere militaire verhoudingen, niet strikt noodzakelijk. De samenstelling van den Centralen Raad en zijn rechtspraak tot op heden waarborgen voor de nieuwe ambtenarenrechtspraak een bezonnen leiding. Indien bijzondere militaire verhoudingen militaire voorlichting gewenscht maken, zullen ongetwijfeld militaire ambtenaren door den Centralen Raad als deskundigen worden gehoord. Trouwens de aanvulling, in militaire zaken, van de eerste instantie — het Ambtenarengerecht — geeft reeds waarborg, dat in die instantie op de militaire gezichtspunten het volle licht zal vallen, hetgeen in de processtukken en het vonnis van dat gerecht tot uitdrukking zal komen — men vergelijke o.m. artikel 2 ontwerp j°. artikelen 100, lid 3, en 75 Ambtenarenwet 1929 —. Heeft tengevoege van administratief beroep — practisch te dezen wel steeds van militaire aard — niet een behandeling voor het Ambtenarengerecht plaats (artikel 2 ontwerp j°. artikel 3, lid 2, Ambtenarenwet 1929), zoo bestaat gelijke zekerheid zoo mogelijk nog in versterkte mate.

De ondergeteekenden hebben, op grond van het een en het ander, gemeend de aanvulling van den Centralen Raad in het gewijzigd ontwerp niet te moeten handhaven.

De inhoud van § 6 van het Verslag zal na het voorgaande weinig verdere beantwoording behoeven.

Dat in het ontwerp niet wordt voorgesteld de krijgsraden en het Hoog Militair Gerechtshof, of — gelijk de Commissie tot regeling van den rechtstoestand van het militair personeel der zeemacht voorstelde — het Hoog Militair Gerechtshof alleen, met de rechtspraak in eigenlijk administratiefrechtelijke geschillen te belasten, zal na het voorgaande duidelijk zijn. Deze goeddeels militaire gerechten zijn voor administratieve rechtspraak minder geëigend. Trouwens wat het Hoog Militair Gerechtshof betreft, geldt dit niet slechts voor de militaire leden doch ook voor de burgerleden en den advocaat-fiscaal en den griffier. Deze functies worden, ingevolge artikel 2 van de Provisioneele Instructie voor het Hof, onderscheidenlijk vervuld door raadsheeren in den Hoogen Raad der Nederlanden of het Gerechtshof te 's-Gravenhage en door den procureur-generaal en den griffier van dit Gerechtshof. Het schijnt echter wenschelijk, nu eenmaal de hoogste administratieve rechtspraak in burgerambtenarenzaken los van de hoogste burgerlijke rechtspraak is opgezet, een gelijke oplossing tot stand te brengen ten aanzien van de hoogste administratieve rechtspraak in geschillen van militaire ambtenaren.

Uit het vorenstaande volgt tevens, dat het ontwerp blijft buiten het vraagstuk van de afzonderlijke militaire strafrechtspraak. Met de argumenten, in het Verslag tegen de leden aangevoerd, die anders oordeelen, kunnen de ondergeteekenden zich geheel vereenigen.

Op de vraag, of de samenstelling van den Centralen Raad van Beroep, gelijk deze in artikel 42 van de Beroepswet voor ongevallenzaken is voorgeschreven, ook bindend is, indien dezen Raad bij een nieuwe wet de behandeling van andere administratiefrechtelijke geschillen wordt opgedragen, behoeft, nu nader wordt voorgesteld van aanvulling van den Raad af te zien, niet te worden ingegaan.

Voor overbelasting van den Raad tengevolge van de opdracht der militaire ambtenarenzaken behoeft, naar het oordeel van de ondergeteekenden, niet te worden gevreesd. Deze zaken zullen, in beroep, naar alle waarschijnlijkheid slechts weinig talrijk zijn. Overigens zal, gelijk bij de totstandkoming van de Ambtenarenwet 1929 is toegezegd, tot uitbreiding van den Raad worden overgegaan, indien dit tengevolge van de nieuw-opgedragen Ambtenarenrechtspraak noodzakelijk mocht blijken.

BERAADSLAGING IN DE TWEEDE KAMER.

De heer Van Rappard: [Zie het begin van deze rede hiervóór, blz. 391 en 414].

Voorts moet ik nog een oogenblik aandacht wijden aan de organisatie van de ambtenarengerechten, welke in art. 5 geregeld wordt.

Ik kan mij met deze organisatie van die gerechten, zooals zij voor ons ligt, niet vereenigen, in hoofdzaak, omdat er twee militaire leden aan het ambtenarengerecht zullen worden toegevoegd; niet dat ik daar bezwaar tegen heb, maar wel, dat er een lijst van die militaire leden zal bestaan

en dat die volgens rooster aan de ambtenarengerechten zullen worden toegevoegd.

Wat zal hiervan het gevolg zijn? Dat de mindere over den meerdere zal oordeelen, want het moge waar zijn, dat het hier geen tuchtrecht betreft en alleen maar administratief recht, ik vind daar toch een groot gevaar aan verbonden.

In art. 1 van het reglement betreffende de krijgstucht leest men:

„De krijgstucht eischt een voortdurend besef van ondergeschiktheid aan iederen hooger geplaatste, het nalaten van elk minder voegzaam en met de waardigheid van den militair strijdend gedrag en in het algemeen onafgebroken plichtsbetrachting.”,

en in art. 2 van dat reglement leest men:

„De ondergeschiktheid is de ziel van den militairen dienst, derhalve is elke militair, van wat rang of stand hij zij, gehouden zijn meerdere in dienst allen eerbied en gehoorzaamheid te bewijzen. Hij zal ook buiten dienst zijn meerdere als zoodanig erkennen en zich tegenover hem eerbiedig gedragen.”

Mijnheer de Voorzitter! Ik zeide, dat het voor mij geen onderscheid maakt of wij hier met de krijgstucht te maken hebben of met administratief recht. Wanneer het nu ging, zooals ik mij dat had voorgesteld, dat er een lijst zou worden samengesteld van militairen van allerlei rang en de Minister zou bij elke gelegenheid daaruit een keuze doen en daarmede de commissie aanvullen, dan zou dat bij mij niet zooveel bezwaar ontmoeten. Maar op blz. 5 der Memorie van Toelichting [hiervóór blz. 421] blijkt, dat dit niet de bedoeling is, want er staat:

„Voor dit Ambtenarengerecht wordt door den Minister van Defensie een militaire ledenlijst vastgesteld — artikel 5, lid 2 —. Bij de behandeling van militaire gedingen treden telkens twee leden van die lijst, volgens een te voren opgemaakte rooster aangewezen — artikel 5, lid 5, aanhef —, naast de burgerleden op en wel twee militaire leden van de zee- of van de landmacht, naarmate het besluit, de handeling of de weigering (om te besluiten of te handelen), in het klaagschrift aangevallen, beheerscht wordt door de algemeen verbindende voorschriften voor de zee- of door die voor de landmacht — artikel 5, lid 1.”

Daaruit blijkt dus, dat hier volgens rooster de militaire leden zullen worden toegevoegd. Wanneer de Minister het in zijn hand had gehouden om bij elk geding twee militaire leden aan te wijzen, dan zouden mijn bezwaren eenigszins ondervangen zijn geweest, want ik geloof, dat elke Minister van Defensie zal moeten erkennen, dat het beter is dat geen mindere, al zij het bij administratieve beslissingen oordeelt.

Daarom wilde ik den Minister deze vraag stellen: kunnen wij niet tot elkander komen, doordat in art. 5, sub 2, wordt toegevoegd: Onze Minister van Defensie wijst uit deze lijst de twee militaire leden aan, waarmede het ambtenarengerecht zal worden aangevuld.

Mijnheer de Voorzitter! Dat zou één middel zijn om aan mijn bezwaren te gemoet te komen en ik zou tevreden zijn als ik wist, dat deze Minister achter de groene tafel zou blijven zitten.

Maar dat zal niet het geval zijn en andere Ministers zouden er anders over kunnen denken en zich niet behoeven te storen aan hetgeen thans bij de behandeling in de Kamer wordt gezegd.

Nu ik dat in dit licht zie, zouden aan de woorden, die ik zoeven sprak: „Onze Minister van Defensie wijst uit deze lijst de twee militaire leden aan, waarmede het ambtenarengerecht zal worden aangevuld”, toegevoegd kunnen worden de woorden: „met dien verstande, dat militairen

van lagere rang niet zullen kunnen worden geroepen tot beoordeelen van door militairen van hooger rang ingediende klaagschriften."

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou zoo gaarne van den Minister willen vernemen, of hij mij te dezen opzichte niet een weinig kan te gemoet komen, een keuze doende uit de twee voorstellen, welke ik gedaan heb.

Ik blijf er bij, dat de oude traditie van de tragsgewijze ondergeschiktheid, die altijd in het leger heeft geheerscht en zal moeten blijven heerschen, niet met voeten moet worden getreden, want het zal niet anders kunnen of dit zal met groote schokken gepaard gaan. [Vergelijk de rede van den heer K. ter Laan hiervóór blz. 401].

Ten slotte wensch ik over de wijziging in het wetsontwerp nog een enkel woord te zeggen.

Wat aangaat de toevoeging van burgerleden aan den Centralen Raad van Beroep, aanvankelijk dacht ik ook, dat het beter was militaire leden aan den Centralen Raad van Beroep toe te voegen, maar bij nader inzien, met het oog op de eenheid van de rechtspraak, geloof ik, dat het beter is het gewijzigde voorstel van den Minister aan te nemen.

Wil de Raad van Beroep op het punt van militaire aangelegenheden, en niet geheel en al daarvan op de hoogte zijnde, zijn deskundig licht opsteken, dan kan hij eenige militaire leden over die aangelegenheid raadplegen, maar is het niet noodig, dat zij aan den Centralen Raad worden toegevoegd.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hiermede enkele bezwaren naar voren gebracht en hoop, dat de Minister mij eenigszins zal te gemoet komen. Maar ik herhaal, dat ik niet zou wenschen, vooral niet na de opheffing van de Beroepscommissie voor Onderofficieren, dat dit wetsontwerp gevaar zou loopen niet te worden aangenomen, waardoor vertraging zou ontstaan en de rechtspositie van de onderofficieren voorloopig niet geregeld zou zijn.

De heer D u i j m a e r v a n T w i s t : [Zie het begin van deze rede hiervóór blz. 398].

Mijnheer de Voorzitter! Het tweede hoofdpunt betreft de samenstelling der gerechten, een onderwerp, waarover ook de heer van Rappard daareven sprak. Zooals deze samenstelling zal worden geregeld, zal bij de behandeling van militaire ambtenaarszaken het ambtenarengerecht, gelijk dit bij de Ambtenarenwet 1920 ¹⁾ is vastgesteld, met twee militaire leden van zee- of landmacht worden aangevuld, naarmate het geschil door de algemeen verbindende voorschriften voor de zee- of door die van de landmacht beheerscht worden.

Er zal dus bij de behandeling der militaire ambtenaarszaken in het ambtenarengerecht ook zitting worden genomen door twee militairen van land- of twee van de zeemacht. Voor de bezetting van deze beide plaatsen in het gerecht zal een ledenlijst worden vastgesteld; over de samenstelling dezer lijst bepaalt het wetsontwerp, behalve dat enkele ondergeschikte voorschriften worden gegeven, niets anders dan dat de ledenlijst zal bevatten de namen en de voornamen van 6 militaire ambtenaren of eervol ontslagen ambtenaren van de zeemacht en 6 militaire ambtenaren of eervol ontslagen ambtenaren van de landmacht. Over het voor mij althans meest belangrijke punt, welken rang die militairen moeten hebben, zegt het wetsontwerp niets. Blijft dit punt ongeregeld, dan zal het mogelijk zijn, dat in het ambtenarengerecht een soldaat, een onderofficier of een officier zitting krijgt. Nu zullen voor dit gerecht militairen van alle rangen kunnen verschijnen, tot opperofficieren toe. Het geval zal zich dus kunnen voordoen — de heer van Rappard wees er al op —, dat voor het gerecht, waarin een soldaat of onderofficier zitting heeft, officieren van verschillende rang verschijnen. Dat acht ik volslagen in strijd met de militaire hiërarchie. Ik weet wel, dat alle geschillen, die samenhangen met de

¹⁾ [Lees 1929].

discipline en aanverwante zaken, aan den militairen rechter blijven overgelaten en dat het bij het ambtenarengerecht alleen zal gaan over zuiver administratief-rechtelijke geschillen, doch dit neemt niet weg, dat in het laatste geval de meerdere toch voor zijn minderen zal kunnen verschijnen, door die mindere zal worden gehoord, waarbij ten slotte door dien mindere over den meerdere recht wordt gesproken.

Daartegen bestaat bij mij ernstig bezwaar, niet, zooals de heer van Rappard reeds zeide, zoolang deze Minister het Departement van Defensie zal beheeren, maar er kunnen Ministers komen, aan wie ik een dergelijke regeling liever niet toevertrouw. Daarom moet de wet precies bepalen, in welke richting hier zal worden gehandeld.

De militaire hiërarchie verzet zich tegen een gang van zaken als de Minister in zijn ontwerp van wet voorstelt. Ik hoop, dat de Minister een weg zal vinden om uit deze moeilijkheden te geraken. De zaak kan ook voor den mindere niet aangenaam zijn; hij zal in dat geval allicht, wanneer een meerdere voor hem verschijnt, zich in zijn oordeel laten beïnvloeden, en evenmin is het voor den meerdere aangenaam om voor zijn mindere te moeten verschijnen. De meerdere zal dan wellicht van het recht van beklag afzien, maar dan heeft de wet geen beteekenis en kan zij evengoed worden gemist.

Bij deze twee hoofdpunten zal ik het laten, in het bijzonder om des tijds wil.

De heer Schaeppman: [Zie het begin van deze rede hiervóór, blz. 398 en 415].

Ten slotte moge ik mij korthedshalve aansluiten bij de bezwaren, die zijn geopperd door den heer van Rappard en ook door den heer Duymaer van Twist, ten opzichte van de samenstelling van het ambtenarengerecht, waarin twee militairen zitting zullen hebben, en waarbij de kans bestaat, dat zij lager in rang zullen zijn dan degenen over wie recht zal moeten worden gesproken.

De heer K. ter Laan: [Zie het begin van deze rede hiervóór, blz. 400 en hierna, blz. 454].

Het derde onderwerp is van niet minder belang. Indien de Regeering had gewild, hadden wij nu een wet op het militaire recht kunnen krijgen, die dadelijk alle dingen omvatte. Het zou dan ook mogelijk geweest zijn, bij deze wet te doen vervallen de afzonderlijke militaire rechtspraak in tijd van vrede. Wij denken nu allen aan de motie, ingediend enkele jaren geleden door ons toenmalig geacht medelid den heer van Sasse van Ysselt, later ingetrokken, doordat dit geacht lid niet meer tot de Tweede Kamer behoorde. Dat zou nu eens een mooi ding geweest zijn voor de Regeering. Ik weet het wel, zooals het wetsontwerp nu voor ons ligt, is dat niet meer mogelijk, daar zit nu te veel aan vast. Was het nu niet mooi geweest voor dezen Minister van Justitie, maar vooral voor dezen eersten burgerlijken Minister van Defensie, om dat volmaakt verouderde militaire recht weg te nemen? Dat loopt nu tientallen van jaren en wij komen er weer geen stap verder mee.

[Zie het vervolg van deze rede hierna, blz. 442].

De heer Tilanus: [Zie het begin van deze rede hiervóór blz. 391, hierna blz. 468, hiervóór blz. 402 en 417, hierna blz. 469].

Mijnheer de Voorzitter! De bezwaren, die in het Voorloopig Verslag werden naar voren gebracht tegen het toevoegen van militaire leden aan den Centralen Raad van Beroep, heb ik ten deele zeer wel kunnen verstaan. Ik geloof dan ook, dat de Regeering verstandig heeft gedaan, art. 6 (oud) terug te nemen. De samenstelling van den Centralen Raad waarborgt bezonnenheid; gevaar voor verbreking van eenheid in de administratieve ambtenarenrechtspraak bestaat thans niet meer; de Centrale Raad kan zoo noodig militaire deskundigen hooren, terwijl de militaire leden in het ambtenarengerecht hun invloed in de overwegingen van de

uitspraak kunnen doen gelden. Op deze gronden kan ik mij met het Regeeringsvoorstel, wat dit punt betreft, zeer wel vereenigen.

Intusschen moet ik mij toch ook hier aansluiten bij hetgeen reeds in deze Kamer is opgemerkt door de geachte afgevaardigden de heeren van Rappard, Schaepman en Duymaer van Twist, toen zij zeiden: is het nu wel goed, dat de mogelijkheid bestaat, dat de zaken van de meerdere militairen zullen worden berecht in een ambtenarengerecht, waarin mindere militairen zitting hebben. Ik vraag voor dit punt wel de zeer bijzondere aandacht van de Regeering. Het is zeer moeilijk om door amendeering van dit wetsontwerp een voorstel daaromtrent te doen. Ik heb mij daarvan ook onthouden, maar toch zou ik de Regeering willen vragen, of het niet mogelijk zal zijn, aan het eerste lid van art. 5 — in dat lid is sprake van de aanvulling, welke aan de militaire ambtenarengerechten moet worden gegeven — toe te voegen dezen zin:

„Bij die aanvulling wordt zorg gedragen, dat aan de behandeling van zaken geen deel genomen wordt door militaire ambtenaren van lagere rang dan zij, wier besluit, handeling of weigering (om te besluiten of te handelen) aangevallen wordt.”

Wanneer een dergelijke bepaling, die toch een analogie zou kunnen vinden in het Wetboek van Militair Strafrecht, ¹⁾ waarbij ook uitgesloten is, dat een hogere militair komt voor een college, waarin lagere militairen zitting hebben, ik herhaal: wanneer een dergelijke bepaling of iets in dezen geest in het ontwerp zou worden opgenomen, dan zou dit, zooals ik concludeer uit de redevoeringen, die door de geachte afgevaardigden de heeren van Rappard, Schaepman en Duymaer van Twist zijn gehouden, en ook op grond van hetgeen ik zelf naar voren bracht, in dit opzicht bevrediging schenken. Ik heb reeds gezegd: het is een moeilijke materie, en daarom ben ik zeer voorzichtig met het indienen van een amendement. Ik heb dit amendement vóór mij, maar zou gaarne eerst de meening van de Regeering er over hooren. Ik zou het zeer op prijs stellen, wanneer in dezen geest iets gedaan zou worden.

[Zie het vervolg van deze rede hierna, blz. 443].

De heer Deckers, Minister van Defensie: [Zie het begin van deze rede hiervóór blz. 403 en 417].

Zeer belangrijke beschouwingen zijn verder gehouden over de organisatie van de gerechten. Het heeft mij verheugd, uit de Kamer geen enkele stem te hebben vernomen, welke gericht was tegen de samenstelling van het hoogste gerecht. Men heeft klaarblijkelijk met de gewijzigde regeling, welke in het wetsontwerp thans is neergelegd, genoegen genomen en ik betuig daarvoor der Kamer mijn dank. De bezwaren, in het midden gebracht, golden alleen het ambtenarengerecht, dus het gerecht in eersten aanleg. Ik mag de Kamer niet verheelen, dat ik den indruk heb, dat bij de bezwaren, welke tegen deze samenstelling in het midden zijn gebracht, bij sommigen van de geachte afgevaardigden niet een volkomen helder begrip bestaat omtrent het optreden van het ambtenarengerecht. Ik heb allereerst het oog op een onderdeel van het betoog van den geachten afgevaardigde den heer Schaepman.

De geachte afgevaardigde zeide, en, naar mijn meening ten onrechte, dat een militair, die eerst voor een Raad van Appèl komt, daarna nog zal moeten verschijnen voor het ambtenarengerecht.

De heer Schaepman: Ik heb de vraag gesteld, of iemand, die b.v. ontslagen is, het recht heeft, bij een ambtenarengerecht te komen.

De heer Deckers, Minister van Defensie: Het doet mij genoegen, dat ik in zooverre den geachten afgevaardigde verkeerd heb verstaan. Dat

[1] Bedoeld zal zijn de Regtspleging bij de zeemagt en de Regtspleging bij de landmagt.]

recht bestaat uiteraard niet. Ik behoef slechts te verwijzen naar art. 3, lid 2, der Ambtenarenwet, welk artikel ook geldt voor militaire ambtenaren, en waarin staat:

„De Centrale Raad van Beroep te Utrecht oordeelt evenwel in eersten en eenigen aanleg:

- a. over besluiten in administratief beroep genomen;
- b. over besluiten door administratieve organen genomen, nadat krachtens algemeen verbindende regels optredende commissiën in de zaak een advies of uitspraak hebben gegeven.”

Wanneer dus door een Commissie een advies werd gegeven of een uitspraak gedaan en vervolgens het administratief orgaan een besluit nam, kan die zaak niet meer behandeld [worden] door een ambtenarengerecht, maar komt zij, indien de belanghebbende in beroep wil gaan, onmiddellijk voor den Centralen Raad van Beroep te Utrecht, die in eersten en eenigen aanleg oordeelt.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigden de heeren van Rappard, Duymaer van Twist, Schaepman en Tilanus maakten voornamelijk bezwaar tegen het verschijnen van officieren van bepaalden rang voor een college, het ambtenarengerecht, waarin officieren zitten, die misschien een lagere rang hebben. Neem een beoordeelingsquaestie, die voor een officier een buitengewoon belangrijke zaak is, en waaraan waarschijnlijk promotiequaesties vastzitten. Het komt meermalen voor, dat een officier bezwaar heeft tegen een beoordeeling van zijn militaire bekwaamheid. Met die bezwaren komt hij niet in eerste instantie bij het ambtenarengerecht. Zij worden beoordeeld door een militair lichaam, een commissie, die daarvoor is aangewezen, die zijn bezwaren onderzoekt en daaromtrent rapport uitbrengt. Blijft de beoordeeling niettemin ongewijzigd of is de beoordeelde over de aangebrachte verandering nog niet tevreden, dan kan hij in beroep gaan bij den Centralen Raad van Beroep, waarin geen officieren zitting hebben. Neem het geval, dat iemand tegen zijn zin is voorgedragen voor eervol ontslag, en hem dit door de Kroon is verleend. Dat eervol ontslag is niet uit de lucht komen vallen. Daartoe is een voordracht gedaan, nadat de zaak is onderzocht door een commissie van officieren, zijn meerderen in rang. Tegen dat eervol ontslag kan de officier in beroep komen, maar de wet sluit nadrukkelijk uit, dat dit beroep zou worden ingesteld bij een ambtenarengerecht. Dat beroep moet worden ingesteld bij den Centralen Raad van Beroep te Utrecht, die in eersten en eenigen aanleg oordeelt.

Dit is ook het geval bij ontslag zonder het praedicaat „eervol”. Dit kan eerst worden gegeven, nadat de zaak is onderzocht door den Raad van Onderzoek, waarin zitten uitsluitend officieren, meerderen in rang. Ik hoop, dat de geachte afgevaardigden, die er zulke bezwaren tegen hadden, dat officieren in het ambtenarengerecht zullen zitting hebben, er wel rekening mee zullen houden, dat in de practijk maar zelden een officier voor dat gerecht zal verschijnen.

Bovendien — en als ik het eens huiselijk mocht uitdrukken, zou ik zeggen: dat doet de deur dicht — er is geen wettelijke bepaling, die den officier verplicht te verschijnen, hij kan een ander machtigen om namens hem op te treden. Ik moet eerlijk zeggen, dat ik de bezwaren, tegen de samenstelling van het ambtenarengerecht ingebracht, niet gewichtig vind.

Ik zou ook de aandacht van de Kamer willen vragen voor de samenstelling van onze militaire rechtsprekende colleges in strafzaken, den krijgsraad en het Hoog Militair Gerechtshof, vooral het laatste, dat meermalen in eenige instantie uitspraak kan doen. De wet eischt ten aanzien van de samenstelling van het Hoog Militair Gerechtshof niets anders, dan dat de officieren, die er deel van zullen uitmaken, den leeftijd van 30 jaren hebben bereikt. Daar kan dus wettelijk een luitenant in komen, mits hij maar 30 jaar oud is, en die zal dan zitten als strafrechter — en dat is nog heel wat anders dan als administratief rechter — om te oordeelen

over wat misschien de hoogste militaire of maritieme autoriteit heeft gedaan. Dat kan de practijk zijn.

Wat nu betreft den wensch, die geformuleerd is door den geachten afgevaardigden den heer Tilanus, hij vraagt iets, dat ik alleen zou kunnen doen, als ik slechts de allerhoogsten in rang plaatste op de lijst van het ambtenarengerecht. Dan zal ik een lijst moeten samenstellen, waarop alleen generaals — en dan liefst alleen luitenant-generaals — en vice-admiraals voorkomen, officieren dus, waarvan de kans het grootst is, dat zij hooger in rang zullen zijn dan de officieren, die eventueel voor het ambtenarengerecht zullen verschijnen. Ik gebruik nu maar weer den term „verschijnen”, hopend, dat hij niet aan de positie van een beklagde zal doen denken, want daarvan is hier uiteraard geen sprake. Maar dat daar gelaten, ik geloof niet, dat het mogelijk zal zijn over een dergelijk groot aantal officieren van den hoogsten rang te beschikken.

Nu zal de geachte afgevaardigde de heer van Rappard misschien zeggen — en de geachte afgevaardigde de heer Tilanus zal hem daarin bijvallen —; gij kunt er ook andere officieren voor nemen, maar ga van geval tot geval na, welke zaak dient en laat dan van het ambtenarenrecht die officieren deel uitmaken, die gij voor dat speciale geval wilt hebben. Mijnheer de Voorzitter! Wij zouden dan zien gebeuren, dat de uitvoerende macht zelf gaat samenstellen het rechtsprekend college voor een bepaald geval. Ik geloof, dat dit een staatsrechtelijke figuur is, die de heer van Rappard allerminst zal willen aanvaarden en die ook den anderen afgevaardigden, indien zij de zaak uit dezen gezichtshoek bekijken, allerminst aantrekkelijk zal schijnen.

De heer Tilanus: Het zijn niet willekeurige heeren, maar heeren, die op een lijst staan.

De heer Deckers, Minister van Defensie: Het zijn niet willekeurige heeren, maar heeren, die op een lijst staan, zeker, maar dan toch heeren, die recht zulen spreken in een bepaald geval. De Minister kan, al beperkt de lijst hem in zijn keuze, voor een bepaald geval zelf aanwijzen, wie de rechters zullen zijn. Men houde in het oog, dat het hier niet gaat om de adviseurs van de Regeering, maar om de rechters. De Kamer mag niet vergeten, dat menigmaal de Minister partij zal zijn, als ik het zoo mag uitdrukken. Nu zou de Minister medewerken aan de uitverkiezing van degenen, die in een zaak, waarin hij zelf partij is, zullen optreden als oordeelaars. Ik geloof, dat het juridisch weinig fraai zou zijn, om het zacht te zeggen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb eenige hoop, dat de geachte afgevaardigden, die over deze materie het woord hebben gevoerd, tot de erkenning zullen komen, dat de regeling, zooals die is ontworpen, de voorkeur verdient boven die, welke zij hebben gesuggereerd.

[Zie het vervolg van deze rede hierna blz. 443].

VOORLOOPIG VERSLAG DER EERSTE KAMER.

[Zie het begin van dit verslag hiervóór blz. 405].

Andere leden juichten zeer toe, dat de Regeering de oorspronkelijk voorgestelde aanvulling van den Centralen Raad van Beroep met militaire leden heeft laten vervallen. Zij achtten dit namelijk veel beter voor de eenheid van rechtspraak van dat college. Met leedwezen hadden zij echter gezien, dat voor de eerste instantie de twee militaire leden zijn gehandhaafd. Ook daar meenden zij, dat die hadden moeten vervallen, aangezien van deelneming aan de administratieve rechtspraak door militairen geen bijzonder heil is te verwachten.

[Zie het vervolg van dit verslag hierna blz. 449].

EINDVERSLAG DER EERSTE KAMER.

(Antwoord van de Regeering).

[Zie het begin van dit Antwoord hiervóór, blz. 405].

Het deed den ondergeteekenden genoegen, dat het laten vervallen van de oorspronkelijke voorgestelde aanvulling van den Centralen Raad met militaire leden met het oog op de eenheid van de militaire ambtenarenrechtspraak toejuiching vond. Nog verder te gaan en ook de militaire leden van het militaire Ambtenarengerecht te schrappen, scheen hun niet aanbevelenswaardig. Deze leden brengen eenerzijds de bedoelde eenheid van de militaire rechtspraak niet in gevaar — van het Ambtenarengerecht bestaat immers steeds beroep op den Centralen Raad —, zij waarborgen anderzijds, in verband met den inhoud van de processtukken en het vonnis in eerste instantie — men vergelijke o.a. artikel 2 van het ontwerp j°. de artikelen 100, lid 3, 75 en 76 van de Ambtenarenwet 1929 —, dat op de militaire gezichtspunten in militaire ambtenarenzaken het volle licht zal vallen.

[Zie het vervolg van dit Antwoord hierna blz. 449].

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEEDE KAMER.

§ 7. Ten slotte werd de vraag gesteld, in hoeverre de bepalingen dezer wet zullen blijven gelden bij mobilisatie in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

§ 7. De bepalingen van het ontwerp zullen, tot wet verheven, ook toepasselijk zijn bij mobilisatie in geval van oorlog, oorlogsgevaar en andere buitengewone omstandigheden.

Hiertegen bestaat, voor zoover het formeele recht — de rechtspraak — betreft, in verband met den zuiver administratiefrechtelijken aard van de betrokken geschillen en het uitdrukkelijk voorschrift, dat beroep op zichzelf geen schorsende kracht bezit — artikel 2 ontwerp j°. artikel 61, lid 2, van de Ambtenarenwet 1929 —, generlei bezwaar. De termijnen in het procesrecht genoemd — artikel 2 ontwerp j°. artikelen 60, lid 1, 69, lid 1, 73, lid 1, 74, lid 1, 80, lid 2, 87, lid 1 onder *b*, 88, lid 2, 102, lid 5, 103, lid 2, 104, lid 2, 106, lid 1, en 111, lid 2, van de Ambtenarenwet 1929 — kunnen, voor zoover zij niet reeds zelf voldoende ruim gesteld zijn, door het gerecht naar behoefte worden verlengd — vergelijk de artikelen 60, lid 3, en 74, lid 2, en „ten minste” in artikel 87, lid 1 onder *b* —.

Het materieele recht is niet in het ontwerp zelf opgenomen. De uitvoeringsvoorschriften zullen uiteraard met de in het Verslag genoemde bijzondere omstandigheden kunnen rekening houden — vergelijk artikel 2, lid 3, van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht (Staatsblad 1931, n°. 377) en artikel 3 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht (Staatsblad 1931, n°. 378) —.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat regelen betreffende den rechtstoestand van de militaire ambtenaren van zee- en landmacht behooren te worden gesteld;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

TITEL I.

Algemeene bepaling.

Artikel 1.

1. Militaire ambtenaren zijn:

- a.* zij die zijn aangesteld in militairen openbaren dienst om bij de landmacht hier te lande of bij de zeemacht werkzaam te zijn;
- b.* zij die, aangesteld in militairen openbaren dienst om bij de landmacht in de overzeesche gebiedsdeelen werkzaam te zijn, tijdelijk dienst verrichten bij de landmacht hier te lande, voor zoover de algemeen verbindende voorschriften, geldende voor de landmacht hier te lande, op hen van toepassing zijn.

2. Onder militaire ambtenaren begrijpt deze wet mede het personeel der Koninklijke marine-reserve en het reserve-personeel der Koninklijke landmacht, hetwelk niet valt onder het voorgaande lid.

3. Tenzij het tegendeel blijkt, zijn in deze wet onder militaire ambtenaren gewezen militaire ambtenaren begrepen.

Art. 1 O.O. = Art. 1 G.O. = Art. 1 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de omschrijving van „militair ambtenaar” in het eerste lid van artikel 1 is uitgegaan van de omschrijving van het begrip „ambtenaar” in artikel 1 van de Ambtenarenwet 1929. De drie vereischten, in dit laatste artikel aan het ambtenaarschap gesteld, vindt men in artikel 1 van het ontwerp terug, te weten:

- a. *aanstelling*,
- b. *in openbaren dienst*,
- c. *voor werkzaamheid hier te lande*.

— het laatste vereischte is echter gedeeltelijk losgelaten; men vergelijkte onder —.

Als vierde vereischte, ter afgrenzing van de burgerambtenaren, stelt het ontwerp den eisch, dat de openbare dienst *militaire* openbare dienst zij.

Van deze vier vereischten zullen het vereischte van *openbaren dienst* en het vereischte, dat de dienst verricht wordt in *militair* hierarchisch verband geen nadere toelichting behoeven. Over de beide andere vereischten, in aansluiting aan en gedeeltelijk in herhaling van hetgeen in de gewisselde stukken betreffende de Ambtenarenwet 1929¹⁾ is gesteld, een enkel woord.

Het vereischte van *aanstelling* beperkt het ambtenaarsbegrip naar twee zijden. Het sluit hen uit, die, hoewel in openbare functie, vertegenwoordigend karakter bezitten, en het ecarteert de staatsburgers, die zuiver ingevolge eenige wet publiekrechtelijke diensten verrichten.²⁾ Speciaal de tweede uitzondering is voor het militair gebied van belang. Zij beteekent, dat alleen zij militair ambtenaar zijn, die geheel of gedeeltelijk krachtens *vrijwillige* overeenkomst militairen dienst verrichten. Wie alleen krachtens dienstplicht een militaire functie vervult, valt dus niet onder het begrip „militair ambtenaar” van het ontwerp — zie voor het reservepersoneel ook onder —.

Wat voorts het vereischte van *werkzaamheid hier te lande* uit de Ambtenarenwet 1929 betreft, een overeenkomstig vereischte kon voor de landmacht op eenvoudige wijze worden gesteld. De landmacht van het Rijk in Europa is practisch geheel gescheiden van die van de overzeesche gebiedsdeelen. Waar het ontwerp, gelijk in Hoofdstuk II [hiervóór blz. 407] is uiteengezet, bedoeld is als een regeling van moederlandsch recht, scheen het dus aangewezen het te beperken tot de aangestelden bij de landmacht hier te lande en die aangestelden bij de landmacht in de overzeesche gebiedsdeelen, die tijdelijk dienst verrichten bij de landmacht hier te lande, voor zoover althans de algemeen verbindende voorschriften, geldende voor deze landmacht, op deze laatsten van toepassing zijn — uiteraard in het algemeen; een enkele regeling is wellicht niet van toepassing —. Voor de aangestelden bij de landmacht in de overzeesche gebiedsdeelen, voor zoover zij *niet* onder het ontwerp zullen vallen, vergelijkte men artikel 124, *voorgesteld* eenig lid, onder c, van de Ambtenarenwet 1929. [Art. 15.]

Eenigszins anders lagen de verhoudingen voor de zeemacht. De

1) Verg. blz. 4 vlgde van het Voorloopig Verslag Eerste Kamer en blz. 6 vlgde van de Memorie van Antwoord op dat Verslag. [M.R.T. XXVI, bladz. 184 en 199].

2) Verg. Kranenburg, Het Nederlandsch Staatsrecht, I, 3e druk, 1928, blz. 342 vlgde.

militaire ambtenaren van de zeemacht worden niet aangesteld bij „de zeemacht hier te lande” of „de zeemacht in de overzeesche gebiedsdeelen”. De zeemacht van het Koninkrijk is één en strekt in haar geheel tot bescherming van alle gebiedsdeelen. De militaire ambtenaren, bij haar aangesteld, doen dan ook evenzeer dienst binnen als buiten het Rijk in Europa. In verband hiermede zou het vereischte van artikel 1 van de Ambtenarenwet 1929, dat de aanstelling de strekking moet hebben van werkzaamheid in openbaren dienst *hier te lande* de militaire ambtenaren van de zeemacht van het ambtenaarsbegrip geheel uitsluiten. Dit vereischte is daarom in artikel 1 van het ontwerp voor de zeemacht niet gehandhaafd. Voor dit gedeelte van het ambtenarencorps moest met drie overige vereischten: *aanstelling in militairen, openbaren dienst* worden volstaan.

Dit kon te eerder geschieden, daar door het laten vallen van het vierde vereischte voor de zeemacht, de normale werkingssfeer van het ontwerp practisch nauwelijks zal worden uitgebreid. Het ontwerp blijft n.l., gelijk in Hoofdstuk II reeds werd opgemerkt, bij gebreke van verbindendverklaring voor de overzeesche gebiedsdeelen, tot de sfeer van het moederlandsche recht beperkt. De militaire ambtenaren van de zeemacht zullen, voor zoover zij in de overzeesche gebiedsdeelen dienst verrichten, echter reeds ingevolge het algemeene interregionale recht van het Koninkrijk voor het grootste gedeelte van hun rechtstoestand aan het recht van het Rijk in Europa onttrokken zijn. Dit is trouwens, gelijk in Hoofdstuk II mede werd aangeteekend, zoowel om practische als theoretische redenen noodzakelijk.

Intusschen onttrekken de algemeene beginselen van interregionaal recht den militairen ambtenaar, dienst doende in de overzeesche gebiedsdeelen, niet onder alle omstandigheden geheel aan de sfeer van het moederlandsche recht en daarmede aan de ontworpen Militaire Ambtenarenwet. Dit kan het gemakkelijkst worden duidelijk gemaakt aan de hand van Titel III van het ontwerp. De salarissen van het Europeesche personeel van de zeemacht, in Nederlandsche-Indië dienst doende, blijven, ook na vertrek uit het moederland, verschuldigd door den Staat — al vindt later een verrekening met de Nederlandsch-Indische kas plaats —. Hierdoor wordt de mogelijkheid geopend op die salarissen hier te lande in te houden, derden-beslag te leggen of ten behoeve van schuldeischers van de ambtenaren te korten overeenkomstig Titel III van de Ambtenarenwet 1929 — artikel 12 [11] van het ontwerp; verg. de overwegingen van het Arrest van den Hoogen Raad van 6 Mei 1929, *W. 11973, N. J. 1929*, blz. 846 ¹⁾. Uiteraard behoeven de schuldeischers, die derden-beslag leggen of voor wie wordt gekort, hierbij niet schuldeischers uit het Rijk in Europa te zijn. Ook voor schulden, door het bedoelde personeel in Nederlandsch-Indië — of in het buitenland — gemaakt of te hunnen laste aldaar ontstaan

¹⁾ [Ook te vinden in M. R. T. XXV, blz. 176].

(vorderingen uit onrechtmatige daad, alimentatievorderingen, enz.), zal langs den weg van de Ambtenarenwet 1929 hier te lande voldoening kunnen worden gezocht.

Het tweede lid van artikel 1 bevat een uitbreiding van het begrip „militair ambtenaar”, gelijk dit in het eerste lid is omschreven.

Getoetst aan het eerste lid zou het personeel der Koninklijke marine-reserve en het reserve-personeel der Koninklijke landmacht ten deele wel, ten deele niet onder het ontwerp vallen. Het ontwerp zou n.l. alleen betrekking hebben op dat gedeelte van het reservepersoneel, welks publiekrechtelijke verhouding tot de overheid geheel of gedeeltelijk op een vrijwillige verbintenis berustte — verg. boven —. Tot het reserve-personeel behooren daarnaast militairen, die alleen dienstplicht vervullen.

De grenslijn tusschen beide categorieën is echter in de practijk uiterst moeilijk aan te geven. Er doen zich tal van gevallen voor, waarin het uiterst twijfelachtig is, of alleen nog dienstplicht wordt vervuld, of dat reeds een vrijwillig element in de publiekrechtelijke verhouding is ingeslopen. Bovendien moet het, met het oog op de eenheid van de reserve-formatie, onwenschelijk worden geacht, dat aan beide zijden van de — theoretische — scheidlijn verschillende rechtstoestandregeling zou bestaan. Daarom hebben de ondergeteekenden, na overweging, gemeend het reserve-personeel van zee- en landmacht in zijn geheel onder het ontwerp te moeten brengen. Zij zijn zich bewust, dat hiermede personen onder het ontwerp worden gebracht, die onder het begrip ambtenaar, zooals zich dat in de wetenschap heeft ontwikkeld en zooals dit in de Ambtenarenwet 1929 en ook in het ontwerp in de eerste plaats is afgegrensd, niet thuis behooren. Ten einde het ambtenaarsbegrip door de opname van deze personen niet weer onzeker te maken, zijn deze personen in het ontwerp in een afzonderlijk lid ondergebracht, in welks terminologie duidelijk is uitgedrukt — „begrepen” tegenover „verstaan” in het eerste lid; men vergelijk de artikelen 78 vlgde van het Wetboek van Strafrecht —, dat het hier om personen gaat, die niet ambtenaar zijn in eigenlijken zin.

Het derde lid correspondeert met het vierde lid van artikel 1 van de Ambtenarenwet 1929. Het is o.m. van belang voor de interpretatie van de artikelen 2 en 12. [11].

Het tweede en derde lid van artikel 1 van de Ambtenarenwet 1929 zijn in het ontwerp, als onnoodig, niet opgenomen. Uit de algemeene omschrijving van „militair ambtenaar” volgt reeds voldoende, dat ook zij, die, in *militair* hiërarchisch verband, dienst verrichten bij bijzondere diensten en bedrijven, militair ambtenaar zullen zijn. Evenzeer sluit deze omschrijving „arbeidscontracters” ongetwijfeld uit. Trouwens het derde lid van artikel 1 van de Ambtenarenwet 1929 werd indertijd, ook in de Ambtenarenwet, naast het eerste lid alleen voor alle duidelijkheid opgenomen in verband met het menigvuldig voorkomen van arbeidscontracters in burgerlijken dienst — anders in militairen dienst —.

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEEDE KAMER.

Opgemerkt werd, dat militaire dienst steeds openbare dienst is. Gevraagd werd, of daarom in het eerste lid van dit artikel niet beter van „militairen dienst” zonder meer kan worden gesproken.

De bepaling, in het tweede lid vervat, brengt ook het reservepersoneel van land- en zeemacht, voorzover dit niet — wijl het vrijwillig dient — onder de omschrijving van het eerste lid valt, onder de werking der wet. In de Memorie van Toelichting wordt de wenschelijkheid van deze uitbreiding betoogd met een beroep op de omstandigheid, dat de grenslijn tusschen de tot dat personeel behoorenden, die vrijwillig en de daartoe behoorenden, die krachtens op hen rustende verplichting dienen, in de practijk veelal zeer moeilijk is te trekken. Opgemerkt werd, dat de grenslijn tusschen reservepersoneel en dienstplichtig personeel in de practijk even moeilijk te trekken is, wijl beide groepen na een tijdperk van eerste oefening voor herhalingsoefeningen onder de wapenen komen, zij het ook, dat de verplichtingen van het reservepersoneel in dit opzicht belangrijk zwaarder zijn. De reden, welke de Regeering leidde tot het opnemen van de hier besproken bepaling, behoort derhalve, naar men meende, evenzeer te leiden tot het toepasselijk verklaren van de ontworpen regeling op de dienstplichtigen. Het in dezen gemaakte verschil schijnt niet te rechtvaardigen. De dienstplichtige kan evenzeer onbillijk worden behandeld en er is geen reden aan te wijzen, waarom ook hij niet een beroep op een onpartijdigen rechter zou kunnen doen. Dat de eene groep — het reservepersoneel — ten deele vrijwillig dient, de andere — het dienstplichtig personeel — niet, kan toch moeilijk als ratio van het gemaakte verschil worden aanvaard.

Verscheidene andere leden achtten opneming van het reservepersoneel en van de dienstplichtigen onder hen, op wie deze wet van toepassing zal zijn, in haar geheel onjuist. Zij vermochten niet in te zien, waarom het nuttig zou zijn, de voorgestelde regeling ook te doen gelden voor personen, die slechts korten tijd in militairen dienst zijn.

De vraag werd gesteld, of de loodsen en de militaire werklieden, voorzover die in vasten dienst werkzaam zijn, onder de bepalingen der Ambtenarenwet 1929 vallen. Mocht zulks niet het geval zijn, dan zou men gaarne vernemen, waarom zij dan niet onder de werking der thans voorgestelde regeling zijn gebracht.

Verscheidene leden verklaarden het zeer te betreuren, dat in dit artikel niet zijn opgenomen zij, die op arbeidscontract bij de land- of zeemacht werkzaam zijn. Meer nog dan de tot het reservepersoneel behoorenden en dan de dienstplichtigen hebben dezen, die langen tijd in dienst blijven, belang bij een behoorlijken rechts-toestand. Met klem drongen deze leden er op aan, dat de hierbedoelde personen alsnog onder de werking der wet zullen worden gebracht.

Andere leden stelden hiertegenover, dat ook de Ambtenarenwet 1929 niet op het op arbeidscontract werkzame personeel van toepassing is, en dat bovendien het personeel, waarvan hier sprake is, niet in militairen dienst is.

De aandacht werd er op gevestigd, dat in het tweede lid gesproken wordt van „Koninklijke landmacht”, terwijl in de Ambtenarenwet 1929 gesproken wordt van „Nederlandsche landmacht” en ook in andere wetten, gelijk bijv. de Dienstplichtwet, de toevoeging „Koninklijke” niet voorkomt.

Ten slotte werd de vraag gesteld, of de redactie van het artikel niet zoodanig is, dat daaraan een argument zou kunnen worden ontleend voor de stelling, dat het niet geoorloofd zou zijn, bij voor komende stakingen de hulp der militaire macht in te roepen tot het verrichten van andere dan militaire werkzaamheden.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De omschrijving van „militair ambtenaar” in het eerste lid van dit artikel sluit zich zoo nauw mogelijk aan bij de omschrijving van „ambtenaar” in het eerste lid van artikel 1 van de Ambtenarenwet 1929. Het vereischte van aanstelling in „openbaren” dienst in het ontwerp — in tegenstelling met de Ambtenarenwet 1929 — te laten vervallen, schijnt om het argumentum a contrario, dat hieruit mogelijk later zou worden afgeleid, gevaarlijk. Bovendien wordt door dit vereischte het voordeel verkregen, dat in de definitie duidelijk uitkomt, dat z.g. „arbeidscontracters” niet onder het ontwerp vallen. Het vereischte is te dezen in het ontwerp nog meer noodzakelijk dan in de Ambtenarenwet 1929, waar, in verband met het sporadisch voorkomen van arbeidscontracters bij zee- en landmacht, een voorschrift, overeenkomende met het derde lid van artikel 1 van de Ambtenarenwet 1929, niet is opgenomen.

Dat het reserve-personeel, dat zuiver ingevolge dienstplicht opkomt, onder het ontwerp is gebracht, hoewel het hier eigenlijk niet gaat om „aangestelden” in militairen dienst, hangt tezamen met een *juridisch-technische* moeilijkheid — men vergelijkte bladzijde 7 van de Memorie van Toelichting [hiervóór bladz. 438] —. De betrokken reservisten-dienstplichtigen zijn van reservisten-ambtenaren uiterst moeilijk te onderscheiden. De beide groepen vloeien in elkander over. Gelijke moeilijkheid bestaat niet ten aanzien van de scheiding vrijwilligers-dienstplichtigen onder het gewone personeel. Juridisch-technisch is er dus geen aanleiding ook deze laatste categorie onder de ambtenarenrechtspraak en het ambtenarenrecht te brengen.

Ook materieel schijnt dit den ondergeteekenden allerminst aanbevelenswaardig. Dat men voorstelt een kleine groep niet-ambtenaren — het reserve-personeel, dat zuiver ingevolge dienstplicht opkomt, is zeer weinig omvangrijk — om technische redenen onder het ambtenarenrecht te brengen, kan toch allerminst aanleiding zijn thans ook de groote groep van gewone dienstplichtigen, die

evenmin ambtenaar zijn, onder dat recht te brengen. Het ambtenarenrecht wordt voor in beginsel andere verhoudingen opgesteld. De uitbreiding van het ontwerp tot alle dienstplichtigen zou ongetwijfeld tot groote moeilijkheden aanleiding geven. Wat zou bijv. moeten geschieden met het voor de militaire ambtenaren tot stand te brengen materiele recht? Dit is voor de gewone dienstplichtigen, ook na ingrijpende wijzigingen, niet geschikt te maken.

Met het vorenstaande wordt geenszins uitgesproken, dat het niet wenschelijk zou zijn ook den dienstplichtigen op den duur beroep te geven op een onafhankelijken rechter. Dit is echter een vraagstuk van administratieve rechtspraak, hetwelk valt buiten het kader van het ontwerp. En dat ook het best in het algemeen verband van die rechtspraak kan worden gezien.

De loodsen vallen als burgerambtenaren onder de Ambtenarenwet 1929. De militaire werklieden zijn militair ambtenaar in den zin van het ontwerp.

Van de militaire werklieden, die tot den Staat in een publiekrechtelijke verhouding staan, moeten worden onderscheiden de privaatrechtelijke „arbeidscontracters”. Deze laatsten kunnen, wil men niet in strijd komen met artikel 154 van de Grondwet, niet onder de nieuwe rechtspraak worden gebracht. Twistgedingen betreffende „schuldvordering en andere burgerlijke rechten” behooren, ingevolge dit artikel, bij uitsluiting tot de kennisneming van de gewone rechterlijke macht. Voor het materiele recht van de „arbeidscontracters” — ook van de arbeidscontracters bij zee- of landmacht — geldt artikel 134 van de Ambtenarenwet 1929.

Het ligt in de bedoeling den term „Koninklijke landmacht”, welke inderdaad gedurende eenigen tijd in militaire wetten niet in acht is genomen, — overeenkomstig hetgeen van ouds gebruikelijk was — in nieuwere wetsvoorschriften, waarin hiertoe aanleiding bestaat, weer te herstellen.

Aan de redactie van het artikel kan, naar het oordeel van de ondergeteekenden, geenerlei argument worden ontleend voor de stelling, dat het niet geoorloofd zou zijn, in bijzondere omstandigheden, de hulp van de militaire macht in te roepen voor het verrichten van werkzaamheden, die in het gewone buiten de militaire sfeer vallen. De ondergeteekenden denken bijv. aan hulp bij watersnood, bij hebranden, bij verkeersongelukken, aan handhaving der openbare orde bij stakingen en bij revolutionaire woelingen — deze handhaving ruim op te vatten, zoodat er, onder omstandigheden, ook onder kan vallen het op gang houden van de openbare diensten —, enz. In al dergelijke gevallen treedt de militaire macht als zoodanig op — men vergelijkte de ruime definitie van artikel 182 van de Grondwet; voorts de artikelen 217 en volgende *nieuw* van de Gemeentewet, 82 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht (Staatsblad 1931, n°. 378) en 77 van het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht (Staatsblad 1931, n°. 377) —.

AMENDEMENT VAN DEN HEER K. TER LAAN.

Ingezonden 22 October 1931.

(Bijlagen Handelingen 1931—1932. 35. 5).

De ondergeteekende stelt voor, aan het eerste lid van **Artikel 1** toe te voegen:

c. zij die zijn aangesteld in militairen dienst op eene arbeids-overeenkomst naar burgerlijk recht.

Toelichting.

De bedoeling van dit voorstel is, om degenen, die werkzaam zijn op z.g. arbeidscontract, in de wet op te nemen. De bewoording van het voorstel is in overeenstemming met artikel 1 van de Ambtenarenwet 1929, waar bedoelde personen ten onrechte zijn uitgesloten.

K. TER LAAN.

BERAADSLAGING IN DE TWEEDE KAMER.

De heer K. ter Laan: [Zie het begin van deze rede achtereenvolgens blz. 400 hiervóór, blz. 454 hierna en blz. 429 hiervóór].

In de vierde plaats de volgende groote leemte: de uitsluiting van al degenen, die op arbeidscontract werken; daarvoor heb ik op art. 1 een afzonderlijk amendement ingediend. Ik wijs er nu dus slechts in het voorbijgaan op, evenals ten vijfde, dat insgelijks zijn uitgesloten alle dienstplichtigen. Ook dit kan behandeld worden bij art. 1. Er is geen enkele reden om hen uit te sluiten bij deze wet. Ik hoop op medewerking van anderen kant, om hen alsnog bij deze wet op te nemen.

Zoo ziet u, om de zaak samen te vatten, dat ik opbouwende critiek heb geleverd, onder waardeering voor het gebodene. Ik heb geprobeerd, nog eens weer een stem te laten hooren voor de afschaffing van de volmaakt verouderde militaire rechtspraak. Het was mijn streven, om allen zonder uitzondering, die in militairen dienst zijn, onder deze wet te doen vallen. En dan onder deze wet alleen. Deze wet alleen moest voldoende zijn voor alle gevallen, die zich kunnen voordoen.

Wij hebben gehoord van den heer Schaepman, die daarvan voorbeelden gaf, dat de militairen zich eerst beroepen kunnen op voorschriften, die nu bestaan, en die niet ingetrokken worden. Zij vallen echter tegelijkertijd onder deze wet, en dit kan de Minister niet weerspreken. Bij mijn systeem zou er één wet zijn, maar ook niet anders, waaronder alle gevallen zouden zijn samengevat, de administratieve, de aanspraken, die in art. 12 zijn genoemd, maar ook alle disciplinaire gevallen, alle straf- en tuchtzaken, die nu uitsluitend door militaire rechters worden behandeld. Dan alleen krijgen wij een goed sluitend geheel.

Daarheen te streven was mijn doel. Recht te geven, ik twijfel er niet aan, of het is ook het doel van de Ministers. Zij kunnen dan echter niet afwijzen de denkbeelden, die van dezen tijd zijn. Als ze vandaag niet in de wet komen, zullen ze er in moeten komen te zijner tijd, maar hoe eerder hoe liever. Laat ons het nu doen!

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil sluiten met de volgende opmerking. Ik heb, laat ik niet zeggen tot mijn genoegen, maar ook niet tot mijn verbazing, in de Memorie van Antwoord gezien, en dat is natuurlijk van den

Minister van Defensie afkomstig, dat wij in het vervolg niet meer oneerbiedig moeten zeggen „Landmacht”, maar moeten spreken van „Koninklijke Landmacht”. Een nieuwe vlag op een oude schuit. Ik heb er geen bezwaar tegen, als iemand plezier heeft in vlaggetjes. Het zou mij goed zijn, als de Minister van Financiën straks zou spreken van Koninklijke Staatsschuld, of als de Minister van Justitie straks zou spreken van de Koninklijke gevangenis met Koninklijke tuchthuisboeven, die daarin zitten opgesloten. Maar nu wij hier met opzet in de Memorie van Antwoord, waarvoor heelemaal geen reden was, zien geschreven, dat wij in het vervolg een Koninklijk leger hebben, nu doe ik een beroep op een Koninklijke behandeling. Er zijn nu dus Koninklijke mobilisatieslachtoffers. En wij hebben hier een wet, waarbij ik met nadruk een beroep doe op Koninklijk recht. In het vervolg zal ik gaarne iederen keer aan de vlag, die de Minister op deze schuit heeft geheschen, herinneren, indien ik meen, dat er niet Koninklijk wordt gehandeld.

De heer Tilanus: [Zie het begin van deze rede, blz. 391 hiervóór, blz. 468 hierna, blz. 402 en 417 hiervóór, blz. 469 hierna, blz. 429 hiervóór].

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog een paar vragen aan de Regeering te stellen. In de eerste plaats deze: Zou de Regeering niet bereid zijn om het tweede lid van art. 1 terug te nemen? Ik heb ook te dien aanzien geen amendement voorgesteld; toch acht ik het onjuist, dat het reservepersoneel, voor zoover het dienstplichtig is, onder deze wet valt. De Regeering erkent op blz. 7 van de Memorie van Toelichting, [hiervóór blz. 438] dat dit personeel in deze wet niet thuisbehoort. Vergelijk ik dit reservepersoneel met burgerambtenaren, dan zijn het arbeidscontracters, die evenmin onder de Ambtenarenwet vallen. Ik heb mij in dit opzicht verbaasd over het amendement van den heer ter Laan. Het heeft mij verwonderd, dat, terwijl de quaestie van de zg. arbeidscontracters lang en breed besproken is bij de behandeling van de Ambtenarenwet, die geachte afgevaardigde met een dergelijk amendement thans terugkomt. Door het opnemen van het dienstplichtige reservepersoneel in deze wet brengt de Regeering intusschen feitelijk een beginsel daarin, dat eigenlijk moet worden afgewezen. Daarom vraag ik: is het niet beter, dat de Regeering het tweede lid van art. 1 terugneemt, want anderen zouden daaruit de conclusie kunnen trekken — en hebben dit ook reeds gedaan —, dat eigenlijk dienstplichtige militairen ook onder de wet zouden moeten vallen. Het reservepersoneel, dat een vrijwillige verbintenis heeft gesloten, valt vanzelf onder het eerste lid van art. 1. Zij zijn aangesteld in militairen openbaren dienst. Is het nu werkelijk zoo moeilijk de beide categorieën reservepersoneel, dienstplichtigen en vrijwilligers, te scheiden? De vrijwilligers gaan toch een schriftelijke verbintenis aan, zoodat men hen administratief dadelijk kan onderkennen. Is het dan ter wille van het zuivere beginsel niet beter lid twee te schrappen? Het zou mij zeer aangenaam zijn, wanneer de Regeering er toe zou kunnen besluiten dit tweede lid te schrappen.

[Zie het vervolg van deze rede blz. 476 hierna].

De heer Deckers, Minister van Defensie: [Zie het begin van deze rede hiervóór blz. 403, 417 en 430].

De geachte afgevaardigde de heer Tilanus heeft aan de Regeering gevraagd, of zij zou willen terugnemen het tweede lid van art. 1 van het wetsontwerp, hetgeen hierop zou neerkomen, dat de dienstplichtige reserve-officieren niet zouden komen te vallen onder de Ambtenarenwet. Ik erken onmiddellijk volmondig: het standpunt van den geachten afgevaardigde is te verdedigen; trouwens, ware dit niet het geval, dan zou de geachte afgevaardigde daartoe geen poging hebben gedaan. Maar ik geloof toch, dat het standpunt der Regeering de voorkeur verdient boven dat van den geachten afgevaardigde. De geachte afgevaardigde stelt de vraag: zijn in de practijk de reserve-officieren-dienstplichtigen en de reserve-officieren,

als zoodanig benoemd krachtens vrijwillige verbintenis, zoo moeilijk te scheiden? Dezen zijn inderdaad moeilijk te scheiden. Zij doen denzelfden dienst, hetzelfde werk, zij krijgen dezelfde opdrachten, en nu zouden zij alleen wat hun rechtspositie betreft, verschillen. De eene groep reserve-officieren heeft geteekend en de andere heeft dat niet gedaan, maar overigens is er niet het minste verschil in hun werk, hun optreden, hun opdrachten, enz. Wij zouden dus krijgen reserve-officieren a en b, mag ik het heel scherp stellen: die met een wettelijke rechtspositie en die zonder. De geachte afgevaardigde de heer Tilanus toont herhaaldelijk welk een hooge waarde hij stelt aan de tucht in de weermacht, en ik geloof, dat het ook uit krijgstuhtelijk oogpunt niet wenschelijk zou zijn hier tweeërlei rechtsbedeeling toe te passen ten aanzien van de reserve-officieren.

Overigens, en dit zal het den geachten afgevaardigde misschien wat minder moeilijk maken om met de Regeering mee te gaan, de laatste jaren kunnen wij feitelijk alle dienstplichtige officieren op één lijn stellen met de andere reserve-officieren — min of meer, want het is niet wettelijk vastgelegd —, omdat bijna alle plaatsen op de scholen voor reserve-officieren worden ingenomen door dienstplichtigen, die den wensch hebben te kennen gegeven, opgeleid te willen worden tot reserve-officier. Ik geef toe: er is verschil tusschen deze reserve-officieren en de andere, maar het is toch wel een sterke tegemoetkoming aan den heer Tilanus, die misschien nog wat veel gedacht heeft aan den tijd van eenige jaren geleden, toen wij een groot aantal reserve-officieren hadden aan wie eenvoudig van Overheidswege een opdracht was gegeven van dezen aard: gij zijt dienstplichtig en gij zult worden opgeleid tot officier. Deze tijd behoort tot het verleden.

Op het oogenblik is de situatie deze, dat het aantal dienstplichtigen, dat den wensch te kennen geeft om opgeleid te worden tot reserve-officier, zoo groot is, dat nagenoeg alle plaatsen op de scholen voor opleiding van reserve-officieren door hen worden ingenomen.

[Zie het vervolg van deze rede hierna, blz. 477].

Beraadslaging over artikel 1, luidende:

„1. Militaire ambtenaren zijn:

a. zij die zijn aangesteld in militairen openbaren dienst om bij de landmacht hier te lande of bij de zeemacht werkzaam te zijn;

b. zij die, aangesteld in militairen openbaren dienst om bij de landmacht in de overzeesche gebiedsdeelen werkzaam te zijn, tijdelijk dienst verrichten bij de landmacht hier te lande, voor zoover de algemeene verbindende voorschriften, geldende voor de landmacht hier te lande, op hen van toepassing zijn.

2. Onder militaire ambtenaren begrijpt deze wet mede het personeel der Koninklijke marine-reserve en het reservepersoneel der Koninklijke landmacht, hetwelk niet valt onder het voorgaande lid.

3. Tenzij het tegendeel blijkt, zijn in deze wet onder militaire ambtenaren gewezen militaire ambtenaren begrepen.”

waarop is voorgesteld een amendement van den heer K. ter Laan (Stuk n°. 5), strekkende om aan het eerste lid toe te voegen:

„c. zij die zijn aangesteld in militairen dienst op eene arbeids-overeenkomst naar burgerlijk recht.”

De heer K. ter Laan verkrijgt het woord tot toelichting van zijn amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb bij dit artikel nog eens de zaak van de arbeidscontracters aan de orde gesteld.

Ik had dat eerst willen doen langs een anderen weg. Immers op blz. 10 van de Memorie van Antwoord ¹⁾ legt de Minister uit, dat hij heeft voorgeschreven in art. 1, dat men moet aangesteld zijn in openbaren militairen

¹⁾ [Hiervóór blz. 440].

dienst en dat dientengevolge de mannen, die op arbeidscontract werken, zijn uitgesloten.

Nu is het er mij om te doen, dat deze rechtspraak ook geldt voor degenen, die een burgerlijke overeenkomst, een zoogenaamd arbeidscontract hebben aangegaan. Ik dacht aanvankelijk den Minister te volgen in zijn redeneering en een amendement in te dienen, waarbij eenvoudig uit art. 1 het woord „openbare” wordt weggelaten. Ik geloof, dat ik ook wel langs dien weg mijn doel zou kunnen bereiken. Per slot van rekening kwam het mij echter beter voor in art. 1, onder c, voor te schrijven, dat degenen, die een burgerlijke arbeidsovereenkomst hebben gesloten, niet uitgesloten zijn van deze wet, maar er onder vallen.

De zaak is toch ook, dat voor hen dezelfde rechtszekerheid moet bestaan als voor de eigenlijke beroepsmilitairen. Het is nog veel meer voor hen noodig, omdat zij andere, nl. mindere rechten hebben dan de beroepsmilitairen, en omdat ze zonder meer aan den dijk kunnen worden gezet; men kan eenvoudig zeggen: de tijd van je contract is om, dus je gaat maar weg. Men heeft in de laatste jaren én om tot lagere loonen te komen én om de menschen gemakkelijker te kunnen wegsturen, een aantal personen, die men vroeger in vasten dienst zou hebben genomen, aangesteld op arbeidscontract. Heel sterk is dat bij de Artillerie-Inrichtingen te Zaandam, maar ook op vele andere plaatsen is het zoo. Nu hebben deze menschen al zooveel minder recht en nu onthoudt men hun ook nog het recht volgens deze wet.

Ik weet het: in één opzicht staat de Minister heel sterk; hij kan nl. zeggen: bij de burgerlijke ambtenaren zijn zij, die een arbeidscontract hebben, ook uitgesloten. Het is er mij juist om te doen, nog eens helder in het licht te stellen — en dat kon niet beter dan door dit amendement — hoezeer in dit opzicht ook de wet voor de burgerlijke ambtenaren onvoldoende is. Ik wil hier wel getuigen, dat het er in de eerste plaats om te doen is, om zoo spoedig mogelijk in die wet de verbetering aan te brengen, die ik noodig acht. Maar bovendien, als ik zie, dat er in de eene wet een fout is, dan is dat nog geen reden om die fout ook in de andere wet op te nemen. Dat is nog het eenige voordeel, dat dit dubbele stel wetten heeft!

Ik erken dit dus als een groot argument, dat de Minister tegen mij kan aanvoeren. Ik erken ook, dat het op zich zelf beter zou zijn te komen met een wijziging van de bestaande wet voor de burgerlijke ambtenaren, maar die is nu eenmaal niet aan de orde en ik moet het dus hier en nu wel doen.

Het andere argument, dat de Minister aanvoert, nl. dat het in strijd is met art. 154 der Grondwet, heeft op mij geen indruk gemaakt. Dit artikel luidt:

„Alle twistgedingen over eigendom of daaruit voortspruitende rechten, over schuldvorderingen en andere burgerlijke rechten behoorren bij uitsluiting tot de kennisneming van de rechterlijke macht.”

Mijnheer de Voorzitter! Nu één van tweeën (ook vele rechtsgeleerden huldigen deze opvatting): als dit artikel zou verbieden de arbeidscontracters in deze wet op te nemen, dan geldt dat ook de gewone ambtenaren; en zoo niet, dan kan deze wet ook gelden voor de mannen op arbeidscontract. Ik stel mij voor, wanneer dit artikel der Grondwet alles wat schuldvorderingen betreft hiervan uitsluit, dat er dan toch nog genoeg overblijft. Een der verdienstelijke leden dezer Kamer, een uitnemend jurist onzer fractie, heeft mij gezegd: indien bezwaar mocht worden gemaakt door andere verdienstelijke leden der Kamer of van de zijde der Regeering, dan is aan art. 154 der Grondwet te ontkomen door in art. 2 van het in behandeling zijnde wetsontwerp op te nemen, dat deze wet niet geldt ten aanzien van de personen, bedoeld in art. 1c, dit zijn de arbeidscontracters, voor wat aangaat titel II. Dan zou men ze moeten uitzonderen uit titel II

van de wet; dan blijven deze menschen het recht houden volgens titel III en titel IV, met andere woorden wat betreft alle belangrijke dingen, waarover het gaat. Dan is het grondwettelijk bezwaar vervallen en blijven die menschen in deze wet opgenomen, wat betreft al de voordeelen van het materieel recht.

Ik vind dus in art. 154 der Grondwet geen bezwaar. Maar in ieder geval: kunnen de Minister van Justitie en de Minister van Defensie medewerken, dat degenen, die op arbeidscontract werken, ook volledig recht krijgen, dan is er wel een vorm te vinden. En dan moet de Minister niet zeggen: bij de land- en zeemacht heb ik er maar zoo weinig, want dan zeg ik: dan is het des te gemakkelijker ze op te nemen. Er waren volgens de laatste gegevens met elkaar ongeveer 13.000, de burgerlijke diensten meegerekend. Het betreft hier dus wel een zeer belangrijk aantal en een zeer voornaam recht.

Het getal is in de laatste maanden sterk verminderd, maar er zijn op dit oogenblik in 's Lands dienst, militairen en burgers te zamen, toch nog 10.000 op arbeidscontract. Het is dus zeer de moeite waard, dat ook dezen volledig recht krijgen, en om dat te bereiken, heb ik dit amendement voorgesteld.

Bij dit artikel worden verder alle dienstplichtigen uitgesloten.

Het amendement van den heer K. ter Laan is mede-onderteekend door den heer van den Bergh, mejuffrouw Groeneweg, de heeren Albarda, Vliegen, mevrouw de Vries—Bruins, de heeren IJzerman, Drop, J. ter Laan en de Boer en maakt derhalve een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer K. ter Laan: Mijnheer de Voorzitter! Wat nu betreft de dienstplichtigen, zegt de Minister in de stukken en ook zooeven in zijn korte beantwoording, dat een dienstplichtige geen ambtenaar is. Laten wij nu over het woord ambtenaar niet twisten; men zou zeer goed kunnen verdedigen, dat ook een dienstplichtige een orgaan is van den Staat en van de Overheid en dus ambtenaar is; dat kan mij echter niet schelen. Indien ik mij herinner, hoe vele jaren geleden ons geacht medelid de heer de Savornin Lohman hierover oordeelde, dan zou deze eerder aan mijn zijde staan in dezen dan aan die der Regeering. Ik geef echter niets om een woord; de vraag is alleen maar: is het mogelijk de dienstplichtigen in deze wet op te nemen, zoodat zij, als het noodig is, op een behoorlijke manier aan hun recht kunnen komen? Het eenige verschil is, dat zij niet zijn aangesteld, maar opgeroepen; zij moeten komen; in wezen is er in den dienst geen verschil. De Minister heeft dat zooeven zelf aangetoond door er aan te herinneren, dat er b.v. tusschen een militie- en een beroeps-luitenant en tusschen een militie- en beroepssergeant geen enkel verschil is en dat hij daarom ook alle reserve-officieren in deze wet opneemt. Welnu, daarmede geeft de Minister dus in beginsel toe, dat ook degene, die als dienstplichtige dient, in deze wet kan worden opgenomen. Nu zegt Zijn Excellentie wel: de officieren kan ik niet uit elkaar houden, maar ook het reserve-personeel is voor een deel dienstplichtig. De Minister zegt: het zou een verkeerden indruk maken, indien ik de dienstplichtigen opnam. Maar ook de dienstplichtigen, die de Minister oproept, hebben recht op recht.

De beide Ministers erkennen dat trouwens ronduit op blz. 10 van de Memorie van Antwoord, waar zij zeggen: [hiervóór blz. 441].

„Met het vorenstaande wordt geenszins uitgesproken, dat het niet wenschelijk zou zijn ook den dienstplichtigen op den duur beroep te geven op een onafhankelijken rechter.”

Ik dank de Ministers voor deze woorden, die in dezen éenen zin precies uitdrukken wat ik bedoel; alleen zeggen zij: de dienstplichtigen krijgen recht op den duur. Waarom? De Ministers zijn nu niet alleen in de gelegenheid, maar zij liggen onder de verplichting het op dit oogenblik te doen. Ik zou willen, dat de Ministers aan dit denkbeeld een willig oor

leenden en dat er hier inderdaad sprake moge zijn van een gemeen overleg met de Staten-Generaal.

De Minister heeft op verschillende wenschen, bij de algemeene beschouwingen geuit, geantwoord met te zeggen: later zullen wij daarover wel eens weer spreken. Het is nu de laatste dag, waarop wij deze week bij elkaar zijn, en ik wil medewerken tot het spoedig beëindigen van dit debat. Maar als de Minister zonder meer volkomen redelijke wenschen afwijst, zooals nu weer bij de dienstplichtigen, dan kan dat niet bevorderlijk zijn voor het gemeen overleg, dat wij hier met elkaar hebben te plegen. De Minister geeft in beginsel toe, dat ik gelijk heb en zegt alleen, dat het nu niet kan. Ik doe dus een dringend beroep om onze dienstplichtigen, die toch zeker aanspraak op recht hebben, niet uit te sluiten.

De heer Deckers, Minister van Defensie: Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, dat de geachte afgevaardigde de heer ter Laan min of meer te kennen geeft, dat ik, niet in den breede antwoordende op de vraag, welke hij mij overigens in zeer korte bewoordingen heeft gesteld, daardoor toon een gebrek aan geneigdheid om met den geachten afgevaardigde te overleggen over deze quaestie. Een dergelijk gebrek is hier niet aanwezig. De veronderstelling doet mij te meer leed, omdat een overeenkomstig verwijt ook gemaakt is door den geachten afgevaardigde bij een andere gelegenheid, toen er al even weinig aanleiding toe bestond als nu. Ik heb zelf zooveel nog gezegd, dat ik slechts met een enkel woord zou antwoorden op de vraag, door den geachten afgevaardigde ook met een enkel woord gesteld. Ik dacht daarmee in de lijn van den geachten afgevaardigde te handelen.

De geachte afgevaardigde bepleit nu andermaal het opnemen van de dienstplichtigen in deze wet. Wat kan ik daarop anders antwoorden, dan dat de Regeering daartoe niet kan medewerken, omdat het hier betreft een ambtenarenwet, en geen dienstplichtigenwet. Wij zijn hier bezig te behandelen een ontwerp, regelende de positie van de ambtenaren, personen, die aangesteld zijn in Overheidsdienst. Dit zou zoozeer zijn een vooruitloopen op de regeling van de administratieve rechtspraak in het algemeen, dat daarom alleen de Regeering er bezwaarlijk toe kan overgaan. Het ontwerp heeft de strekking de regeling van de rechtspositie van militairen, die in Overheidsdienst, bij de vloot of bij het leger, zijn aangesteld. Dit kan men van de dienstplichtigen niet getuigen. Daarbij komt nog, dat, als het mogelijk ware zulks te doen, de vraag zou rijzen of de beteekenis der materie het noodig of wenschelijk maakt. De geachte afgevaardigde zal met mij inzien, dat zelfs bij een rechtspositie, zooals die door hem ten behoeve van de dienstplichtigen wordt verdedigd, deze dienstplichtigen lang niet dat belang er bij zouden hebben wat de beroepsmilitairen er bij hebben. Er zijn tal van punten, die voor de beroepsmilitairen van beteekenis zijn en aanhangig kunnen worden gemaakt bij een ambtenarengerecht, welke eenvoudig niet bestaan voor de dienstplichtigen. Mijnheer de Voorzitter! Het is voor de Regeering, tot haar leedwezen, niet mogelijk, om tegemoet te komen aan den wensch van den geachten afgevaardigde.

Ik moge nu nog een woord spreken over het amendement, dat door den geachten afgevaardigde den heer ter Laan is ingediend.

Het zou eigenlijk genoeg zijn het amendement te bestrijden op dezen grond, dat, werd het aangenomen, de positie van de zg. arbeidscontracters, want daarom gaat het, in de Militaire Ambtenarenwet anders zou zijn geregeld dan in de burgerlijke Ambtenarenwet. Wanneer wij dus een of anderen arbeider hebben, werkende bijv. in dienst van een Rijkswerf, dan zou zijn rechtspositie geheel anders geregeld zijn dan die van b.v. zijn buurman, werkende in dienst van een andere, niet militaire of maritieme Overheidsinstelling in dezelfde plaats. Dit is op zich zelf reeds weinig fraai, maar ik heb nog andere bezwaren tegen het amendement. Niet ten onrechte voert de geachte afgevaardigde mij van zijn standpunt af tegemoet: wat ik wil, is beter dan in de burgerlijke Ambtenarenwet wordt

gezegd; gij hebt de gelegenheid deze wet goed te maken, doe het dan nu; misschien doet zich den een of anderen dag de gelegenheid voor dezelfde verbetering aan te brengen in de burgerlijke Ambtenarenwet. Dat standpunt is volkomen plausibel en zou ik kunnen aanvaarden, maar ik heb andere bezwaren. Ik zou het amendement van den geachten afgevaardigde geen verbetering vinden. Ik heb inderdaad — ik denk daarover minder licht dan de geachte afgevaardigde — bezwaren van grondwettelijken aard. De geachte afgevaardigde wil door zijn amendement zoowel het formeele als het materiele recht van de arbeidscontractanten regelen in deze wet. Het eerste gedeelte is in strijd met art. 154 van de Grondwet, dat ik niet behoef voor te lezen, daar de geachte afgevaardigde dit zoeven heeft gedaan. Het ligt niet op den weg van de Regeering, om een bepaling in de wet op te nemen, waarvan iedereen, die de Grondwet leest, weet, dat zij in strijd is met de Grondwet. Ik geloof, dat dit op het gebied van de wetgeving zoo revolutionnair is, dat de geachte afgevaardigde niet kan verwachten, dat de Regeering dezen weg zal uitgaan.

In de tweede plaats wil de geachte afgevaardigde in deze wet het materiele recht van de arbeidscontractanten regelen. Maar het materiele recht van deze werklieden is geregeld, n.l. in art. 134 van de Ambtenarenwet, zulks met instemming van de Kamer. Het verdient daarom geen aanbeveling en zou ook niet zijn in het belang van de arbeidscontractanten in het algemeen, indien deze zaak hier opnieuw en misschien anders zou worden geregeld. Op deze gronden dus moet ik het amendement van den geachten afgevaardigde ten sterkste ontraden. Bovendien, al was het, wat de strekking betreft, volkomen aanvaardbaar, wat den tekst betreft, is het niet te aanvaarden. Het is technisch — de geachte afgevaardigde houde mij dit ten goede — niet juist.

In art. 1 wilde de geachte afgevaardigde de bepaling opnemen, dat ook militairen ambtenaren zijn: „zij die zijn aangesteld in militairen dienst op een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht.”

Die menschen bestaan er niet. Er zijn geen lieden, die op arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht zijn aangesteld in militairen dienst. Iedereen, die is aangesteld in militairen dienst, is in den zin van deze wet militair. Er is waarschijnlijk eenige verwarring geweest bij den geachten afgevaardigde tusschen de militaire werklieden, — dit zijn werklieden, die den stand hebben van militair — en werklieden, die burger zijn en dienst verrichten ten behoeve van de weermacht. Deze laatsten heeft de geachte afgevaardigde op het oog. Maar dan moet het amendement ook niet spreken van „aangesteld in militairen dienst”, want uit den tekst der wet blijkt uitdrukkelijk, dat iemand, die aangesteld is in militairen dienst, militair is in den zin van de wet. Zoowel dus om technische als om juridische redenen heb ik bezwaar tegen het amendement van den geachten afgevaardigde.

De heer K. t e r L a a n: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij nu in tweeden termijn uitsluitend bepalen tot het ingediende amendement.

De Minister bevestigt, wat ik zelf in eersten termijn heb gezegd en wat in de schriftelijke toelichting op het amendement ook reeds staat, dat, indien het werd aangenomen, er verschil zou zijn tusschen de Militaire Ambtenarenwet en de burgerlijke Ambtenarenwet. Maar de bedoeling, waarmede ik het amendement heb voorgesteld, is om niet alleen in deze wet, maar langs dezen weg ook in de burgerlijke Ambtenarenwet dezelfde wijziging te verkrijgen. Indien dus de Minister met het argument komt, dat het nu eenmaal niet in die andere wet staat, dan antwoord ik daarop, dat hij volkomen gelijk heeft; maar dit is voor mij geen argument.

Wat het artikel van de Grondwet aangaat, mag de Minister niet zeggen, dat ik daar minder zwaar over denk dan hij, want ik neem de Grondwet even zwaar op als hij. Maar de Minister mag zeggen, dat ik daar anders over denk dan hij. Het is hem bekend, dat ik hierin niet alleen sta, maar dat ik mij kan beroepen op voortreffelijke rechtsgeleerden. Bovendien kan door een wijziging van het amendement de zaak zoodanig worden opgezet,

dat ook volgens den Minister strijd met de Grondwet niet meer aanwezig zou zijn.

Als de Minister zegt: Lees artikel 134 van de burgerlijke Ambtenarenwet, daar staat de rechtspositie van de arbeidscontracters in geregeld, dan antwoord ik daarop, dat ik met genoegen terugdenk aan den strijd, die door den heer van den Bergh en door onze fractie gevoerd is bij de burgerlijke Ambtenarenwet. Toen werd verdedigd, dat de contractarbeiders zouden vallen onder de burgerlijke Ambtenarenwet.

Dat pleidooi hebben zij toen niet gewonnen, dat is verloren. In art. 1 van de Ambtenarenwet staat het tegendeel, maar wat in art. 1 is uitgelaten, is in art. 134 voor een groot deel er weer ingevoerd. Daarom blijft evengoed de waarheid, dat het beter zou zijn, als geen onderscheid werd gemaakt en in de burgerlijke Ambtenarenwet en hier en dat de menschen op arbeidscontract volkomen gelijk werden gesteld met de beroepsmilitairen en met de burgerlijke ambtenaren.

Nu zegt de Minister, dat het amendement technisch niet juist is, omdat, indien er staat, dat men in militairen dienst is, onmiddellijk blijkt, dat men is aangesteld, dus daardoor militair ambtenaar is. Het zou niet moeilijk zijn, die woorden „in militairen dienst” er uit te laten. Ik heb die woorden geschreven in overeenstemming met de beide voorafgaande leden *a* en *b*, die dezelfde bewoordingen hebben. Het amendement is zonder moeite in den vorm te brengen. Maar tot mijn leedwezen heb ik ervaren, dat het denkbeeld, om hier op het oogenblik degenen, die werken op arbeidscontract, in de wet op te nemen, niet wordt gesteund. De Regeering blijft op haar standpunt staan en ook bij de andere partijen vond het geen instemming. Daar ik dus de onmogelijkheid inzie, om het amendement nu aangenomen te krijgen, trek ik het amendement in.

Aangezien het amendement van den heer K. ter Laan (Stuk no. 5) is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De beraadslaging wordt gesloten en artikel 1 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

VOORLOOPIG VERSLAG DER EERSTE KAMER.

[Zie het voorafgaande gedeelte van dit verslag hiervóór, blz. 405 en 432].

De leden hier aan het woord, konden ook niet begrijpen, waarom de reserve-dienstplichtigen wel onder de wet moeten vallen (art. 1, lid 2), maar de gewone dienstplichtigen niet (art. 1, lid 1*a*). Waar beide soorten dienstplichtigen denzelfden dienst doen als de vrijwilligers en zij even moeilijk juridisch-technisch van de vrijwilligers zijn te onderscheiden, kwam het hun voor, dat er geen reden is om die verschillend te behandelen. Als dienstplichtigen behoorden zij huns inziens geen van allen als ambtenaren te worden beschouwd.

[Zie het slot van dit verslag hiervóór, blz. 405].

EINDVERSLAG DER EERSTE KAMER.

(Antwoord van de Regeering).

[Zie het voorafgaande gedeelte van dit Antwoord hiervóór, blz. 405 en 433].

De reservisten-dienstplichtigen kunnen technisch van de reservisten-vrijwilligers uiterst moeilijk worden onderscheiden; zij vormen bovendien een weinig omvangrijke categorie. Op grond van het een en het ander meenden de ondergeteekenden deze personen in

het ontwerp, gezien de anders te verwachten moeilijkheden, met militaire ambtenaren te mogen gelijkstellen — zij zijn, met voorzicht, niet opgenomen in de omschrijving van het begrip militaire ambtenaren in het eerste lid van artikel 1, doch in het tweede lid, voor de toepassing van *deze* wet, met de militaire ambtenaren op één lijn geplaatst —. Gelijke overwegingen konden niet gelden voor de dienstplichtigen onder het gewone personeel. Deze zijn van de vrijwilligers van dit personeel practisch heel wel te onderscheiden. Zij zouden ook door hun groote aantal de natuur van de wet volkomen hebben gewijzigd.

[Zie het slot van dit Antwoord hiervóór, blz. 406].

TITEL II.

Van de rechtsmacht en de organisatie der gerechten en de wijze van procederen in militaire ambtenarenzaken.

§ 1. *Inleidende bepaling.*

Artikel 2.

Titel II van de Ambtenarenwet 1929 vindt in militaire ambtenarenzaken overeenkomstige toepassing, met inachtneming van het bepaalde in de drie navolgende paragrafen.

Art. 2 O.O. = Art. 2 G.O. = Art. 2 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Verg. Hoofdstuk II — Aansluiting aan de Ambtenarenwet 1929 —. [Hiervóór bladz. 393].

BERAADSLAGING IN DE TWEEDE KAMER.

Artikel 2 wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

§ 2. *Rechtsmacht.*

Artikel 3.

Beroep ingevolge deze wet kan, behalve wanneer het betreft een besluit, houdende ontslag van een militair ambtenaar op grond van artikel 69 van de Wet op de Krijgstucht, niet worden ingesteld tegen beslissingen ingevolge de bij of krachtens die wet gegeven regelen.

Art. 3 O.O. = Art. 3 G.O. = Art. 3 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Verg. Hoofdstuk II — De regeling van de rechtspraak. A. Bevoegdheid van den rechter —. [Hievóór, bladz. 419].

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEEDE KAMER.

Verscheidene leden, die van oordeel waren, dat de tuchtzaken terecht aan de kennisneming van de ambtenarengerechten zijn onttrokken, had het bevreemd, dat een besluit tot ontslag, genomen op grond van artikel 69 van de Wet op de Krijgstucht, volgens het ontwerp in beroep aan de beslissing van een zoodanig gerecht zal kunnen worden onderworpen. Een besluit als hier bedoeld — aldus deze leden — moge formeel geen disciplinaire straf inhouden, de desbetreffende maatregel wordt toch genomen op grond van tuchtrechtelijke overwegingen. Een College, dat over een zoodanig besluit zal hebben te oordeelen, dient dan ook uit militairen of althans voor de meerderheid uit militairen te zijn samengesteld. De procedure, die in de Bevorderingswetten voor Zee- en landmacht 1902 wordt voorgeschreven ingeval een officier in aanmerking komt om niet-eervol uit den dienst te worden ontslagen, wijst in dezelfde richting, al zijn hier verschilpunten aan te wijzen.

Gevraagd werd in dit verband, of het in elk geval niet gewenscht moet worden geacht een ontslag als het hierbedoelde van officieren aan het oordeel van den ambtenarenrechter te onttrekken, wijl toch volgens de bestaande regeling dat ontslag niet kan worden gegeven dan na advies van een raad van onderzoek of van een raad van appèl, van welk advies slechts ten gunste van den betrokkene kan worden afgeweken, zoodat alle waarborgen tegen willekeur aanwezig moeten worden geacht.

Andere leden achtten de uitsluiting van alle tuchtzaken geheel onjuist. Naar hun meening behooren ook deze onder de werking der wet te vallen. Juist bij beslissingen van krijgstuchtelijken aard doet de behoefte aan eenig beroep zich vaak sterk gevoelen. Thans kan degene, die zich door zulk een beslissing onbillijk behandeld acht, zich tot het Hoog Militair Gerechtshof wenden. De procedure, in het ontwerp omschreven, is hiervoor echter veel meer geëigend. En men zal toch kwalijk kunnen beweren, dat de krijgstucht er onder lijdt, als zaken, gelijk de hierbedoelde, in plaats van door het Hoog Militair Gerechtshof, door een ander college worden behandeld.

Naar de leden, hier aan het woord, opmerkten, is de toelichting op dit punt al bijzonder sober. Wil de Regeering de uitsluiting, waarvan hier sprake is, handhaven, dan zal zij ter verdediging daarvan betere argumenten moeten aanvoeren dan die, welke te dezer zake in de Memorie van Toelichting zijn bijgebracht. Te minder reden bestaat er naar hun meening overigens voor deze uitsluiting, wijl de ambtenarengerechten, wanneer zij zaken van

militairen aard te beoordeelen krijgen, met eenige militaire leden zullen worden aangevuld.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Artikel 3 van het ontwerp brengt de besluiten van den Minister van Defensie, houdende ontslag van een militair *ambtenaar* op op grond van artikel 69 van de Wet op de Krijgstucht, onder het toetsingsrecht van den militairen ambtenarenrechter. Gelijk in de Memorie van Toelichting reeds is vermeld, houdt deze oplossing allereerst verband met de omstandigheid, dat van de betrekkelijke besluiten van den Minister op het oogenblik geenerlei beroep bestaat — het gewone beroep in krijgstuhtelijke zaken op een hierarchisch meerdere van den strafoplegger is hier trouwens niet wel mogelijk —. Toch is het wenschelijk, nu een volledige ambtenarenrechtspraak wordt ingevoerd, tegen *alle* administratieve besluiten zonder uitzondering beroep open te stellen.

Daarnaast moet niet uit het oog worden verloren, dat de Ministerieele beslissing van weggaging uit den dienst hier te lande, al ligt in haar materieel ongetwijfeld ook een krijgstuhtelijk element besloten, in beginsel niet mag worden gelijk gesteld met een gewone disciplinaire straf. Niet toevallig staat deze maatregel in de Wet op de Krijgstucht onder de Slotbepalingen. In de Memorie van Toelichting bij die wet — Bijlagen Handelingen 1896/97, **216**, 3 (op artikel 72 van het ontwerp); ook afgedrukt in VAN DER HOEVEN, Militair Straf- en Tuchtrecht, III, 1904, blz. 541 vlgde — worden de verschilpunten met disciplinaire straffen omstandig uiteengezet en wordt ten slotte geconcludeerd: „Deze maatregel is dus veeleer te beschouwen als een daad van administratief recht, dan als een straf”. De ondergeteekenden meenen zich bij deze opvatting te kunnen aansluiten. Aan de argumenten, in de genoemde Toelichting uiteengezet, kan naar hun oordeel nog worden toegevoegd, dat dit ontslag, in geval van herhaald wangedrag, ook gegeven kan worden, indien de afzonderlijke gedragingen reeds ieder krijgstuhtelijk zijn geboet — men vergelijkte artikel 38 van de Wet op de Krijgstucht —. Terwijl het, in geval van „liederlijkheid”, die „onwaardig maakt in den militairen stand te blijven”, niet betreft de, eigenlijke, discipline en tucht *binnen* de krijgsmacht. In het laatste geval is het ontslag te vergelijken met een gelijksoortig ontslag uit andere ambten en beroepen krachtens bijzondere wetsvoorschriften: artikel 11, eerste lid onder 3°. aanhef, van de Wet op de regterlijke organisatie (voor de rechterlijke macht); artikelen 30 en 46 van Reglement n°. III, berustend op artikel 19 van de Wet op de regterlijke organisatie (voor de advocaten en de procureurs); artikelen 50c en 50d van de wet van 9 Juli 1842, Staatsblad n°. 20, op het Notaris-ambt (voor notarissen); artikelen 1, 2, 3 en 5, eerste lid onder 5°. van de wet van 2 Juli 1928, Staatsblad n°. 222,

houdende nadere voorschriften ten aanzien van de uitoefening der geneeskunst (voor geneeskundigen, enz); enz. Al deze bepalingen hebben de strekking het aanzien van een bepaald ambt of beroep te beschermen. Zij zijn niet allereerst van disciplinaire aard. En om den aard van den maatregel zelf en in verband met deze gelijklopende gevallen, schijnt het den ondergeteekenden daarom ook materieel juist het beroep van weggaging ingevolge artikel 69 bij den administratieven rechter te brengen.

Goeddeels hetzelfde geldt ten aanzien van het niet-eervol ontslag van officieren ingevolge de Bevorderingswetten voor zee- en landmacht 1902. Ook dit ontslag heeft veelal plaats om redenen van niet rechtstreeks militair-disciplinaire aard. Ook hier schijnt het, en om den administratieven aard der betrokken gevallen en om het algemeen verband met andere administratieve regelingen, wenschelijk het hoogste administratiefrechtelijke college in ambtenarenzaken, den Centralen Raad van Beroep, in te schakelen — het Ambtenarengerecht valt (artikel 2 van het ontwerp j^o. artikel 3, lid 2, van de Ambtenarenwet 1929) automatisch uit, omdat vóór het ontslag een raad van onderzoek en eventueel ook een raad van appèl is gehoord —.

Overigens is de inschakeling van den ambtenarenrechter, ten aanzien van de materie van het niet-eervol ontslag van officieren, ook noodzakelijk om de rechtspraak in de ambtenarenzaken iedere schending van algemeen verbindende voorschriften te doen omvatten. De raden van onderzoek en appèl zijn niet bevoegd een overtreding van de artikelen 33 van de Bevorderingswet voor de zeemacht 1902 en 44 van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 te constateeren — vergelijk onderscheidenlijk de artikelen 45 en 56 van die wetten —. Van zoodanige overtredingen zal alleen beroep mogelijk zijn bij het militaire Ambtenarengerecht en den Centralen Raad.

Voor de motieven, welke den ondergeteekenden er toe leidden voor te stellen de disciplinaire en aanverwante zaken te laten bij de thans voor die zaken bestaande instanties, moge verwezen worden naar § 6 van de algemeene beshouwingen.¹⁾ Hier worde nog slechts ten aanzien van den opzet van de rechtspraak, samenvattend, geconstateerd, dat, naar het oordeel van de ondergeteekenden, het samenbrengen van beide categorieën van zaken — disciplinaire en aanverwante en zuiver-administratiefrechtelijke — bij één rechter noodzakelijkerwijs een van beide categorieën, zoo niet beide, te kort moet doen. Verstrekt men in de gemeenschappelijke instanties het militaire element zoodanig, als met het oog op de disciplinaire en aanverwante zaken wenschelijk is te achten, dan loopen de zuiver-administratiefrechtelijke geschillen gevaar niet van onder den juisten gezichtshoek te worden beoordeeld — en gaat bovendien de

1) [Hiervóór blz. 423].

eenheid van de ambtenarenrechtspraak in de betrokken materie (nauwkeurig gelijke administratieve zaken doen zich voor met betrekking tot burgerambtenaren) verloren —. Bezet men omgekeerd die instanties met het oog op de zuiver administratieve gedingen, zoo komen de eischen van discipline en tucht in disciplinaire zaken in het nauw.

BERAADSLAGING IN DE TWEEDE KAMER.

De heer K. ter Laan: [Zie het begin van deze rede hiervóór, blz. 400].

Een ander onderwerp, waarover ik wensch te spreken en dat wel in orde kan komen, als men maar wil, is een van de hoofdpunten, nl. de uitschakeling van de militair-disciplinaire zaken. Dat gebeurt, aldus de Regeering, op grond van de militaire tucht en discipline. Ik betreur het zeer, dat de Regeering deze houding heeft aangenomen en het is geen wonder, dat de Ministers dat niet nader toelichten, want dat zou hun niet wel mogelijk zijn. In het wezen van de zaak is het recht voor de militairen precies hetzelfde, of het is administratief recht, dan wel een onderdeel van het straf- en tuchtrecht. Dat disciplinaire recht is soms van veel grooter belang; dat kan van invloed zijn op het geheele leven, althans op den geheelen diensttijd van den militair. Ook in dat opzicht zou het van ontzettend groot belang zijn als wij eenheid hadden in één groote wet, die betrekking had op het geheele militaire recht.

De Minister zal antwoorden: als er een geval zich voordoet van disciplinaire rechtspleging, dan is er óók beroep. Dat is ons, die dat in de Kamer zoo dikwijls hebben gehad, volmaakt bekend. Maar het beroep, dat wij hier hebben volgens de Ambtenarenwet, is veel beter, en wanneer dit denkbeeld uit andere fracties in de Kamer werd ondersteund, dan zou ik het op hoogen prijs stellen, als die uitsluiting uit de wet werd gelicht. Een amendement is daarvoor niet noodig, want de Ministers hebben, om deze zaken er uit te houden, een apart artikel moeten maken, art. 3, en het is dus voldoende om dit art. 3 uit de wet te nemen. Ik deel dan ook nu reeds mede, dat ik mij met dat art. 3 moeilijk zal kunnen vereenigen. De Minister moge zeggen, dat deze gevallen behooren onder den militairen rechter, krijgsraad en Hoog Militair Gerechtshof, maar militairen zitten ook in dit ambtenarengerecht. Als de Minister dus bedoelt, dat militairen die gevallen moeten beoordeelen, omdat het militaire gevallen betreft, dan wordt daaraan ook hier voldaan in de wet, die nu vóór ons ligt. En het is voor mij de vraag, of het niet beter is, dat ook burgers meespreken in militair-disciplinaire zaken. Het gezag wordt er niet door aangetast, integendeel, het wordt er door versterkt, ook bij de militairen, als het niet meer uitgesloten wordt, dat het ambtenarengerecht disciplinaire zaken beoordeelt. Ik leg daar den nadruk op, omdat ik hoop, dat bij deze algemeene beschouwingen de Minister zal zeggen: er is veel voor te zeggen. Anders zal ik stemming vragen over art. 3.

[Zie het vervolg van deze rede hiervóór, blz. 429].

Beraadslaging over artikel 3. luidende:

„Beroep ingevolge deze wet kan, behalve wanneer het betreft een besluit, houdende ontslag van een militair ambtenaar op grond van artikel 69 van de Wet op de Krijgstucht, niet worden ingesteld tegen beslissingen ingevolge de bij of krachtens die wet gegeven regelen.”

De heer K. ter Laan: Mijnheer de Voorzitter! Dit artikel loopt over de vraag, of, in geval van disciplinaire maatregelen, op grond van de Wet op de Krijgstucht, beroep kan worden ingesteld volgens deze wet. Bij de algemeene beschouwingen heb ik gezegd, dat de Ministers dit artikel noodig

hebben, omdat deze gevallen anders vanzelf onder de wet zouden vallen. In art. 3 wordt uitdrukkelijk bepaald, dat gevallen van militair-krijgstuchtelijken aard niet onder de wet vallen. Uit de indiening van dit artikel blijkt dus, dat, indien dit niet werd bepaald, die gevallen wel onder de wet zouden vallen. Dat zou ik veel liever zien en dat was een van de dingen, waarvan ik beweerde heb, dat zij van het grootste belang zijn. De Minister is daar overheengelopen en heeft alleen gezegd, dat er orde en tucht moet wezen. ¹⁾ Dat ben ik natuurlijk ook, wat het leger betreft, volmaakt met hem eens, maar ik ben juist van oordeel, dat die orde en tucht veel beter kunnen worden gehandhaafd, indien men zorgt voor volkomen rechtszekerheid. Dat is dus precies het omgekeerde van wat de Minister wil. Daarom heb ik bij de algemeene beschouwingen reeds aangekondigd, dat ik stemming zou vragen over art. 3, wat ik bij dezen doe.

De heer **D e c k e r s**, Minister van Defensie: Mijnheer de Voorzitter! Als ik den geachten afgevaardigde goed heb verstaan, heeft hij een pleidooi gehouden voor de terugneming van art. 3. Ik geloof niet, dat de geachte afgevaardigde van mij een lange redevoering verwacht om te betoogen, dat ik dit niet kan doen. De Regeering heeft dit artikel weloverwogen ingediend, omdat zij op het standpunt staat, dat krijgstuchtelijke aangelegenheden een zoodanig karakter hebben, dat zij ook krijgstuchtelijk moeten worden afgedaan, en niet administratiefrechtelijk kunnen worden afgedaan. Dat is een zoo voor de hand liggende onderscheiding, dat ik hoop, al kan de geachte afgevaardigde die meening niet deelen, dat hij toch het standpunt der Regeering zal begrijpen en billijken.

De beraadslaging wordt gesloten.

Artikel 3 wordt aangenomen met 42 tegen 12 stemmen.

Artikel 4.

In eersten aanleg oordeelt steeds het Ambtenarengerecht, tot welks rechtsgebied de gemeente 's-Gravenhage behoort, afgezien van de gevallen, dat de Centrale Raad van Beroep ingevolge artikel 3 van de Ambtenarenwet 1929 den eersten en eenigen aanleg vormt.

Art. 4 O. O. = Art. 4 G. O. = Art. 4 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Verg. Hoofdstuk II — De regeling van de rechtspraak. B. Organisatie der gerechten —. [Hiervóór, blz. 420].

BERAADSLAGING IN DE TWEDE KAMER.

De artikelen 4 tot en met 16 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

§ 3. *Organisatie der gerechten.*

Artikel 5.

1. Het Ambtenarengerecht, bedoeld in artikel 4, wordt bij de behandeling van militaire ambtenarenzaken aangevuld met

¹⁾ [Zie hiervóór blz. 404].

twee militaire leden, van de zee- of landmacht, naar mate het aangevallen besluit, de aangevallen handeling of weigering (om te besluiten of te handelen) beheerscht wordt door de algemeen verbindende voorschriften voor de zee- of door die voor de landmacht.

2. Met het oog op deze aanvulling stelt Onze Minister van Defensie voor het Ambtenarengerecht een militaire ledenlijst vast, bevattende de namen en voornamen van zes militaire ambtenaren of eervol ontslagen militaire ambtenaren van de zeemacht en zes militaire ambtenaren of eervol ontslagen militaire ambtenaren van de landmacht.

3. De militaire leden moeten, om op de lijst te kunnen worden gebracht:

- a. Nederlander zijn;
- b. voor den aanvang van het loopende kalenderjaar den leeftijd van 25 jaar hebben bereikt.

4. Zij mogen niet:

- a. sedert meer dan zes jaren uit den militairen dienst zijn ontslagen;
- b. deel uitmaken van het bestuur of in dienst zijn van een vereeniging van militaire ambtenaren in den zin van artikel 7, tweede lid, van de Ambtenarenwet 1929.

5. De artikelen 6, tweede lid, 8, eerste lid en tweede lid tweede volzin, 9 tot en met 15 van de Ambtenarenwet 1929 vinden op deze militaire leden overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat:

- a. Onze Minister van Justitie wordt vervangen door Onzen Minister van Defensie;
- b. mede ontslag wordt verleend:
 - 1°. bij niet-eervol ontslag uit den militairen dienst;
 - 2°. bij ontslag uit den militairen dienst terzake van onbekwaamheid of ongeschiktheid anders dan uit hoofde van lichaamsgebreken;
- c. schorsing mede plaats heeft indien het militaire lid:
 - 1°. is geroepen voor een raad van onderzoek of voor een raad van appèl, als bedoeld in artikel 32 van de Bevorderingswet voor de zeemacht 1902 of artikel 43 van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902;
 - 2°. is geroepen voor een commissie, als bedoeld onderscheidenlijk in artikel 28, laatste lid, en artikel 39, laatste lid, van evengenoemde wetten;
 - 3°. in zijn militairen dienst is geschorst.

In het O. O. luidde het opschrift:

§ 3. *Organisatie der gerechten.*

a. Ambtenarengerecht.

In het het O. O. luidde het vijfde lid:

5. De artikelen 6, tweede lid, 8, eerste lid en tweede lid tweede volzin, 9 tot en met 15 van de Ambtenarenwet 1929 vinden op deze militaire leden overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat:

- a.* onder Centralen Raad van Beroep verstaan wordt de overeenkomstig artikel 6 [vervallen] aangevulde Centrale Raad;
- b.* Onze Minister van Justitie wordt vervangen door Onzen Minister van Defensie;
- c.* mede ontslag wordt verleend:
 - 1°. bij niet-eervol ontslag uit den militairen dienst;
 - 2°. bij ontslag uit den militairen dienst terzake van onbekwaamheid of ongeschiktheid anders dan uit hoofde van lichaamsgebreken;
- d.* schorsing mede plaats heeft indien het militaire lid:
 - 1°. is geroepen voor een raad van onderzoek of voor een raad van appèl, als bedoeld in artikel 32 van de Bevorderingswet voor de zeemacht 1902 of artikel 43 van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902;
 - 2°. is geroepen voor een commissie, als bedoeld onderscheidenlijk in artikel 28, laatste lid, en artikel 39, laatste lid, van evengenoemde wetten;
 - 3°. in zijn militairen dienst is geschorst.

Art. 5 G. O. = Art. 5 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Verg. voor het eerste en tweede lid Hoofdstuk II — De regeling van de rechtspraak. B. Organisatie der gerechten —. [Hiervóór bladz. 420].

Verg. voor het derde lid en het vierde lid, onder *b*, artikel 7 van de Ambtenarenwet 1929. De eisch, gesteld in het vierde lid onder *a*, is opgenomen ten einde te waarborgen, dat de militaire leden inderdaad nog voldoende vertrouwd zijn met de te beoordeelen militaire verhoudingen.

Verg. voor den aanhef van het vijfde lid Hoofdstuk II — De regeling van de rechtspraak. B. Organisatie der gerechten —. [Hiervóór bladz. 420]. Het lid zal overigens goeddeels voor zichzelf spreken. Wat het rooster betreft, hetwelk ten aanzien van de onder-

linge verdeeling onder de leden van de werkzaamheden in militaire zaken moet worden opgesteld — artikel 2 en 5, lid 5, van het ontwerp j^o. artikel 15 van de Ambtenarenwet 1929 —, dit zal voor de werkzaamheden der burgerleden de goedkeuring behoeven van den Minister van Justitie — artikel 2 ontwerp j^o. artikel 15 Ambtenarenwet 1929 —, voor die der militaire leden die van den Minister van Defensie — artikel 5, lid 5 aanhef en onder b. j^o. artikel 15 —.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Opschrift boven artikel 5.

Het vervallen van dit opschrift in het gewijzigd ontwerp hangt te zamen met het voorstel het opschrift boven artikel 6oud en artikel 6oud zelf te doen vervallen.

Artikel 5.

De voorgestelde wijziging hangt te zamen met het vervallen van artikel 6oud.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Het **opschrift**: „a. Ambtenarengerecht.”, **boven artikel 5** vervalt.

In het vijfde lid van **artikel 5** vervalt het gestelde onder letter a en worden letters b, c en d onderscheidenlijk a, b en c.

Vervallen Artikel.

b. Centrale Raad van Beroep.

Artikel 6. O. O.

1. De Centrale Raad van Beroep wordt bij de behandeling van militaire ambtenarenzaken aangevuld met twee militaire leden, waaronder een van de zeemacht en een van de landmacht.

2. Het tweede tot en met vijfde lid van artikel 5 vindt overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat:

- a. op de militaire ledenlijst slechts drie militaire ambtenaren of eervol ontslagen militaire ambtenaren van de zeemacht en drie militaire ambtenaren of eervol ontslagen militaire ambtenaren van de landmacht worden gebracht;
- b. de leden dezer drietallen niet volgens rooster zitting nemen, doch in dier voege, dat één der leden regelmatig zit en de beide anderen op de lijst als plaatsvervangers worden aangewezen;

- c. de militaire leden den leeftijd van 30 jaar moeten hebben bereikt.
3. Een algemeene maatregel van bestuur regelt voor de militaire leden:
 - a. de onderwerpen, genoemd in artikel 18 van de Ambtenarenwet 1929;
 - b. de financiële tegemoetkoming, welke hun ter zake van hun werkzaamheden wordt toegekend.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Verg. voor het eerste lid en het tweede lid, onder *a* en *b*, Hoofdstuk II — De regeling van de rechtspraak. B. Organisatie der gerechten —. [Hiervóór, bladz. 420].

Verg. voor het tweede lid, onder *c*, artikel 44 van de Beroepswet.

Het derde lid, onder *a*, zal voor zich zelf spreken. Wat het bepaalde in dit lid onder *b* betreft, de functie van militair lid van den Centralen Raad zal, in verband met het aantal te behandelen zaken, hoogstens het karakter van een bijbetrekking bezitten; een „bezoldiging” van de militaire leden is dus minder aangewezen; de term „financiële tegemoetkoming”, in het ontwerp gekozen, laat zoowel een vacatiegeld per zaak of per zitting toe als een vaste jaarlijksche toelage (eenige speelruimte schijnt, waar de practijk nog onbekend is, gewenscht).

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEEDE KAMER.

In aansluiting aan hetgeen te dezer zake reeds bij de algemeene beschouwingen werd opgemerkt [hiervóór bladz. 394] stelden verscheidene leden de vraag, waarom ten opzichte van de materie, in het derde lid sub *b* bedoeld, niet artikel 21 der Ambtenarenwet 1929 van toepassing kan worden verklaard.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

In het gewijzigd ontwerp is dit artikel om andere redenen geschrapt — verg. § 6 van de algemeene beschouwingen —, [hiervóór, bladz. 425] zoodat een beantwoording van de gestelde vraag achterwege zal kunnen blijven.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Het **opschrift boven artikel 6** en **artikel 6** vervallen.

De **artikelen 7 tot en met 12** worden genummerd 6 tot en met 11.

§ 4. *Wijze van procedeeeren.*

Artikel 6.

De termijn, waar binnen beroep moet worden ingesteld, bedraagt, indien de militaire ambtenaar zich in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa bevindt, vier maanden.

Art. 7 O.O. = Art. 6 G.O. = Art. 6 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De bepaling is — naast het eerste lid van artikel 60 van de Ambtenarenwet 1929 — opgenomen speciaal met het oog op de militaire ambtenaren van de zeemacht. Gelijk vermeld — verg. op artikel 1 — blijven dezen, ook indien zij in de overzeesche gebiedsdeelen zich bevinden, gedeeltelijk onder moederlandsch recht vallen. Bij dienst buiten het Rijk in Europa en buiten de overzeesche gebiedsdeelen zal trouwens somtijds het geheele moederlandsche ambtenarenrecht op hen van toepassing blijven.

Artikel 7.

Vorbereidend onderzoek kan, behalve aan de autoriteiten, genoemd in artikel 78 van de Ambtenarenwet 1929, ook worden opgedragen aan den Commandant van den bodem, waarop, of het korps of de inrichting, waarbij de betrokken militaire ambtenaar dient, tenzij deze Commandant in de zaak partij is of in het aanhangige geschil heeft gediend van bericht of van advies.

Art. 8 O.O. = Art. 7 G.O. = Art. 7 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

En met het oog op de veelal vereischte kennis van de betrekkelijke militaire verhoudingen en met het oog op de eischen van de militaire hiërarchie schijnt het gewenscht de mogelijkheid te openen het voorbereidend onderzoek in een militaire ambtenarenzaak op te dragen aan de militaire autoriteit, omschreven in artikel 8. [7] Slechts worde de eisch gesteld, dat deze autoriteit op geenerlei wijze in het geschil betrokken is of geweest is.

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEEDE KAMER.

Gevraagd werd, hoe het onderzoek, waarvan hier sprake is, moet geschieden, als de bodem zich in Indië bevindt. Moet dan voor dat onderzoek de medewerking worden gevraagd van den Minister van Koloniën? De voorzitter van een ambtenarengerecht of van den Centralen Raad van Beroep zal toch aan een zich in Indië bevin-

denden commandant, die tijdens zijn verblijf aldaar zijn bevelen van den Gouverneur-Generaal ontvangt, niets kunnen opdragen.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De toepasselijkheid van de voorschriften van het ontwerp is, nu een verbindendverklaring voor de overzeesche gebiedsdeelen — met voordacht — niet is opgenomen, beperkt tot de moederlandsche rechtssfeer — men vergelijke bladzijde 2 [hiervóór, bladz. 407] en volgende van de Memorie van Toelichting en § 4 [hiervóór, bladz. 409] van de algemeene beschouwingen boven —. Het verleenen van een opdracht door den voorzitter van het Ambtenarengerecht of van den Centralen Raad van Beroep aan den commandant van een bodem in Indië zou ongetwijfeld die rechtssfeer te buiten gaan. Artikel 7*nieuw* (8oud) kan dus ten aanzien van schepen in Indië niet toepassing vinden.

Wel kan de voorzitter van het Ambtenarengerecht of den Centralen Raad, indien een onderzoek op een vaartuig in Indië wenschelijk is, tot den Minister van Defensie het verzoek richten door tusschenkomst van den Commandant van de Zeemacht een betreffende opdracht te willen verleenen. Wordt zoodanige opdracht verleend, zoo zal practisch hetzelfde worden bereikt als bij toepassing van artikel 7*nieuw* (8oud) in het moederland. Formeel zal echter geen voorbereidend onderzoek in den zin van het ontwerp en de Ambtenarenwet 1929 aanwezig zijn, doch alleen een onderzoek van administratieven aard.

Artikel 8.

Officieren, als raadslieden optredende, zijn niet gehouden hun bevoegdheid aan te toonen door het overleggen van een schriftelijke volmacht.

Art. 9 O.O. = Art. 8 G.O. = Art. 8 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het is wenschelijk, zooals ook in militaire straf- en disciplinaire zaken geschiedt, in militaire ambtenarenzaken officieren op denzelfden voet als advocaten als raadslieden toe te laten. [Zie art. 29 Ambtenarenwet 1929].

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEEDE KAMER.

De aandacht werd er op gevestigd, dat hier aan officieren een bevoegdheid wordt verleend, welke in de Ambtenarenwet 1929 en ook elders, bijv. in de Beroepswet, alleen aan advocaten en procureurs is geschonken. Men stelde de vraag, of dit wel juist is.

Hiertegenover werd opgemerkt, dat het hier uitsluitend be-

treft aangelegenheden van militaire ambtenaren en dat hetgeen wordt voorgesteld geheel is naar analogie van den regel, in militaire straf- en tuchtzaken gevolgd. [Wat tuchtzaken betreft minder juist; daarbij komen raadslieden niet te pas].

Zullen — vroeg men — ook reserve-officieren als raadsman kunnen optreden?

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Dit artikel heeft alleen formeele beteekenis. Het kent den officieren niet, als artikel 114 van de Regtspleging bij de zeemagt en artikel 116 van de Regtspleging bij de landmacht, met de advocaten het uitsluitend recht toe als raadsman op te treden. Als zoodanig zullen in militaire ambtenarenzaken in beginsel alle personen, in het Rijk gevestigd, kunnen optreden — artikel 2 van het ontwerp j^o. artikel 29 van de Ambtenarenwet 1929 —. Het ontslaat hun echter, indien zij als raadslieden optreden, van de verplichting hun bevoegdheid aan te toonen door het overleggen van een *schriftelijke* volmacht. Zij zullen, als de advocaten, ten aanzien van hun bevoegdheid op hun woord worden geloofd.

De ondergeteekenden meenen, dat dit voorschrift, waarvan gevaren practisch niet zijn te duchten, voor de verhouding van de officieren-raadslieden in militaire ambtenarenzaken tot de bijgestane, meest mindere, militaire ambtenaren wenschelijk is te achten. Het ligt, gelijk in het Verslag terecht wordt opgemerkt, in de lijn van de boven vermelde artikelen, uit de Regtsplegingen bij zee- en landmacht.

Het zal, aangenomen, ook gelden voor reserve-officieren.

Artikel 9.

Indien tijdens de behandeling van een beroep blijkt, dat een samenhangend strafrechtelijk of krijgstuchtelijk onderzoek aanhangig is, wordt de behandeling, tenzij het beroep tegen een voorloopige voorziening is gericht, tot na afloop van dit onderzoek geschorst. [Verg. art. 97 Ambtenarenwet 1929].

Artikel 10.

Een uitspraak van den strafrechter, in kracht van gewijsde gegaan, of van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland of van dat van Nederlandsch-Indië in een krijgstuchtelijke zaak, waarbij de militaire ambtenaar aan eenig feit is schuldig verklaard, geldt in een militaire ambtenarenzaak als bewijs van dat feit.

Artt. 10 en 11 O.O. = Artt. 9 en 10 G.O. = Artt. 9 en 10 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De militaire ambtenarenrechter is uiteraard niet bevoegd in militaire strafzaken. Noch het strafbare feit zelf, noch eenige voorbereidende handeling in het strafproces, noch de uitspraak van den militairen strafrechter vormt een besluit, handeling of weigering „door een administratief orgaan genomen” — artikel 2 van het ontwerp j^o. artikel 3 van de Ambtenarenwet 1929 —. Artikel 3 van het ontwerp onttrekt hem voorts uitdrukkelijk de disciplinaire en aanverwante zaken, waarvoor andere, meer bevoegde instanties bestaan. Daarmede is het administratieve recht in engeren zin als het terrein van den militairen ambtenarenrechter aangewezen. Voor zoover mogelijk moet er nu nog slechts voor gewaakt worden — ter voorkoming van conflicten, welke nadeelig zouden kunnen zijn voor den geest onzer weermacht —, dat hij in een samenhangend geding zijdelings er toe gebracht zou worden met betrekking tot eenig feit, hetwelk het voorwerp van een strafrechtelijk of krijgstuuchtelijk onderzoek uitmaakt of vroeger heeft uitgemaakt, zijn wellicht van dat van den strafrechter of disciplinaire rechter afwijkend gevoelen kenbaar te maken.

Met het oog hierop zijn de artikelen 10 en 11 [9 en 10] in het ontwerp opgenomen. Artikel 10 [9] bepaalt, dat de behandeling van een militaire ambtenarenzaak — tenzij het beroep tegen een voorloopige voorziening is gericht — wordt geschorst, indien blijkt, dat een samenhangend strafrechtelijk of krijgstuuchtelijk onderzoek aanhangig is. De afloop van dit onderzoek worde dan eerst afge wacht. Artikel 11 [10] schrijft in aansluiting hieraan voor, dat een uitspraak van den strafrechter, in kracht van gewijsde gegaan, of een uitspraak van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland of van dat van Nederlandsch-Indië in een krijgstuuchtelijke zaak, waarbij de militaire ambtenaar aan eenig feit is schuldig verklaard, voor den militairen ambtenarenrechter als bewijs van dat feit geldt.

Deze artikelen zullen na het voorgaande geen verdere toelichting behoeven. Afgezien wellicht van twee beperkingen.

In artikel 10 [9] is, gelijk vermeld, de beperking opgenomen, dat het beroep niet gericht is tegen een *voorloopige* voorziening. Het is bijv. mogelijk, dat tegen een militair ambtenaar, van eenig strafbaar feit verdacht, een strafrechtelijk onderzoek wordt ingesteld, terwijl gelijktijdig administratief te zijnen aanzien voorloopige maatregelen worden genomen ter voorkoming van verdere strafbare feiten van zijn zijde gedurende den loop van dit onderzoek. Wellicht wil de ambtenaar deze laatste voorloopige maatregelen aan het oordeel van den ambtenarenrechter onderwerpen — hetzij omdat hij hen in strijd acht met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, hetzij op grond van détournement de pouvoir (artikel 2 van het ontwerp j^o. artikel 58, lid 1, van de Ambtenarenwet 1929) —. Dan kan uiteraard de behandeling van het beroep niet tot na afloop van het strafrechtelijk onderzoek wor-

den geschorst. Intusschen zouden de maatregelen, waarom het gaat, zijn uitgewerkt. Daarom is in artikel 10 [9] voor het beroep tegen een voorloopige voorziening uitdrukkelijk een uitzondering gemaakt.

Tegen de behandeling van een zoodanig beroep bestaat trouwens, al is de beslissing van den strafrechter nog hangende, materieel geenerlei bezwaar. Deze behandeling gaat geheel buiten de strafzaak om. Voor den militairen ambtenarenrechter is onverschillig, of de ambtenaar later voor den strafrechter schuldig wordt bevonden aan het hem te laste gelegde, ja, algemeener, of hij het hem te laste gelegde in werkelijkheid al dan niet heeft begaan. De ambtenarenrechter heeft slechts de vraag te beantwoorden, of de aangevallen voorloopige maatregelen, *gezien de omstandigheden, waaronder zij genomen werden* — een bij de administratie op bepaalde gronden gerezen vermoeden van schuld aan een bepaald strafbaar feit — in strijd kwamen met de toepasselijke voorschriften, of dat in hen wellicht wederom onder die omstandigheden — *détournement de pouvoir* was te zien.

De tweede beperking betreft artikel 11 [10]. Dit artikel heeft betrekking op uitspraken van den strafrechter, in kracht van gewijsde gegaan, of van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland of van dat van Nederlandsch-Indië in krijgstuuchtelijke zaken — de laatste uitspraken bezitten steeds kracht van gewijsde, zoodat deze eisch voor haar niet met zooveel woorden behoefde te worden gesteld —. In het artikel ontbreken de uitspraken in krijgstuuchtelijke zaken, niet door de Hooge Militaire Gerechtshoven gewezen. Die beperking is opzettelijk aangebracht. Wil men een bepaald rechterlijk college *onvoorwaardelijk* binden aan uitspraken, van een anderen rechter afkomstig, — een op zichzelf ingrijpende voorziening, welke in burgerambtenarenzaken, waar hiertoe minder noodzaak bestond, dan ook niet is getroffen — zoo moet als eisch worden gesteld, dat de procedure voor dezen anderen rechter ten minste gelijke waarborgen oplevert voor het vinden van de waarheid, als die voor het aan de uitspraken te binden college. Van de in aanmerking komende rechters voldoen de militaire strafrechter en de Hooge Militaire Gerechtshoven in disciplinaire zaken, naar het oordeel van de ondergeteekenden, aan dezen eisch.

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEDE KAMER.

Gevraagd werd, of het bepaalde in dit artikel [9] niet de mogelijkheid schept, dat de militaire autoriteit, die een beslissing heeft genomen ten aanzien van een handeling, enz. van een hem ongeschikt militair, welke beslissing vatbaar is voor beroep, bij voorbaat dat beroep verzwakt door in dezelfde zaak een krijgstuuchtelijk onderzoek aanhangig te maken.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De ondergeteekenden vreezen niet, dat een militaire autoriteit, die een beslissing heeft genomen, vatbaar voor beroep op den ambtenarenrechter, het instellen van beroep zal trachten te voorkomen, of een eenmaal ingesteld beroep zal trachten te vertragen, door het aanhangig maken van een krijgstuchtelijk onderzoek in dezelfde zaak. In de eerste plaats zal zoodanig onderzoek, in de gevallen, waarin het aanhangig gemaakt kan worden, de uitspraak van den ambtenarenrechter — afgezien van het speciale voorschrift van artikel 10 *nieuw* (11 *oud*) met betrekking tot uitspraken in krijgstuchtelijke zaken van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland of van dat van Nederlandsch-Indië — alleen maar eenigen tijd uitstellen, zonder dat deze uitspraak zelf van inhoud verandert. Doch bovendien schijnt het allerminst in het belang van een militaire autoriteit, die zelf aan de juistheid van een door hem genomen beslissing twijfelt, naast den ambtenarenrechter nog andere instanties in de zaak te betrekken.

TITEL III.

Van middelen tot bewaring en verwerking van recht.

Artikel 11.

Titel III van de Ambtenarenwet 1929 vindt op de militaire ambtenaren overeenkomstige toepassing.

Art. 12 O.O. = Art. 11 G.O. = Art. 11 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Verg. Hoofdstuk II — Volledige regeling. Aansluiting aan de Ambtenarenwet 1929 —. [Hiervóór, bladz. 392].

TITEL IV.

Bepalingen van materieel recht.

Artikel 12.

Voor zoover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, worden voor de militaire ambtenaren bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur ¹⁾ voorschriften vastgesteld betreffende:

[1] Zie Reglement rechtstoestand militairen zeemacht (Kon. besluit van 22 Augustus 1931, (Staatsblad No. 377 en Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht (Kon. besluit van 22 Augustus 1931 (Staatsblad No. 378)), beide ter voldoening aan het bepaalde in het toen ook voor militairen geldende artikel 125 der Ambtenarenwet 1929 en beide in werking getreden met ingang van 1 September 1931.]

- a. aanstelling;**
- b. bevordering;**
- c. schorsing;**
- d. ontslag;**
- e. bezoldiging;**
- f. wachtgeld;**
- g. dienstitijden;**
- h. verlof en vacantie en aanspraken in geval van ziekte;**
- i. overige rechten en verplichtingen der militaire ambtenaren;**
- j. administratieve instanties, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3 van de Ambtenarenwet 1929, voor zoover deze worden mogelijk gemaakt;**
- k. de wijze, waarop aan vereenigingen van militaire ambtenaren gelegenheid wordt gegeven ten aanzien van de dezen betreffende algemeen verbindende voorschriften haar gevoelen te doen kennen.**

Art. 13 O.O. = Art. 12 G.O. = Art. 12 der Wet, behalve dat in art. 13 O.O. niet voorkwam „b. bevordering” en de letters *c* tot en met *k* toen waren *b* tot en met *j*.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het artikel correspondeert met Titel IV van de Ambtenarenwet 1929. Waar het meerendeel van de voorschriften van dezen Titel voor de militaire ambtenaren zonder beteekenis is, is echter niet naar Titel IV verwezen. Eenvoudiger scheen de bepaling, die voor de militaire ambtenaren zal gelden, rechtstreeks in het ontwerp op te nemen.

De bepaling loopt parallel met artikel 125, lid 1, van de Ambtenarenwet 1929. De aanhef kon in het ontwerp iets korter worden gesteld. Onder de te regelen onderwerpen zijn de disciplinaire straffen niet opgenomen. De betreffende materie is in de Wet op de Krijgstucht uitputtend geregeld.

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEDE KAMER.

Sommige leden drongen er op aan, dat onder de onderwerpen, in dit artikel genoemd, ook de bevordering zal worden opgenomen. Zij verloren daarbij niet uit het oog, dat bij de behandeling van het overeenkomstige artikel 125 der Ambtenarenwet 1929 een amendement van gelijke strekking niet is aanvaard. Uit de beraadslaging, welke over dat amendement is gevoerd, [M.R.T. XXV, bladz. 534 en vlgg.] is echter gebleken, dat de bezwaren daartegen hoofdzakelijk bestonden in de omstandigheid, dat deze toevoeging een algemeene werking zou hebben, terwijl het stellen van vaste regelen omtrent de bevordering slechts voor zeer enkele groepen van ambtenaren mogelijk zou zijn. Tot die zeer enkele

groepen behooren, naar de hierbedoelde leden meenden, in de eerste plaats de militaire ambtenaren. Te meer reden achtten zij voor een aanvulling als de door hen gewenschte aanwezig, wijl voor de officieren reeds een vaste bevorderingsregeling bestaat. Zij achtten het niet meer dan billijk, dat ook voor de onder-officieren het tot stand brengen van zulk een regeling gebiedend wordt voorgeschreven.

Daartegenover werd opgemerkt, dat in de Bevorderingswetten voor de officieren weliswaar een aantal regelen omtrent de bevordering zijn opgenomen, maar dat die regelen in het algemeen een beperkend karakter bezitten en allerminst den gang der bevordering bepalen. Bovendien is het, naar men meende, aan gerechten twijfel onderhevig, of het in verband met de verschillende eischen, voor den administratieven en den troependienst bij de onderscheidene korpsen te stellen, mogelijk zal zijn een algemeene regeling als de hierbedoelde vast te stellen.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De ondergeteekenden geven den leden, in het Verslag in de eerste plaats aan het woord, gaarne toe, dat de wenschelijkheid en mogelijkheid van algemeene voorschriften betreffende de bevordering voor de militaire ambtenaren eenigszins andere zijn dan voor de burgerambtenaren. Dit bleek reeds uit het tot stand komen van de Bevorderingswetten voor zee- en landmacht 1902 in een tijd, toen van gelijke voorschriften voor burgerambtenaren nog geen sprake was.

Wat de wenschelijkheid betreft, bestaat verband met de noodzakelijk strengere discipline en tucht in den militairen dienst. Deze doen anderzijds de behoefte geboren worden aan verhoogde rechtsbescherming. Ter bevordering van gezonde verhoudingen binnen de krijgsmacht schijnt het juist aan die behoefte tot op zekere hoogte te voldoen, ook al wordt hierdoor de vrijheid van beweging van de hogere autoriteiten — juist ten aanzien van de bevordering in een ambtenarencorps van groote beteekenis — noodzakelijkerwijs eenigszins ingekort.

Ten aanzien van de mogelijkheid zij gewezen op de grootere eenvormigheid van de militaire verhoudingen, die algemeene voorschriften ook omtrent bevordering eerder aanvaardbaar doet zijn.

Hiertegenover moet — met de andere leden uit het Verslag — worden opgemerkt, dat de voorschriften omtrent bevordering ook van militaire ambtenaren nimmer meer dan eenige algemeene richtlijnen zullen kunnen aangeven en niet de materie uitputtend zullen kunnen regelen. Men vergelijkte de reeds genoemde Bevorderingswetten. In zoverre levert het opnemen van het onderwerp „bevordering” in artikel 12*nieuw* (13*oud*) van het ontwerp het gevaar op te hooge verwachtingen te wekken.

Waar bovendien bij het voorbereiden van het ontwerp nog niet

vaststond, dat het mogelijk zou blijken ook voor *alle* militaire ambtenaren onder den rang van officier — voor officieren waren uiteraard de Bevorderingswetten te handhaven — te dezen algemeene voorschriften tot stand te brengen, is het onderwerp indertijd, in aansluiting overigens aan de Ambtenarenwet 1929, in het artikel niet opgenomen.

Sindsdien is wat dit laatste punt betreft een wijziging ingetreden. In het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht — Staatsblad 1931, n°. 378; het Reglement berust voorloopig evenals het Reglement voor de zeemacht op artikel 125 van de Ambtenarenwet 1929; men vergelijkte, boven, § 1 van de algemeene beschouwingen [hiervóór blz. 389] — zijn in artikel 11 voorschriften gegeven betreffende de bevordering van de militaire ambtenaren van de landmacht beneden den rang van tweede-luitenant. En het Reglement rechtstoestand militairen zeemacht — Staatsblad 1931, n°. 377 — bepaalt in artikel 16, dat de bevordering der onder-officieren en manschappen van de zeemacht zal geschieden overeenkomstig de dienaangaande bij Koninklijk besluit vast te stellen regelen.

De ondergeteekende hebben, gezien deze bepalingen, geen bezwaar meer ook het onderwerp „bevordering” in artikel 12 *nieuw* op te nemen — men vergelijkte het gewijzigd ontwerp —. Zij wijzen er echter uitdrukkelijk op, dat men aan deze wijziging niet te groote beteekenis moet toekennen, daar, gelijk boven betoogd werd, een uitputtende regeling van de materie, gezien de belangen van de krijgsmacht, niet mogelijk is.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Artikel 13 wordt genummerd 12.

In dit artikel wordt na letter *a* ingevoegd:

„*b.* bevordering;”.

De tegenwoordige letters *b* tot en met *j* worden letters *c* tot en met *k*.

BERAADSLAGING IN DE TWEDE KAMER.

De heer Tilanus: [Zie het begin van deze rede hiervoor, blz. 391].

Ik heb, Mijnheer de Voorzitter, die beide Koninklijke besluiten van 1931, welke ik zooeven noemde, de Staatsbladen nos. 377 en 378, voor de zeemacht en voor de landmacht, met belangstelling doorgelezen en onderling vergeleken; daarbij heeft mij getroffen, Mijnheer de Voorzitter, dat, hoewel ze van één Departement afkomstig zijn, ze toch nog, wat de formulering betreft, in zoo menig artikel uiteenloopen. Ik begrijp, dat de regeling van deze materie voor land- en zeemacht moest uiteenloopen; maar er zijn verscheidene artikelen in beide Koninklijke besluiten, die geheel dezelfde materie regelen; waarom, zoo vraag ik mij af, heeft men daaraan twee ambtenaarspennen laten werken, terwijl één voldoende was; dat schijnt

mij onnoodige werkverschaffing en ook overigens, nu we één Departement hebben, ongewenscht.

Is de rechtspositieregeling nu een zoo zeer begeerd goed?

Ik moet bekennen, Mijnheer de Voorzitter, nu ik heb kennis genomen, niet alleen van de maatregelen van bestuur omtrent het materieele recht voor de militairen, maar ook van die voor vele andere categorieën ambtenaren bij provinciën, gemeenten, waterschappen, voor professoren, leeraren, onderwijzers en zoo vele anderen, dat ik bij het nagaan van die regelingen een beklemmend gevoel heb gekregen. Alles en alles, verlof, vacantie, vrijheid bij begrafenis, bij bevalling van echtgenoot, enz., ligt nu in regelen beklonken en vastgelegd. Iedere soepelheid ontbreekt. Alles is gereguleerd. Ik weet heel goed, dat er vroeger, ook voor de onderofficieren, wel verkeerde verhoudingen bestonden, en dat in die dagen de wenschen naar betere rechtspositie niet ongerechtvaardigd en tot op zekere hoogte begrijpelijk waren; die oude toestanden zijn voorbij, en die verhoudingen zullen niet terugkeeren; maar thans lijkt het wel op het geharnaste ambtenarendom: heel het leven gemechaniseerd, gereguleerd en wettelijk vastgelegd. Hoe dit zij, de wet van 1929 eischt het, en ook de militairen zullen gelukkig gemaakt moeten worden met deze stroeve regelingen.

Bij de bestudeering van deze ontwerpen heb ik nog eens doorgelezen het rapport van de commissie van Rijn van Alkemade, die op 16 December 1918 door den toenmaligen Minister van Marine, Naudin ten Cate, werd geïnstalleerd om een regeling van den rechtstoestand van het militaire personeel der zeemacht te ontwerpen. Het rapport — ik zie het met genoegen ook op de Ministerstafel — is een merkwaardig tijdsproduct, waarin sprake is van „tuchtraden” e.d.; het bevat een ontwerp van wet voor regeling van den rechtstoestand van militairen voor de zeemacht van 183 artikelen. De commissie spreekt ergens in haar rapport van „den chaotischen toestand” die er toen met betrekking tot den rechtstoestand bestond. Vergelijkt men de voorgestelde artikelen met hetgeen ons thans wordt geboden, dan ziet men aanstonds, dat er in de afgelopen 13 jaren, ook zonder wettelijke maatregelen, reeds heel wat is tot stand gebracht. Ook kwam ik bij de lezing van dat rapport tot de conclusie, dat het toch in sommige gevallen maar goed is, dat niet al te haastig voorstellen van Staatscommissies in wetsvoorstellen worden omgezet.

[Zie het tusschenliggende gedeelte van deze rede hiervóór blz. 402 en blz. 417].

Het verheugt mij, Mijnheer de Voorzitter, dat de Regeering, op aandrang in het Voorloopig Verslag, op een tweetal punten aan wenschen, in dat verslag geuit, is te moeten gekomen. Dat betreft in de eerste plaats het opnemen van de bevordering in art. 12 en het terugnemen van de militaire leden uit den Centralen Raad van Beroep.

Het eerste punt, het opnemen van de bevordering, onder de punten van het materieele recht, heeft bevrediging geschonken. Voor de officieren geeft de Bevorderingswet-1902 reeds het noodige. Voor de onderofficieren vindt men thans een en ander in de Staatsbladen 1931, n°. 377 en 387. [lees 378].

Ik geef volkomen toe, dat hier aan de militairen iets meer geboden wordt dan aan de burgerambtenaren, maar, in verband met de eischen van een strengere discipline en tucht, mag er ook wel een iets hoogere rechtsbescherming zijn. De militairen, met name de onderofficieren, zullen zelf wel begrepen hebben, dat deze bevordering niet uitpuittend kon geregeld worden, en dat zij dus geen te hooge verwachtingen van deze regeling kunnen koesteren. Intusschen, Mijnheer de Voorzitter, een zekere bevrediging heeft het ongetwijfeld gegeven.

[Zie het vervolg van deze rede hiervóór blz. 429].

TITEL V.

Strafbepaling; overgangsbepaling; slotbepalingen.

§ 1. *Strafbepaling.*

Artikel 13.

1. Hij die, als partij, den vertegenwoordiger van een persoon, onbekwaam om in rechte te staan, daaronder begrepen, in een militaire ambtenarenzaak oproepen, zijn verplichting aan die oproeping gevolg te geven niet nakomt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste honderd gulden.

2. Het feit wordt beschouwd als een overtreding.

In het O.O. luidde het opschrift onder Titel V:

Strafbepaling; overgangs- en slotbepalingen.

§ 1. *Strafbepaling.*

Art. 14 O.O. = Art. 13 G.O. = Art. 13 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het artikel komt overeen met artikel 128 van de Ambtenarenwet 1929. De strafbepaling is in het ontwerp nieuw opgezet. Het van overeenkomstige toepassing verklaren van een strafbepaling is niet wel toelaatbaar; ook scheen betwifelbaar, of langs dien weg het doel zou worden bereikt.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Het opschrift van Titel V wordt gelezen:

„Strafbepaling; overgangsbepaling; slotbepalingen.”

Artikel 14 wordt genummerd 13.

§ 2. *Overgangsbepaling.*

Artikel 14.

De artikelen 129 tot en met 132 van de Ambtenarenwet 1929 vinden overeenkomstige toepassing.

In het O.O. luidde het opschrift:

„§ 2. *Overgangsbepalingen.*”

Art. 15 O.O. = Art. 14 G.O. = Art. 14 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Verg. Hoofdstuk II van deze memorie en artikel 12. [11].
[Hervóór, blz. 393 en 465].

VOORLOOPIG VERSLAG DER TWEEDE KAMER.

Opgemerkt werd, dat dit artikel, verwijzende naar de overgangsbepalingen der Ambtenarenwet 1929, ten aanzien van de militaire ambtenarenzaken dezelfde leemte schept, welke ten aanzien van de burgerlijke ambtenarenzaken bestaat, inzover niets is bepaald omtrent het lot van procedures over zaken, volgens de nieuwe regeling aan de kennisneming der ambtenarengerechten onderworpen, welke bij de invoering dier regeling bij den gewone rechter aanhangig zullen zijn. Wat — aldus de leden, hier aan het woord — zal voorts rechtens zijn, wanneer een zaak na het in werking treden der wet wordt aangebracht naar aanleiding van een handeling, welke vóór dat tijdstip heeft plaats gehad? Naar men meende, mag een regeling te dezen opzichte in het ontwerp niet ontbreken. Dat deze ook in de Ambtenarenwet 1929 niet voorkomt, mag geen reden zijn de daaruit voortvloeiende onzekerheid over de militaire ambtenarenzaken uit te breiden. Veeleer bestaat er reden de begane fout te herstellen en alsnog aan de Ambtenarenwet 1929 een overgangsbepaling, welke deze materie regelt, toe te voegen.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Dat het ontwerp en de Ambtenarenwet 1929 een leemte zouden bevatten ten aanzien van het lot van „procedures over zaken, volgens de nieuwe regeling aan de kennisneming der ambtenarengerechten onderworpen, welke bij de invoering dier regeling bij den gewonen rechter aanhangig zullen zijn”, kunnen de ondergeteekenden niet toegeven.

Om de eenvoudige reden, dat zoodanige procedures zich niet kunnen voordoen. In het Verslag wordt op dit punt, ten onrechte, uitgegaan van de veronderstelling, dat de nieuwe ambtenarenrechter ook bevoegd zal zijn voor oude rechtsfeiten — van vóór invoering van de ambtenarenrechtspraak —. Deze veronderstelling vindt echter, voor zoover de ondergeteekenden zien, in geen wettelijke bepaling voldoende grond. Men bedenke, dat te dezen, gezien artikel 4 van de Wet houdende algemeene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk, een *ondubbelzinnig* wetsvoorschrift vereischt zou zijn. Zoodanig voorschrift is bijv. niet te vinden in artikel 3 van de Ambtenarenwet 1929. Noch de tekst zelf van dit voorschrift, noch zijn verband met andere voorschriften dwingen tot de interpretatie, dat het artikel ook toepasselijk is op besluiten, hande-

lingen en weigeringen vóór zijn inwerkingtreding genomen, verricht of uitgesproken.¹⁾

Ten aanzien van oude rechtsverhoudingen en aanhangige procedures blijft dus de gewone rechter bij uitsluiting bevoegd.

De veronderstelling van het Verslag zou trouwens tot onaanvaardbare consequenties leiden. De Ambtenarenwet 1929 voert niet slechts een nieuwen rechter en een nieuwe procesorde in, doch wijzigt ook ingrijpend het materieele recht. Men denke slechts aan het nieuw ingevoerde, zeer belangrijke, criterium van détournement de pouvoir — artikel 58, lid 1 slot, Ambtenarenwet 1929 —. Zou men dit nieuwe criterium ook willen toepassen op besluiten, handelingen en weigeringen, wellicht lang voor het tot stand komen van de Ambtenarenwet 1929, of zelfs voor het ontwerpen daarvan, genomen, verricht of uitgesproken?

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Het opschrift boven artikel 15 wordt gelezen:

„§ 2. *Overgangsbepaling.*”

Artikel 15 wordt genummerd 14.

Vervallen artikel.

Artikel 16. O. O.

Vóór 1 September 1931 moet aan artikel 13 [12] uitvoering zijn gegeven.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het artikel komt materieel overeen met artikel 133, lid 1, van de Ambtenarenwet 1929. Artikel 125 van die wet is krachtens het Koninklijk besluit van 7 Januari 1930, *Staatsblad* n°. 6, in werking getreden met ingang van 1 September 1930.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Artikel 16 vervalt.

¹⁾ De zaak zou anders liggen, indien tegelijk met de invoering van den nieuwen rechter de bevoegdheid van den ouden uitdrukkelijk was opgeheven — hetgeen bijv. had kunnen geschieden door wijziging, tegelijk met deze invoering, van artikel 2 van de Wet op de regterlijke organisatie (op soortgelijke wijze als artikel 116, onder 1°, van de Invoeringswet Strafvordering, *Staatsblad* 1925, n°. 308, bij de invoering van het nieuwe Wetboek van Strafvordering tevens het oude wetboek afschafte) —. Zoodanig voorschrift is echter, met voordacht, in de Ambtenarenwet 1929 niet opgenomen.

§ 3. *Slotbepalingen.***Artikel 15.**

In de Ambtenarenwet 1929 worden de navolgende wijzigingen aangebracht:

1°. Artikel 2 wordt gelezen:

„1. Deze wet vindt niet toepassing op:

- a. militaire ambtenaren;
- b. notarissen.

2. Titel II en Titel IV vinden bovendien niet toepassing op:

- a. Ministers;
- b. leden van den Raad van State;
- c. krachtens grondwet of wet voor hun leven aangestelde ambtenaren.”

2°. In artikel 124 vervallen het eerste lid en het cijfer „2” voor het tweede lid.

De aanhef van dit laatste lid wordt gelezen:

„De bepalingen van dezen titel vinden overeenkomstige toepassing op:”.

Art. 17 O.O. = Art. 15 G.O. = Art. 15 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Dit artikel bevat in de eerste plaats eenige noodzakelijke wijzigingen van de Ambtenarenwet 1929.

In artikel 2 van die wet worden door artikel 17 [15] de militaire ambtenaren in het algemeen uitgezonderd; hun rechtspositie wordt in het ontwerp volledig geregeld — verg. Hoofdstuk II — [hier-voor, blz. 392].

Als gevolg hiervan moet het eerste lid van artikel 124 uit de Ambtenarenwet 1929 vervallen. Slechts zou men kunnen vragen, of het voorschrift niet, wellicht in vorm eenigszins gewijzigd, weer in het ontwerp zou moeten worden opgenomen. Deze vraag moet, gezien de bedoeling van artikel 124, lid 1, ontkennend worden beantwoord. De bepaling hing in de Ambtenarenwet 1929 te zamen met de beperking „hier te lande” in artikel 1 van die wet en werd speciaal opgenomen met het oog op de zeemacht — verg. *Handelingen Tweede Kamer 1929/30*, blz. 156 — [M. R. T. XXV, bladz. 432]. De beperking „hier te lande” is echter in artikel 1 van het ontwerp voor de zeemacht niet meer opgenomen — verg. op artikel 1 —.

Van de gelegenheid is gebruik gemaakt in artikel 2 van de Ambtenarenwet 1929 nog een verduidelijking aan te brengen van onder-

geschikten aard — welke echter materieel geen verband houdt met het militaire recht —. De oude tekst van artikel 2 liet wellicht eenigen twijfel, of de bezoldigingsvoorschriften van Titel III van de Ambtenarenwet 1929 ook golden voor de inkomsten der notarissen — pensioen genieten deze ambtenaren zeker niet, terwijl zij door hun aanstelling voor het leven krachtens de Wet op het Notarisambt aan de Titels II en IV waren onttrokken —. Deze vraag moest ontkennend worden beantwoord. Titel III van de Ambtenarenwet 1929 is toch, zooals uit de redactie van meerdere artikelen blijkt — artikelen 116, lid 1, 118, lid 1, 120, lid 1 onder *d*, 123, lid 1 onder *a*, en 124, lid 2 onder *b*, *oud* —, alleen bedoeld voor de bezoldigingen en pensioenen, *door den Staat en de openbare lichamen verschuldigd*. In verband met de ruime definitie van bezoldiging in artikel 115 schijnt het intusschen veilig, nu eenmaal de militaire ambtenaren in artikel 2, lid 1, *nieuw* geheel aan de Ambtenarenwet 1929 worden onttrokken, in dit lid de notarissen met hen gelijk te stellen.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Artikel 17 wordt genummerd 15.

BERAADSLAGING IN DE EERSTE KAMER.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer Heerkens Thijssen: Mijnheer de Voorzitter! In dit wetsontwerp, waarin geregeld wordt de rechtspositie van de militaire ambtenaren, komt een slotbepaling voor, behelzende een materie, welke aan het onderwerp, dat in dit wetsontwerp behandeld wordt, totaal vreemd is. Ik heb het oog op art. 15, waarin een nieuwe lezing gegeven wordt van art. 2 van de Ambtenarenwet. Het zal iemand, die niet nauwkeurig gelezen heeft wat bij de behandeling van deze militaire aangelegenheid is gezegd, wel verbazen, dat hier plotseling notarissen ten tooneele worden gevoerd. In dat art. 2, dat nieuw geredigeerd wordt, worden sub *b* genoemd notarissen. Dat kan natuurlijk. Men kan bij iedere wet een oude wet herzien en nieuwe bepalingen aan oude wetsbepalingen toevoegen. Er is gesproken in het Voorloopig Verslag [hiervoor blz. 405] in een ander verband over gebrek aan elegantie in deze wet. Die opmerking deel ik niet. Er werd namelijk gezegd, dat het wenschelijker was om de verschillende bepalingen uit de Ambtenarenwet hier over te nemen, opdat men in eens een overzicht zou krijgen over de militaire ambtenaren. Die opmerking deel ik niet, omdat ik mij volkomen voegen kan in hetgeen de Ministers in hun antwoord mededeelen en zeggen: Waarom die omslag, waarom die uitvoerigheid? Men kan veronderstellen, dat iemand, die de Militaire Ambtenarenwet behandelt, de gewone Ambtenarenwet daarnaast legt, maar hier is het omgekeerde het geval. Hier wordt een leemte, die ontstaan is in de Ambtenarenwet, goedge maakt door een enkele wijziging aan te brengen in art. 2 van die wet. Ik zal op de redactie van dit artikel verder niet ingaan, omdat die niet in het Voorloopig Verslag besproken is. Ik heb echter het noodig gevonden de aandacht op dit feit te vestigen, omdat geen enkele notaris in Nederland ooit vermoeden zou, dat er omtrent zijn rechtspositie in eenige wet iets voorkomt. In de Ambtenarenwet staat er niets van en hier wordt het binnengesmokkeld. Een ervaren jurist in ons midden, wiens aandacht ik op dit feit vestigde, noemde dit een *lex fugitiva*.

Dat is een uitdrukking, die bij de oude juristen veel gebruikt is, maar nooit gebruikt is als een bewondering. Een *lex fugitiva* is een wetsbepaling, die weggevlucht is uit haar eigen milieu en terechtgekomen is op een plaats, waar niemand haar zou vermoeden.

Wanneer ik deze opmerking maak, is het alleen omdat er dan 'geweten' worde, dat er omtrent de rechtspositie van de notarissen in Nederland iets bepaald is, hetgeen anders wellicht verborgen zou zijn gebleven. Op-of aanmerkingen heb ik niet te maken. Ik wil alleen den wensch uitspreken, dat de Regeering het voorbeeld, dat hier gegeven wordt, niet zal volgen in verdere wetten, omdat de justitiabelen daar anders ongetwijfeld moeite mee zullen krijgen.

De heer *Donner*, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde heeft enkele opmerkingen gemaakt over het feit, dat bij de vaststelling van de Militaire Ambtenarenwet ook een bepaling tot wijziging van de algemeene Ambtenarenwet is opgenomen betreffende de notarissen. Inderdaad lijkt dit wat eigenaardig, maar ik geloof dat men de zaak ook anders kan bezien, waneer ik er de aandacht op vestig, dat de strekking van deze bepaling niet is om iets positiefs ten aanzien van de notarissen te verordenen, doch juist integendeel om in de Ambtenarenwet met stelligheid vast te leggen, dat deze wet voor de notarissen in het geheel niet geldt. De strekking van deze wijziging is dus een uitsluitend negatieve en deze bepaling is enkel opgenomen, omdat de Ambtenarenwet ten opzichte van de al dan niet toepasselijkheid op de notarissen niet volkomen duidelijk was. Zij zijn krachtens de wet voor hun leven aangestelde ambtenaren, dus vielen titel 2 en 4 in elk geval weg en op hen kon alleen titel 3 van toepassing zijn, en de wijziging sluit alleen elken twijfel uit, dat ook titel 3 voor de notarissen niet geldt. De notarissen zouden misschien te eeniger tijd kunnen verrast zijn geworden met de opmerking, dat zij onder dien titel van de Ambtenarenwet vallen. Die verrassing zal nu niet meer kunnen voorkomen, want positief is nu vastgelegd, dat de notarissen niet onder de Ambtenarenwet vallen. Zoo bezien was er geen bezwaar, dat men deze gelegenheid heeft aangegrepen om die verduidelijking aan te brengen in een artikel, dat toch uit anderen hoofde aan de orde was.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp van wet zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Artikel 16.

De artikelen van deze wet treden in werking op een door Ons te bepalen tijdstip, dat voor verschillende artikelen verschillend kan worden gesteld.

Artikel 18. O. O.

De artikelen van deze wet treden in werking op door Ons te bepalen tijdstippen.

Art. 16 G.O. = Art. 16 der Wet.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het ligt in de bedoeling de wet — afgezien van de artikelen 13 [12] en 16 [*vervallen*] indien eenigszins mogelijk tegelijk met het

procesrecht voor de burgerambtenaren — Titel II van de Ambtenarenwet 1929 — in werking te doen treden. Vermoedelijk zal dit zijn met ingang van 1 September a.s.

De artikelen 13 [12] en 16 [vervallen] zullen met het oog op het bepaalde in artikel 16 reeds vóór 1 September in werking moeten treden.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De nieuw voorgestelde redactie hangt te zamen met het vervallen van artikel 16oud — men vergelijkte de Memorie van Toelichting op artikel 18oud [16] —.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Artikel 18 wordt genummerd 16.

Het artikel wordt gelezen:

„De artikelen van deze wet treden in werking op een door Ons te bepalen tijdstip, dat voor verschillende artikelen verschillend kan worden gesteld.”

Artikel 17.

Deze wet kan worden aangehaald als „Militaire Ambtenarenwet” met bijvoeging van het jaartal van het Staatsblad, waarin zij wordt afgekondigd.

Art. 19 O.O. = Art. 17 G.O. = Art. 17 der Wet, behalve dat in de Wet zijn vervallen de in het O.O. en het G.O. na het woord „jaartal” voorkomende woorden: „en het nummer”.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het artikel zal voor zichzelf spreken.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

Artikel 19 wordt genummerd 17.

BERAADSLAGING IN DE TWEEDE KAMER.

De heer Tilanus: [Zie het begin van deze rede achtereenvolgens blz. 391, 468, 402, 417, 469, 429 en 443 hiervóór].

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog een tweeden wensch, dien ik van te weinig belang vond om in een amendement te belichamen; het betreft art. 17 van het ontwerp.

Ik zou de Regeering willen vragen, of zij niet bereid zou zijn de woorden „en het nummer” te schrappen, zoodat er dan zou komen te staan:

„Deze wet kan worden aangehaald als „Militaire Ambtenarenwet” met bijvoeging van het jaartal van het *Staatsblad*, waarin zij wordt afgekondigd.”

Dit correspondeert geheel met artikel 137 van de Ambtenarenwet en dan behoeft dus niet steeds het nummer van het *Staatsblad* te worden aangehaald. Waar telkens verwezen wordt naar de Ambtenarenwet, ligt het in de rede om deze woorden terug te nemen; het is heel hinderlijk om telkens naar het *Staatsblad* te moeten grijpen, om te zien, welk nummer het draagt.

[Zie het vervolg van deze rede hiervóór blz. 403.]

De heer Deckers, Minister van Defensie: [Zie het begin van deze rede hiervóór, blz. 403, 417, 430 en 443.]

Mijnheer de Voorzitter! Niet afwijzend staan mijn ambtgenoot van Justitie en ik tegenover een ander verzoek van den geachten afgevaardigde, tot strekking hebbende, verandering te brengen in art. 17 van het voor ons liggend wetsontwerp. De geachte afgevaardigde heeft gevraagd om daarin de woorden „en het nummer” te doen vervallen. Daartegen bestaat bij de Regeering geen bezwaar, zoodat het voldoende zal zijn bij aanhaling der Militaire Ambtenarenwet alleen het jaartal van het *Staatsblad* te vermelden. Wij zullen deze wijziging gaarne aanbrengen.

[Zie het vervolg van deze rede hiervóór, blz. 404.]

De Voorzitter: In artikel 17 is door de Regeering een wijziging gebracht na het uitbrengen van het Eindverslag. Ik neem aan, dat de Commissie van Rapporteurs zich met deze wijziging kan vereenigen.

Het gewijzigd artikel 17, zoomede de beweegreden van het ontwerp van wet, worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het ontwerp van wet wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Lasten en bevelen, dat deze met een indeeling in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize het Loo, den 19den December 1931.

WILHELMINA.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

Uitgegeven, den een en dertigsten December 1931.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

OORSPRONKELIJK ONTWERP:

INDEELING VAN DE WET.

- Artt.
- 1 Titel I. Algemeene bepaling.**
- 2—11 Titel II. Van de rechtsmacht en de organisatie der gerechten en de wijze van procedeeeren in militaire ambtenarenzaken.**
- 2 § 1. *Inleidende bepaling.*
- 3—4 § 2. *Rechtsmacht.*
- 5—6 § 3. *Organisatie der gerechten.*
- 5 a. *Ambtenarengerecht.*
- 6 b. *Centrale Raad van Beroep.*
- 7—11 § 4. *Wijze van procedeeeren.*
- 12 Titel III. Van middelen tot bewaring en verwerking van recht.**
- 13 Titel IV. Bepalingen van materieel recht.**
- 14—19 Titel V. Strafbepaling; overgangs- en slotbepalingen.**
- 14 § 1. *Strafbepaling.*
- 15—16 § 2. *Overgangsbepalingen.*
- 17—19 § 3. *Slotbepalingen.*

GEWIJZIGD ONTWERP EN WET:

INDEELING VAN DE WET.

- Artt.
- 1 Titel I. Algemeene bepaling.**
- 2—10 Titel II. Van de rechtsmacht en de organisatie der gerechten en de wijze van procedeeeren in militaire ambtenarenzaken.**
- 2 § 1. *Inleidende bepaling.*
- 3—4 § 2. *Rechtsmacht.*
- 5 § 3. *Organisatie der gerechten.*
- 6—10 § 4. *Wijze van procedeeeren.*
- 11 Titel III. Van middelen tot bewaring en verwerking van recht.**
- 12 Titel IV. Bepalingen van materieel recht.**
- 13—17 Titel V. Strafbepaling; overgangsbepaling; slotbepalingen.**
- 13 § 1. *Strafbepaling.*
- 14 § 2. *Overgangsbepaling.*
- 15—17 § 3. *Slotbepalingen.*

MILITAIRE AMBTENARENWET 1931.

WET van den 19den December 1931 (Staatsblad No. 519)
houdende regelen betreffende den rechtstoestand van de
militaire ambtenaren.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat regelen betreffende den rechtstoestand van de militaire ambtenaren van zee- en landmacht behooren te worden gesteld;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

TITEL I.

Algemeene bepaling.

Artikel 1.

1. Militaire ambtenaren zijn:

- a. zij die zijn aangesteld in militairen openbaren dienst om bij de landmacht hier te lande of bij de zeemacht werkzaam te zijn;
- b. zij die, aangesteld in militairen openbaren dienst om bij de landmacht in de overzeesche gebiedsdeelen werkzaam te zijn, tijdelijk dienst verrichten bij de landmacht hier te lande, voor zoover de algemeene verbindende voorschriften, geldende voor de landmacht hier te lande, op hen van toepassing zijn.

2. Onder militaire ambtenaren begrijpt deze wet mede het personeel der Koninklijke marine-reserve en het reserve-personeel der Koninklijke landmacht, hetwelk niet valt onder het voorgaande lid.

3. Tenzij het tegendeel blijkt, zijn in deze wet onder militaire ambtenaren gewezen militaire ambtenaren begrepen.

TITEL II.

Van de rechtsmacht en de organisatie der gerechten en de wijze van procedeeën in militaire ambtenarenzaken.

§ 1. Inleidende bepaling.

Artikel 2.

Titel II van de Ambtenarenwet 1929 vindt in militaire ambtenarenzaken overeenkomstige toepassing, met inachtneming van het bepaalde in de drie navolgende paragrafen.

§ 2. *Rechtsmacht.*

Artikel 3.

Beroep ingevolge deze wet kan, behalve wanneer het betreft een besluit, houdende ontslag van een militair ambtenaar op grond van artikel 69 van de Wet op de Krijgstucht, niet worden ingesteld tegen beslissingen ingevolge de bij of krachtens die wet gegeven regelen.

Artikel 4.

In eersten aanleg oordeelt steeds het Ambtenarengerecht, tot welks rechtsgebied de gemeente 's Gravenhage behoort, afgezien van de gevallen, dat de Centrale Raad van Beroep ingevolge artikel 2 van de Ambtenarenwet 1929 den eersten en eenigen aanleg vormt.

§ 3. *Organisatie der gerechten.*

Artikel 5.

1. Het Ambtenarengerecht, bedoeld in artikel 4, wordt bij de behandeling van militaire ambtenarenzaken aangevuld met twee militaire leden, van de zee- of landmacht, naar mate het aangevallen besluit, de aangevallen handeling of weigering (om te besluiten of te handelen) beheerscht wordt door de algemeen verbindende voorschriften voor de zee- of door die voor de landmacht.

2. Met het oog op deze aanvulling stelt Onze Minister van Defensie voor het Ambtenarengerecht een militaire ledenlijst vast, bevattende de namen en voornamen van zes militaire ambtenaren of eervol ontslagen militaire ambtenaren van de zeemacht en zes militaire ambtenaren of eervol ontslagen militaire ambtenaren van de landmacht.

3. De militaire leden moeten, om op de lijst te kunnen worden gebracht:

a. Nederlander zijn;

b. voor den aanvang van het loopende kalenderjaar den leeftijd van 25 jaar hebben bereikt.

4. Zij mogen niet:

a. sedert meer dan zes jaren uit den militairen dienst zijn ontslagen;

b. deel uitmaken van het bestuur of in dienst zijn van een vereeniging van militaire ambtenaren in den zin van artikel 7, tweede lid, van de Ambtenarenwet 1929.

5. De artikelen 6, tweede lid, 8, eerste lid en tweede lid tweede volzin, 9 tot en met 15 van de Ambtenarenwet 1929 vinden op deze militaire leden overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat:

- a. Onze Minister van Justitie wordt vervangen door Onzen Minister van Defensie;
- b. mede ontslag wordt verleend:
 - 1°. bij niet-eervol ontslag uit den militairen dienst;
 - 2°. bij ontslag uit den militairen dienst terzake van onbekwaamheid of ongeschiktheid anders dan uit hoofde van lichaamsgebreken;
- c. schorsing mede plaats heeft indien het militaire lid:
 - 1°. is geroepen voor een raad van onderzoek of voor een raad van appèl, als bedoeld in artikel 32 van de Bevorderingswet voor de zeemacht 1902 of artikel 43 van de Bevorderingswet voor de landmacht 1902;
 - 2°. is geroepen voor een commissie, als bedoeld onderscheidenlijk in artikel 28, laatste lid, en artikel 39, laatste lid, van evengenoemde wetten;
 - 3°. in zijn militairen dienst is geschorst.

§ 4. *Wijze van procedeeeren.*

Artikel 6.

De termijn, waar binnen beroep moet worden ingesteld, bedraagt, indien de militaire ambtenaar zich in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa bevindt, vier maanden. [Ambtenarenwet 1929, art. 60].

Artikel 7.

Voorbereidend onderzoek kan, behalve aan de autoriteiten, genoemd in artikel 78 van de Ambtenarenwet 1929, ook worden opgedragen aan den Commandant van den bodem, waarop, of het korps of de inrichting, waarbij de betrokken militaire ambtenaar dient, tenzij deze Commandant in de zaak partij is of in het aanhangige geschil heeft gediend van bericht of van advies.

Artikel 8.

Officieren, als raadslieden optredende, zijn niet gehouden hun bevoegdheid aan te toonen door het overleggen van een schriftelijke volmacht. [Ambtenarenwet 1929, art. 29].

Artikel 9.

Indien tijdens de behandeling van een beroep blijkt, dat een samenhangend strafrechtelijk of krijgstuuchtelijk onderzoek aanhangig is, wordt de behandeling, tenzij het beroep tegen een voor-

loopige voorziening is gericht, tot na afloop van dit onderzoek geschorst. [Ambtenarenwet 1929, art. 97].

Artikel 10.

Een uitspraak van den strafrechter, in kracht van gewijsde gedaan, of van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland of van dat van Nederlandsch-Indië in een krijgstuchtelijke zaak, waarbij de militaire ambtenaar aan eenig feit is schuldig verklaard, geldt in een militaire ambtenarenzaak als bewijs van dat feit.

TITEL III.

Van middelen tot bewaring en verwerking van recht.

Artikel 11.

Titel III van de Ambtenarenwet 1929 vindt op de militaire ambtenaren overeenkomstige toepassing.

TITEL IV.

Bepalingen van materieel recht.

Artikel 12.

Voor zoover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, worden voor de militaire ambtenaren bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur voorschriften vastgesteld betreffende:

- a.* aanstelling;
- b.* bevordering;
- c.* schorsing;
- d.* ontslag;
- e.* bezoldiging;
- f.* wachtgeld;
- g.* dienstitijden;
- h.* verlof en vacantie en aanspraken in geval van ziekte;
- i.* overige rechten en verplichtingen der militaire ambtenaren;
- j.* administratieve instanties, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3 van de Ambtenarenwet 1929, voor zoover deze worden mogelijk gemaakt;
- k.* de wijze, waarop aan vereenigingen van militaire ambtenaren gelegenheid wordt gegeven ten aanzien van de dezen betreffende algemeen verbindende voorschriften haar gevoelen te doen kennen.

TITEL V.**Strafbepaling; overgangsbepaling; slotbepalingen.**§ 1. *Strafbepaling.***Artikel 13.**

1. Hij die, als partij, den vertegenwoordiger van een persoon, onbekwaam om in rechte te staan, daaronder begrepen, in een militaire ambtenarenzaak opgeroepen, zijn verplichting aan die oproeping gevolg te geven niet nakomt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste honderd gulden.

2. Het feit wordt beschouwd als een overtreding. [Ambtenarenwet 1929, art. 128].

§ 2. *Overgangsbepaling.***Artikel 14.**

De artikelen 129 tot en met 132 van de Ambtenarenwet 1929 vinden overeenkomstige toepassing.

§ 3. *Slotbepalingen.***Artikel 15.**

In de Ambtenarenwet 1929 worden de navolgende wijzigingen aangebracht:

1°. Artikel 2 wordt gelezen:

„1. Deze wet vindt niet toepassing op:

- a. militaire ambtenaren;
- b. notarissen.

2. Titel II en Titel IV vinden bovendien niet toepassing op:

- a. Ministers;
- b. leden van den Raad van State;
- c. krachtens grondwet of wet voor hun leven aangestelde ambtenaren.”

2°. In artikel 124 vervallen het eerste lid en het cijfer „2” voor het tweede lid.

De aanhef van dit laatste lid wordt gelezen:

„De bepalingen van dezen titel vinden overeenkomstige toepassing op:”.

Artikel 16.

De artikelen van deze wet treden in werking op een door Ons te bepalen tijdstip, dat voor verschillende artikelen verschillend kan worden gesteld.

Artikel 17.

Deze wet kan worden aangehaald als „Militaire Ambtenarenwet” met bijvoeging van het jaartal van het *Staatsblad*, waarin zij wordt afgekondigd.

Lasten en bevelen, dat deze met een indeeling in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven ten Paleize het Loo, den 19den December 1931.

WILHELMINA.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

Uitgegeven den *een en dertigsten* December 1931.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

INDEELING VAN DE WET.

Artt.

1	Titel I. Algemeene bepaling.
2—10	Titel II. Van de rechtsmacht en de organisatie der gerechten en de wijze van procedeeen in militaire ambtenarenzaken.
2	§ 1. <i>Inleidende bepaling.</i>
3—4	§ 2. <i>Rechtsmacht.</i>
5	§ 3. <i>Organisatie der gerechten.</i>
6—10	§ 4. <i>Wijze van procedeeen.</i>
11	Titel III. Van middelen tot bewaring en verwerking van recht.
12	Titel IV. Bepalingen van materieel recht.
13—17	Titel V. Strafbepaling; overgangsbepaling; slotbepalingen.
13	§ 1. <i>Strafbepaling.</i>
14	§ 2. <i>Overgangsbepaling.</i>
15—17	§ 3. <i>Slotbepalingen.</i>

AMBTENARENWET 1929.

WET van den 12en December 1929 (Staatsblad n°. 530).
houdende regelen betreffende den rechtstoestand van
ambtenaren, (zooals deze wet gewijzigd is bij de wet van
19 December 1931 (Staatsblad n°. 519)).

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat regelen betreffende den rechtstoestand van ambtenaren behooren te worden gesteld;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

TITEL I.

Algemeene bepalingen.

Artikel 1.

1. Ambtenaar in den zin dezer wet is hij, die is aangesteld in openbaren dienst om hier te lande werkzaam te zijn.
2. Tot den openbaren dienst behooren alle diensten en bedrijven door den Staat en de openbare lichamen beheerd.
3. Niet is ambtenaar in den zin dezer wet hij, met wien eene arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht is gesloten.
4. Tenzij het tegendeel blijkt, zijn in deze wet onder ambtenaren gewezen ambtenaren begrepen.

Artikel 2.

1. Deze wet vindt niet toepassing op:
 - a. militaire ambtenaren;
 - b. notarissen.
2. Titel II en Titel IV vinden bovendien niet toepassing op:
 - a. Ministers;
 - b. leden van den Raad van State;
 - c. krachtens grondwet of wet voor hun leven aangestelde ambtenaren. ¹⁾

¹⁾ Het artikel is aldus vastgesteld bij art. 15 der Militaire Ambtenarenwet 1931. Vóór dien luidde het als volgt:

1. Voor de toepassing van Titel II en Titel IV worden niet als ambtenaren beschouwd:
 - a. Ministers;
 - b. leden van den Raad van State;
 - c. krachtens grondwet of wet voor hun leven aangestelde ambtenaren.
2. Voor de toepassing van Titel II worden militairen als zoodanig niet als ambtenaren beschouwd.

TITEL II.¹⁾**Van de rechtsmacht en de organisatie der gerechten en de wijze van procederen in ambtenarenzaken.**

HOOFDSTUK I.

VAN DE RECHTSMACHT EN DE ORGANISATIE DER
GERECHTEN IN AMBTENARENZAKEN.

AFDEELING I.

INLEIDENDE BEPALING.

Artikel 3.

1. Onverminderd de wettelijke regelen omtrent de rechtspraak, in pensioenzaken bestaande, oordeelen bij uitsluiting over de besluiten, handelingen en weigeringen (om te besluiten of te handelen), ten aanzien van ambtenaren als zoodanig, hunne nagelaten betrekkingen en rechtverkrijgenden door een administratief orgaan genomen, verricht of uitgesproken, in eersten aanleg de Ambtenarengerechten en in hooger beroep de Centrale Raad van Beroep te Utrecht.

2. De Centrale Raad van Beroep te Utrecht oordeelt evenwel in eersten en eenigen aanleg:

a. over besluiten in administratief beroep genomen;

b. over besluiten door administratieve organen genomen, nadat krachtens algemeen verbindende regels optredende commissiën in de zaak een advies of uitspraak hebben gegeven.

3. Onder in administratief beroep genomen besluiten zijn besluiten van krachtens algemeen verbindende regels optredende commissiën, waaraan de beslissing met uitsluiting van de administratieve organen is opgedragen, begrepen.

AFDEELING II.

VAN DE AMBTENARENGERECHTEN.

§ 1. *Van de samenstelling.***Artikel 4.**

1. De Ambtenarengerechten hebben dezelfde standplaats en hetzelfde rechtsgebied als de Raden van Beroep, bedoeld in artikel 1 der Beroepswet.

1) Zie artt. 2—10 van de Militaire Ambtenarenwet 1931.

2. Behalve ter standplaats zullen, overeenkomstig regelen bij algemeenen maatregel van bestuur te stellen, terechtzittingen van de Ambtenarengerechten, bijeenkomsten in raadkamer en nederlegging van stukken ter kosteloze inzage van belanghebbenden plaats hebben in de gemeenten, bij algemeenen maatregel van bestuur aangewezen.

Artikel 5.

1. De Ambtenarengerechten zijn samengesteld uit een voorzitter of waarnemenden voorzitter, een of meer plaatsvervangende voorzitters, en leden. Zij worden bijgestaan door een griffier of waarnemenden griffier en een of meer plaatsvervangende griffiers, alsmede, voor zooveel noodig, door beëdigde klerken ter griffie, door schrijvers en door bedienden.

2. De voorzitter of waarnemende voorzitter en de plaatsvervangende voorzitter(s), de griffier of waarnemende griffier en de plaatsvervangende griffier(s), de beëdigde klerk(en) ter griffie, de schrijvers en de bedienden van den Raad van Beroep treden als zoodanig tevens bij het Ambtenarengerecht ter standplaats op.

3. De leden van de Ambtenarengerechten worden benoemd door Onzen Minister van Justitie.

Artikel 6.

1. De benoeming tot lid van het Ambtenarengerecht geschiedt door Onzen Minister van Justitie door middel van plaatsing als lid op de lijst der leden van het Ambtenarengerecht.

2. Indien een lid door den Centralen Raad van Beroep of door Onzen Minister van Justitie wordt ontslagen of door overlijden uitvalt, wordt zijn naam van die lijst geschrapt. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 5].

Artikel 7.

1. Benoembaar tot lid is ieder ingezetene des Rijks, tevens Nederlander, die voor den aanvang van het loopende kalenderjaar den leeftijd van 25 jaar heeft bereikt en gevestigd is in of zoo dicht mogelijk bij de gemeente of eene van de gemeenten, waar het Ambtenarengerecht zitting houdt.

2. Niet benoembaar is echter hij, die deel uitmaakt van het bestuur of in dienst is van eene vereeniging van ambtenaren. Onder vereeniging van ambtenaren is voor de toepassing van deze bepaling een verband van vereenigingen en een onderdeel van eene vereeniging begrepen. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 5].

Artikel 8.

1. Voor elk Ambtenarengerecht wordt voor den eersten Januari

van het kalenderjaar waarop de lijst aanvangt te gelden, eene lijst van leden (ledenlijst genaamd) vastgesteld.

2. Elke ledenlijst bevat de namen en voornamen van 20 leden. Dit aantal kan door Onzen Minister van Justitie voor een of meer der Ambtenarengerechten worden verhoogd of verlaagd.

3. Door Ons wordt ten aanzien van de Ambtenarengerechten, die ook buiten de standplaats zitting houden, bepaald het aantal leden, dat voor elke gemeente waar het gerecht zitting houdt, zal worden benoemd uit hen, die in of zoo dicht mogelijk bij die gemeente gevestigd zijn.

Artikel 9.

1. De ledenlijsten gelden voor een tijdvak van zes kalenderjaren.

2. Op hun verzoek kunnen leden door Onzen Minister van Justitie worden ontslagen.

3. Indien een lid tusschentijds uitvalt, wordt de lijst door Onzen Minister van Justitie aangevuld.

4. De plaatsing van de leden op de lijst bepaalt de orde hunner benoeming.

Artikel 10.

1. De leden van de Ambtenarengerechten kunnen door den Centralen Raad van Beroep, bij met redenen omkleede beschikking, worden ontslagen:

a. wanneer zij bij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak wegens misdrijf tot gevangenisstraf of hechtenis zijn veroordeeld;

b. wegens wangedrag of onzedelijkheid of bij herhaaldelijk gebleken achteloosheid in de uitoefening hunner functie;

c. wegens het plegen van in artikel 20 verboden handelingen;

d. wegens verandering van woonplaats binnen het rechtsgebied van het gerecht.

2. Zij worden door den Centralen Raad van Beroep bij met redenen omkleede beschikking ontslagen:

a. bij gebleken ongeschiktheid door ouderdom, door aanhoudende lichaamsziekte of tengevolge van zielsziekte, of bij verlies van het Nederlandschap;

b. indien zij hunne woonplaats overbrengen buiten het rechtsgebied van het gerecht;

c. indien zijn eene functie aanvaardden, als bedoeld in het tweede lid van artikel 7. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 5].

Artikel 11.

Alvorens een lid van een Ambtenarengerecht te ontslaan, stelt de Centrale Raad van Beroep dezen in de gelegenheid daaromtrent zijn gevoelen kenbaar te maken.

Artikel 12.

1. De leden van de Ambtenarengerechten worden door den Centralen Raad van Beroep bij met redenen omkleede beschikking in de uitoefening van hunne functie geschorst, ingeval zij:

- a. krachtens onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over hunne goederen hebben verloren;
- b. onder curateele zijn gesteld;
- c. zich in voorloopige hechtenis bevinden;
- d. in een krankzinnigengesticht zijn opgenomen.

2. De Centrale Raad van Beroep heft, op dezelfde wijze, de schorsing op, nadat de reden is vervallen, die daartoe aanleiding gaf. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 5].

Artikel 13.

De Centrale Raad van Beroep spreekt het ontslag, de schorsing of de opheffing der schorsing van een lid van een Ambtenarengerecht niet uit dan op vordering van den voorzitter van dien Raad.

Artikel 14.

1. Van elk ontslag, elke schorsing of opheffing van schorsing doet de Centrale Raad van Beroep onverwijld mededeeling aan Onzen Minister van Justitie en aan het betrokken gerecht.

2. Onze Minister van Justitie houdt op de ledenlijsten aantekening van de schorsing en de opheffing daarvan.

§ 2. *Van de werkzaamheden.*

Artikel 15.

1. Onder goedkeuring van Onzen Minister van Justitie stelt de voorzitter van het gerecht telkens voor den duur der ledenlijst een rooster vast, die de onderlinge verdeling der werkzaamheden onder de leden regelt. In dien rooster kan, met diezelfde goedkeuring, en, in spoedeisende omstandigheden, ook zonder die goedkeuring, door den voorzitter wijziging worden gebracht.

2. Alvorens de goedkeuring van Onzen Minister van Justitie op den rooster of op de wijziging daarvan te vragen in de gevallen waarin die goedkeuring vereischt wordt, zendt de voorzitter zijn ontwerp aan de leden ter inzage. Hij voegt daarbij het verzoek binnen acht dagen na de ontvangst hunne aanmerkingen bij hem in te zenden.

3. Deze aanmerkingen doet de voorzitter met het ontwerp aan den Minister toekomen.

Artikel 16.

1. Het gerecht beraadslaagt en beslist met drie leden (voorzitter inbegrepen).
2. In hetzelfde twistgeding blijft bij de behandeling en beslissing zooveel mogelijk de samenstelling van het gerecht onveranderd.
3. Indien om eenige reden wijziging van de raadkamer wenschelijk of noodzakelijk is, wordt de zaak opnieuw ter terechtzitting behandeld.

Artikel 17.

1. In alle zaken zal de voorzitter hoofdelijke omvraag doen, beginnende bij het jongste lid in leeftijd.
2. Zelf brengt hij het laatst zijn advies uit.
3. Ieder lid is verplicht aan de stemming deel te nemen.
4. Een afwezig lid kan zijn advies niet door een der aanwezigen doen voordragen of het schriftelijk uitbrengen.
5. Alle beslissingen worden genomen bij meerderheid van stemmen.
6. Wanneer meer dan twee verschillende gevoelens zijn geuit, wordt beslist in den zin, die het meest overeenkomt met het gevoel der meerderheid.

Artikel 18.

Een algemeene maatregel van bestuur stelt voor de Ambtenaren-gerechten voorschriften vast omtrent:

- a. de verboden bloed- en aanverwantschap tusschen hen die voor de behandeling van een twistgeding zitting nemen onderling en tusschen dezen en den griffier;
- b. het geven van waarschuwingen aan de leden wegens handelingen strijdig met de eer of de waardigheid van hun ambt;
- c. het dienen van bericht en advies;
- d. de wijze van beëdiging.

Artikel 19.

Een algemeene maatregel van bestuur regelt, voor zooveel noodig, voor de gerechten de afwezigheid en vacantie, de afwisseling en orde van den inwendigen dienst, de werkzaamheden van de griffiers en substituut-griffiers, den dienst der schrijvers en bedienden.

Artikel 20.

1. Het is den leden van het gerecht (voorzitter inbegrepen) verboden:
 - a. hetgeen zij als zoodanig te weten zijn gekomen verder bekend te maken dan voor de uitoefening hunner functie gevorderd wordt;

b. de gevoelens te openbaren, welke in raadkamer over aanhangige twistgedingen zijn geuit;

c. over een voor hen aanhangig twistgeding of een geding, dat, naar zij weten of vermoeden, voor hen aanhangig zal worden, zich in te laten in eenig onderhoud of gesprek met partijen of hunne raadslieden, of van dezen eenige bijzondere onderrichting, memorie of schriftuur aan te nemen.

2. De onder *a* en *b* omschreven verbodsbepalingen gelden ook voor den griffier of waarnemenden griffier en de plaatsvervangende griffiers.

Artikel 21.

1. De leden van het Ambtenarengerecht hebben aanspraak op vergoeding voor den tijd, welken zij voor het waarnemen hunner functie moeten verzuimen, en, voor zoover zij buiten de gemeente, waar zij hunne werkzaamheden bij het gerecht vervullen, woonachtig zijn, bovendien op vergoeding van reiskosten voor reizen tot het bijwonen van bijeenkomsten van dat college, een en ander in de gevallen en volgens de regelen bij algemeenen maatregel van bestuur te bepalen en vast te stellen.

2. Bij dezen algemeenen maatregel van bestuur wordt bovendien, in bepaalde gevallen, aanspraak op schadeloosstelling voor verblijfskosten toegekend.

3. Vergoeding en schadeloosstelling kunnen voor verschillende gerechten op verschillenden voet worden geregeld. De wijze van vaststelling voor elk bijzonder geval en van uitbetaling worden eveneens geregeld bij algemeenen maatregel van bestuur.

Artikel 22.

De voorzitter, het lid-commissaris, de griffier of eenig ander ambtenaar, die zich voor plaatselijk onderzoek of andere ingevolge deze wet te verrichten werkzaamheden begeeft buiten zijne woonplaats of buiten de plaats, waar het gerecht is gevestigd, heeft aanspraak op vergoeding, overeenkomstig bij algemeenen maatregel van bestuur vast te stellen bepalingen.

AFDEELING III.

VAN DEN CENTRALEN RAAD VAN BEROEP, RECHTSPREKEND IN AMBTENARENZAKEN.

Artikel 23.

Op den Centralen Raad van Beroep, rechtsprekend in ambtenarenzaken, zijn de artikelen 16, 17, 19, 20 en 22 mede van toepassing.

HOOFDSTUK II.

VAN DE WIJZE VAN PROCEDEEREN IN
AMBTENARENZAKEN.

AFDEELING I.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

§ 1. *Van partijen, hare vertegenwoordigers en raadslieden.*

Artikel 24.

1. Bevoegd beroep in te stellen is de ambtenaar, nagelaten betrekking of rechtverkrijgende, die door het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering rechtstreeks in zijn belang wordt getroffen.

2. In het belang der wet is Onze Minister van Justitie bevoegd beroep in stellen, nadat de termijn voor het instellen van beroep verstreken is.

3. In het twistgeding, ontstaan door het instellen van beroep, is: klager, degene, die het beroep heeft ingesteld; verweerder, het orgaan, tegen welks besluit, handeling of weigering het beroep is ingesteld.

Artikel 25.

1. Indien het beroep betreft een in administratief beroep genomen besluit, is elk der partijen in het administratief geding bevoegd beroep in te stellen.

2. In het belang der wet is Onze Minister van Justitie bevoegd beroep in te stellen, nadat de termijn voor het instellen van beroep verstreken is.

3. In het twistgeding, ontstaan door het instellen van beroep, is: klager, degene, die het beroep heeft ingesteld; verweerder, de andere partij, of, indien Onze Minister van Justitie het beroep heeft ingesteld, het betrokken administratief orgaan.

Artikel 26.

1. Indien Wij als verweerder optreden, worden Wij door den Minister wien, of door de Ministers wie het aangaat, vertegenwoordigd.

2. Indien een administratief orgaan, dat een college is, als partij optreedt, wordt het door zijnen voorzitter vertegenwoordigd.

3. Een college is evenwel bevoegd aan een zijner leden de vertegenwoordiging in bepaalde twistgedingen of bepaalde soorten van twistgedingen op te dragen.

Artikel 27.

1. Natuurlijke personen, onbekwaam om in rechte te staan, worden vertegenwoordigd door hunne vertegenwoordigers naar burgerlijk recht.

2. Gehuwde vrouwen oefenen steeds geheel zelfstandig hare rechten uit.

Artikel 28.

1. Voor partijen, die niet zelve in rechte kunnen staan en zonder wettelijken vertegenwoordiger zijn, kan een voorloopige vertegenwoordiger worden benoemd, die voor haar in rechte zal optreden, totdat de wettelijke vertegenwoordiger opkomt. Hetzelfde kan geschieden, indien de verblijfplaats van den wettelijken vertegenwoordiger onbekend of van den zetel des rechters ver verwijderd is.

2. De voorloopige vertegenwoordiger wordt, op verzoek of ambtshalve, benoemd door het college, dat bevoegd is van het aanhangig gemaakte of te maken twistgeding kennis te nemen.

Artikel 29.

1. Partijen of hare vertegenwoordigers procederen in persoon of bij gemachtigde.

2. Zij kunnen zich bij het voeren van het geding bedienen van den bijstand van een raadsman en zich, behoudens in het geval voorzien in het laatste lid van artikel 95, door dezen doen vergezellen, waar zij in het geding optreden.

3. Als gemachtigden of raadslieden kunnen alleen optreden in het Rijk gevestigde personen.

4. Zij moeten, desgevorderd, hunne bevoegdheid aantonen door het overleggen eener schriftelijke volmacht.

5. Advocaten en procureurs, als raadslieden optredende, zijn tot deze overlegging niet gehouden. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 8].

6. Het gerecht kan weigeren personen, die van het verleenen van rechtsgeleerde hulp hun beroep maken en niet advocaat of procureur zijn, als gemachtigden of raadslieden toe te laten.

§ 2. Van de verplichtingen van partijen, getuigen en deskundigen en van hunne aanspraak op vergoeding.

Artikel 30.

1. Ieder, die, in den loop van het twistgeding, ingevolge de voorschriften dezer wet, ambtelijk of door eene partij, als getuige, deskundige of partij, den vertegenwoordiger van een persoon, onbekwaam om in rechte te staan, daaronder begrepen, is opgeroepen, is verplicht aan die oproeping gevolg te geven.

2. Getuigen en deskundigen zijn verplicht in de gevallen, bij deze wet bepaald, den eed of belofte te doen en getuigenis af te leggen of hunne diensten als deskundige te verleenen, een en ander behoudens geldige redenen van versooning, overeenkomstig de artikelen 217—219 van het Wetboek van Strafvordering.

Artikel 31.

1. Getuigen, deskundigen en partijen, die, ingevolge de voorschriften dezer wet, ambtshalve zijn opgeroepen of met eene opdracht belast, ontvangen uit 's Rijks kas vergoeding, overeenkomstig bij algemeenen maatregel van bestuur vast te stellen tarief.

2. Getuigen en deskundigen, die door partijen ter terechtzitting zijn opgeroepen, of aldaar, of bij het voorbereidend onderzoek zijn medegebracht, of, in verband met een aanhangig twistgeding, met eene opdracht zijn belast, ontvangen van partijen vergoeding, overeenkomstig gemeld tarief. Afwijkende afspraken zijn niet verbindend.

Artikel 32.

1. De voorzitter van het college, waarvoor het twistgeding dient of gediend heeft, begroot de ingevolge artikel 31 verschuldigde vergoeding, volgens regels bij algemeenen maatregel van bestuur te stellen.

2. De begrooting is op de minuut uitvoerbaar, overeenkomstig de bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering.

Artikel 33.

1. Bij de uitspraak beveelt het college, dat aan de partij, daarbij geheel of gedeeltelijk in het gelijk gesteld, de kosten gemaakt tot dagvaarding en schadeloosstelling van getuigen of deskundigen, of tot het bijbrengen van eenig schriftelijk advies van deskundigen, uit 's Rijks kas geheel of gedeeltelijk zullen worden vergoed.

2. Met noodeloos gemaakte kosten wordt geene rekening gehouden.

3. Het bedrag der te vergoeden kosten wordt bij de uitspraak vastgesteld. Door den voorzitter wordt daarvoor, zoodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, een bevelschrift van tenuitvoerlegging afgegeven.

4. De voorgaande leden vinden overeenkomstige toepassing, indien een beroep wordt ingetrokken, omdat de administratie op het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering is teruggekomen. Het gerecht bepaalt in dit geval op verzoek van dengene, die het beroep intrekt, bij afzonderlijke uitspraak het bedrag der vergoeding. Artikel 75 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 34.

Omtrent het hooren van Ministers, hoofden van een Departement van algemeen bestuur, en van ambtenaren in dienst van den Staat of van openbare lichamen als partij of als getuige, kunnen bij algemeenen maatregel van bestuur bijzondere regelen worden gesteld.

§ 3. *Van kennisgevingen, oproepingen, toezending van stukken en termijnen.*

Artikel 35.

1. Alle ambtshalve kennisgevingen en oproepingen gedurende den loop eener procedure geschieden schriftelijk. Ambtshalve toezending van stukken vindt plaats bij aangeteekenden dienstbrief.

2. Voorgescreven kennisgevingen van partijen aan de colleges worden schriftelijk gedaan. Toezending van stukken vanwege de partijen aan de colleges, de voorzitters daarvan of het lid-commissaris met voorbereidend onderzoek belast, geschiedt bij aangeteekenden brief.

3. Toezending op eene van bovenomschreven wijzen kan worden vervangen door terhandstelling tegen gedagteekend ontvangbewijs, aan den griffier indien het geldt een stuk bestemd voor een college, aan den geadresseerde of een van diens huisgenooten in alle andere gevallen.

4. Bij twijfel, of eenig door middel van de post verzonden geschrift tijdig is ingediend, wordt de dag van verzending beschouwd als de dag, waarop het geschrift is ontvangen.

5. Op aanvraag van den voorzitter van het college geeft de administratie der posterijen schriftelijk inlichtingen omtrent het tijdstip in het vorig lid bedoeld.

Artikel 36.

Valt de laatste dag van een termijn, in dit hoofdstuk voorgescreven, op een Zondag of een erkenden Christelijken feestdag, dan wordt die termijn verlengd tot en met den eerstvolgenden werkdag.

§ 4. *Van wraking, versooning en uitsluiting van rechters.*

Artikel 37.

1. Vóór den aanvang van de behandeling eener zaak ter terechtzitting kan, op verzoek van elke partij, elk der leden, die over de zaak zitten, worden gewraakt:

1°. indien hij partij in de zaak is of deel uitmaakt van het administratief orgaan, dat partij in de zaak is;

2°. indien hij een rechtstreeksch persoonlijk belang bij het geschil heeft;

3°. indien hij aan eene der partijen in bloedverwantschap of in zwagerschap bestaat tot in den vierden graad ingesloten;

4°. indien, op zijn beklag of door zijn toedoen, binnen het jaar vóór de wraking, tegen eene der partijen of derzelver echtgenoot of nabestaanden en aangehuwden in de rechte linie, eene vervolging wegens misdrijf heeft plaats gehad;

5°. indien hij een schriftelijk advies in de zaak gegeven heeft;

6°. indien hij, hangende het geding, van iemand, die bij de zaak belang heeft, geschenken heeft ontvangen, of geschenken hem zijn beloofd en hij deze belofte heeft aangenomen;

7°. indien hij, zijn echtgenoot, hunne bloedverwanten of aangehuwden in de rechte linie, een verschil over een gelijksoortig onderwerp hebben, als hetwelk tusschen partijen in geschil is;

8°. indien een burgerlijk rechtsgeding tusschen hem, zijn echtgenoot, hunne bloedverwanten of aangehuwden in de rechte linie, en eene der partijen hangende is;

9°. indien hij voogd, toeziende voogd, curator, of toeziende curator, vermoedelijke erfgenaam of begiftigde is van eene der partijen, of indien eene der partijen zijn vermoedelijke erfgenaam is;

10°. indien een hooge graad van vijandschap bestaat tusschen hem en eene der partijen;

11°. indien tusschen hem en eene der partijen sedert den aanleg van het twistgeding of binnen zes maanden vóór de behandeling der zaak ter terechtzitting, beleedigingen of bedreigingen hebben plaats gehad.

2. In dezelfde gevallen kunnen de leden van het college zich verschoonen.

Artikel 38.

1. Over eene wraking of eene verschooning wordt, zoo spoedig mogelijk, in hoogste ressort beslist, na verhoor doch buiten tegenwoordigheid en zonder medewerking van den betrokkene, en wel:

a. waar het geldt den voorzitter van een Ambtenarengerecht, door de overige leden met een plaatsvervangend voorzitter;

b. in alle andere gevallen door de overige leden.

2. Bij staking van stemmen wordt de wraking of de verschooning geacht te zijn afgewezen.

3. Het onderzoek der zaak wordt geschorst, totdat over de voorgestelde wraking of verschooning is beslist, en, ingeval deze is toegestaan, totdat degene, te wiens aanzien zulks geschiedde, is vervangen.

Artikel 39.

Het lid-commissaris, door wien in eene zaak eenig voorbereidend onderzoek is verricht, is van de behandeling dier zaak ter terechtzitting uitgesloten.

§ 5. *Van de terechtzittingen.*

Artikel 40.

1. De terechtzittingen zijn openbaar.
2. Om redenen, aan het openbaar belang, de openbare orde of de zedelijkheid ontleend, kan van dezen regel worden afgeweken. Steeds wordt van dezen regel afgeweken, indien eene der partijen dit verzoekt, tenzij en voor zoover het gerecht de openbaarheid mocht wenschelijk oordeelen om redenen, aan het algemeen belang ontleend.
3. Zoodra een verzoek, als in het vorig lid bedoeld, ter terechtzitting wordt gedaan, wordt het publiek verwijderd en worden de deuren gesloten, totdat de verzoeker zijn verlangen mondeling heeft toegelicht en aan de andere verschenen partijen de gelegenheid is gegeven van haar gevoelen te doen blijken. Op het verzoek wordt onmiddellijk uitspraak gedaan.

Artikel 41.

1. De voorzitter handhaaft de orde ter terechtzitting. Hij is bevoegd daarbij de hulp der openbare burgerlijke of gewapende macht in te roepen.
2. Wordt op eene terechtzitting de stilte of orde verstoord of worden teekenen van goed- of afkeuring gegeven, dan kan de schuldige worden verwijderd, en, zoo noodig, tot na afloop in bewaring worden gehouden.

Artikel 42.

Alle ter terechtzitting voorkomende geschillen, betreffende de wijze van behandeling der zaak aldaar, worden door het college, waarbij het geschil rijst, in hoogste ressort beslist.

Artikel 43.

1. Alle in den loop van het onderzoek ter terechtzitting, of na de beëindiging daarvan, genomen beslissingen, worden ter openbare terechtzitting door den voorzitter uitgesproken.
2. Eene uitgesproken beslissing kan niet meer gewijzigd worden.

Artikel 44.

1. Van het verhandelde ter terechtzitting wordt door den griffier een proces-verbaal opgemaakt, dat door hem met den voorzitter wordt ondertekend.

2. Verklaringen en vorderingen van eene partij worden op haar verzoek in het proces-verbaal vermeld.

§ 6. *Van de uitspraken.*

Artikel 45.

De uitspraak van het Ambtenarengerecht en van den Centralen Raad van Beroep betreft de besluiten, handelingen of weigeringen (om te besluiten of te handelen), door de vorderingen der partijen aan hun oordeel onderworpen.

Artikel 46.

Bij de uitspraak kan de aangevallen beslissing gewijzigd worden, ook ten nadeele van dengene, die daartegen in beroep is gekomen.

Artikel 47.

1. Het gerecht kan enkel de aangevallen besluiten, handelingen en weigeringen nietig verklaren en, voor zooveel noodig, bepalen dat het administratief orgaan zal doen of besluiten, hetgeen het ingevolge wet of algemeen verbindend voorschrift doen of besluiten moet.

2. Betreft dit te nemen besluit eene geldelijke aanspraak, dan kan het gerecht het besluit zelf in zijne uitspraak vaststellen.

3. Het gerecht kan bovendien het orgaan, welks handeling vernietigd wordt, tot vergoeding aan den ambtenaar veroordeelen, indien het klaagschrift eene daartoe strekkende vordering inhoudt.

Artikel 48.

Om redenen van algemeen belang kan het gerecht in zijne uitspraak hetzij bepalen, dat de nietigverklaring en de veroordeeling eerst zullen werken van een bij de uitspraak bepaalden dag, hetzij de nietigheid voor gedekt verklaren. In die gevallen kan het gerecht het lichaam, welks besluit, handeling of weigering nietig wordt geacht, eveneens tot vergoeding aan den ambtenaar veroordeelen.

Artikel 49.

1. Het gerecht stelt het bedrag der schadevergoeding, in de voorgaande artikelen bedoeld, bij de uitspraak vast.

2. De voorzitter geeft daarvoor, zoodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, een bevelschrift van tenuitvoerlegging af.

3. Hij geeft ook, zoodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, een bevelschrift van tenuitvoerlegging af voor het bedrag, overeenkomstig artikel 47, lid 2, vastgesteld.

Artikel 50.

De uitspraken zijn gedagteekend, en behelzen:

- 1°. de namen en woonplaatsen der partijen, en van hare wettelijke vertegenwoordigers en hare gemachtigden;
- 2°. de gronden der uitspraak, zoo wat de daadzaken als wat het rechtspunt aangaat;
- 3°. eene stellige beslissing;
- 4°. de namen van hen, die als voorzitter en als leden over de zaak hebben gezeten.

Artikel 51.

De uitspraak wordt door den voorzitter en den griffier ondertekend. Bij verhindering van een van hen wordt de reden daarvan in de uitspraak vermeld.

§ 7. *Van afschrift en teruggave van processtukken; van afschrift en uittreksel van uitspraken.*

Artikel 52.

1. Belanghebbenden bij den uitslag van een twistgeding kunnen ter griffie afschrift nemen van de aldaar berustende processtukken, en afschrift daarvan bekomen, volgens het tarief van gerechtskosten in strafzaken. De opbrengst dezer kosten wordt in 's Rijks kas gestort.

2. Voor zoover noodig neemt de voorzitter maatregelen ter verzekering van de geheimhouding.

Artikel 53.

1. De griffier zendt aan partijen binnen drie dagen na de uitspraak een zakelijk uittreksel daarvan.

2. Zoodra eene uitspraak kracht van gewijsde bezit, wordt door den griffier afschrift daarvan gezonden aan het administratief orgaan, hetwelk partij in het geding was, en geeft hij de bescheiden van het geding, die zich onder zijne berusting bevinden, terug aan de rechthebbenden.

Artikel 54.

1. Partijen kunnen, onverminderd het bij het vorig artikel bepaalde, op hare kosten afschriften van de uitspraak bekomen volgens het tarief van gerechtskosten in strafzaken. De opbrengst dezer kosten wordt in 's Rijks kas gestort.

2. Wordt ten aanzien van eene uitspraak hooger beroep ingesteld of een verzoek om herziening ingediend, dan wordt aan de

partij, die ten genoeye van den voorzitter van het gerecht van haar onvermogen doet blijken, op last van dien voorzitter een afschrift van de aangevallen uitspraak kosteloos verstrekt.

§ 8. *Afstand van beroep; schorsing van het geding; voeging van zaken en splitsing.*

Artikel 55.

1. Niet verschijning van partijen ter terechtzitting heeft op den loop van het geding geen invloed.

2. De partij, die beroep instelde, kan bij schriftelijke onderteekende kennisgeving aan het college mededeelen, dat het beroep wordt ingetrokken. Artikel 63 is op de onderteekening van de kennisgeving van overeenkomstige toepassing; niet onderteekening maakt de kennisgeving nietig.

3. Door de intrekking vervalt het beroep, tenzij zij geschiedde na aanvang van het onderzoek ter terechtzitting en het gerecht de voortzetting van het geding om redenen, aan het algemeen belang ontleend, wenschelijk oordeelt.

4. Door den dood of de verandering van staat van eene der partijen wordt het geding niet geschorst.

Artikel 56.

Het gerecht is bevoegd samenhangende zaken te voegen en gevoegde zaken te splitsen.

§ 9. *Slotbepaling.*

Artikel 57.

1. Ten behoeve van den Staat wordt van den klager, die bij een Ambtenarengerecht beroep instelt of een verzoek om herziening indient, een griffierecht geheven van f 5.—, van den klager, die bij den Centralen Raad van beroep of hooger beroep instelt, of een verzoek om herziening indient, een griffierecht geheven van f 10.—, een en ander voor zoover de klager niet is een administratief orgaan of Onze Minister van Justitie.

2. Onvermogenen zijn van het betalen van griffierecht vrijgesteld. De voorzitter van het Ambtenarengerecht of de voorzitter van den Centralen Raad van Beroep beslist over het geldelijk onvermogen van den klager.

3. Het beroep, het hooger beroep of het verzoek om herziening van den klager, die het verschuldigde griffierecht niet voldoet, is niet ontvankelijk.

4. De griffier stort het griffierecht in 's Rijks kas.

5. Aan de partij, bij de uitspraak geheel of gedeeltelijk in het

gelijk gesteld, worden de griffierechten vergoed. De voorzitter geeft daarvoor, zoodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, een bevelschrift van tenuitvoerlegging af.

6. Het voorgaande lid is van overeenkomstige toepassing, indien een beroep wordt ingetrokken, omdat de administratie op het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering is teruggekomen. Het gerecht bepaalt in dit geval op verzoek van dengene, die het beroep intrekt, bij afzonderlijke uitspraak het bedrag der vergoeding. Artikel 75 is van overeenkomstige toepassing.

AFDEELING II.

VAN HET GEWOON GEDING IN EERSTEN AANLEG.

§ 1. *Inleidende bepalingen.*

Artikel 58.

1. Het beroep kan worden ingesteld ter zake dat besluiten, handelingen of weigeringen (om te besluiten of te handelen), ten aanzien van een ambtenaar als zoodanig, zijne nagelaten betrekkingen of rechtverkrijgenden door een administratief orgaan genomen, verricht of uitgesproken, feitelijk of rechtens met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften strijden of dat bij het nemen, verrichten of uitspreken daarvan het administratief orgaan van zijne bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven.

2. Indien het beroep eene disciplinaire strafoplegging betreft, kan het in elk geval ook worden ingesteld ter zake dat er tusschen de opgelegde straf en de gepleegde overtreding onevenredigheid bestaat.

3. Voor de toepassing van de beide voorafgaande leden worden de besluiten, handelingen of weigeringen, namens of in opdracht van een administratief orgaan bevoegdelyk genomen, verricht of uitgesproken, geacht genomen, verricht of uitgesproken te zijn door het orgaan, in welks opdracht of namens hetwelk gehandeld is.

4. Niet-ontvankelijk is het beroep, in zooverre het gericht is tegen algemeen verbindende voorschriften.

5. Niet-ontvankelijk is het beroep, gericht tegen besluiten, handelingen of weigeringen, tegen welke administratief beroep openstaat of heeft opengestaan. Eveneens is niet-ontvankelijk het beroep, gericht tegen besluiten, handelingen of weigeringen, ten aanzien waarvan een advies of uitspraak, als bedoeld in artikel 3, tweede lid onder *b*, door dengene, die beroep instelt, had kunnen worden uitgelokt.

Artikel 59.

1. Tenzij de Centrale Raad van Beroep ingevolge het tweede lid van artikel 3 bevoegd is, wordt het beroep ingesteld bij het Ambtenarengerecht, binnen welks rechtsgebied de ambtenaar zijne standplaats of, bij gebreke daarvan, zijne woonplaats heeft.¹⁾

2. Indien de ambtenaar overleden is, bepaalt de laatste standplaats of, bij gebreke daarvan, de laatste woonplaats de bevoegdheid des rechters.

3. Indien een ander bevoegd Ambtenarengerecht ontbreekt, is het gerecht, tot welks rechtsgebied de gemeente Utrecht behoort, bevoegd.

Artikel 60.

1. Het beroep wordt ingesteld binnen 30 dagen na den dag, waarop het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering genomen, verricht of uitgesproken is.

2. Een orgaan wordt geacht de weigering tot het nemen van een besluit of het verrichten van eene handeling te hebben uitgesproken, indien het binnen den daarvoor bepaalden tijd of, waar eene tijdsbepaling ontbreekt, binnen redelijken tijd een verplicht besluit niet genomen of eene verplichte handeling niet verricht heeft. In dit geval loopt de termijn van 30 dagen van den dag, waarop de weigering geacht wordt te zijn uitgesproken.

3. Indien een beroep na afloop van den daarvoor bepaalden termijn is ingesteld, houdt het gerecht het verzuim voor gedekt, mits de klager ten genoegen des rechters aantoonde, het beroep zoo spoedig te hebben ingesteld, als hij dit redelijkerwijs heeft kunnen doen. De rechter houdt hierbij bepaaldelijk rekening met het oogenblik, waarop het aangevallen besluit of de aangevallen handeling of weigering ter kennis van den klager is gekomen.

4. Voor zoover eene handeling strekt ter uitvoering van een besluit, is het tegen de handeling gericht beroep niet-ontvankelijk, indien niet tijdig tegen het besluit beroep is ingesteld. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 6].

Artikel 61.

1. Een tegen een deel van een besluit, handeling of weigering ingesteld beroep wordt geacht tegen het geheele besluit, de geheele handeling of weigering gericht te zijn.

2. Het beroep heeft op zichzelf geene schorsende kracht.

¹⁾ Voor militairen steeds het Ambtenarengerecht te 's Gravenhage (Art. 4 Militaire Ambtenarenwet 1931.)

§ 2. *Van den aanvang van het rechtsgeding en van de schriftelijke behandeling.*

Artikel 62.

1. Het beroep wordt ingesteld door het inzenden van een klaagschrift ter griffie van het bevoegd gerecht.
2. Bij het klaagschrift wordt ten minste één afschrift daarvan overgelegd, alsmede, indien het beroep gericht is tegen een besluit of schriftelijke weigering, een gewaarmerkt afschrift daarvan.
3. Had de inzending plaats bij aangeteekenden brief, dan wordt door den griffier aan den inzender kennis gegeven van de ontvangst.
4. De griffier teekent onverwijld den dag der ontvangst op het klaagschrift en de daarbij overgelegde afschriften aan.
5. Hij vergelijkt het klaagschrift met de overgelegde afschriften en teekent deze, desnoods na verbetering, voor copie conform.

Artikel 63.

1. Het klaagschrift moet zijn onderteekend.
2. Namens den inzender kan het klaagschrift door den burgemeester zijner woonplaats of door een gemeente-ambtenaar, door dien burgemeester daartoe aangewezen, worden onderteekend.

Artikel 64.

Het klaagschrift houdt in:

- 1°. den naam en de woonplaats van dengene, die beroep instelt, en, indien hij een vertegenwoordiger heeft, van dezen;
- 2°. eene duidelijke omschrijving van het besluit, de handeling of weigering, waartegen het beroep is gericht;
- 3°. de gronden waarop het beroep berust;
- 4°. eene bepaalde vordering; in zoover ter zake van de aangevallen handeling schadevergoeding gevorderd wordt, het bedrag.

Artikel 65.

1. Gedingvoerende partijen kunnen voor het twistgeding binnen het Rijk woonplaats kiezen.
2. Buiten het Rijk wonenden, die beroep instellen, zijn verplicht in het klaagschrift hier te lande woonplaats te kiezen.

Artikel 66.

1. De voorzitter van het gerecht wijst den inzender van een klaagschrift, die de voorschriften van de artikelen 62, tweede lid, 63, 64 of 65, tweede lid, niet in acht genomen heeft, op het gepleegde verzuim en noodigt hem uit, dit binnen een bepaalden termijn te herstellen.

2. Is het klaagschrift ingediend bij een onbevoegd gerecht, dan zendt de voorzitter het klaagschrift onverwijld naar het bevoegd gerecht; het wordt geacht aldaar te zijn ontvangen op den dag, waarop het bij het eerste gerecht is ingediend.

Artikel 67.

Degene, die niet, binnen den door den voorzitter ingevolge het voorgaande artikel bepaalden termijn, het door hem gepleegde verzuim heeft hersteld, kan in zijn beroep niet-ontvankelijk verklaard worden.

Artikel 68.

1. Is het beroep niet-ontvankelijk wegens te late instelling, op grond van het derde lid van artikel 57 of op grond van artikel 67; of kennelijk niet-ontvankelijk op grond van het vijfde lid van artikel 58; of kennelijk ongegrond, dan kan het gerecht, zonder nader onderzoek, bij met redenen omkleede, ter openbare terechtzitting uitgesproken beschikking, het beroep niet-ontvankelijk of ongegrond verklaren.
2. De voorzitter doet afschrift van deze beschikking aan den inzender van het klaagschrift toekomen en wijst hem op het rechtsmiddel, dat tegen die beschikking kan worden aangewend.

Artikel 69.

1. Tegen de beschikking, in het vorige artikel vermeld, kan de inzender van het klaagschrift binnen veertien dagen na de dagteekening van het bewijs van verzending van het afschrift, verzet doen bij het gerecht.
2. Tengevolge van dat verzet vervalt de beschikking, tenzij het verzet nietig wordt verklaard.
3. Het verzet wordt schriftelijk gedaan.
4. Het voorschrift van artikel 63 omtrent de onderteekening van het klaagschrift wordt daarbij in acht genomen. Niet nakoming daarvan maakt het verzet nietig.
5. Alvorens een verzet nietig te verklaren, stelt het gerecht degene, die verzet heeft gedaan, in de gelegenheid, binnen een bepaalden termijn, het begane verzuim te herstellen.
6. Tegen nietigverklaring van het verzet staat geene hoogere voorziening open.
7. Wordt verzet door gedaan door middel van een aangeteekenden brief, dan wordt door den griffier aan den inzender kennis gegeven van de ontvangst.

8. De griffier teekent onverwijld den dag van ontvangst aan op het geschrift, waarbij verzet wordt gedaan.

Artikel 70.

Indien, gedurende den loop van het geding, mocht blijken, dat de voorzitter van het gerecht verzuimd heeft artikel 66 toe te passen, herstelt het gerecht alsnog dat verzuim. Het geding wordt alsdan, zoo noodig, teruggebracht in den staat, waarin het zich bevond op het oogenblik, dat de voorzitter artikel 66 had behooren toe te passen. De artikelen 66, 67, 68 en 69 vinden in dat geval overeenkomstige toepassing.

Artikel 71.

Wordt een ingesteld beroep niet bij beschikking afgedaan, of is eene beschikking ten gevolge van verzet vervallen, dan zendt de voorzitter zoo spoedig mogelijk een afschrift van ieder klaagschrift aan de andere partijen.

Artikel 72.

Wordt van een klaagschrift niet een genoegzaam aantal afschriften ingezonden ter voldoening aan het voorschrift van artikel 71, dan worden de ontbrekende afschriften kosteloos ter griffie vervaardigd.

Artikel 73.

1. Indien als verweerder optreedt het administratief orgaan, tegen welks besluit, handeling of weigering het beroep is gericht, zendt het binnen 14 dagen na de toezending van een afschrift, als in artikel 71 bedoeld, ter griffie van het betrokken gerecht in alle zich onder zijne berusting bevindende stukken, tot het geding betrekkelijk, hetzij de oorspronkelijke stukken, hetzij gewaarmerkte afschriften.

2. Voor zoover noodig neemt de voorzitter maatregelen ter verzekering van de geheimhouding.

Artikel 74.

1. Partijen kunnen naar aanleiding van ieder haar toegezonden klaagschrift, binnen veertien dagen na de dagteekening van het bewijs van verzending, bij het gerecht eene contra-memoriedien. 2. De voorzitter kan dezen termijn op verzoek eener partij verlengen.

3. Bij die contra-memoriedien worden een of meer afschriften overgelegd.

4. De griffier vergelijkt de contra-memorie met de overgelegde afschriften en teekent deze, desnoods na verbetering, voor copie conform.

5. Had de indiening plaats bij aangeteekenden brief, dan wordt door den griffier aan den inzender kennis gegeven van de ontvangst.

6. Van de contra-memoriën doet de voorzitter, zoo spoedig mogelijk, afschrift aan de andere partijen toekomen.

7. Is niet een voldoende aantal afschriften ontvangen, dan worden de ontbrekende afschriften kosteloos ter griffie vervaardigd.

8. De voorzitter is bevoegd in afwijking van het bovenstaande te bepalen, dat contra-memoriën niet zullen worden ingediend.

Artikel 75.

1. De voorzitter is bevoegd aan het administratief orgaan, hetwelk partij in het geding is, en aan andere administratieve organen te vragen binnen een door hem te bepalen termijn schriftelijk inlichtingen te verschaffen en onder hen berustende of te hunner beschikking staande stukken, voor zoover deze laatste niet reeds onder artikel 73 vallen, en voorwerpen in te zenden. De stukken kunnen in gewaarmerkt afschrift worden ingezonden.

2. Om redenen van openbaar belang kunnen de administratieve organen, niet partij in het geding, het verschaffen van inlichtingen of de inzending van stukken en voorwerpen weigeren.

3. Het tweede lid van artikel 73 vindt overeenkomstige toepassing.

Artikel 76.

De voorzitter is bevoegd aan deskundigen op te dragen binnen een door hem te bepalen termijn schriftelijk van advies en verflag te dienen.

§ 3. Van voorbereidend onderzoek.

Artikel 77.

Indien naar zijn oordeel de feiten door de schriftelijke behandeling nog niet voldoende tot klaarheid zijn gebracht, of de voor het nemen van eene beslissing noodige feitelijke gegevens in de stukken niet zijn bijgebracht, gelast de voorzitter, alvorens den dag voor de behandeling ter terechtzitting vast te stellen, een voorbereidend onderzoek.

Artikel 78.

1. De voorzitter kan dit onderzoek, hetwelk zal loopen omtrent bepaalde door hem op te geven punten, opdragen in gemeenten, waar een commissaris van rijks- of gemeentepolitie is, aan dezen en in andere gemeenten aan den burgemeester.

2. De voorzitter van een Ambtenarengerecht kan het voorbereidend onderzoek ook opdragen aan een plaatsvervangend voorzitter van dat gerecht.

3. De voorzitter van den Centralen Raad van Beroep kan het voorbereidend onderzoek ook opdragen aan een ondervoorzitter, lid of plaatsvervanger van dien Raad of wel aan een voorzitter, waarnemend of plaatsvervangend voorzitter van een Ambtenarengerecht.

4. In de gevallen, in het tweede en derde lid bedoeld, draagt de leider van het voorbereidend onderzoek den titel van lid-commissaris. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 7].

Artikel 79.

1. De leider van een voorbereidend onderzoek is bevoegd:

a. de personen, hem door den voorzitter als getuigen of deskundigen opgegeven, of andere wier verhoor hem ter uitvoering zijner opdracht wenschelijk voorkomt, op te roepen om te verschijnen op de plaats bij die oproeping vermeld;

b. aan deskundigen op te dragen schriftelijk van advies en verslag te dienen binnen een door hem te bepalen termijn;

c. vergezeld van de door hem voor het onderzoek volstrekt noodzakelijk geachte getuigen en deskundigen binnen te treden in alle plaatsen, met uitzondering van die, welke tevens woningen of alleen door een woning toegankelijk zijn.

2. De leider van een voorbereidend onderzoek, die niet is lid-commissaris, oefent de bevoegdheden onder *b.* en *c.* slechts uit krachtens eene uitdrukkelijke schriftelijke machtiging van den voorzitter.

3. Het lid-commissaris, dat aan deskundigen eene opdracht geeft als bedoeld onder *b.*, constateert dit bij proces-verbaal.

Artikel 80.

1. In plaatsen, welke tevens woningen of alleen door een woning toegankelijk zijn, treedt de leider van een voorbereidend onderzoek, vergezeld van de door hem volstrekt noodzakelijk geachte getuigen en deskundigen, tegen den wil van den bewoner niet binnen, dan op vertoon van een bijzonderen schriftelijken last van den voorzitter.

2. Van dit binnentreden maakt de leider een proces-verbaal op, dat hij binnen tweemaal 24 uren aan den bewoner in afschrift mededeelt.

Artikel 81.

Het lid-commissaris heeft de bevoegdheid van den voorzitter, bedoeld in artikel 75.

Artikel 82.

1. Tijd en plaats van een voorgenomen plaatselijk onderzoek of van een verhoor van getuigen of deskundigen, worden door den leider, zoo mogelijk, tijdig vooraf ter kennis van partijen gebracht.

2. Deze kunnen bij het plaatselijk onderzoek en bij het verhoor van getuigen of deskundigen tegenwoordig zijn en verzoeken, dat door haar medegebrachte personen als getuigen of deskundigen zullen worden gehoord. De leider van het onderzoek kan bevelen, dat dit geheel of gedeeltelijk plaats hebbe buiten tegenwoordigheid van eene partij.

Artikel 83.

De leider van een voorbereidend onderzoek handhaaft de orde ter plaatse, waar hij zijne ambtsverrichtingen vervult. Hij heeft daarbij de bevoegdheden, in artikel 41 aan den voorzitter van het gerecht voor het handhaven van de orde ter terechtzitting verleend.

Artikel 84.

1. De uitkomsten van het voorbereidend onderzoek worden door den leider geconstateerd bij proces-verbaal.

2. Na afloop van het onderzoek zendt de leider de vanwege den voorzitter in zijn handen gestelde stukken van het geding aan dezen terug. Hij voegt daarbij de opgemaakte processen-verbaal.

Artikel 85.

Het lid-commissaris wordt in zijne ambtsverrichtingen bijgestaan door den griffier van zijn gerecht, die hem bij het voorbereidend onderzoek vergezelt, de vereischte processen-verbaal opstelt, deze met hem onderteekent en namens hem getuigen en deskundigen oproept.

§ 4. *Van de behandeling ter terechtzitting.*

Artikel 86.

1. Door den voorzitter wordt de dag voor de behandeling van het beroep ter terechtzitting vastgesteld en door den griffier ter kennis van de partijen gebracht.

2. Deze dag wordt zoodanig bepaald, dat de terechtzitting niet wordt gehouden, dan nadat de contra-memoriën zijn ingediend of de termijnen voor de indiening daarvan zijn verlopen.

Artikel 87.

1. Vóór de behandeling van het geding ter terechtzitting worden alle daarop betrekking hebbende stukken, hetzij de oorspronkelijke stukken, hetzij door den griffier gewaarmerkte afschriften daarvan:

a. op den door den voorzitter te bepalen voet, ter inzage gezonden aan de leden, die voor de behandeling zullen zitting nemen;

b. gedurende ten minste zes dagen ter griffie, of indien de terechtzitting buiten de standplaats wordt gehouden, in het gerechtsgebouw op de zittingplaats, nedergelegd ter kosteloze inzage van belanghebbenden.

2. De nederlegging wordt door den griffier tijdig ter kennis gebracht van de partijen.

Artikel 88.

1. De voorzitter van het gerecht is bevoegd ambtshalve, al dan niet op grond van een daartoe strekkend verzoek van eene partij, bepaalde getuigen of deskundigen ter terechtzitting te doen oproepen, of met eene werkzaamheid te belasten.

2. Van eene afwijzende beschikking van den voorzitter op een daartoe strekkend verzoek van eene partij staat gedurende drie dagen na ontvangst daarvan beroep open bij het college, waarvoor het twistgeding dient.

Artikel 89.

1. Partijen kunnen getuigen en deskundigen medebrengen ter terechtzitting of bij deurwaarders-exploit oproepen om aldaar te verschijnen.

2. De namen der getuigen en deskundigen, die gedagvaard zijn of ter terechtzitting zullen worden medegebracht, worden door partijen ten minste drie dagen vóór de terechtzitting aan den voorzitter medegedeeld.

3. Deurwaarders hebben voor de werkzaamheden, ingevolge de bepaling van het eerste lid door hen verricht, aanspraak op belooning ten laste van de partij welke hen in het werk heeft gesteld, overeenkomstig de bepalingen van het tarief van gerechtskosten in strafzaken.

Artikel 90.

De namen der getuigen en deskundigen, krachtens de beide voorgaande artikelen opgeroepen, worden door den griffier zoo spoedig mogelijk aan partijen medegedeeld.

Artikel 91.

1. De terechtzitting wordt door den voorzitter geopend, geleid en gesloten. Hij draagt de te behandelen zaken voor en zorgt, dat deze op doelmatige wijze tot beslissing worden gebracht.

2. De voorzitter doet het onderzoek een aanvang nemen door de partijen, hare gevolmachtigden en raadslieden af te vragen hunne namen, voornamen en woonplaatsen.

3. Hij doet den griffier vervolgens de conclusiën der aangevallen beslissing en der klaagschriften en contra-memoriën voorlezen.

4. Het onderzoek wordt onafgebroken voortgezet, behoudens de gevallen waarin de wet onderbreking toelaat.

Artikel 92.

1. De getuigen en deskundigen zullen zich, zonder verlof van het gerecht, niet van een schriftelijk opstel mogen bedienen.

2. Zij geven, vóór den aanvang van hun verhoor, hunne namen, voornamen, beroepen en woonplaatsen op en doen, alvorens hunne verklaringen af te leggen, in handen van den voorzitter den eed of de belofte: de getuigen, dat zij zullen zeggen de geheele waarheid en niets dan de waarheid; de deskundigen, dat zij verslag zullen doen naar hun geweten.

3. Het gerecht kan bevelen, dat bepaalde personen zullen worden gehoord zonder het afleggen van eed of belofte.

4. Ambtshalve of op verzoek van eene der partijen kan het gerecht bevelen, dat de verklaring van een getuige of deskundige geheel in het proces-verbaal der terechtzitting zal worden opgenomen. Aan zoodanig bevel wordt terstond gevolg gegeven, waarna het in schrift gestelde aan den getuige of deskundige wordt voorgelezen en door dezen met den voorzitter en den griffier wordt ondertekend. Heeft ondertekening niet plaats, dan wordt de reden daarvan in het proces-verbaal vermeld.

5. Getuigen en deskundigen kunnen door den voorzitter en de leden en, door tusschenkomst van den voorzitter, door partijen worden ondervraagd.

6. Vragen door het gerecht, op verzoek van eene der partijen of ambtshalve, gewraakt, hetzij als niet ter zake dienende, hetzij om andere te vermelden redenen, worden niet gedaan.

7. De volgorde waarin getuigen en deskundigen zullen worden gehoord, alsmede de met het oog op hunne onbevangenheid ter terechtzitting te nemen maatregelen, worden door den voorzitter bepaald.

8. Getuigen en deskundigen mogen zich niet verwijderen, dan nadat zij van den voorzitter daartoe verlof hebben bekomen.

Artikel 93.

1. De partijen kunnen elkander door tusschenkomst van den voorzitter vragen stellen. Zij kunnen zoowel door den voorzitter als door de overige leden van het gerecht worden ondervraagd.

2. Vragen door het gerecht, op verzoek van eene der partijen of ambtshalve, gewraakt, hetzij als niet ter zake dienende, hetzij om andere te vermelden redenen, worden niet gedaan.

Artikel 94.

1. Aan ieder der partijen wordt op haar verzoek door den voorzitter het woord verleend, voor het uitoefenen der haar toegekende bevoegdheden.

2. Vóórdat de behandeling der zaak ter terechtzitting wordt gesloten, heeft ieder der partijen het recht het woord te voeren.

3. De voorzitter deelt vervolgens mede, wanneer uitspraak zal worden gedaan.

Artikel 95.

1. Het gerecht kan bevelen, dat eene partij zal worden opgeroepen, om op eene bepaalde terechtzitting in persoon te verschijnen, tot het geven van inlichtingen. Geldt dit bevel een natuurlijk persoon onbekwaam om in rechte te staan, dan houdt het tevens in, hetzij dat deze onbekwame in persoon of bij zijnen vertegenwoordiger, hetzij dat beiden zullen verschijnen.

2. De oproeping geschiedt door den griffier.

3. De opgeroepenen kunnen ook te zamen worden gehoord.

4. Het gerecht kan de tegenwoordigheid bij het verhoor verbieden van gemachtigden, raadslieden of anderen, wier aanwezigheid ongewenscht voorkomt.

Artikel 96.

Het gerecht kan bevelen, dat het onderzoek zal worden gesloten of dat geen verder verhoor van getuigen of deskundigen zal plaats hebben, wanneer naar zijne meening de zaak voldoende is toegelicht of door de reeds gehoorde getuigen en deskundigen, hetzij de feiten voldoende tot klaarheid zijn gebracht, hetzij de voor het nemen van eene beslissing noodzakelijke feitelijke gegevens zijn aangevoerd.

Artikel 97.

Het gerecht kan ambtshalve of op verzoek van eene der partijen het onderzoek schorsen, tot het bij het besluit tot schorsing vermelde tijdstip. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 9].

§ 5. *Van de behandeling in raadkamer.***Artikel 98.**

1. Het gerecht beraadslaagt en beslist in raadkamer en grondt de uitspraak uitsluitend op hetgeen ter terechtzitting heeft plaats gehad en op die stukken, ten aanzien waarvan de voorschriften van artikel 87 zijn toegepast.

2. De raadkamer wordt gehouden terstond na afloop, hetzij van de terechtzitting waarop het onderzoek heeft plaats gehad,

hetzij van de behandeling der zaak ter terechtzitting, tenzij het gerecht een ander tijdstip daarvoor bepaalt.

3. Wordt door het gerecht de uitspraak der beslissing uitgesteld, dan brengt de griffier de nieuwe dagbepaling ter kennis van de partijen.

4. In geen geval mag de uitspraak later dan drie weken na het sluiten van het onderzoek plaats hebben.

Artikel 99.

1. Blijkt tijdens de behandeling in raadkamer, dat het onderzoek niet volledig is geweest, dan kan het gerecht bij met redenen omkleed bevel gelasten, dat op eene daarbij aangewezen terechtzitting het onderzoek wordt hervat.

2. Het bevel wijst aan de getuigen of deskundigen, van wie het verhoor en omschrijft de bescheiden, waarvan de behandeling ter terechtzitting door het gerecht noodig wordt geacht.

3. De getuigen of deskundigen, wier verhoor is gelast, worden door den griffier opgeroepen en ten aanzien van de bescheiden in het bevel omschreven wordt gehandeld overeenkomstig artikel 87.

4. De dag, waarop de terechtzitting zal worden gehouden, wordt door den griffier aan partijen medegedeeld.

Artikel 100.

1. In het geval, voorzien in het eerste lid van artikel 99, kan het gerecht ook, bij met redenen omkleed bevel, alsnog een voorbereidend onderzoek of wel alsnog toepassing van artikel 76 of van artikel 75 gelasten.

2. Op een voorbereidend onderzoek, als bedoeld in het voorgaande lid, vinden de artikelen 78—85 overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat de machtigingen, bedoeld in de artikelen 79, tweede lid, en 80, eerste lid, indien zij niet in het bevel van het gerecht zijn opgenomen, afzonderlijk door den voorzitter kunnen worden verleend.

3. Indien alsnog toepassing van artikel 76 of van artikel 75 wordt bevolen, omschrijft het bevel nauwkeurig de te geven opdracht of de te verzenden aanvraag.

Artikel 101.

1. De voorzitter draagt zorg, dat aan de in het voorgaande artikel bedoelde bevelen uitvoering wordt gegeven.

2. Hij bepaalt na afloop van het voorbereidend onderzoek of na ontvangst van het deskundigenrapport of het antwoord op de verzonden aanvraag, met inachtneming van artikel 87, den dag voor de hervatting van de behandeling ter terechtzitting.

3. De griffier geeft van die dagbepaling kennis aan de partijen.

AFDEELING III.

VAN EENIGE BIJZONDERE GEDINGEN IN EERSTEN AANLEG.

§ 1. *Van beslissing bij voorraad.*

Artikel 102.

1. In alle gevallen, waarin beroep op den rechter open staat, doch waarin, ter voorkoming van nadeel, voor den ambtenaar eene onverwijldde voorziening wenschelijk is, kan deze bij een met redenen omkleed verzoekschrift aan den voorzitter van het gerecht, dat ten aanzien van de hoofdzaak bevoegd is, eene beslissing bij voorraad vragen. Met inachtneming van de eischen van het openbaar belang doet de voorzitter zoo spoedig mogelijk uitspraak.

2. Indien de Centrale Raad ten aanzien van de hoofdzaak in eersten aanleg bevoegd is, vraagt de ambtenaar de beslissing bij voorraad aan den voorzitter van het Ambtenarengerecht, dat ten aanzien van de hoofdzaak bevoegd zou zijn geweest, indien deze niet tot de bevoegdheid van den Centralen Raad van Beroep behoorde.

3. Het verzoek mist schorsende kracht.

4. De voorzitter deelt zijne beslissing zoo spoedig mogelijk mede aan den verzoeker en aan het orgaan welks besluit, handeling of weigering is aangevallen. Hij kan beslissen dat geene termen bestaan voor eene uitspraak bij voorraad.

5. Tegen de uitspraak des voorzitters staat geene voorziening open. Zij heeft geene beteekenis voor de beslissing in de hoofdzaak. Zij vervalt, indien niet binnen 8 dagen beroep bij het bevoegde Ambtenarengerecht of bij den Centralen Raad is ingesteld.

6. De behandeling en de uitspraak geschieden in raadkamer. De voorzitter is bevoegd partijen, getuigen en deskundigen te hooren. De bepalingen omtrent de oproeping en het verhoor van deze personen ter terechtzitting van het gewoon geding vinden overeenkomstige toepassing.

§ 2. *Van beroep vóór disciplinaire strafoplegging.*

Artikel 103.

1. Het bevoegd gezag, dat zelf tot strafoplegging wenscht over te gaan, kan van zijn voornemen aan den betrokkene kennis geven. De kennisgeving vermeldt de disciplinaire straf, die het bevoegd gezag voornemens is op te leggen benevens de gronden, die het daarvoor meent te hebben.

2. De betrokkene kan gedurende 14 dagen na ontvangst der kennisgeving een klaagschrift inzenden bij het bevoegd Ambtenarengerecht, of, indien de Centrale Raad van Beroep bevoegd is, bij dezen Raad. Bevoegd is het gerecht, dat bevoegd zou zijn van

een beroep kennis te nemen, indien het bevoegd gezag de straf had opgelegd.

3. De voorzitter van het gerecht deelt de inzending van het klaagschrift binnen drie dagen na ontvangst aan het bevoegd gezag mede. De zaak wordt verder als een gewoon geding behandeld; echter is griffierecht noch in eersten aanleg noch in hooger beroep verschuldigd en neemt het gerecht, in de plaats van het bevoegd gezag, de beslissing, die naar zijn oordeel genomen behoort te worden.

4. Indien de betrokkene niet tijdig een klaagschrift inzendt, legt het bevoegd gezag de in de kennisgeving vermelde straf op. Beroep ingevolge deze wet is dan uitgesloten.

§ 3. *Van beroep bij niet of niet volledig gevolg geven aan eene veroordeeling.*

Artikel 104.

1. Indien aan eene veroordeeling, in zoover zij niet op geld luidt, niet of niet volledig gevolg gegeven wordt, nadat de uitspraak onherroepelijk is geworden, is de ambtenaar bevoegd deswege een beroep in te dienen bij het gerecht, dat de zaak heeft behandeld.

2. Het beroep wordt ingesteld binnen 6 maanden, nadat de uitspraak onherroepelijk is geworden.

3. Indien het beroep gegrond bevonden wordt, veroordeelt het gerecht het betrokken lichaam tot vergoeding. Het gerecht stelt het bedrag der schadevergoeding bij de uitspraak vast. De voorzitter geeft daarvoor, zoodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, een bevelschrift van tenuitvoerlegging af.

AFDEELING IV.

VAN HET GEDING IN HOOGER BEROEP.

§ 1. *Inleidende bepalingen.*

Artikel 105.

1. Ieder der partijen is bevoegd tegen een door een Ambtenaren-gerecht gewezen eindvonnis hooger beroep in te stellen.

2. Tegen vonnissen, die niet zijn eindvonnissen, kan slechts tegelijk met het beroep tegen het eindvonnis hooger beroep worden ingesteld.

3. In hooger beroep is geene beslissing bij voorraad mogelijk.

Artikel 106.

1. Het hooger beroep wordt ingesteld binnen 30 dagen na den dag, waarop de aangevallen uitspraak gewezen is.

2. Het wordt ingesteld door het inzenden van een beroepschrift ter griffie van den Centralen Raad van Beroep.

3. Het tegen een deel eener uitspraak ingesteld beroep wordt geacht tegen de geheele uitspraak gericht te zijn.

Artikel 107.

1. Het hooger beroep schorst de uitspraak, waartegen het gericht is.

2. Zij, die in het twistgeding in eersten aanleg partij geweest zijn, treden ook bij de behandeling in hooger beroep als zoodanig op.

§ 2. *Van de behandeling.*

Artikel 108.

1. De behandeling in hooger beroep geschiedt als in eersten aanleg, behoudens de navolgende afwijkingen:

a. dat van het beroepschrift zooveel afschriften worden overgelegd, als er, behalve den inzender, partijen in het twistgeding zijn;

b. dat het beroepschrift in plaats van het in artikel 64 onder 2°. voorgeschrevene eene omschrijving van de aangevallen uitspraak van het Ambtenarengerecht moet bevatten;

c. dat in het in artikel 71 bedoelde geval de Centrale Raad bovendien van het ingesteld beroep zoo spoedig mogelijk mededeeling doet aan het Ambtenarengerecht, dat in het geding uitspraak heeft gedaan;

d. dat de griffier van dit gerecht de stukken van het geding en een afschrift van de aangevallen uitspraak binnen drie dagen inzendt ter griffie van den Centralen Raad;

e. dat de voorzitter bij het vaststellen van den dag voor de behandeling van het beroep ter terechtzitting, indien hem zulks wenschelijk voorkomt, een lid aanwijst om aldaar als rapporteur op te treden, welke rapporteur alsdan zijn rapport uitbrengt, nadat de griffier de in artikel 91 bedoelde conclusiën heeft voorgelezen.

2. Indien meer partijen binnen den daarvoor bepaalden termijn hooger beroep ingesteld hebben, worden hare beroepen tegelijk behandeld en beslist.

§ 3. *Van de uitspraak.*

Artikel 109.

De Centrale Raad van Beroep bevestigt de uitspraak van het Ambtenarengerecht, hetzij met overneming, hetzij met verbetering van de gronden, of doet, met geheele of gedeeltelijke vernietiging daarvan, hetgeen dit gerecht had behooren te doen.

Artikel 110.

1. Wanneer het Ambtenarengerecht de niet-ontvankelijkheid van het beroep heeft uitgesproken en de Centrale Raad van Beroep deze uitspraak vernietigt met ontvankelijkverklaring van het beroep, wordt de zaak naar het Ambtenarengerecht teruggewezen om te worden hervat in den stand, waarin zij zich bevond.

2. De griffier van den Centralen Raad van Beroep zendt de processtukken, onder medezending van een afschrift der beslissing, zoo spoedig mogelijk in ter griffie van het Ambtenarengerecht.

3. De voorzitter van het Ambtenarengerecht bepaalt den dag voor de behandeling.

4. De griffier geeft van die dagbepaling kennis aan de partijen.

Artikel 111.

1. Indien aan eene veroordeeling, in zoover zij niet op geld luidt, niet of niet volledig wordt gevolg gegeven, is de ambtenaar bevoegd deswege een beroep in te dienen bij het Ambtenarengerecht, dat de zaak in eersten aanleg heeft behandeld.

2. Het tweede en het derde lid van artikel 104 vinden overeenkomstige toepassing.

AFDEELING V.

VAN HERZIENING.

§ 1. *Inleidende bepalingen.***Artikel 112.**

1. Ieder der partijen in een twistgeding is bevoegd, nadat de daarin gewezen uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan, de herziening daarvan te verzoeken.

2. Zij wordt verzocht op grond, dat gebleken is van eenige omstandigheid, die bij de behandeling van het beroep aan het gerecht niet bekend was en die op zichzelf of in verband met andere feiten of omstandigheden ernstigen twijfel doet ontstaan aan de juistheid van de uitspraak.

3. Van uitspraken, die niet zijn einduitspraken, kan de herziening slechts tegelijk met die van de einduitspraak worden verzocht.

Artikel 113.

1. De herziening wordt verzocht aan het gerecht, dat de aan gevallen uitspraak heeft gewezen.

2. Het verzoek om herziening mist schorsende kracht.

§ 2. *Van de behandeling.***Artikel 114.**

Op de behandeling van een verzoek om herziening vinden de voorschriften omtrent de behandeling in eersten aanleg of in hooger beroep overeenkomstige toepassing.

TITEL III.¹⁾**Van middelen tot bewaring en verwerkelijking van recht.**§ 1. *Inleidende bepaling.***Artikel 115.**

1. Onder bezoldiging wordt in dezen titel verstaan het geldsbedrag, dat een ambtenaar tijdens zijne ambtsbetrekking ter belooning van de door hem bewezen diensten, onder welke benaming ook, geniet na aftrek van hetgeen in mindering wordt gebracht:

- a. voor verhaal van pensioensbijdragen;
- b. voor voordeelen, in het ambt genoten.

2. Onder bezoldiging is in dezen titel wachtgeld begrepen.

3. Onder pensioen wordt in dezen titel verstaan het geldsbedrag, dat een gewezen ambtenaar als zoodanig of de weduwe of de weezen van een ambtenaar, onder welke benaming ook, genieten na aftrek van hetgeen in mindering wordt gebracht voor verhaal van pensioensbijdragen.

4. Beslag omvat in dezen titel vereenvoudigd beslag, de vorderingen van artikel 7 van de wet van 22 Mei 1845, *Staatsblad* n°. 22, op de invordering van 's Rijks directe belastingen, en van artikel 44 van de Dienstplichtwet inbegrepen.

§ 2. *Van inhouding.***Artikel 116.**

1. Op de door den Staat en de openbare lichamen verschuldigde bezoldigingen en pensioenen kan worden ingehouden, hetgeen de ambtenaar aan hen zelf verschuldigd is.

2. Pensioenen worden geacht te dezen tevens verschuldigd te zijn door het lichaam, in welks dienst de ambtenaar stond bij het einde van den voor pensioen geldigen diensttijd.

3. Belastingen worden geacht te dezen tevens verschuldigd te zijn aan het lichaam, dat met de invordering is belast.

4. Buiten de gevallen, bedoeld in de voorgaande leden, kan inhouding alleen plaats hebben krachtens bijzondere wetsbepaling.

¹⁾ Titel III van overeenkomstige toepassing op militairen. Art. 11 der Militaire Ambtenarenwet 1931.

§ 3. *Van beslag.***Artikel 117.**

Ten aanzien van beslagen, gelegd op bezoldigingen en pensioenen, vinden de voorschriften van het gemeene recht toepassing.

§ 4. *Van korting.***Artikel 118.**

1. De Staat en de openbare lichamen kunnen op de door hen verschuldigde bezoldigingen en pensioenen ten behoeve van schuldeischers van den ambtenaar kortingen toepassen, mits deze de vorderingen van de schuldeischers erkent.

2. Als door den ambtenaar erkend gelden de vorderingen, waarvan het bestaan uit eene in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraak of eene authentieke akte blijkt.

§ 5. *Van de mogelijkheid van inhouding, beslag en korting.***Artikel 119.**

1. Bezoldiging is voor de eerste f 2000 per jaar, of deel van dat bedrag, voor inhouding, beslag en korting vatbaar tot één vierde;

voor het meerdere tot één derde.

2. Indien verscheidene bezoldigingen tegelijk genoten worden, worden zij voor de toepassing van het voorgaande lid als één bezoldiging aangemerkt.

3. Pensioen is voor de eerste f 800 per jaar, of deel van dat bedrag, voor inhouding, beslag en korting niet vatbaar;

voor de tweede f 800 per jaar, of deel van dat bedrag, is het daarvoor vatbaar tot één vierde;

voor de derde f 800 per jaar, of deel van dat bedrag, tot drie achtste;

voor de vierde f 800 per jaar, of deel van dat bedrag, tot de helft; voor het meerdere onbeperkt.

4. Indien verscheidene pensioenen tegelijk genoten worden, worden zij voor de toepassing van het voorgaande lid als één pensioen aangemerkt.

5. Indien pensioen naast bezoldiging wordt genoten, wordt het gedeelte van het pensioen, vatbaar voor inhouding, beslag en korting, berekend als volgt:

de bedragen van pensioen en bezoldiging worden samengevoegd, waarna overeenkomstig lid 3 wordt berekend, welk gedeelte voor inhouding, beslag en korting vatbaar is;

van het aldus gevonden bedrag wordt het gedeelte van de bezol-

diging, dat overeenkomstig lid 1 en 2 voor inhouding, beslag en korting vatbaar is, afgetrokken.

Artikel 120.

1. De beperkingen van het vorig artikel gelden niet ten aanzien van inhouding, beslag en korting:

a. tot verhaal van onderhoud, ingevolge de wet verschuldigd, kosten door derden ten behoeve van zoodanig onderhoud gemaakt inbegrepen;

b. ter zake van eene disciplinaire strafoplegging;

c. tot verhaal van boete, door den strafrechter opgelegd;

d. tot verhaal van hetgeen de ambtenaar ter zake van schade, in verband met de uitoefening van den dienst opzettelijk veroorzaakt, aan den Staat of een openbaar lichaam schuldig is;

e. tot verhaal van hetgeen op de bezoldiging of het pensioen is vooruitbetaald of voorgeschoten of tengevolge van onjuiste opgaven van den ambtenaar daarop te veel is betaald.

2. In geval van beslag vindt het voorgaande lid alleen toepassing, indien dit artikel in het exploit of, in geval van vereenvoudigd beslag, in de kennisgeving uitdrukkelijk is vermeld.

Artikel 121.

1. Inhouding kan plaats hebben ondanks toegestane korting of gelegd beslag en ondanks faillissement van den ambtenaar of hem verleende surséance van betaling. Tijdens faillissement is de inhouding, uitgezonderd de gevallen, bedoeld in artikel 120, beperkt tot het deel van de bezoldiging of het pensioen, dat in het faillissement valt.

2. Beslag sluit korting uit. Indien de korting plaats heeft ter zake van eene inschuld, voor welke de beperkingen van artikel 119 niet gelden, sluit beslag korting slechts uit tot het in dat artikel bepaalde deel van de bezoldiging of het pensioen, tenzij het overeenkomstig artikel 120 is gelegd.

3. Faillissement van den ambtenaar en hem verleende surséance van betaling sluiten korting uit.

Artikel 122.

1. Indien een ingehouden, in beslag genomen of gekort bedrag tusschen meerdere schuldeischers moet worden verdeeld, geschiedt de verdeling pondspondsgewijze naar evenredigheid der inschulden, voor zoover niet de eene schuldeischer boven den anderen voorrang heeft.

2. Indien naast inschulden, voor welke de beperkingen van artikel 119 niet gelden, ook andere in de verdeling moeten worden

begrepen, wordt eerst het in artikel 119 bepaalde deel van dit bedrag onder alle schuldeischers zonder onderscheid verdeeld.

§ 6. *Van overdracht van het recht op bezoldiging of pensioen, inpandgeving en soortgelijke handelingen.*

Artikel 123.

1. Overdracht, inpandgeving of elke andere handeling, waardoor de ambtenaar eenig recht op zijn bezoldiging of pensioen aan een derde toekent, is slechts geldig:

a. indien zij geschiedt met goedkeuring van den Staat, die of het openbaar lichaam, dat de bezoldiging of het pensioen verschuldigd is;

b. indien zij geschiedt aan eene instelling van openbaar nut, geplaatst op eene door Onzen Minister van Financiën opgemaakte en in de *Nederlandsche Staatscourant* openbaar gemaakte lijst.

2. Zij is bovendien slechts geldig voor het deel van de bezoldiging of het pensioen, dat overeenkomstig artikel 119 vatbaar is voor inhouding, beslag en korting.

3. Volmacht tot invordering van de bezoldiging of van het pensioen, onder welken vorm of welke benaming ook door den ambtenaar verleend, is steeds herroepelijk.

§ 7. *Slotbepaling.*

Artikel 124.

De bepalingen van dezen titel vinden overeenkomstige toepassing op: ¹⁾

a. de bezoldigingen van hen, die, anders dan krachtens eene arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht, hier te lande aangesteld zijn om buiten het Koninkrijk in openbaren dienst werkzaam te zijn;

b. de pensioenen, ingevolge eenig algemeen verbindend voorschrift verschuldigd door den Staat of eenig openbaar lichaam hier te lande aan personen, die niet zijn geweest ambtenaar of weduwe of wees van een ambtenaar;

c. de bezoldigingen en pensioenen, door een overzeesch openbaar lichaam verschuldigd, voor zoover zij hier te lande betaalbaar zijn gesteld.

¹⁾ Art. 124 is gewijzigd door art. 15 der Militaire Ambtenarenwet 1931. Vóór die wijziging luidde het artikel:

1. De bepalingen van dezen titel blijven van toepassing op de bezoldigingen van tot de Nederlandsche Land- of Zeemacht behorende ambtenaren, ook indien zij buiten het Rijk in Europa als zoodanig werkzaam zijn.

2. Zij vinden overeenkomstige toepassing op:

a. enz. (als thans.)

TITEL IV.**Bepalingen van materieel recht.****Artikel 125.**

1. Voor zoover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld, worden voor de ambtenaren, door of vanwege het Rijk aangesteld, bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur ¹⁾ voorschriften vastgesteld betreffende:

- a.* aanstelling;
- b.* schorsing;
- c.* ontslag;
- d.* bezoldiging;
- e.* wachtgeld;
- f.* dienstitijden;
- g.* verlof en vacantie en aanspraken in geval van ziekte;
- h.* overige rechten en verplichtingen der ambtenaren;
- i.* disciplinaire straffen;
- j.* administratieve instanties, als bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 3, voor zoover deze worden mogelijk gemaakt;
- k.* de wijze, waarop aan vereenigingen van ambtenaren gelegenheid wordt gegeven ten aanzien van de dezen betreffende algemeen verbindende voorschriften haar gevoelen te doen kennen.

2. Onder gelijk voorbehoud stelt het bevoegd gezag der provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders voor de ambtenaren, door of vanwege deze lichamen aangesteld, voorschriften vast omtrent de onderwerpen in het eerste lid genoemd.

[Militaire Ambtenarenwet 1931, art. 12].

Artikel 126.

1. Indien het bevoegd gezag eener provincie nalatig blijft aan het voorgaande artikel uitvoering te geven, of wel, ingeval Wij aanvulling, wijziging of intrekking van gegeven uitvoeringsvoorschriften gewenscht achten, zoodanige aanvulling, wijziging of intrekking ondanks daartoe strekkende aanmaning binnen een te stellen termijn van ten minste drie maanden niet tot stand brengt, zijn Wij bevoegd Gedeputeerde Staten uit te noodigen het noodzakelijk besluit vast te stellen. Blijven ook Gedeputeerde Staten in gebreke, zoo geschiedt de vaststelling door Onzen Commissaris in de provincie. Een ingevolge dit lid vastgesteld besluit wordt geacht van het bevoegd gezag afkomstig te zijn. De afkondiging geschiedt binnen veertien dagen, nadat het besluit door het bevoegd gezag is ontvangen; in het gebruikelijke formulier van afkondiging worden daarbij de noodzakelijke wijzigingen aangebracht.

¹⁾ Zie het Algemeen Rijksambtenarenreglement. Kon. besluit van 12 Juni 1931 (Staatsblad n°. 248).

2. Het voorgaande lid vindt overeenkomstige toepassing voor de voorschriften vast te stellen door het bevoegd gezag der gemeenten, met dien verstande, dat voor Ons Gedeputeerde Staten in de plaats treden, de uitnoodiging wordt gericht tot Burgemeester en Wethouders en dat, blijven ook dezen in gebreke, de vaststelling geschiedt door Gedeputeerde Staten. De besluiten van Burgemeester en Wethouders en van Gedeputeerde Staten behoeven Onze goedkeuring. Het bevoegd gezag der gemeenten wordt vóór goedkeuring in de gelegenheid gesteld zijn gevoelen kenbaar te maken.

3. De beide voorgaande leden vinden overeenkomstige toepassing voor de voorschriften vast te stellen door het bevoegd gezag der waterschappen, veenschappen en veenpolders, met dien verstande, dat het eerste lid toepassing vindt, indien Provinciale Staten nalatig zijn in de reglementen dier instellingen de noodige uitvoering aan artikel 125 te geven, of wel, ingeval de in deze reglementen opgenomen uitvoeringsvoorschriften naar Ons oordeel aanvulling, wijziging of intrekking behoeven, en het tweede lid, voor zoover de uitvoering van artikel 125 geheel of gedeeltelijk aan de besturen der instellingen zelf is overgelaten. In het laatste geval richten Gedeputeerde Staten de uitnoodiging tot het door hen aangewezen gezag of een door hen benoemden bijzonderen commissaris.

Artikel 127.

Tegenover den Staat of het openbaar lichaam beschikt de gehuwde vrouw zelfstandig over de bezoldiging of het pensioen, aan haar als ambtenares of gewezen ambtenares door den Staat of een openbaar lichaam verschuldigd.

TITEL V.

Strafbepaling; overgangs- en slotbepalingen.

§ 1. Strafbepaling.

Artikel 128.

1. Hij die, als partij, den vertegenwoordiger van een persoon, onbekwaam om in rechte te staan, daaronder begrepen, opgeroepen, de in het eerste lid van artikel 30 omschreven verplichting niet nakomt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste honderd gulden.

2. Het feit wordt beschouwd als eene overtreding. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 13].

§ 2. Overgangsbepalingen.

Artikel 129.

De in artikel 8 bedoelde ledenlijsten gelden voor de eerste maal, afgezien van het jaar harer vaststelling, gedurende de vijf kalenderjaren, op dit jaar volgende. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 14].

Artikel 130.

In het geval, bedoeld in artikel 139*a* der Beroepswet, vinden de artikelen 139*b*—139*h* dier wet op de Ambtenarengerechten overeenkomstige toepassing. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 14].

Artikel 131.

Het tweede lid van artikel 123 is niet van toepassing op pensioenen vóór de inwerkingtreding van Titel III toegekend. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 14].

Artikel 132.

Indien eene inhouding of eene korting reeds vóór de inwerkingtreding van Titel III is aangevangen, een beslag reeds daarvóór is gelegd, eene overdracht, eene inpandgeving of andere handeling of eene volmachtverleening reeds daarvóór heeft plaats gehad, vinden de bepalingen van Titel III, behoudens het voorgaande artikel, toepassing op de termijnen van bezoldiging en pensioen, verschijnend op of na den dag der inwerkingtreding. [Mil. Ambtenarenwet 1931, art. 14].

Artikel 133.

1. Binnen één jaar na de invoering van artikel 125 moet aan dit artikel uitvoering zijn gegeven.

2. De door het bevoegd gezag der provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders op het oogenblik van de invoering van artikel 125 vastgestelde voorschriften, die betreffen onderwerpen in dat artikel vermeld, blijven bij die invoering van kracht en worden geacht tot uitvoering van artikel 125 te zijn gegeven.

§ 3. *Slotbepalingen.*

Artikel 134.

1. Bij of krachtens algemeenen maatregel van bestuur ¹⁾ worden bepalingen vastgesteld betreffende de gevallen waarin en de voorwaarden waaronder door of vanwege het Rijk indienstneming op arbeidsovereenkomsten naar burgerlijk recht kan plaats hebben. Artikel 133, eerste lid, vindt overeenkomstige toepassing.

2. Omtrent dezelfde onderwerpen worden door het bevoegd gezag der provinciën, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders bepalingen vastgesteld, indien door of vanwege die lichamen indienstneming op arbeidsovereenkomsten naar burgerlijk recht plaats heeft. De artikelen 126 en 133, tweede lid, vinden overeenkomstige toepassing.

¹⁾ Zie het Arbeidsovereenkomstenbesluit. Kon. besluit van 3 Augustus 1931 (Staatsblad n° 354.)

Artikel 135.

De artikelen dezer wet treden in werking op een door Ons te bepalen tijdstip, dat voor verschillende artikelen verschillend kan worden gesteld ¹⁾.

Artikel 136.

Bij het inwerkingtreden van Titel III

- I. zijn, voor zoover zij nog van kracht waren, afgeschaft:
- 1°. de wet van 19 pluviôse an III (7 Februari 1795; *Bulletin des Lois* 121, n°. 640);
 - 2°. de wet van 21 ventôse an IX (12 Maart 1801; *Bulletin des Lois* 74, n°. 572);
 - 3°. het Consulaire besluit van 18 nivôse an XI (8 Januari 1803; *Bulletin des Lois* 241, n°. 2247);
 - 4°. het Keizerlijk besluit van 18 Augustus 1807 (*Bulletin des Lois* 155, n°. 2663);
 - 5°. de wet van 24 Januari 1815 (*Staatsblad* n°. 5);
 - 6°. het Koninklijk besluit van 28 Augustus 1826, n°. 40;
 - 7°. artikel 757 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering;
 - 8°. artikel 7 van de wet van 11 Juli 1908 (*Staatsblad* n°. 226), houdende instelling eener Consignatiekas;
 - 9°. artikel 22, lid 2, van de Postwet, *Staatsblad* 1919, n°. 543;
 - 10°. artikel 6 van de Wet op de Rijksverzekeringsbank, *Staatsblad* 1920, n°. 780;
 - 11°. de artikelen 64 (uitgezonderd de laatste twee leden), 65, en 66 van de Pensioenwet voor de zeemacht 1922, *Staatsblad* n°. 65;
 - 12°. de artikelen 66 (uitgezonderd de laatste twee leden), 67, en 68 van de Pensioenwet voor de landmacht 1922, *Staatsblad* n°. 66;
 - 13°. de artikelen 116 (uitgezonderd de laatste twee leden), 117—119 en 123, lid 1 *b* onder 3 en lid 2, van de Pensioenwet 1922, *Staatsblad* n°. 240;
 - 14°. de artikelen 39 (uitgezonderd de laatste twee leden), 40—42 en 46, lid 1 *b* onder 3 en lid 2, van de Militaire Weduwenwet 1922 (*Staatsblad* n°. 337);

¹⁾ Bij Koninklijk besluit van den 7den Januari 1930 (*Staatsblad* n°. 6) is bepaald:

Artikel 1.

De artikelen 1, 2, 115 tot en met 124, 127, 131, 132, 135 tot en met 137 van de Ambtenarenwet 1929 treden in werking met ingang van 15 Maart 1930.

Artikel 2.

De artikelen 125, 126, 133 en 134 van die wet treden in werking met ingang van 1 September 1930.

- 15°. de artikelen 64, lid 1 en lid 2, 65—67 en 71, lid 1 *b* en lid 2, van de Pensioenwet voor de Spoorwegambtenaren 1925. *Staatsblad* n°. 294;

II. worden in de wetgeving de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1°. artikel 374*h*, lid 7, tweede volzin, van het Burgerlijk Wetboek wordt gelezen:

„De bepalingen van bijzondere wetten en wettelijke verordeningen krachtens welke schuldeischers alleen binnen de daarin aangegeven grenzen en op de daarin bepaalde wijze ten aanzien van de geldelijke vergoedingen of uitkeeringen, in dit lid bedoeld, regten kunnen doen gelden, blijven te dezen buiten werking.”;

- 2°. in het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering wordt ingevoegd een nieuw artikel 438*a*, luidende:

„Beslag mag niet gelegd worden op goederen bestemd voor den openbaren dienst.”;

wordt ingevoegd een nieuw artikel 479*a*, luidende:

„Derden-beslag onder den Staat of openbare lichamen is, onverminderd het in artikel 438*a* bepaalde, toegelaten, echter slechts op bepaalde in het exploit of, in geval van vereenvoudigd beslag, in de kennisgeving of de vordering omschreven inschulden of goederen.

Betaling of afgifte na beslag ontlasten den Staat of het openbare lichaam, indien een vóór het beslag gegeven opdracht tot de betaling of afgifte niet meer tijdig kon worden ingetrokken.

Om redenen van openbaar belang kan de Staat of het openbare lichaam in kort geding voor den president onmiddellijke opheffing van het derden-beslag vorderen.”;

wordt aan artikel 721 toegevoegd een nieuw tweede lid, luidende:

„Beslag mag niet gelegd worden op goederen bestemd voor den openbaren dienst.”;

wordt aan artikel 727 toegevoegd een nieuw tweede lid, luidende:

„Het tweede lid van artikel 721 is op dit beslag van toepassing.”;

wordt artikel 737 gelezen:

„Op derden-beslag onder den Staat of openbare lichamen is artikel 479*a* van dit Wetboek van toepassing.”;

wordt aan artikel 758 toegevoegd een nieuw tweede lid, luidende:

„Het tweede lid van artikel 721 is op dit beslag van toepassing.”;

wordt het tweede lid van artikel 770*a* gelezen:

„Op dit beslag zijn de laatste zinsnede van het eerste lid

en het tweede lid van artikel 727 en de artikelen 728, 729, 731, 732, 733 en 734 van dit Wetboek van toepassing.”;

- 3°. in de wet van 22 Mei 1845, *Staatsblad* n°. 22, op de invordering van 's Rijks directe belastingen, worden het vierde en vijfde lid van artikel 7 gelezen:

„De bepalingen van het eerste, tweede en derde lid zijn mede van toepassing op werkgevers met betrekking tot het aan de in hunnen dienst zijnde arbeiders verschuldigde loon, en voorts met betrekking tot gagie, op hen welke gagie verschuldigd zijn. Uitgezonderd is het gedeelte van het loon, dat naar artikel 1638*g* van het Burgerlijk Wetboek alsmede het gedeelte der gagie, dat naar artikel 14*bis* niet vatbaar is voor beslag.

Zoolang het in de vordering genoemde bedrag niet ten volle is voldaan, behooren de in het vorige lid bedoelde schuldenaren met de betaling voort te gaan naar gelang zij loon of gagie verschuldigd worden.”;

wordt artikel 7*bis* gelezen:

„De bepalingen van het eerste, tweede en derde lid van artikel 7 zijn mede van toepassing op hier te lande gevestigde openbare lichamen met betrekking tot door hen verschuldigde bezoldigingen en pensioenen, voor zoover die vatbaar zijn voor beslag.

Zoolang het in de vordering genoemde bedrag niet ten volle is voldaan, behooren de in het eerste lid bedoelde openbare lichamen met betaling voort te gaan naar gelang zij bezoldiging of pensioenen verschuldigd worden.

Onze Minister van Financiën geeft de noodige uitvoeringsvoorschriften omtrent inhouding tot verhaal van belasting op bezoldigingen of pensioenen, door het Rijk verschuldigd.”;

wordt artikel 14*bis* gelezen:

„Beslag is toegelaten op gagie, met dien verstande, dat ten aanzien van dat beslag artikel 1638*g*, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek toepasselijk is.”;

- 4°. artikel 576, lid 5, van het Wetboek van Strafvordering wordt gelezen:

„De bepalingen van bijzondere wetten of wettelijke verordeningen krachtens welke schuldeischers alleen binnen de daarin aangegeven grenzen en op de daarin bepaalde wijze ten aanzien van loon of uitkeering als vorenbedoeld, rechten kunnen doen gelden, blijven te dezen buiten werking.”;

- 5°. in artikel 44 van de Dienstplichtwet wordt het vierde lid gelezen:

„4. De bepalingen van de vorige leden zijn slechts van toepassing, voor zoover het arbeidsloon, de bezoldiging, het pensioen, het wachtgeld of de andere periodieke uitkeerin-

- gen vatbaar zijn voor beslag. Gage wordt te dezen als gewoon arbeidsloon behandeld.”;
- vervalt het vijfde lid;
- wordt het tegenwoordig zesde lid vijfde lid;
- 6°. in de wet van 21 November 1924, *Staatsblad* n°. 522, tot uitvoering van artikel 90, laatste lid, der Grondwet, wordt het opschrift van § 5 gelezen:
- „Over de uitbetaling van en de inhouding op pensioenen.”;
- vervalt:
- „§ 6. Over beslag en inhouding op en over vervreemdbaarheid van pensioen.”;
- wordt artikel 14 gelezen:
- „Inhouding geschiedt door Onzen Minister van Financiën.”;
- vervalt in artikel 15 het cijfer: „119”;
- en wordt § 7 genummerd: „§ 6”.

Artikel 137.

Deze wet kan worden aangehaald als „Ambtenarenwet” met bijvoeging van het jaartal van het *Staatsblad*, waarin zij wordt afgekondigd.

Lasten en bevelen, dat deze met eene indeeling in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te 's-Gravenhage, den 12den December 1929.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

Uitgegeven den *zeven en twintigsten* December 1929.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

INDEELING VAN DE WET.

- Artt.
1—2 Titel I. Algemeene bepalingen.
- 3—114 Titel II. Van de rechtsmacht en de organisatie der gerechten en de wijze van procederen in ambtenarenzaken.**
- 3—23 HOOFDSTUK I. VAN DE RECHTSMACHT EN DE ORGANISATIE DER GERECHTEN IN AMBTENARENZAKEN.
- 3 Afd. I. INLEIDENDE BEPALING.
- 4—22 Afd. II. VAN DE AMBTENARENGERECHTEN.
- 4—14 § 1. *Van de samenstelling.*
- 15—22 § 2. *Van de werkzaamheden.*
- 23 Afd. III. VAN DEN CENTRALEN RAAD VAN BEROEP, RECHTSPREKEND IN AMBTENARENZAKEN.
- 24—114 HOOFDSTUK II. VAN DE WIJZE VAN PROCEDUREN IN AMBTENARENZAKEN.
- 24—57 Afd. I. ALGEMEENE BEPALINGEN.
- 24—29 § 1. *Van partijen, hare vertegenwoordigers en raadslieden.*
- 30—34 § 2. *Van de verplichtingen van partijen, getuigen en deskundigen en van hunne aanspraak op vergoeding.*
- 35—36 § 3. *Van kennisgevingen, oproepingen, toezending van stukken en termijnen.*
- 37—39 § 4. *Van wraking, versooning en uitsluiting van rechters.*
- 40—44 § 5. *Van de terechtzittingen.*
- 45—51 § 6. *Van de uitspraken.*
- 52—54 § 7. *Van afschrift en teruggave van processtukken; van afschrift en uittreksel van uitspraken.*
- 55—56 § 8. *Afstand van beroep; schorsing van het geding; voeging van zaken en splitsing.*
- 57 § 9. *Slotbepaling.*
- 58—101 Afd. II. VAN HET GEWOON GEDING IN EERSTEN AANLEG.
- 58—61 § 1. *Inleidende bepalingen.*
- 62—76 § 2. *Van den aanvang van het rechtsgeding en van de schriftelijke behandeling.*

77—85	§ 3.	<i>Van voorbereidend onderzoek.</i>
86—97	§ 4.	<i>Van de behandeling ter terechtzitting.</i>
98—101	§ 5.	<i>Van de behandeling in raadkamer.</i>
102—104 Afd. III. VAN EENIGE BIJZONDERE GEDINGEN IN EERSTEN AANLEG.		
102	§ 1.	<i>Van beslissing bij voorraad.</i>
103	§ 2.	<i>Van beroep vóór disciplinaire strafoplegging.</i>
104	§ 3.	<i>Van beroep bij niet of niet volledig gevolg geven aan eene veroordeeling.</i>
105—111 Afd. IV. VAN HET GEDING IN HOOGER BEROEP.		
105—107	§ 1.	<i>Inleidende bepalingen.</i>
108	§ 2.	<i>Van de behandeling.</i>
109—111	§ 3.	<i>Van de uitspraak.</i>
112—114 Afd. V. VAN HERZIENING.		
112—113	§ 1.	<i>Inleidende bepalingen.</i>
114	§ 2.	<i>Van de behandeling.</i>
115—124 Titel III. Van middelen tot bewaring en verwerking van recht.		
115	§ 1.	<i>Inleidende bepaling.</i>
116	§ 2.	<i>Van inhouding.</i>
117	§ 3.	<i>Van beslag.</i>
118	§ 4.	<i>Van korting.</i>
119—122	§ 5.	<i>Van de mogelijkheid van inhouding, beslag en korting.</i>
123	§ 6.	<i>Van overdracht van het recht op bezoldiging of pensioen, inpandgeving en soortgelijke handelingen.</i>
124	§ 7.	<i>Slotbepaling.</i>
125—127 Titel IV. Bepalingen van materieel recht.		
128—137 Titel V. Strafbepaling; overgangs- en slotbepalingen.		
128	§ 1.	<i>Strafbepaling.</i>
129—133	§ 2.	<i>Overgangsbepalingen.</i>
134—137	§ 3.	<i>Slotbepalingen.</i>

OFFICIEEL GEDEELTE.

In arrest stellen van dienstweigeraars.

*(Ministerieele beschikking van 8 December 1931,
Iste Afd., nr. 32.)*

*(Zie ook L.O. 1926, nr. 89 O (5de B.U., blz. 1291) ¹⁾ en
L.O. 1931, nr. 244.) ²⁾*

Legerorders 1931, Nr. 301.

In L.O. 1926, nr. 89 O (5de B.U., blz. 1291) ¹⁾, zooals die is gewijzigd bij L.O. 1931 nr. 244 ²⁾, worden de woorden: „Officier-Commissaris te 's-Gravenhage” vervangen door: „Officier-Commissaris te 's Hertogenbosch”.

Huisvesting van onderofficieren in de kazernegebouwen.

*Ministerieele beschikking van 8 December 1931,
IIde Afd. B, nr. 29.*

*Zie ook L.O. 1919, A 96 (5de B.U., blz. 609) en
L.O. 1923, nr. 296 (5de B.U., blz. 1018.) ³⁾*

Legerorders 1931, Nr. 302.

1. In verband met de van de zijde van belanghebbenden geuite wenschen met betrekking tot de huisvesting van onderofficieren van het beroepspersoneel in kazernegebouwen, wordt de aandacht van de commandanten van (half)regimenten en overeenkomstige onderdeelen en van hoofden van inrichtingen nogmaals gevestigd op het te dier zake bepaalde:

a. in Artikel 19, derde lid, van het Kazerneeringsreglement;

b. onder 3°. tot en met 5°. van L.O. 1919, A 96 (5de B.U., blz. 609 e.v.);

c. in L.O. 1923, nr. 296 (5de B.U., blz. 1018) ³⁾ — ook Reglement op den inwendigen dienst der infanterie 1928, Artikel 188, tweede lid, a — voor wat betreft de wijze waarop verzuimd arrest door onderofficieren wordt ondergaan.

¹⁾ Zie M.R.T. XXI, bladz. 422. Red. M.R.T.

²⁾ Zie M.R.T. XXVII, bladz. 294. Red. M.R.T.

³⁾ M.R.T. XIX, blz. 118 en blz. 241. Red. M.R.T.

2. Indien de plaatsruimte in een kazernegebouw zulks toelaat, worden de in de kazerne wonende sergeanten (wachtmeesters, fouriers) van het beroepspersoneel en wel in de eerste plaats zij, die buiten de kazerne mogen wonen, gescheiden van de dienstplichtige onderofficieren gehuisvest.

3. In afwachting van de totstandkoming van het nieuwe Reglement op den inwendigen dienst wordt voorts bepaald dat, voor zooveel het verzwaard arrest door een onderofficier wordt ondergaan in het vertrek, hem tot het verrichten zijner administratieve werkzaamheden aangewezen, nochtans in het tijdvak tusschen avondappèl en reveille daarvoor een onderofficierskamer moet worden bestemd.

Strafbevoegdheid.

Koninklijk besluit van 19 December 1931, nr. 117.

Legerorders 1931, Nr. 326.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Defensie van 16 December 1931, IIde Afdeling B, nr. 106;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

I. onder formaties, bedoeld in Artikel 41, sub. 2°, van de Wet op de krijgstucht, wordt gerekend het militair personeel, werkzaam bij den Topografischen dienst, dat jonger of lager in rang is dan de oudst of hoogst in rang zijnde der bij dezen dienst werkzame officieren van het beroepspersoneel;

II. onder de formaties, bedoeld in Artikel 39, sub. 3°, van de Wet op de krijgstucht, wordt gerekend het militair personeel, werkzaam bij den Topografischen dienst.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

Het Loo, den 19 December 1931.

WILHELMINA.

De Minister van Defensie,

L. N. DECKERS.

Uitvoeringsbepalingen.

Z.O.Z.

Uitvoeringsbepalingen.

*vastgesteld bij Ministerieele beschikking van 24 December 1931,
IIde Afd. B, nr. 36.*

1. Bovenstaand Koninklijk besluit treedt in werking op 4 Januari 1932.

2. De strafbevoegheid, bedoeld in Artikel 41, sub 2°, van de Wet op de krijgstucht, wordt, ten aanzien van het militair personeel, werkzaam bij den Topografischen dienst, dat jonger of lager in rang is dan de oudst of hoogst in rang zijnde der bij dezen dienst werkzame officieren van het beroepspersoneel, uitgeoefend door laatstbedoelden officier.

3. De strafbevoegheid, bedoeld in Artikel 39, sub. 3°, van de Wet op de krijgstucht, wordt ten aanzien van het militair personeel, werkzaam bij den Topografischen dienst, uitgeoefend door den Commandant der Iste Infanteriebrigade (Brigade Grenadiers en Jagers).

Verboden geschriften.

*Ministerieele beschikking van 26 Januari 1932,
IIde Afd. B, nr. 84.*

(Zie ook L.O. 1931, nr. 225 O.) ¹⁾

Legerorders 1932, Nr. 34 O.

In L.O. 1931, nr. 225 O ¹⁾, worden de volgende wijzigingen gebracht.

In § 6, regel 1 v.b., wordt vóór „Andere” het cijfer „1” gesteld.

Aan deze § wordt een nieuw lid toegevoegd luidende:

2. De militaire autoriteiten zullen van de hun in artikel 19, c, van het Reglement betreffende de krijgstucht verleende bevoegdheid geen gebruik maken, dan na ter zake het welnemen van den Minister van Defensie te hebben gevraagd.

In de BIJLAGE wordt onder „I. Binnenlandsche geschriften” na „22. Revolutionnaire liederenbundels” toegevoegd:

„23 | Oorlog of vrede | Wekelijks”

¹⁾ M.R.T. XXVII, blz. 289 en vlgg. Aldaar is op blz. 290 boven het ten onrechte als tweede lid van § 5 overgedrukte, uitgevallen: „§ 6.”

Oproeping in werkelijken dienst.

De commandant van een legeronderdeel richtte zich met het onder-
volgend schrijven tot den Minister van Defensie:

Hierbij heb ik de eer Uwer Excellentie het nummer van
19...., van de Courant aan te bieden, welk nummer
een artikel bevat van den dienstplichtige X., met groot verlof te
.....

Het door den dienstplichtige X. aangehaalde feit heeft zich als
volgt toegedragen.

.....
.....
Bijgaand artikel nu, geeft willens en wetens een geheel valsche
voorstelling van den gang van zaken.

In verband met het bovenstaande moge ik Uwe Excellentie ver-
zoeken machtiging te verleenen om den dienstplichtige X. voor
8 dagen onder de wapenen te roepen, teneinde mij in de gelegenheid
te stellen hem met 8 dagen streng arrest te straffen.

Hierop heeft de Minister geantwoord, zulks aan den Chef van
den betrokken Commandant:

DEPARTEMENT VAN DEFENSIE.

Litt. H 35.

—
ONDERWERP:

Oproeping in werkelijken dienst.

—
's-Gravenhage, 25 Maart 1931.

Onder verwijzing naar den brief van den Commandant van
....., deel ik U het volgende mede.

De dienstplichtige met groot verlof X. verkeerde, toen hij het
geïncrimineerde artikel schreef, niet in een der gevallen, genoemd
in Artikel 62 van het Wetboek van Militair strafrecht.

Uit den brief van den Auditeur-Militair van 19....
moet voorts worden afgeleid, dat het schrijven van bedoeld artikel
mede niet oplevert een feit als omschreven in de artt. 108, 110 en
150 van het Wetboek van Militair strafrecht (zie Artikel 60, aan-
hef en sub 2° van genoemd wetboek).

Mitsdien kan X. voornoemd in het onderwerpelijk verband niet
als militair worden aangemerkt en kan hij derhalve ook geen krijgs-
tuchtelijk vergrijp hebben gepleegd.

In verband daarmee kan ik niet de machtiging verleenen om
den dienstplichtige X. op grond van het bepaalde in Artikel 36,
eerste lid, c, juncto Artikel 36, tweede lid, der Dienstplichtwet, in
werkelijken dienst te doen roepen.

Het aan het slot van diens in den aanhef genoemden brief te mijner kennis gebrachte voornemen van den Commandant van om X., nadat deze in werkelijken dienst zou zijn gekomen, te straffen met acht dagen streng arrest, geeft mij aanleiding U uit te noodigen dien Commandant te wijzen op de verplichting van den strafoplegger om den verdachte te hooren, alvorens de krijgstuchtelijke straf te bepalen (Artikel 46 van de Wet op de Krijgstucht en Artikel 29 (2) van het Reglement betreffende de Krijgstucht).

De Minister van Defensie,
L. N. DECKERS.

Behandeling van teruggekeerde deserteurs.

In dato 13 November 1931 richtte een Regimentscommandant zich met het volgende schrijven tot den Minister van Defensie:

Ik deel U mede, dat op 12 November j.l. door de Militaire Politie te is aangehouden de reserve-korporaal X., behorende tot mijn o. h. regiment.

X. stond gesignaleerd in het Algemeen Politieblad wegens het niet hebben voldaan aan de oproeping om op 1 October 1923 in werkelijken dienst te komen.

Hij heeft zich heden 13 November bij mijn o.h. regiment aangemeld.

Ik moge U verzoeken mij wel te willen berichten hoe met X. moet worden gehandeld.

In afwachting van Uw antwoord is hij door mij huiswaarts gezonden.

Hierop heeft de Minister geantwoord:

DEPARTEMENT VAN DEFENSIE.

IIe Afdeling B, nr. 28.

's-Gravenhage, 23 November 1931

Naar aanleiding van Uw brief van 13 November 1931, nr., deel ik U mede, dat de zaak van den reserve-korporaal X. behandeld dient te worden overeenkomstig het gestelde in artikel 10 van de Regtspleging bij de Landmacht.

Voorts deel ik U mede, dat het met groot verlof zenden van den betrokken reserve-korporaal, in het onderhavige geval, niet in overeenstemming is met het bepaalde in L.O. 1922, nr. 75 (5de B.U., blz. 869). ¹⁾

De Minister van Defensie,
Voor den Minister,
De Secretaris-Generaal,
WOLTMAN.

¹⁾ L.O. 1922, nr. 75 (5de B.U. blz. 869) bepaalt o.m. dat de beslissing nopens het met groot verlof zenden van een bij zijn korps teruggekeerd deserteur, niet mag worden genomen dan na ter zake ingewonnen advies van den auditeur-militair.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Collectieve ongehoorzaamheid bij de Britsche marine.

(Het Lucia-geval).

De krijgstucht bij de Engelsche zeemacht — steeds zeer hoog geroemd — gaat den laatsten tijd wèl over de tong. Het verleden zomer voorgevallene, een zóódanige dienstweigering dat een geheel smaldeel eenvoudig niet naar zee kon gaan, heeft in Groot-Brittannië, zoo gevoelig voor alles wat zijn vloot raakt, algemeene ontsteltenis gewekt en ook in het buitenland diepen indruk maakt, zeer ten nadeele van de wereldpositie van het land en zijn crediet, in die mate zelfs dat de financieele crisis mede dáárdoor verergerd werd. Dergelijke uitpattingen had men bij een goed gedisciplineerde zeemacht niet verwacht. Intusschen had zich in het begin van het jaar óók reeds een ernstig geval van collectieve dienstweigering voorgedaan, zij het ook van veel minder omvang en als gevolg van geheel andere oorzaken. Wij bedoelen het gebeurde in Januari 1931 aan boord van het moederschip voor onderzeebooten „Lucia” te Devonport. In „The naval and military” record” van 28 Januari 1931 lezen we destijds reeds de zeer uitvoerige verslagen van het verhandelde in de krijgsraden, ter berechting van een viertal der beschuldigde schepelingen benoemd. Kort geleden ontvingen wij van een belangstellend lezer uit Indië over deze zaken een schrijven, waarin wij gaarne aanleiding vinden om aangaande dat Lucia-geval, aan de hand van evengenoemde verslagen, ook in het M.R.T. nog eenige mededeelingen te doen en daaraan tevens enkele beschouwingen vast te knoopen. De feiten zijn op zich zelve zeer eenvoudig. Zr. Ms. „Lucia” had tot het ondergaan van verschillende voorzieningen geruimen tijd in het droogdok gestaan en was bestemd om Donderdag 8 Januari met de vloot zee te kiezen.¹⁾ Het schip zou 31 December het dok verlaten, doch door de ongunstige weersgesteldheid was dit pas den volgenden dag, 1 Januari dus, mogelijk. Daarna bleef er slechts een zeer korte tijd over om kolen en munitie te laden, schoonschip te maken, te schilderen en zeeklaar te maken.²⁾ In verband daarmede was het niet mogelijk om Zaterdag 3 Januari aan de bemanning weekeind permissie toe te staan en werd bovendien door den eersten officier, zulks met goedvinden van den commandant van het schip en van den commandeerenden admiraal, order gegeven dat door een deel der opvarenden ook den volgenden (Zondag)

¹⁾ De „Lucia” is in verband met het gebeurde op 4 Januari, niet met de vloot op 8 Januari uitgelopen.

²⁾ „Looking smart, fit for going to a foreign port”.

morgen eenige scheepswerkzaamheden, bestaande in schoonschip maken, moesten worden verricht. Toen nu dien morgen het bevel daartoe werd gefloten, („Out pipes, both watches for exercise. Fall in”) werd daaraan door velen geen gevolg gegeven. Meer dan 30 schepelingen bleven benedendeks en hadden den toegang tot hun verblijf, van binnen, afgesloten. Op last van den provoost werd echter door één van hen de afsluiting verbroken. In het verblijf afgedaald, gaf die onderofficier daarop in het algemeen de order om naar boven te gaan en aan te treden op het halfdek. Niemand bewoog zich echter of zeide een woord. Na eene herhaling van het bevel, waarbij de provoost er met nadruk op wees, dat zijn order alle ter plaatse aanwezigen betrof, gaven vier hunner daaraan gevolg, 31 anderen echter ook toen niet. Deze laatsten zijn vervolgens in arrest gesteld en overgebracht naar de Marinekazerne aan den wal. De commanderende admiraal (Sir Hubert Brand) benoemde onmiddellijk een raad van onderzoek (Court of Inquiry), bestaande uit de kapiteins ter zee Horton (voorzitter), Sedgwick en Prickett, resp. commandant van Zr. Ms. „Resolution”, van de Artillerieschool en van Zr. Ms. „Norfolk”. Deze commissie ving haar onderzoek terstond aan en zette dat met groote voortvarendheid voort. Naar aanleiding van haar verslag besliste de Admiraliteit dat vier schepelingen, allen „able seaman”, voor een krijgsraad zouden worden terechtgesteld, terwijl de zaak ten aanzien van alle anderen, na afloop van dat gerechtelijk onderzoek, langs krijgstuuchtelijken weg (summarily) zou worden afgedaan. Waarom juist deze vier verdachten anders werden berecht dan de 27 overigen blijkt niet; oppervlakkig oordeelend is men geneigd allen even schuldig te achten, zoodat dit verschil weinig gemotiveerd schijnt. Het wekt den indruk en deze wordt versterkt door den inhoud en de bewoordingen van het, naar aanleiding van het gebeurde gepubliceerde officieele communiqué, dat de Admiraliteit den ernst van het voorgevallene zooveel mogelijk trachtte te verzachten.

Naar onze opvattingen zou alsnu één Krijgsraad moeten worden belast met het onderzoek en de berechting van alle vier beklagden, wier misdrijven nauw met elkander samenhangen. Veel dubbel werk zou kunnen worden voorkomen en de eenheid en juistheid van de rechterlijke beslissing zouden er door worden gebaat. Ieder der beklagden heeft echter voor een afzonderlijken krijgsraad terecht gestaan en telkens waren die krijgsraden, althans wat de rechtsprekende leden betreft, op andere wijze samengesteld. Een enkele maal deed zich het geval voor dat een der leden ook zitting had gehad in een vorigen krijgsraad. Daartegen maakte de verdediger dan dadelijk bezwaar en met succes: dat gewraakte lid werd dan door een ander vervangen.

Eene bepaling blijkens welke de Engelsche wetgeving eene zoodanige omslachtige rechtspleging uitdrukkelijk voorschrijft, hebben wij niet gevonden, duidelijk bleek echter ook in dit geval hare ondoelmatigheid: de behandeling van een volgende zaak was vrij-

wel eene herhaling van de voorafgaande, alleen de opgelegde straffen liepen nog al uiteen.

Als eerste beklagde stond nu op 20 Januari 1931 in het openbaar terecht de „able seaman” Thomas Gratton, ter behandeling van wiens zaak door den vlootvoogd te Devonport een Krijgsraad (Court-martial) was benoemd, samengesteld uit de kapiteins ter zee Arthur Dowding, Sir Lionel Sturdee en Henri Boxer en de kapitein-luitenants Cavendish en Pillans. Als „prosecutor”, te vergelijken met ons Openbaar Ministerie, was aangewezen de bovengenoemde kapitein ter zee Horton, terwijl de deputy-judge-advocate van de vloot optrad als adviseur van den Krijgsraad (tevens belast met griffierswerkzaamheden). Met de verdediging („accused’s friend”) was belast de lieutenant-commander Clift van de „Lucia”, daarin bijgestaan door den „solicitor” Mr. Mayburne Pearce.

De beschuldiging was tweeledig:

1°. Wilfully disobey the lawful command of Lieut-Com. John Walter Hoskyns, R. N. H.M.S. Lucia, his superior officer, when ordered tot „Fall in” as part of „Both watches for exercise”;

2°. Wilfully disobey the lawful command of Master-at-Arms William, Henry, Atwill Hingston, Official No. D.M. 35732, H.M.S. Lucia, his superior officer, when ordered to clear off the mess-deck and „fall in” on the quarter-deck.

Deze telastlegging werd ter terechtzitting nog nader aangevuld door voorlezing van de z.g. „circumstantial letter”, zijnde eene meer uitvoerige akte van beschuldiging, waarin de eigenlijke feiten die tot de vervolging aanleiding gaven, aan de hand van het door de court of inquiry gehouden onderzoek in het kort, hoewel nog vrij omstandig, waren vermeld.

De beklagde verklaarde zich niet schuldig (pleaded „Not guilty”). Dit heeft volgens de Engelsche rechtspleging het in onze oogen eenigszins vreemd aandoende gevolg, dat nu aan den beklagde geen enkele vraag betreffende het gebeurde mag worden gesteld. Uit diens mond hooren wij dan ook gedurende den geheelen duur der terechtzitting geen woord. Wel lezen we uitvoerige verklaringen van verschillende getuigen, in de voornaamste plaats den eersten officier van de „Lucia”. De ondervraging geschiedde eerst door den prosecutor, een enkele maal aangevuld door een korte vraag van den judge-advocate, vervolgens door den verdediger, bij monde van Mr. Pearce, daarna nog weder door beide eerstgenoemden. Laatstgenoemde (Mr. Pearce) vooral, in zijne „cross-examination” stelde zeer breedvoerige, met de beschuldiging somtijds slechts in verwijderd verband staande, vragen. In de eerste plaats trachtte hij twijfel te vestigen aangaande de noodzakelijkheid van het werk op Zondag, zulks in verband met het betrekkelijke voorschrift van de Naval Discipline Act: „The ship’s company is not to be employed on Sundays in any work or duty other than that which may be strictly necessary for the public service”. De eerste officier hield die noodzakelijkheid uitdrukkelijk staande, omdat het schip,

wilde men op tijd zeeklaar zijn, *Maandag* buitenboord moest worden geschilderd en dat niet gaat als het daar ter plaatse nat is, hetgeen het geval geweest zou zijn als het schoonschip maken tot dien dag was uitgesteld.

Hierop aansluitend suggereerde de verdediger door zijne vragen de meening, dat de aanleiding tot de ten laste gelegde ongehoorzaamheid haar eigenlijken oorsprong had in algemeene ontevredenheid van de bemanning van de Lucia (ook Vrijdag en Zaterdag was al overgewerkt) en zulks dan in het bijzonder als gevolg van de dienststopvattingen en de wijze van optreden van den eersten officier, hetgeen door dezen echter met nadruk werd ontkend, al moest hij toegeven dat de Lucia de laatste maanden niet was geweest „a happy ship”.

Nadat als getuigen ook waren gehoord de kwartiermeester die de in de beschuldiging genoemde order van den eersten officier had gefloten en de provoost Hingston, benevens nog een drietal andere onderofficieren, concludeerde de „prosecutor” in zijn „summing up” dat beide punten van de telastelegging bewezen waren. Vervolgens kreeg Mr. Mayburne Pearce gelegenheid tot het houden van een uitvoerige verdedigingsrede. Hij begon met er op te wijzen dat de wet (Section 17 van de Naval Discipulin Act) eischt gehoorzaamheid aan een wettig bevel van een meerdere. Daartoe was z.i. noodig een bepaalde order individueel gericht tot een bepaald persoon, hetgeen i.c. niet het geval is geweest. Bovendien moet die persoon dan opzettelijk (wilfully) aan dat bevel niet hebben voldaan. Ook dit zou niet bewezen zijn, nu niet is aangetoond dat beklagde de bewuste door den kwartiermeester gefloten order heeft gehoord. Een soortgelijk betoog zou, aldus de raadsman, ook opgaan ten aanzien van het tweede punt der beschuldiging: niemand zou zelfs getuigd hebben dat Gratton ter plaatse aanwezig was toen de provoost de in de telastlegging bedoelde order gaf.

Ofschoon zeker niet van belang ontbloomt, heeft de gehouden pleitrede den Krijgsraad niet van de juistheid der aangevoerde argumenten kunnen overtuigen. Na in raadkamer te hebben beraadslaagt, besliste het gerecht dat de beide ten laste gelegde feiten bewezen waren en veroordeelde het den schuldige tot drie maanden „hard labour” met ontslag uit den dienst van Zijne Majesteit.

Volgens Nederlandsch militair recht zou de rechterlijke beslissing wellicht anders zijn uitgevallen en in het bijzonder aan den door de verdediging naar voren gebrachten eisch, dat het bevel tot een bepaald persoon gericht moet zijn, meer beteekenis zijn gehecht, zoodat met name het feit genoemd in het eerste punt der beschuldiging, geoordeeld zou zijn niet te vallen onder het begrip „opzettelijk ongehoorzaamheid”, strafbaar gesteld in art. 114 W. v. M. S. Toch vinden we ook in onze militaire jurisprudentie wel eens een enkel voorbeeld waarbij in een overeenkomstig geval — nog onder de oude wetgeving — die eisch is losgelaten. In een sententie van het H.M.G. van 11 September 1885, waarbij artt. 97 en 98 C.W.W.

werden toegepast, komt de overweging voor: „dat alhoewel aan dien schepeling (die verklaard had geen dienst te willen doen) door geen zijner meerderen een bevel tot eene speciale en bepaalde dienstverrichting bij name is gegeven, dit ook niet noodig was, daar hij wist, welke werkzaamheden tot zijn plichten behoorden en hij op de signalen voor de verschillende diensten (als busschieter) opzettelijk is weggebleven;”.

In overeenstemming met de beslissing in zake punt 2 der telastlegging, ten aanzien van den persoon, veroordeelde het H.M.G. bij sententie van 16 Juni 1877 een tot een marcheerend detachement behoorenden soldaat, die na eene halte op het herhaalde bevel van den detachemens-commandant aan den troep om weder op marsch te gaan, telkens antwoordde met het tegenbevel „halt”. Van jongeren datum is het in hooger beroep bevestigde vonnis van den Krijgsraad te 's Hertogenbosch van 1 September 1916 ¹⁾ in eene zaak waarin, evenals in het Lucia-geval, een algemeene order tegelijkertijd gericht tot een groot aantal militairen, door 19 hunner niet werd opgevolgd. Zij hadden n.l. bij eene oefening, nadat het signaal „attaqueeren” was gegeven niet, voldaan aan het bevel „voorwaarts” van hun sectie-commandant, maar waren voor een te doorwaden plas blijven staan.

Hierboven wezen wij reeds op het tweeledige van de telastlegging. Zij doet eenigszins eigenaardig aan nu de geïmputeerde ongehoorzaamheid eenzelfde order betreft, zij het dan ook dat die order in verschillenden vorm en door of namens twee verschillende meerderen werd gegeven. Ten onzent beperkt de beschuldiging zich in dergelijke gevallen gewoonlijk tot één feit van ongehoorzaamheid. Practisch, voor de straftoemeting, zal het weinig belang hebben; daarvoor worden toch alle omstandigheden waarmede het misdrijf gepaard gaat, in aanmerking genomen en vermoedelijk zou ook in de Luciazaak het vonnis niet anders zijn uitgevallen indien de vervolgende autoriteit alleen het tweede punt had ten laste gelegd. Een zéér enkele maal is in de Nederlandsche militaire rechtspraak wel eens de Engelsche methode gevolgd. Dit was het geval in de zaak berecht door het H.M.G. bij sententie van 2 October 1914 (M.R.T. X, blz. 267). Ten laste gelegd was het niet voldoen aan een bevel, eerst gegeven door een onderofficier, vervolgens door een officier, waarop zoowel in eersten aanleg als in appèl, eene veroordeeling is gevolgd wegens *twee* feiten van dienstweigering en deze zelfs niet eens zijn beschouwd als ééne voortgezette handeling.

De behandeling ter terechtzetting van de drie Krijgsraden van de volgende beklagden bracht verder weinig nieuws, zij was gedeels eene herhaling van de eerste zaak al bracht de raadsman wel telkens hier en daar eenige variatie in zijne pleidooien. In de tweede, en ook in de vierde, zaak steld Mr. Pearce een reeks van

¹⁾ M.R.T. XIII, blz. 232. Men zie verder de Mem. v. Toel. op artt. 114 W.v.M.S. bij Van der Hoeven, II, blz. 231.

vragen betreffende den weg dien een schepeling heeft te volgen, als hij meent dat hem een onrechtmatig bevel wordt gegeven (zulks in verband met de hierboven reeds geciteerde bepaling aangaande den dienst op Zondag). Natuurlijk geldt ook in Engeland dan de regel: gehoorzamen, daarna desgewenscht gevolgd door een beklag.

Verschil van inzicht tusschen den verdediger en den eersten officier van de „Lucia” bleef bestaan over de vraag of werk op Zondag al dan niet geoorloofd was en, zoo die vraag bevestigend beantwoord mocht worden, of er dan in het onderhavige geval voldoende redenen van urgentie waren, een eisch waaraan — ook de eerste officier stemde dat toe — in elk geval moet worden vastgehouden.

Evenals de eerste beklagde verklaarden ook de drie anderen zich „not guilty”. Ook zij werden echter schuldig bevonden en veroordeeld, No. 2 tot 6 maanden hard labour met ontslag uit den dienst, No. 3 en No. 4, in aanmerking genomen hunne gunstige antecedenten, tot 6 maanden gevangenisstraf (detention). In verband met het hierboven opgemerkte betreffende de strafmaat valt er nog de aandacht op, dat aan den tweeden beklagde alléén het *tweede* punt der beschuldiging was ten laste gelegd.

Ten slotte willen wij nog de aandacht vestigen op de snelle wijze waarop deze zaak in Engeland is behandeld. Op 4 Januari vonden ernstige misdrijven tegen de krijgstucht plaats en reeds op 20 Januari was het eerste vonnis geweest. Onze militaire rechtspraak zou daaraan een voorbeeld kunnen nemen. In Nederland zouden daarmede allicht maanden gemoeid zijn. Een „schlagend” bewijs ter vergelijking levert de berechting van het bekende oproer in de Kromhoutkazerne te Utrecht op 2 Mei 1918 (dus nog wel in mobilisatietijd!) Het krijgsraadvonnis werd eerst op 11 September d.a.v. geweest, de sententie van het H.M.G. draagt als dagteekening 6 Juli 1919!

Voor een deel is zeker ook de regeling in de *wet* voor de militaire strafvordering getroffen, van die langzame afdoening ten onzent de oorzaak. En dan te bedenken, dat er nog voorstanders zijn van eene introductie in de militaire rechtspleging, bovendien, van het rechtsmiddel van cassatie.

Opzettelijke ongehoorzaamheid en beklag over een gegeven order.

Kort geleden werd ons het volgende geval medegedeeld:

Een militair ontving van een meerdere een order, doch weigerde uitdrukkelijk aan dat bevel te gehoorzamen. De betrokken commandeerende officier maakte de zaak op de gewone wijze aanhangig bij den militairen rechter.

Middelerwijl diende eerstgenoemde militair, met gebruikmaking van art. 71 Wet Krijgstucht, over die hem gegeven order zijn beklag in. De vraag was nu, welke beslissing had de meerdere, bevoegd tot het nemen van een beschikking op dat beklag, in dit geval te geven?

Naar onze meening zal in een dergelijk geval een beklag eenvoudig niet ontvankelijk, niet voor behandeling vatbaar verklaard moeten worden. Het tweede lid van art. 71 bepaalt uitdrukkelijk dat de verplichting om de order op te volgen, door het beklag niet wordt opgeheven. Beklag over een order die men heeft geweigerd op te volgen, komt niet te pas en heeft ook geen zin. Alsdan geeft de wet andere voorschriften. De nalatige militair is door zijne weigering geworden verdachte van een misdrijf en de strafrechter wordt alsnu de aangewezen autoriteit om daarover en dat is dus mede en wel in de eerste plaats over de rechtmatigheid van de ontvangen order, eene beslissing te geven. Bij het gerechtelijk onderzoek heeft de verdachte ruimschoots de gelegenheid om zijne bezwaren tegen die order naar voren te brengen. Heeft de rechter zijn vonnis gewezen en is dat onherroepelijk geworden, dan is de zaak daarmede uit.

Bovengenoemd geval deed ons denken aan eene andere daarop gelijkende, eveneens afkeurengswaardige methode, welke wel eens door den mindere tegenover een meerdere wordt aangegrepen met de bedoeling om zich langs dien weg in een gunstige positie te brengen. De mindere n.l. die zich bijv. onkrijgstuchtelijk heeft gedragen en aan wien de meerdere heeft medegedeeld dat hij te dier zake rapport zal maken, haast zich nu zijnerzijds zijn beklag te doen over de behandeling van dien meerdere ondervonden. Een beklag onder die omstandigheden ingebracht, gewoonlijk getuigende van een onmilitaire mentaliteit, zal met de noodige reserve moeten worden behandeld. Houdt het rechtstreeks verband met het feit terzake waarvan rapport is ingebracht, dan gaat het op in het krijgstuchtelijk onderzoek en zal dan daarnevens voor verdere behandeling niet vatbaar zijn.

Fisikaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Bij Kon. besluit van 7 Januari 1932, No. 36, is de officier van administratie der 1e klasse bij de zeemacht Mr. G. H. van Driel, in verband met diens uitzending naar Nederlandsch-Indië, met ingang van 1 Februari 1932 ontheven van de opdracht der werkzaamheden van fisikaal bij den Krijgsraad in de directie der Marine te Willemsoord en zijn deze werkzaamheden met ingang van dien datum opgedragen aan den hoofdofficier van administratie der 2e klasse bij de zeemacht Mr. D. Tollenaar, benoemd leeraar aan het Koninklijk Instituut voor de Marine.

Lectuur in de kazernes.

Vragen van Mejuffrouw *Westerman* in verband met het ten verkoop aanbieden van lectuur aan soldaten in de kazernes. (Ingezonden 25 November 1931).

Is het den Minister bekend, dat in de kazernes bijbeltjes en Protestantisch Christelijke lectuur ten verkoop aan de soldaten worden aangeboden door burgers, die daarvoor speciale toestemming schijnen te hebben?

Acht de Minister het mogelijk de verspreiding van Rooms-Katholieke of vrijzinnig-godsdienstige lectuur, bijv. brochures van Ds. Hugenholtz of Prof. Heering, te verbieden, wanneer het colporteren met Protestantisch Christelijk lectuur wordt toegelaten?

Meent de Minister niet, dat de kazerne niet het terrein mag zijn voor het maken van propaganda voor welke richting ook?

Is de Minister bereid, den commandanten der kazernes te berichten, dat colportage van welke lectuur ook niet mag worden toegelaten en reeds afgegeven machtigingen tot het betreden der kazernes in te trekken?

Antwoord van den heer *Deckers*, Minister van Defensie. (Ingezonden 17 December 1931).

1. Reeds sedert vele jaren wordt enkelen personen toegestaan in kazernes, hospitalen, enz. den militairen den Bijbel en door den leger- en vlootpredikant in algemeenen dienst geschikt geachte lectuur aan te bieden. Deze aanbieding geschiedt met machtiging van den Minister van Defensie en zonder winstbejag. De onkosten, aan het werk verbonden, worden uit liefdegaven bestreden. Het werk ondervond, ook onder de militairen, veel waardeering en gaf geen aanleiding tot klachten.

2. Ondergeteekende blijft vrij in het onthouden van den toegang tot militaire gebouwen en terreinen aan wien ook, en in het verbieden der aanbieding van lectuur, welke ook, indien hij zulks noodig acht. Bovendien geldt de bepaling, dat het verspreiden van lectuur onder militairen in militaire gebouwen en op militaire terreinen en voorts in de rust van militaire oefeningen alleen mag plaats vinden met vergunning van den commandant.

3. De derde vraag wordt bevestigend beantwoord. Ondergeteekende wijst er echter op, dat in bovenbedoelde geschriften geen propaganda wordt gemaakt voor een bepaalde godsdienstige of kerkelijke richting. Overigens wordt de lectuur niet opgedrongen, doch op gemakkelijke wijze verkrijgbaar gesteld voor hen, die het bezit er van op prijs stellen.

4. Op grond van het bovenstaande moet ondergeteekende de laatste vraag ontkennend beantwoorden.

(Handelingen Tweede Kamer, 1931—1932.
Aanhangsel 60. Bladz. 73.)

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Art. 134bis Wetboek van Strafrecht.

Mr. Clavareau verzocht ons nog de volgende opmerking te willen plaatsen:

Naar aanleiding van het onderschrift, dat de hooggeachte Redactie aan mijn artikel over art. 134bis W. v. Strr. (Zie blz. 313) heeft willen toevoegen, zoude ik nog willen opmerken, dat ook in het stelsel der Redactie aanvulling van art. 78, 1°. Inw. Mil. Strafen Tuchtr. noodig is. ¹⁾ Immers in dat systeem staat de niet-militair, die onder staat van beleg zonder succes uitlokt tot een misdrijf omschreven in het W. Mil. Strr. of in de arts. 92—114 W. v. Strr., nog niet voor den Krijgsraad terecht. Art. 134bis staat nu eenmaal in den vijfden Titel van het tweede Boek. Het gevolg is, dat thans poging tot uitlokking niet subsidiair zal kunnen worden ten laste gelegd bij vervolging voor den militairen rechter.

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan een onbevoegd gegeven dienstbevel.

door

Mr. D. J. VEEGENS,

Advocaat te 's-Gravenhage.

Op blz. 556 van dit nummer vindt men een vonnis van den Krijgsraad voor de Landmacht van 23 Februari 1931, dat door het Hoog Militair Gerechtshof bij zijn sententie van 14 April 1931 zonder eenige verdere motiveering is bevestigd, behalve ten aanzien van de opgelegde straf. Schrijver dezes was in hooger beroep als raadsman aan den beklaagde toegevoegd en heeft in den breede bepleit, dat de veroordeeling ten onrechte was uitgesproken. Het Hoog Militair Gerechtshof heeft dit betoog implicite onjuist geoordeeld.

Wat was het geval? In opdracht van een opperwachtmeester-instructeur gelast een wachtmeester een huzaar op een bepaald uur na afloop van den dienst met zijn paard in veldtenue opgepakt in den stal aanwezig te zijn. De huzaar weigert aan dit bevel te gehoorzamen. Het was, onbetwist en onbetwistbaar, een bevel

¹⁾ Noodig niet, wenschelijk misschien wèl. De wetgever heeft echter bij de uitbreiding van de militaire rechtsmacht bedoeld in art. 78 Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht, gemeend „groote voorzichtigheid” te moeten betrachten. (Zie de Mem. v. Toelichting bij Kempen, blz. 203).

betreffende een dienstaangelegenheid. Evenwel stond tevens vast, dat dit bevel werd gegeven *uitsluitend* bij wijze van straf, omdat de huzaar naar het oordeel van den opperwachtmeester een bevolen exercitie niet vlug genoeg uitvoerde. De beide onderofficieren waren tot het geven van dit bevel niet bevoegd (art. 29 R.K.) en maakten zich daarmede zelfs schuldig aan het misdrijf van art. 140 W.v.M.S. ¹⁾

Het Hof werd dus gesteld voor de vraag, of opzettelijke ongehoorzaamheid aan een dienstbevel, klaarblijkelijk gegeven in strijd met de wet en een reglement, immers tegen hun niet voor tweeërlei uitleg vatbare bepalingen in, strafbaar is. *)

In het gemeene strafrecht, bij de verhouding van den burger tot de overheid, is dit geen vraag. Men leze slechts de Memorie van Toelichting op art. 180 W.v.S. bij Smidt II, blz. 170: „Wat toch is het eigenlijke karakter van rebellie? Schending van den eerbied aan de *wet* verschuldigd, door verzet tegen de beampten met hare uitvoering belast. Niet de persoon des ambtenaars, maar de ambtenaar als zoodanig, wanneer, waar en zoolang hij is het orgaan der wet, vereischt de bijzondere bescherming der strafwet.” Hier wordt dus de leer van den rechtsstaat gehuldigd, evenals in de rechtspraak van den Hoogen Raad, die over het algemeen, behoudens eenige ruimte ten aanzien van de politie, bij de wederspanning de legaliteitsleer is toegedaan. Het Wetboek van Strafrecht voert dit ook door bij de verhouding tusschen het burgerlijk en het militair gezag: de bevelhebber der gewapende macht, die weigert of opzettelijk nalaat op de vordering van het bevoegde burgerlijk gezag de onder zijn bevel staande macht aan te wenden, is slechts strafbaar indien die vordering *wettig* was (art. 357 W.v.S.).

In hoeverre geldt nu hetzelfde in zuiver militaire verhoudingen? Brengt hun geheel ander karakter een verplichting tot gehoorzaamheid van verdere strekking mede? Er is zeker onderscheid. Het is onmogelijk in militaire verhoudingen de wederzijdsche bevoegdheden en verplichtingen even scherp te omschrijven als in burgerlijke. Het contact van den meerdere met zijn minderen duurt van den ochtend tot den avond en betreft bijna al hun doen en laten; dat van den ambtenaar met de burgers is van korten duur en betreft

1) Opdat men mij niet eventueel een feitelijk punt zal tegenwerpen, teeken ik hier aan, dat de huzaar ten onrechte verzuimd heeft zich bijv. bij den Eskadronscorpscommandant over het bevel te beklagen, waartoe hij den tijd gehad heeft.

Het is geenszins mijn bedoeling dat de onder-officieren vervolgd hadden moeten worden daar hun wijze van optreden, hoewel onjuist, toch alleszins begrijpelijk is.

*) Het geheele betoog van den geachten schrijver staat of valt met de al of niet juistheid van de premisse, dat de order werd gegeven uitsluitend bij wijze van straf. Staat dit echter wel onomstootelijk vast? Is het niet mogelijk dat de order (ook) werd gegeven met de bedoeling om den betrokkene nog eens een extra-les te geven in eene oefening waarin hij dien dag was tekort geschoten?

telkens slechts één bepaald onderwerp. Ook kunnen de meeste bevelen hun uitwerking slechts hebben, indien zij met den meest mogelijken spoed opgevolgd worden. De ondergeschiktheid is de ziel van den militairen dienst. Zonder haar kan de weermacht niet voldoen aan haar bestemming als een volstrekt betrouwbaar machtsmiddel in handen der Regeering. Vandaar dan ook de bepaling, dat het beklag over een order de verplichting om haar op te volgen niet opheft (art. 71 W.K., tweede lid).

Evenwel vindt men in de litteratuur verschillende uitzonderingen op den regel in zijn meest volstreekte gedaante aangenomen. Tot dusver hebben voornamelijk de drie volgende gevallen de aandacht getrokken, waarvan de eerste twee reeds bij de parlementaire behandeling van art. 114 (toen nog genummerd 98) W.v.M.S. ter sprake zijn gekomen:

a. een wijziging in de omstandigheden sinds het bevel werd gegeven (art. 12 R.K., eerste en tweede lid);

b. de tegenstrijdige bevelen van verschillende meerderen (art. 12 R.K., derde lid);

c. de bevelen tot het begaan van een strafbaar feit.

Slaat men de Memorie van Toelichting op (van der Hoeven II, blz. 222 e.v.), dan vindt men de gevallen *a.* en *b.* uitdrukkelijk als voorbeelden betiteld, „waarbij gemakkelijk nog andere gevoegd kunnen worden”. Daarop volgt een beschouwing over het bevel in zaken, gelegen buiten den aan den meerdere aangewezen kring, en over bevelen aan minderen, over wie hij niet gesteld was. Omdat de meerdere voor zijn machtsoverschrijding en al haar gevolgen aansprakelijk is, zal in den regel (ik spatieer) de mindere zich over de bevoegdheidsvraag geen oordeel mogen aanmatigen. Daarna volgt een uiteenzetting van de leer van den noodtoestand, die m.i. niet zuiver op het onmiddellijk voorafgaande terugslaat. Een noodtoestand ontstaat niet doordat er iets aan de bevoegdheid van den meerdere hapert. Het is alsof de steller der memorie verder heeft willen gaan, maar de kwestie niet al te scherp heeft willen stellen, daar hij rekening had te houden met de toenmaals heerschende opvattingen.

Bij de verdere behandeling, blijkt niet van een principieele afwijkende opvatting (vgl. nog van der Hoeven II, blz. 236).

Het zou te ver gaan in het geval van den huzaar D. noodtoestand aan te nemen. Wel is er voor den mindere, die zich onschuldig gevoelt, een conflict tusschen zijn rechtsplicht om te gehoorzamen en zijn rechtsbelang om alleen door den bevoegden strafoplegger met een der bij de wet bekende straffen gestraft te worden, maar hij kan het laatste zonder *aanmerkelijk* nadeel aan het eerste opofferen.

Waarom zou men echter aan het groote beginsel van ons staatsrecht, dat wij allen, ook de militairen onder ons, leven in een rechtsstaat, alle beteekenis moeten ontzeggen? Het is niet goed denkbaar, dat een blijkens de klare en duidelijke letter van de wet en het

wettelijk voorschrift onrechtmatig bevel, door het geven waarvan de meerdere zich zelfs schuldig maakt aan een misdrijf, rechtens verbindend zou zijn. Zeer zeker, de wet kan het voorschrijven, maar daartoe is een stellige bepaling noodig, stelliger dan art. 114 W.v.M.S., bezien in het licht van zijn wordingsgeschiedenis, is. Men krijgt dan een overeenkomstigen toestand als met betrekking tot de schuld bij overtredingen bestaat. De rechtmatigheid van het dienstbevel is niet een bestanddeel van het misdrijf, dat in iedere zaak telastegelegd en bewezen moet worden, maar haar afwezigheid levert voor den beklaagde een rechtvaardigingsgrond op. ¹⁾

Ik meen mij ter ondersteuning van dit standpunt op autoriteiten te kunnen beroepen.

Vooreerst op den commentaar van Van Dijk, 3de druk bewerkt door Prof. Mr. van Dijk en Mr. Schepel, blz. 121, noot 2, en blz. 123, noot 2. De in eerstgemelde (van den oorspronkelijken bewerker afkomstige) noot gemaakte uitzondering voor dienstbevelen, die *klaarblijkelijk* zijn in strijd met de wet, slaat voornamelijk (of uitsluitend?) terug op de bevelen tot het plegen van een strafbaar feit. Op de andere plaats wordt in aarzelenden vorm de mogelijkheid van een stelsel als het door mij verdedigde geopperd.

In de tweede plaats beroep ik mij op de Redactie van dit Tijdschrift die, blijkens kop en aanteekening op het vonnis van den Krijgsraad voor de Landmacht van 25 October 1927 (M.R.T. XXIII, blz. 684), uit de veroordeeling van een niet-bedlegerigen verpleegde in een militair hospitaal wegens zijn weigering zich op last van een adjudant-onderofficier-hoofdverpleger naar bed te begeven, heeft afgeleid, dat de Krijgsraad en het Hoog Militair Gerechtshof dien meerdere tot het geven van dat bevel, bij wijze van ordemaatregel, bevoegd geoordeeld hebben.

Ik zou op het bovenstaande, dat in groote trekken overeenstemt met het juridisch gedeelte van mijn pleidooi voor den huzaar D. niet zijn teruggekomen, indien de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 9 Juni 1931, te vinden op blz. 253 van dezen jaargang, mijn aandacht niet had getrokken. Daarin wordt het verweer van den beklaagde, o.m. inhoudende dat hij het bevel heeft beschouwd als onbevoegd te zijn gegeven, verworpen, echter niet met de overweging (die men na de sententie van 14 April d.a.v. zou verwachten), dat deze omstandigheid in geen geval den gehoorzaamheidsplicht kan opheffen, doch integendeel op grond dat „*de Majoor H., in zijne functie van waarnemend-Commandant van, alles-*

¹⁾ Deze constructie is betwistbaar: de meest gehuldigde opvatting is eerder dat in het woord „dienstbevel” de eisch der rechtmatigheid als element ligt opgesloten; een niet bevoegd gegeven bevel kan, uitzonderingen daargelaten, niet zijn een dienstbevel. Zeer lezenswaardig, ook uit een oogpunt van rechtsvergelijking, is mede te dezen aanzien de dissertatie van Karl Eberle „Der militärische Befehl als Schuldausschliessungsgrund im schweizerischen Militärstrafrecht”. Bern 1930. 104 bladzijden.

zins bevoegd was om eene zoodanige opdracht te verstrekken"
 enz.

Het kwam mij voor, dat deze groote tegenstrijdigheid omtrent een zóó fundamenteele vraag van militair strafrecht niet onopgemerkt mocht blijven. Aan een gemotiveerde beslissing in hoogste instantie bestaat thans ongetwijfeld behoefte. ¹⁾

Behoort de straf van verlaging in het moderne straf- en tuchtrecht nog wel thuis?

door

Mr. R. J. BRUNNER.

Officier van administratie der 2de klasse bij de zeemacht.

.....En inderdaad is de verlaging eene zeer zware straf. Voor iemand die eergevoel heeft is zij zwaarder dan gevangenisstraf, erger ook dan ontslag, want zij vernedert den man in eigen oog en in dat van zijn kameraden.

Iemand die op achtung prijs stelt, kan er moreel door vernietigd worden.

.....Is een onderofficier ongeschikt voor zijn betrekking, dan, zeker, kan hij daarin niet gehandhaafd worden, maar zou het dan niet de voorkeur verdienen hem uit die betrekking te ontslaan, met vrijlating om weder als gewoon soldaat of schepeling in dienst te treden, altijd, zooals van zelf spreekt, behoudens het recht om hem niet weder daarin op te nemen? (Mr. J. H. Beaujon in T. v. S. deel VI blz. 324).

Bij de herziening van de disciplinaire straffen dienen eenige te worden afgeschaft, die van te ingrijpenden aard zijn voor disciplinaire doeleinden. Daartoe behoort verlaging.....

Dezelfde redenen waarom men de officieren niet verlaagde, gelden tegenwoordig (1892) voor de onderofficieren (S. T. Land in T. v. S. deel VII pag. 412).

¹⁾ Wij betwijfelen het of hier werkelijk van eene tegenstrijdigheid kan worden gesproken. In de geruchtmakende zaak beslist bij sententie van 9 Juni 1931 was zoowel door den beklagde als door zijn raadsman uitdrukkelijk verzocht om ook over de bevoegdheidsvraag eene uitspraak te geven. Dit kan de reden zijn, dat in dit geval aan die vraag in de sententie eene afzonderlijke overweging gewijd is. Doch het is geen regel — de wet eischt dat ook niet — dat in de sententies van het H.M.G. steeds eene gemotiveerde weerlegging wordt gegeven van alle door den raadsman bij pleidooi ter verdediging van zijn cliënt aangevoerde feitelijke of juridische gronden, waarmede het Hof zich niet kan vereenigen. Indien dit in de zaak D. niet is geschied, mag daaruit o.i. nu echter geenszins worden afgeleid dat het Hof art. 114 W.v.M.S. toepasselijk zou achten ook ingeval een bevel onbevoegd gegeven is.

Sommige leden zouden deze straf slechts opgenomen willen zien voor onderofficieren beneden den rang van sergeant. Evenals voor den officier achten zij haar als disciplinaire straf ook voor den hooger en onderofficier te ernstig..... (v. d. Hoeven, deel III pag. 147).

De verlaging is zoowel straf als tuchtmaatregel. Fungeert zij in het Wetboek van Militair Strafrecht als bijkomende straf, in de Wet op de Krijgstucht is zij hoofdstraf.

De oplegging dezer straf werd in het W. v. M. S. aan bepaalde voorwaarden gebonden (art. 25). In de W. K. geschiedde een en ander niet.

In beide wetten is zij een straf, die slechts aan een bepaalde categorie van militairen kan worden opgelegd, n.l. die beneden den rang van officier.

Afdeeling I van de Wet op de Krijgstucht onderscheidt officieren, onderofficieren en mindere militairen. Op deze onderscheiding zijn de tuchtrechtelijke maatregelen gebaseerd. Tusschen de militaire positie van den delinquent en het ten aanzien van hem e.q. toe te passen ultimum remedium is een zeker verband gelegd.

In de maximaal op te leggen tuchtstraffen is eene gradatie: 14 dagen streng arrest voor den officier, verlaging voor den onderofficier, tuchtklasse voor den minderen militair.

Zij vormen als het ware de grenzen der opvoedbaarheid van betrokkenen. Een zelfde denkbeeld ligt ten grondslag aan het strafstelsel van het militaire strafwetboek.

Voor de officieren gevangenisstraf, daarna ontslag; voor de anderen echter nog eenige tusschenstadia alvorens tot verwijdering uit den dienst wordt overgegaan.

Aan de onderofficieren en mindere militairen wordt een kans gegeven. Blijkbaar zijn zij niet zoo spoedig onmogelijk in de militaire maatschappij als de officier. Ik vraag mij af of deze veronderstelling van den wetgever ten aanzien van de onderofficieren, speciaal die met een niet lageren rang dan sergeant wel juist is; of het moreel effect van de verlaging bij laatstbedoelde categorie niet dusdanig is, dat daarmede elke paedagogische tendenz vanzelf geëlimineerd wordt.

Is dat inderdaad het geval, dan is de straf daarmede als vanzelf veroordeeld.

Elke disciplinaire straf, aldus de Memorie van Toelichting, is immers een maatregel van militaire vorming en opvoeding.

Met deze stelling zou ik slechts dan accoord willen gaan, wanneer beëindiging dier militaire vorming en opvoeding ook mogelijk is en de delinquent niet ontsnappen kan aan het gezag, dat met deze vorming en opvoeding is belast.

Evenzoo goed als de rechter bij het opleggen eener voorwaardelijke straf heeft te overwegen, of contrôle van den wetsovertreder gedurende den proeftijd uitvoerbaar is, zoo zal hij m.i. ook moeten nagaan, of niet met de verlaging de militaire dienstverhouding ge-

vaar loopt op te houden en de straf dus — behoudens dan misschien in generaal preventieven zin ¹⁾ — geen effect zal sorteeren.

En wat is nu in de praktijk bij de verlaging van onderofficieren met den rang van sergeant en hooger het geval? Bijna allen hebben een onbepaald dienstverband; als ongegradueerde kan de gestrafte echter niet aldus doordienen. Hij behoort te reëngageeren. Voor een reëngagement zijn echter twee partijen noodig: wil de delinquent, dan is het nog zeer de vraag of het administratief gezag wel op zijn diensten prijs stelt.

Maar nemen wij nu het gunstigste geval n.l. dat het militair gezag den maatregel van den straf- e.q. tuchtrechter geheel met zijne houding dekt, dan nog kan de betrokkene voor de eer bedanken.

Bij het opleggen der straf tast men dus in het duister. omtrent hare uitvoerbaarheid, tenzij men onder het laatste wil verstaan de executie qua talis, het toebrengen van een leed op zich zelf, en de militaire *vorming* verwaarloost. Voor den strafrechter zijn er ten deze minder moeilijkheden. Zou hij met de hier voorgestane opvatting meegaan, dan zou hij zijn toevlucht nemen tot een ontslag. De tuchtrechter heeft echter geen uitweg, ontslaan kan hij noch het betrokken departementshoofd. Uitdrukkelijk is deze maatregel in de wet gereserveerd voor de mindere militairen (art. 69). ²⁾

Prof. van der Hoeven meende zelfs, dat schrapping van de verlaging de rechtspositie der onderofficieren zou aantasten, daar eliminatie dezer straf als *conditio s.q.n.* met zich meebrengt toekenning der bevoegdheid ex 69 W.K. ook ten aanzien van de onderofficieren.

Of dit door de belanghebbenden ook zoo gevoeld wordt, schijnt mij voorshands een open vraag. Ik zou echter al vast willen opmerken, dat hier de verlaging van een al te theoretisch standpunt is bekeken en er te weinig rekening mede is gehouden, dat het doordienen in laatste instantie afhankelijk is van de houding van het administratief gezag.

Praktisch komt de door Mr. Beaujon (zie aanhef) verdedigde oplossing (n.l. ontslag) op hetzelfde neer. Het laatste woord is ook thans niet aan den tuchtrechter. Men zal hiertegen opmerken, dat bij de zeemacht (de regeling bij de landmacht is mij niet bekend) dit bij elke door den rechter opgelegde vrijheidsstraf het geval is; dat al moge laatstgenoemde niet overgegaan zijn tot ontslag, dit nog gansch en al niet includeert, dat de betrokkene in dienst gehandhaafd wordt. Ik meen echter, dat de hierbedoelde bevoegdheid der

¹⁾ Een niet te onderschatten belang. In Duitschland is aan ontslag uit den dienst van onderofficieren imperatief steeds degradatie verbonden. (§ 40 Militärstrafgesetzbuch). Red. M.R.T.

²⁾ Zie dan art. 20b Regeling rechtstoestand militairen zeemacht; art. 21e Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht.

administratie ten onrechte werd toegekend en hiermede de beslissing van den rechter op losse schroeven werd gezet.¹⁾

Naast het hierboven besproken bezwaar rijst voor mij nog een tweede n.l., dat er geenerlei gradatie is in deze straf. Of men den hoogsten dan wel den laagsten onderofficiersrang bekleedt, steeds vindt terugbrenging plaats tot den stand van matroos of soldaat. Het in de M. v. T. besproken Fransche stelsel heeft een ander systeem, kent het terugbrengen tot den naastvolgenden rang.

In beide stelsels zijn de gevolgen voor den korporaal dezelfde. Dat dit zoo is, schijnt mij reeds een bezwaar tegen het door het W. v. M. S. gehuldigde systeem.

Ik had hier tot nog toe op het oog de onderofficieren met niet lageren rang dan sergeant, want het onderofficiersschap van den korporaal diene men cum grano salis op te nemen. Het principieele verschil, dat er is tusschen den sergeant en den ongegradueerde, bestaat tusschen hem en den minderen militair niet.

Zijne verlaging is niet alleen gradueel maar ook principieel een geheel andere maatregel. Hij blijft in zijn oud milieu, de sergeant, de majoor, de adjudant dalen van hun algemeen erkend voetstuk van gezagsdrager af.

Voor den verlaagden korporaal is het bereiken van zijn ouden rang zeer wel mogelijk, voor de overige onderofficieren meestal niet. De M. v. T. verdedigt de uiteenlopende gevolgen, verbonden aan de verlaging voor den eenen en den anderen onderofficier met de opmerking, dat het in hen, die een hooger rang bekleeden des te berispelijker is, indien zij een feit plegen, dat hen onwaardig of ongeschikt maakt in den door hen verkregen rang door te dienen.

Dit geldt voor elke straf. En inderdaad is er iets voor te zeggen om den hooger geplaatste, die geacht mag worden over meer verantwoordelijkheidsgevoel te beschikken, bij schending van het in hem gestelde vertrouwen, dit hem ook zwaarder aan te rekenen.

Afgezien echter nog hiervan of toepassing van dit in theorie wellicht juiste beginsel den strafoplegger — hij zij straf- of tucht-rechter — ook in de praktijk wel zoo gemakkelijk valt, blijf ik mij afvragen, of iemand, die eenmaal den sergeantsrang bereikte en zich daarvoor onwaardig of ongeschikt toonde, voor handhaving in den militairen dienst überhaupt wel in aanmerking komt.

In zijne verlaging zie ik nog altijd een strafmaatregel in zijn primitiefsten vorm, een zuivere wraakoefening.²⁾

¹⁾ Men vgl. hierbij de bij de behandeling van het op art. 25 voorgestelde amendement — om de woorden „of ongeschikt” te schrappen — uitgesproken vrees, dat indien men den rechter de bevoegdheid zou ontnemen ook op grond van ongeschiktheid te verlagen, de administratieve terugstelling regel zou worden, waarbij de deur voor allerlei willekeur zou openstaan. (Noot van den schrjijver).

²⁾ Dit karakter heeft bij de handhaving der verlaging in 1903 zeker niemand aan deze straf toegekend.

Bij het vaststellen der straffen voor officieren heeft men dit gevoeld. ¹⁾

Een maatregel als b.v. de Gouverneur-Generaal Daendels trof in den jare 1808, toen hij een kapitein casseerde, met bepaling, dat hij gedurende 6 jaar als Inlandsch soldaat nog zou doordienen bij de compagnie, welke hij als kapitein gecommandeerd had, zal wel bij niemand meer instemming vinden.

Van eene dergelijke degradeering is naar communis opinio geen heil te verwachten. Van verlaging van „onderofficieren” echter wel?

Mijne conclusie is, dat verlaging alleen mogelijk zij van korporaals en mindere militairen. De verlaging van onderofficieren met den rang van sergeant dan wel met een hooger rang, dient zoowel uit het straf- als uit het tuchtrecht te verdwijnen.

Batavia, 25 November 1931.

1) Vgl. van der Hoeven dl. I pag. 340: „De noodzakelijkheid of wenschelijkheid om de verlaging ook voor officieren als bijkomende straf te kunnen toepassen, heeft zich nooit doen gevoelen. De Regeering acht het ook ondenkbaar dat een officier, een feit gepleegd hebbende dat hem onwaardig of ongeschikt maakt in den door hem bekleeden rang te blijven dienen, na het ondergaan zijner hoofdstraf weer verder diene als matroos of soldaat”. (Noot van den schrijver).

VRAGENBUS.

Omschrijving van disciplinaire straffen in de straflijsten.

Men schrijft ons:

Den laasten tijd kreeg ik enkele malen straflijsten in handen, waarop de straf van „berisping” was ingeschreven als „berispt” en die, houdende „de verplichting om . . . uur vóór het avondappèl in de kazerne terug te zijn en aldaar te verblijven, tenzij de gestrafte daarbuiten dienst heeft te verrichten, gedurende . . . dagen”, als: „. . . *dagen . . . uur voor het avondappèl binnen*”.

Mag ik in de meening van Uwe Redactie vernemen of een dergelijke, van de in de Wet op de Krijgstucht gestelde bewoordingen afwijkende, omschrijving toelaatbaar is?

Over de wijze waarop de beide bovengenoemde straffen in de straflijsten behooren te worden ingeschreven, gaf de Redactie reeds eerder hare meening te kennen. Men zie M.R.T. XXIV, blz. 366 en XXVI, blz. 129. Wij kunnen dus daarnaar verwijzen. De door den schrijver gesignaleerde benaming der opgelegde straffen is onjuist, verdient dus afkeuring. Zij geeft ook blijk van een zekere slordigheid, bij de behandeling van krijgstuchtelijke vergrijpen allerm minst verschoonbaar. Het woord „berispt” zou bovendien nog twijfel kunnen wekken of formeel de disciplinaire straf van berisping is opgelegd, dan wel of de man enkel bijv. een standje heeft gehad.

Afdoening buiten proces.

Van geachte zijde werd kort geleden het oordeel der Redactie gevraagd o.a. aangaande het navolgende: „Wanneer een militair een overtreding begaat, stuurt in den regel de Auditeur-militair het proces-verbaal naar den Garn. C. met het verzoek om den overtreder te willen afvragen of hij genegen is een schikking te treffen.

Doet deze dit dan volgt geen verwijzing.

De Advocaat-fiscaal bij het H.M.G. wenscht echter in dit geval toch ook nog een verwijzing, aangezien hij van meening is, dat hij anders geen voorwaarden voor de schikking kan vaststellen”.

Naar de Redactie vermeent is de door den auditeur-militair gevolgde gedragslijn niet juist. Zij is in strijd met het stelsel der Regtspiegeling en ook met de, op verzoek van den Minister van Justitie, verstrekte opdracht van den advocaat-fiscaal vervat in diens circulaire van 24 Januari 1923, te vinden in M.R.T. XVIII, blz. 451. Bij de Zeemacht gaat dan ook altijd eene verwijzing aan eene eventuele schikking vooraf. In dien zin komt ook eene bepaling voor in

het (kort geleden nog weder herziene) hoofdstuk „Justitiële zaken” (art 25) der Verordeningen voor de Kon. Marine.

Verder mogen wij nog verwijzen naar het voorkomende in dit tijdschrift deel XVII, blz. 428 en vooral deel XVIII, blz. 470.

Wijze van tenuitvoerlegging van verzwaard arrest.

De redactie ontving van een officier der zeemacht het navolgend schrijven:

In de wet op de krijgstucht — Koninklijk besluit van 12 December 1921 Staatsblad No. 1352 — staat in art. 9 B 2° dat het verzwaard arrest ondergaan wordt *aan boord* van een oorlogsvaartuig: op de door den commandeerenden officier van het vaartuig naar door Ons of van Onzentwege te stellen regelen aan te wijzen plaats.

De militair die *te land* verzwaard arrest ondergaat is niet uitgesloten van het verrichten van dienst, terwijl de militair die *aan boord* verzwaard arrest ondergaat van het verrichten van dienst uitgesloten *kan* worden.

In art. 1 van het besluit van den 12den April 1922 (Staatsblad No. 188) staat o.a. dat voor den mindere, die de straf van verzwaard arrest ondergaat, in het matrozenverblijf *zoo mogelijk* des nachts eene plaats aangewezen wordt afgescheiden van de plaatsen waar zich andere militairen bevinden, eventueel onder toezicht van een schildwacht.

In de practijk te Vlissingen geschiedt een en ander aldus: Op een der kleine schepen wordt een matroos gestraft met verzwaard arrest. Een afgescheiden ruimte te maken aan boord is *onmogelijk*. Wanneer het schip in Vlissingen is en niet uitvaart of 's morgens uitgaat en des avonds terugkeert, dus *des nachts* te Vlissingen is, wordt de gestrafte na afloop van den „dagelijkschen” dienst in het provoosthuis bij het Wachtschip gebracht en den volgenden morgen vóór het begin van den dagelijkschen dienst er weer uitgehaald en aan boord gebracht en aldaar te werk gesteld.

Nu is het provoosthuis zooals de naam aangeeft een steenen gebouw aan den wal, doch het behoort bij het Wachtschip. Naar mijne meening wordt de straf *aan den wal ondergaan* ofschoon deze *aan boord werd opgelegd*, en moet aan de hand van genoemde bepalingen steeds *met waarneming* van dienst geschieden. De vraag is nu:

1e. Kan een schepeling verzwaard arrest worden opgelegd zonder waarneming van dienst als hij deze *aan den wal* moet ondergaan, ook al is deze *aan boord opgelegd*?

2e. Indien een schepeling bijv. 10 dagen verzwaard arrest zonder waarneming van dienst wordt opgelegd, *moet* die straf dan uitgevoerd worden aan boord, en mag dan geen gebruik gemaakt worden van het provoosthuis?

3e. Gesteld bijv. het schip komt 4 dagen na het begin van de

straf binnen en de bemanning vertrekt in haar geheel met verlof of debarkeert zoodat de volgende zes dagen de straf „uitgezeten” moet worden aan den wal, volgt dan automatisch dat de gestrafte te werk wordt gesteld? Dergelijke gevallen kunnen zich eenige keeren per jaar voor doen.

4e Indien het antwoord op 3e luidt dat de straf gedeeltelijk zonder en gedeeltelijk met waarneming van dienst wordt ondergaan, moet de strafmutatie dan alsnog gewijzigd worden? en zoo ja, hoe?.

Hierop heeft de Redactie geantwoord als volgt:

In antwoord op Uw schrijven van 14 December j.l. meent de Redactie U het volgende als haar gevoelen te kunnen mededeelen:

De wijze waarop de aan boord opgelegde straf van verzuwaard arrest volgens daaromtrent in de Wet op de Krijgstucht gegeven voorschriften behoort te worden ondergaan, heeft van den aanvang af tot moeilijkheden aanleiding gegeven. Men leze o.a. de Toelichting op het Koninklijk besluit van 12 April 1922 (St.bl. No. 188) ter uitvoering o.a. van art. 9 dier wet, te vinden in de officieele Verzameling van wetten en besluiten betreffende het militair strafen tuchtrecht bij de zee- en landmacht. Op blz. 345 worden die bezwaren duidelijk uiteengezet en het verzuwaard arrest aan boord zelfs een „onmogelijke straf” genoemd.

De praktijk zal zich desniettemin aan die voorschriften hebben aan te passen, zoo al niet letterlijk, dan toch overeenkomstig den geest van wet en besluit.

De door U geschetste moeilijkheden zouden nu een natuurlijke oplossing vinden indien men slechts uitgaat van de o.i. geoorloofde premisse, dat het provoosthuis moet worden beschouwd als een annex, een deel van het Wachtschip, zoodat eene geheel of gedeeltelijk in dat provoosthuis ondergaan wordende straf van verzuwaard arrest geacht kan worden als te worden ondergaan aan boord van een oorlogsvaartuig. Van dit standpunt uitgaande komt de betekenis van de vier door U gestelde vragen van zelf te vervallen. O.i. zal op deze wijze ook het meest worden tegemoetgekomen aan de eischen der praktijk zonder met de wet in strijd te komen.

Ter bevestiging van onze meening kunnen wij nog een beroep doen op een door het Hoog Militair Gerechtshof bevestigd vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord van 5 Maart 1930 (M. R. T. XXVI, blz. 246), waarbij in denzelfden zin werd beslist, dat het provoosthuis te Vlissingen moet worden aangemerkt als een onderdeel van het Wachtschip aldaar.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 23 Februari 1931. ¹⁾

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Luitenant-Kolonel J. T. van Beijeren, Kapiteins H. C. van der Bijl, G. Stürm en J. de Bie.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen.

(Beklaagde die bij eene oefening te paard was te kort geschoten, had geweigerd om te voldoen aan het bevel van den opperwachtmeester-instructeur om des avonds om 6 uur met zijn paard in veldtenue opgepakt in den stal aanwezig te zijn).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens D., oud 20 jaar, geboren te Woensel (gemeente Eindhoven), gewoon dienstplichtig-huzaar van het 3e Escadron IIe Regiment Huzaren te Breda, beklaagde en gerequireerde in persoon,

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 1 Juli 1930 is ingelijfd bij het IIe Regiment Huzaren, en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 9 Januari 1931, door den Escadrons-Commandant, te Breda opgemaakt, be-

¹⁾ Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 14 April 1931 bevestigd, behoudens dat de straf voorwaardelijk werd opgelegd met een proeftijd van één jaar. (Zie naar aanleiding van die sententie ook de bijdrage van Mr. D. J. Veegens hiervóór, blz. 544).

klaagde op 1 Juli 1930 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklagde aan den voet van het hem op 9 Februari 1931 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 8 Januari 1931 te Breda, als militair, nadat de wachtmeester K. hem in opdracht van den opperwachtmeester-instructeur H. had gelast met zijn paard in veldtenue opgepakt om 18.00 uur in den stal aanwezig te zijn, heeft geweigerd aan dat dienstbevel te gehoorzamen en nadat dezelfde meerdere in rang hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen, opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid heeft volhard;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij bekent, dat hij op 8 Januari 1931 te Breda, nadat de wachtmeester K. hem in opdracht van den opperwachtmeester-instructeur H. had gelast met zijn paard in veldtenue opgepakt om 18.00 uur in den stal aanwezig te zijn, heeft geweigerd aan dat bevel te gehoorzamen en dat hij opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat de wachtmeester K. hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen;

dat hij dien dag tijdens de pelotonschool te paard op de Geldersche heide onder commando van den opperwachtmeester-instructeur H. een bemerking kreeg van den wachtmeester K., omdat hij zijn karabijn en trompet niet vlug genoeg van zijn rug haalde; dat de opperwachtmeester hem daarop de opdracht gaf om met zijn paard in veldtenue opgepakt om 19.00 uur in den stal aanwezig te zijn, welk uur later werd gewijzigd in 18.00 uur; dat later op de soldatenkamer in de cavaleriekazerne de wachtmeester K. hem gelastte om 18.00 uur in den stal aanwezig te zijn, zooals de opperwachtmeester reeds had bevolen; dat hij toen heeft geantwoord: „Nee, dat doe ik niet, want ik heb die straf niet verdiend”; dat hij, nadat de wachtmeester K. hem nog uitdrukkelijk op de gevolgen van zijn weigering wees, in zijn ongehoorzaamheid is blijven volhard;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1°. K. J. B. H., 42 jaar, opperwachtmeester-instructeur 3-II R. H. te Breda:

dat hij op 8 Januari 1931 op de Geldersche heide te Breda pelotonschool te paard beoefende, waarbij ook beklagde was; dat hij op een gegeven oogenblik commandeerde: „Tot het gevecht te voet afstijgen”; dat beklagde ook afsteeg, doch het van zijn rug nemen van de karabijn zoolang duurde, dat hij, getuige, hem toeriep: „Opschieten, D.”; dat de andere huzaren reeds klaar waren; dat beklagde hem antwoordde: „Dan moeten zij mij die trompet maar niet meegeven”; dat hij, getuige, nog eens zeide: „Opschieten D.”, waarop deze wederom antwoordde: „Dan moeten zij mij dat ding maar niet meegeven”; dat hij daarop tot beklagde zeide: „Van avond met je paard in veldtenue opgepakt in den stal”; dat hij

's middags om half vier in den stal nogmaals tot beklaagde heeft gezegd: „Van avond om 18.00 uur in den stal met je paard in veldtenue opgepakt”; dat hij toen aan den wachtmeester K. heeft verzocht te willen controleeren of beklaagde aan zijn bevel had voldaan;

2°. P. K., 24 jaar, wachtmeester 3-II R. H. te Breda:

dat hij op 8 Januari 1931 te Breda beklaagde omstreeks 18.10 uur aantrof op de soldatenkamer, terwijl deze bezig was te kaarten; dat hij hem vroeg of hij zijn paard had opgezadeld, waarop beklaagde antwoordde: „Dat doe ik niet”; dat hij daarop beklaagde heeft bevolen: „D., ga naar den stal en pak je paard in veldtenue op”; dat beklaagde weigerde aan zijn bevel te gehoorzamen, zeggende: „dat doe ik toch niet”; dat hij daarna beklaagde nog eens uitdrukkelijk op diens strafbaarheid heeft gewezen, doch dat beklaagde in zijn ongehoorzaamheid bleef volharden;

Overwegende dat de Krijgsraad door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat het is gepleegd op 8 Januari 1931;

Gezien artt. 6, 10, 60, 62 en 114 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 27 en 91 Wetboek van Strafrecht, en art. 197 van de Rechtspleging bij de landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als: Opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van drie weken;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 8 tot 15 Januari 1931 in mindering zal worden gebracht.

I N H O U D.

	Blz.
Afdeulingscommandant. Beteekenis van „afdeeling” in art. 41 W. Kr.	316
Afdoening buiten proces. —	553
Ambtenarenwet. Militaire — 1931	228, 385
— Gewijzigde — 1929	485
Armaments-Yearbook. Aankondiging van het — 1930—1931. Uitgave van den Volkenbond	249
Arrest. Wijze van ondergaan van verzuwaard — door onder-officieren in de kazernegebouwen	531
— Wijze van tenuitvoerlegging van verzuwaard — bij de zeemacht	554
Bebouwde kom. — aanwezig, nu de erven der huizen aan de eene zijde van den weg aan elkander grenzen en het niet noodig is, dat er voor het begrip „—” een aaneengesloten bebouwing aanwezig zij	133
Bedreiging. — met eenig misdrijf tegen het leven gericht. Het nazitten van iemand met een ontbloot mes alsof men er mede wil steken, vormt bedreiging met doodslag	282
— Opzettelijk een meerdere door een gebaar met eenig kwaad bedreigen (het dreigend een zijner vuisten tegen den meerdere gebald houden). Opzettelijk een meerdere mondeling met eenig kwaad bedreigen (op dreigenden toon toevoegen: „je wilt mij in streng arrest zetten, maar ik ga met groot verlot en ik ken je en ik zal je wel onthouden” en „te gelegener tijd rekenen wij wel af”)	320
— Zie ook bij „Beleediging”	337
Begroetingsbijeenvkomsten. (Bijwoning van — niet verplicht)	296
Beklag. (Zie verder bij „Klachtzaken”).	
— Aanwijzing van de Marine-autoriteit bij wie — moet worden ingediend (Curaçao)	3
— Nu het — wettig is verklaard omdat de strafoplegger niet bevoegd was om te straffen, behoeft geen beslissing te worden genomen over de door klager tegen zijne bestrafing aangevoerde grieven. De Korpscommandant blijft vrij om de zaak al dan niet opnieuw in behandeling te nemen, daarbij rekening te houden met de reeds ondergane straf	59
— Strafverzwaring bij — niet geoorloofd. De mogelijkheid van strafverzwaring bij de toepassing van eenig rechtsmiddel behoort in het algemeen te steunen op eenige bepaling in de betreffende wet, welke echter ontbreekt. Strafverzwaring zou bovendien in strijd komen met de duidelijk	

gebleken bedoeling van den wetgever. De omstandigheden zijn sedert de totstandkoming van de wet niet zoodanig veranderd dat <i>op dien grond</i> van die bedoeling zou kunnen worden afgeweken	82
— Schriftelijke beschikkingen in beklagzaken	296
— over eene uitspraak waarin een militair als strafoplegger betrokken is geweest. Bedoeling van art. 71 W. Kr.	300
— Opzettelijke ongehoorzaamheid en — over een gegeven order	541
Beleediging. Opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling beleedigen en met eenig kwaad bedreigen („Verloopen korporaal, ik heb niets met je te maken, als je niet maakt dat je wegkomt, zal ik je de kamer afdonderen”). De woorden „verloopen korporaal” geven minachting voor den meerdere te kennen en zijn mitsdien beleedigend	337
Belemmering. — militaire colonne	317
Beslag. — op Ned. Indisch pensioen. De materie — op door Ned.-Indië verschuldigd, doch hier te lande betaalbaar gesteld pensioen wordt thans geregeld door de voorschriften van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de Ambtenarenwet 1929. De artt. 65 en 66 der Indische Comptabiliteitswet hebben in zoover opgehouden van toepassing te zijn. Het verzoek aan den Hoogen Raad om — te mogen leggen op een door Ned.-Indië verschuldigd, alhier betaalbaar gesteld pensioen is derhalve niet voor inwilliging vatbaar	376
Bevoegdheid. Volgens art. 46 Invoeringswet Militair Strafen Tucht recht neemt de militaire rechter kennis van de strafbare feiten, <i>begaan door militairen</i> , d.w.z. begaan door hen, die tijdens het plegen van het feit militair zijn. Ten onrechte derhalve heeft de kantonrechter zich enkel op grond, dat de verdachte ten tijde der behandeling op de terechtzitting militair was, onbevoegd verklaard van de zaak kennis te nemen	383
Bewegensvrijheid. Wijziging der betrekkelijke Legerorder. — geen gunst	97
Boekaankondiging. Schets van de Wet op de krijgstucht door W. Chr. Wensink	244
— Reglement betreffende de krijgstucht met toelichtingen door A. F. Steffen	247
Boellaard. Het bedenkelijk vonnis door —. Zie bij „Dienstpaarden”	242
Borren. Het strafproces tegen den kapitein —, door Mr. J. Tuinstra	103
Brunner, Mr. R. J. Strafbaarstelling van publieke Godslastering; beleediging van den Godsdienst, door —	98

	Blz.
— Behoort de straf van verlaging in het moderne straf- en tuchtrecht nog wel thuis? door —	548
Burgers. Gezag van — over militairen	15
Catechisatie. — van adelborsten	311
Clavareau, Mr. P. J. A. Art. 134bis Wetb. v. Strafrecht, door —	313, 544
Coffrie, Mr. P. J. De criminaliteit der militairen in 1929 door —	229
Colonne. Belemmering van een militaire colonne	317
Criminaliteit. De — der militairen in 1929 door Mr. P. J. Coffrie	229
Curaçao. Het strafproces tegen den kapitein Borren door Mr. J. Tuinstra	103
— Bevoegdheid van het H. M. G. Beteekenis van art. 74 W. v. M. S. voor —	315
Deserteurs. Behandeling van teruggekeerde —	535
Desertie. — in tijd van van vrede (oogmerk om zich voor goed aan zijne dienstverplichtigen te onttrekken) met verwijdering naar het buitenland door twee personen gezamenlijk	146
— — in tijd van vrede (oogmerk om zich voor goed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, opzettelijk ongeoorloofde afwezigheid langer dan 30 dagen, niet verder medemaken van eene reis met een oorlogsvaartuig van en naar eene plaats buiten het Rijk in Europa) waarbij de schuldige zich in het buitenland verwijderd	345, 358
— — in tijd van vrede (oogmerk om zich voor goed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; vrijwillige terugmelding na een vierdaagsche ongeoorloofde afwezigheid)	354
— — in tijd van vrede (oogmerk om zich voor goed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; ongeoorloofde verwijdering na vier dagen gevolgd door aanhouding)	360
Diefstal. — van <i>f</i> 200, deel uitmakende van de kas van een scheepstoko. Rechtsfiguur van zoodanigen toko	26
— — van een pyjekker ten nadeele van een kameraad. Onaannemelijk geacht beklaagde's verdediging dat hij slechts voornemens was den jekker tijdelijk, \pm 5 dagen, te gebruiken en daarna weer op zijn plaats te hangen	157
— — door een militair, uitkijk op een slaapzaal in de kazerne, gepleegd op eene onder zijne bijzondere bewaking gestelde plaats, meermalen gepleegd	159
— — als voren door een uitkijk in het kuildek van een oorlogsvaartuig	275
— — van geld, tweemaal gepleegd, ten nadeele van kameraden	279

—.	Voortgezet misdrijf van — van verschillende levensmiddelen ten nadeele van het Rijk. Beklaagde's verweer dat hij die goederen had gekregen, verworpen	341
Dienstbevelen.	Behoort het <i>woord</i> „dienstbevel” deel uit te maken van de omschrijving eener telastlegging betreffende opzettelijke ongehoorzaamheid? door D. B. A. Franken	10
—.	Opzettelijke ongehoorzaamheid aan een onbevoegd gegeven dienstbevel, door Mr. D. J. Veegens	544
Dienstpaarden.	Verzekering tegen ongelukken veroorzaakt door —	242
	(„Het bedenkelijke vonnis” door Boellaard).	
Dienstweigeraars.	In arrest stellen van — (over te brengen naar 's-Hertogenbosch)	294, 531
Dienstweigeriing.	Principiële —. Gewetensbezwaren of niet?	212, 305, 308
—.	Zie verder bij „Gewetensbezwaren”	260, 262
Disciplinaire straffen.	Omschrijving van — in de straflijsten	553
Facto-militairen.	De Krijgsraad verklaart zich onbevoegd om te erkennen over den persoon van den (minderjarigen) beklagde die zonder toestemming van zijn vader eene verbintenis bij de Koloniale reserve had aangegaan. Eene bepaling als die van art. 61 W. v. M. S. bestaat hier niet. (Met naschrift van de Redactie)	22
Feitelijke insubordinatie.	Al valt het toebrengen van slagen aan een schildwacht onder het begrip „mishandeling”, zoo maakt de mindere die zijn meerdere door feitelikheden molesteert, zich evenzeer schuldig aan feitelijke aanranding, mitsdien aan het misdrijf van —	72
—.	eenig lichamelijk letsel ten gevolge hebbende, buiten dienst gepleegd. (Werpen van een bierglas op korten afstand in het aangezicht van een meerdere, waardoor deze een bloedende wonde onder het rechteroog bekwam)	90
—.	Feitelijke aanranding van een meerdere, sergeant-plantonwacht, door dezen gewelddadig in het aangezicht te slaan	320
Fiskaal.	— bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord. De officier van administratie der 1e klasse Mr. G. H. van Driel als zoodanig vervangen door den hoofdofficier van administratie der 2e klasse Mr. D. Tollenaar	542
Franken, D. B. A.	Dienstbevelen. (Behoort het <i>woord</i> „dienstbevel” deel uit te maken van de omschrijving eener telastlegging betreffende opzettelijke ongehoorzaamheid?) door —, officier van administratie 1e klasse K. M.	10
Geestelijke vrijheid.	— der militairen	305, 307, 311

	Blz.
Gemeenteverordeningen. Verordening van Ginneken en Bavel, ter bescherming van postduiven en andere vogels verbiedende het hebben van een antenne draad meer dan 3 M. boven den grond, voor zoover in de open lucht aangebracht niet onmiddellijk in het oog vallend, is verbindend, niet in strijd met art. 135 Gemeentewet of art. 625 B. W.	119
— Als bestuurder van een motorrijtuig met grootere snelheid rijden dan bij gemeenteverordening (van Doornspijk) is bepaald. Zie ook bij „Bebouwde kom”	133
— Te Rotterdam en te Ridderkerk met een motorrijtuig met grootere snelheid rijden dan bij gemeenteverordeningen is bepaald. Te Rotterdam met een motorrijtuig een straat berijden die aan het verkeer is onttrokken	136
— Verordening van Bergen-op-Zoom, verbiedende aan hen die motorrijtuigen onder hun hoede of opzicht hebben, deze op den weg in stilstand te hebben anders dan met stilstaanden motor, is niet verbindend, als regelende in strijd met art. 6 Motor- en Rijwielwet, een punt, waaromtrent reeds ingevolge art. 2, 6° dier wet is voorzien in art. 25 Motor- en Rijwielreglement	258
Georganiseerd overleg	305, 308
Geschriften. — verboden bij Legerorder	289, 300, 533
Gewetensbezwaren. — of niet?	212
— Het H. M. G. heeft zich te onthouden van de beoordeeling der juistheid van de door den Minister genomen beslissing, afwijzende het verzoek om bij een niet-militairen tak van Staatsdienst te worden tewerkgesteld, maar wel heeft het Hof bij het bepalen der straf óók te letten op de vraag of de dienstweigeraar wegens ernstige —, genomen in den zin van art. 183 G. W., tot het misdrijf is gekomen	262
Godsdienst. Zie bij „Godslastering”	98
— Art. 1a van het Reglement betreffende de Krijgstucht	115
Godslastering. Zie ook bij „Wetgeving”	186
— Strafbaarstelling van publieke Godslastering; belediging van den Godsdienst door Mr. R. J. Brunner	98
Gratie. — van eene reeds ten uitvoer gelegde bijkomende straf van verlaging	219
Griffier. Eerste luitenant J. C. van Heuven aangewezen tot plaatsvervangend fungeerend — bij het H. M. G.	228
Heling. Bij herhaling geld aannemen van een broodleverancier, hetwelk deze door het telkens in rekening brengen van grootere hoeveelheden brood dan werkelijk waren geleverd, in overleg met en met behulp van beklagde, van de menage meer uitbetaald kreeg dan hem toekwam. Krijgsraad qualificeert: „als ambtenaar een gift aannemen, wetende dat zij	

- hem gedaan wordt tengevolge van hetgeen door hem, in strijd met zijn plicht, in zijne bediening is gedaan, meermalen gepleegd. Het H. M. G. veroordeelt wegens „heling”, meermalen gepleegd, ééne voortgezette handeling uitmakende”, nu immers de broodleverancier zich aan verduistering der gelden schuldig maakte en beklaagde de misdadige herkomst ervan kende 65
- Heuven, J. C. van.** Eerste luitenant — aangewezen tot plaatsvervangend fungeerend griffier bij het H. M. G. 228
- Hooger beroep.** Ook al is alleen beklaagde in — gekomen, zoo is toch ook dat deel der telastlegging, waarvan hij in eersten aanleg is vrijgesproken, aan 's Hofs oordeel onderworpen nu immers art. 209 R. L. inhoudt, dat het appèl slechts tegen het vonnis *in zijn geheel* kan worden ingesteld 65
- Huart, Prof. Mr. F. J. A.** — benoemd tot lid der Commissies van onderzoek naar de meer uitgebreide rechtskennis van officieren der zee- en der landmacht 3
- „Justitiële zaken.”** Vernieuwd hoofdstuk — in de Verordeningen voor de Koninklijke Marine 302
- Klachtzaken.** Zie ook bij „Beklag”.
- Op een door zijn comp. commandant gestelde vraag om opheldering een ongepast antwoord gegeven („Kapitein, als dat zoo doorgaat, maakt U mij weer zenuwziek” of „word ik weer zenuwziek”).
- Verwijdering uit de strafreden van hetgeen door de hogere militaire autoriteit daarin bij de beschikking op het beklag is opgenomen, als houdende dit met het ingediende beklag geen verband. Beklag gedeeltelijk gegrond 19
- Het betoonen van weinig activiteit bij een nachtelijke alarmoefening. Klager heeft in het algemeen een ontoelaatbare houding tegenover de bevelen van zijn commandant aangenomen. Klagers houding moet worden beschouwd als een vorm van lijdelijk verzet. Dit ernstig vergrijp komt in de strafreden niet tot uiting. Deze moet mitsdien worden gewijzigd en in verband daarmee de opgelegde straf worden *verzwaard*. Beklag ongegrond 76
- Gehandeld in strijd met het voorschrift van art. 11, 2e lid, R. Kr., dat de opvolging van gegeven dienstbevelen niet afhankelijk mag worden gemaakt van het oordeel van den mindere omtrent hunne strekking en doelmatigheid.
- De in art. 61 W. Kr. bedoelde meerdere heeft ten onrechte de door den oorspronkelijken strafoplegger opgelegde straf *verzwaard*. Beklag gedeeltelijk gegrond. Verzwaring van straf te niet gedaan. Tweede gedeelte der strafreden geschrapt, eerste gedeelte gewijzigd in voor klager ongun-

- stiger bewoordingen. Toch de oorspronkelijke straf vermindert, omdat handhaving van die straf anders i. c. zou zijn een niet geoorloofde straf*verzwaring* ter zake van het in het eerste gedeelte der strafreden omschreven feit 82
- De luitenant van de week had tijdens een nachtelijke ronde geconstateerd dat klager als schildwacht zat op zijn post; tijdens het rapport had klager het onderzoek door hardnekkig liegen bemoeilijkt.
- Hoewel er geen enkele grond is om aan de geloofwaardigheid van den getuige (den luitenant van de week) te twijfelen, is de Krijgsraad nochtans op grond van hetgeen bij de rechtelijke bezichtiging van de plaats waar het feit zou zijn gepleegd, door den Raad is waargenomen, niet overtuigd dat klager zich aan dat feit heeft schuldig gemaakt. Beklag gegrond. Opgelegde straf nietig verklaard met last dat straf en strafreden in klagers strafboek zullen worden doorgehaald 178
- Het zich te laat melden na een dienstreis en het misleiden van zijn commandant door op bedriegelijke wijze te trachten dit feit goed te praten.
- De omschrijving der strafreden zou aanleiding kunnen geven tot misverstand, behoeft dus wijziging, zonder dat deze echter ten gunste van klager strekt. Beklag ongegrond 182
- Zijn compagnies-commandant onjuiste inlichtingen verstrekt betreffende eene hem bij eene oefening door een sergeant-majoor-instructeur verleende vergunning. De stellige verklaring van den strafoplegger wordt door klagers opgave niet ontzenuwd. Beklag ongegrond. Klager is ook door de strafreden niet bezwaard; de omschrijving behoort echter eenigszins anders te luiden 265
- Bij het onderzoek in zake een hem betreffende aangelegenheid van krijgstuuchtelijken aard te kort geschoten in behoorlijke, militaire vormen. (Niet behoorlijk in de houding staan en zijn meerdere in de rede vallen). — Beklag gedeeltelijk gegrond. Straf verminderd van 6 dagen tot 4 dagen licht arrest en de omschrijving van de strafreden gewijzigd 268
- Nadat hem verlof was geweigerd voor het bijwonen van een bruiloftspartij, tegen zijn compagnies-commandant een zeer onbehoorlijke uitdrukking gebezigd („Als er nog meer bijkomt, dan deserteer ik maar”). Na vervolgens op het ziekenrapport vrijstelling van practischen dienst te hebben verkregen, daarvan een ongepast gebruik gemaakt door zich naar elders te begeven en aldaar die bruiloftspartij bij te wonen. — Beklag ongegrond. De strafreden, hoewel klager daardoor in geenen deele is bezwaard, behoeft eenige verduidelijking en, in verband met de vereischte korthed, eenige wijziging 364

—.	Als commandant van eene wacht deze zonder toestemming en zonder noodzaak verlaten; verder zijne echtgenoot gedurende twee dagen in zijne dienstkamer laten logeeren. Beklag ongegrond. — Krijgsraads beschikking, waarin vervallen wetsartikelen waren toegepast, in opdracht van den Gouverneur (van Curaçao) verbeterd	369
Krijgstucht.	Reglement betreffende de —. Aanvulling met art. 1a	1
Lectuur.	Contrôle op de lectuur, Revolutionnaire propaganda.	5
—.	Verboden geschriften	289, 300, 533
—.	— in de kazernes	543
Lichamelijk letsel.	Feitelijke insubordinatie, eenig — ten gevolge hebbende	90
Meerdere.	Een sergeant, commandant van een kazernewacht, is wel de meerdere van een sergeant-titulair, doch niet diens meerdere in rang	320, 328
Militaire ambtenarenwet.	Zie bij „Ambtenarenwet”	228, 385
Militaire colonne.	Belemmering van een —	317
Militaire justitie.	Geen administratieve beslissingen nemen ten aanzien van militairen tegen wie eene gerechtelijke instructie is geopend	97
Militair-rechtelijk tijdschrift.	— op te nemen in de Korpsboekerijen	295
Militaire rechtspraak	305, 307, 310, 311
Minderjarigen.	Indiensttreding bij de Koloniale reserve van een minderjarige zonder toestemming zijns vaders. Zie bij „Facto-militairen”	22
Mishandeling.	—, aan boord gepleegd door een Inlandsch schepeling tegen een Europeesch schepeling	282
Motor- en rijwielwet. Motor- en rijwielreglement.	Rijden met een motorrijtuig: 1o. zonder in het bezit te zijn van een geldig rijbewijs, 2o. zonder dat het rijtuig was voorzien van ten minste twee remmen, beschouwd als ééne voortgezette handeling. Hiertegen Redactie	30
—.	Zie ook bij „Gemeenteverordeningen (Doornspijk, Rotterdam, Ridderkerk, bij „Bebouwde kom”, bij „Spoorwegen”	133, 136
—.	Als bestuurder van een motorrijtuig de vrijheid en veiligheid van het verkeer op den weg belemmeren en in gevaar brengen. Wanneer twee voertuigen in tegenovergestelde richting den weg berijden en zich ongeveer tegelijkertijd bij eenzelfde hindernis bevinden, geldt als verkeersregel, dat het voertuig dat de versperring in zijn verkeersbaan heeft, aan het andere voertuig den voorrang moet geven	271

Opzet. Het bij een vechtpartij van aangezicht tot aangezicht toebrengen van een steek vrijwel midden op den rug geeft blijk van zekere behendigheid en overleg, dus van — om te verwonden. Niet gebleken het opzet tot levensberoving, wèl moet beklagde het oogmerk hebben gehad, althans als noodzakelijk gevolg van zijn handelen in zijn wilsbesluit verwerkt hebben, een levensgevaarlijke wonde te veroorzaken	48
Opzettelijke ongehoorzaamheid. Omschrijving eener telastlegging ter zake —	10
— Eigendunkelijke postverlating valt niet onder —	42
— Zie ook bij „Gewetensbezwaren”	212, 260, 262
— Weigering om te voldoen aan den last van zijn meerdere om de reden mede te deelen waarom hij, beklagde, eene memorie van verdediging in een beklagzaak rechtstreeks aan het H. M. G. heeft ingediend, levert op —. Dit bevel was niet onbevoegd gegeven. Gebrek aan omzichtigheid	253
— Als ingelijfd dienstplichtige weigeren om de voor hem bestemde militaire kleeding aan te trekken	260, 262
— Opzettelijk nalaten om te gehoorzamen aan het bevel van den commandant der kazernewacht om het wachtlokaal te verlaten, daar zijne, beklagde's, tegenwoordigheid aldaar niet gewenscht was	320
— Het gezamenlijk met een anderen militair niet voldoen aan den last van zijn meerdere in rang, commandant der kazernewacht, om te zamen met dien ander een derden militair die zich in het wachtlokaal onkrijgstuchtelijk gedroeg, daaruit te verwijderen	325
— In hooger beroep het gezamenlijk plegen niet bewezen	328
— Collectieve ongehoorzaamheid bij de Britsche marine (het Lucia-geval)	536
— — en beklag over een gegeven order	541
— — aan een onbevoegd gegeven dienstbevel, door Mr. D. J. Veegens	544
— Na bij eene oefening te paard te zijn kort geschoten, weigeren om te voldoen aan het bevel van den opperwachtmeester-instructeur om des avonds met zijn paard in veldtenue opgepakt in den stal aanwezig te zijn	556
Overvallen. — Zie bij „Curaçao”	103, 315
Partieel appèl. — niet mogelijk	65
Poging. — tot uitlokking van militaire misdrijven	313
Post. Verlaten van zijn —	42
Radio-uitzendingen. Verbod tot het ten gehoor brengen in militaire cantines van radio-programma's, uitgezonden door de V.A.R.A.	6

	Blz.
Rechtskennis. Rechtsgeleerde studie van officieren. Wijziging van de Commissies van onderzoek	3
— Rechtsgeleerde studie bij de Zee- en Landmacht	296
Rechtspleging. — bij de Landmacht. Relatieve competentie-regeling. (Legerorder)	212
Rechtstoestand. — van de Zee-macht in Indië	6
— Zie ook bij „Nederlandsch-Indië”	34
— Zie ook bij „Ambtenarenwet”	228, 385
Reglement. — militaire ambtenaren Kon. landmacht van toepassing op Reserve-personeel	294
Relatieve competentie. De commandant van het garnizoen waartoe beklaagde behoorde ten tijde van het plegen van het hem ten laste gelegde feit, is de bevoegde autoriteit tot verwijzing naar den Krijgsraad, ook al is de beklaagde inmiddels naar een ander garnizoen gedirigeerd. Nietigverklaring der beschikking tot verwijzing	250
Reserve-personeel. Zie bij „Reglement”	294
Scheepstoko. Rechtsfiguur van een —	29
Scheltema, Prof. Mr. F. G. — ontheven van het lidmaatschap der Commissies van onderzoek naar de meer uitgebreide rechtskennis van officieren der zee- en landmacht	3
Schildwacht. Zie bij „Wacht”	42
Schuld. Door grove onachtzaamheid en nalatigheid oorzaak dat het lage druk oliereservoir van een torpedo uit elkaar is gesprongen, waardoor een ander zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen, gepleegd in de uitoefening van eenig ambt (majoor-torpedomaker)	163
Smaad. Het als militair in dienst opzettelijk tegen een meerdere het misdrijf van — plegen. Opgewonden toestand en plotselinge opwelling van drift geen reden tot vrijspraak. Voor ziekelijke storing der geestvermogens geen enkele grond. Beklaagde handelde opzettelijk en kennelijk met het doel om aan de bepaalde feiten, die hij zijn meerdere ten laste legde en welke diens eer en goeden naam aanrandden, ruchtbaarheid te geven	123
Spoorwegen. Algemeen Reglement voor den dienst op de —. Een overweg naderen met een grootere snelheid dan 20 K.M. per uur tusschen waarschuwingsbord of merkpaal en het begin van den overweg	136
Strafbevoegdheid. Aanwijzing formaties, bedoeld in artt. 39, 3° en 41, 2° W. Kr.	532
Straftoemeting. Zie ook bij „Verlaging” bij „Ontslag” en bij „Voorwaardelijke veroordeeling”.	

	Blz.
— Motiveering der straf in verband met het gevaar dat be- klaagde's plichtverzuim (niet wakker blijven als monteur van de wacht in de manoeuvreerkamer van een onderzee- boot) voor de veiligheid van de boot en de bemanning kan veroorzaken	150
— Ernstige bestraffing op haar plaats, waar het meer en meer gebruikelijk schijnt dat Inlandsche schepelingen, zon- der gereede aanleiding op heftige wijze reageeren tegen het geringste ongelijk, dat zij meenen dat hun wordt aan- gedaan	282
— Rekening houdende met de te zelfder zake reeds onder- gane krijgstuchtelijke straf van 6 dagen streng arrest, is de door den Krijgsraad opgelegde straf (één week gevangenis- straf) te zwaar. Straf bepaald op 6 dagen gevangenisstraf met geheele inminderingbrenging van de 6 dagen streng arrest	339
Strafvervolging. Staking van — na verwijzing naar den Krijgsraad	4
Suriname. In de de strafbevoegdheid regelende artikelen van het Reglement van Krijgstucht voor de Kolonie — wordt van compagniescommandant niet gesproken	59
Telastlegging. Omschrijving eener — wegens opzettelijke ongehoorzaamheid	10
Topografischen dienst. Strafbevoegdheid over militair per- soneel bij den —	532
Tuinstra, Mr. J. Het strafproces tegen den kapitein Borren door —	103
Uitlokking. — van militaire misdrijven door niet-militairen	313
Uitschelden. Toevoeging van de woorden „vuile suffert”. De qualificatie „als militair eenen meerdere uitschelden” moet luiden: „als militair opzettelijk een meerdere uitschelden”	153
Veegens, Mr. D. J. Opzettelijke ongehoorzaamheid aan een onbevoegd gegeven dienstbevel, door —	544
Verboden geschriften. Geschriften verboden bij Legerorder 289, 300,	533
Verduistering. — door een sergeant-kleermaker van snippers en afval van stoffen, toebehoorende aan het Rijk en welke hij in genoemde functie had verwerkt en onder zich had	127
— Noch de bij het onderzoek gebleken feiten, ook niet die in de telastlegging genoemd, noch de omstandigheden waarin zich die feiten voordeden stellen het begrip toeëigening daar of wijzen zelfs maar op een gedachte daaraan of voor- nemen daartoe. Anders fiskaal	354

	Blz.
Vergaderingen. — van onderofficieren en manschappen	306, 310
Verlaging. Beklaagde — schuldig aan diefstal van <i>f</i> 200.— van een scheepstoko — ongeschikt in den door hem bekleeden rang van korporaal-machinist te blijven dienen. Verlaagd tot den stand van matroos en wel van stoker-olieman	26
— Beklaagde, opperwachtmeester-administrateur, schuldig aan met het oogmerk zich voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren een stuk onthouden aan de kennisneming van den bevoegden meerdere, tweemaal gepleegd, is onwaardig en ongeschikt om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen. Verlaagd tot den stand van soldaat. Hoofdstraf (14 dagen gevangenisstraf) voorwaardelijk opgelegd	141
— Beklaagde, sergeant-titulair, schuldig aan bedreiging door een gebaar, opzettelijke ongehoorzaamheid, feitelijke insubordinatie en mondelinge bedreiging, is onwaardig en ongeschikt om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen	320
— Beklaagde, sergeant-titulair, schuldig aan opzettelijke ongehoorzaamheid, in hooger beroep ongeschikt geacht in dien rang te blijven dienen	328
— (Hiertegen de defensie-medewerker van de Nieuwe Rott. Courant)	330
— Behoort de straf van — in het moderne straf- en tucht-recht nog wel thuis? door Mr. R. J. Brunner	548
Vloeken. — in den militairen dienst	304, 307
Vonnis. De Krijgsraad heeft verzuimd in zijn — melding te maken van eene te zelfder zake reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf	339
Voorlichtingsrapporten. — voor den militairen rechter (Krijgsraad 's Bosch)	4
Voorloopige hechtenis. — doorgebracht in den vorm van licht arrest	360
Voortgezette handeling. Zie bij „Motor- en rijwielwet”	30
— Zie bij „Heling”	65
— Een meerdere door een gebaar bedreigen, opzettelijke ongehoorzaamheid, feitelijke insubordinatie, een meerdere mondeling met enig kwaad bedreigen, alles beschouwd als ééne —	320
— Een meerdere mondeling beleedigen en met enig kwaad bedreigen beschouwd als ééne —	337
— Voortgezet misdrijf van diefstal van verschillende levensmiddelen ten nadeele van het Rijk	341
Voorwaardelijke veroordeeling. —, nu het feit eigenlijk meer betreft een ruzie tusschen twee jeugdige lichtmatrozen in opleiding en niet het opzettelijk geweld aanranden van den schildwacht door een volledig militair gevormd schepeling	72

- Feitelijke insubordinatie, buiten dienst gepleegd. Veroordeeling deswege:
Voorwaardelijk tot 3 maanden gevangenisstraf, proeftijd één jaar, met als bijzondere voorwaarde verbod om zich aan eenige mishandeling of vechterij of aan het abnormale gebruik van alcoholhoudenden drank schuldig te maken, en *onvoorwaardelijk* tot 50 gulden boete, subsidiair 50 dagen hechtenis.
 In de geldboete moet het gevoelige van de bestraffing tot haar recht komen 90
- Voorwaardelijke veroordeeling bij diefstal van geld ten nadeele van kameraden. Hiertegen fiscaal 279
- Voorwaardelijke veroordeeling bij opzettelijke ongehoorzaamheid tot 14 dagen gevangenisstraf, in hooger beroep verwaard tot 3 weken met verlenging van den proeftijd en tevens gepaard met verlaging (onvoorwaardelijk) 325, 330

Waarneming. In een mondelinge opdracht van den Korpscommandant aan een zijner officieren om het strafrapport af te doen, kan bezwaarlijk worden gezien eene aanwijzing als — Korpscommandant. Eene bespreking, dien ochtend, van den Korpscommandant met den Gouverneur kan niet gelden als ontstentenis of afwezigheid, in welk geval alleen van vervanging in de waarneming van den dienst sprake kan zijn. De Krijgsraad deelt niet de meening, dat de Troepencommandant zelf heeft te beoordeelen of er reden bestaat om zich in zijn dienst te doen vervangen 59

Wacht. Behoorende tot eenige — als ander militair dan schildwacht, zijn post eigendunkelijk verlaten. (Beklaagde was als tot het wachtgebend kwartier in de machinekamer behoorend stoker door den machinist van de wacht belast met de wacht en het toezicht bij de te werk staande sanitaire pomp en had dien post eigendunkelijk verlaten en niet gehoorzaamd aan voormeld bevel van dien machinist). Dit feit valt niet ook onder art. 114 — gelijk de Krijgsraad had beslist — doch alleen onder art. 129 W. v. M. S. 42

— Als monteur van de — in de manoeuvreerkamer van een in groepsverband varende onderzeeboot zijn verplichting om tijdens die — wakker te blijven, niet nagekomen, doch in slapende houding aangetroffen 150

Wetgeving. *Aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met voorzieningen betreffende bepaalde voor godsdienstige gevoelens krenkende uitingen. Tweede Kamer der Staten-Generaal, zitting 1930—1931. 348.*

Ontwerp van wet	186
Memorie van Toelichting.	187
Voorloopig Verslag	191

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en van de Uitleveringswet in verband met het Verdrag, met bijbehorend Protocol, van 20 April 1929, ter bestrijding van de valsche munterij.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1930-'31. 415

Ontwerp van wet	206
Memorie van Toelichting	208
<i>Regelen betreffende den rechtstoestand van de militaire ambtenaren (Militaire Ambtenarenwet 1931).</i>	
Parlementaire geschiedenis. Ontwerpen, stukken, beraadslagingen enz., bijeengebracht en gerangschikt	385

Zwaar lichamelijk letsel. Het toebrengen van een messteek in de rechtershulft, doordringende tot in de borstholte, moet op zich zelf beschouwd worden als het toebrengen van —	48
— Eene verwonding, waardoor iemand voor goed het normale gebruik van zijn linkerhand moet missen, moet als — worden gequalificeerd, zijnde dit ten overvloede ook door wetsduiding (art. 82 W. v. S.) onder zwaar lichamelijk letsel begrepen	163

WETSBEPALINGEN ENZ.,

behandeld in deel XXVII Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Artikelen.

Bladzijden.

Grondwet.

151	315.
183	212, 262.

Regtspleging bij de Landmagt.

10	535.
11	250.
21	3.
29	3.
197	339.
209	65.
240	22.

Regtspleging bij de Zeemagt.

50	345.
190	345.

Wetboek van Militair Strafrecht.

4	34.
23	48, 65, 146.
25	26, 141, 320, 328, 548.
60	22.
61	22.
62	534.
63	22.
67	320, 328.
95 (74 W. v. M.S. voor Curaçao)	103, 315.
98	146, 345, 354, 358, 360.
99	146, 345, 358.
108	153, 320, 337.
111	123.
114	10, 42, 253, 260, 262, 320, 325, 328, 539, 546, 556.
117	72, 90, 320.

Artikelen.	Bladzijden.
121	90.
128	72.
129	42, 150.
139	141.
140	545.
141	99.
150	348, 351.
152	159, 275.

Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof.

65, 66	103.
------------------	------

Wet op de Krijgstucht.

2	313.
4 A, 3 ^o	553.
5 A, 3 ^o	553.
9	531, 554.
16	548.
39	532.
41	316, 532.
46	535.
50	82.
57	339.
61	3.
65	82.
71	3, 17, 300, 541.

Reglement betreffende de Krijgstucht.

1a	1, 115.
6	320, 328.
9	3.
11	17, 82.
13	3, 17.
17	1.
19	5, 289, 300, 533.
22	99.
29	535, 545.

Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht.

76	383.
78	313, 544.

Artikelen. Bladzijden.

Dienstplichtwet.

36 534.

Wetboek van Strafrecht.

14a 90, 141, 325, 328.
 27 363.
 44 127.
 55 30.
 56 30, 65, 320, 337, 341.
 74 553.
 134bis 313, 544.
 147 99.
 180 545.
 261 123.
 285 282.
 300 282.
 302 48.
 308 163.
 309 163.
 310 26, 157, 159, 279, 341.
 321 127, 354.
 363 65.
 416 65.

Burgerlijk Wetboek.

625 119.

Gemeentewet.

135 (oud) 119.

Dienstweigeringswet. Wet 13 Juli 1923, (Stbl. N°. 357).

1—4 212, 262.

Ambtenarenwet 1929.

Gewijzigde tekst van deze wet 485—529.
 117 376.
 119 376.
 124 376.

Artikelen.

Bladzijden.

Militaire Ambtenarenwet 1931.

Parlementaire geschiedenis van deze wet. Ontwerpen, stuk- ken, beraadslagingen enz., bij- eengebracht en gerangschikt	385—478.
Teksts der wet	479—485.

**Reglement voor de militaire ambtenaren der
Koninklijke landmacht.**

12	294.
--------------	------

Motor- en rijwielwet.

6	258.
7	133, 136.
9	30.
22	271.
36	317.

Motor- en rijwielreglement.

14	30.
25	258.

Wegenbelastingwet.

15	317.
--------------	------

Regeeringsreglement voor Curaçao.

149	316.
---------------	------

Wet van 23 Mei 1899, (Stbl. N°. 128) (Oorlogswet).

297.

Indische Comptabiliteitswet 1925, (Stbl. N°. 328).

65	376.
66	376.

Algemeen Reglement voor den dienst op de spoorwegen.

11	136.
--------------	------

Artikelen.

Bladzijden.

Kon. besluit van 27 April 1931, (Stbl. N°. 174).

Het bepaalde in bovengenoemd besluit (Aanvulling met een artikel, 1a, Reglement betreffende de Krijgstucht) 1

Kon. besluit van 19 December 1931, Nr. 117.

Strafbevoegdheid bij den Topografischen dienst 532

Beschikking van den Minister van Defensie van 15 September 1931, II^{de} Afd. B. nr. 79.

(Legerorders 1931, Nr. 225 O).
Verboden geschriften.

Het bepaalde in bovengenoemde beschikking 289
aangevuld bij beschikking van 26 Januari 1932, II^{de} Afd. B.
nr. 84 533

Beschikking van den Minister van Defensie van 8 December 1931, II^{de} Afd. B. nr. 29.

(Legerorders 1931, Nr. 302).

Huisvesting van onderofficieren in de kazernegebouwen.
Het bepaalde in bovengenoemde beschikking 531

Gemeenteverordeningen.

Verordening ter bescherming van postduiven en andere vogels der gemeenten Ginneken en Bavel.

1 119.

Motor- en rijwielverordening der gemeente Doornspijk.

2 133.

Verordening op de straatpolitie van Rotterdam.

101 136.

104 136.

Algemeene Politieverordening voor de gemeente Ridderkerk.

54 136.

Motor- en rijwielverordening voor de gemeente Bergen-op-Zoom.

10 258.